Şakir Eczacıbaşı

Oscar Wilde
Tutkular, Acılar, Gülümseyen Deyişler

RK

Oscar Wilde gibi kişilere Shakespeare'in tarihsel oyunlarında rastlanır ancak. ... Onun yaşamından daha trajik bir yaşam düşünülebilir mi? Daha dikkatli davranabilseydi, ne denli büyük bir dâhi olduğu görülecekti.

André Gide

Nietzsche ve Wilde, Victoria Çağı'nın düzmece burjuva ahlakına karşı çıkan ilk Avrupalı düşünürlerdi.

Thomas Mann

Çok büyük bir adamın bitirilememiş bir taslağıydı Wilde. ... 1895'te Wilde'ın başına o trajik olay gelmeseydi, Wilde ve Shaw, İngiliz tiyatrosunu aralarında paylaşacaklardı.

William Butler Yeats

Wilde, çağının, belki de bütün çağların en büyük konuşmacısıydı.

Bernard Shaw

Wilde, uçarı görünmek isteyen derin bir insandı. ... O, giderek hep haklı çıktı...

Jorge Luis Borges

Çok incedir Wilde'ın yazıları... Saydam bir gecede, bir yıldız kadar parlak...

Walt Whitman

Wilde'ın yaşamıyla karşılaştırılabilecek başka bir yaşam bulunabilir mi?

W.H. Auden

Wilde'ın konuşmacılığı Sokrates'le karşılaştırılabilir ancak... Üstelik, Wilde'ın nükte gücü Sokrates'te yoktu.

Lord Alfred Douglas

Oscar Wilde

Tutkular, Acılar,
Gülümseyen Deyişler

OSCAR WILDE
Tutkular, Acılar,
Gülümseyen Deyişler

ÖZEL DİZİ 7

© ŞAKİR ECZACIBAŞI 2001

KİTAP TASARIMI
YEŞİM DEMİR

GRAFİK UYGULAMA
ZENNUR COŞKUNTUNA
YASEMİN KALE

FOTOĞRAFLAR
1. 1878, Oxford *(Hulton Getty)* **s.8**
2. Oscar Wilde, 1882, New York *(Corbis)* **s.124**
3. 1889, Londra *(National Portrait Gallery)* **s.158**
4. 1882, New York *(National Portrait Gallery)* **s.188**
5. 1882, New York *(Corbis)* **s.214**
6. 1884, Londra *(Mary Evans Picture Library)* **s.230**
7. 1895, Londra *(Mary Evans Picture Library)* **s.242**
8. Lord Alfred Douglas ile, 1893, Oxford *(Mary Evans Picture Library)* **s.268**
9. 1897, Roma *(National Portrait Gallery)* **s.304**
10. 1882, New York *(Orion Books Ltd.)* **s.316**

DESENLER
BEARDSLEY

Bu yapıtın tüm yayın hakları saklıdır.
Alıntılarda, yapıtın adı kesinlikle belirtilmelidir.
Yayıncıdan önceden yazılı izin alınmadıkça,
yapıtın herhangi bir bölümü, yeniden basılamayacağı gibi,
kayıt, fotokopi ve bilgi depolama da arasında olmak üzere,
herhangi bir elektronik ya da mekanik yöntemle
yeniden çoğaltılıp dağıtılamaz.

ISBN 975-14-0815-6

1. BASIM
Ekim, 2001 İSTANBUL

REMZİ KİTABEVİ
Selvili Mescit Sokak, No 3, Cağaloğlu, 34440 İSTANBUL
TEL.: (212) 513 9424-25, 513 9474-75, FAKS: (212) 522 9055
WEB SAYFASI: www.remzi.com.tr, E-POSTA: post@remzi.comtr

REMZİ KİTABEVİ A.Ş. tesislerinde basılmıştır.

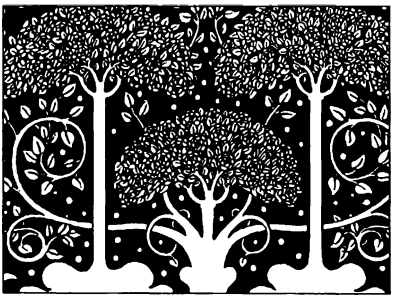
Şakir Eczacıbaşı

Oscar Wilde
Tutkular, Acılar, Gülümseyen Deyişler

Remzi Kitabevi

“Uzun süren güzelim bir intihardır sanatçı yaşamı...”

Oscar Wilde

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ **Bir Yaşam Tutkununun Renkleri ve Çilesi** *9-123*

BİRİNCİ BÖLÜM **Yaşam... Toplum...** *125*

Yaşamın Gizi *126-135*
Modern Toplum *136-144*
Varlıklı Olmak *145-149*
İngilizler'le Amerikalılar *150-157*

İKİNCİ BÖLÜM **Devlet Karşısında İnsan** *159*

Demokrasi, Sosyalizm ve Bireycilik *160-168*
İnanç... Düşünce... *169-178*
Suç ve Erdem *179-187*

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM **Kadınlar ve Erkekler** *189*

Kadınlar Anlaşılmaz *190-197*
Sorundur Erkekler *198-202*
Âşık Olunca... *203-206*
Evlenenler *207-213*

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM **Gençlik ve Öğrenim** *215*

Gençliğin Büyüsü *216-218*
Gençlerin Kullanımı İçin Deyimler ve Felsefeler *219-221*
Öğrenim Görmüşler *222-227*
Aşırı Öğrenim Görmüşlere Yol Gösterecek Birkaç Kural *228-229*

BEŞİNCİ BÖLÜM **İlişkiler Üstüne** *231*

Yakın İlişkiler *232-237*
Basınla İlişkiler *238-241*

ALTINCI BÖLÜM **Sanat... Sanatçı... Eleştiri...** *243*

Sanatlar... Ozanlar... *244-254*
Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen *255-267*

YEDİNCİ BÖLÜM **"Dava" ve Sonrası** *269*

"Dava": Bir Dönüm Noktası *270-283*
"De Profundis" ya da Derinliklerden *284-303*

SEKİZİNCİ BÖLÜM **Reading Zindanı Türküsü** *305-315*

DOKUZUNCU BÖLÜM **Sözleriyle Wilde** *317*

André Gide'e Anlattıkları *318-324*
Özdeyişler ve Söyleşiler *325-362*

EKLER *363*

Oscar Wilde'ın Özgeçmişi *364-376*
Oscar Wilde'ın Başlıca Yapıtları *377-382*
Oscar Wilde'ın Türkçe'ye Çevrilen Yapıtları *383-386*
Oscar Wilde Üstüne Kaynak Yapıtlar *387-408*

DİZİNLER *409*

Ad Dizini *410-420*
Yapıt ve Yayın Dizini *421-446*
Kavram Dizini *447-530*

Bir yaşam tutkununun renkleri ve çilesi...

Şakir Eczacıbaşı

Oscar Fingal O'Flahertie Wills Wilde, yüz yıl önce, 30 Kasım 1900'de, Paris'te, Sebastian Melmoth adıyla kaldığı küçük bir otel odasında kırk altı yaşında yoksulluk içinde öldü. Dostu Lord Alfred Douglas'la son görüşmesinde Wilde, "Yeni yüzyılı göreceğimi hiç sanmıyorum. Yirminci Yüzyıl'a girildiğinde hâlâ yaşarsam, İngilizler'in dayanamayacağı bir şey olur bu..." demişti.[1]

İngiltere'de altmış dört yıl süreyle tahtta kalan Kraliçe Victoria, Wilde'ın ölümünden iki ay sonra yaşamını yitiriyor; dünyanın dört bir yanında savaşların açıldığı, toplumsal sarsıntıların yaşandığı, bilim, ekonomi, sanat ve düşünce alanlarında büyük atılımların gerçekleştirildiği, Britanya İmparatorluğu'nun en parlak, en güçlü dönemi sayılan "Victoria Çağı" böylece sona eriyordu.

Üstünde güneşin batmadığı söylenen İngiltere İmparatorluğu, Ondokuzuncu Yüzyıl başlarında bile, Fransız Devrimi'nden pek etkilenmeden, toprak soylularına ve tarıma dayalı bir düzeni sürdürebilmişti. Ama Stuart Mill'in belirttiği gibi,

Sanayi Devrimi'yle birlikte "geçiş dönemi" başlamış, eski öğretileri, yıpranmış kurumları ardında bırakan İngiltere, yeni arayışların içine girmiş ve "ortaya atılan bin bir düşünce giderek artan bir güvensizlik yaratmıştı."[2] At arabalarının, yelkenlilerin yerini trenlerin, buharlı gemilerin almasıyla Ondokuzuncu Yüzyıl'ın ikinci yarısında ulaşım ve iletişim büyük bir hız kazanıyor; İngiliz pazarının yanı sıra sömürgeler ve başka ülkeler için de sanayi ürünü yapılan bölgelerde büyük altyapı yatırımları gerçekleştiriliyor; yollar açılıyor, köprüler, fabrikalar kuruluyordu. 1950'ler sonrasının Türkiye'sindeki oluşuma benzer biçimde köylerden kentlere büyük bir göç başlıyordu: İşsizlik, yoksulluk artıyor, yeni bir metropol gerçekliği oluşuyordu. Oscar Wilde'ın Londra'ya yerleşmesiyle Fransa'ya göçmesi arasındaki yirmi yıl içinde, Londra'nın nüfusu dört buçuk milyondan yedi milyon dolayına çıkmıştı.[3]

Ekonomik gücün toprak sahiplerinden sermaye sahiplerine geçmesiyle giderek büyüyen burjuva sınıfı siyasal gücünü de artırmış, parlamentoyu etkisi altına almıştı. Meslekler, uzmanlıklar da hem nitelik hem nicelik açısından hızla gelişiyordu. 1841'deki nüfus sayımının meslekler kapsamında yalnızca hukukçular, hekimler, din görevlileri yer alırken, 1861'de öğretmenler, mühendisler, mimarlar, gazeteciler, yazarlar, tiyatrocular gibi meslekler de sayımın kapsamına girmişti.[4] Kentlerin kenar mahallelerinde kümelenen yoksul işçi sınıfı, örgütlenip demokratik haklarını elde etmeye çalışıyordu. Sisli, dumanlı, kirli kent sokakları güvenilir olmaktan çıkıyor, suç işleyenlerin sayısı sürekli artıyordu. Victoria Çağı'nın bir niteliği olan kuralcılığa artık karşı çıkılıyor, "Bırakınız yapsınlar" ilkesi herkesçe benimseniyordu. Burjuvalar arasında kıran kırana rekabet oluşuyor; yeni kentsoylular, çok zengin olmak ve düşlerine giren soylular gibi bir yaşam sürmek istiyorlardı. Bu gelişmeler sırasında göreli olarak yoksullaşan işçiler, sık sık giriştikleri eylemlerin sonucunda, 1871'de çıkarılan bir yasayla, sendikacılığın ilk yasal temellere kavuşmasını sağlıyorlardı.[5]

Malthus'un, dünyadaki insan sayısının artmasının gelecekte

büyük kıtlıklara neden olacağını öngörmesi, Darwin'in evrim ve doğal ayıklanma konularındaki görüşlerini yayımlaması, Havelock Ellis'in cinsel sorunları tartışmaya açması, Marx ve Engels'in burjuvazi ile proletarya arasındaki sömürü ilişkisinin işçi sınıfının devrim yapmasına yol açacağını ve en sonunda kurulacak komünist düzenin sınıfsız bir toplum oluşturacağını öne sürmesi büyük tepkiler yaratıyordu. "En büyük, en zengin, en güçlü imparatorluk"u kurmanın kıvancını duyan İngilizler, özellikle soylular, inançlarını sorgulayan, ilkelerini hiçe sayan, geleneksel görüşleri temelinden sarsan yeni düşünce ve kuramlar karşısında tedirgin oluyor, geleceğe kuşkuyla, korkuyla bakıyorlardı.[6]

Bertrand Russell'ın ilginç bir anısı, o dönemde duyulan kaygıları simgeleyen bir örnektir. Russell'ın dedesi, 1860'larda, hasta yatarken sokakta her gürültü çıktığında, "Ayaklanma başladı mı?" diye sorarmış, yanındakilere...[7]

Victoria Çağı'nın insanları, duydukları korkular karşısında, dinsel kurallara, kör inançlara tutunuyor, dogmacılığı benimsiyor; kişiler, olaylar, düşünceler üstüne iyi ya da kötü, doğru ya da yanlış, ahlaka uygun ya da ahlaka aykırı gibi genel sınıflandırmalarda bulunurlarken kişisel yeni görüşler ileri sürmekten kaçınıyor, tedirginlikten kendilerini korumaya çabalıyorlardı. Aydın görünmek isteyenlerse, kuşkuculuğa sarılıyor; yan tutmaktan, bir düşünceye bağlanmaktan kaçınarak, kendi içlerinde oluşacak çatışmalardan kurtulmak istiyorlardı. Özetle o dönem, aşırı ahlakçı, tutucu, dar görüşlü, dogmacı, ikiyüzlü, maddeci bir ortam olarak anımsanacak ve sonraları çok kullanılacak olan "Victoria Çağı ahlakı" (Victorian morality) deyimi, bu nitelikleri içerecekti.[8]

Kraliçe Victoria, toplumda kendi döneminde beliren büyük değişimi tümüyle kavrayamamış, toplumsal sorunlara gerekli ilgiyi gösterememişti. Hiçbir yeniliği hoş karşılamamış, kadınlara oy hakkı verilmesine karşı çıkmış, siyasal yan tutup Liberaller'e karşı Muhafazakârlar'ı desteklemeye kalkmış, işçilerin yönetime hep bağlı kalacaklarını sanıp örgütlenmeye

başlayan işçi sınıfının toplumda oluşturacağı yeni gücü iyi değerlendirememişti. Kraliçe Victoria'nın hükümdarlığı döneminde taht siyasal iktidarını büyük ölçüde yitiriyor, ama parlamenter demokrasiyi tanıyan bir kurum olarak süreklilik güvencesini elde ediyordu. Kraliçe Victoria, tahtta çok uzun süre kalmasının da etkisiyle, ölümünden sonra ilginç bir söylenceye dönüşecekti.

Çağın yol açtığı genel kaygılar, duygusal çatışmalar, ileride İngiliz sanatını da derinden etkileyecek olan Wagner'in müziğine, Ibsen'in oyunlarına yansıyor; Charles Dickens, sanayileşmenin getirdiği yoksulluğu, yalnızlığı, acıları romanlarında gerçekçi ve insancıl bir biçimde anlatıyor; John Ruskin'le William Morris, sanatın, tüm toplumsal çevreyi kapsaması gerektiğini, tasarımdan, yaratıcılıktan yoksun makine üretiminin kendi başına hiçbir güzel şey ortaya koyamayacağını savunuyor; Matthew Arnold, inançların yıkıldığı bir dünyada yaşamı yorumlayabilmek, avunabilmek ve güç bulabilmek için insanların şiire daha çok başvurmaları gerektiğini söylüyordu.

İrlandalı iki genç, işte böyle bir ortamda, bir yıl arayla İngiltere'nin yolunu tutmuştu. 1874'te Oscar Wilde, 1875'te Bernard Shaw, Dublin'den gelip Londra'nın büyüleyici, devinimli, çatışmalı ortamına yerleşiyorlardı. Shaw, "İngilizler İrlanda'yı fethetmişti; yapılacak tek şey, gelip İngiltere'yi fethetmekti..." diyordu.

Birkaç yıl içinde Wilde, ***Estetikçi Akım***'ın öncülerinden, Shaw ise ***Fabiancılık***'ın sözcülerinden olacaktı. Wilde, dogmacılığa, ikiyüzlülüğe, maddeciliğe karşı sözcüklerin gizemli çağrışımlarından yararlanarak, Shaw da tutuculuğa, gericiliğe, sömürücülüğe karşı sözcükleri birer kurşun gibi kullanarak Victoria Çağı İngiltere'siyle savaşacaklardı. Shaw da, Wilde da, keskin toplumsal eleştirilerini, en ağırbaşlı, en çatık kaşlı insanları bile güldürerek dile getireceklerdi. Onların bu savaşımının Yirminci Yüzyıl'da özgür düşüncenin önünün açılmasında büyük katkıları görülecek, ikisi de İngiliz dilinin Shakespeare'den sonra en çok okunan yazarları olacaklardı.

Bernard Shaw: Gülen Düşünceler adlı yapıtı (İyi Şeyler Yayıncılık, 1995; Remzi Kitabevi, 1999) yayına hazırlarken Oscar Wilde'ı da düşünüyor, onların ilişkilerini, benzerliklerini, ayrılıklarını değerlendirmeye çalışıyordum.

Shaw'la Wilde'ın kişilikleri hiç benzeşmiyordu. Londra'daki yaşamları boyunca birbirlerini ilgiyle izlemişler, ama yakın dost olmamışlardı. Wilde yürümekten, eyleme geçmekten, çalışmaktan hiç hoşlanmazdı. Tüm Londra'nın dikkatini çekecek kadar gösterişli giyinir, sosyetenin çağrılarına katılır, lüks lokantalara, kulüplere gitmeye bayılırdı. Wilde, içki içen, yemek seven, her çekici şeyin peşine düşen bir kişiydi. "Keyfin anısından ya da pişmanlık duymanın lüksünden başka geride hiçbir şey kalmaz" diyordu.

Shaw, içki karşıtı, etyemez, sigara düşmanı, sağlığına düşkün bir insandı. O da, "Sigara içmiyorum, içki içmiyorum, koşullar beni aylaklığa zorlayınca da kendimi bir yankesici gibi görüyorum" diyordu. Ayot Saint Lawrence köyündeki "Shaw'un Köşesi" adını verdiği evinin bahçesine yaptırdığı tek kişilik kulübede bütün gün aralıksız çalışırdı.

Shaw'un ne denli çalışkan olduğunu şu ilginç örnek açıkça ortaya koyar:

Wilde da, Shaw da tiyatroda sansürün kalkması için uğraşmışlardı. ***Salome*** adlı yapıtının sahnelenmesi yasaklanınca Wilde basına ancak bir iki açıklama yapmakla yetinmiş, İngiltere'yi bırakıp Fransa'ya yerleşeceğini söylemişti. Oysa Shaw'un sansür üstüne katıldığı tartışmaların, verdiği demeçlerin yanı sıra, yazdığı makalelerin sayısı elliyi aşıyordu. Bu nedenle Wilde, Shaw'a gönderdiği mektupta "İngiltere, entelektüel sislerin ülkesidir; ortalığın aydınlanması için siz çok şey yaptınız" demişti.[9] Shaw, uzun yaşamı boyunca elli üç oyun, dört bin deneme, iki yüz elli bin dolayında mektup yazmış, yalnız 1888-1898 arasındaki on yıl içinde, parklarda, derneklerde, okullarda on bine yakın konuşma yapmıştı. "Bir yazma ve konuşma makinesiyim ben" diyordu, Shaw...

William Butler Yeats, 1895'te Wilde'ın başına o trajik olay

gelmeseydi, Wilde'la Shaw, İngiliz tiyatrosunu "aralarında paylaşacaklardı" der.[10] İngiltere'de sahneye konan ilk oyunlarının Londra'da aynı mevsimde açılması üstüne (1892) Wilde, Shaw'a şöyle yazıyordu: "Tiyatronun Büyük İrlanda Okulu'nu kurabiliriz. ***Lady Windermere's Fan*** (Lady Windermere'in Yelpazesi) Opus 1, ***Widowers' Houses*** (Dul Erkeklerin Evleri) Opus 2 olabilir..."

Shaw'a göre, o dönemin tiyatrosu şöyleydi: "İki dekor ve bir çift yatak Shakespeare'den bir metelik daha fazla gelir getirirse, Shakespeare gider, iki dekor bir çift yatak gelir. Güzel ve beyinsiz bir kız sürüsü ve komik bir adam, Mozart'tan daha çoğunu getiriyorsa, Mozart da gider..." Jorge Luis Borges'e göre, Yirminci Yüzyıl öncesinin ortamında Shaw "özgürlüğün", Wilde da "sevincin" tadını duyuruyordu insanlara...[11]

Shaw'la Wilde, İngiliz tiyatro sahnelerini aralarında paylaşabilirlerdi ama, tiyatronun işlevi ve sanatçının amacı konusunda birbirlerinin inançlarını hiç paylaşmıyorlardı. "Oyunlarımın hepsi bir düşünceyi yansıtmak için yazılmıştır. Ben yeni çağın habercisiyim" diyen Shaw, Tolstoy'a şu açıklamayı yapıyordu: "Yalnızca sanat yapıtı yaratmak isteyen bir sanat adamı değilim ben... Bir sanat yapıtı başka şeylere de yol açmıyorsa, sanat üretmek için kılımı bile kıpırdatmam."[12] ***Our Theatre in the Nineties*** (Doksanlarda Tiyatromuz) adlı denemeler kitabında da Shaw, tiyatronun işlevi konusundaki inancını çok açık biçimde dile getiriyordu: "Bir düşünce fabrikası, bir bilinç uyarıcısı, toplumsal davranış yorumcusu, umutsuzluğa ve hasrete karşı bir silah deposu ve insanı yücelten bir tapınak olabilmesi için tiyatronun kendisini ciddiye alması gerekir." ***On The Rocks*** (Kayalar Üstünde) oyununun önsözünde daha da ileri gidiyor, "bütün büyük edebiyat ve sanat yapıtlarının bir propaganda" olduğunu söylüyordu. Shaw, 1892'de yayımlanan bir söyleşide ise, oyun yazarı olarak tutumunu, şu denli yalınlıkla ortaya koyuyordu: "Oscar bir sanatçı olarak sahne için yazıyordu. Ben bir propagandacıyım yalnızca."

Wilde'ın düşünceleri, madalyonun öteki yüzü gibiydi. Wilde'a göre, "Görüşler, sanatçı olmayanlar içindir"; "Kendinden başka hiçbir şeyi dışa vurmaz sanat." ***The Picture of Dorian Gray*** (Dorian Gray'in Portresi) romanının önsözü, Wilde'ın sanat üstüne bir bildirisiydi ve büyük tartışmalara yol açmıştı: "Sanatçı güzel şeylerin yaratıcısıdır. ... Güzel şeylerden çirkin anlam çıkaranlar, çekicilik yoksunu, kokuşmuş kişilerdir. ... Ahlaka uygun ya da ahlaka aykırı kitap diye bir şey yoktur; kitaplar ya iyi yazılmıştır ya da kötü. ... Sanatın gerçekte yansıttığı izleyicidir, yaşam değil. ... Yararlı bir şey yaratan bir insanı ancak yarattığına karşı hayranlık duymadığı sürece bağışlayabiliriz. ... Bütün sanat, tümden yarar dışıdır."

Shaw'la Wilde'ın eleştirmenlik dönemlerinde dile getirdikleri görüşler, birbirlerinin yapıtları üstüne düşüncelerini de ortaya koyuyordu. Shaw, 1895'te ***Saturday Review*** dergisinde ***An Ideal Husband*** (İdeal Bir Koca) üstüne şöyle diyordu: "Oscar Wilde, en kapsamlı İngiliz oyun yazarıdır. Her şeyle oynar o: Akılla, felsefeyle, dramla, oyuncularla ve izleyicilerle, tüm tiyatroyla... Böyle bir gösteri, akıl ve felsefeyle ancak futbol ya da kriket sopasını kullanabildiği kadar oynayabilen İngiltere için bir skandal sayılabilir." Wilde da, 1889'da, ***The Woman's World*** dergisinde Shaw'un ***Cashel Byron's Profession*** (Cashel Byron'un Mesleği) adlı romanı için şunları dile getiriyordu: "Roman yazarlarımızın birçoğu gerçekte birer siyasal bildiri yazarı, öykücü gibi görünen reformcu, yaşamı yansıtırken düzeltmeye de çalışan ciddi birer toplumbilimcidirler."

İngiltere'nin en seçkin tiyatro yazarı sayıldığı bir dönemde, Shaw'un ***Plays Unpleasant*** (Hoş Olmayan Oyunlar) adlı kitabında yayımlanan ve daha önce iki günde sahneden kaldırılan ***Widowers' Houses*** (Dul Erkeklerin Evleri) oyununu okuduktan sonra Wilde'ın, Shaw'a yazdıkları, nitelikli bulduğu bir yapıt karşısında onun ne denli yansız davranabileceğini gösteriyordu: "Oyununuzu iki kez büyük bir ilgiyle okudum. Yaşamın sıradan olaylarının dramatik değerlerine duyduğunuz olağanüstü inanç beni çok etkiledi. Yarattığınız kişilerin korkunç doğasına hayranlık duydum. Önsözünüz ise, bir

başyapıt: Keskin deyişin, acı nükteciliğin, tiyatro içgüdüsünün bir başyapıtı..."[13]

Deyişleri çok başka olmakla birlikte, bazı oyunlarında Wilde'la Shaw'un yarattıkları kişilerin, anlattıkları ilişkilerin birbirine çok benzedikleri görülür. Wilde'ın ***Lady Windermere'in Yelpazesi*** ve Shaw'un ***Mrs. Warren's Profession*** (Mrs. Warren'in Mesleği) oyunlarında olaylar, kötü yollara sapmış, düzenci, ikiyüzlü bir anne ile saf, iyi niyetli, ödünsüz kızları arasındaki çatışma çevresinde gelişir. Her iki oyun da gerçekte, dürüst insanların yozlaşmış bir topluma uyum göstermekte çektikleri güçlükleri dile getirir. Shaw'un ***Major Barbara*** (Binbaşı Barbara) oyununda yansıttığı Lady Britomart'ın kişiliği de, ***The Importance of Being Earnest*** (Ciddi Olmanın Önemi) oyunundaki Lady Bracknell'i andırır.

Frank Harris'in ***Oscar Wilde*** adlı yaşamöyküsü yapıtı için yazdığı "Oscar Wilde'la İlgili Anılarım"da Shaw, onunla on iki kez buluştuklarını, bunlardan ancak altısını anımsadığını söyler.[14] Wilde adını ise, ilk kez Shaw, çocukken Dublin'de, babasına yapılan bir göz ameliyatı nedeniyle duymuş. Oscar'ın babası, ünlü göz hekimi Sir William Wilde'ın yaptığı ameliyat, "Babamın şaşılığını düzeltmek içindi", diyor Shaw, "ama Sir William, şaşılığı aşırı biçimde düzeltince, babam öteki yana şaşı bakar oldu. Ben de buna öyle alıştım ki, o günden sonra şaşılık, bana bir burun ya da bir şapka kadar doğal göründü."

Londra'ya geldiği ilk yıllarda yoksulluk içinde yaşayan Shaw'a, Wilde'ın annesi Lady Wilde çok yakınlık göstermiş; ama sonraları "gözleri sosyalizmden başka bir şey görmediği için" Shaw, Lady Wilde'ın çağrılarına gitmez olmuştu. Wilde'ın sosyalizme duyduğu ilgi ise, Ibsen üstüne Shaw'un yaptığı bir konuşmayı dinlemesinden sonra başlamış, yankılar yaratan ***The Soul of Man Under Socialism*** (Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu) başlıklı uzun denemesini de o sıralarda yazmıştı.

Shaw, 1886 Mayıs'ında, Chicago'daki Haymarket ayaklanmasını başlatan anarşistleri destekleme girişiminde, Wilde'dan başka Londra'daki "kağıttan kahramanlar"ın

hiçbirinden olumlu yanıt almadığını çok kez anlatmıştı.[15] Bir gün de, karşılaştıkları bir kutlama toplantısında, Wilde'ın anlattıklarını ses çıkarmadan dinleyen Shaw, "onun olağanüstü konuşma yeteneğini" o gün anladığını belirtmişti. Başka bir gün de Shaw, "Birinci sınıf bir konuşmacıyla eğlenceli bir söyleşi yapmanın özlemini duyduğumda, Oscar Wilde'la konuşmak isterim yalnızca" demişti.

Shaw, bir ara, Wilde'a bir dergi çıkarma girişiminden söz etmişti: "Zorla da olsa, kişiliğimle etkilemek istiyorum halkı... Adını Shaw dergisi koyacağım: Shaw, Shaw, Shaw..." diyordu. Shaw'un bu sözleri, tıpkı Wilde'ın Frank Harris'e söylediklerine benziyordu: "Şu dünyada şan ve üne ulaşmak, yaşam süreniz içinde başarılı sayılmak istiyorsanız, ele geçirdiğiniz her fırsatı değerlendirmelisiniz. ... Donuk kalabalıklar buna inanıncaya değin, gittiğiniz her yerde, ne kadar büyük bir adam olduğunuzu yinelemeniz gerekir. ... Benden söz eden her gazeteye bir mesih olduğumu hemen söylüyorum. Gazeteciler, benim Vaftizci Yahya'mdır..."

Shaw da, Wilde da, düşüncelerini yayabilmek amacıyla giriştikleri kendilerini tanıtma çabalarında çok başarılı olmuşlardı. Yaşamının sonuna doğru Shaw, bu konuda şöyle diyordu: "Olağanüstü nükteci, zeki ve akıllı bir adam olduğum inancını herkesin kafasına çoktan soktum. ... Saçmalayan sarsağın biri olsam da, genç kuşağın aydın ve özgür öncüleri karşısında duyarsız bir ahmak durumuna düşsem de ünüm zarar görmeyecek; tıpkı Shakespeare'inki gibi, körü körüne tekrarlana tekrarlana, ünüm artık sağlam ve sarsılmaz temeller üstüne oturmuş durumda."

Birbirlerini son kez, Queensberry davasından hemen önce, Londra'da Café Royal'de görmüşlerdi. Orada bulunan Frank Harris, Queensberry Markisi'ne karşı kazanamayacağı bir davayı açmaktan Wilde'ı vazgeçirip bir an önce Londra'dan gitmesi için dil döküyor, Shaw da buna katılıyordu. Shaw ve Harris'in önerisine uymayan Alfred Douglas'ın etkisiyle Wilde davayı açmıştı. Dava boyunca Shaw, tüm duruşmalarda

bulunmuş, tutuklanan Wilde'ın kurtulması için elinden geleni yapmış, bu amaçla hazırladığı dilekçeyi imzaya açmıştı.[16] Cezaevinden çıktıktan sonra Fransa'da yaşamaya giden Wilde'a, Shaw her yeni yayınını gönderiyordu.

Shaw'la Wilde'ın birbirlerini sevdikleri söylenemez. Shaw, Wilde'ı züppe, özentili, bencil bulur; çevresindeki hayranlarının onun bir sanat havarisi kesilmesine, aklının başından gitmesine yol açtığını söylerdi.[17] Shaw'a göre, İngilizler'in Wilde'dan etkilenmelerinin nedeni, İrlandalı çekiciliğinden başka bir şey değildi ve bu çekicilik kendisi için elbet geçerli olamazdı. Wilde da, onun için, "Kusursuz bir adam Shaw; hiçbir düşmanı yok ve hiçbir dostu sevmiyor onu" diyordu.[18] Wilde'ın ölümünden yıllar sonra, Wilde'la ilişkileri üstüne Shaw'un, Lord Douglas'a yazdığı şu sözler ilginçtir: "Bizim İrlandalı olduğumuzu ve İngilizler'in bizi bir çocukmuşuz gibi okşama alışkanlıklarına çok içerlediğimizi unutmamanız gerekir. Biz birbirimizi anlıyorduk, ama bizim ilişkimize İngilizler akıl erdiremiyordu."

The Stranger Wilde (Yabancı Wilde) adlı yaşamöyküsünün yazarı Gary Schmidgall'a göre, Shaw ve Wilde, yaratıcı düş güçlerini sınırsız bir özgürlüğe kavuşturmanın peşindeydiler. Shaw, "Altın kural, altın kuralların varolmadığıdır" diyor; Wilde da insanların "kuralları bulunacak kadar budala, onlara uyacak kadar da talihsiz" olduklarını söylüyordu. Bu nedenle, Schmidgall'a göre, Shaw'la Wilde, topluma "gerçek dışı bir dünya"da yaşadıkları izlenimini veren "ikiz kardeşler" gibiydiler. Yeats, hep Wilde'ın "düşsel bir yaşam" sürdürdüğünü; William Archer da, Shaw'un "kendi kurduğu bir dünya"da yaşadığını ileri sürerler.[19] İkiz kardeşlerde görülen çelişkili duygular onlarda da vardır: Birbirlerine hem sevgi hem tepki; hem kıskançlık hem dostluk; hem yakınlık hem uzaklık duyuyorlardı. İkisinin de yaşamöykülerini yazmış olan Hesketh Pearson'a, Shaw, "Basın bizi şakaya alıyordu: O, Komik Oscar, ben de Palyaço Shaw'dum onlar için. Bu nedenle birbirimize aşırı bir saygıyla davranıyorduk" demişti.[20] Pearson'a göre, ikisi de birbirini pek çekemiyordu, ama

Shaw'da kıskançlık duygusu daha belirgindi. Çünkü Wilde Londra'ya geldikten birkaç yıl sonra tanınmış, daha otuzuna varmadan şiirleri basılmış, ödüller almış, ***Vera, or the Nihilists*** (Vera ya da Nihilistler) oyunu New York'ta sahneye konmuştu. Oysa Shaw, Londra'daki ilk yıllarında yoksulluk çekmiş, düş kırıklığına uğramış, yazdığı beş roman da başarısız kalmış, oyunları ancak elli yaşına geldiğinde ilgi çekmeye başlamıştı.

Shaw'un Londra'ya gelmesinden üç yıl sonra, 1878'de yazdığı, ama uzun yıllar yayımlayamadığı ***Immaturity*** (Toyluk) adlı ilk romanının kahramanı Patrick Hawkshaw, Wilde'ın kişiliğini yansıtır hiç kuşkusuz. Hawkshaw, çok genç yaşta ünlü olmuş, şıklığıyla tanınan, züppe, aylak, yetenekli bir ozandır. Hawkshaw'un kişiliğini anlatırken, Shaw'un Wilde'ı yerdiği, ama ona çok da hayranlık duyduğu anlaşılır. Shaw, 1921'de yayımlanan ***Toyluk***'un önsözünde, romandaki kişilerin, o yıllarda tanıdığı kimseleri yansıttığını belirtmiştir.

Bazı yazarlar Shaw'un, ***John Bull's Other Island*** (John Bull'un Öteki Adası) adlı oyununu Wilde'ın ölümünden dört yıl sonra, bilinçdışı bir istekle onu "anmak" için yazdığını söylerler.[21] Oyunun kişileri, bir ermişe benzeyen, duyarlı, konuşkan İrlandalı rahip Peter Keegan, başarılı olmak amacıyla İrlanda'dan kalkıp Londra'ya giden akıllı, yetenekli, duygusal olduğu kadar gerçekçi Larry Doyle ile Doyle'ın ortağı, İngiliz iş adamı Tom Broadbent'tir. Schmidgall'a göre, Keegan, hem Wilde'ın kendisi hem de Shaw'un idealist kişiliğidir. Doyle, Londra'daki Shaw; Broadbent ise, İngilizler'in simgesidir. Oyun, İngilizler'le İrlandalılar arasındaki çatışmayı dile getirirken, insanlığın temel sorunlarına da değinir. Oyunun sonunda Keegan, kendisinin, "budala İngilizler'in akıllılığı ile akıllı İrlandalılar'ın budalalığı arasında" kaldığını, gerçekte ne İrlanda'yı ne de İngiltere'yi benimsediğini söyler ve yaşamak istediği ülkeyi şöyle anlatır: "Düşlerimdeki ülkede, devlet kilisedir, kilise halktır: Üçü birinde, biri üçünde. O toplulukta çalışmak oyundur, oynamak ise yaşamak: Üçü birinde, biri üçünde. Öyle bir tapınak ki, rahipler hem tapan hem de

tapınılan: Üçü birinde, biri üçünde. O tanrısal yerde tüm yaşam insanca ve tüm insanlık kutsaldır: Üçü birinde, biri üçünde..." Shaw, yapıtını Broadbent'in şu sözleriyle bitirir: "Keegan'a çok şey borçluyum: Benim daha iyi bir insan olmama yol açtı. Çok daha iyi bir insan olmama..."

Hesketh Pearson, 1943'te, Wilde'ın yaşamöyküsünü, o günün bakış açısıyla yazma düşüncesini Shaw'a açtığında, "Harris, Ransome ve Sherard o konuda anlatılacak her şeyi anlatmışlardı... Söylenecek bir şey pek kalmadı" demiş Shaw.[22] Yanılıyordu Shaw: İkinci Dünya Savaşı'nın insanlık dışı olaylarını, soykırımlarını yaşayanlar; bireyin özgürlüklerini hiçe sayan siyasal bağnazların, dogmacıların nelere yol açtığını izlemiş bulunanlar; "nasyonal sosyalist" ya da "bolşevik" yönetimlerin sanatı, yaratıcılığı, düşünceyi egemenlikleri altına almaya nasıl kalktıklarını gören kuşaklar, Wilde'ın yaşamöyküsüne büyük ilgi gösteriyorlardı. Ona "çağdaşımız Oscar" diyorlardı. Daha 1890'ların başlarında ***The Soul of Man Under Socialism*** (Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu) denemesinde şöyle demişti Wilde: "Sosyalizm otoriter olursa, hükümetler varolan siyasal güçleri kadar ekonomik güçle de donatılırlarsa, tek sözle, endüstriyel bir tiranlık belirecek, o zaman insanoğlunun son devleti, ilk devletinden de kötü olacaktır."

Wilde üstüne 1945'ten sonra sayısız yayın yapılıyor, özdeyişleri ağızdan ağıza dolaşıyor, kişiliği bir söylenceye dönüşüyordu. Wilde'ın davranışını züppelik, görüşlerini yüzeysel, deyişini hafiflik sayanlar da vardı. Onlara en iyi yanıtı Borges veriyordu: "Genellikle yazarlar, söylediklerini olduğundan daha derin göstermeye çalışırlar. Wilde ise, uçarı görünmek isteyen derin bir insandı."[23] Wilde'ın değerini en erken görenlerden biri de André Gide'di. Wilde'ın büyüklüğünden bir an bile kuşku duymadığını, maskesinin altında ne denli doğruların, şakaya gelmez düşüncelerin, bilgeliğin yattığını anlamayan, ne yazık ki, çok insanın bulunduğunu söylerdi. Gide, Queensberry davasından önce, Cezayir'den şöyle yazmıştı annesine: "Böyle kişilere Shakespeare'in tarihsel

oyunlarında rastlanır ancak... Onun yaşamından daha trajik bir yaşam düşünülebilir mi? Dikkat edebilse, daha dikkatli davranabilse, bir dâhi, ne kadar büyük bir dâhi olduğu görülecek..."[24] Wilde'ı yakından tanıyan ozan Richard Le Gallienne de, "Sonu gelmekte olan Victoria Çağı'nda yaşayan insanların kendilerine gülmelerine, belki de gülmekten katılıp ölmelerine yol açtı o!" demişti.[25]

Wilde'ın ozanlığı, yazarlığı seçmesinde, konuşma yeteneğinin gelişmesinde, başkaldıran bir kişi olmasında aile ortamının, özellikle annesinin büyük etkisi vardı. ("Tüm kadınlar analarına benzerler giderek. Kadınların trajedisidir bu. Erkeklerse hiç benzemezler. Bu da onların trajedisidir.") Wilde'ın annesi, Jane Francesca Elgee, Latince, Yunanca ve başka birçok dil bilen, aralarında Türkçe'nin de bulunduğu beş dilden çeviriler yapan,[26] şiirlerinde "Speranza" (İtalyanca "umut") adını kullanan devrimci bir ozandı. Aynı zamanda Kelt mitolojisi ve folkloru uzmanıydı. Lady Wilde, soyadı "Elgee"nin "Alighieri"den dönüştürüldüğüne, gerçekte ailesinin ozan Dante Alighieri'nin soyundan geldiğine inanıyordu. Şiirleri kıtlıkla, açlıkla karşı karşıya kalan yurttaşlarının acılarını, İngiliz yönetimine karşı ayaklanan İrlandalılar'ın yiğitliklerini anlatıyordu. On altı yapıtı yayımlanan Lady Wilde, 1864'te çıkan ilk şiir kitabını oğulları Willie ve Oscar'a sunmuştu. O yıl Oscar on, hiçbir zaman yakınlık duyamadığı ağabeyi William on iki yaşındaydı. Cezaevinden çıktıktan sonra Oscar Wilde'ın 1898'de yayımladığı ***The Ballad of Reading Gaol*** (Reading Zindanı Türküsü) adlı uzun şiiri, annesinin şiir kitabındaki "Sheares Kardeşler Davası" baladından esinlenerek yazdığı söylenir. Dublin'de, Shaw'ların yoksul sayılabilecek mahallesinden uzakta, varlıklıların oturduğu Merrion Meydanı'ndaki evlerinde Lady Wilde, her cumartesi düzenlediği partilere aydınları, sanatçıları, bohemleri çağırırdı. Dostlarından biri, toplantılara "saygıdeğer" bir yakınını getirip getiremeyeceğini sorunca, Lady Wilde, "O tanımı hiç kullanmayız biz bu evde. Tüccarlar saygıdeğerdir yalnızca" demişti. Oscar da bir gün, bir okul arkadaşına şöyle diyordu: "Eve gel, seni annemle tanıştırayım; erdemi önleme örgütü

kurduk biz onunla..." Oscar'ın kişiliği giderek annesine benziyordu: O da annesi gibi, dostlarıyla birlikte olmayı, nükteli konuşmayı, paradoks yapmayı, öyküler anlatmayı seviyordu. Lady Wilde, "Willie çok iyi, onun birinci sınıf beyni var; ama Oscar, olağanüstü biri olacak" diyordu. [27]

Wilde ailesi için skandallar, Sir William Wilde'la Speranza'nın evlendikleri günlerde başlamıştı: Sir William'ın evlilik dışı üç çocuğu bulunuyordu ("Skandalları, yaşlılığı ilginç kılmaya bırakmalı. Toplum yaşamına insan asla bir skandalla başlamamalı."). Göz hastalıkları uzmanı olan Sir William, kendi alanında araştırmalar yayımlayan, Kraliçe'nin hekimliğine atanmış bulunan, arkeoloji, folklor ve Jonathan Swift üstüne ilgiyle karşılanan kitaplar yazmış başarılı bir insandı. Sir William'ın ikinci oğlu, babası İsveç'te, Kral Oscar'a katarakt ameliyatı yaparken doğmuş, bunu öğrenen Kral, çocuğa kendi adının verilmesini istemişti. Oscar adı böyle konmuştu.[28]

Kadınlara düşkün olan Sir William'ın başı skandallardan hiç kurtulmuyordu. Shaw, "Onun, her çiftlikte bir karısı vardır" diyordu. Sir William'a unvan verildiği yıl, bir süredir ilişkide bulunduğu genç bir kız, artık istenmediğini öğrenince kıskançlık bunalımlarına tutulmuş ve tecavüze uğradığı savıyla Wilde'ları mahkemeye vermişti. Dava nedeniyle yaratılan skandaldan meslek yaşamı büyük ölçüde etkilenen Sir William, evine kapanmış, giderek parasını yitirmiş, on yıl kadar sonra, 1876'da ölmüştü. Lady Wilde, Sir William'ın hastalığı sırasında, metresinin sık sık eve gelip onu görmesini anlayışla karşılamıştı. Sonraları Wilde, "Yaşlılığın trajedisi, insanın yaşlı olması değil, genç kalmasıdır" diyecekti.

Çocukluğunda Oscar Wilde'ı çok etkileyen başka bir olay da, kendisinden üç yaş küçük olan kız kardeşi Isola'nın dokuz yaşında dünyadan ayrılmasıydı. Isola'yı çok seven Oscar, büyük bir üzüntüye kapılmıştı; sık sık onun mezarına gidip başında oturmuş, bir tutam saçını yıllarca cebinde taşımış ve ilk şiirlerinden birini onun için yazmıştı:

Sessizce yürü, o yakında,
Karlar altında;
Usulca konuş, o duyabilir,
Açan papatyalarla.

Babası öldüğünde Wilde yirmi iki yaşındaydı; Oxford'da, Magdalen Koleji'nde bursla okuyordu. Wilde, öteki öğrencilere hiç benzemiyordu: Süslü püslü giyiniyor; kristaller, porselenler topluyor, odasını zambaklarla, tavuskuşu tüyleriyle donatıyordu (Ruskin, dünyadaki en güzel şeylerin ayçiçekleri, tavuskuşu tüyleri gibi gereksiz şeyler olduğunu söylerdi). Eski Yunan ve Latin diline düşkün olduğundan, tatillerde Yunanistan'a, İtalya'ya gidiyordu. Wilde, çok başarılı bir öğrenciydi de: "Ravenna" adlı şiiri dolayısıyla Oxford'un ünlü Newdigate Ödülü'nü kazanmıştı. Yıllarca sonra Wilde, "Yaşamımın iki dönüm noktası var: Biri, babamın beni Oxford'a göndermesi; öteki, toplumun beni zindana yollaması" diyecekti.

Wilde'ın Oxford'daki profesörleri arasında bulunan, *Estetikçi Akım*'ın öncüleri John Ruskin ve Walter Pater onu çok etkilemişler, yaşamına bir yön vermesine yol açmışlardı. Walter Pater denemelerinde, sanatın güzellik dışında, ne siyasal, ne ahlaksal, ne dinsel ne de başka bir amacı olamayacağını kesin bir biçimde savunuyordu. Pater, "Her ânımızı, daha önce yaşanmış deneyimlerden alınan sonuçlara göre değil, deneyimin doğrudan kendisini yaşayarak geçirmeliyiz" diyordu. Ona göre, "Yaşamda başarılı olmak, elmasın pırıltıları gibi alev alev yanmaktır."[29] Ruskin ise, ahlakın, toplumsal sorunların sanatla ilişkisine önem veriyor; ama o da, doğaya bağlılıktan kaynaklanan "iyi sanat" anlayışıyla yaratılan ürünlerin tüm çevreyi kapsaması gerektiğine inanıyor, toplumsal adaletin, ancak herkese yaratıcı bir sanatçı gibi çalışma olanağının verilmesiyle sağlanabileceğini düşünüyordu. Ruskin, sanayinin gelişmesiyle kentlerin giderek kirlenip çirkinleşmesine tepki gösteriyor, "Paddington İstasyonu'nda cehennemi gördüm" diyordu.[30]

Estetikçi Akım, "Victoria Çağı ahlakı"na, yararcı toplumsal

felsefelere, sanayi devriminin kentlerde yarattığı pisliğe, çirkinliğe ve renksizliğe bir tepkiydi gerçekte. *Estetikçi* terimini ayrıntılı biçimde Onsekizinci Yüzyıl'ın ortalarında Alman düşünür Baumgarten tanımlamıştı.[31] Immanuel Kant, sanatın, ahlaktan ve bilimden tümüyle farklı olmasının nedenini, estetik yaşantının "çıkarsız" oluşuna bağlamış;[32] Kierkegard ise, varoluşçuluk kuramını açıklarken, yaşamın sunduğu seçenekleri "estetik" ve "etik-dinsel" olarak ikiye ayırmıştı.[33] O yıllarda Coleridge'in kuru "usçuluk" anlayışına tepki göstermesi, şiirde duyumsal ve müzikal niteliklerin öne çıkarılmasını savunması, Ondokuzuncu Yüzyıl yazarlarını, özellikle Lord Byron, Keats ve Shelley gibi dönemin İngiliz ozanlarını derinden etkilemişti. "Sanat için sanat" deyimini ilk kullanansa, Théophile Gautier olmuştu. Wilde'ın "Ruhun ve duyguların altın kitabı, güzelliğin kutsal belgesi" dediği,[34] ***Mademoiselle de Moupin*** adlı romanının önsözünde Gautier, geleneksel ahlakı yadsıyor, "güzellik"in ancak koşulsuz bir özgürlük içinde oluşabileceğini söylüyordu. Walter Pater'in başını çektiği *Estetikçi Akım*, ozan ve ressam Gabriel Dante Rossetti, ozan Swinburne, ressam Burne-Jones'un kurduğu *Ön-Raffaelloculuk* anlayışının bir uzantısıydı. *Ön-Raffaellocular*'ın, ideal güzelliğe "ortaçağcılık" yoluyla varmayı amaç edinmelerine karşın; Walter Pater, "güzellik" kavramının en kusursuz örneklerinin Rönesans'ta bulunduğuna, bu nedenle de, Rönesans sanat anlayışının sürdürülmesi gerektiğine inanıyor, "arıtılmış, ama çekici bir dekadans"tan yana olduğunu söylüyordu.[35]

Sayısız yayın yapması, öğrencilerin hayranlığını kazanması yüzünden, Brasenose Koleji öğretim üyesi Pater'e karşı kıskançlık duygularına kapılan Oxford profesörleri, güzelliği dinsel inançların da üstünde gördüğü için, ona "Brasenose'ın kültürlü şeytanı" adını takmışlardı. Pater'in başyapıtı sayılan ***Studies in the History of the Renaissance*** (Rönesans Tarihi Üstüne İncelemeler) için Wilde, Yeats'e şunları demişti: "Benim altın kitabımdır o... Nereye gitsem yanımda götürürüm. Tam anlamıyla çöküşün çiçeğidir o yapıt... Kıyamet gününün borusu çalınmalıydı, o yazılır yazılmaz..."[36]

Wilde, Pater'i "yaşayan en kusursuz düzyazı ustası" olarak görüyordu. O da, Pater gibi, düzyazıyla anlattığı öykülerinde sözcüklerin gizemine, ses ve ritm uyumuna şiirlerindeki kadar özen gösterecekti. Bu konuda şöyle diyordu Wilde, ***Dorian Gray'in Portresi***'nde: "Sözcükler! Salt sözcükler! Ne korkunçtur onlar! Ama ne kurnazca bir büyü var onlarda! Bir somut biçim verir gibiydiler, biçimsiz nesnelere... Kendi müzikleri vardı onların, bir keman ya da bir lavta kadar hoş... Yalın sözcükler! Sözcükler kadar gerçek ne vardır ki?"

Wilde, yıllarca sonra anlatım biçiminin nasıl oluştuğunu şöyle özetleyecekti: "Eski Yunan ve Roma yazarlarını bir yana bırakırsak, beni etkileyen yazarlar Keats, Flaubert ve Walter Pater'di; ama onlarla daha buluşmadan yarı yolu çoktan aşmıştım zaten. Başkalarını sezinlemeden önce, anlatım biçimini kendi ruhunda bulabilmelidir insan..."[37]

Kasım 1878'de diplomasını alan Wilde, Oxford'dan ayrılıyor, Londra'da dünya sahnesine çıkıyordu: "Bir sahnedir yeryüzü, ama çok kötüdür rol dağılımı..." Oxford'da öğretim üyesi olarak kalmak isteği gerçekleşmeyince, "Bir ozan, bir yazar, bir tiyatro yazarı olacağım... Şöyle ya da böyle üne kavuşacağım. Ünlü olmazsam, kötülükten dillere düşeceğim" demişti.[38] Wilde'ın bu sözleri gerçekleşecek, hem iyi anlamda, hem kötü anlamda çok ünlü olacaktı.

Wilde'dan birkaç ay sonra, annesi ve ağabeyi William da, Dublin'deki evlerini satıp Londra'ya gelmişlerdi. Willie, yeteneği dışında, Oscar'a öyle benzermiş ki, bir aile dostu, "Oscar'ın üstünü kazırsanız altından Willie çıkar" demişti. Willie, Oscar'ın kişiliği karşısında, annesinin de etkisiyle, aşağılık duygusuna kapılıyor; Oscar ne yapsa, o da yapmaya kalkışıyordu. Şiir yazmış, oyun yazmayı denemiş, heykelciliğe yönelmiş, hiçbirinde başarılı olamayınca gazetecilikte karar kılmıştı. Lady Wilde ise, Dublin'deki gibi yine çağrılar düzenliyor, Oscar'ın Londra sosyetesini, sanat çevrelerini tanımasına yardımcı oluyordu. Ama ne eskisi kadar genç ne de zengindi. Altmış yaşlarına gelmişti; artık yüzünün de, evinin de gün ışığında görülmesini istemiyordu. Perdelerini kapalı

tutuyor, lambaların üstünü kırmızı kumaşlarla örtüyor, her köşede bir mum yakıyordu. Yine de ailenin en çalışkan kişisi oydu: Ev işleriyle uğraşıyor, denemelerini içeren yapıtını yayına hazırlıyor, bir yandan da eşinin yarım kalan çeşitli konulardaki kitaplarını bıraktığı notlardan yararlanarak bitirmeye çalışıyordu. Bu yapıtlardan biri, Sir William'a taşradan gelen hastalarının yıllar boyu anlattığı halk öyküleri ve masallardan oluşuyordu.[39] Kitap çıktıktan sonra birçok yazar bu öykülerden yararlanmış, hatta Oscar masallarında onları kullanmış, Yeats ise bazılarını oyuna dönüştürmüştü.

Wilde, neredeyse Londra'ya daha adım attığı gün, aydın çevrelerin olduğu kadar, kibirli yüksek sosyetenin de sevgilisi oluvermişti ("Londra'nın yemek masalarına egemen olan biri, dünyayı egemenliği altına alabilir."). Disraeli, Gladstone, Asquith, Balfour gibi dönemin en önde gelen siyaset adamlarıyla tanışıyor; onunla dostluk kurmak isteyen Galler Prensi, "Wilde'ı tanımamak, tanınmamak demektir" diyordu.[40] Oysa, daha ne bir şiir kitabı yayımlanmış ne de bir oyun yazmıştı. Ama "kendini tanıtma sanatı"nı geliştirmiş, büyük bir konuşma ustası olmuştu (Yaşamının o dönemi için ***De Profundis***'te, "Oxford'dayken dostlarıma, dünya bahçesindeki tüm ağaçların meyvelerini yemek istediğimi ve dünyaya ruhumdaki bu tutkuyla çıkacağımı söylemiştim. Gerçekten dünyaya çıktım ve öyle yaşadım" diyecekti).
O yılların tanınmış Polonyalı tiyatro oyuncusu Helen Modjeska, Londra'ya geldiğinde herkesin Wilde'dan söz etmesine çok şaşırmıştı: "Bu delikanlı kim? Nereye gitsem onun sözü ediliyor. Güzel konuşuyor konuşmasına, ama ne yaptığını bilmiyorum. Hiçbir şey yazmamış, şarkı söylemiyor, resim yapmıyor, tiyatroda oynamıyor, yalnızca konuşuyor..."[41] Gerçekten de Wilde, o sırada konuşmaktan başka bir şey yapmıyordu. Kişiliğinin olağanüstü bir çekiciliği vardı ve çağrıdan çağrıya koşup konuşuyor, konuşuyor, konuşuyordu: "En uygun sarhoşluk, söyleşmektir."

Wilde'ın konuşmaları dillere destan olmuştu: Yeats, onu ilk dinlediğinde şaşırıp kalmıştı; çünkü Wilde, söylediklerinin

tümünü önceden yazıp düzenlemiş, sonra da ezberlemişçesine kusursuz tümcelerle konuşmaktaydı. Wilde'ın zindanlara kapatılmasına neden olan, nefret dolu en büyük düşmanı Queensberry bile, onunla yaptığı görüşmede, onun çekiciliğine kapılıp ağzını nasıl açamadan yalnızca dinlediğini oğlu Lord Douglas'a anlatmıştı.[42]

Wilde'ın konuşmalarının güzelliği üstüne söylenen övgülü sözler saymakla bitmez. Lord Alfred Douglas'a göre, "Wilde'ın konuşmacılığı ancak Sokrates'le karşılaştırılabilir; üstelik, Wilde'ın nükte gücü Sokrates'te yoktur." Wilde'ı çok seven André Gide'e göre, "Onun en güzel yazıları bile, konuşmalarının görkemli parlaklığının soluk bir yansımasıdır." Shaw'a göre, "O, çağının, belki de bütün çağların en büyük konuşmacısıdır." Sherlock Holmes'un yazarı Arthur Conan Doyle'a göre, "Onun konuşmalarının yarattığı etkiler bir daha yinelenemez." Karikatür sanatçısı, eleştirmen Max Beerbohm'a göre, "Onunla söyleşilerin monoloğa dönüşmesinin nedeni, onun gibi olağanüstü bir virtüözün yarattığı müziği kesmenin, kimsenin aklına bile gelmemesidir." Oyuncu, yönetmen Sir Herbert Tree'ye göre, "O, sözcükleri elmaslara dönüştürüyor, sonra da onları Ay'a fırlatıyordu." Yazar, dergi yönetmeni Frank Harris'e göre, "Onun nükteleri, renklerle dolu, beklenmedik yaz şimşekleri gibidir." En yakın dostu, yazar Robert Ross'a göre, "O konuşunca, ne tür çiçekler üstünde yürüdüğünüzü bilemez, görkemli mimarlık görüntülerinin nasıl erguvan renkli bir ortama yansıdığını anlayamazdınız."[43] Wilde'ın kendi sözlerine göre, "Düşüncelerle oynuyor, onları havaya fırlatıyor, değiştiriyor, elinden kaçırıyor, sonra yakalıyor, imgelerle onları yanar döner yapıyor, paradokslarla kanatlar takıp uçuruyordu."

Estetikçi Akım kuramını Walter Pater ortaya koymuştu ama, biçimci, kuralcı Victoria Çağı toplumu karşısında *Estetikçi Akım*'ı yaşantısıyla simgeleyen, *Estetikçilik*'in yalnızca bir sanat kuramı olmayıp giysilerden mimarlığa, çiçek sevgisine kadar, çevredeki her şeyde, yaşamın her olayında, bir tat, bir gizem bulmayı amaçlayan bir davranış biçimi niteliğini taşıdığını gösteren Wilde'dı ("Köklerini mikroskop altına koymaktan çok

daha iyidir, bir gülden zevk almak."). Basın, Wilde'ın yaptıklarını yakından izliyor, özellikle ünlü gülmece dergisi ***Punch***, onu alaya alan haberler, dedikodular, karikatürler yayımlıyordu. İnsanın "kendi mitosunu ancak kendisinin yaratabileceği"ne inanan Wilde, bu olaylara hiç aldırmadığı gibi, kendisinden söz eden yayımların sürmesinden, böylece *Estetikçilik*'e, *Dandizm*'e ilgi gösterilmesinden hoşlanıyordu bile: "Kamuoyunun öğrenilmeye değer şeylerden başka her şeyi bilmeye doyumsuz bir merakı vardır. Tüccarca alışkanlıkları bulunan basın, bunun bilinciyle o isteği karşılar." Wilde "Victoria Çağı ahlakı"na karşı çıkan *Estetikçi Akım*'ın tanıtımını tek başına üstlenirken, bir yandan da giyimiyle kuşamıyla, elinde taşıdığı söylenen zambaklar, ayçiçekleriyle, nükteleri, özdeyişleri, beklenmedik davranışlarıyla Ondokuzuncu Yüzyıl'ın başlarında, İngiltere'de George "Beau" Brummell'in öncülüğünü yaptığı, sonraları da Fransız ozanlarının, özellikle Baudelaire'in büyük bir ilgiyle karşıladıkları *Dandizm*'in yeniden ortaya çıkmasına önayak oluyordu.

Kendilerine "burjuva centilmen" de diyen *Dandiler*, gücünü giderek yitiren aristokrasi sınıfından üstün olduklarını söylüyorlar, soyluların yaşamındaki sıkıcılığı, davranışlarındaki yapaylığı, inançlarındaki özentiliği küçümseyerek alaylı bir biçimde yansıtıyorlardı. "Yeni bir soyluluk" olarak nitelendirdiği *Dandizm* için Baudelaire, ***Le Peintre de la Vie Modern*** (Çağdaş Yaşamın Ressamı) denemesinde şöyle diyordu: "Yitirilmekte olan bir yıldızın günbatımı gibi, çöküntüye uğramışlığın ortasında yiğitliğin son pırıltısı... Sıcaklıktan uzak, kederle dolu, ama onurlu..." Jules Barbey d'Aurevilly ise, ***Du Dandysme et de George Brummell*** (Dandizm ve George Brummell) adlı eşsiz yapıtında şunları söylüyordu: "Onlar, kuralların boyunduruğu altında kalmışların akıllarına bile gelmeyecek girişimlerde bulunuyorlardı. ... Canlılıktan kaçınıyorlar, durgunluğu seçiyorlardı; çünkü canlılığın coşkuya dönüşeceğini, coşkunun da ilgilenmeye yol açacağını, bir şeylere ilgi duymanınsa insanı sıradanlaştıracağını

düşünüyorlardı." Wilde'ın her oyununda bir *Dandi*'yi canlandıran kişiler vardır; en büyük ilgiyi çekmiş olan *Dandiler* de ***İdeal Koca*** oyunundaki Lord Goring ile ***Dorian Gray'in Portresi*** romanındaki Lord Henry Wotton'dur. Wilde, şiirlerinde de *Dandizm*'den söz etmiş, "Héllas"da şu dizeleri dile getirmişti:

> ***Ruhum tüm esintilerin çalabildiği bir lavta oluncaya dek***
> ***Her tutkuyla sürüklenip gitmek...***

1881'de operet yazarları Gilbert ve Sullivan, ***Patience*** (Sabır) adlı oyunlarında *Estetikçi Akım* temsilcilerinin, özellikle Wilde'ın kişiliğini alaylı bir biçimde sahneye koymuşlar, onu Ortaçağ giysileriyle, elinde zambak, Londra'da dolaşırken göstermişlerdi. Ağızdan ağıza dolaşan bu olay için Wilde, bir insanın yaşamı üstüne gerçeklerin kendisiyle ilgili yarattığı destansı öyküler olduğunu belirtiyor, şu açıklamada bulunuyordu: "Bunu herkes yapabilirdi, güç olan, bir şeyi yapmadan tüm dünyayı yaptığına inandırmaktır."[44] Yapımcılar, Londra'da çok tutan ***Sabır*** operetini Birleşik Amerika turnesine çıkarmayı düşünmüşler; oyunun tanıtımı için Amerika'da bir dizi konferans vermesini Wilde'a önermişlerdi.

Wilde, o yıllarda yalnız İngiltere'nin değil, tüm dünyanın hayranlık duyduğu üç kadın oyuncuyla yakın dostluk kurmuştu: Lillie Langtry, Ellen Terry ve Sarah Bernhardt... Çok güzel bir kadın olan Lillie Langtry'nin evinin önünde geceleri serenad yapan hayranları arasında Wilde'ın da bulunduğu söylenir. Gerçekte, Edward Langtry adında bir iş adamının eşi, Galler Prensi'nin de sevgilisi olan Lillie Langtry'ye, Wilde derinden yakınlık duyuyor, onu konferanslara götürüyor, Ruskin gibi sanatçılarla tanıştırıyor, ona Latince öğretiyordu. Wilde, ilk yapıtı ***Poems***'de (Şiirler) yayımlanan "The New Hellen" (Yeni Helen) adlı şiiri de Lillie ("Lily" zambak anlamına gelir) Langtry için yazmış, ona verdiği kitabı, "Bir zamanlar Troya'nın, şimdiyse Londra'nın Helen'ine" diyerek sunmuştu. Wilde, "Yeni Helen"de şu dizeleri dile getirmişti:

Aşk zambağı, saf ve hiç dokunulmamış!
Fildişi kulesi! Ateşin kırmızı gülü!
Yanımıza indin, aydınlatmaya karanlığımızı.

Lillie Langtry'nin o sıralarda eşi iflas etmiş, kendisinin de bir başkasından çocuğu olmuştu. Langtry, dedikoduları önlemek için Jersey Adası'nda doğurduğu çocuğunu orada bırakıp Londra'ya dönmüştü.[45] On yıl sonra, bu olayı Wilde, ***Lady Windermere'in Yelpazesi*** oyununa aktarmış, çocuğu olan genç kızın annesi rolünü de Lillie Langtry'nin oynamasını istemişti. Otuz dokuz yaşına gelmiş bulunan Lillie Langtry rolü kabul etmeyince, Wilde, oyundaki anne Mrs. Erlynne'in sözlerine şunları eklemişti: "Sevgili Lady Windermere, ben büyümüş bir kızın nasıl annesi olabilirim? Hep yirmi dokuz, bazan otuz yaşımda olduğumu söyledim. Yirmi dokuzunda hâlâ pembelikler vardır kadınlarda; ama otuzunda artık kalmaz onlar..."

Wilde'ın Lillie Langtry'ye duyduğu sevgi, yaşamının sonuna kadar sürmüştü. Ölümünden bir yıl önce, kendisiyle söyleşi yapan bir gazeteciye Wilde, şöyle diyecekti: "Yaşamım süresince üç kadına hayranlık duydum. Kraliçe Victoria, Sarah Bernhardt ve Lillie Langtry... Onlardan biriyle sevinerek evlenirdim!"[46]

Wilde, Sarah Bernhardt'ı sahnede daha ilk gördüğünde, onu ölümsüzleştirecek bir oyun yazmak isteğini duymuştu. Racine'in ***Phèdre***'ini oynamak üzere Comèdie-Française ile birlikte 1879 yazında Londra'ya gelen Sarah Bernhardt'ı, İngiltere'ye ayak bastığı Folkestone'da karşılamak için yola çıkan bir grup sanatçıya Wilde da katılmıştı. Grupta Pierre Loti de vardı ve Bernhardt'a bir İran ya da bir Anadolu halısı armağan etmişti. Wilde, ***Phèdre***'i gördükten sonra Racine'in müziğinin tadına Sarah Bernhardt'ın sesiyle varabildiğini söylüyor ve ilk görüşmelerinde onu, "kırmızı bir kanapeye uzanmış soluk bir alev"e benzetiyordu. Birkaç gün sonra da Bernhardt için bir sone yazmıştı:

Şu donuk ve fodul ortak dünyamıza geldin,
Güneşsiz bir günde yorgundun,
Kırlar kokusuz çiçeklerle yoğundu,
Erkeklerin cehennemde öptüğü dudaklar soğuktu.

Wilde, Paris'e her gidişinde Sarah Bernhardt'ın rol aldığı oyunu izliyor, onunla görüşüyordu. Evlendikten sonra da eşi Constance'la balaylarını Paris'te geçirirken gördükleri Bernhardt'ın ***Macbeth***'inden Wilde öyle etkilenmişti ki, oyunu üst üste, birçok kez izlemişti. Wilde'ın Bernhardt'a duyduğu hayranlık İngiliz basınına da yansımış, ***Punch*** dergisi Wilde'ın Bernhardt için şöyle söylediğini yazmıştı: "Güneş ışığıyla Ay ışığının bir karışımı o... Ürküntü uyandıran ve de göz kamaştıran bir kişilik..." 1892 yılında, Londra'da kötü bir mevsim geçiren Bernhardt, ***Lady Windermere*** ile büyük başarı kazanan Wilde'a, kendisi için bir oyun yazmayı neden hiç düşünmediğini sorunca Wilde, "Yazdım, hem de Fransızca..." demiş ve ***Salome***'nin metnini Bernhardt'a vermişti.

Neredeyse bin yıldır Avrupalı birçok ressam ve heykelcinin düşünü gördükleri Salome öyküsünü, Ondokuzuncu Yüzyıl'da Heine, Flaubert, Huysmans, Mallarmé gibi yazarlar da ele almışlardı. Salome'yi bir süredir Wilde da aklına takmıştı: Bu öykü üstüne, başta Mallarmé olmak üzere, yazı yazmış sanatçılarla görüşmüş, Leonardo, Rubens, Dürer, Moreau'nun bu konudaki tablolarını incelemişti. Önceleri Salome söylencesini bir oyuna dönüştürmeyi düşünmemiş, bir öykü ya da uzun bir şiir olarak yazmayı denemişti. 1891'in Ekim ayında bir akşam Paris'te, bir grup genç Fransız yazara Salome öyküsünü kendi yorumuna göre anlatmış, odasına döndüğünde anlattıklarını Fransızca bir oyun olarak yazmaya başlamıştı. Gece yarısından sonra yazmayı sürdürememiş, kalkıp Grand Café'ye gitmiş, oradaki çalgıcılardan Salome'ye uygun bir müzik çalmalarını istemişti. Müziği bir süre dinleyip odasına dönmüş, sabaha karşı ***Salome***'yi bitirmişti.[47]

Wilde, ***İncil***'den aldığı Salome öyküsünde iki değişiklik yapmıştı: Biri, üvey babası Kral Herod'un Salome'ye karşı

dayanılmaz bir cinsel arzu duyması; ötekisi, Salome'nin, Vaftizci Yahya'nın başının kesilmesini istemesini, annesi Kraliçe Herodias'ın yönlendirmesine değil de, Vaftizci Yahya'ya duyduğu aşka karşılık görmemesine bağlamasıydı. Kral Herod, Salome'ye söz verdiği gibi, Yahya Peygamber'in başını kestirir ve bir gümüş tepsi içinde Salome'nin önüne koydurur. Salome, kesilmiş baş için, "Aşkın gizemi daha büyüktür ölümün gizeminden" der ve Yahya'yı dudaklarından öper. Bunu gören Herod, Salome'yi kalkanlar arasında ezdirterek öldürtür: "Çoğu kez bir öpücükle ihanet ederim kendime..." ***Salome***, bir oyundan çok, şiirsel bir metin gibidir. ***Salome***'de insanlar, Wilde'ın kişiliğine uygun olarak, diyalogdan çok monolog yaparlar.

Sarah Bernhardt, ***Salome***'yi okur okumaz başrolü kabul ettiğini söyleyince Wilde, "Başrolde olan Ay, sizinki ikinci önemli rol" demişti: "Ne garip görünüyor Ay... Mezarından yavaş yavaş kalkan bir kadın gibi. ... Yüzünü sarı bir tülle örtmüş, gümüş ayaklı küçük bir prenses gibi. Ayaklarının yerinde küçük, beyaz kumrular bulunan küçük bir prenses gibi. Dans eden bir prenses gibi..."

Provalar Londra'da hemen başlamış ama Kutsal Kitap'ta yer alan öykülerin sahneye konmasını engelleyen eski bir yasaya dayanarak ***Salome***'nin oynanmasına izin verilmemişti. İşin ilginç yanı, Shaw ve William Archer dışında, tiyatro yazarları, eleştirmenler, Henry Irving gibi tiyatro sanatçıları, bu konuda tiyatro denetçisi Pigott'u destekliyorlardı.[48] Düş kırıklıklarına uğrayan Wilde, şu açıklamada bulunuyordu: "Benim için iki dil var dünyada: Fransızca ve Eski Yunanca. İngiltere'de insanlar temelde sanat karşıtı ve dar kafalı. Birçok İngiliz dostum var elbet; ama genellikle sevmiyorum İngilizler'i. Tipik bir İngiliz, dükkânının tezgâhı arkasında oturmuş bir Tartuffe'tür..."[49]

Salome, sahneye çıkarılamamıştı ama, *Estetikçi Akım*'ın ünlü temsilcilerinden tasarımcı Aubrey Beardsley'in *Art Nouveau* biçimindeki erotik desenleriyle ***Salome***'nin yayımlanması büyük ilgi çekmişti. Wilde, Beardsley'in çizimlerini görünce, şöyle demişti ona: "Baudelaire, şiirlerine ***Kötülük Çiçekleri*** adını

vermişti. Ben de senin çizimlerine 'Günah Çiçekleri' diyeceğim." Oyunu İngilizce'ye Lord Alfred Douglas çevirmiş; Wilde, yapıtın İngilizce basımını "Oyunumun çevirmeni, dostum Lord Alfred Bruce Douglas'a" diye sunmuştu. Gerçekte kötü bir ozan olan Douglas'ın çevirisinde Wilde birçok düzeltmeler yapmış, yine de İngilizce metnin istediği gibi olmadığını dostlarına söylemişti. ***De Profundis***'te de şöyle yazmıştı: "Yazın dünyasına girmeye çalışırken seni ilk durduran, cesaretini kıran kişi olmak istemiyordum. Bir ozan tarafından yapılmadığı sürece hiçbir çevirinin yapıtımdaki rengi, ritmi gereği gibi aktaramayacağını biliyordum."

Salome'yi ilk kez, Lugnè-Poë 1896'da Paris'te sahneye koymuş, program kitapçığını da Toulouse-Lautrec resimlemişti. Oyun başarılı bulunmuş, çok alkışlanmıştı; ama alkışların oyundan çok, yazarın kişiliği nedeniyle olduğu söyleniyordu. Sarah Bernhardt'ı Wilde, son kez, cezaevinden çıktıktan sonra, 1898'de Cannes'da görebildi. Bernhardt o sırada ***La Tosca***'yı oynuyordu. Oyundan sonra Bernhardt, kulise gelen Wilde'ın boynuna sarılıp dakikalarca ağlamıştı...[50]

Wilde, Ellen Terry'yi ilk kez, W.G. Wills'in ***Charles I*** oyununda Kraliçe Henrietta Maria rolünde görmüş, görür görmez de onun oyunculuğunun tutkunu olmuştu.[51] Bir aşk serüveni, bir de mutsuz evlilik yüzünden dört yıl sahneden uzak kalan Ellen Terry'yi, Henry Irving, bu oyunla yeniden sahneye çıkarmıştı. Ellen Terry'nin özellikle ikinci perdedeki oyunundan çok etkilenen Wilde, duygularını perde kapanır kapanmaz dile getirmişti:

> ***Zaferi bekliyor çadırında tek başına,***
> ***Duruyor orada, gözleri acıların sisiyle bulanık,***
> ***Yağmurdan ıslanmış bir nilüfer gibi.***

Bir iki ay sonra Wilde, ***Vera, or the Nihilists*** (Vera ya da Nihilistler) adındaki ilk oyununun özel baskısını, cildi üstüne altın yaldızla Ellen Terry yazılmış olarak, bir notla birlikte ona veriyordu: "Belki bir gün, size yaraşır bir oyun yazabilecek kadar talihli olabilirim."

O sıralarda, ***Saturday Review*** dergisinin tiyatro eleştirmenliğini üstlenmiş bulunan Shaw'la Ellen Terry arasında, ilerde romantik bir aşka dönüşecek karşılıklı yazışmalar başlamıştı. Bu yazışmalar üstüne sonradan Shaw, "İdeal bir aşk ilişkisi, postayla yapılandır" diyecekti. Bir yandan da Ellen Terry ile özel yaşamını paylaşan, o dönemde oyundan çok oyuncunun öne çıktığı bir tiyatro anlayışını benimseyen ünlü yönetmen oyuncu Irving'e karşı Shaw, hem seçtiği oyunlar hem de oyunlara getirdiği yorumlar nedeniyle savaş açmıştı: "Irving ölünce nereye gider diye düşünüyorum bazan: Bir sanat ustası olduğunu ileri sürmeye cesaret edip de, kırıp döktüğü Shakespeare ve gülünç duruma düşürdüğü Goethe'yle karşılaşabileceği yere gitmeye kalkar mı yoksa?"[52] Ellen Terry, Wilde ölmeden ancak bir yıl önce, ona Paris'te rastlamış, birlikte yemek yerken Wilde'ın anlattıklarını eskisi gibi hayranlıkla dinlemişti.[53]

Gilbert ve Sullivan'ın ***Sabır*** opereti yapımcılarının "bir çılgınlık modası" saydıkları *Estetikçi Akım* konusunda, Amerika'da bir dizi konferans verme önerisini kabul eden Wilde, 1882'nin Ocak ayında gemiyle New York'a gitmişti. Onu daha gemide karşılayan gazetecilere, Birleşik Amerika'ya gelmesinin nedeni olan konferans konusunda Wilde, şunları dile getiriyordu: *"Estetikçilik*, yeryüzündeki güzellik belirtilerini araştıran, güzelliğin sanatla ilişkisini inceleyen bir bilimdir. Daha yalın bir biçimde açıklamak gerekirse, *Estetikçi Akım*'ın amacı, yaşamın gizini araştırmaktır..." [54] Gümrükten geçerken, bildirilmesi gereken bir şeyi bulunup bulunmadığı sorulunca, Wilde ilerde en çok anımsanacak özdeyişlerinden birini söylemişti: "Bildirmem gereken hiçbir şeyim yok, dehamdan başka..."[55]

Wilde, Birleşik Devletler'in orta ve güney bölgelerini, New England ve California'yı, ayrıca Kanada'yı da kapsayan gezisinde, San José'den Rhode Island'a, Montgomery – Alabama'dan, Kanada'da Halifax – Nova Scotia'ya kadar sayısız kente gitmiş, 260 günde 140 konferans vermişti.[56] ***The English Renaissance*** (İngiliz Rönesansı) başlıklı

konferansında, Büyük Britanya'daki devrimin, daha önceki İtalyan Rönesansı'nda gerçekleştiği gibi, bir tür "insan ruhunun yeniden doğuşu" niteliğini taşıdığını; Fransız Devrimi'nin, sanatı, yaşamın gerçeklerini ele almaya zorlaması sonucunda oluşan "gerçekçilik egemenliği"ne, *Ön-Raffaello* ve *Estetikçiler*'in son vermek istediklerini anlatıyordu. Bu "yeni coşku"nun, şiirde değişik konulara, sanatta yepyeni biçimlere yol açtığını bildiriyor; İngiliz Rönesansı için, "Helenizm ile Romantizm'in, Troyalı Helen ile Faust'un çiftleştirilmesidir" diyordu. İngiliz kamuoyunun, "yeni devrim"i kavrayamamasını da şuna bağlıyordu: "Büyük adamlar üstüne hiçbir şey bilmemek, İngiliz eğitiminin bir özelliğidir!" Aklı başında olmanın "ilk öğelerinden biri, her konuda Britanyalılar'ın dörtte üçüyle uyuşmamaktır" diyor ve konuşmalarını genellikle şöyle bitiriyordu: "Her birimiz, yaşamın gizini aramakla geçiriyoruz günlerimizi: Yaşamın gizi sanattır..."[57]

Wilde, çevre kirlenmesi sorununa daha o günlerdeki konuşmalarında parmak basıyordu: Kutup'tan çöllere kadar, doğada her şey uyum içindedir. Yeryüzünde içinde yaşadığı çevreyi çirkinleştirme, kirletme yeteneği bulunan tek yaratık, insanoğludur. Güzelliğe, güzel şeyler üretmeye tutkulu olmak, uygarlıkların bir sınavıdır. Yaşamın bir kurguya dönüşmesini önleyen, kutsal yapan biricik şey güzelliktir...

The House Beautiful (Güzel Ev) başlıklı konuşmasında, Amerikan evlerindeki çirkin düzenlemeler üstünde duruyor, bunların nasıl güzelleştirilebileceğini anlatıyordu: Görsel sanatlar okullarının kurulmasını, el sanatlarının desteklenmesini, teknik okullara tasarım derslerinin konulmasını ve bilim adamlarının görmek istediği, "içi doldurulmuş zürafalar gibi korkunç nesneler" yerine, eğitici müzelerin, güzel mobilya örnekleri ve el sanatları ürünleriyle donatılmasını öneriyordu. Bir dinleyicinin Amerika'daki şiddet olayları üstüne sorusunu da şöyle yanıtlıyordu: "Amerika'da şiddetin bu denli yaygın olmasının nedenini bilmeniz gerekir: Duvar kağıtlarınız çok çirkin çünkü..."[58] 1997'de gösterime çıkan ***Wilde*** filminde başrolü oynayan tanınmış İngiliz

yazarlarından Stephen Fry, sonradan Amerika'da delicesine bir tutkuya dönüşen evlerin dekorasyonuna, bezenip süslenmesine ilginin, Wilde'ın söz konusu konferanslarından kaynaklanmış olabileceğini söylüyordu.[59]

Wilde, gezisi sırasında İngiltere'nin İrlanda'dan Sorumlu Bakanı Lord Cavendish'in öldürülmesi üstüne de şu açıklamayı yapmıştı: "Özgürlük, kanlı ellerle gelirse, çok güçtür onunla el sıkışmak... İngiltere'nin ne denli suçlu olduğunu unutuyoruz bazan. Yedi yüzyıllık haksızlığın meyvelerini topluyor İngiltere..."

Wilde, Birleşik Devletler'de Charles Dickens'tan daha büyük ilgi uyandırdığını, sekreterlerinden birinin yalnızca kendisi adına imza vermekle ve her on dakikada bir gelen çiçekler için teşekkür etmekle görevlendirildiğini söylüyordu. Amerika'da Wilde, başta Walt Whitman, Ralph Waldo Emerson, Longfellow, Oliver Wendell Holmes, Henry James olmak üzere birçok yazarla da görüşmüştü. Henry James'le hiç anlaşamamış ("Henry James, acı çektirici bir görevmiş gibi yazar romanlarını."); Longfellow ve Emerson'la dostluğunu ise, Amerika'ya gidişinden birkaç ay sonra öldükleri için pek ileri götürememişti. Longfellow ile tanıştıklarında, "Onun kendisi güzel bir şiirdir, yazdıklarının tümünden daha güzel..." demişti.[60] Yıllar sonra da onun ozanlığı üstüne şunu söyleyecekti: "Longfellow büyük bir ozandır, hiçbir şiir okumamışlar için..." Walt Whitman'ı ise, Wilde çok sevecek, aralarında sıcak bir dostluk kurulacaktı.

Wilde, "İngiltere'de Whitman'a gösterilen ilgi pek yaygın değildir; ama hiçbir ozanın değerini, ölümünden önce bilemez İngilizler... Onun şiirinde bir Eski Yunanlık, bir aklı başındalık var... Öyle evrensel, öyle kapsamlı ki onun şiirleri, Schiller ve Goethe'deki Panteizm var hepsinde" diyordu. Whitman'la buluşmaya gittiğinde Wilde söze şöyle başlamıştı: "Sizin gibi bir ozana, bir ozan olarak geliyorum. ... Sizi neredeyse beşikten beri tanıyorum." Whitman'ın ***Leaves of Grass*** (Çayır Yaprakları) yapıtını, annesinin, İrlanda'da yayımlanır yayımlanmaz alıp

kendisine şiirlerin tümünü okuduğunu anlatmıştı. Whitman, "*Estetikçi Akım*'daki bütün arkadaşlarınız için söylüyorum: Gençsiniz, ateşlisiniz, alabildiğine geniş bir alandasınız, sonuna kadar gidin" demişti.[61] Sonraları Wilde, Whitman için şunu da söyleyecekti: "Şiir Walt Whitman'ın yanından geçip gitmiş olsa da, felsefe onu tanıyacaktır..." Whitman da dostlarına Wilde için şunu söylemişti: "Çok parlak olamadı belki; ama sürekli bir ışıktı o..."[62]

Birleşik Devletler'deki gezisi süresince Wilde'ı ilgiyle izleyen Amerikan basınından ona saldıranlar da olmuştu. New York'a gelir gelmez, ***Irish Nation*** gazetesinde şöyle bir haber çıkmıştı: "Speranza'nın oğlu Oscar Wilde, İngiliz Rönesansı adını verdiği bir konu üstüne konferanslar veriyor: Korkunç bir zorbalık anayurdunu sarmışken, o 'güzellik'le ilgili konuşmalar yapıyor..." ***New York Tribune***, Wilde'ın konuşmaları için "Üç kuruşluk Ruskin" diyor; ***Washington Post***, elinde ayçiçeği bulunan Wilde'la, hindistancevizi taşıyan bir Borneolu'nun resmini birlikte basıyordu. Wilde, bu haber ve yayınlar karşısında karşı saldırıya geçiyordu: "Sarı basına dayanabiliyorsanız, sarılık hastalığından korkmamalısınız..."; "Amaçsız bir isteklilikle, polis haberlerinden ünlüler Pantheon'una, suçtan eleştiriye geçiveren bu gazeteci yayıncılar da kimler böyle?.."; "Eski günlerde işkence vardı; şimdiyse basın..."

Wilde, 1882 yılının Aralık ayında, Kuzey Amerika'ya kendini geniş ölçüde tanıtmış, *Estetikçilik* felsefesini daha da geliştirmiş, konuşma yeteneğini ilerletmiş, çeşitli topluluklar üstüne deneyimini artırmış, söylediğine göre beş kez aşka tutulmuş ve çok da para kazanmış olarak Londra'ya dönüyordu: "Amerika'yı uygarlaştırdım..."

Wilde, Londra'ya döndükten sekiz ay sonra, 1883'ün Ağustos ayında ***Vera, or the Nihilists*** (Vera ya da Nihilistler) oyununun sahneye konulması nedeniyle ikinci kez New York'a gitmişti. Wilde, ilk oyunu ***Vera***'yı, Moskova'da yaşanan gerçek bir olaydan esinlenerek yazmıştı. Oyunda, nihilist bir gruba bağlı çok genç bir kız olan Vera, Çar'ı öldürmekle görevlendirilir,

bunu başaramayınca kendi canına kıyar: "İdama istekle giden ve inanmadığı bir şey için ölen, o garip inançsız şehit, nihilist, bir yazın ürünüdür ve Turgenyev tarafından bulunmuş, Dostoyevski tarafından bütünlenmiştir."

Vera, 1881 yılının başlarında Londra'da sahneye konacakken Çar II. Alexander'ın öldürülmesi üstüne gösteri Aralık ayına ertelenmiş; bu kez de Birleşik Devletler Cumhurbaşkanı Garfield'e yapılan suikast girişiminden ötürü yine oynanmamıştı. ***Vera ya da Nihilistler***, Wilde gibi bir sanatçı tarafından yazıldığına inanılamayacak kadar yetersiz bir oyundur. Çünkü Wilde, komedi oyunlarındaki tutumunun tersine, *Vera*'da hiç bilmediği bir ülkenin insanlarını, sınıfsal ilişkilerini, siyasal olaylarını anlatmaya kalkmıştı. Oyun, New York'ta açılır açılmaz basının, eleştirmenlerin büyük tepkisiyle karşılaşmış (***Herald***, "Sonu gelmez bir tiyatro saçmalığı" demişti), bir hafta içinde de sahneden kaldırılmıştı.

Wilde, Birleşik Amerika'dayken ünlü oyuncu Mary Anderson için yazmaya söz verdiği, uyaksız koşuk biçimindeki ***The Duchess of Padua*** (Padua Düşesi) adlı oyunu bitirmek üzere Paris'e gitmişti ("Bir insan vaktini hoş bir biçimde yitirebilir, ama yolunu hiçbir zaman yitirmez Paris'te."). Paris'teyken, genç bir İngiliz gazeteciyle, Wordsworth'ün torununun çocuğu olan Robert Harborough Sherard'la tanışmıştı. Sherard, Wilde'ın ölümünden sonra onun yaşamı üstüne üç yapıt yayımlayacaktı: ***The Story of an Unhappy Friendship*** (Mutsuz Bir Dostluğun Öyküsü), ***The Life of Oscar Wilde*** (Oscar Wilde'ın Yaşamı), ***The Real Oscar Wilde*** (Gerçek Oscar Wilde). Hemen her gün buluşan Wilde'la Sherard, o sırada Edmond de Goncourt, Mallarmé, Henri de Régnier, Paul Bourget, Degas ve Pissarro ile tanışmışlar; "absent içerek kendilerini öldürmekte olan" Verlaine ve Maurice Rollinat'la dost olmuşlardı. Rimbaud'yu tabancayla vurup iki yıl hapis yatan Verlaine ile çok sık buluşuyorlardı. Bir akşam Victor Hugo'nun da evine gitmişler, ama Wilde'ın etkili konuşmaları bile, 81 yaşındaki Hugo'nun uyuyakalmasını önleyememişti. Émile Zola'yla ise, hiç anlaşamamışlardı: Bir akşam

yemeğinde, sanat üstüne yaptığı bir konuşmanın sonunda Zola, "Ne yazık ki Sayın Wilde, barbar bir dil olan kendi diliyle yanıt vermek zorunda kalacak" deyince, kusursuz bir Fransızca ile Wilde şöyle söylemişti: "Ben doğuştan İrlandalı'yım, İngiliz soyundanım ve Sayın Zola'nın dediği gibi, Shakespeare'in dilini kullanmak zorundayım."[63]

Wilde, söz verdiği zamanda bitirip gönderdiği ***Padua Düşesi***'nin oynanmasından vazgeçildiğini öğrenince düş kırıklığına uğramış, parasal açıdan da güç duruma düşmüştü. ***Padua Düşesi*** ancak sekiz yıl sonra 1891'de ***Guido Ferranti*** adıyla New York'ta sahneye konabilmiş; izleyicilerin sekiz yıl önce ***Vera***'nın uğradığı başarısızlıktan etkilenmemeleri için Wilde'ın adı yazar olarak açıklanmamıştı. Oysa, eleştirmenler yazarın adını öğrenip yazılarında belirtmişler, ***Guido Ferranti*** oyunu ise sahnede ancak üç hafta kalabilmiş, ***Vera***'dan daha başarılı olamamıştı.

Padua Düşesi, klasik trajedi türünde yazılmış bir oyundur. Onaltıncı Yüzyıl sonlarında İtalya'nın Padua kentinde, Guido Ferranti adında bir genç, babasını öldüren Padua Dükü'nden öç almaya ant içmiştir. Ama o da Vera gibi, bir yandan amacına varmayı istemekte, öte yandan katil olmaktan kaçınmaktadır. Guido bir türlü eyleme geçemeyince, ona gönlünü kaptırmış olan Düşes, eşi acımasız Dük'ü öldürür. Bunu öğrenen Guido, sevgilisine sırt çevirir. Düşes çılgına döner ve saray halkına katilin Guido olduğunu söyler. Stendhal'in Julien Sorel'i gibi Guido da suçu üstlenir. Pişmanlık duyan Düşes gerçeği açıklar; suçlunun kendisi olduğunu söyler. Guido idam edilmeyi beklerken Düşes'e estetçe sözler söyler:

> ***Suçlu mu?***
> ***Bırak, günaha çağrıların ne olduğunu bilmeyenler,***
> ***Bırak, bizim gibi, tutkunun kırmızı ateşi üstünde yürümeyenler,***
> ***Renksiz, sıkıcı bir yaşam sürenler,***
> ***Tek sözle, varsa öyleleri, kimseye gönül vermeyenler***
> ***Taşa tutsunlar seni...***

Padua Düşesi'nde dil bakımından güzel bölümler, etkileyici trajik anlar vardır; ama tümüne bakıldığında, ***Düşes*** de yine ***Vera*** gibi yetersiz bir oyundur. Wilde'ın bir trajedi yazarı olamayacağı artık ortaya çıkmıştı. Wilde'ın yarım kalan üç oyununun, ***A Florentine Tragedy*** (Bir Floransa Trajedisi), ***La Sainte Courtisane*** (Ermiş Fahişe) ve ***A Wife's Tragedy*** (Bir Kadının Trajedisi) metinlerinin de ondan beklenilen nitelikte olmadıkları anlaşılmaktadır. Wilde, Paris'te yalnızca ***Padua Düşesi***'ni değil, ***The Harlot's House*** (Fahişe'nin Evi) ve ***The Sphinx*** (Sfenks) adlı şiirlerini de bitirmişti. Wilde, en çok okunan şiirlerinden biri olan ***Sfenks***'i, Oxford'dayken Newdigate ödülünü kazanmasına neden olan ***Ravenna***'yı yayımladığı günlerde yazmaya başlamıştı. ***Sfenks***'te de, ***Ravenna***'da olduğu gibi, geçmiş dönemlerdeki yüceliğin çöküşü, Helenistik ve Hıristiyanlık söylenceleri ele alınır. Gerçekte, Wilde birçok şiirlerinde bu konulara değinir. ***Sfenks***'te bir söylence yaratığının insanlarla, hayvanlarla hatta tanrılarla yaşadığı cinsel serüvenler anlatılır. Sonunda çarmıha gerilmiş İsa anımsanır:

> ***Sıkıntıdan sararıp solmuş, acılara dayanamaz olmuş,***
> ***dünyayı izler yorgun gözlerle***
> ***Ve ağlar her ölen kişi için, boşa geçen***
> ***her yaşam nedeniyle.***

Wilde, ilk şiirlerinde geleneksel Victoria Çağı anlatış biçimine uymuş ve sık sık acı çeken, toplumdan dışlanan İsa'dan söz etmiştir. İsa konusundaki belki de en lirik, en güzel şiiri ***Humanitad***'da İsa'yla insanoğlu, çektikleri acılarla bütünleşirler.

Hıristiyanlık konusunda Wilde'ın duyguları yaşamı boyunca bir çatışma içinde olmuştur. Bir yandan dinsel inançlara karşı gelmiş, Kilise'yle alay etmiş; öte yandan da Hıristiyanlık anlayışına sığınmış, İsa'nın düşüncesini benimsemiş, onun bir ozan olarak da büyüklüğünü anlatmıştır ("Sanatta evrensel gerçeklik diye bir şey yoktur. Gerçekle çelişen de bir gerçekliktir.").

Wilde, çocuklar için yazdığı masallarında İsa'nın kimliğinden, ortaya koyduğu değerlerden söz etmiştir. ***The Fortnightly Review*** dergisinde 1891'de yayımlanan ***The Soul of Man Under Socialism*** (Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu) adındaki denemesinde, İsa'nın inançlarıyla, sosyalizm düşüncesinin yakınlıklarını anlatmıştı: "Sıradan zenginlikler çalınabilir bir insandan; ama gerçek zenginlik, asla... Ruhunuzun hazinesinde sizden alınamayacak değerli sayısız şeyler vardır. Yaşamınızı öyle düzenleyin ki, dış etkenlerin kötülüğü dokunmasın size. Bir de kurtulmaya bakın kişisel mal mülkten."

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu denemesinden altı yıl sonra, Wilde cezaevinde yazdığı ***De Profundis***'te, İsa'nın felsefesi, ozanlığı üstüne düşüncelerini daha da geliştirir: "İsa'nın yeri ozanların yanındadır gerçekten. Onun insanlık kavramı düş gücünden kaynaklanmıştır ve ancak düş gücüyle anlaşılabilir. ... Birbirinden ayrı ırkları bir bütün olarak düşünen odur. İsa'dan önce tanrılar ve insanlar vardı. Yaşamın tepelerinde yalnız Tanrı ve İnsan'ın bulunduğunu bir tek o gördü."

Reading Zindanı Türküsü'nde Wilde, Victoria Çağı'nın Hıristiyanlık anlayışıyla gerçek İsa'yı birbirinden ayırmaktadır:

> ***Papaz diz çöküp dua etmez***
> ***Onun onursuz mezarında,***
> ***İsa'nın günahlılara verdiği***
> ***Kutsal haç bile yoktur orada:***
> ***İsa'nın kurtarmak istediği***
> ***Bir adamdı o çünkü...***

Protestan bir aileden gelen Wilde, daha Oxford'da okurken Katolik Kilisesi'ne girmeyi düşünmüştü.[64] Söylediğine göre, bunun nedeni dinsel değil, estetikti: Katolik Kilisesi'nin törenleri estetik açıdan etkileyiciydi. Yaşamının trajedisi saydığı cezaevinde kaldığı sürede Wilde da kendisini dışlanmış, acılar içinde çarmıha gerilmiş İsa'yla özdeşleştiriyordu. Yakın

dostu Robert Ross'a şöyle demişti: "Zindan yaşamı, kişilerin ve nesnelerin gerçekte nasılsalar öyle görünmelerini sağlar. İnsanın zindanda taş kesilmesi bundandır. Sürekli devinen yaşamın görüntüsüne yanılma içinde bakanlar, dışarıda yaşayanlardır. ... Görenler ve bilenler zindanda kıpırdamadan duranlardır." ***De Profundis***'te ise, toplum dışına atılmışlığını anlatırken cezaevine getirilişinden söz eder: "Külrengi kasım yağmurunda, benimle alay eden bir kalabalıkla çevrelenmiş olarak yarım saat istasyonda tutuldum. O gün başıma gelenlerden sonra, bir yıl her gün aynı saatte, aynı süre ağladım. ... Cezaevindekiler için günlük olaylardandır gözyaşları. Ağlanmayan gün, yüreğin mutlu olduğu değil, taş kesildiği gündür..."

Wilde, cezaevinden çıktığı gün Katolik Kilisesi'ne başvurmuş, "bir süre daha düşünmesinin yararlı olacağı" gerekçesiyle, kendisinden bir yıl daha beklemesi istenmişti. Wilde, o günden iki buçuk yıl sonra, Paris'te ölüm döşeğinde yatarken vaftiz olmuş, son gece Katolik Kilisesi'ne girmişti.

Wilde'ın 1870'lerden sonraki şiirlerinde, ressam Whistler'in, İzlenimci sanatçıların, "şiirde renk ve müzik ustası" Théophile Gautier'nin etkisinde kaldığı görülür. ***Les Silhouettes*** (Siluetler), ***Impressions du Matin*** (Sabah İzlenimleri), ***Fantaisies Décoratives*** (Dekoratif Fanteziler) gibi, çoğu kez Fransızca adlar verdiği, o dönemde öncü sayılan şiirleri İzlenimci imgelerle doludur: "Thames'in gri bir ses uyumuna dönüşen mavi ve altın renkli noktürnü"; "Köprülerden sürünerek inen sarı renkli sisler"; "Kestane ağacının altın çizgili dalları"; "Kırmızı dudaklı güzel yıldız"; "Sarı ışığın kuleler üstünde beliren uzun dalgaları..." Örneğin, ***Les Silhouettes*** (Siluetler) adlı şiirin ilk dört dizesi şöyledir:

Gümüş renkli çizgiler var denizde,
Can sıkıcı ölü rüzgârın akordu bozuk.
Ve kurumuş bir yaprak gibi Ay,
Savruluyor fırtınalı körfezde.

Wilde'la, *Estetikçi Akım*'ın başka bir öncüsü ressam James McNeill Whistler, bir süre yakın dost olmuşlardı. Whistler, o dönemde Venedik'ten dönmüş, eşsiz güzellikteki baskılarıyla sergiler açıyor, konuşmalarıyla, nükteleriyle de Londra'nın büyük ilgisini çekiyordu. Whistler, gerçekte, kendini beğenmiş, alıngan, huysuz bir insandı. Bir eleştirisi yüzünden Ruskin'i dava etmişti. Kendisinden yirmi yaş genç olan Wilde'ı da giderek kıskanıyor; Wilde'ın çevresine anlattığı öyküleri aslında kendisinden duyduğunu söylüyordu. Hatta bir gün, parlak bir sözü karşısında Wilde, "Bunu ilk benim söylemiş olmamı isterdim" deyince Whistler, "Söylersin Oscar, söylersin" deyip onunla alay etmişti.[65] Whistler, saldırılarını daha da ileri götürmüş, Wilde'ın domuza benzeyen bir karikatürünü yapmıştı. Wilde, bir sabah, Whistler'in halka açık konferansına gitmiş, sonra da ***Pall Mall Gazette*** dergisinde ***Mr. Whistler's Ten O'clock*** (Mr. Whistler'in Saat Onu) başlıklı bir yazı yazmıştı: "Küçük bir Mefisto gibi orada duruyor, herkesle alay ediyordu. Yazgılarında kadavra kesme görevi de bulunan öğrencilere, hastalıkların bilim için ne denli değerli olduğunu, ama onlardaki bir sağlık belirtisinin kimseye ilginç gelmeyeceğini anlatan parlak bir cerraha benziyordu. ... Bana göre, Mr. Whistler, resim sanatının en büyük ustalarından biridir. Şunu da belirtmek isterim ki, Mr. Whistler bu görüşe yürekten katılmaktadır..." Bu yazıdan sonra aralarında ağır sözler içeren yazışmalar sürmüştü. Whistler, o yazışmaların bir bölümünü, ***The Gentle Art of Making Enemies*** (Düşman Edinmenin İnce Sanatı) adıyla yayımlamıştı. Wilde ise, ***Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu*** denemesinde şöyle diyecekti: "Herkes bir dostun acılarını paylaşabilir; ama çok ince bir kişilik gerektirir bir dostun başarılarını paylaşabilmek..."

Wilde, Birleşik Amerika'da kazandığı parayı Paris'te yiyip bitirmiş; ***Padua Düşesi***'nin New York'ta oynanmasından vazgeçilince de büsbütün güç durumda kalmıştı. Konferanslar vermeye yeniden başladı: İngiltere'nin her köşesine, İskoçya'ya, İrlanda'ya gidiyor, "Amerika İzlenimleri"ni anlatıyor, "Modern Yaşamda Sanatın Değeri" konuşmasında, ev donanımından

kadın giysilerine kadar birçok konuyu güzellik açısından ele alıyor, Türk kadınlarının giydiği şalvarların şıklığından bile söz ediyordu.[66] Ama durmadan dolaşıp konuşmaktan artık bıkmıştı; konuşarak değil, yazarak geçimini sağlamalıydı.

1883'e gelindiğinde, Wilde otuz yaşına girmişti ve evlenmek istiyordu. Bir ara Lillie Langtry'yi düşünmüş, ama onun evli olmasının getireceği sorunlardan ötürü bu tasarısından vazgeçmişti. Evlenme önerisinde bulunduğu iki genç kız, Violet Hunt ve Charlotte Montefiore ise, isteğini kabul etmemişlerdi. Wilde, ressam Alfred William Hunt'la roman yazarı Margaret Hunt'ın kızı Violet'e, "Sen ve ben, senin güzelliğin ve benim aklımla dünyaya egemen olabilirdik" demişti.[67] Oxford'dan dostu olan ve çok genç yaşta ölen Leonard Montefiore'nin kız kardeşi Charlotte'a ise, şunu söylemişti: "Senin paran, benim aklımla çok ilerilere gidebilirdik."[68]

Bir konferans gezisi sırasında Dublin'de tanıştığı, kendisinden dört yaş küçük Constance Lloyd, Wilde'dan çok hoşlanmış, evlilik önerisini hemen benimsemişti: "Bir evlenme önerisinin hiçbir romantik yanı yoktur. Bir de bakarsınız, kabul ediliverir öneri. Genellikle de öyle olur."

Wilde ve Constance Lloyd, kısa bir nişanlılık döneminden sonra, 1884 Mayıs'ında evlendiler ("Yalnız iki trajedi vardır şu dünyada... Birisi, istediğini elde edememek, ötekiyse elde etmek."). Constance, İrlandalı tanınmış bir hukukçunun kızıydı. Babasını on altı yaşındayken yitirmiş, annesi başka biriyle evlenmişti. O da Londra'ya, dedesinin evine yerleşmişti. Güzel ve kültürlü bir kızdı; çok iyi Fransızca ve İtalyanca biliyor, sanata yakın ilgi duyuyordu. "Güzel Ev" konferanslarının "ünlü estet"inin nasıl bir ev döşeyeceği Londra sosyetesinin merak konusu olmuştu. Whistler'in (o dönemde daha dosttular) yardımlarıyla Wilde, beklendiği gibi, evini çok değişik bir çeşnide ve olağanüstü güzellikte düzenlemişti: Duvarlar William Morris'in motiflerinden oluşan kağıtlarla kaplanmış, tavanlar Whistler'in tasarımlarıyla

yapılmıştı. Salonlara *Estetikçi Akım* ressamlarının, Beardsley, Burne-Jones, Monticelli ve Whistler'in desenleri asılmıştı. Wilde'ın kitaplığına Carlyle'ın büyük çalışma masası konmuştu. Ne yazık ki, o "Güzel Ev"in eşyaları, Wilde cezaevindeyken Queensberry'ye ödenmesi gereken mahkeme giderlerine karşılık olarak açık artırmaya çıkarılmış ve nerdeyse yağmalanmıştı. Wilde, ***De Profundis***'te Lord Alfred Douglas'a şöyle diyordu, bu konuda: "O güzelim eşyalarım, resimlerim, porselenlerim, Hugo'dan Whitman'a, Swinburne'den Mallarmé'ye, Morris'ten Verlaine'e, çağdaş ozanların özel baskılarını içeren bütün kitaplığım. ... En değerli şeylerimin hepsi, 150 Sterlin'den az bir paraya satıldı: Senin için yaklaşık bir haftada yaptığım ödemelerin tutarı..."

Evlerine yerleştikten bir yıl sonra Wilde'ların ilk çocuğu Cyril, ondan bir yıl sonra da Vyvyan doğmuştu. Ailesini geçindirmek için Wilde'ın sürekli bir iş bulması gerekiyordu. 1885'te ***Pall Mall Gazette***'in kitap eleştirmeni, aynı zamanda ***Dramatic Review***'un da tiyatro eleştirmeni olmuştu. Birçok yazara göre, Shaw ve Wilde, o çağın, belki de bütün çağların en başarılı, en etkili eleştirmenleriydiler. O yıllarda eleştiriler çoğu kez imzasız yayımlanırdı. Wilde'ın yalnızca ***Pall Mall Gazette***'te yetmiş yayın üstüne imzasız eleştirisi çıkmıştı. Hatta, annesi Lady Wilde'ın ***Ancient Legends of Ireland*** (İrlanda'nın Eski Destanları) adlı yapıtının eleştirisinin Shaw tarafından yazıldığı sanılmıştı. 1887'de Wilde, ***The Lady's World*** dergisinin yönetmenliğine getirilmişti. Birkaç ay içinde adından başlayarak derginin kimliğini Wilde tümüyle değiştirmiş; sıradan bir yayını, çekici, yenilikçi, kültür ve sanata dönük biçime getirmişti. Yeni adı ***The Woman's World*** olan dergiye tanınmış, ilginç kişilerin, özellikle kadınların yazmasını sağlıyordu. Yazanlar arasında Prenses Christian, Romanya Kraliçesi, annesi Lady Wilde, eşi Constance vardı. Sarah Bernhardt'a da yazdırmak için çok uğraşmış, başarılı olamamıştı. Kraliçe Victoria'dan bile şiir yazmasını istemiş, "Yaşamım boyunca, ne ciddi bir biçimde ne de eğlence için tek şiir yazmadım... Uyaklı bir söz bile söylemedim" yanıtını

almıştı.[69] Ama kısa sürede Wilde, dergi yöneticiliğinin gerektirdiği disiplinden, her gün büroya gitme zorunluluğundan bıkmıştı. İki yıl sonra dergiden ayrıldı. ***The Woman's World***, Wilde'dan sonra ancak bir yıl daha yayımlanabildi.

Wilde, dergide çalıştığı sırada öyküler, masallar yazmaya başlamıştı. Masallarını ***The Happy Prince and Other Tales*** (Mutlu Prens ve Öteki Masallar) ve ***A House of Pomegranates*** (Narlı Ev) adlı kitaplarında toplamış; ***Lord Arthur Savile's Crime*** (Lord Arthur Savile'in Suçu), ***The Canterville Ghost*** (Canterville Hortlağı), ***The Sphinx Without a Secret*** (Gizi Olmayan Sfenks), ***The Model Millionaire*** (Örnek Milyoner) öykülerini ise, ***Lord Arthur Savile's Crime and Other Stories*** (Lord Arthur Savile'in Suçu ve Başka Öyküler) adındaki kitapta bir araya getirmişti.

Wilde'ın masalları Perrault'nun, Hans Christian Andersen'in ve Grimm Kardeşler'in yapıtları kadar sevilir ve dünyanın en önde gelen masalları arasında sayılır. Wilde, masallarında babasının yarım bıraktığı, annesinin bitirdiği halk öyküleri seçkisinden yararlanmış ve genellikle konuşma biçiminde yazmıştı. ***The Happy Prince and Other Fairy Tales*** (Mutlu Prens ve Başka Masallar) yapıtının 1923 yılı baskısına yazdığı önsözde Yeats, masalları okurken büyük bir tat alarak dinlediği Wilde'ın konuşmalarını anımsadığını ve konuşma biçiminin bırakılıp yazı biçimine dönülen yerlerde özgünlüğün azaldığını söyler. Örneğin, ***Doer of Good*** (İyiliksever) masalını Wilde'dan dinlediğinde "eşsiz bir güzellikte" bulduğunu, ama yazılırken çağa özgü bazı süslemelere yer verilince güzelliğinden çok şey yitirdiğini belirtir. Wilde'ın oğlu Vyvyan, ***The Selfish Giant*** (Bencil Dev) masalını anlatırken babasının hüngür hüngür ağladığını söylemişti. Gerçekten de Wilde, çocuklarının doğumundan sonra yazdığı masalların nerdeyse hepsini önce çocuklarına anlatmıştı. Dostu Le Gallienne'e de şöyle demişti: "Çocuklarına masallar yazmak, her babanın görevidir."[70]

Wilde, masalları yayımlarken İrlanda'nın Protestan ulusçularını destekleyen Lady Gregory, John Synge, Yeats gibi yazarların, annesinin, babasının duygularına ortak oluyordu. Yeats'e göre, onlar, bağları dünyanın ilk topluluklarına kadar giden ve genellikle küçümsenen yazın öncesi İrlanda halk geleneklerini yansıtıyorlardı. Wilde'ın duygularını masal biçiminde anlatması ise, Matthew Arnold'un "İngilizler'in buyrukçu gerçekçiliğine karşı Kelt başkaldırısı" sözüne uygun düşüyordu. Wilde'ın kendisi de, "Yazında bayağı gerçekçilikten nefret ederim... Bir küreğe kürek diyen kişi, o küreği kullanmak zorunda bırakılmalıdır. Onun hak ettiği tek şey de odur" diyordu.

Wilde'ın masallarında bütün bir İrlanda folklorunun, söylencelerinin renkleri vardır. Söz konusu kişiler, özgürlüğü, sevgiyi, mutluluğu özleyen ezilmiş, yoksul, sıradan insanlardır. Wilde, İrlanda'nın kıtlık yıllarını görmemişti ama, o yılların öykülerini çocukken, özellikle annesinden hep dinlemişti. ***The Young King*** (Genç Kral) masalında yoksul halk Kral'a şunları söyler: "Üzümün suyunu biz çıkarıyoruz, ama şarabı başkaları içiyor. Buğdayı biz ekiyoruz, ama boş kilerimiz. Prangaya vurulmuşuz, ama gören yok zincirlerimizi. Köleyiz biz, ama her insan özgürdür diyorlar..."

Wilde'ın en sevdiği öyküsü, ***The Portrait of Mr. W.H.*** (Mr. W.H.'nin Portresi), genellikle onun denemeleri arasında sayılır. Shakespeare'in sonelerini sunduğu W.H.'nin, çok genç bir erkek oyuncu olduğu öteden beri ileri sürülmüştü. Ama ***Mr. W. H.'nin Portresi***'nde Wilde, bu konuyu ele alıp özgün bir öykü biçiminde anlatıyor ve Shakespeare ile Bay W.H. arasındaki yakınlığın cinsel bir ilişki olduğunu ilk kez açıkça ileri sürüyordu. Böylece Wilde, düşmanlarının eline, ona karşı her saldırıda kullanacakları önemli bir silah vermişti. ***Mr. W. H.'nin Portresi***'nde öyküyü anlatan kişi, olayları Erskine adında bir dostundan dinler. Erskine'in okuldan tanıdığı, Shakespeare oyunlarında kadın rollerine çıkan Cyril Graham, bir gün ona Shakespeare'in soneler kitabını elinde tutan on yedi yaşlarında, çok yakışıklı bir delikanlının Onaltıncı Yüzyıl'dan kalma

portresini gösterir. Cyril Graham, o gencin W. H., açık adıyla Willie Hughes olduğuna kesinlikle inanmıştır. Erskine, Cyril Graham'ın yalan söylediğini, gerçekte portreyi bir sandıkta bulmayıp kendisinin yaptırdığını bir rastlantı sonucu öğrenir. Erksine'in yalancılıkla suçladığı Graham kendini öldürür. Ama ölmeden önce Erskine'e yazdığı mektupta, savının kesinlikle doğru olduğunu, bunu dünyaya anlatma görevinin artık Erskine'e kaldığını söyler. Aradan iki yıl geçtikten sonra, bu kez Erskine, Graham'ın savını kanıtlamak için intihar edeceğini öyküyü anlatan kişiye yazar. Oysa bazı yeni kanıtlar bulunmuş, ama geç kalınmıştır; Erskine ölmüştür. Öykünün sonunda Erskine'in canına kıymadığı, veremden öldüğü anlaşılır: "İnanç uğruna kendini kurban etmek, kuşkuculuğun trajik bir biçimidir; inançla yapılamayan bir şeyi ateşle yapmaya kalkmak... Hiçbir insan doğru olduğuna inandığı bir şey için ölmek istemez. İnsanlar, doğru olmasını dileyip de, yüreklerindeki korkunun doğru bulmadığı bir şey için ölür ancak..."

Mr. W.H.'nin Portresi'nde Wilde, Shakespeare'le bir çeşit duygudaşlık kuruyor, kendi duygularını da öyküye yansıtıyordu. Wilde da, Shakespeare gibi evliydi ve çocuklarıyla ilgilenen bir babaydı. İki yılı aşkın bir süredir bu rolü öylesine kusursuz sürdürmüştü ki, Whistler bile onun için "umulmadık bir burjuva" demişti. Ama Wilde, artık evlilik yaşamından çok sıkılmaya başlamıştı. Walter Pater'in "Başarısızlık, bir şeye alışmaktır"[71] dediğini anımsıyor; "Kendi kişiliğinin bilincine varmak, herkesin önde gelen amacı olmalı" diye düşünüyordu. O sıralarda Kanada eski başbakanının torunu ve Senato Başkanı'nın oğlu Robert Ross'la tanışmıştı. Cambridge'te öğrenim gören Ross'un, eşcinsel olduğunu açıkça söylemesi yüzünden ailesiyle ilişkisi kesilmişti. Wilde'ın, "peri yüzlü" dediği Ross daha on yedi yaşındaydı, yaşından da küçük görünüyordu. Aralarında kurulan tutkulu dostluk, kısa sürede cinsel ilişkiye dönüşmüştü.[72] Giderek Constance'tan uzaklaşan, eve pek uğramayan Wilde, artık "Victoria Çağı ahlakı"na yalnızca konuşmalarıyla, yazılarıyla, giyimiyle kuşamıyla değil, özel yaşamıyla da karşı çıkıyordu.

Mr. W.H.'nin Portresi'nden sonra Wilde, uzun denemeler yazmaya başladı. ***The Decay of Lying*** (Yalan Söylemenin Sona Ermesi), ***Pen, Pencil and Poison*** (Kalem, Kağıt ve Zehir), ***The Critic as Artist*** (Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen) ve ***The Truth of Masks*** (Maskelerin Gerçeği) başlıklı dört denemesi, ***Intentions*** (Niyetler) adlı kitapta yayımlandı. Başyapıtlarından biri sayılan ***Yalan Söylemenin Sona Ermesi*** denemesinde Wilde, kendi çocukları Cyril ve Vyvyan'ın (denemede Vivian diye yazılır) adlarını verdiği iki genci karşılıklı konuşturarak düşüncesini ortaya koyar. ***Yalan Söylemenin Sona Ermesi***, iki yüzyıldır süregelen *Gerçekçilik Akımı*'na bir karşı çıkıştır. Wilde'a göre sanatçı, "güzel şeyler yaratan kişidir"; bu nedenle de sanat üretiminin amacı, "yalan söylemek, gerçek dışı güzel şeyler anlatmaktır." Her insan "düş gücü" ile doğar; çocuklar düş güçlerinin uydurduğu şeyleri özgürce anlatırlar. Ama giderek onlara "doğru söylemek" öğretilir; yalnızca gerçekleri anlatmak gibi "sağlıksız" bir davranış aşılanır. Geçmişe dönüp bakıldığında, yüzyıllardır gerçek ile güzellik arasında bir bağlantı kurulmasına çalışılmış, ama bunlar arasında bir uyuşmazlığın bulunduğu hep görülmüştür. Örneğin İngiliz Tiyatrosu, Ortaçağ'da "soyut, dekoratif ve mitolojik" niteliktedir. Shakespeare ise, gerçeğe düşsel açıdan bakarak tiyatroya kusursuz bir anlatım getirmiştir. Oysa, Ondokuzuncu Yüzyıl melodramları, toplumsal yaşamın yüzeysel gerçeklerini sahneye aktarmakla tiyatroyu yozlaştırmış, sanattan uzaklaştırmıştır. Roman alanında da durum daha iç açıcı değildir. "Geçmişin tarihçileri, gerçek görüntüsü altında, insanlara hoş bir kurgu verirlerdi. Çağdaş romancılarsa, sıkıcı gerçekleri, kurgu görüntüsünde sunuyorlardı." Örneğin, Zola'nın romanlarında düş gücünden yoksun bir gerçekçilik vardır; oysa, Balzac'ın yapıtları düş gücünden kaynaklanan bir gerçekliğe dayanır.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi, Wilde'ın o güne değin geliştirdiği sanat üstüne düşüncelerinin kusursuz bir anlatımıydı. Wilde'ın en başarılı yaşamöyküsünün yazarı Richard Ellmann'a göre, paradoksların kanatlandığı,

nüktelerin parladığı, dilin şıkır şıkır aktığı bu deneme, dünyanın her yanındaki *Romantik Akım* ozanlarına kıvanç vermiş, bazılarının dediği gibi *Estetikçilik*'in sanatta bir yozlaşma değil, tam tersine, bir "yeniden yücelme" olduğunu kanıtlamıştı.[73]

"Yeşil Üstüne Bir Çalışma" dediği ***Kalem, Kağıt ve Zehir*** denemesinde Wilde, Ondokuzuncu Yüzyıl'ın başlarında yaşamış olan Thomas Griffiths Wainewright adlı bir kişiyi ele alır. Wainewright, çağın Charles Lamb, William Hazlitt, Thomas de Quincey gibi önde gelen yazarlarıyla dostluk kurmuş, Wordsworth'ün şiirlerine düşkün, resim yapan, sanat eleştirileri yazan duyarlı bir kişidir. Wainewright, günün birinde, çok güzel bulduğu dayısının evine yerleşebilmek için onu öldürür. Daha sonra karısının annesiyle kardeşini de ortadan kaldırır. De Quincey'ye göre, Wainewright'ın öldürdüğü kişilerin sayısı hiçbir zaman ortaya çıkarılamamıştır. Sonunda Wainewright işlediği cinayetlerden ötürü değil, banka ve sigorta kuruluşlarını dolandırdığı için cezaevine düşer: "Tutuklanmış olmak, bir insanın yazarlığına aykırı bir şey değildir. Evcil erdemler, ikinci sınıf sanatçıların tanıtımında büyük yararları bulunsa bile, sanatın gerçek temelini oluşturmazlar."

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen başlığını taşıyan denemesinde Wilde, anlatmak istediklerini bu kez Ernest ve Gilbert adını verdiği iki kişi arasındaki bir söyleşi biçiminde aktarıyordu. Ernest kamuoyunda alışılmış görüşleri savunuyor, Gilbert ise, Wilde'ın sözcülüğünü yapıyordu. Gilbert, yaşamla sanatı karşılaştırıyor, sanatın yaşamdan ne denli üstün olduğunu göstermeye çalışıyordu: Yaşam eylem demektir; eylemse rastlantılarla yönlendirilebilir ve bu nedenle sanat gibi kusursuz olamaz. Daha da önemlisi, eylem, bir karara varmayı, bir anlaşmaya girmeyi, bir zorunluluk duymayı gerektirir, böylece özgürlükten ödün vermeye de yol açar: "Oysa, tüm nitelikli özgün yapıtlar bir bilincin, bir amacın ürünüdür. Zorunluluk duyduğu için türkü söylemez hiçbir ozan, en azından hiçbir büyük ozan... Türkü söylemeyi seçtikleri için

türkü söyler büyük ozanlar..." Bu çok uzun denemesinde Wilde, eleştirmenliği ele alıyor, sanat eleştirisinin amaçlarını irdeliyordu. Matthew Arnold'un, eleştirmenliğin görevi konusunda, nesneyi "gerçekte olduğu gibi görmektir" demesine karşın Wilde, "gerçekte olmadığı gibi görmektir" diyordu.[74] Böylece Wilde, Arnold'un önerdiği nesnel, somut bir eleştiri tutumuna karşı öznel, izlenimci bir eleştiri biçimini savunuyordu. Wilde'a göre, bir eleştirmen en az bir sanatçı kadar yaratıcı olmalı, sıradan bir sanat ürününü ele alıp bir başyapıt yaratabilmeliydi. "Üstün bir eleştiri" diyordu Wilde, "bir sanat yapıtında sanatçının ortaya koymadığı şeyleri açıklayandır." Hatta, "eleştirmenin kendi ruhunda bulunanları yansıtandır." ***Fortnightly Review*** dergisinde denemeyi göklere çıkaran Frank Harris, özellikle "erdem" sorununa değinilen bölümlerin altına Platon'un bile onur duyarak imza atabileceğini söylüyordu.

Niyetler'deki ***The Truth of Masks*** (Maskelerin Gerçeği) başlıklı dördüncü denemeyi Wilde daha önce ***Shakespeare and Stage Costume*** (Shakespeare ve Sahne Giysisi) adıyla yayımlamıştı. ***Maskelerin Gerçeği***'ni, birbirinden parlak öteki üç denemeyle birlikte aynı yapıta koymanın anlamsızlığını sonradan Wilde da düşünmüş, yapıtın Fransızca'ya çevirisinde o denemeye yer vermemişti.

Wilde, öykülerinde, hatta bütün yapıtlarında olduğu gibi, denemelerinde de en başarılı olduğu anlatım yöntemini kullanıyor, düşüncelerini monolog ya da diyalog biçiminde açıklıyordu. ***Yalan Söylemenin Sona Ermesi***'ni yazdığı günlerde Yeats'e şöyle diyordu: "Ozan olabilmek açısından aşırı şaireneyiz biz İrlandalılar... Başarısız ama parlak bir ulusuz; ne var ki, Eski Yunan'dan bu yana görülmüş en büyük konuşmacılarız..."[75] Wilde'ın denemelerinde İrlandalılar'ın İngiliz yönetimine duydukları tepkinin oluşturduğu bir başkaldırıcılık vardır. Wilde, Victoria Çağı'nın ikiyüzlülüğüne, ahlakçılığına, kuralcılığına, bilgiççe sözlerine karşı saldırıya geçerken, ailesinin konumu nedeniyle çok iyi bildiği İngiliz soylu sınıfının, Londra sosyetesinin dilinden yararlanıyordu.

Asıl söylemek istediğini Wilde önce onlarınkine benzer bir deyişle gizliyor, ardından şaşırtıcı, alaylı, iğneli sözcüklerini ortaya çıkarıyordu ("Kötülüklere kulaklarınızı kapayın, kötülükten söz açmayın; o zaman çağrılmazsınız hiçbir partiye!"). Alışılmış, üstünde düşünülmez olmuş büyük sözlerle de alay ediyor, paradoks yapıyor, onların yerine kesin önerilerde bulunmuyor, daha çok insanların sezgilerini, duygularını uyarıyordu. Genellikle de alıntı yapılabilir, kolay anımsanabilir tümceler kuruyordu: "Öğretim, çok takdir edilecek bir şeydir; ama bilinmeye değer hiçbir şeyin öğretilemeyeceğini zaman zaman anımsamak da yararlıdır."

Paradokslar, karşıtlıklar, karşıt inançların alaşımları Wilde'ın kişiliğine daha çocukken yerleşmişti. Dublin'de, Wilde'ın yetiştiği ortamda, hem koyu bir uluşçuluk ve İngiliz yönetimine karşı yaygın bir tepki vardı hem de İngiliz soylularına karşı hayranlık duyuluyordu; hem Hıristiyanlık ilkelerine İrlandalılar büyük bağlılık gösteriyorlar hem de çoktanrılılık dönemlerinden kalma törelerle inançları sürdürüyorlardı; Protestanlar da, Katolikler de toplumsal yaşama egemen olmak istiyorlar, birbirleriyle savaşıyorlardı. André Gide'e göre, Wilde'ın en ustaca deyişleri, en tedirgin edici alayları, birbirinin karşıtı inançları, örneğin, çoktanrıcıların doğalcılığıyla Hıristiyan idealizmini yüz yüze getirmekten kaynaklanıyordu. Wilde'ın kendisi de, "gerçeklere paradokslarla varılabileceğini"; doğruların, karşıt öğretilerin sentezinde yattığını söylüyordu.[76] Le Gallienne de, "Wilde'ın paradoksları, dikkat çekmek için baş aşağı edilmiş gerçeklerdir" diyordu.[77]

Niyetler'de yer almayan ama aynı yıl yayımlanan ***Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu***, Wilde'ın en çok okunan, büyük tartışmalara yol açan, güncelliğini hiç yitirmeyen, hatta bunca yıl sonra daha da değerli bulunan bir denemesidir. Wilde'ın toplumsallaşmaya karşı bireyciliği, geleneğe karşı değişimi, uyumluluğa karşı uçarılığı, kurumlaşmaya karşı başkaldırıyı ve kapitalizme karşı sosyalizmi çarpıcı bir biçimde savunduğu bu denemesi, egemen sınıfların ona sırt çevirmesine yol açtığı gibi,

Queensberry davasında Wilde'ın suçlu bulunmasının nedenlerinden de biri olmuştu.

Wilde, yalnızca sanata yeni bir bakış açısı getirmekle kalmayan, aynı zamanda bir yaşam biçimini de savunan *Estetikçi* kuramı toplumsal ve siyasal bir düşünce sistemiyle de desteklemek istiyordu. Shaw'un bir konuşmasını dinledikten sonra Wilde, aradığı dayanağı bulmuş, sosyalizmi benimsemişti. Wilde, ***Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen***'de geçmiş çağlarla günün gelişmelerini *Estetikçi* açıdan irdeliyordu. ***Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu***'nda ise, *Estetikçi* amaçlara gelecekte, ancak sosyalizm yoluyla varılabileceğini anlatıyordu. Böylesine "iğrenç yoksulluğun, iğrenç çirkinliğin, iğrenç açlığın" bulunduğu bir dünyada, yoksullar da, varsıllar da, hiç kimse mutluluk duyamaz, kaygılardan kurtulamaz, kişiliğini geliştiremezdi. Özel mülkiyetin yarattığı rekabet, doyumsuzluk ve kıskançlık ortamında bu düzen değişemezdi. İnsanoğlu yaşam boyunca sıkıcı işlerde çalışmak, "pislik temizlemek" için yaratılmamıştı. Eski Yunan'da kölelerin yaptığı bu tür işleri, modern çağda makineler yapabilirdi. Makinelerin, kölelik niteliğindeki işleri insanların üstünden kaldırdığı, devletin insanlara boyun eğdirmeksizin hizmet verdiği bir dünyada, Eski Yunan'la Hıristiyanlık kültürlerinin sentezinden oluşan yeni bir "Helenizm" ortamı kurulabilir ve böylece bireyler "başkaları için yaşamak"tan kurtulup "kişiliklerini özgürlüğe kavuşturmayı", "dinlenme sürelerini geliştirmeyi", "bir sanatçı gibi yaşamayı" amaç edinebilirlerdi. Özel mülkiyetin ortadan kalkmasıyla sağlıklı bir bireyciliğe kavuşulacak, "Kimse bir şeyleri ya da bir şeylerin simgelerini biriktirmekle yaşamını tüketmeyecek"ti. İşte o zaman insanlar "gerçekten yaşayabilecek, yalnızca varolmak"la kalmayacaklardı. Ama böyle bir aşamaya kapitalizmin yöntemleriyle geçilemezdi. "Bir zamanlar demokrasiye büyük bir umutla bakılmıştı; oysa, demokrasi, kısacası, tüm halkın, halk tarafından, halk adına sopaya çekilmesi" anlamına dönüşmüştü giderek... İnsan yaşamının gerçek amaçlarına ancak sosyalizmle varılabilirdi. Belki bu beklentiye "ütopya"

denilebilirdi; ama her "ilerlemenin, bir ütopyanın gerçekleşmesi" olduğu unutulmamalıydı. İnsan yaşamının amacı, kişiliğin özgürleştirilmesinden başka ne olabilirdi? Beklenilen kültüre varıldığında günah ya da suç işlenilmeyecek, çünkü insan ruhu "daha zengin deneyimlere, daha ince duyarlılıklara, daha yeni düşünce biçimlerine kavuşacaktı." Böylece günün ahlak anlayışıyla aşağılanan, utanç verici görülen birçok davranış ve tutku da sıradan sayılacaktı. Başarısız sistemler, insan doğasının değişmezliğine bel bağlayanlardı. Oysa değişim, insanoğlunun bir niteliğiydi ve evrim değişimle gerçekleşebilirdi. "Evrim, yaşamın yasasıdır ve bireyciliğe yönelmeyen hiçbir evrim yoktur. Bu eğilimin ortaya çıkmadığı durumlar ya gelişmenin durdurulması ya hastalık ya da ölüm demektir" diyordu, Wilde.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu yayımlanır yayımlanmaz sosyalist yazarlar deneme üstüne eleştirilerini yağdırdılar. Bu deneme sosyalizmin değil, bireyciliğin savunusuydu; Wilde'ın yeni bir paradoksuydu. Sosyalist bir toplumda bireyler birer sanatçı gibi nasıl yaşayabilirlerdi? Wilde'ın anlattığı gibi bir toplumda eşitlik nasıl kurulabilir, yönetim nasıl sağlanabilirdi?

Gerçekte, daha 1846'da Marx ve Engels, komünist bir devlette, yerel ya da ulusal görüşlerin baskısının kalkacağını; her bireyin görevli olduğu iş yanında, resim ya da başka bir sanat dalında çalışacağını yazmışlardı.[78] Engels, "bireyciliğin", hatta "bencilliğin" kişilik gelişimindeki önemi üstünde durmuştu.[79] Daha sonraları Troçki, sosyalist bir devlette bireyciliğin desteklenmeyeceği ya da sanat alanındaki gelişmelerin hızlanmayacağını düşündürecek hiçbir neden bulunmadığını belirtmiş,[80] ***Yazın ve Devrim*** adındaki denemesinde, sosyalist toplumda insanların ölçülemeyecek oranda güçlenip zihinsel yeteneklerini geliştireceklerini, bedenlerinin daha kıvrak, hareketlerinin daha ritmik, seslerinin müziğe daha uyumlu olacağını yazmıştı. Wilde'ın dostu, ilk İngiliz "Marksist" sayılan William Morris de şunları söylemişti, sosyalist toplum üstüne: "İnsanlar çalışmaktan kaçmak yerine, çalışmayı arayacaklar. ... O zaman sanatın yeniden doğuşu gerçekleşecek. ... Çalışma

yeri de bir sanat okuluna dönüşecek."[81]

Wilde'ın sosyalizme bakışı, Shaw ve Fabiancılar'ın görüşlerine birçok yönden benziyordu: O da Fabiancılar gibi, sosyalist toplumu bir devrimle, iktidarın işçi sınıfının egemenliği altına girmesiyle gerçekleşecek siyasal bir düzen değil, yürürlükteki ahlak anlayışını, geleneksel tutum ve inançları evrimle değiştirecek yeni bir kültür olarak görüyordu. Shaw'un ***Everybody's Political What's What*** (Herkes İçin Siyasal Sözlük) yapıtındaki sosyalizm üstüne şu özetine de Wilde, geniş ölçüde katılıyordu: "Ekonomistlerin savurganlık ve düzensizliğe, estetikçilerin çirkinlik ve iğrençliğe, hukukçuların adaletsizliğe, hekimlerin hastalığa, ermişlerin yedi büyük günaha karşı tepkisidir sosyalizm. Yazık ki, bunu iyice anlamak kolay olmuyor." Wilde da şöyle diyordu: "Hiç önemli değildir insanları sosyalist yapmak; ama büyük bir şeydir sosyalizmi insancıl yapmak..."

Shaw da, Wilde gibi, ***Man and Superman*** (İnsan ve Üstün İnsan) oyununu yazdığı dönemde (1903) yürürlükteki demokrasiden beklentilerini yitirmeye başlamıştı. Shaw şöyle diyordu o yapıtında: "Demokrasi, düzenbaz bir azınlık tarafından atanma yerine, yetersiz bir çoğunluk tarafından seçilmeyi getirmiştir. ... Bir zamanlar krallara dalkavukluk yapmayı öğrenmek zorunda olan politikacılar, şimdi de seçmenleri büyülemeyi, eğlendirmeyi, kandırmayı, aldatmayı, korkutmayı ya da onlara şirin görünmeyi öğrenmek zorundalar. ... Demokrasi dediğimiz siyasal deney, düzeysiz, kötü yönetimin son sığınağıdır." O da sosyalizmle gerçekleştirilecek bir evrimle yeni bir uygarlığın kurulabileceğini düşünüyor, ama böyle bir uygarlığa varılamazsa, evrimin çok daha ötelere gidebileceğini ***Back to Methuselah*** (Methuselah'a Dönüş) adlı yapıtında dile getiriyordu: "Doğa, insan deneyini savunmak zorunda değildir: Bu deney, alınan sonuçlara göre ya ayakta kalacak ya da yok olup gidecektir. İnsanoğlu gerekeni yapmazsa, bir başka deneye girişecektir doğa..."

Wilde'ın Marksçılar'a da, Fabiancılar'a da karşı çıktığı konuysa devletçilikti; üretim araçlarının kamulaştırılmasıydı. Wilde, sosyalist devlette mülkiyet sorununa elbette başka bir çözüm öneremiyordu; ama merkezci bir yönetimin, bürokrasinin büyük güç kazanmasının sakıncalarını yalın bir biçimde ortaya koyuyordu: "Nerede merkezcilik varsa, orada budalalık vardır. Modern yaşamda insanlık dışı olan, bürokrasidir"; "Sosyalizm otoriter olursa, hükümetler varolan siyasal güçleri kadar ekonomik güçle de donatılırlarsa, tek sözle, endüstriyel bir tiranlık belirecekse, o zaman insanoğlunun son devleti, ilk devletinden de kötü olacaktır..."

Hegelci, Freudcu ve Marksçı kavramlardan bir sentez oluşturmaya çalışan, Batı toplumlarının baskıcı bir nitelik taşıdığını, bu toplumlardaki insanların mal bolluğuyla uyuşturulup düşünsel ve ruhsal bakımdan köle durumuna getirildiklerini, gerçekte devrimci gücün proletarya değil, öğrencilerle aydınlar olduğunu ileri süren ve düşünceleri 1968'deki Batı Berlin ve Paris'teki öğrenci eylemlerine yol açan Herbert Marcuse, daha 1940'ların başında şunları söylüyordu: Modern teknolojinin toplumsal alana uygulanmasıyla insanlar kendilerini geçindirmek, toplumsal görevlerini yerine getirmek için giderek daha az zaman ve enerji tüketeceklerdir. Böylece, "insanlık bilinci" daha bireyselleşecek, gereksinimlerin ötesine geçtikten sonra da kişiler, aralarındaki ayrılıkları daha rahat ortaya koyabilecekler, daha özgürce kendi duygularını oluşturup kendilerini istedikleri gibi açıklayabilecekler, tutkularının peşinden gidebileceklerdi. "Rekabete dayalı verimliliğin zincirlerinden kurtulduktan sonra, insanların tadını çıkaracakları bir yaşamda kendilerini sürekli geliştireceklerini" söyleyen Marcuse,[82] Wilde'ın bireycilikle sosyalizmin ilişkileri üstüne düşüncelerine büyük oranda katılıyordu. Wilde'ın otoriter, merkezci bir sosyalist yönetimin ne denli sakıncalı olabileceğini anlattığı ***Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu*** denemesinin yayımlanmasından kırk bir yıl sonra, Shaw 1932'de, SSCB'ye gittiğinde, oradaki düzeni "Papalık"a benzetmiş, Leningrad'da Lenin üstüne yaptığı bir konuşmayı

şöyle bitirmişti: "Bu deney başarısız olur ve yıkılırsa, hüzün içinde size elveda demek zorunda kalacağım dostlarım..."

1980'lerden sonra dünyadaki gelişmeler, özellikle SSCB ve tüm Doğu Avrupa'daki dönüşümler, Batı Avrupa'nın sosyalist partilerinde beliren kuramsal değişimler, Wilde'ın daha yüzyıl önce, sanatçı sezgisiyle ileri sürdüğü düşüncelerinde ne denli öngörülü olabildiğini ortaya koyuyordu. 1880'lerde Shaw'un yönettiği Fabian Derneği kitapçıklarının Ekim 1996'da yayımlanan 577'nci sayısında "Sosyalizmin Yeni Sorunları" başlığı altında şöyle deniliyordu: "Yurttaşlarını destekleyici bir toplum oluşturulmadan hiçbir birey doyuma ulaşamayacağı gibi, her kişinin bireyselliğine gerekli saygı gösterilmeden de hiçbir toplum sağlıklı bir yapıya kavuşamaz." ***Dorian Gray'in Portresi***'nde dediği gibi, "Bir inancı ya da bir sistemi açıkça benimseyerek aklının gelişmesini durdurmak yanılgısına hiç düşmemişti" Wilde. Yirminci Yüzyıl sonlarında daha öne çıkan "Yeşiller", Wilde'ın sosyalizm anlayışına daha uygun bir kapitalizm karşıtı akım olarak görünüyor.

1880'ler sonlarına doğru Wilde, *Estetikçi Akım*'ın plastik sanatlarda birçok yapıtlar ortaya koyabildiğini, ama yazın alanında henüz bir örnek veremediğini düşünüyordu. Kendisi de *Estetikçilik* üstüne denemeler yazmış, konuşmalar yapmış, eleştirilerinde konuları *Estetikçi* açıdan ele almış, ama bu görüşü yansıtan, örneğin bir roman yazmamıştı. Bir süredir dostu ressam Basil Ward'un söylediği bir sözü sürekli düşünüyordu: Ward, Wilde'ın portresini yaparken, "Sen hep aynı kalsaydın da, senin yerine portren değişip yaşlansaydı bu ne müthiş bir şey olurdu" demişti.[83] Bu söz, Wilde'ın estetçi bir özdeyişini akla getiriyordu: "Bir sanat yapıtı durumuna gelmektir yaşamın amacı." Wilde, romanın konusunu bulmuştu artık: Yazın tarihinde birçok kez ele alınan, genç kalmak uğruna ruhunu şeytana satma konusunu yepyeni bir biçimde işleyecekti. İçindeki narsist (özsever) duyguları daha önce de öykülerinde dile getirmiş, yüzlerin portrelere, aynalara, sulara yansımalarını anlatmıştı. Örneğin, ***The Birthday of the Infanta*** (İspanyol Prensesi'nin Doğum Günü) adlı masalında, aynada

kendini gören cüce, kederinden ölüyordu. Gide'e anlattığı bir öyküde, nergis çiçeği her gün ırmağın kıyısında eğilip suda saatlerce kendine bakarken, ırmak da nergisin gözlerinde kendi yansımasını izliyordu.[84] ***Yalan Söylemenin Sona Ermesi*** denemesinde ise, maskelerin ardındaki yüzlerden söz etmiş, "Sanatın doğayı değil, doğanın sanatı yansıttığı"nı öne sürmüştü.

Dorian Gray adını verdiği romandaki başkişilerin kimliğini Wilde şöyle açıklıyordu: "Basil Hallward, sanıyorum, benim. Lord Henry, dünyanın beni tanıdığı gibi bir kişi. Dorian ise, belki başka bir çağda olmak istediğim bir insan..."[85] Ama Wilde'ı yakından tanıyanlara göre, Dorian Gray gerçekte, sanat dergilerinde yazıları çıkmaya başlayan, Wilde'ın hayranlık duyduğu yakışıklı bir genci, John Gray'i simgeliyordu.[86] Sonraları Wilde'ın eşcinsel ilişkilere girdiği ilk kişinin John Gray olduğu da söylenmişti. Norbert Kohl'un ***Oscar Wilde: The Works of a Conformist Rebel*** (Oscar Wilde: Konformist Bir Başkaldırıcının Yapıtları) kitabındaki yorumuna göre de, romandaki başkişilerin üçü de, Oscar Wilde'ın karmaşık kişiliğinin bir yanını yansıtıyorlardı: Hallward, ahlakçı yanını; Lord Henry, maskesini taktığı zamanlardaki kişiliğini; Dorian Gray ise, bilinçaltı dürtülerini... Wilde, "Dorian Gray'deki kişilerin yaşam biçimi, tıpkı benimkine benziyor: Hep konuşuyorlar, hiç hareket etmiyorlar" diyordu. Bir gün de bir dostuna, şöyle söylemişti: "Devinimi yansıtamıyorum ben", ***Dorian Gray***'de de "kişiler koltuklara oturup yalnız çene çalıyorlar..."

Dorian Gray, 1890 yılının Haziran ayında, Birleşik Amerika'da ***Lippincott's Monthly Magazine*** dergisinde bölüm bölüm yayımlanmaya başlamıştı. Romanda, Lord Henry Wotton, ressam dostu Basil Hallward'ın atölyesinde, yirmi yaşlarında çok güzel bir gencin portresini görünce hemen onunla tanışmak ister. Hallward, resmini yaptığı Dorian Gray'e bağlılık duymaktadır ve Lord Henry'nin ona kötü bir örnek olmasından korkmaktadır. Gerçekten de, Dorian, kendisinden on yaş büyük olan, aşırı bireyci, nükteli, çarpıcı konuşmalar

yapan Lord Henry'nin etkisinde kalır. Dorian'ın kendisinin de hiç bilmediği, ruhunda saklı düşüncelerin, tutkuların, isteklerin bilincine varması için onu yönlendiren Lord Henry şöyle sözler eder: "Yaşam, sinirler, kaslar ve yavaş yavaş oluşan hücrelerin sorunudur. Düşünceler kendilerini orada gizlerler ve tutkular orada düşler kurarlar. ... Günahtan kurtulmanın tek yolu, ona boyun eğmektir. Direnirseniz, ruhunuz giderek hastalanır. ... Keyfin anısından ya da pişmanlık duymanın lüksünden başka geride hiçbir şey kalmaz..."

Dorian Gray, giderek yaşlanacağını, çirkinleşeceğini, portresininse hep genç ve güzel kalacağını düşündükçe portresiyle yer değiştirmek, bir sanat yapıtı gibi kalmak uğruna ruhunun cehennemlik olmasını bile kabullenir. Faust'a benzer bir biçimde şeytanla anlaşma yapmıştır. O sıralarda gittiği üçüncü sınıf bir tiyatroda Shakespeare oyunlarının başkişilerini oynayan olağanüstü yetenekli Sibyl Vane'e âşık olur ve onunla evlenir. Dorian, olaya *Estetikçi* bir açıdan bakmaktadır: "Bir şiir kişisine tutulmuş, eşi olan kişiyi bir Shakespeare oyunundan almıştır." Ama kısa sürede gerçekle karşı karşıya kalır: Sibyl Vane ne Ophelia, ne Imogen ne de Desdemona'dır; yalnızca bir oyuncudur. Üstelik de Dorian'a âşık olduğundan beri düşler yerine gerçekleri seçmiş, gizemliliğini yitirmiş, oyunlardaki kişilikleri yansıtamaz, izleyicileri etkileyemez olmuştur. Dorian, ona, acımasızca, "Sanat dışında sen bir hiçsin" deyince, kadın kendisini öldürür. Lord Henry'ye göre, Sybil gerçekte "hiç yaşamamış, bu nedenle de ölmemiştir." Dorian ise, Sybil'in yaşamdan ayrılıp sanat alanına geçtiğini düşünmektedir. Lord Henry ruhun varlığına inanmıyor, sanatın bir hastalık, aşkınsa bir yanılsama olduğunu düşünüyordur. Lord Henry, Dorian'a bir roman armağan etmiştir. Romanın adı belli değildir, ama içeriğinden Huysmans'ın ***A Rebours*** (Tersine) adlı yapıtı olduğunu anlarız. ***A Rebours***, Pater'in ***Rönesans Tarihi Üstüne İncelemeler*** kitabından sonra Wilde'ın en sevdiği yapıttır. Bir ailenin son temsilcisi, bıkkın bir soylunun estetik çöküşünü ele alan ***A Rebours***, Wilde'ın 1884'te Paris'e balayına gittiği sırada yayımlanmış, Valéry yapıtın,

kendisinin "İncil"i olduğunu duyurmuş, Whistler'le Wilde da ona katılmışlardır. Dorian, "zehir kitap" dediği ***A Rebours***'ün etkisinden bir türlü kurtulamadığını söylemektedir. Oysa Lord Henry, sanatın yaşamdaki davranışları etkilemediğine, hatta insanın eyleme girişme isteğini yok ettiğine inanır; "Dünyanın ahlaka aykırı bulduğu kitaplar, dünyaya kendi utancını yansıtan kitaplardır" der. Ama kendisi de çok genç yaşından beri bir yapıtın hâlâ etkisinden kurtulamamıştır: Bu yapıtın, Wilde'ın "altın kitabım" dediği, Pater'in ***Rönesans Tarihi Üstüne İncelemeler*** olduğunu, Lord Henry'nin söylediği alıntılardan anlarız. Dorian giderek, Robert Louis Stevenson'ın ***Dr. Jekyll and Mr. Hyde***'ındaki gibi, çifte kişilik yaşamaktadır. Bir gün portresine bakınca şaşırıp kalır: Onun vicdanını yansıtan portrede kırışıklıklar başlamıştır.

Dorian'ın geceleri kılık değiştirerek sürdürdüğü, kimsenin bilmediği bir yaşamı vardır artık. Onun çekiciliğine kapılan birçok kadın ve erkek mutsuzluğa sürüklenir. Bir yandan yüzlerce incinin süslediği giysilerle yüksek sosyetenin maskeli balolarına katılır; bir yandan da en yoksul mahallelerde esrarkeşler, suçlularla düşüp kalktığı söylenir. O sırada evinin tavan arasında gizlediği portrede korkunç değişiklikler olmaktadır. Otuz sekiz yaşına gelmesine karşın kendisi gencecik, olağanüstü güzel görünürken, vicdanını yansıtan portredeki yüzü yalnız yaşlanmakla kalmayıp gittikçe çirkinleşmekte, hayvana benzer bir görünüşe bürünmektedir. Basil Hallward, Dorian'ın yaşamı üstüne söylentileri duyunca, bir gece evine, onu görmeye gider. Dorian, ruhunun ne duruma geldiğini göstermek için Hallward'u neredeyse sürükleyerek tavan arasına götürür. Şaşkınlık içindeki Hallward'u, böyle uğursuzluk getiren bir portreyi yaptığı için orada bıçaklayıp öldürür. Şantaj yaparak bir bilim adamı dostunun kendisine yardım etmesini sağlayan Dorian, Hallward'un cesedini ortadan kaldırır. Bütün gece çok rahat uyuyup kalktıktan sonra, sanatın kişisellikten, ahlak anlayışlarından bağımsız olmasını savunan Gautier'nin resim sanatından esinlenerek yazdığı şiirlerini içeren ***Émaux et***

Camées (Mine ve Kamöyö) adlı kitabı okur. Öte yandan, bilim adamı dostu, onunla birlikte işlediği suçun utancına dayanamayıp kendisini öldürür. Bir gece yine kentin batakhanelerinde dolaşırken, Sibyl Vane'in erkek kardeşiyle karşılaşır. James Vane, Sibyl'ın ölümüne neden olan Dorian'dan öç almaya ant içmiştir. Dorian'ın peşine düşüp onu konuk olduğu şatoya kadar izleyen James Vane, bir av sırasında kaza kurşunuyla vurulup ölür.

Dorian Gray'in artık korkmasını gerektiren hiçbir şey kalmamıştır. İnsanlara iyilik yaparak portresini önceki durumuna getirebileceğini ummaktadır. Bunun gerçekleşmediğini, hatta portrenin giderek daha da iğrenç olduğunu görünce, Hallward'u vurduğu bıçağı kapıp tabloyu parçalar: Korkunç bir çığlık duyulur; evde hizmet edenler koşup geldiklerinde, yerde çok çirkin ve yaşlı bir adamın yattığını görürler. Portreyse ilk yapıldığı günkü gibi genç ve güzeldir: "Yazamadığı şiiri yaşamıştı o. Başkalarıysa, gerçekleştirmeye cesaret edemedikleri şiirleri yazıyorlardı..."

Dorian Gray'in Portresi, yalnızca ilk *Estetikçi* roman değil, aynı zamanda İngiliz yazınında eşcinsellikten söz eden ilk romanlardan biridir.[87] Wilde, çok sevdiği Balzac'ın Lucien de Rubempré'si kadar, Dorian'ın da ünlü olmasını istiyordu; istediği oldu da... Roman, ***Lippincott's*** dergisinde yayımlandığı anda kıyamet koptu! Tüm basın, günlük gazeteler, dergiler el ele verip Wilde'a saldırdılar: "Wildest" ("en çılgın" anlamına gelir), "tiksindirici", "cafcaflı bayağılık", "pislikte aranan tat", "alevlere atılmalı", "kokuşmuşluk", "gübre yığınlarının eşelenmesi", "gençleri zehirleyecek bir yapıt", "ahlakı korumakla görevli örgütler dava açmalı"... 1907 yılında Stuart Mason, ***Oscar Wilde: Art and Morality, A Record of the Discussion which Followed the Publication of Dorian Gray*** (Oscar Wilde: Sanat ve Ahlak, Dorian Gray'in Yayımlanmasından Sonra Çıkan Tartışmaların Belgeleri) adıyla o dönemde basında çıkan yazıları derlediği koskoca bir kitap yayımlamıştı.

Wilde'ın eşi Constance, ***Dorian Gray***'in yayımlanmasından sonra, kimsenin onlarla görüşmek istemediğini belirtiyordu. Annesi Lady Wilde ise, ***Dorian*** için "Çağdaş yazının en olağanüstü ürünü... Son bölümünü okurken bayılacaktım nerdeyse" diyordu.[88] Pater ise, ***Dorian*** yayımlandığında bir düşünce ileri sürmekten kaçınmış, ama daha sonra, yapıtta ruhsal çirkinliğin bedensel çirkinliğe yol açtığının anlatılmasıyla, açık seçik bir ahlak dersi verildiğini yazmıştı. Wilde'ın çevresindeki sanatçılar da romanı göklere çıkarıyorlardı. Max Beerbohm, ***Dorian*** üstüne bir balad, başka bir dostu Lionel Johnson da Latince bir şiir yazmıştı. Mallarmé, *Simgecilik*'in önemli bir yapıtı olarak gördüğü ***Dorian***'dan çok etkilendiğini, Wilde'ın yaşamla sanat, gerçeklikle düşsellik arasındaki ilişkiler üstündeki düşüncelerine katıldığını belirtiyor ve şöyle diyordu: "Bu yapıtın uyandırdığı düşler, duyurduğu bilinmedik kokular, insan ruhunda fırtınalar yaratıyor."[89]

Wilde gibi, Pater'e büyük bir saygı duyan ozan ve eleştirmen Lionel Johnson'un, genç bir Oxford öğrencisine olaylı romanı hemen okumasını önermesi sonucunda, Queensberry Markisi'nin küçük oğlu olan Lord Alfred Douglas adındaki genç, ***Dorian Gray***'i ardı ardına tam on dört kez okumuştu. Wilde, ozan olmak istediğini söyleyen Lord Douglas'la tanışır tanışmaz ona büyük bir yakınlık duymuş, çalışmalarında kendisine yardımcı olabileceğini söylemişti. Lord Douglas, John Gray'den bile daha yakışıklı, ama ondan da yeteneksizdi. Üstelik, Lord Douglas'ın ileri ölçüde şımarık, bencil, kendini beğenmiş, acımasız, küstah biri olduğu söyleniyordu. Ama Wilde söylenenlere hiç aldırmıyor; gözü, gencin güzelliğinden başka bir şey görmüyordu.

Dorian Gray üstüne basında çıkan düzeysiz eleştirilere Wilde özetle şöyle yanıtlar veriyordu: "Sanat alanıyla ahlak alanı birbirinden ayrı, bambaşka alanlardır. ... Bir yapıtın ahlaka aykırı olduğu söylenmedikçe, sanat yapıtına ilgi göstermez İngilizler. ... Anlatılan öykü, süsleme sanatı üstüne bir denemedir: Sıradan gerçekçiliğin yabanıl kabalığına karşı bir

tepki... Yapıtın zehirli olduğunu söyleyebilirsiniz, ama kusursuzluğunu da yadsıyamazsınız: Sanatçıların amacı, kusursuzluktur. ... Evet, çok kötü bir ahlak var ***Dorian Gray***'de; ama kösnü düşkünlerinin bulamayacağı, aklı sağlıklı herkesin görebileceği bir ahlak. Bu bir sanatsal yanılgı mıdır? Korkarım ki öyle. Yapıttaki tek yanılgı budur. ... Bilinen ya da bilinmeyen her şey sanatın işidir; bir Londra gazetesinin yayın yönetimi bile, konu seçiminde sanatın özgürlüğünü engelleyemez. ... Suçlu ve bilgisiz sınıfların, gazeteden başka bir şey okuduklarını sanmıyorum. Onların yazılarımı anlamaları da olası değil elbet. ... Bir sanat yapıtını yaratırken alınan haz, tümüyle kişisel bir tattır ve o tat için insan bir şey yaratır... Yapıtlarım çok az sayıda kişinin hoşuna gitse bile kıvanç duyarım bundan. Kimsenin hoşuna gitmezse, bundan da acı duymam. Kalabalığa gelince: Popüler bir romancı olmak gibi bir isteğim yok benim. Öylesi çok kolay olurdu. ... Dorian Gray'de herkes kendi günahını görür: Dorian Gray'in günahlarının neler olduğunu kimse bulamaz; bulanlar, kendi günahlarını yanlarında getirenlerdir. ... Gerçekte sanat, izleyicisini yansıtır, yaşamı değil."

Wilde, kendisine yapılan hücumları yanıtlamak amacıyla, ***Dogmas for the Use of the Aged*** (Yaşlıların Kullanımı İçin Dogmalar) başlığı altında topladığı bir dizi özdeyiş yazmıştı. Daha sonra bu özdeyişleri geliştirip ***Dorian Gray'e Önsöz*** olarak, ***Fortnightly Review***'da yayımlatmıştı. Sanat anlayışını çok yalın bir biçimde açıkladığı yirmi kadar özdeyişten oluşan bu bildiri, ***Lippincott's*** dergisinde de yayımlanmasından bir yıl sonra, Londra'da kitap biçiminde çıkan romana da önsöz olarak eklendi.

Wilde, Paris gezilerinin birinde, André Gide'le 1891'in Aralık ayında tanışmıştı. İkisi, üç hafta boyunca her gün buluşup saatlerce konuşmuşlardı. Wilde'ın anlattığı öyküleri Gide hayranlıkla dinliyordu. Aralarındaki ilişki giderek bir çeşit Dorian Gray'le Lord Henry'nin ilişkisine benzemeye başlamıştı ("Ruhu bir an için olağanüstü bir kişiliğe yansıyor, sonra kendi düşünceleri gençliğin müziği ve tutkusuyla birleşip gerisin

geriye yankı yapıyordu."). O günlerde Wilde otuz üç, Gide ise yirmi iki yaşındaydı. Sanata bakış açıları birbirine çok benziyordu. Verlaine, Rimbaud, Mallarmé gibi ozanların başını çektiği *Simgeci Akım*'ı Gide de benimsemişti. ***Mercure de France*** dergisinde 1910'da yayınladığı ***Oscar Wilde*** üstüne anılarında, onunla tanıştığı günlerdeki izlenimlerini Gide şöyle dile getiriyordu: "Konuşma ve davranışlarında zafer kazanmış biri gibiydi. Onun için başarı o kadar kolaydı ki, yalnızca elini uzatmakla ulaşabilirdi. Yapıtları şaşırtıcı ve çekiciydi. Londra'da herkes oyunlarından söz ediyordu. Zengindi, uzun boyluydu, mutluluk ve ünle doluydu. Bazıları onu Asyalı Bacchus'a, başkaları bir Roma imparatoruna, kimi de Appollon'a benzetiyordu." Yazar Jules Renard anılarında, Gide'in o günlerde Wilde'a büyük bir sevgiyle bağlandığını söyler.[90] Wilde'ın Paris'ten ayrılmasından sonra bunalıma giren Gide, Wilde'la birlikteyken allak bullak olduğunu, "bilmediği duygulara kapıldığını, ama onları bir düzene sokamadığını" ***Journal***'inde (Günlük) belirtmiş, Valéry'ye mektuplarında da dile getirmişti.

Gide, katı bir Protestan eğitimi görmüştü (Wilde'a göre, Fransa'daki Protestanlık İrlanda'dakinden de beterdi) ve aşırı dinci annesinin baskısı altında kalmıştı. Yıllarca sonra, 1926'da yazdığı ***Les Faux-Monnayeurs*** (Kalpazanlar) adlı romanında Gide, *Simgeci Akım*'ın estetik açıdan yeni bir yaklaşım getirebildiğini, ama etik açıdan yaşama hiçbir değişik bakış önermediğini belirtmişti. Wilde, sanatçı yaşamının dünyada bilinen en bireyci yaşantı olduğunu, bir sanatçının kendi alanında ne kadar gelişirse, İsa'ya o denli yaklaşabileceğini söylüyordu. ***De Profundis***'te de şöyle diyordu: "Paris'te bir kafede otururken, André Gide'e, Platon'un ve İsa'nın sanat alanına aktarılamayacak ve orada tam anlamını bulamayacak tek bir söz söylemediklerine inandığımı anlatmıştım. ... İsa, sanat dünyasındaki yaratıcılığın tek gizi olan düşsel duygusallığın insan ilişkilerinin her alanda geçerli olduğunu biliyordu." Wilde, hem estetik hem de etik açıdan bir tutum öneren *Estetikçi* düşünceyi Gide'e açıklıyordu. Gide de giderek

eşcinselliğinin bilincine varıyor, baskılardan kurtulmak, ruhunu özgürlüğe kavuşturmak istiyordu. Bir süre sonra Gide, Fransa'daki çevresinin tutuculuğundan kaçıp Kuzey Afrika'ya göçmüştü.

Queensberry davasından birkaç ay önce, 1895'in Ocak ayında Gide, Cezayir'de Wilde ve Lord Douglas'la karşılaşmıştı. Wilde'a, Londra'ya dönmemesini önermiş, Queensberry Markisi'nin yapabileceklerini düşünmesini söylemişti. Wilde'ın yanıtıysa şöyle olmuştu: "İnsan olacakları bilmemeli hiçbir zaman. ... Gidilebilecek kadar ileriye gitmeliyim. Gidemiyorum oysa... Bir şeyler olmalı... Başka bir şey..." Wilde'ın Reading Zindanı'ndan sonra yerleştiği Dieppe yakınındaki Berneval köyüne, onunla görüşmeye giden Gide, Cezayir'de söylediklerinin gerçek anlamını öğrenmek istemişti. Wilde da, "Bir yıkımla karşılaşacağımı biliyordum. Bu ya da başkası, bir felaket bekliyordum. ... Daha ileriye gidemezdi, daha uzun süremezdi. Bu yüzden bitmesi gerekiyordu. Cezaevi tümüyle değiştirdi beni. ... Acıma duygusu girdi büsbütün kırılan kalbime; sevme duygusunun yeryüzündeki en büyük, en güzel şey olduğunu anladım sonunda..." demişti.

Wilde ve Gide son kez, Wilde'ın ölümünden birkaç ay önce Paris'te karşılaşmışlardı. Wilde bitkin ve perişan görünüyordu. 30 Kasım 1900'de ölen Wilde'ın, St. Germain-des-Prés'den kaldırılıp Bagneux mezarlığına götürülen cenazesinin ardından giden çok az kişiden biri de Gide'di. ***Mercure de France***'ta yayımladığı, sonra da ***Oscar Wilde*** adındaki bir kitapta topladığı anılarında Gide, Wilde'ın "Tüm dehamı yaşamıma koydum; yapıtlarıma ise, yalnızca yeteneğimi" dediğini yeniden anımsatıyor ve şunları dile getiriyordu: "Gerçekten de, Eski Yunan düşünürlerine benzer bir biçimde bilgeliğini yazılarından çok, yaşamında ve konuşmalarında gösteriyor; su üstüne yazı yazar gibi, düşündüklerini insanların akışkan belleğine bırakıyordu. Onu benden iyi tanıyanlar yaşamını anlatsınlar; konuşmalarını büyük bir ilgiyle dinlemiş biri olarak, ancak birkaç kişisel anıyı yazıyorum ben..."
(Wilde'ın Gide'e anlattığı öykülerden bazıları, Sekizinci Bölüm'de "André Gide'e Anlattıkları" başlığıyla verilmiştir.)

1892 yılına gelindiğinde, Wilde'ın ***Mutlu Prens*** ve ***Narlı Ev*** yapıtlarındaki masalları, ***Lord Arthur Savile'in Suçu***'ndaki öyküleri, ***Niyetler***'deki denemeleri büyük bir ilgi yaratmış; ***Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu*** denemesiyle ***Dorian Gray'in Portresi*** adlı romanı yalnız yazın dünyasında değil, kamuoyunda da uzun tartışmalara yol açmış, olaylara neden olmuştu. ***Vera ya da Nihilistler*** ile ***Padua Düşesi*** oyunlarıysa hiç başarı sağlayamamış, ***Salome*** de sansürü aşamamıştı. Oysa Wilde gibi bir söz, bir konuşma ustasının her şeyden önce tiyatro alanında üstün yapıtlar ortaya koyması beklenirdi. Dönemin ünlü yönetmen oyuncularından Sir Henry Irving ve Sir Herbert Beerbohm Tree'nin yanı sıra parlamaya başlayan başka bir yönetmen oyuncu olan George Alexander, Wilde'dan ***Vera*** gibi yabancı bir ülkede geçen bir olayı ya da ***Padua Düşesi*** ve ***Salome*** gibi tarihten alınan konuları değil de, çağın İngiliz toplumunu yansıtan "modern bir komedi" yazmasını istemişti.[91]

Wilde'ın yazdığı ilk komedi, ***Lady Windermere's Fan*** (Lady Windermere'in Yelpazesi) 20 Şubat 1892'de St. James's Tiyatrosu'nda açılmıştı. Biletler çok önceden satılmış, Londra'nın birçok ileri gelenleri galaya katılmıştı. ***New York Times***, "Yıllardır hiçbir oyunun açılışında bu düzeyde izleyici bir araya gelmedi" diyordu. Perde kapandıktan sonra coşkulu alkışlar sürüp gitmiş, Wilde sahneye çıkıncaya değin de hiç durmamıştı. Wilde, yakasında yeşil karanfil, eldivenli elinde yanan sigarasıyla yavaş yavaş sahnenin ortasına yürümüş ve şunları söylemişti:

"Bayanlar baylar, bu gece büyük bir keyif duydum. Oyuncular, güzel bir oyunun hoş bir yorumunu yaptılar; sizin değerlendirmeleriniz de çok akıllıcaydı... Oyunun neredeyse düşündüğüm kadar üstün bir yapıt olduğuna beni inandıran gösterinizden ötürü sizi kutluyorum."[92] Bu sözlerden sonra alkışlar, çığlıklar daha da artmıştı.

Wilde'ın konuşmasına ve sahneye çıkış biçimine tepki gösterenler de olmuş; basında, "Sigarayla sahneye çıkması, kendini beğenmişliğinden de daha çirkin bir saygısızlıktı" gibi

başlıklar kullanılmıştı. Wilde'ın, Robert Ross'la yaptığı bir söyleşide, bu gibi eleştirilere verdiği yanıta, başta Galler Prensi, birçok yazar ve sanatsever yürekten katılmıştı: "Eskiden yazarlar, anlayışlı dostları açılışa katılıp oyuna destek verdikleri için sahneye çıkıp onlara teşekkürlerini sunarlardı. Sevinerek söyleyeyim ki, ben bu tür şeyleri değiştiriyorum artık... Bir sanatçı, kamuoyunun bir hizmetlisi durumuna düşürülemez. Elbette sanatçıların ve sanatseverlerin oyunuma verdikleri kültürel desteği çok değerli buluyorum; ama aynı zamanda yapıtım karşısında riyakârların alçakgönüllü, yeteneksizlerin de saygılı davranmalarını bekliyorum. Kendine aşırı güven duymak, yalnızca sanatçıların hem görevi hem de ayrıcalığıdır..."[93]

Lady Windermere'in Yelpazesi, oyuna adını veren genç kadının yirmi bir yaşına girdiği günle ertesi gün arasında, yirmi dört saat içinde geçen olayları anlatır. Lord Windermere, doğum günü dolayısıyla eşine bir yelpaze armağan etmiştir. Lady Windermere, o dönemdeki yüksek sosyetenin kadınlarına benzemeyen erdemli, eşine bağlı bir kişidir. Kendisine tutkun olan Lord Darlington'a hiç yüz vermez. O sıralarda Lord Windermere'in Bayan Erlynne adında, kendisinden çok daha yaşlı, geçmişi karanlık bir kadınla ilişkisi bulunduğu söylentileri almış yürümüştür. Dedikoduları duyan Lady Windermere, eşinin Bayan Erlynne'e büyük ödemeler yaptığını öğrenince aldatıldığına inanır ve altı aylık çocuğunu bırakıp Lord Darlington'un evine gider. Gerçekte Bayan Erlynne, Lady Windermere'in hiç görmediği, çoktan öldüğünü sandığı annesidir. Kızının düştüğü yanılgıya o da yirmi yıl önce düşmüş, eşini, çocuğunu bırakıp sevdiği adama kaçmıştır. İkinci eşinden de ayrıldıktan sonra türlü serüvenler yaşamış, o günlerde de Lord Windermere'den para sızdırmaya kalkmıştır. Ama kendisinin başına gelenlerin kızının da başına gelmekte olduğunu görünce, onun söylentilere kulak asmayıp evine dönmesini sağlar. Lady Windermere, gerçek kimliğini hiçbir zaman öğrenemeyeceği Bayan Erlynne'e bu tutumundan ötürü içten bir yakınlık duyar ve ona çocuğuyla çekilmiş bir

fotoğrafıyla yelpazeyi armağan eder. Bütün bu olaylardan sonra, Lady Windermere şunları söyler: "İki ayrı soy ya da yaratık gibi, iyi ya da kötü diye ikiye ayrılamaz insanlar. İyi kadın denilenlerin içinde korkunç şeyler bulunabilir: Korkusuzluğun, direngenliğin, kıskançlığın, günahın çılgınca duyguları... Kötü kadın diye adlandırılanların içlerindeyse, keder, pişmanlık, esirgemezlik bulunabilir."

Lady Windermere'in Yelpazesi için Frank Harris, "İngiliz dilinde yazılmış en güzel, en parlak komedi" nitelemesini yapmıştı. Oyunu hayranlıkla izlediğini belirten Shaw, yeni bitirdiği ilk komedisi ***Dul Erkeklerin Evleri***'nin metnini şu sözlerle Wilde'a göndermişti: "Bende güzellik yaratma gücü yok; benim deham, aydın aklın gücüdür."[94] Ama oyunu hiç tutmayanlar, Wilde'ın başka yapıtlardan alıntılar yaptığını söyleyenler de vardır: Kimisi Sheridan'ın ***The School for Scandal*** (Skandal Okulu), kimisi Dumas'nın ***Francillion***, kimisi Jules Lemaître'in ***Revoltée*** (Başkaldıran Kadın) adlı oyununa, kimisi de Sardou'nun yapıtlarına benzediğini ileri sürüyordu.[95]

Lady Windermere'in Yelpazesi, aylarca Londra'da oynadıktan sonra turneye çıkmış, ertesi yıl da New York'ta sahneye konmuştu. Oyuna sonraları sinema sanatı da büyük ilgi göstermişti. Wilde'ın ölümünden sonra İngiltere, Rusya, Almanya, Çin ve Arjantin'de filmleri yapılmış; Birleşik Amerika'da ise biri Ernest Lubitsch'in, biri de Otto Preminger'in yönetiminde olmak üzere üç kez filme çekilmişti. Üç de televizyon filmi yapılan oyunu, Noël Coward 1954'te ***After the Ball*** (Balodan Sonra) adını verdiği bir müzikal komediye dönüştürmüştü.[96]

Lady Windermere'in Yelpazesi'nin gördüğü büyük ilgi üstüne, Wilde bir yıl içinde iki komedi daha yazdı. ***A Woman of No Importance*** (Önemsiz Bir Kadın) ve ***An Ideal Husband*** (İdeal Bir Koca) oyunlarının ikisini de Sir Herbert Beerbohm sahneye koymuştu. Bu oyunlar da ***Lady Windermere'in Yelpazesi***'nde olduğu gibi, yirmi dört saat içinde geçen olayları anlatıyordu. ***Önemsiz Bir Kadın***'da, bu kez, gerçek babasının

kim olduğunu bilmeyen bir delikanlı söz konusudur. Gerald adındaki genç, devlette yüksek bir görevi bulunan Lord Illingworth'un gizli bir ilişkisinden dünyaya gelmiştir. Lord Illingworth, kimliğini açıklamadan oğlu Gerald'ı yanına alıp yetiştirmek istemektedir. Annesi Bayan Arbuthnot, oğlunun babasıyla birlikte Hindistan'a gitmesine karşıdır. Oyuna bir de İngilizler'in, "insana acı verecek kadar doğal" buldukları Amerikalı bir genç kız katılmıştır. Hester adındaki bu kız, İngiliz yüksek sosyetesinin biçimciliği, züppeliği, ikiyüzlülüğü karşısında şaşırıp kalmıştır. Gerald, Lord Illingworth'un gerçek babası olduğunu öğrenince onların yeniden evlenmelerini ister. Oğlunu yine yitirmek istemeyen Illingworth öneriyi kabul eder. Annesiyse karşı çıkar: Bir zamanlar Illingworth onun için "önemsiz bir kadın" demiş, onunla evlenmek istememiştir. Şimdi de o, Illingworth'un "önemsiz bir adam" olduğunu söyleyecektir... Gerald'la evlenip Birleşik Amerika'ya dönecek olan Hester ise, İngiliz varlıklı sınıfı üstüne düşüncelerini şöyle açıklar: "Siz, zenginler, bilmiyorsunuz nasıl yaşadığınızı. Nasıl bilebilirsiniz ki, çevrenize bile almazsınız iyi yüreklileri, erdemlileri. Sade, saf insanlara gülersiniz. Bir alay konusudur özveri sizin için. Yoksullara bir parça ekmek atıyorsanız, bir süre sussunlar diye yapıyorsunuz bunu. Bütün o gösterişliliğinize, sanatınıza karşın, nasıl yaşanacağını bilmezsiniz hiç. Sığ, bencil, budala bir topluluk oluşturuyorsunuz. Yanlış yoldasınız, hem de tümüyle yanlış..."

İdeal Bir Koca'da, Dışişleri Bakanlığı'nda görevli olan Sir Robert Chiltern, ilişkilerinden yararlanıp Süveyş Kanalı projesinden büyük bir varlık elde etmiştir. Hırslı ve ilkesiz bir kadın olan Bayan Cheveley, Sir Robert'ten tüm parasını yatırdığı Arjantin Kanalı tasarısını desteklemesini istemektedir. Sir Robert isteğini kabul etmeyince, ele geçirdiği bir mektupla ona şantaj yapar. O güne değin eşine büyük saygı duyan Lady Chiltern gerçeği öğrenir ve şaşkınlık içinde dostları Lord Goring'e, onu görmeye geleceğini bildiren bir not gönderir. Aralarında özel bir ilişkinin bulunduğu izlenimi veren bu yazı Bayan Cheveley'in eline geçer. Cheveley,

çoktandır sevdiği Lord Goring'e bu kez de kendisiyle evlenmezse, yazıyı Sir Robert'e vereceğini söyler. Ama Lord Goring, onun eskiden bir elmas bilezik çaldığını biliyordur ve bunu kanıtlayabilecek durumdadır. Böylece Bayan Cheveley'in planları suya düşer ve sonunda olaylar tatlıya bağlanır: "Çağımızda nerdeyse her servetin kaynağında gizli bir bilgi alma vardır..."

Wilde da, Shaw gibi, komedilerinde konu örgüsüne hiç önem vermiyordu. Shaw, ***Cymbeline Refinished*** (Yeniden Yazılan Cymbeline) oyununun önsözünde, "Konu örgüsü, oldum olası sağlam tiyatronun, hatta sağlam yazının baş belasıdır. Konu örgüsü üstünde durmak öyle yersizdir ki, Shakespeare oyunlarındaki konuların birini bile kendisi bulmamıştı" diyordu. Wilde'a göre, "Sanatçıdan beklenen özgünlük, konunun değil, konuyu ele alış biçiminin özgünlüğüdür. Buluş yapanlar, düş gücü bulunmayanlardır."[97] Toplumsal ve ahlaksal açıdan gelenekselcilikle yenilikçiliği, tutuculukla başkaldırıcılığı çatıştırıp Victoria dönemindeki soylu ve kentsoylu sınıfının yaşayışını, onların davranış ve inançlarını alaylı bir biçimde yansıtabileceği sahneler oluşturmak Wilde'a yetiyordu. Bu nedenle Wilde'ın komedilerinde konular birbirlerine çok benziyordu.

Wilde'ın komedilerinin hepsinde, kişilerden birinin herkesten sakladığı bir giz vardır. Bayan Erlynne, Lady Windermere'in annesi olduğunu; Bayan Arbuthnot, Lord Illingworth'un Gerald'ın babası olduğunu; Sir Robert da, nasıl zengin olduğunu gizler. Bu kişilerin en yakınlarından bile bir şeyler gizlemek zorunda kalmaları, o nedenle sorunlarla karşılaşmaları, suçluluk duygularına kapılmaları, Wilde'ın o yıllardaki kendi durumuyla ilgili ipuçlarını da veriyordu. Wilde, eşcinselliğini herkesten saklayıp evliliğini yürütmeye çalışıyor, yaşamını suçluluk duyguları içinde sürdürüyordu. Lady Windermere'in "Kendim olmaktan korkuyorum" sözü, gerçekte Wilde'ın içinde bastırdığı, bilinçdışına ittiği suçluluk duygusuyla ilgili korkuları yansıtıyordu. Bir süre sonra Wilde, içindeki çatışmaya dayanamamış, mazohist bir bilinçdışı

dürtüsüyle Queensberry davasının açılmasına olanak vermiş, tüm dostlarının uyarılarına karşın Londra'dan ayrılmamış, mahkemece suçlu bulunup iki yıl hapis cezasına çarptırılmıştı.

Wilde'ın komedilerindeki kişilerin birbirine benzemesi, kendilerine özgü bir kimliklerinin bulunmayışı da çok kez eleştirilmiştir. ***The Daily Telegraph*** gazetesinde çıkan ***Lady Windermere*** üstüne bir yazıda, oyundaki kişilerin kukla gibi olduklarının söylenmesine Wilde'ın verdiği yanıt şöyleydi: "Oyuncuların kişiliği, bir sanat yapıtının kusursuz sunulmasına karşı bir tehlike oluştururlar: Anlatılmak istenenleri çarpıtıp saptırabilirler. Senfoninin tonunu değiştirebilirler. Herkes oyunculuk yapabilir. İngiltere'de çoğu insan başka bir şey yapmıyor zaten. ... Kuklaların büyük yararları vardır gerçekte: Tartışmaya girmezler, sanat üstüne kaba görüşler ileri sürmezler." Bu düşünceye Shaw da katılıyordu: "Shaw'un tüm kişileri kendisidir. Shaw adına söylev veren kuklalardır onlar" diyordu, ***Fanny's First Play*** (Fanny'nin İlk Oyunu) yapıtında.

Gerçekten de, Wilde'ın komedilerindeki kişilerden hiçbirinin kendilerine özgü bir kişilikleri, belirli bir psikolojik yapıları yoktu. Başkişilerin hepsi yüksek sınıftaki grupların birer temsilcisidirler ve üç tipe indirgenebilirler: "Victoria Çağı ahlakı"nı simgeleyen Lady Windermere, Lady Chiltern gibi, "erdemli", "günah işleyenler"e karşı acımasız, "iyi" kadınlar. Onların karşısında, Lord Darlington, Lord Illingworth, Lord Goring gibi, özgürlükçü, yenilikçi, estetikçi, "Victoria Çağı ahlakı"na karşı çıkan, "Yaşamın amacı, varsa eğer, insanı baştan çıkaracak şeylerin ardına düşmektir" diyen, Wilde'ın kendisini simgeleyen, parlak kişiler, Dandiler... Bir de Bayan Erlynne, Bayan Cheveley gibi, "geçmiş"i bulunan, günah işleyen, skandallar yaratan, soylu hanımlar tarafından aşağı görülen, ama onlardan daha ilginç, daha çekici, dünyaya daha gerçekçi bakan, bir açıdan da kadın haklarını savunan bayanlar.

Wilde, "İnsanlar konuşmayı öğreninceye kadar iyidirler" demişti. Söz ve konuşma ustalıkları, İrlanda'nın İngiltere

İmparatorluğu'nun egemenliği altında bulunduğu dönemde yetişen İrlandalı yazarların çoğunun, Synge, Yeats, özellikle Wilde ve Shaw'un aynı zamanda İngiltere'ye karşı kullandıkları bir silahtı. İrlandalı yazarlar İngiliz dilini kullanıyorlardı ve ellerinde İngilizler'le savaşabilecekleri başka hiçbir araç yoktu. Wilde da, daha önceleri sohbetlerinde, öykülerinde, denemelerinde ve ***Dorian Gray*** romanında geliştirdiği konuşma ustalığını, söz konusu komedilerinde bütün gücüyle Victoria Çağı İngiltere'sine saldırırken kullanıyordu ("İnsanoğlu bir kukladır eyleme geçince; bir ozandır, bir şeyi dile getirince."). Norbert Kohl'un ***The Works of a Conformist Rebel*** (Konformist Bir Başkaldırıcının Yapıtları) incelemesinde dediği gibi, Wilde'ı öteki bütün tiyatro yazarlarından ayıran ve onun İngiliz tiyatro tarihinde özel bir yer edinmesini sağlayan özgünlük, komedilerinde kullandığı dil ve diyalogların verdiği eşsiz "tat"tır.

Diyalog, Wilde'ın silahıydı denilirse, kullandığı kurşunlar da yine İrlandalı olmasından ileri gelen başka bir özelliği, paradokslarıydı. İrlandalı yurtsever devrimcilerin (Wilde'ın annesi Speranza da onlardan biriydi) yasası, İngiliz yasalarına karşı gelmekti. İngilizler için suç sayılan, onlar için yiğitlikti. ***Maskelerin Gerçeği***'nde Wilde'ın, "Sanatta evrensel gerçeklik diye bir şey yoktur: Gerçekle çelişen de bir gerçekliktir" demesi, yaşamı boyunca duyduğu ikilemin bir özetiydi. Wilde, komedilerinde İngilizler'e saldırırken, bir yandan da onları gülmekten kırıp geçiriyordu. Yazdığı sayısız oyunda, aynı silahları ve aynı stratejiyi kullanan Shaw, şunları söylemişti yaşamının sonlarında: "Güldürmesini beceremeseydim, çoktan çarmıha gererlerdi beni. Oysa, yeryüzünde benden fazla seyircisi bulunan yazar yok ve istediğimi, dilediğim zaman söyleyebilirim."[98]

Wilde'ın komedi türündeki başyapıtı ***The Importance of Being Earnest*** (Ciddi Olmanın Önemi), 14 Şubat 1895'te Londra'da St. James's Tiyatrosu'nda açılmıştı. Oyunu sahneye koyan George Alexandre başrolü de oynuyordu. O günlerde, Londra'nın önde gelen tiyatrolarının bulunduğu bölge, Oscar

Wilde adıyla anılır olmuştu. ***İdeal Bir Koca*** başka bir tiyatroda hâlâ oynuyor, ***Önemsiz Bir Kadın*** ve ***Lady Windermere'in Yelpazesi*** daha birkaç ay önce sahneden kalkmış bulunuyordu. ***Ciddi Olmanın Önemi***'nin ilk gecesi büyük bir başarıyla sona ermişti. Oyun boyunca gülmekten kırılan izleyiciler perde kapandıktan sonra Wilde'ın sahneye gelmesi için bağırıp alkışlayarak dakikalarca boşuna beklemişlerdi. Çünkü Lord Douglas'ın babası Queensberry Markisi tiyatroda olay çıkarmaya kalkmıştı.

Yazarlar arasında oyunu çok tutanlar da vardı, tutmayanlar da. H.G. Wells'in ***Pall Mall Gazette***'te, "Tiyatroda taşlamayı çok hoş bir biçimde yeniden canlandırdığı için Wilde'ı hiç çekinmeden kutlamamız gerekir" demesine karşın Shaw, ***The Saturday Review***'da "Oyun, elbette beni çok güldürdü" diyordu, "ama bir tiyatro yapıtı beni eğlendirmesi yanında içimi sızlatmazsa, gecemi boşuna geçirdim duygusunu verir bana." William Archer ise, ***World***'de, "Ne sanat ne de ahlak açısından hiçbir ilke ileri sürmeyen, kendi silahlarını, kendi kurallarını kendisi yaratan ve dayanılmaz bir çekiciliği bulunan nükteci bir kişiliğin istençli anlatımı karşısında bir eleştirmen ne yapabilir?" diye ekliyordu. ***The New York Times*** da görüşünü şu kesinlikle ortaya koymuştu: "Sonunda Oscar Wilde'ın tek bir vuruşla tüm düşmanlarını yere yıktığı söylenebilir..."

Algernon Moncrieff'i oynayan Allan Aynesworth çok sonraki bir dönemde, elli üç yıllık tiyatro yaşamında ***Ciddi Olmanın Önemi***'nin açılışı kadar başarı coşkusuyla dolu bir gece yaşamadığını söylüyordu.

Wilde, oyunu "Ciddi insanlar için sudan bir komedi" diye sunmuş, "Birinci perdenin çok ustalıklı, ikincisinin çok güzel, üçüncü perdeninse inanılmaz ölçüde akıllıca" olduğunu söylemişti. Robert Ross'la yaptığı söyleşide ise, şu açıklamayı yapmıştı: "İnce düş köpüklerinden oluşan hoş, küçük bir oyun, ama felsefesi var. ... Yaşamın önemsiz şeylerini çok ciddi bir biçimde karşılamamız, önemli şeyleri ise, içten ve tasarlanmış bir aldırmazlıkla ele almamız gerektiğini anlatıyor..."[99] Wilde,

gerçekte, Victoria Çağı'nın bir simgesi yapılan "ciddi olmak"a karşı "aldırmazlık" ilkesini ortaya atıyor, "Aldırmazlığı, oyunlarımda ve paradokslarımda ileri sürdüğüm felsefenin temel taşı yaptım" diyordu. Shaw da onun gibi, yaşamı boyunca "ciddilik"e karşı çıkmıştı: "Çok ciddi olursanız, başarısızlıktan kurtulamazsınız. Shakespeare, aşağılamak istediği kişileri çok ciddi gösterirdi. Sözgelişi Shylock gibi... Bir ülkücüler ulusu yeterince tehlikeli olabilir; ama ölesiye ciddi bir ulus dünyayı yok edebilir."[100] Hesketh Pearson'a göre, ***Ciddi Olmanın Önemi***, hiçbir başlık altına konamayacak, hiçbir farsa, hiçbir komedi ya da töre komedisine benzemeyen bir oyundur. ***Ciddi Olmanın Önemi***, kendine özgü bir yapıttır; kendi içinde kusursuzdur; Wilde'ın kusursuzluğa varmasıdır. Bu yapıtında Wilde, Victoria Çağı İngiltere'sinin, hatta bütün insanların çok ciddiye aldığı, dokunulmaz saydığı ne varsa hepsini, inanılmaz bir ustalıkla gülünç duruma düşürmüştü: Doğumu, vaftizi, aşkı, evliliği, aileyi, evlilik dışı ilişkileri, ölümü, saygınlığı... Wilde, bunlarla öyle bir incelikle alay ediyordu ki, "ancak gülmek nedir bilmeyen bir rahip alınabilirdi o alaylara."[101] Wilde'ın kendisinin bile, "İnce düş köpüklerinden oluşan hoş, küçük bir oyun" dediği ***Ciddi Olmanın Önemi***'nin bir gün okullarda okutulacağı, sınavlarda sorulacağı akla gelir miydi? ("Neyse ki, hiç değilse İngiltere'de eğitim hiçbir etki yaratmıyor.")

Ciddi Olmanın Önemi, yüksek sosyeteden iki gencin öyküsüdür. Algernon Moncrieff ve John Worthing adlarındaki bu iki genç istedikleri gibi yaşayabilmek için, gerçekte varolmayan birer kişi uydurmuşlardır. John'un sözde Ernest adında, ikide bir başı belaya giren çapkın bir kardeşi vardır. Algernon da, yine sözde, Bunbury adında yatalak bir dostuna sık sık gidip yardımcı olmak zorundadır. John, Algernon'un yeğeni Gwendolen'le evlenmek istemektedir. Gwendolen, Ernest adına bayıldığını, bu adda biriyle evlenmek istediğini söylemektedir. Gwendolen'in annesi Lady Bracknell, John'un ailesini bilmediğini, bebekken Victoria Garı'nda bir çantada bulunduğunu öğrenince ağzı açık kalır ve John'a ailesinden en az bir kişiyi, ya annesini ya da babasını bulmadıkça kızıyla

evlenemeyeceğini söyler. O sırada Algernon da, John'un taşrada oturan güzel bir kıza, Cecily Cardew'e vasilik ettiğini öğrenir ve John'un haberi olmadan, onun sözde kardeşi Ernest adını kullanıp Cecily'nin kaldığı eve gider. Cecily, daha Ernest'i tanımadan John'un anlattıklarından etkilenip ona âşık olmuştur. Bütün bu yalanlardan kaynaklanan olaylardan sonra John ile Algernon'un gerçekten kardeş oldukları ve John'un asıl adının Ernest olduğu ortaya çıkar. Cecily'nin mürebbiyesi olan Miss Prism'in de, John daha bebekken onu yetiştirmeyi üstlenmiş kişi olduğu anlaşılır. Bir gün, John'u alıp içinde kendi yazdığı üç ciltlik bir romanın bulunduğu bir çantayla Victoria Garı'na gitmiştir. (***Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen*** denemesinde Wilde, "Herkes üç ciltlik bir roman yazabilir. Yaşam ve yazın üstüne tam bir bilgisizlik gerekir bunun için" diyordu.) Dalgınlık anında romanı çocuk arabasına, çocuğu da el çantasına koymuş ve çantayı garda unutmuştur. John'u garda bulan bir aile onu alıp büyütmüştür. Miss Prism, "İyiler sonunda mutlu, kötülerse mutsuz olurlar. Öykülerin anlatmak istediği budur" demektedir. Oyun, üç bayana söz kesilmesiyle biter: Yalnız Cecily ve Gwendolen değil, unutkan Miss Prism de bir rahiple evlenecektir. Perde kapanırken Ernest ("Earnest" yazılınca da söylenişi aynıdır ve "ciddi" anlamına gelir) adını alan John, şöyle der: "Ömrümde ilk kez, ciddi olmanın yaşamsal önemini anlamış oldum!"

Ciddi Olmanın Önemi'nde Wilde, Hesketh Pearson'ın dediği gibi, yalnız Victoria Çağı'nın değil, tüm insanların "yüce" bulduğu her geleneğe büyük bir incelikle saldırır; ama asıl saldırdığı ve çok gülünç duruma düşürdüğü, unvanlar, rütbeler, sınıf ayrımları, doğuştan gelen ayrıcalıklar, kişiliklerden çok adlara, simgelere gösterilen saygılar, sahtelikler, ikiyüzlülüklerdir. Regenia Gagnier, oyunun, Victoria Çağı'nın egemen sınıfı eleştirisinin doruğa vardığı bir yapıt olduğunu anlatır.[102] ***Ciddi Olmanın Önemi***'nde, Wilde'ın daha önceki üç komedisinde görülen ne Lady Windermere, Lady Chiltern gibi "soylu" hanımlar; ne Bayan Erlynne, Bayan Cheveley gibi "geçmiş"i bulunan hanımlar; ne Bayan Hester gibi idealist

kadınlar ne de Lord Darlington, Lord Illingworth, Lord Goring gibi gelenekçi kadınlarla çatışan yenilikçi erkekler bulunur. Oyunda, kesin tavırlar takınan, yalın konuşmalar yapan, dogmalar savuran, hiçbir gelişimden, değişimden etkilenmeyen, tek başına soylu sınıfını temsil eden Lady Bracknell vardır: Lady Bracknell, "İnsanın ana babasından birini yitirmesi talihsizlik sayılabilir; ama ikisini birden yitirmek, dikkatsizliktir ancak..." ya da "Aile yaşamının en doğal saygınlığını küçümsemeye kalkmak, Fransız Devrimi'nin getirdiği en kötü aşırılıklardan biridir. Bir talihsizlik olan o akımın nelere yol açtığını biliyorsunuz sanırım" gibi sözler söyler. İngiliz Tiyatrosu'nun en etkili kişiliklerinden biri olan Lady Bracknell rolünü Dame Edith Evans, Dame Margaret Rutherford, Dame Flora Robson gibi hep büyük oyuncular canlandırmıştır.

Ciddi Olmanın Önemi'nde, Wilde'ın ***Dorian Gray*** ve öteki komedilerinde olduğu gibi, yine gizlilik, suçluluk duyguları, çifte kişilik söz konusudur. Ama artık bunlar dışa yansıtılmaz; John Worthing ve Algernon Moncrieff'in iki ayrı yaşam sürdükleri açıkça görülür. Hatta Algernon, gizli tuttuğu yaşam biçimine bir de ad takmıştır: "Bunburying"... Çünkü, Wilde, ***Ciddi Olmanın Önemi***'ni yazarken eşcinsel eğilimlerini baskı altında tutmayı artık bırakmış; otellerde, pansiyonlarda, delikanlılarla ilişkilere girmeye başlamış, Lord Douglas'a duyduğu sevgi, tutkuya dönüşmüştü.

St. James's Tiyatrosu dolup taşarken, biletler aylarca önceden satılıp tükenmişken ***Ciddi Olmanın Önemi***, açılışından üç ay sonra Queensberry davasının yarattığı skandaldan ötürü sahneden kaldırılmıştı. Wilde'ın ölümünden bir yıl sonra, bu kez Coronet Tiyatrosu'nda, yine George Alexander tarafından sahneye konan oyunun programında Wilde'ın adına yer vermekten kaçınılmış, yalnızca "***Lady Windermere'in Yelpazesi*** oyununun yazarınca" denilmekle yetinilmişti. Ancak ölümünden iki yıl sonra, 1902'de, oyunun yeniden St. James's Tiyatrosu'na getirilmesiyle Wilde'ın adı ağıza alınır olmuştu. O günden sonra, yüz yıl boyunca, özellikle Büyük Britanya ve

Birleşik Amerika'da ***Ciddi Olmanın Önemi***, en çok oynanan oyunlardan biriydi. Victoria Çağı'nın son dönemlerinde ilgiyle izlenen Arthur Wing Pinero, Henry Arthur Jones, Haddon Chambers ve Sydney Grundy gibi yazarların hiçbiri Yirminci Yüzyıl'da anımsanmazken, Brendon Thomas'ın ünlü farsı ***Charley's Aunt*** (Charley'nin Teyzesi) ancak birkaç kez yinelenirken, başta ***Ciddi Olmanın Önemi*** olmak üzere, Wilde'ın ve Shaw'un komedilerinin çeşit çeşit yorumları yapılmış, izleyicileri sürekli artmıştır. Basmakalıp inançları sarsan, tutuculuğa, dogmacılığa karşı çıkıp Yirminci Yüzyıl'ın yepyeni görüşlerine kapıları aralayan, özgürlük savaşçısı iki büyük İrlandalı yazarın oyunlarına, Türkiye'de az ilgi gösterilmesinin nedenini anlamak olanaksızdır.

Ciddi Olmanın Önemi'nin birçok müzikli oyun, sinema ve televizyon uyarlamaları da yapılmıştır: İngiltere, Birleşik Amerika, Fransa ve Almanya'da sinema filmleri çevrilmiş, on dört televizyon filmi çekilmiş, birbirinden ayrı yorum ve müzikle on dört de müzikali sahnelenmiş, bir operası bestelenmiştir. ***Ciddi Olmanın Önemi***'ndeki konuşmaları "katışıksız bir söz operası"na benzeten W.H. Auden 1960'larda şöyle demişti: "O bir başyapıttır ve bu nedenle Wilde, kişisel destanının yarattığı kötü ünün yanı sıra, bir sanatçı olarak ulaştığı nesnel ünle her zaman yaşayacaktır."[103]

Los Angeles'teki Clark Kitaplığı'nda bulunan Wilde üstüne belgeler arasında en ilginci, hiç kuşkusuz ***A Wife's Tragedy*** (Bir Eş'in Trajedisi) adındaki bir oyunun yirmi sekiz sayfalık taslağıdır. Oyun, Bay ve Bayan Lovel'in çok mutsuz evliliğinin öyküsüdür. Söylendiğine göre, bu oyun Wilde'la Constance'ın ilişkilerini yansıtır.[104] Sevgiyle, mutlulukla başlamış olan Wilde'ların evliliği, isteyerek olmasa bile, birkaç yıl içinde acılı, insafsız, umutsuz bir ilişkiye nasıl dönüşmüştü? Oysa ilk iki yıl, hem evlilikleri hem de Tite Sokağı'ndaki özenle düzenledikleri evleri Londra'da parmakla gösteriliyordu. O günlerde Wilde, evlerine gelen konukların imzalaması için açtıkları defterin ilk sayfasına şu dizeleri yazmıştı:

Hiçbir önsöz yazamam yeterince görkemli
Eşimle yaşamıma başlarken;
Bir şairden bir şiire
Söylenebilecek sözler etmeye yeltenemem.

Wilde, evliliğe karşı düşüncelerini birçok kez yazılarında dile getirmişti. Örneğin, "Karşılıklı anlaşmazlıktır evliliğin temeli" ya da "Erkekler yorgun düştükleri için, kadınlarsa meraklı oldukları için evlenirler. İkisi de düş kırıklığına uğrarlar" diyordu. Wilde'ın evlilik üstüne düşüncelerine Shaw da katılıyordu: "En dokunaklı evlilik sahnesi, kadınla erkeğin radyoyu sonuna kadar açıp ellerindeki gazetelerin arkasına gizlenerek karşılıklı oturmasıdır. Bu duruma bir ayda gelinir çoğunlukla..."

Constance ürkek, duygulu, yumuşak huylu, düz, ciddi bir kadındı. Nükteyle, sohbetle, keyifle pek ilgisi yoktu. Kişiliği Oscar'dan çok başkaydı. Ama aralarında başlayan geçimsizliğin gerçek nedeni bu değildi: Oscar bir eşcinseldi ve bilinçli ya da bilinçsiz, İngiliz yüksek sınıfındaki birçok eşcinselin yaptığı gibi, "görünüşü kurtarmak" için evlenmişti. Gary Schmidgall'e göre, Wilde'ın Constance'ı eş olarak seçmesinin nedeni de, Kraft-Ebing'in ***Psychopathia Sexualis*** (Cinselliğin Psikopatolojisi) yapıtındaki 112 sayılı olaya benziyordu.[105] 112 sayılı olayda, on üç yaşından başlayarak birçok kişiyle eşcinsel ilişkide bulunan, sonra da evlenip dört çocuğu olan biri anlatılıyordu. 112 sayılı olaydaki kişinin, karısına cinsel yakınlık duyabilmesinin nedeni, onun yüzünün bir delikanlınınkine çok benzemesiydi. Constance'ın yüzü de, Kontes Brémont'un dediği gibi, güzel bir erkek çocuğunun yüzünü andırıyordu.

Wilde'ların evliliklerinin on üçüncü ayında ilk çocukları Cyril. on altı ay sonra da küçük çocukları Vyvyan doğmuştu. Constance, çocuklarıyla sürekli ilgilenmek zorunda kalıyor, Oscar'a çok az vakit ayırabiliyordu. Geceleri dışarı çıkmak istemiyor, dostlarına artık çağrılar düzenlemiyordu. Kocasının çalışmalarını paylaşabilecek kadar sanata karşı duyarlığı da

yoktu. Wilde'ın gözüne girebilmek için iki çocuk kitabı yazmış, bir de ***Oscariana*** adını verdiği, Wilde'ın özdeyişlerinden oluşan bir seçki hazırlamıştı. Seçkiyi çok kötü bulan Wilde, basımı hemen durdurmuştu; ***Oscariana***, ancak 1910'da yayımlanabilmişti. ***İdeal Bir Koca***'da şöyle diyordu Wilde: "Modern kadınların her şeyi anladıkları söyleniyor. ... Yalnız kocaları dışında elbet; modern kadınların anlamadıkları tek şey odur..." Evlilikleri konusunda Wilde'ın kendisini de eleştirdiği aynı oyundan anlaşılıyordu: "Geleceği olan bir erkekle evlenmişsiniz. ... Genellikle çekilmez onlar." Wilde giderek evlilik yaşamından sıkılmış, bunalmıştı. İçindeki istekleri baskı altında tutmaktan nerdeyse patlayacaktı. Her zaman söylediği gibi, ruhunu özgürlüğe kavuşturmak, tutkuların peşinden gitmek istiyordu. "Günahtan kurtulmanın tek yolu ona boyun eğmektir" diyordu. Artık evine pek gitmez, Lord Douglas'tan ayrılmaz olmuştu: "Evliliğin hoş olan yanı, aldatma üstüne kurulmuş bir yaşamı iki taraf için de kesinlikle gerekli kılmasıdır..."

Ozan ve eleştirmen Lionel Johnson'un, Lord Douglas'ı Wilde'la tanıştırmasından sonra iki olay, onları birbirlerine yaklaştırmıştı. Biri, Lord Douglas'ın ***Dorian Gray***'i üst üste on dört kez okuduğunu duyunca Wilde'ın, ilk sayfasına, "Haziran'ın içinde, Oscar'dan Oxford'daki altın zırhlı çocuğa" diye yazdığı ***Şiirler*** kitabını ona armağan etmesiydi. Ötekiyse, Oxford'daki çalışmaları hiç iyi gitmeyen Lord Douglas'ın annesi Lady Queensberry'nin (***Ciddi Olmanın Önemi***'ndeki Lady Bracknell'in kişiliğine çok benzediği söylenir) Wilde'dan oğluna yardımcı olmasını istemesiydi. O günlerde artık "Bosie" adını taktığı Lord Douglas için Wilde, Robert Ross'a şöyle diyordu: "Bosie, tıpkı nergis çiçeği gibi, beyaz ve altın renkli..." Ozan olarak tanınmak isteyen Lord Douglas, giderek Wilde'ın tüm görüşlerini, deyişlerini benimsiyor; ***Dorian Gray***'i okuduktan sonra da, bilincine varmaya başladığı eşcinsel dürtülerini giderek şiirlerine yansıtıyordu. Örneğin, Queensberry davasında üstünde çok durulan "İki Sevgi" şiirinde "adını açıklamaktan bile çekinen bir sevgi"den söz

ediyordu. Max Beerbohm, onun için "çok hoş davranabilen", ama zaman zaman "yırtıcı olabilen", babası gibi "çılgın bir genç" diyordu.[106] Auden, Lord Douglas'ın Wilde'a yazdığı mektuplardan, onun kişiliğini şöyle tanımlamıştı: "Acımasız, zengin avcısı, Yahudi düşmanı, kendini beğenmiş, olumlu hiçbir yanı bulunmayan, arsız, şımarık bir çocuk." Davadan sonra diyordu Auden, "Ağzını kapatıp yerinde otursaydı, ona acıyabilirdik bile. Ama o, Wilde'la ilişkileri üstüne yalan söylemekle kalmadı, bir de erdemli adam tavırları takınmaya kalktı. ..."[107] Auden, onların tutkusunu çok sevilen bir kişiyle hiç sevilmemiş bir kişinin karşılaşmasına bağlıyordu. Douglas'ın annesinden ayrılan babası Queensberry Markisi çok acımasız, bencil, kavgacı, dengesiz bir adamdı. Marki'nin babası bir otel odasında tüfekle intihar etmiş, kardeşi ise boğazını keserek kendi canına kıymıştı. Queensberry'nin başarılı olduğu alanlar boksçuluk ve avcılıktı. Hatta, boks karşılaşmalarına "Queensberry kuralları" diye anılan bir dizi kurallar getirmişti. Önüne gelenle kavga eden Marki'nin, olmadık ortamlarda dinsel inançlara da saldırdığı görülünce, Lordlar Kamarası'ndan atılması bile gündeme gelmişti. Queensberry Markisi, çocuklarına içten ilgi, sevgi gösterememiş, güven verememiş bir babaydı. Auden'ın da dediği gibi, bir çocuk, babası tarafından sevilmediğini, itildiğini görürse, derin bir değersizlik duygusuna kapılır ve ne denli bilinçdışına itmeye çalışırsa çalışsın o duygudan bir daha kolay kolay kurtulamazdı. Büyüdükten sonra da kendisine sevgiyle yaklaşan babası yaşındaki kişilere inanmaz, onları denemeye, sabırlarını ölçmeye kalkar, usandırıcı davranışlara yönelirlerdi.

Wilde, giderek Douglas'tan ayrılmaz olmuştu. Babası, uçarı yaşamından ötürü Douglas'ın aylığını kesince, onun giderlerini karşılamak da Wilde'a düşmüştü. Douglas, Wilde'ın kendisine duyduğu sevginin boyutunu görmek istercesine savurgan davranıyor, harcamalarını durmadan artırıyor, olmadık şımarıklıklar yapıyor, bir yandan da Wilde'ı eşcinsel delikanlılara tanıştırıyordu. İngiltere'de eşcinsel ilişkilere, ancak gizli kaldıkları sürece tepki gösterilmediğini ikisi de

unutmuş gibiydiler. Dedikodular almış yürümüş, hatta bir kez "uygunsuz davranışlar"ından ötürü kaldıkları Albemarle Oteli'nden çıkarılmışlardı. Wilde, ***İdeal Bir Koca***'yı yazıyordu o sıralarda. Çalışabilmesi için bir oteli bırakıp ötekine gidiyor; ama Douglas onun peşini hiç bırakmıyordu. Çocukları bile bir gün, Wilde'a şunu sormuşlardı: "Evine gelmeyen, anneleri hep ağlatan babalara ne ceza verilir?" Bu sorunun yanıtını o gün alamamışlardı ama, toplumun verdiği cezaların, ana babaların verdiklerinden çok daha ağır olduğunu kısa bir süre sonra göreceklerdi. ***İdeal Bir Koca***'da Sir Robert Chiltern ise şöyle diyordu: "Korkunç günahlara çağrılar vardır, boyun eğebilmek için güç ve cesaret gerektiren. Tüm yaşamını bir ân uğruna ortaya koymak, neyin varsa hepsini bir atılım için risk etmek... Güçsüzlük bunun neresinde? Gerçekte, olağanüstü, korkunç bir cesaret gerektirir bu..."

Lady Queensberry, Wilde'ın önerisi üstüne, oğlunu hiç değilse birkaç ay Londra'dan uzaklaşması gerektiğine inandırabilmişti. Douglas'a tutsak olmaktan kurtulan Wilde artık çalışabiliyor, eski dostlarını görebiliyordu. Üç ay içinde yalnız ***İdeal Bir Koca***'yı bitirmekle kalmamış, ***A Florentine Tragedy*** (Bir Floransa Trajedisi) ve ***La Sainte Courtisane*** (Ermiş Fahişe) adlarında iki oyun daha yazmaya başlamıştı. Douglas, Wilde'la ilgili olarak annesine şöyle yazıyordu: "Onu büyük bir tutkuyla seviyorum. Onun uğruna yapmayacağım hiçbir şey olamaz. O ölürse, yaşamanın anlamı kalmaz benim için. Bir düşünürle çömezi arasında iyilik ve güzellikten başka ne olabilir?" İlişkilerine örnek olarak da, Shakespeare'le Bay W.H.'yi, Sokrates'le Platon'u, hatta Sokrates'le Alkibiades'i gösteriyordu...[108]

Wilde, Douglas'ın mektuplarına yanıt vermediği gibi, onun Londra'ya dönmesini uzatmak için de çareler arıyordu. Sonunda Lady Queensberry'nin ilişkilerini kullanmasını ve oğluna yurt dışında bir iş bulmasını sağlamıştı: Douglas, İngiltere'nin İstanbul Büyükelçisi Lord Currie'nin yanına "onursal ataşe" olarak atanacaktı.[109] Ama o, Wilde'la buluşmadan hiçbir yere gitmeyeceğini söylüyordu. O sırada

Wilde'ın Paris'e gideceğini duymuş, Kahire'den kalkıp Paris'e koşmuştu. Otelde, Wilde'ın kendisini bir daha görmek istemediğini bildiren yazısını bulunca deliye dönmüş ve Londra'ya çektiği on bir sayfalık telgrafta onsuz yaşayamayacağını, kendini öldüreceğini söylemişti. Wilde da bu şantaja boyun eğmek zorunda kalmıştı. Çünkü Queensberry ailesinde intihar olaylarının yaşandığını biliyordu. Böylece Wilde, Douglas'tan ve ilerde başına gelecekler den kurtulma şansını bir kez daha yitirmiş oluyordu. ***De Profundis***'te Douglas'a şöyle diyecekti: "Benim sorunum senden ayrılamamam değil, senden çok sık ayrılmamdı..."

Londra'ya döndüklerinin ikinci günü, Wilde ve Douglas birlikte Café Royal'de yemek yerken Queensberry Markisi ile karşılaşmışlar, olay çıkarmasına olanak vermeden onu masalarına buyur etmişlerdi. Queensberry bile Wilde'ın çekiciliğinden kurtulamamış, sonradan oğluna, "Onu neden bu denli sevdiğini anlıyorum; o gerçekten olağanüstü bir adam" demişti. Ama yine de görüşmelerini yasakladığını yazıyla bildirince Douglas, "Sen ne gülünç, küçük bir adamsın" diye telgrafla yanıt vermişti babasına. Bu söz, Queensberry'yi çileden çıkarmaya yetmiş, Wilde ve Douglas'ı bulabileceği yerleri dolaşmaya başlamıştı. Bir gün yanında bir kabadayıyla Wilde'ın evine gidip ağzına geleni söyleyince, Wilde uşağına, "Bu kişi, Londra'nın en kaba adamıdır; onu dışarı çıkarın ve bir daha evimin kapısından içeri sokmayın" demişti. Wilde o günleri şöyle özetliyordu ***De Profundis***'te: "Sende nefret, sevgiden güçlüydü her zaman... Babana duyduğun nefret öyle boyutlara varmıştı ki, bana olan sevgini aşıyor, bastırıyor, gölgede bırakıyordu. ... Sevgi, düş gücüyle beslenir: Düş gücü bizi bildiğimizden daha bilge, duyduğumuzdan daha iyi, olduğumuzdan daha soylu kılar; yaşamı bir bütün olarak görmemizi sağlar. ... Nefretse kör yapar insanı. Sen bunu anlayamadın. Sevgi, en uzak yıldızın üstündeki yazıyı bile okur; ama nefret öyle kör yapmıştı ki seni, bayağı isteklerinin dar, sınırlı, çoktan kösnüyle kurumuş bahçesinden ötesini göremiyordun. Düş gücünden büsbütün yoksun olman,

kişiliğinin bu gerçekten ölümcül kusuru, içinde yaşayan nefretin bir sonucuydu."

Olaylar, Queensberry Markisi'nin aklını başından almıştı: O sıralarda yayımlanan Robert Hichens'ın ***The Green Carnation*** (Yeşil Karanfil) adlı romanında, Wilde'la Douglas'ın ilişkileri anlatılıyordu. Öte yandan, ikinci eşi, evlendiklerinden iki gün sonra evden kaçıp Queensberry'nin "kocalık görevini yerine getirmediği" savıyla başvurduğu mahkemeden karar almış, ondan ayrılmıştı. Yine o günlerde, Queensberry'nin en sevdiği oğlu, Dışişleri Bakanı Lord Rosebery'nin yardımcısı Vikont Drumlanrig kendini öldürmüştü. Yüksek sosyetede dolaşan dedikodulara göre, Vikont'un intihar etmesinin nedeni, Lord Rosebery ile aralarındaki eşcinsel ilişkiden ötürü kendisine şantaj yapılmasıydı.

Ciddi Olmanın Önemi'nin açıldığı gece, Queensberry bir skandal yaratmak amacıyla St. James's Tiyatrosu'na gitmişti. İçeri alınmayınca sebzelerden yapılmış çok çirkin bir buketi Wilde adına kapıya bırakmıştı. O günlerde Wilde ve Douglas, tiyatronun çok yakınındaki bir otelde kalıyorlardı. Wilde huzursuzdu; sürüp giden bu gerginliğe artık dayanamıyordu. André Gide'e dediği gibi, bir şeyler olmalı, ilerilere gidilmeliydi; korkarak, kaçarak yaşanamazdı... Wilde basınla, eleştirmenlerle, siyasetçilerle savaşmaya alışkındı; ama şimdi karşısında acımasız, yabanıl, çılgın bir adam vardı. Wilde, ***Ciddi Olmanın Önemi***'nin açılışından kısa bir süre sonra uğradığı Albemarle Kulübü'nde, Queensberry'nin onun adına bıraktığı bir kartı bulmuştu. Kartta, "Bir eşcinsel gibi davranıyorsunuz" diye yazılmıştı. Wilde, Queensberry sorununa bir çözüm bulunması gerektiğine artık inanmaya başlamıştı. Douglas ise seviniyordu; babasından öç alabileceği bir fırsatın yakalandığını düşünüyor, hakaret davası açması için Wilde'ı zorluyordu. Başvurdukları tanınmış hukukçu Humphreys, kamuoyunun büyük ilgiyle izleyeceği bir davayı alabilmenin coşkusu içinde gerçekleri araştırmadan, tanıkları incelemeden yargıya gitmeyi önermişti. Wilde, kendini olayların akışına bırakıyordu artık...

Wilde'ı davayı açmaktan caydırmak için Frank Harris elinden geleni yapıyordu: "İngilizler, bütün önyargılarıyla üstüne gelecekler. ... Avukatları dinleme; onlar yüzlerce, binlerce sterlini ceplerine indirebilecekleri davaları ararlar. Üstelik döğüşmeyi sever onlar. ... Davayı kazanmak için en küçük bir umudun bile olamaz. İntihar etmek denir buna!"[110] Ertesi gün bu konuyu yine görüşmek için Café Royal'de buluşmuşlardı. Bu kez Shaw'la birlikte gelen Harris, yine anlatıp duruyordu: "Ne olursa olsun, hiçbir jüri bir babayı kolay kolay suçlu bulamaz. Ringi, boks eldivenlerini, süngerleri, kovaları Queensberry'ye bırakıp git buradan. Sen güzellik yaratan bir insansın; bir döğüşçü değilsin. Queensberry Markisi ise, yalnız döğüşmeyi sever."[111] Shaw, Harris'in bütün söylediklerine katılıyordu. O sırada da Douglas yanlarına gelmiş, "Bunları söyleyenler Wilde'ın dostu olamaz" demişti. Wilde da Douglas'a katılmış, birlikte oradan ayrılmışlardı. Çevredeki herkes şaşırıp kalmıştı.

Dava, 3 Nisan 1895'te başlamıştı. Queensberry'nin avukatı, Wilde'ın Dublin'den, Trinity Kolej'den arkadaşı Edward Carson'du. Wilde onu görür görmez şunları söylemekten kendini alamamıştı: "Eski bir dostun acımasızlığını da katarak davayı yürütecektir hiç kuşkusuz..."[112] Gerçekten de öyle olmuş, Wilde'ın parlak kişiliğini, kolayca elde ettiği başarılarını okuldan beri kıskanan Carson, daha ilk duruşmada Wilde'a bütün gücüyle saldırmaya başlamıştı. Queensberry'nin avukatları, "Bir eşcinsel gibi davranıyorsunuz" sözünün doğruluğunu kanıtlamakla yetinmek istemiyor, Wilde'ı birçok kişiyle gerçekten eşcinsel ilişkilere girmiş, ahlak kurallarına aldırmayan, gençleri yoldan çıkaran bir kişi olarak göstermek istiyorlardı. Queensberry, bir yandan tuttuğu dedektifleri Londra sokaklarına salıyor, öte yandan da tiyatro alanından kişilerle anlaşmalar yapıyordu. Tiyatrocular dan kolları sıvayanların başında, Wilde'ın oyunlarında roller almış, onun yapıtlarının bir parodisini yazmış olan (***The Poet and the Puppets*** - Ozan ve Kuklalar) Charles Brookfield ve Charles Hawtrey geliyordu. Queensberry'ye pahalıya otursa bile,

istenildiği kadar tanık da, kanıt da bulunmuştu. Wilde, tek etkili silahını, konuşma gücünü kullanıyor, nükteler, paradokslar yapıyor, zaman zaman duruşmada bulunanları, özellikle sanatçıları, gülmekten kırıp geçiriyordu. Carson ise istifini bozmadan, soğukkanlılığını hiç tüketmeden stratejisini uyguluyor, adım adım sonuca doğru ilerliyordu. İngiliz toplumunu kötülüklerden korumaya çalışan, yasalara saygılı olunması için uğraşan, aile yapısının, yürürlükteki ahlak anlayışının yıpratılmasına karşı çıkan bir hukuk adamı izlenimi yaratıyordu. Wilde'ı davacı olmaktan çıkarıp suçlu konumuna düşürmeye çalışıyordu. Wilde da gençlerle ilişkileri konusunda bazı gerçekleri gizlemek durumunda kalıyor; tanıklar ortaya çıktıkça da bu tutumu ona karşı kullanılıyordu. Harris'in söyledikleri bir bir çıkıyordu: "Başına gelecekleri bilmiyorsun. Yapıtların üstüne aklı başında konuşmaların yapılacağı bir yer değil orası. Bir dizi tanık getirip sanatı ve yazını konunun dışında bırakacaklar."

O sıralarda Shaw da, "Elbette doğruları söylemeyecekti Wilde; uygunsuz olan o değil, yasanın kendisidir" diyordu. Çünkü Shaw, daha altı yıl önce dergi yönetmeni Ernest Parke adlı bir dostunun aynı yasa yüzünden başına gelenlerden sonra kamuoyunu uyarmak istemiş, ***Truth*** dergisine şunları yazmıştı: "Örneğin aramızda, bu yasaya karşı çıktığı için okullardan atılan yüzlerce saygın yurttaş bulunduğu gibi, daha yüzlercesi de yakalanma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Oysa, ne denli erdemli oldukları bilinen Eski Yunan düşünürlerinin bu konuya yaklaşımları çok başkaydı. Gerçekte bugün de, kadınlarla ilişkiden uzak kalan birçok denizciler, erler, tutuklular da bu yasanın ahlak görüşüne uymuyorlar. ... İnsan haklarını savunan herkesi benimle birlikte bu yasaya karşı çıkmaya çağırıyorum..."[113]

Carson duruşmalarda, ***Dorian Gray*** romanı ve ***Chameleon*** dergisinde yayımlanan özdeyişlerindeki ahlak anlayışını sorguladıktan sonra, Wilde'ın otellerde, lokantalarda tanıdığı delikanlıları, armağanlar verdiği gençleri tek tek mahkemeye çıkarıyordu. Dava, Wilde'ın kurgusundan çıkıp Carson'un

yönetimine giriyor, komedi trajediye dönüşüyordu. Wilde'ın sanatçı dostları dışında herkes, sağcısı solcusu, soylusu kentsoylusu, basımcısı, yayımcısı, gerçekte nefret ettikleri Queensberry Markisi'ni destekliyorlardı giderek. Çünkü bu dava, Wilde'la Queensberry arasındaki bir hakaret davası olmaktan çıkmış, İngiliz soylu ve varlıklı sınıflarının, Victoria Çağı ahlakının, geleneksel kurumların savunulması, hatta yüksek sosyetenin kirli çamaşırlarının ortaya dökülmesinin önlenmesi çabalarına dönüşmüştü. Açıkçası, bilinçli ya da bilinçsiz olarak Victoria Çağı'nın egemen sınıfları korkuya kapılmışlardı. Wilde gibi bir yenilikçiden, değişimciden, tüm değerlendirmelerini sanatsal açıdan yapmaya kalkan bir *Estetikçi*'den, zenginliği nesnelerde, mal mülkte değil de, soyut kavramlarda arayan bir sanatçıdan korkuyorlardı. Wilde, cezaevinden şöyle yazıyordu Douglas'a: "Davadaki tanıklarla ilişkilerimden ötürü mü burada olduğumu sanıyorsun? O kişilere, gerçek de olsalar uydurma da, ne devlet ne de toplum ilgi gösterir... Kimsenin umurunda da değildir onlar. Gerçekte, babanı içeri attırmaya kalktığım için buradayım ben..."

Dava, beklenildiği gibi, Wilde'ın yenilgisiyle sona ermiş, Queensberry Markisi suçsuz bulunmuştu. Jürinin kararı uzun uzun alkışlanmış, yargıç Collins, geleneğe uyma gereğini duymayıp alkışları durdurmamıştı. Sonra da Carson'a bir de kutlama yazısı göndermişti: "Yaptığınız konuşmadan daha güçlüsünü, sorgulamanızdan daha etkilisini duymadım bugüne değin. Mahkemenin pisliğe daha fazla bulaşmasını önlediğiniz için sizi kutluyorum."[114] Bu sözler yalnızca yargıç Collins'in değil, o dönem İngiliz toplumunun da davayla ilgili önyargısını ortaya koyuyordu. (Queensberry davasının ilginç bulunan bölümleri, Yedinci Bölüm'de verilmiştir.)

Frank Harris, ***Oscar Wilde*** yaşamöyküsünde, o dönemdeki İngiliz adaletinin içyüzünü uzun uzun anlatmıştı. Harris'e göre, İngiliz yargı sistemi aristokrasiyle varlıklıları koruyan bir düzendi ve soyluların önyargılarının, çıkarlarının etkisi altındaydı. Yargıçların "yüce" görünüşlerinin ardında çoğu kez

kültürsüzlük, hoşgörüsüzlük, ayrımcılık ve acımasızlık yatıyordu. Harris, o yıllarda Fransa'da büyük olay yaratan Dreyfus davasını örnek gösteriyordu: Suçlu bulunan Dreyfus'un aklanabilmesi için davaya yeniden bakmaya kalkmak gibi bir yaklaşımın, İngiltere'de söz konusu olamayacağını anlatıyordu. Bir de, Harris'in dediğine göre, İngilizler sanatçılardan, onların yaratıcılıkları oranında çekinir, onlara kuşkuyla bakarlardı. Queensberry davası sırasında yargıcın, savcının, hatta güvenlik görevlilerinin tutumu da bunu açıkça ortaya koyuyordu. Söylendiğine göre, savcılar, tüm tanıklara, istenilen biçimde konuşurlarsa, kendilerine dokunulmayacağı güvencesini vermişlerdi. Davayı Queensberry'nin kazanması için elinden geleni yapan, tanıkları, kanıtları arayıp bulan oyuncu ve yazar Brookfield'in bir süre sonra tiyatro sansüründen sorumlu konuma getirilmesi bir rastlantı değildi elbet: "Çok tehlikeli bir şeydir insanın dostlarını tanıması..."

Dava bittiğinde, yalnız Queensberry Markisi'nin suçsuz bulunmasıyla kalınmamış, ortaya çıkan kanıtlara dayanılarak bu kez Wilde'a kamu davası açılmasına karar verilmişti. İngiliz basını savcılıktan yana çıkıyor, Wilde için söylemediğini bırakmıyordu. Olayı şaşkınlıkla karşılayan Fransız basını ise, Britanya'da eşcinselliğin nerdeyse cinayetten sonra en ağır suç sayıldığını alaylı bir biçimde belirtiyordu.[115] En ağır suçları işleyenlere bile uygulanan "kefalet karşılığında serbest bırakılmak", Wilde için geçerli sayılmamıştı. Bu yüzden Wilde, ne savunmasıyla ilgili çalışmalar yapabilmiş ne de parasal sorunlarına çözüm bulabilmişti. Dostlarının girişimleriyle tutukluluğu kaldırıldığında ise, artık iş işten geçmişti: Daha birkaç ay öncesine kadar oyunlarından binlerce sterlin kazanan Wilde'ın, Queensberry'ye ödemesi gereken mahkeme giderleriyle başka borçlarının tutarı olan bin sterlini bulamaması, evindeki tüm eşyaların, değerli resimlerin, özel baskılı kitapların haraç mezat satılmasına yol açmıştı. Wilde özgür kalınca bir otele çıkmış, orada oturup beklemeye başlamıştı. Tüm önerilere karşın, kaçmayı hiç düşünmüyordu.

Victoria Çağı tutuculuğu, ikiyüzlülüğüyle savaşan bir kişinin; ***Estetikçilik***'in, ***Bireycilik***'in simgesi sayılan bir insanın; ışıklar altında, alkışlarla yaşamaya alışkın bir sanatçının kaçıp gizlenmesi, başka ülkelerin kuytu, karanlık köşelerinde yaşaması nasıl beklenebilirdi?

11 Nisan 1895'te başlayan kamu davasında Wilde, ceza yasasının "ahlaka uymayan aşırı davranışlar" maddesine göre suçlanıyordu. Wilde'ın bu suçtan yargılanmasına sevinilmeliydi belki de... Çünkü Wilde, Onaltıncı Yüzyıl'da, Sekizinci Henry döneminde çıkarılmış olan "insanlara ya da hayvanlara yapılan iğrenç oğlancılık uygulamaları" yasasına göre yargılansaydı, yaşam boyu hapis cezasına çarptırılabilirdi.[116] Sekizinci Henry, ilk eşinden ayrılıp Anne Boleyn'le evlenmesine Papa'nın karşı çıkmasından sonra, yeryüzünde kraldan üstün kimsenin bulunamayacağını ileri sürerek İngiliz Kilisesi'ni Roma'dan ayırma girişimlerinde bulunurken, Katolik Kilisesi rahipleri arasında da çok yaygın olan eşcinselliğe karşı çıkartılan yasa, 1890'larda hâlâ yürürlükteydi.

Davada, Wilde'ın karşısında artık Queensberry'nin avukatı Carson değil, Kraliçe'nin savcısı Charles Gill vardı. Gill de Carson'un açtığı yoldan yürüyor, aynı tanıkları dinletiyor, Wilde'ın sanatla ahlak ilişkisi üstüne yazdıklarını sorguluyordu. Douglas'ın "İki Sevgi" adlı şiirini ele alıp "adını açıklamaktan bile çekinen bir sevgi" sözünün anlamını sorunca, şu yanıtı vermişti Wilde: "Adını açıklamaktan bile çekinen bir sevgi, kendinizden genç birine duyulan sevgidir bu yüzyılda; Davut'un Yonatan'a duyduğu, Platon'un felsefesine temel olarak aldığı, Michelangelo ve Shakespeare'in sonelerinde bulduğunuz bir sevgi. Öylesine derin, kutsal bir sevgi ki, kusursuz olduğu kadar saf... Shakespeare'in, Michelangelo'nun ve benim o mektuplarımdaki gibi sanat yapıtlarını kapsayan, yönlendiren bir sevgi. Yaşadığımız yüzyılda yanlış anlaşılan; o kadar yanlış anlaşılan ki, ancak adını açıklamaktan bile çekinen bir sevgi diye anlatılabilen; benim de şimdi burada bulunmama neden olan sevgi. Güzel, hoş, sevginin en soylu biçimi... Doğal olmayan hiçbir şey yok bunda. Entelektüel bir sevgi... Her zaman olagelen bu ilişkide, yaşlı olanın aydın aklı,

gencinse sevinci, umudu, önündeki yaşamın büyüsü söz konusudur. Bunun böyle olması gerektiğini anlamıyor dünya. Onu alaya alıyor ve bazan, bu nedenle birilerini suçlu sandalyesine oturtup dillere düşürüyor..."[117]

O gün mahkemede olanları Max Beerbohm şöyle anlatıyordu: "Oscar olağanüstüydü. Adını açıklamaktan bile çekinen sevgi üstüne konuşması çok etkileyiciydi; duruşmada bulunan herkesi coşturdu ve birden alkış patladı... Bir aya yakın süredir cezaevinde bulunan, hakaretlere uğrayan, ezilmiş, incitilmiş bir adam mahkemenin ortasında durmuş, soğukkanlılığı, hoş görünüşü, güzel sesiyle tüm mahkemeyi egemenliği altına almış gibiydi. Sanıyorum jüriyi de etkilemişti bu konuşma."[118] Gerçekten de jüri etkilenmiş olabilirdi ve belki de bu nedenle jüri bir karara varamamıştı. Wilde, bir süre özgür kalmıştı; ama savcılık yirmi gün sonra davaya yeniden bakılmasını istemişti.

Wilde, salıverildikten sonra kalabileceği bir yer bulamamıştı. Hangi otele başvursa ardından Queensberry'nin adamları da gidiyor, ona oda vermemeleri için baskı yapıyorlardı. Sonunda Wilde, yakın dostu Ada Leverson'un evine sığınmıştı. (Auden, Leverson'un yeterince ilgi görmemiş, çok düzeyli bir romancı olduğunu söyler.) Artık herkes Wilde'ın eline geçen son fırsattan yararlanacağını, tutukluluğu kaldırılır kaldırılmaz İngiltere'den ayrılacağını düşünüyordu. Savcılık bile tutuklama emri çıkarmadan önce bir süre beklemişti. Queensberry'nin Wilde'a söylediği şu sözler de onun bir an önce kaçıp gitmesinin beklendiğini gösteriyordu: "Senin kaçmana göz yumarlarsa, bu ülke için çok yararlı olur. Ama oğlumu da alıp götürürsen, nereye gidersen git, seni bulup vururum!" Hatta Harris, Wilde'ın sessiz sedasız Fransa'ya gitmesi için bir tekne bile kiralamıştı. Ama Wilde hiçbir yere gitmedi; oturup bekledi. Tutuklanmasını, suçlu bulunup cezaevine kapatılıncaya değin bekledi. O sıralarda Toulouse - Lautrec, onu görmek için Londra'ya gitmiş, bir portresini yapmak istemişti. Wilde, belki de ***Dorian Gray***'deki ressam Basil Hallward'un şu sözlerini anımsayarak Lautrec'in önerisini

benimsememişti: "Bir adamın kötü tutkuları, ağzının çizgilerinden, göz kapaklarının açılıp kapanışından, ellerinin biçiminden bile anlaşılır." Ama Lautrec yine de, Wilde'ın insanı gülümseten bir portresini aklında canlandırarak çizmişti. Wilde, tüm dostlarının yardımlarına, uyarılarına, hatta savcının önünü açmasına karşın neden İngiltere'den ayrılıp gitmemişti? Bu soru yıllarca sorulmuş ve Wilde'ın umulmadık davranışı üstüne çok çeşitli yorumlar yapılmıştı. Wilde bile bu konuda kendi kendini sorgulamış, cezaevine girdikten sonra yakın bir dostuna şunları yazmıştı: "İnsanoğlu neden koşar kendi yıkımına? Neden böyle bir çekiciliği vardır çöküşün? Neden doruğa varmışken kendini aşağı atmak ister bir insan? Kimse bilemez bunu... Ama gerçekler böyle işte..." Avukatı Humphreys'e göre, Wilde, kendisini Londra sosyetesinin "gece toplantılarının imparatoru yapan karizmasının" onu bu davadan da kurtaracağına inanıyordu. Yeats'e göre, "O bir İrlandalı centilmendi; elbetteki bekleyip karşılaşacağı olaylara göğüs gerecekti." Shaw'a göre, onun "ateşli İrlandalı gururu" kaçmasına izin veremezdi. André Gide'e göre, "Artık o, yazgısına boyun eğmişti. Ondan kurtulamıyor, kurtulmak da istemiyordu. Tüm ilgisini, erdemini, alınyazısı diye abartarak nitelendirdiği gelişmelere çevirmiş, kendine karşı sabrı tükenmişti." Wilde'ın yaşam öyküsünün yazarı Ellmann'a göre de, başına gelenlerden bıkkınlık duyuyor, "Hamlet gibi, kendi trajedisinin yönlendiricisi olmaktansa, izleyicisi olmayı yeğliyordu artık..." Wilde'ı yakından tanıyanların çoğu ise, onun Londra'dan ayrılamamasının asıl nedenini annesine duyduğu sevgiye bağlıyorlardı. Lady Wilde şöyle demişti o sıralarda oğluna: "Burdan gitmez de cezaevine girersen, her zaman benim oğlum olarak kalacaksın; sana duyduğum sevgi hiç değişmeyecek. Ama gidersen, bir daha beni göremezsin."[119] Wilde'ın kendisi, sonradan Douglas'a şu açıklamayı yapmıştı: "Bana korkak ya da kaçak denmesini istemiyordum. Takma bir ad, değişik bir kılık, kaçamak bir yaşam... Bunu yapamazdım ben..."[120] Shelley'nin Keats için yazdığı ağıttan alıntı yaparak, Frank Harris'e de şöyle demişti: "Kriton, Sokrates'in çıkıp gitmesi için zindanın kapısını açmış,

ama o, yine de ölümden kaçmamıştı. Bana kurtuluşun yolunu göstersen de, tutukluluktan kurtulamam ben..."[121] ***Lady Windermere'in Yelpazesi***'nde ise şöyle deniyordu: "İnsanın kesin seçim yapması gereken anlar vardır: Kendi yaşamını, tümüyle, eksiksiz, dopdolu yaşamak mı, yoksa ikiyüzlülük içindeki bir dünyanın istediği yapmacık, sığ, onur kırıcı bir varoluşa sürüklenmek mi?" ***İdeal Bir Koca***'da, "Er ya da geç yaptıklarımızı ödemek zorunda kalırız" deniyordu. ***Ciddi Olmanın Önemi***'nde, Wilde'ın unutulmaz özdeyişini Algernon dile getiriyordu: "Gerçek, ender olarak katışıksızdır ve asla yalın değildir..."

Bay W.H.'nin Portresi'nde Wilde, "Bir şey uğruna can verenlerin bulunması, o şeyin doğru olduğunu göstermez" demişti. Yapıtlarının çoğunda insanların, birileri ya da inançları uğruna kendilerini kurban etmelerini anlatmıştı: Vera, Çar yüzünden, Guido ise sevgilisi düşes için kendi canlarına kıymışlar, Bayan Erlynne'le Bayan Arbuthnot çocukları uğruna başlarına gelenlere boyun eğmişlerdi. Mutlu Prens, yoksulların kurtarılmasına, Dorian Gray de gençliğin sürdürülmesine kendilerini adamış, onlar da böylece yaşamlarını sona erdirmişlerdi. ***Lord Arthur Savile'in Suçu***'nda, ***Salome***'de ve ***Reading Zindanı Türküsü***'nde ise, Wilde insanların hep sevdiklerine kıydıklarını anlatıyordu:

Her insan öldürür sevdiğini
Herkes bilsin bunu:
Kimi buruk bir bakışla öldürür,
Kimi okşayıcı bir sözle;
Korkak, bir öpücükle yapar bunu,
Yiğit, bir kılıçla...

Kimi sevdiğini gençliğinde öldürür,
Kimi yaşlılığında;
Kimi kösnünün elleriyle boğar,
Kimi altının elleriyle;
En iyileri bıçak kullanır,
Ölenler çabuk soğur çünkü.

Wilde'ın Londra'dan ayrılmayıp yargının kararını beklemesiyle ilgili olarak, Melissa Knox'un 1994'te yayımladığı ***Oscar Wilde***'ın yaşam öyküsüne getirdiği Freud'cu yorum, temeldeki nedeni ortaya koyuyordu. Burada şunu da belirtmek gerekiyor: 1900'ün başında, Freud'un ilk psikanaliz kuramını ortaya attığı ***Die Traumdeutung*** (Rüyaların Yorumları) yapıtının yayımlanmasından on, on beş yıl önce Wilde'ın öykülerinde ve oyunlarında, bilinçdışı gerçekleri bir sanatçı sezisiyle dile getirirken tam anlamıyla psikoanalitik kavramlar kullanması çok ilginçtir. Örneğin, "Yeryüzünün büyük günahlarının gerçekleştiği yer beyindir"; "İnsanoğluna bağışlanmayı sağlayan, günahlarını açıklamasıdır; din adamı değil", "Bir insan kendi kimliğiyle konuşurken pek az kendisi gibidir; ona bir maske verilirse gerçeği anlatır ancak"; "Gerçekle çelişen de bir gerçektir..."

Wilde'ın kişiliğini biçimlendiren, yapıtlarının da temelini oluşturan öğeler, bilinçdışı suçluluk duyguları, yiğitlik, başkaldırıcılık, ülküler uğruna kendine kıymaktı... Wilde daha Oxford'dayken bir fahişeden frengi kapmış, uzun süre cıva tedavisi görmüştü.[122] Cıvanın dişlerini karartmış olması yüzünden de, konuşurken eliyle ağzını kapamaya alışmıştı. Hastalığın fiziksel belirtilerinin ne ölçüde ortadan kalktığı bilinmiyordu ama, ruhsal etkilerinin çok yıpratıcı olduğu kesindi. Wilde, böyle bir ölümcül hastalığa tutulduğu için yaşam boyu korkulara kapılmış, hastalığının bulaşıcı olması nedeniyle de, hem kendisine hem de cinsel ilişkide bulunduğu herkese karşı suçluluk duymuştu ("Her insan öldürür sevdiğini."). Korkular, kuruntular, geleceğe güvensizlikler yaşamını gölgeliyor, babası gibi, zaman zaman melankoliye giriyordu. Evlendikten bir süre sonra eşi Constance'la cinsel ilişkisini kesmesi, sokak delikanlılarıyla yakınlık kurmaya kalkması, Douglas'ın şımarıklıklarına, aşırılıklarına katlanması, sürekli etkisi altında bulunduğu suçluluk duygusundan ileri geliyordu. İç dünyasındaki bu oluşum birçok yapıtına yansımış, ama en belirgin biçimde ***Salome***'de ortaya çıkmıştı.

Wilde'ın annesi, kızı Isola'nın doğumundan sonra, giderek tüm

vaktini devrimci dostlarıyla İrlanda'nın özgürlüğü için çalışmalara ayırıyordu. Gerçekten, "Dâhiler hiç evlenmemeli; iki efendiye birden nasıl hizmet edebilir bir insan?" diyordu.[123] Babası Sir William da hasta bakmaktan, araştırmalar yapıp kitaplar yayımlamaktan ve kadınların peşinde koşmaktan çocuklarıyla ilgilenemiyordu. Wilde, ana babasından göremediği sevgiyi, küçük kardeşi Isola'da bulmuştu. Wilde ve Isola, birbirlerine destek oluyorlar, yoksun kaldıkları sevgiyi birbirlerine duyurabiliyorlardı. Isola'nın ölümünden sonra da Wilde ona olan sevgisini hiç yitirmedi, onun özlemiyle yaşadı; onun bir tutam saçını yanında taşıdı ("Sevginin bulunmadığı bir ortamda yaşayamam ben... Sevmeli ve sevilmeliyim; bunun için ne gerekirse yaparım."). Douglas'ın bal rengi saçlarıyla saf, çocuksu yüzü de Isola'ya benziyordu. Wilde'ın Bosie'ye duyduğu sevgi, gerçekte Isola'ya duyduğu duyguların yeniden canlanmasıydı: "Aşk yinelenmekle yaşar. ... Her yeni aşk, biricik aşkıdır insanın üstelik. Kişinin değişmesi, tutkunun özelliğini değiştirmez; onu daha da derinleştirir ancak. Herkesin yaşamında bir büyük deneyim bulunabilir. Yaşamın gizi, o deneyimin elden geldiğince çoğaltılmasıdır."

Salome de, Vaftizci Yahya'ya duyduğu sevginin karşılığını görmeyince onun başının kesilmesini ister; çünkü Salome'ye, dolayısıyla Oscar ve Isola'ya göre, sevgiye duyarlı olmamak, sevgiye karşılık göstermemek bağışlanmaz bir suçtur. Wilde da büyük bir suç işlemekte, onu sevenleri ölümcül bir hastalığa tutulma tehlikesiyle karşı karşıya bırakmaktadır. Daha önce eşi Constance'a duyduğu suçluluğu şimdi de Bosie'ye karşı duymaktadır: "Birden çok yaşamı olanlar, ölürler birden çok..."

Wilde'ın annesi Speranza, daha on dört yaşındayken korkuyla izlediği, İrlanda'yı kırıp geçiren ve İngilizler'in tutumu yüzünden bir milyon İrlandalı'nın yok olmasına neden olan kıtlığı hiçbir zaman unutamamıştı. İngilizler'e bu yüzden hep büyük bir tepki duymuş, onlara karşı yalnız yazılarıyla değil, radikal Genç İrlanda Örgütü'nün etkinliklerine katılarak da savaşmıştı. Hatta ***Nation*** dergisine yazdığı bir mektupta, devrimci söyleminin yeterince etkili olabilmesi için kendisine

bir "maske" gerektiğini, çünkü kadınları kimsenin dinlemediğini anlatmıştı: Maskeler, maskelerin arkasındaki gerçek kimlikler, Wilde'ın birçok yapıtında, özellikle ***Maskelerin Gerçeği*** ve ***Yalan Söylemenin Sona Ermesi*** denemelerinde hep ele aldığı bir konudur. Speranza bir dostuna, oğullarını bir başkaldıran, büyük bir kahraman, hatta gelecekteki İrlanda Cumhuriyeti'nin başkanı olabilmeleri için yetiştireceğini söylemişti.[124] Oscar'ın gençliği, annesinin devrimci yazar dostları, ulusal savaşçı yoldaşları arasında geçmiş, bu çevrelerde "Speranza'nın oğlu" diye anılır olmuştu. Freud'un belirttiği gibi: "Bir çocuk annesinin su götürmez bir biçimde sevgili oğlu olursa, yaşamı boyunca içinde utku duyar, başarıya ulaşacağına kesinlikle inanırdı ve çok kez de gerçekten başarıya ulaşırdı."[125] Lady Wilde, yeri geldikçe Oscar'a, "Sana ve dehana güveniyorum", "Bana Oscar'ın annesi denmesini istiyorum" gibi sözler söylerdi.

Wilde, Londra'ya yerleştikten hemen sonra nükteleriyle, paradokslarıyla İngiltere'nin yerleşik düzenine, tüm geleneksel ilke ve inançlarına, bir bakıma İngilizler'in simgelediği her şeye karşı savaş açıyor, onları kendisine hayran bırakıp annesinin beklentilerini yerine getirmek istiyordu. Wilde, giderek eşcinselliğini gizlemeye de gerek görmüyor, Douglas'la ilişkilerinde dillere düşecek kadar açık davranmaya başlıyordu. Bu nedenle de birbirleriyle çatışan duygulara kapılıyordu: Böyle davranmakla bir yandan İngiliz tutuculuğunu, ikiyüzlülüğünü kanıtladığına inanıyor; ama öte yandan onların ahlak ölçütlerinin etkisine kapılıp kendisini suçluyordu. Çocukluğundan beri süregelen bilinçdışı suçluluk duygusunun da katkısıyla, içindeki çatışmanın dengesi bozulunca cezalandırılmaya boyun eğiyor, böylece kendini kurban edip savaşını parlak bir biçimde sona erdirmek istiyordu. Duruşmalar sırasında her iki rolü de üstlenmişti Wilde: Bir kahraman ve bir kurban... Daha ilk oyunu ***Vera***'da "Yok edilmektense kendini yok etmelidir insan" demişti. Davalar bitince savaş da sona erecekti ("Kendini kurban etmek kuşkuculuğun trajik bir biçimidir: İnançla yapılamayanı ateşle yapmaya kalkmak..."). Cezaevinden çıktıktan sonra Paris'te

buluştuğu Kontes de Brémont'un, ona neler yazmayı düşündüğünü sorması üstüne şu yanıtı vermişti: "Yazılacak her şeyi yazdım. ... Artık yazılacak bir şey kalmadı. Yaşam yazılamaz, yaşanır ancak..." Gerçekten de Wilde, ölümüne dek yalnızca ***Reading Zindanı Türküsü***'nü yazabildi. Bilinen kimliğini yitirince, yaratma tutkusunu da yitirmişti.

Wilde ve eşcinseller arasında çöpçatanlık yaptığı ileri sürülen Alfred Taylor'a karşı açılan ikinci kamu davası, 20 Mayıs 1895'te başlamıştı. Bir gece önce Wilde, dostlarını bir daha göremeyebileceği düşüncesiyle, onlara armağan edilmek üzere, yanında bulunan sevdiği şeyleri tek tek paketleyip Ada Leverson'a bırakmıştı. O sabah mahkemede iğne atılsa yere düşmezdi. Örneğin ***Morning Leader*** gazetesi, "Ünlü kişilerin ünleri, mahkeme salonunda yer bulabilmelerine belki de ilk kez yeterli olmadı" diye yazıyordu. Duruşmalar hızla sürdürülmüş, dava beş günde sonuçlanmıştı. Bu kez jürinin kararı kesindi: Wilde da, Taylor da suçlu bulunmuştu. Dava boyunca önyargılı davranan yargıç Wills, kararı da kişisel tepkilerini dile getirerek açıklamıştı: "Böyle şeyler yapabilenler, tüm utanma duygularını yitirmiş kişilerdir. Artık kimse bir etki yaratamaz onlarda. Yargıladığım en kötü davaydı bu... Taylor, sizin bir tür erkek buluşma evi işlettiğiniz konusunda kuşku duymak olanaksız. Siz, Wilde, gençler arasında en çirkin türdeki yaygın ahlak dışı davranışlarda bulunan bir çevrenin odağındaydınız. Bu konuda hiçbir kuşku kalmadı. Bu koşullar altında sizleri, yasaların izin verdiği en ağır cezaya çarptırmam beklenir benden. Düşünceme göre, böyle bir olayda bu ceza kesinlikle yetersiz kalıyor. Mahkemenin kararı, ikinizin de iki yıl ağır hapis cezasına çarptırılmanızdır."[126] Karardan sonra Wilde, "Bir şey söyleyebilir miyim Lord'um?" demeye kalkmış, ama yargıç bu sözü duymazlıktan gelip Wilde'ı götürmeleri için gardiyanlara işaret etmişti. Sonradan Frank Harris'e Wilde şöyle diyecekti: "Kendini beğenmiş savcının sırıtmaları, ince dudaklı, sert çeneli, yapmacık davranışlı yargıcın kurnazca bakışları dayanılmazdı... Birden kollarımı açıp bağırmak geldi içimden: 'Bana ne yapmak istiyorsanız yapın; ama Tanrı aşkına bir ân

önce yapın. Görmüyor musunuz ne durumdayım? Nefret duymaktan bu kadar zevk alıyorsanız, elinizi çabuk tutun.' Tavşanın peşinden koşan gözü dönmüş köpekler gibiydiler..."

"Açın pencereleri, temiz hava girsin içeri!" ***The Daily Telegraph*** gazetesi böyle bir başlık atmıştı, dava biter bitmez. Tüm basın kararı onaylamıştı: ***The News of the World***, "*Estetikçi* kült artık bitti!" diyordu. Hatta ***The St. James's Gazette***, "Biraz sağlıklı bağnazlık, aşırı hoşgörüden daha yararlıdır" diyebilmişti. Yalnız bir tek dergi, ***The Review of Reviews***, Haziran 1895 sayısında gerçeği dile getirmeye cesaret edebilmişti: W.T. Stead, o sayıda yayımlanan yazısında, "Oscar Wilde'ın suçlandığı ilişkilerde bulunan her gence ceza verilmeye kalkılsa, Eaton, Harrow, Rugby ve Winchester gibi aristokrat okullarından Pentonville ve Holloway cezaevlerine doğru büyük bir göç başlar" demişti. Şunu da söylemişti W. T. Stead: "Yabanıl dürtülerimiz bize yol gösteren tek ölçüt sayılsa, Oscar Wilde da yediği cezayla zulümden payına düşeni almakla kalır, yalnızca hoşgörüsüz çoğunluğun zorbalığına karşı bireyciliğin savunucusu olarak ilgimizi çekerdi. Ama ne iyi ki yabanıl değiliz... Olabildiğince özgür ve mutlu ilişkiler arasında yaşamayı amaç edinmesi gereken bir insan topluluğuyuz biz..."

Freud, cinsel konulara ahlakçı yaklaşımların yalnızca bireylerde çeşitli ruhsal dengesizliklere, bunalımlara, sapkınlıklara yol açmakla kalmayıp kişiyi korumak ve geliştirmekle görevli bulunan toplumun yapısında da ne denli bozukluklar yarattığını belirtmiştir.[127] Kişiliğin oluşmasında, cinselliğin gelişmesinde büyük rol oynayan "Oedipus karmaşası"nın (Oedipus kompleksi) adını aldığı söylencede Thebai Kralı Oedipus'un babasını öldürüp anasıyla evlenmesinin nasıl bir trajediye yol açtığı bilinmektedir; ama Oedipus'un babası Laius'un Krisippus adında bir delikanlıya âşık olduğu genellikle dikkatten kaçmaktadır.[128]

Victoria Çağı'nın cinsellikle ilgili ikiyüzlülüğü inanılır gibi değildi. Eşcinsellik, aristokrat sınıfın gittiği yatılı okullarda, üniversitelerde, Oxford'da, Cambridge'te, hatta Parlamento'da, özellikle Lordlar Kamarası üyeleri arasında

yaygındı; ama bu sözcüğü ağıza almak bile bir tabuyu yıkmaya kalkmak sayılıyordu. Gerçekte eşcinsellik konusunun ele alındığı Queensberry davasında bile bu sözcük ne mahkemede ne de basında kullanılmıştı: "Uygunsuz", "ahlaka aykırı", "ahlak dışı", "sapkın", "sapık", "çok çirkin", "utanç verici", "yüz kızartıcı", "suça yönelik", "sözü edilemeyecek" davranış ya da ilişkilerden söz edilmiş,[129] ama "eşcinsel" ya da "homoseksüel" sözcükleri bir kez bile ağıza alınmamıştı. Basın ilk günden son güne dek davayı büyüterek, birinci sayfadan kocaman puntolarla vermişti. Mahkeme salonunun bir tiyatro sahnesine dönüştüğü duruşmalarda basının aradığı her şey vardı: Lordlar, markiler, cinsel tutkunlar, eşcinseller, fahişeler, ozanlar, sanatçılar, baba oğul kavgaları, ağa düşen gençler, çocuklarını kötülükten korumaya çalışan aileler... O sıralarda, Londra'da ardı ardına açılan çok başarılı üç oyunuyla, ***Dorian Gray***'in yarattığı tükenmez tartışmalarla, yeşil karanfiller, göz alıcı giysiler, parlak özdeyişlerle anımsanan Wilde'ın kişiliği de davaya büyük ilgi duyulmasına yol açıyordu. Ed Cohen, ***Wilde Açısından Bir Konuşma*** adlı yapıtında bu davanın, Ondokuzuncu Yüzyıl'ın hiç kuşkusuz en çok reklam edilmiş olaylarından biri olduğunu söylüyordu.[130]

1880'lerde İngiliz basını büyük bir değişim geçiriyordu. Geliştirilen yepyeni teknolojiler, gazetelerin daha çabuk haber almasını, daha hızlı basılıp dağıtılmasını sağlıyor; ama öte yandan, üretim maliyetinin artmasına, pazardaki rekabetin yoğunlaşmasına yol açıyordu. Matthew Arnold'un dediği gibi, o dönemde ortaya çıkan "yeni gazetecilik", bir haberi ya da bir öyküyü "baskı sayısını arttıracak" biçimde yayımlamaya yöneliyordu.[131] Günümüzde bu tutumun doruğuna ulaşıldığı gazetecilikte, "gerçekler" artık "pazarlama değerleri" ile ölçülüyordu. Önemli bir haberi etkili bir biçimde en doğru veren değil, kamuoyunun istediği yönde en iyi pazarlayan, "başarılı gazeteci" sayılır olmuştu.[132] Wilde'a göre de, basın özgürlüğünü yitirmiş, kapitalist ekonominin kölesi durumuna gelmişti: "Kalemin bir kaldırım taşından bile güçlü, bir sapan kadar etkili olduğunun kamuoyunca keşfedildiği ân, talihsiz bir gündü. Gazeteciyi böylece bulup ortaya çıkardılar,

geliştirdiler ve sonunda onu kendilerinin yüksek ücretli hizmetçisi yaptılar."

Evening News, 3 Nisan 1895'te, davanın başladığını bir spor karşılaşması biçiminde, "Oscar'a karşı Marki" başlığıyla vermişti. Öteki gazeteler de bu karşılaştırmayı hep yaptılar: Birbirinin karşıtı iki kişilik... Bir yanda, boksçuluğa yeni kurallar getiren bir sporcu, usta bir avcı, tarihin en büyük imparatorluğunu kuran geleneğin temsilcisi, "erkeklik" simgesi bir marki; öte yanda, çiçekleri, renkli giysileri, pırıltılı sözleri, uygunsuz davranışlarıyla, yenilikçi, "erkeklik karşıtı" bir ozan... Duruşmalar ilerledikçe savcıların, hukukçuların saldırıları sonucunda Wilde'ın kimliği, imparatorluğun gücünü hiçe sayan, Victoria Çağı düzenine düşman, ahlak yoksunu, gençleri suça yönlendiren, sapkın tutkuları bulunan, kuşku uyandıran bozguncu bir kişiliğe dönüşmüştü. İngiltere bir yana, örneğin 1895 ile 1900 yılları arasında yalnızca Birleşik Amerika'da, kiliselerde Wilde'a karşı verilen vaazların sayısı dokuz yüzü aşıyordu.[133] Wilde'ın adı tiyatro afişlerinden siliniyor, kitapları raflardan kaldırılıyor, adı anılmaz oluyordu.

"Talihsizliklere katlanabilir insan: Başa gelen kazalardır onlar. Ama insanın kendi yanlışlarından duyduğu acılar yaşam boyu içimize işler" deniyordu ***Lady Windermere'in Yelpazesi***'nde. Wilde, bütün bir Victoria Çağı İngiltere'sine meydan okuduktan sonra, kaçmayıp yarattığı kahramanlardan ***Padua Düşesi***'ndeki Guido Ferranti gibi sonuçlara yiğitçe katlanmayı seçmişti. Ama cezaevlerindeki o dönemin koşullarına kimse dayanamazdı. Hele Wilde gibi, yaşam boyu güzelliğin, renklerin, inceliğin, duyarlılığın peşinde koşan bir estet, soluk almayı bile güçleştiren pis kokulara, korkunç seslere, iğrenç yemeklere, konuşmanın bile yasak olduğu bir yalnızlığa nasıl dayanabilirdi? Wilde bitkin düşmüş, hastalıklara tutulmuştu. Hekimler de, rahipler de cezaevindeki öteki görevliler kadar acımasızdı. Aylarca sonra Wilde, avluda yürürken ilk kez insanca bir söz duymuştu başka bir tutukludan: "Buraya dayanmak, sizin gibiler için çok daha güç olmalı bizim gibilerden..." Wilde şu yanıtı vermişti: "Acı

çekerken eşittir herkes..." Wilde'ın en sevdiği roman kişileri, Balzac'ın kendini asan Lucien de Rubempré'siyle Stendhal'in giyotinle başı kesilen Julien Sorel'iydi. "Ben de zindanda öldüm"diyecekti Wilde.[134]

Wilde'ı hapisten kurtarmak için yazar dostları çeşitli girişimlerde bulunmuşlardı. Shaw imza toplamaya kalkmış, tanınmış sanatçılardan hiçbirinin olaya karışmak istemediğini görünce işin peşini bırakmıştı.[135] Frank Harris, Meredith'in başını çekeceği bir kampanya başlatmak istemiş, o da bir sonuca varamamıştı. Fransa'da genç yazarlar girişimlerde bulunmuşlar, Wilde'ı tanıyan ünlü sanatçılardan ne Zola, ne Bourget, ne Sardou ne de Jules Renard imza vermeye yanaşmış, yalnızca Gide, Wilde'ın kurtarılması için her desteği vermeye hazır olduğunu bildirmişti.[136] Wilde'ın en yakın dostlarından Robert Sherard'ın Queensberry Markisi'ni düelloya çağırması ise, büyük olay olmuştu: Queensberry'nin saldırgan kişiliğinden hiç beklenmedik biçimde düellodan kaçması, Wilde'ı sevenlerin çok hoşuna gitmişti.[137]

Wilde, içeri atıldıktan ancak altı ay sonra, yakın dostlarının kurduğu ilişkiler sonucunda, koşulların daha iyi olduğu Reading Cezaevi'ne gönderilmişti. Londra'dan Reading'e götürülürken, yaşamında bir karabasana dönüşen küçültücü, aşağılayıcı bir olayı ***De Profundis***'te şöyle anlatıyordu: "O gün, tüm dünyanın beni görmesi için, tren istasyonunun orta peronunda, tutuklu giysileriyle, ellerim kelepçeli ayakta tutuldum. Gülüyorlardı beni görenler. ... Kim olduğumu bilmeden önceydi bunlar; öğrenir öğrenmez daha da çok gülmeye başladılar. Külrengi kasım yağmurunda, benimle alay eden bir kalabalıkla çevrelenmiş olarak yarım saat orada tutuldum. O gün başıma gelenlerden sonra, bir yıl boyunca her gün aynı saatte, aynı süre ağladım. ..."

Wilde, annesinin ölüm haberini de, Reading Cezaevi'ndeyken onu görmeye giden eşi Constance'tan almıştı. Lady Wilde, son kez anı defterine şunları yazmıştı: "Acılar ve umutlardır yaşam; yanılsamalar ve çaresizlikler, hepsi iç içe... Ama çaresizlik

hepsini bastırıyor..."[138] Annesinin öldüğünü duyduktan sonra, "Ona duyduğum sevginin ve saygının derinliğini kimse bilemez" diyordu Wilde, "Bir sanatçı olarak gelişmemin en kusursuz günlerinde bile ona beslediğim duyguların görkemini anlatmaya yeterli sözcükler bulamamıştım..."[139] O günlerde kıskançlıktan karısını öldüren ve idam cezasına çarptırılan bir eri getirmişlerdi cezaevine:

Fırtına'ya tutulmuş iki ölüm gemisi gibi
Karşılaşmıştı yollarımız;
Selamlaşmadık, konuşmadık,
Yoktu söyleyecek sözümüz;
Kutsal bir gecede değildi karşılaşmamız,
Bir utanç günündeydi çünkü.

Wilde, idam mahkûmu erin gösterdiği yüreklilikten etkilenmiş, onun asılmaya gidişini izlemişti. Cezaevinden çıktıktan sonra bir süre yerleştiği Fransa'da, Dieppe'e yakın Berneval köyünde yazmaya başladığı ve Napoli'de bitirdiği ***The Ballad of Reading Gaol*** (Reading Zindanı Türküsü) Londra'da basılmıştı. Kitabın ilk baskılarında Wilde'ın adı verilmemiş, imza yerine "C.3.3" simgesi kullanılmıştı. Bu simge, Wilde'ın Reading Cezaevi'ndeki sicil numarasıydı: C bölümü, üçüncü koğuş, üçüncü hücre... Ancak yedinci baskıda, "C.3.3" simgesinin yanına Wilde'ın adı da yazılmıştı.

Wilde, son yapıtı olan ***Reading Zindanı Türküsü***'nde idam cezasına çarptırılan bir erin duygularını, davranışlarını dile getirirken, bir yandan da Ortaçağ'dan kalma İngiliz ceza sistemini eleştiriyordu. ***Reading Zindanı Türküsü*** 654 dizeden oluşmuştu. Wilde, cezaevlerinin dayanılmaz koşulları üstüne kamuoyunda bir tepki yaratabilmek için bu uzunluğun gerektiğini söylüyordu. ***Türkü***'yü yazarken zaman zaman şiirsel deyişle tanıtım amaçlı anlatım arasında bocalamış, bazan gerçekleri yansıtma uğruna, sanatsal kusursuzluktan ödün vermek zorunda kalmıştı. "Bu şiir, Marsyas'ın haykırışıdır; Apollon'un türküsü değil. ... Acılar bazan bir kaplan gibi insanın boğazına sarılır: Çektiğim acıya artık

dayanamayacağıma inandığım gün ***Türkü***'yü düşünüp kafamda geliştirdim. O adamın yüzü, ölünceye dek gözümün önünden gitmeyecek":[140]

> ***Hiç görmedim öyle özlemle bakan bir adam***
> ***Dalmış gözleri,***
> ***Zindandakilerin gökyüzü dedikleri***
> ***O küçük mavi çadıra***
> ***Ve sürüklenip giden***
> ***Gümüş yelkenli her buluta.***

The Oxford Book of Modern Verse (Oxford Modern Şiir Antolojisi) adlı seçkinin 1936 basımında, derlemeyi yapan Yeats, altışar dizelik yüz dokuz bölümden oluşan ***Türkü***'den, yalnız idamlık erin öyküsünü anlatan otuz sekiz bölümü almıştı, "Kendi başlarına çok etkileyici, ama ***Türkü***'nün içinde yapay, gereksiz, gelişigüzel kalan ünlü dizeleri de çıkardım; çünkü bir sanat yapıtında ancak bir tema bulunabilir. Wilde adına karar verirken amacım büyük, hatta çok büyük bir yapıta ışık tutmaktı" diyordu. (***Türkü***, Yedinci Bölüm'de Yeats'in seçtiği biçimde verilmiştir.)

Wilde'ın başyapıtlarından biri sayılan ***De Profundis*** (Derinliklerden) Reading Cezaevi'ndeki son aylarında Lord Douglas'a yazdığı çok uzun bir mektuptu. Postayla gönderilmesine izin verilmeyen mektubu Wilde, cezaevinden çıktığı gün, ***Epistola In Carcere et Vinculis*** (Tutuklu ve Zincirli Yazılan Mektup) adıyla Douglas'a gönderilmesi için Robert Ross'a vermişti. Wilde'ın yapıtlarıyla ilgili vasiyetinin sorumluluğunu üstlenmiş bulunan Ross, mektubun bir kopyasını kendisi saklamış, bir kopyasını da Wilde'a vermişti. Ross mektubun yarısına yakın bölümünü 1905'te ***De Profundis*** adıyla yayımlamış; "Bosie" adının geçtiği bölümleri de çıkardığı için, mektubun ona yazıldığı izleniminin uyanmasına yol açmıştı. Douglas ise, yıllarca böyle bir mektup almadığını söylemişti. Ancak 1912'de Arthur Ransome'un ***Oscar Wilde: A Critical Study*** (Oscar Wilde: Eleştirel Bir Çalışma) adıyla

çıkardığı kitapta kendisine hakaret edildiğini ileri sürerek açtığı dava sırasında, Ross'un kendisine verdiği Wilde'ın uzun bir mektubunu okumadan yaktığını kabul etmişti.[141] Duruşmada, mektubun o güne değin bilinenden daha uzun bir kopyasının okunmasından sonra Douglas, Wilde'a büyük bir kin duymaya başlamış, bu duygularını ***Oscar Wilde and Myself*** (Oscar Wilde ve Ben), ***The Autobiography of Lord Alfred Douglas*** (Lord Alfred Douglas'ın Özyaşamöyküsü) ve ***Oscar Wilde: A Summing Up*** (Oscar Wilde: Bir Özetleme) adlı yapıtlarında dile getirmişti. 1949'da Wilde'ın küçük oğlu Vyvyan Holland, Ross'tan kalan daktilo edilmiş bir kopyayı mektubun tümü sanarak yayımlamıştı. Oysa, ***De Profundis***'in eksiksiz basımı, ancak 1962'de, British Museum'da saklanan asıl metnin açıklanmasına izin verilmesinden sonra gerçekleştirilmişti.[142]

Bir dramatik monolog biçiminde yazılmış olan ***De Profundis***'te Wilde, başına gelenlerden Douglas'ı sorumlu tutuyor, onun babasıyla arasındaki kin savaşına kendisinin de alet edildiğini söylüyor, evini, ününü, parasını bu yüzden yitirdiğini anlatıyordu. Tutkularına kapılıp olanlara göz yumduğu için de kendini suçluyordu: "Güçsüzlüğüm için kendimi suçluyorum, hiç çekinmeden. Yalnızca güçsüzlüktendi olanlar. Sanatla geçen yarım saat, seninle bir mevsim birlikte olmaktan her zaman daha anlamlıydı. ... Bir sanatçı açısından güçsüzlük, suçtan daha az bir şey değildir, düş gücünü körletiyorsa..." Metin yer yer yitirilmiş yaratıcılığın, doruktan düşüşün ağıtına dönüşüyordu: "Sanatı en üst gerçek, yaşamı bir kurgu biçimi olarak ele aldım. Yaşadığım yüzyılın düş gücünü uyandırdığım için benimle ilgili mitoslar, söylenceler yaratıldı. Bütün evreni bir tümcede özetledim, tüm varoluşu bir özdeyişte. ... Elbirliğiyle yarattığımız toplumda, hiçbir yerim bulunmayacak artık; toplum hiçbir şey önermeyecek bana. Ama tatlı yağmurlarını, haklı olanların da, haksız olanların da üstüne yağdıran doğa, kayalıklarında saklanabileceğim yarıklar ve sessizlik içinde, tedirgin edilmeden ağlayabileceğim gizli vadiler verecek bana." Zindanda acılarla değiştiğini,

alçakgönüllülüğün erdemine vardığını söylüyordu: "İsteklerim, sonunda, hastalığa ya da çılgınlığa ya da ikisine birden dönüştü. ... Sonunda korkunç, utanç verici duruma düştüm. Artık bana kalan tek şey, sınırsız bir alçakgönüllülük. ... Kederin bulunduğu yerde kutsallık vardır. Bunun ne demek olduğunu anlayacaksın bir gün." Hıristiyanlık'ın *estetikçi* yanını anlatıyor, İsa'yı üstün bir ozan, eşsiz bir bireyci olarak görüyordu: "İsa'nın doğasının özü, sanatçı doğasıyla aynıdır: Keskin ve ateşli bir düş gücü... İsa, sanat dünyasındaki yaratıcılığın tek gizi olan düşsel duygudaşlığın insan ilişkilerinin her alanında geçerli olduğunu biliyordu. Cüzamlıların cüzamlılığını, körlerin karanlığını, zevk için yaşayanların aşırı düşkünlüğünü, varlıklıların şaşırtıcı yoksulluğunu anlıyordu. ... Kendilerinden başkasıdır insanların çoğu. Düşünceleri başkalarının görüşleri, yaşamları bir öykünme, tutkuları bir alıntı. İsa, bireycilerin en büyüğü olduğu gibi, ilkiydi de. ... Başkaları için yaşamayı bilinçli bir amaç yapmak, onun inancı değildi. ... İsa'nın asıl isteği ne insanları yola getirmek ne de acıları dindirmekti. Amacı, ilginç bir hırsızı, dürüst ve sıkıcı bir adama dönüştürmek değildi. ... Bir meyhanecinin bir softaya dönüştürülmesi ona büyük bir başarı gibi görünmezdi. O, dünyanın hâlâ anlayamadığı bir yaklaşımla, günaha girmeyi ve acı çekmeyi, güzel ve kutsal şeyler ya da kusursuzluğun birer biçimi olarak görüyordu. Çok sakıncalı bir düşünce gibi geliyor bu. Gerçekten de öyle... Tüm büyük düşünceler tehlikelidir!"

Douglas'ı artık bağışlayacağını, yaşananlardan sonra dostluklarının bambaşka ilişkiler içinde gelişeceğini söylüyordu: "Bağışlamalıyım seni. Gerçekleştirmeliyim bunu. Senin yüreğine acı vermek için değil, kendi yüreğimdeki acıyı söküp atmak için yazıyorum bunları. ... Yaşamın ve sanatın tadına varmak için gelmiştin bana. Belki de, daha olağanüstü bir şey için seçilmiştim ben: Acının anlam ve güzelliğini öğretmek için..." (***De Profundis***'in ilginç bulunan bölümleri, Yedinci Bölüm'e alınmıştır.)

De Profundis, Wilde'ın kişisel dramının son perdesi, insanı tutsak yapan Victoria Çağı tutuculuğuna karşı savaşının son aşamasıydı. Bu savaş, Wilde'ın konuşmalarıyla, tartışmalarıyla başlamış, ***Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen***, ***Yalan Söylemenin Sona Ermesi***, ***Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu*** gibi denemeleri ve ***Dorian Gray*** romanıyla yazın alanına geçmiş, ***Lady Windermere'in Yelpazesi***, ***Önemsiz Bir Kadın***, ***İdeal Bir Koca***, ***Ciddi Olmanın Önemi*** gibi komedileriyle tiyatro alanında sürdürülmüş, ***De Profundis***'te anlatıldığı gibi, bir trajediyle sona ermişti. Reading Cezaevi'nden çıkmadan önce gardiyan Thomas Martin'e Wilde şöyle diyordu: "Komedinin parlak bir yıldızı değilim artık: Tümüyle trajediye adayacağıma and içtim yaşamımı. ... Yalnız acı çekmişler ya da çekmekte olanlar için yazacağım. Ben onları anlıyorum, onlar da beni anlayacaklar. Keyif dünyasının gizemi, keder dünyasının sözcüsü olacağım."

İki yıllık cezasını 18 Mayıs 1897'de bitiren Wilde özgürlüğe kavuşmuştu. Şöyle diyordu dostlarına: "Cezaevine atıldığım için azıcık bile utanç duymuyorum. Ama beni oraya gönderen yaşamın maddeciliği yüzünden büyük utanç duyuyorum." Reading'den ayrılmadan önce Müdür'ün Ross'a söyledikleri, Wilde'ın tüm dostlarının aklına takılıp kalmıştı: "Şimdi iyi görünüyor; ama bu koşullarda ceza çekenlerin çoğu iki yıldan fazla yaşamıyor!" Gerçekten de Wilde, cezaevinden çıktıktan iki buçuk yıl sonra, 30 Kasım 1900'de ölmüştü.

Dışarı çıkar çıkmaz Wilde, sürgün veren güzel bir bitkiyi görünce, "Ah güzel dünya! Ah güzel dünya!" diye haykırmaktan kendini alamamıştı. Reading İstasyonu'nda onu bekleyen biri Amerikalı, yalnızca iki gazeteciyle karşılaşmıştı. ***New York Times***, haberi ertesi gün şu başlıkla vermişti: "Wilde, dillere düşmeyi de, unutulmuş olmayı da yaşadı."

Wilde, Reading'den ayrıldıktan sonra Londra'ya hiç uğramadan doğru Fransa'ya, Dieppe'e gitmişti. Dieppe İskelesi'nde bekleyen Reginald Turner ile Robert Ross, onu istediği kitaplarla donattıkları, sevdiği çiçeklerle süsledikleri bir otel odasına yerleştirmişlerdi. Ross'un önerisi üstüne

Wilde, büyük amcası Charles Maturin'in yazdığı ***Melmoth the Wanderer*** (Gezgin Melmoth) romanının kahramanı "Sebastian Melmoth" adını kullanmaya başlamıştı. Ama Wilde, Dieppe'te kalmak istemiyordu. O yıllarda Dieppe moda bir sayfiye kentiydi. Paris'e de çok yakın olan Manş Denizi kıyısındaki bu tarihsel kent, İngiliz ve Fransız yazarlarıyla, sanatçılarıyla dolup taşıyordu. Wilde'ı tanıyan İngilizler, onu görmezlikten geliyorlardı. Hele Beardsley gibi, çok yakın dostların Wilde'ı görünce yol değiştirmeleri onu derinden yaralıyordu. Bir de Queensberry Markisi'nin, Douglas ve Wilde'ın ilişkilerini izlemesi için Dieppe'e bir dedektif gönderdiği söyleniyordu. Wilde, birkaç gün sonra, kimsenin uğramadığı Berneval adında sessiz bir köye taşınmıştı. Lugné-Poë, Gide gibi, sevdiği dost sanatçılar Berneval'e, onu görmeye gidiyorlardı. Gide'e, "Kamuoyu ancak son yaptığı şeyle tanır insanı... Bende görmek isteyecekleri tek şey, bir tutuklu olacak. Yeni bir oyun yazmadan çıkmak istemiyorum ortaya" demişti. Rus romanlarındaki, özellikle Dostoyevski'nin yapıtlarındaki acıma duygusunun olağanüstü anlatımından söz ediyordu: "Bir zamanlar ***Madame Bovary***'yi çok severdim" diyordu, "ama Flaubert acıma duygusuna hiç yer vermedi; bu yüzden büyük görünmez, kapalıdır onun yapıtları. Acımadır bir yapıtın açılan yanı, onunla sınırsız bir görünüm kazanır. ... Acıma duygusu olağanüstü bir şey, onu hiç bilmiyordum ben. ... Taş gibi bir kalple girmiştim cezaevine..."[143] Sonra da, yazmayı tasarladığı konuları, "Firavun", "Kaptan Ahab" ve "Jezebel"i Gide'e anlatmıştı.

Wilde, Douglas'la yazışmayı cezaevinden çıktıktan sonra da sürdürmüştü. Yazdığı mektuplarda ***De Profundis***'teki sert sözler giderek yumuşamış, kızgınlık sevecenliğe dönüşmüştü. Bir süre sonra Wilde, tüm dostlarının karşı çıkmasına aldırmayıp Douglas'la buluşmayı tasarlamaya başlamıştı. Eşi Constance ise, Douglas'la buluştuğu gün, Wilde'a söz verdiği ödeneği keseceğini bildirmişti. Oysa Wilde, o günlerdeki duygularını şöyle açıklıyordu: "Bosie'yi her zamanki kadar seviyorum ve bir trajedi, bir yıkım duygusu içindeyim. ... Yama

tutmaz artık benim yaşamım, yazgımdan kaçınılamaz. ... Çözümü bulunamayan bir sorunum ben."[144]

Wilde ve Douglas sonunda Rouen'de buluşmuşlar, birlikte İtalya'ya gidip Napoli'de iki ay kalmışlardı. ***De Profundis***'te anlatılanlar orada yine yaşanmış; bencil Douglas, Wilde'ın kalan son parası bitinceye kadar har vurup harman savurmuş, sonra da başını alıp Paris'e dönmüştü. Graham Greene'in bir öğretmen olan babası, o günlerde bir dostuyla Napoli'deymiş. Bir kafede onlara rastlayan Wilde, kendini tanıtmadan yanlarına oturup içki karşılığında, saatlerce öyküler anlatmıştı. Graham Greene, "Konuşma" diyordu, "Wilde'ın elinde kalan tek ödeme aracıydı artık..."[145]

Wilde, Paris'e döndüğünde eşi Constance'ın ölüm haberini almıştı. Constance daha kırk yaşındaydı. Bir süre önce düşme yüzünden geçirdiği belkemiği ameliyatının yinelenmesi gerekmiş, bu kez ameliyat masasından kalkamamıştı. "Onun ölümüyle geçmişteki yaşamıma dönme umudum sona erdi" diyordu Wilde, "başıma gelenlerin hepsi simgeseldi, ama hiçbirinin geriye dönüşü yoktu."[146] Wilde'a çok bağlı olan Constance, onu daha Douglas'la dost olduğu ân yitirmişti. Wilde tutuklanınca da, toplumda oluşan büyük tepki karşısında, çocuklarının soyadını, kendi aile adı olan Holland biçiminde değiştirmişti. O günlerde başlattığı boşanma işlemlerini birkaç kez ertelemiş, Wilde'ın Douglas'la Rouen'de buluşmasından sonra yürürlüğe koymuştu; ama Wilde'a bağladığı yıllık ödemeye dokunmamıştı. Wilde'ın ölümünden çok sonra, Constance'ın mezar taşına, ailesi yalnızca şu sözü yazdırmıştı: "Oscar Wilde'ın eşi."

Ölümlerin ardı arkası kesilmiyordu. Kardeşi Willie de, alkolizm yüzünden tutulduğu bir hastalıktan ölmüştü. Willie'ye hiçbir zaman yakınlık duymayan Wilde, onunla ilişkisini ***Ciddi Olmanın Önemi*** oyununda, gerçekte kardeş olmayıp da kardeşmiş gibi davranan Algy ve Jack'ın kişiliklerine yansıtmıştı. Ama yine de Willie'nin ölümü, onu daha da yalnızlığa itmişti. Beardsley'in de, Dowson'un da ölümleri aynı

günlere rastlamıştı. Beardsley, son dönemde onun kalbini kırmıştı kırmasına, ama ikisi de *Estetikçi Akım*'ın sanatçısıydılar ve birlikte coşkulu çalışmalar yapmışlardı. Ozan ve romancı Dowson'la ise, Dieppe'te günlerce birlikte bulunmuşlardı. Wilde, Dowson'un öldüğünü duyduğunda ***Reading Zindanı Türküsü***'nün yayımcısı Smithers'e şunları yazmıştı: "Trajik bir şiirden çıkarılmış bir simge ya da bir görüntü izlenimini veren yaralı, olağanüstü bir insandı. ... Sevgi nedir çok iyi bilirdi. Shakespeare dönemindeki ardıç kuşlarının ötüşünü anımsatan, renkli tonları bulunan tatlı sesli bir türkücüydü. ... Benim adıma çiçekler koyun onun mezarına."[147]

1900 yılının başında Queensberry Markisi de ölmüştü. Bir ruh hastası olan Marki'nin durumu son aylarda daha da kötüye gitmişti. Söylendiğine göre, sanrılar görüyor, Wilde'ın onu her yerde izlediğini sanıyor, gittiği otellerden ona söven sesler duyduğu için kaçıyordu. Queensberry'den Douglas'a büyük sayılabilecek bir miras kalmıştı. Ross'un önerisi üstüne Wilde, Douglas'tan o güne kadar yaptığı ödemeler karşılığında kendisine bir miktar para bağlanmasını istemişti. Douglas'ın yanıtı çok acıydı: "Kendimden başka kimse için harcama yapmak adetim değildir." Sonradan Ross'a, "Beni orada kanayan kalbimle bıraktı gitti..." demişti Wilde. Öte yandan Douglas, at yarışlarında büyük paralar yitiriyordu. Wilde, yalnızlık duygusundan hiç kurtulamıyordu artık. ***Saturday Review*** dergisini iyi bir fiyata satan Frank Harris, onu alıp Côte d'Azur'a götürmüştü. Oradan Ross'a şöyle yazıyordu: "Paris'te kötü oluyorum; ama burada sıkıntıdan patlıyorum. Sıkılmaktan daha kötü bir duygu olamaz..." O günlerde Paris'te onunla sık sık birlikte bulunan Amerikalı yazar Vincent O'Sullivan, Wilde'ın durumu üstüne şunları anlatıyordu: "Boulevard des Italiens'deki küçük bir bara gidiyordu. Orada başka kimse bulunmasa bile barmenle konuşuyordu. Başka ne yapabilirdi ki? ... Acı anılarla başbaşa kalınca çıldıracak gibi oluyordu. Kaldı ki, tek başına nerede oturabilirdi? Bin tür dayanılmaz sesin duyulduğu ucuz otel odasında mı? Hapishanedeki hücresinden ne farkı vardı odasının? ... Onun

ruhsal yalnızlığına iyi ya da kötü hiçbir çare bulunamazdı artık."[148]

1900'ün Nisan ayında Paris'te açılan Dünya Sergisi, umutsuzluk içindeki Wilde'a bir süre sevinç getirmişti. Rodin'le de tanışmış, büyük usta stüdyosunda yapmakta olduğu "Cehennem Kapısı"nı göstermişti ona. Yabancılarla dolup taşan Paris'te kafeden kafeye, bardan bara dolaşıp duruyor, konuşuyor, anlatıyor, anlatıyordu. Artık yazmıyordu ama konuşma yeteneğinden hiçbir şey yitirmemişti. Kendini düş gücünün akışına bırakıyor, sanki aklında ne varsa yaşamını yitirmeden anlatmak istiyordu: Paradokslar, nükteli sözler, güldürücü masallar, acıklı öyküler, anımsadığı geçmişler, düşlediği gelecekler birbiri ardından ortaya dökülüyordu. Artık neden yazmadığını soranlara, "Benim yaşamım bir sanat yapıtı gibidir" diyordu, "bir sanatçı kendini hiçbir zaman yinelemez..."

İçki düşmanı Shaw, Wilde için, "İçki düşkünlüğü yüzünden yeterince verimli olamadı" demişti.[149] Hesketh Pearson ise, "Düşündüklerini yazmayıp yalnız konuşarak anlattıkları için İsa ya da Sokrates'in verimsiz olduklarını söylemek kimsenin aklına gelmiş midir?" diyordu. Ama Wilde'ın giderek içmeden duramadığı da bir gerçekti. Yalnızlıktan kurtulmak için "absent"e sarılmıştı: "Bir kadeh absent içtikten sonra, nesneleri olmasını istediğiniz gibi görürsünüz. İkinciden sonra nesneleri olmadıkları gibi görürsünüz. Üçüncüden sonra nesneleri gerçekten oldukları gibi görürsünüz ki, bu en korkunç şeydir dünyada." Bir ara, "Sarhoşluğun Savunulması" başlığıyla bir deneme yazmaya da girişmişti. "İngilizler'i çıldırtmak için" yazdığını söylediği denemede, "ruhun sarhoşluktan başka hiçbir yolla özgürlüğe kavuşamadığını"[150] anlatmak istiyordu.

Bir gün annesinin yakın dostu Anna Brémont'a bir kafede rastlamıştı. Dostlarıyla birlikte oturan Kontes Brémont, Wilde'ı görünce yüzünü yelpazesiyle kapamış, ama sonra yaptığından utanmıştı. Ertesi gün Wilde'ı Paris sokaklarında arayan Kontes, onu Concorde'da bulmuştu. Kontes'in bir gün

önce kendisini görmezlikten geldiği için peşine düştüğünü anlayan Wilde, ona şunları söylemişti: "Yaşadım, evet yaşadım... Yaşanacak ne varsa yaşadım. Yaşamın dudaklarımın ucuna getirdiği tatlarla dolu kadehi dibine kadar içtim, acısıyla tatlısıyla... Tatlıyı acı buldum, acıyı ise tatlı. Evet, yaşadım. ... Yazılabilecek her şeyi yazdım. Yaşamın anlamını bilmediğim dönemde de yazıyordum. Şimdi biliyorum ve yazacak bir şey kalmadı. Yaşam yazılamaz, yaşanır ancak. Ben yaşadım. ... Yazmak istesem bile, vaktim kalmadı artık. Vakit geldi, çalışmam bitti. Yaşamım sona erince, yapıtlarım yaşamaya başlayacak. Çalışmalarım insanoğlu yaşadıkça okunacak. Onlar, benim en büyük anıtım olacak. ... Benim için üzülmeyin Kontes; izleyin ve dua edin. Sonum geliyor, izleyin ve dua edin..."[151] O sıralarda ozan ve yazar Laurence Housman'a da şöyle demişti: "Bir ozanın en görkemli dizeleri, bir tiyatro yazarının en büyük sahnesi ölümle ilgilidir hep; sanatçının birinci görevi, başarısızlığın güzelliğini göstermektir çünkü..."[152]

1900'ün Eylül ayında Wilde ağır bir hastalığa tutulmuş, Hôtel d'Alsace'taki odasında acılar içinde yatıyordu. Bedeninin her yanını kırmızı lekeler sarmıştı; kulaklarında dayanılmaz ağrılar vardı. Ross'un hemen Paris'e gelmesini istiyor, ona şu mektubu yazıyordu: "Çok hastayım ve doktor her tür deneyi yapıyor üstümde. Boğazım bir kireç ocağı, beynim bir fırın, sinirlerim çöreklenmiş kızgın bir engerek yılanı gibi... Midyeden zehirlendim; doktorum, beni arsenik ve striknin ile iyileştirmeye çalışıyor, ama pek de başarılı olamıyor. Nasıl güç ve trajik bir yaşam sürdürdüğümü anlarsın sanıyorum. Midye ile zehirlenmek çok acı veriyor ve yıkanırken bir parsa benzemeye başladığını görüyor insan. Sakın midye yemeye kalkma hiçbir zaman..." Oysa, hastalığın nedeni midye zehirlenmesi değildi. Gerçekte Wilde ölümcül bir hastalığa tutulmuştu. İngiliz Elçiliği'nin doktoru hastalığa bir tanı koyamamıştı ama, Wilde'ı rahatlatmak için elinden geleni yapmış, tam altmış sekiz kez onu görmeye gitmişti. Otel odasında yapılan kulak ameliyatı ağrılarını azaltmamıştı. Wilde, öleceğini artık anlamıştı, "Ölüm yokmuş gibi yaşamalı,

yaşamamış gibi ölmeli insan" diyordu. Hastalığın, daha Oxford'da öğrenciyken Wilde'a bulaşan frengiye bağlı menenjit olduğu sonradan anlaşıldı:[153] "Biçim açısından korkunç kusurludur yaşam... Felaketleri yanlış yollardan, yanlış insanların başına gelir. Komedilerinde gülünç korkunçluklar vardır; trajedileri, önünde sonunda kaba bir güldürüye dönüşür"; "Benim trajedim çok uzun sürdü, ama doruk noktasını aştı artık. Sonuçsa, çok kötü..."

16 Ekim, Wilde'ın doğum günüydü. Ross, Turner, kardeşi Willie'nin eşi Lily, Wilde'ın kırk altıncı yaş gününü kutlamışlardı. Wilde, şampanyasını içerken "Ölürken de, yaşadığım gibiyim: Varlığın ötesinde..."[154] demişti. Kasım'ın sonlarına doğru durumu ağırlaşıyordu. Yatağında kıpırdamadan yatıp duvarlara bakmaktan çok sıkılıyor, Ross'a, "Duvar kağıdıyla ölümüne bir düelloya giriştik. Birimizin gitmesi gerekiyor" diyordu.[155] Bosie'nin "Her şeyin son sözünü severim" dediğini anımsıyordu. O da şu yanıtı vermişti Bosie'ye: "Son, sanatta başlangıçtır..."[156]

Wilde, 30 Kasım 1900 günü öğleden sonra saat ikiye on kala acılar içinde öldü ("Bilmezdim ölümün bu denli acı çektirdiğini; tüm ıstırapları kendinde tuttuğunu sanırdım yaşamın."). Bir gün önce, Wilde'ın Katolik Kilisesi'ne karşı çelişkili duygularını bilen Ross, sorumluluğu üstlenip bir Katolik rahibe onu vaftiz ettirmişti. Öldüğü sırada da başında duran Rahip Dunne, Wilde'ın eline bir tesbih vermiş, başının arkasına palmiye dalları yerleştirmişti. Son aylarda yakın dostluk kurduğu Maurice Gilbert de, Ross'un isteği üstüne, Wilde'ın o durumdaki fotoğrafını çekmişti: "Herkes doğuştan bir kraldır ve çoğu kişi sürgünde ölür, kralların pek çoğu gibi..."

Wilde'ın birden hastalanıp kısa süre sonra ölmesi, olayları yakından izlemeyenlerde onun kendi canına kıymış olabileceği kuşkusunu yaratmıştı. Wilde'ın yakınlarına ölüm haberini veren Ross, "O çok mutsuzdu. Yaşadıkça daha da mutsuz olacaktı" diyordu.[157] Ross'a göre, ancak ölüm Wilde'ı aşağılanmaktan kurtarabilmişti. Wilde'ın cenazesi, 2 Aralık'ta St. Germain - des - Prés'den kaldırılıp Bagneux Mezarlığı'nda

toprağa verilmiş, yalnızca Wilde'ın çok yakınları törene katılmıştı. Gönderilen birkaç çelenkten biri, ona elinden gelen yardımı yapmış olan Hôtel d'Alsace'ın sahibi Jean Dupoirier'nindi ve üstündeki kartta "Kiracıma" yazıyordu. Wilde gömüldüğü sırada, törene son anda katılan Douglas'ın ayağı kaymış, çukura düşmekten zor kurtulmuştu. Douglas'la tanışmadan önce Wilde'ın en sevdiği kişi olan ve ***Dorian Gray*** romanından sonra da dostları tarafından "Dorian" adı verilen ozan John Gray törene katılamamıştı; ama sonraki yıllarda yayımlanan bir ağıt yazmıştı:

Bir gece çığlığı, silahlı kalabalıklar;
Bir darbe – ötekilerle birlikte kaçtım ben de.
Isıttım ellerimi ve dedim ki yüksek sesle:
Hiç tanımadım o adamı.

Wilde, 1909 yılında Bagneux Mezarlığı'ndan alınıp Balzac, De Musset, Bizet ve Chopin gibi ölümsüzlerin yattığı Paris'in Père Lachaise Mezarlığı'na taşındı. Ölümünden bir süre önce Wilde'ın söylediği şu sözler, Ross'un yaşamı boyunca aklından hiç çıkmadı: "Borazan son kez çalınca, somaki mezarımıza konulduğumuzda, sana dönüp fısıldayacağım: Robbie, Robbie, o sesi duymamış olalım..."

Ross, 1918 yılında öldü; isteğine uyularak cesedi yakılıp külleri Wilde'ın mezarına konuldu. Tasarımını heykelci Jacob Epstein'ın yaptığı mezarda, ***Reading Zindanı Türküsü***'nden alınan şu dizeler yazılıydı:

Yabancı gözyaşları dolduracaktı
Çoktan kırılmış acınma çanağını,
Ona yas tutacaklar dışlanmış kişilerdi
Dışlanmış kişiler hep yaslıdırlar.

Wilde'ın son günlerini geçirdiği Hôtel d'Alsace, bugün "L'Hôtel" adını almış, katlar spirale benzeyen çok ilginç bir tasarımla baştan aşağı yeniden düzenlenmiş durumda...

Wilde'ın odası öldüğü andaki gibi korunmuş; duvarlarda, "Ölümüne bir düelloya giriştik" dediği duvar kağıdı yerine, onun imzasını taşıyan otel faturaları asılmış bulunuyor. Ancak bu odada kalmak isteyenler aylarca sıra beklemek ve gecede 2800 Frank ödemek zorundalar.

Wilde'ın mezarı İngiltere'ye getirilememişti ama, yıllar sonra da olsa, 30 Kasım 1998'de, Londra'nın Trafalgar Meydanı yakınındaki bir köşeye, ölümünün doksan sekizinci yıldönümü dolayısıyla bir anıtı dikildi. Bronz heykel, ***Lady Windermere'in Yelpazesi*** oyununun galasında sahneye çıkıp elinde sigarayla konuşan Wilde'ın duruşunu yansıtıyordu. Heykelin mermer kaidesine o oyundan bir alıntı yazılmıştı: "Akıp giden bir bataklığın içindeyiz hepimiz; ama yıldızlara bakıyor bazılarımız..." Anıtın açılış konuşmasını, bir yıl önce, Brian Gilbert'in yönettiği ***Wilde*** filminde başrolü oynayan ve anıtın yapımı için en büyük parasal katkıda bulunan yazar Stephen Fry yapmıştı. Anıtı gerçekleştiren heykelci Maggi Hambling, o köşeyi Wilde'ın kişiliğine uygun biçimde, gelen geçenin oturup rahatça konuşabilecekleri bir yer olarak düzenlediklerini söylüyordu: "Akla uygun tek idman oturup konuşmaktır, yürümek değil..."

Wilde'a duyulan ilgi özellikle 1945'lerden sonra büyük ölçüde artmış, tüm dünyaya yayılmıştı. Oyunları her dilde oynanıyor, yapıtlarından müzikaller, operalar, baleler, filmler yapılıyor; sanatı ve yaşamıyla ilgili sayısız incelemeler, yorumlar yayımlanıyor; özdeyişleri ağızdan ağıza dolaşıyordu. Örneğin, Wilde'ın yalnızca yaşamı üstüne tam on altı, yapıtları üstüneyse altmış dolayında sinema ya da televizyon filmi çevrilmişti. Giderek Wilde'ın kişiliği, özellikle genç kuşaklar arasında bir söylenceye dönüşüyor, son günlerinde Paris sokaklarında dolaşırlarken Kontes de Brémont'a söyledikleri gerçekleşiyordu: "Yaşamım sona erince, yapıtlarım yaşamaya başlayacak. Çalışmalarım insanoğlu yaşadıkça okunacak. Onlar, benim en büyük anıtım olacak..."

Wilde'ın kendisi, yaşadığı dönemin bir "simge"si olduğunu söylemişti; oysa o, Victoria Çağı'nın değil, Ellmann'ın dediği

gibi, "Yirminci Yüzyıl dünyasının bir kişisi"ydi. Thomas Mann, Nietzsche ile Wilde'ın, "Victoria Çağı'nın düzmece burjuva ahlakına" karşı çıkan ilk Avrupalı düşünürler olduklarını söylemişti.[158] Edouard Roditi, Wilde'ın özellikle İngiliz ve Amerikan yazınındaki yerleşik *Romantizm*'den giderek *Modernizm* denilen akıma dönüşümün öncüsü olduğunu belirtiyordu.[159] Borges ise, "O, giderek hep haklı çıktı"[160] diyordu. Wilde, Yirminci Yüzyıl'da gerçekleşecek toplumsal gelişmeleri, özgürlükler için girişilecek devrimleri seziyor; özellikle sanat alanında yaşanacak patlamaları görüyordu. Teknolojideki atılımlar sonucunda "maddecilik" anlayışının güçlenmesine, bir "endüstriyel tiranlık" oluşmasına, kalabalıklaşan kentlerin sınırsız büyüyüp çirkinleşmesine, doğanın yağmaya uğramasına, insanların özgüvenlerini yitirip köleye dönüşmesine ancak *Bireycilik* ve *Estetikçilik* yoluyla karşı konulabileceğine inanıyordu. *Sosyalizm*'in ise, uzun sürede güçlü, etkin bireyler yaratacağı için yararlı olacağını düşünüyordu: "Sanat bireyciliktir ve bireycilik, bozan, dağıtan bir güçtür. Onun büyük değeri burada yatar. Değiştirmek istediği şey, türün tekdüzeliği, törelerin köleliği, alışkanlığın zorbalığı ve insanın bir makine düzeyine indirgenmesidir."

Wilde, kendi doğasının eğilimleriyle, Victoria Çağı'nın kuralları arasında sıkışıp kalmış bir yabancı, bir sürgün gibi yaşamını yürütmeye, topluma bir ölçüde uyum göstermeye çalışmıştı. Ama sonunda, aşırı ahlakçılığın, tutuculuğun, dar görüşlülüğün baskılarına dayanamamış, "maskelerin ardında" yaşayamaz, kurallara uyamaz olmuştu. Queensberry Markisi'ne dava açmadan önce Gide'e, "Dostlarım sağgörü öneriyorlar bana. Geri gitmektir bu... Gidebilecek kadar ileriye gitmeliyim... Bir şeyler olmalı... Başka bir şey..." demişti. Sonra da davayı açıp Victoria İngiltere'sine meydan okumuştu. Tıpkı "gençleri saptırmak"la suçlanan Sokrates'in Atina'ya meydan okuması gibi... Wilde da önünde açılan kapılardan çıkıp kaçmak istememiş; Sokrates gibi, kamuoyunun verdiği cezaya boyun eğmeyi seçerek sonunda dünyadan göçüp gitmişti. Ardında, "elmaslara dönüştürüp aya fırlattığı sözcükler", "renklerle dolu, beklenmedik yaz şimşekleri gibi nükteler" bırakarak...

Wilde'ın en parlak oyunu, ***Ciddi Olmanın Önemi***'nin Ağustos 1999'da Londra'da, yeni bir yorumla açılışı vardı. O sırada Londra'daydım; oyunu görmeye can atıyordum. ***Ciddi Olmanın Önemi***, bu kez, Queensberry davasının başladığı günlerde ***İdeal Bir Koca***'nın oynandığı Theatre Royal'de sahneye konmuştu. Tiyatronun önü tıklım tıklımdı. O gün, İngiltere'de Ana Kraliçe'nin doksan dokuzuncu doğum günü kutlanıyordu. Ana Kraliçe, akşamı, doksan dokuz yıl önce ölen Wilde'ın en sevilen oyununun galasında geçirmek istemişti. Ana Kraliçe ile Kraliçe Elizabeth, Saray çevresinden başka kişilerle gelmişler, kraliyet locasına yerleşmişlerdi. Oyun başarılıydı. Patricia Routledge, Victoria Çağı'nın çarpıcı simgesi Lady Bracknell rolünde olağanüstüydü. Perde kapanırken John, halası Lady Bracknell'e dönüp "Ömrümde ilk kez, ciddi olmanın yaşamsal önemini anlamış oldum" deyince, büyük bir alkış koptu. Ana Kraliçe de, Kraliçe de, ayakta coşkuyla alkışlıyorlardı. Belki de Hamlet'in deyişini anımsıyorlar, ölümünden doksan dokuz yıl sonra, İngiliz soyluları adına Wilde'dan özür dilemek istiyorlardı: "Onun nükteleri sonsuz, düş gücü eşsizdi..." Wilde'ın unutulmaz sayısız sözleri arasında, kendi öyküsünü en yalın biçimde yansıtan özdeyişin şu sözler olduğunu düşünüyorum: "Yalnız ay ışığında yolunu bulabilen, günün doğuşunu herkesten önce gördüğü için de cezalandırılan bir kişidir, düş kuran insan..."

Büyük ozan W.H. Auden'in dediği gibi, "Onun yaşamıyla karşılaştırılabilecek başka bir yaşam bulunabilir miydi?"

Wilde, kendi yaşam öyküsünü şöyle özetlemişti:

"Uzun süren güzelim bir intihardır sanatçı yaşamı..."

İstanbul, Kasım 2000

Kaynaklar

1- Pearson, Hesketh, ***The Life of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Yaşamı (Londra, 1949) s.373

2- Houghton, Walter E., ***The Victorian Frame of Mind, 1830-1870*** / Victoria Çağı Düşünce Biçimi, 1830-1870 (Londra,1957) s.12-13

3- Von Eckardt, W.; Gilman, S.L. ve Chamberlin, J.E., ***Oscar Wilde's London*** / Oscar Wilde'ın Londra'sı (Londra, 1997) s.X

4- Cohen, Ed, ***Talk on the Wilde Side*** / Wilde Açısından Bir Konuşma (New York, 1993) s.20

5- Grun, Bernard, ***The Timetable of History*** / Tarihin Çizelgesi (New York, 1991) s.432

6- Von Eckardt, W.; Gilman, S.L. ve Chamberlin, J.E., ***Oscar Wilde's London*** / Oscar Wilde'ın Londra'sı, s.XI

7- Houghton, Walter E., ***The Victorian Frame of Mind, 1830-1870*** / Victoria Çağı Düşünce Biçimi, 1830-1870, s.54-55

8- Houghton, Walter E., ***The Victorian Frame of Mind, 1830-1870*** / Victoria Çağı Düşünce Biçimi, 1830-1870, s.1-23

9- Hart-Davis, Rupert (Derleyen), ***Selected Letters of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Seçilmiş Mektupları (Oxford, 1979) s.108-109

10- Yeats, W.B., ***Autobiographies*** / Özyaşamöyküleri (Londra, 1955) s.284

11- Yates, D.A. ve Irby, J.E. (Derleyenler), ***Labyrinths*** / Labirentler (Londra, 1964) s.251; Monegal, E. ve Reid, A., ***Borges: A Reader*** / Borges: Bir Okuma Seçkisi (New York, 1981) s.178

12- Laurence, Dan H. (Derleyen), ***Bernard Shaw: Collected Letters, 1898 - 1910*** / Bernard Shaw: Derlenmiş Mektuplar, 1898-1910 (Londra, 1972) s.900-901

13- Hart-Davis, Rupert (Derleyen), ***Selected Letters of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Seçilmiş Mektupları, s.112

14- Shaw, G.B., "My Memories of Oscar Wilde" (Oscar Wilde'la İlgili Anılarım): Harris, Frank, ***Oscar Wilde*** (Londra, 1992) yapıtında, s.331

15- Shaw, G.B., "My Memories of Oscar Wilde" (Oscar Wilde'la İlgili Anılarım): Harris, Frank, ***Oscar Wilde*** yapıtında, s.334

16- Shaw, G.B., "My Memories of Oscar Wilde" (Oscar Wilde'la İlgili Anılarım): Harris, Frank, ***Oscar Wilde*** yapıtında, s.333

17- Shaw, G.B., "My Memories of Oscar Wilde" (Oscar Wilde'la İlgili Anılarım): Harris, Frank, ***Oscar Wilde*** yapıtında, s.334-335

18- St John, Christopher (Derleyen), ***Ellen Terry and Bernard Shaw: A Correspondence*** / Ellen Terry ve Bernard Shaw: Bir Yazışma (Londra, 1931) s.76

19- Yeats, W.B., ***Autobiographies*** / Özyaşamöyküleri, s.132; Holroyd, Michael, ***Bernard Shaw, Vol.1*** (Londra, 1988) s.137

20- Pearson, Hesketh, ***The Life of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Yaşamı, s.156

21- Schmidgall, Gary, ***The Stranger Wilde: Interpreting Oscar*** / Yabancı Wilde: Oscar'ı Yorumlamak (Londra, 1994) s.368

22- Pearson, Hesketh, ***The Life of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Yaşamı, s.1

23- Weinberger, Eliot (Derleyen), ***Borgese: Selected Non-Fictions*** / Borges: Seçilmiş Yazıları (New York, 1999) s.478

24- Delay, Jean P.L., ***The Youth of André Gide*** / André Gide'in Gençliği (Londra, 1956) s.392

25- Le Gallienne, Richard, ***The Romantic '90s*** / Romantik 90'lar (Londra, 1926) s.270

26- Gardiner, Juliet, ***Oscar Wilde: A Life in Letters, Writings and Wit*** / Oscar Wilde: Mektuplar, Yazılar ve Nüktelerdeki Yaşamı (Londra, 1995) s.12

27- Knox, Melissa, ***Oscar Wilde: A Long and Lovely Suicide*** / Oscar Wilde: Uzun ve Güzelim Bir İntihar (New Haven, 1994) s.7

28- Holland, Vyvyan, ***Son of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Oğlu (Londra, 1954) s.19-20

29- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde*** (Londra, 1988) s.46

30- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.48

31- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.85

32- ***AnaBritannica*** Cilt 8, (İstanbul, 1988) s.315

33- ***AnaBritannica*** Cilt 13, s.300

34- ***Dramatic Review***, 6 Haziran 1885

35- Pater, Walter, ***Studies in the History of the Renaissance*** / Rönesans Tarihi Üstüne İncelemeler (Londra, 1873) Önsöz; Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.47

36- Beckson, Karl, ***The Oscar Wilde Encyclopedia*** / Oscar Wilde Ansiklopedisi (New York, 1998) s.259

37- Hart-Davis, Rupert (Derleyen), ***More Letters of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Başka Mektuplar, (Londra, 1985) s.195

38- Gardiner, Juliet, ***Oscar Wilde: A Life in Letters, Writings and Wit*** / Oscar Wilde: Mektuplar, Yazılar ve Nüktelerdeki Yaşamı, s.37

39- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.120

40- Holland, Merlin, ***The Wilde Album*** / Wilde Albümü (Londra, 1997) s.60

41- Atkinson, G.T., "Oscar Wilde at Oxford" (Oscar Wilde Oxford'da) ***Cornhill Magazine***, Mayıs 1929

42- Pearson, Hesketh, ***The Life of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Yaşamı, s.271

43- Leverson, Ada, ***Letters to the Sphinx from Oscar Wilde and the Reminiscences of the Author*** / Oscar'dan Sphinx'e Mektuplar ve Yazarın Anıları (Londra, 1930) s.16

44- Pearson, Hesketh, ***The Life of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Yaşamı, s.44

45- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.109

46- Gardiner, Juliet, ***Oscar Wilde: A Life in Letters, Writings and Wit*** / Oscar Wilde: Mektuplar, Yazılar ve Nüktelerdeki Yaşamı, s.41

47- O'Sullivan, Vincent, ***Aspects of Wilde*** / Wilde'ın Yönleri (Londra, 1936) s.33

48- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.353

49- ***Le Gaulois***, 29 Haziran 1892

50- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.536-537

51- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.114

52- Shaw, Bernard, ***Our Theatre in the Nineties, Vol.1*** / Doksanlarda Tiyatromuz, Cilt. 1 (Londra, 1948) s.15

53- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.539

54- Gardiner, Juliet, ***Oscar Wilde: A Life in Letters, Writings and Wit*** / Oscar Wilde: Mektuplar, Yazılar ve Nüktelerdeki Yaşamı, s.50

55- Holland, Vyvyan, ***Oscar Wilde*** (Londra, 1997) s.34

56- Page, Norman, ***An Oscar Wilde Chronology*** / Oscar Wilde Kronolojisi (Londra, 1991) s. 18-24

57- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.157-158

58- Fry, Stephen, "Oscar Wilde: Aesthete in America" (Oscar Wilde: Amerika'da Bir Estetikçi), ***Civilization Magazine***, Ağustos-Eylül, 1998

59- Fry, Stephen, "Oscar Wilde: Aesthete in America" (Oscar Wilde: Amerika'da Bir Estetikçi), ***Civilization Magazine***, Ağustos-Eylül, 1998

60- Hart-Davis, Rupert (Derleyen), ***The Letters of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Mektupları (Londra, 1962) s.94

61- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.161

62- ***Pall Mall Gazette***, 25 Ocak 1889; Traubel, Horace, ***With Walt Whitman in Camden*** (New York, 1914) s.284

63- Pearson, Hesketh, ***The Life of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Yaşamı, s.80-81

64- Gardiner, Juliet, ***Oscar Wilde: A Life in Letters, Writings and Wit*** / Oscar Wilde: Mektuplar, Yazılar ve Nüktelerdeki Yaşamı, s.29

65- Holland, Vyvyan, ***Oscar Wilde***, s.49

66- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.246

67- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.221

68- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.221

69- Gardiner, Juliet, ***Oscar Wilde: A Life in Letters, Writings and Wit*** / Oscar Wilde: Mektuplar, Yazılar ve Nüktelerdeki Yaşamı, s.78

70- Le Gallienne, Richard, ***The Romantic '90s*** / Romantik 90'lar, s.252-254

71- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.220

72- Gardiner, Juliet, ***Oscar Wilde: A Life in Letters, Writings and Wit*** / Oscar Wilde: Mektuplar, Yazılar ve Nüktelerdeki Yaşamı, s.85

73- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.287

74- Urgan, Mina, ***İngiliz Edebiyatı Tarihi, Cilt V*** (İstanbul, 1993) s.287

75- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.284

76- Schmidgall, Gary, ***The Stranger Wilde: Interpreting Oscar*** / Yabancı Wilde: Oscar'ı Yorumlamak, s.17

77- Le Gallienne, Richard, ***The Romantic '90s*** / Romantik Doksanlar, s.257

78- Marx, Karl ve Engels, Friedrich, ***On Literature and Art*** / Yazın ve Sanat Üstüne (Moskova, 1976) s.179

79- Lukács, George, ***The Meaning of Contemporary Realizm*** / Çağdaş Gerçekçiliğin Anlamı (Londra, 1963) s.132

80- Trotsky, Leon, ***Literature and Revolution*** / Yazın ve Devrim (Ann Arbor, 1960) s.230-32

81- Morris, William, ***Political Writings*** / Politik Yazıları (New York, 1979) s.153

82- Arato, Andrew ve Gebhart, Eike (Derleyenler), ***The Essential Frankfurt School Reader*** / Frankfurt Okulu Üstüne Temel Bilgiler (New York, 1985) s.161

83- Pearson, Hesketh, ***The Life of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Yaşamı, s.145

84- Gide, André, ***Oscar Wilde*** (Londra, 1951) s.17

85- Hart-Davis, Rupert (Derleyen), ***The Letters of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Mektupları, s.352

86- Schmidgall, Gary, ***The Stranger Wilde: Interpreting Oscar*** / Yabancı Wilde: Oscar'ı Yorumlamak, s.298

87- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.300

88- Amor, Anne Clark, ***Mrs. Oscar Wilde: A Woman of Some Importance*** / Mrs. Oscar Wilde: Nitelikli Bir Kadın (Londra, 1983); Lady Wilde'ın Haziran 1890 Tarihli Mektubu

89- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.319

90- Renard, Jules, ***Journal*** / Günlük (Paris, 1925) s.107

91- Pearson, Hesketh, ***The Life of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Yaşamı, s.220

92- Gardiner, Juliet, ***Oscar Wilde: A Life in Letters, Writings and Wit*** / Oscar Wilde: Mektuplar, Yazılar ve Nüktelerdeki Yaşamı, s.102

93- ***St. James's Gazette***, 18 Ocak 1895

94- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.345

95- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.348

96- Tanitch, Robert, ***Oscar Wilde on Stage and Screen*** / Sahnede ve Perdede Oscar Wilde (Londra, 1999) s.105-115

97- Pearson, Hesketh, ***The Life of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Yaşamı, s.130

98- Winsten, Stephen, ***Shaw's Corner*** / Shaw'un Köşesi (Londra, 1952) s. 69

99- Hart-Davis, Rupert (Derleyen), ***More Letters of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Başka Mektupları, s.196

100- Winsten, Stephen, ***Shaw's Corner*** / Shaw'un Köşesi, s.182

101- Pearson, Hesketh, ***The Life of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Yaşamı, s.259-260

102- Gagnier, Regenia (Derleyen), ***Critical Essays On Oscar Wilde*** / Oscar Wilde Üstüne Eleştirel Denemeler (New York, 1991) s.12

103- Auden, W. H., ***Forewords and Afterwords*** / Önceleri ve Sonrası (New York, 1973) s.323

104- Schmidgall, Gary, ***The Stranger Wilde: Interpreting Oscar*** / Yabancı Wilde: Oscar'ı Yorumlamak, s.97-98

105- Schmidgall, Gary, ***The Stranger Wilde: Interpreting Oscar*** / Yabancı Wilde: Oscar'ı Yorumlamak, s.106

106- Beerbohm, Max, ***Letters to Reggie Turner*** / Reggie Turner'e Mektuplar (Londra, 1964) s.38-39, 90-91

107- Auden, W. H., ***Forewords and Afterwords*** / Önceleri ve Sonrası, s.303

108- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.391

109- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.392

110- Harris, Frank, ***Oscar Wilde***, s.114

111- Harris, Frank, ***Oscar Wilde***, s.117

112- Hyde, H. Montgomery, ***The Trials of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Davaları (Londra, 1948) s.8

113- Laurence, Dan H. (Derleyen), ***Bernard Shaw: Collected Letters, 1874-1897*** / Bernard Shaw: Derlenmiş Mektuplar, 1874-1897 (Londra, 1965) s.230-232

114- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.425

115- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.431

116- Cohen, Ed, ***Talk on the Wilde Side*** / Wilde Açısından Bir Konuşma, s.104

117- Hyde, H. Montgomery, ***The Trials of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Davaları s.236

118- Beerbohm, Max, ***Letters to Reggie Turner*** / Reggie Turner'e Mektuplar, s.102

119- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.439

120- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.442

121- Schmidgall, Gary, ***The Stranger Wilde: Interpreting Oscar*** / Yabancı Wilde: Oscar'ı Yorumlamak, s.251

122- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.88-89

123- Knox, Melissa, ***Oscar Wilde: A Long and Lovely Suicide*** / Uzun ve Güzelim Bir İntihar, s.6

124- Knox, Melissa, ***Oscar Wilde: A Long and Lovely Suicide*** / Uzun ve Güzelim Bir İntihar, s.5

125- Knox, Melissa, ***Oscar Wilde: A Long and Lovely Suicide*** / Uzun ve Güzelim Bir İntihar, s.8

126- Hyde, H. Montgomery, ***Trials of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Davaları, s.339

127- Dollimore, Jonathan, ***Sexual Dissidence*** / Cinsel Sapkınlık (Oxford, 1996) s.186

128- Dollimore, Jonathan, ***Sexual Dissidence*** / Cinsel Sapkınlık, s.204

129- Cohen, Ed, ***Talk on the Wilde Side*** / Wilde Açısından Bir Konuşma, s.144

130- Cohen, Ed, ***Talk on the Wilde Side*** / Wilde Açısından Bir Konuşma, s.97

131- Cohen, Ed, ***Talk on the Wilde Side*** / Wilde Açısından Bir Konuşma, s.130

132- Cohen, Ed, ***Talk on the Wilde Side*** / Wilde Açısından Bir Konuşma, s.131

133- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.515

134- Schmidgall, Gary, ***The Stranger Wilde: Interpreting Oscar*** / Yabancı Wilde: Oscar'ı Yorumlamak, s.30

135- Pearson, Hesketh, ***The Life of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Yaşamı, s.319

136- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.463

137- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.457

138- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.467

139- Pearson, Hesketh, ***The Life of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Yaşamı, s.321

140- Ellmann Richard, ***Oscar Wilde***, s.500

141- Kohl, Norbert, ***Oscar Wilde: The Works of a Conformist Rebel*** / Konformist Bir Başkaldırıcının Yapıtları (New York, 1989) s.277

142- Kohl, Norbert, ***Oscar Wilde: The Works of a Conformist Rebel*** / Konformist Bir Başkaldırıcının Yapıtları, s.276-277

143- Gide, André, ***Oscar Wilde***, s.35

144- Hart-Davis, Rupert (Derleyen), ***The Letters of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Mektupları, s.638, 695, 685

145- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.525

146- Harris Frank, ***Contemporary Portreits*** / Çağdaş Portreler (Londra, 1915) s.90-118

147- Hart-Davis, Rupert (Derleyen), ***The Letters of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Mektupları, s.816

148- Gardiner, Juliet, ***Oscar Wilde: A Life in Letters, Writings and Wit*** / Oscar Wilde: Mektuplar, Yazılar ve Nüktelerdeki Yaşamı, s.153

149- Pearson, Hesketh, ***The Life of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Yaşamı, s.372

150- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.499

151- Mikhail, E.H., ***Oscar Wilde: Interviews and Recollections, Vol.2*** / Oscar Wilde: Söyleşiler ve Anımsamalar, Cilt 2 (Londra, 1979) s.450-451

152- Pearson, Hesketh, ***The Life of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Yaşamı, s.363

153- Knox, Melissa, ***Oscar Wilde: A Long and Lovely Suicide*** / Oscar Wilde: Uzun ve Güzelim Bir İntihar, s.41-42

154- Pearson, Hesketh, ***The Life of Oscar Wilde*** / Oscar Wilde'ın Yaşamı, s.375

155- Ellmann, Richard, ***Oscar Wilde***, s.546

156- Schmidgall, Gary, ***The Stranger Wilde: Interpreting Oscar*** / Yabancı Wilde: Oscar'ı Yorumlamak, s.406

157- Ross, Margery, ***Robert Ross: Friend of Friends*** / Robert Ross: Dostların Dostu (Londra, 1952) s.61

158- Kohl, Norbert, ***Oscar Wilde: The Works of a Conformist Rebel*** / Konformist Bir Başkaldırıcının Yapıtları, s.325

159- Roditi, Edouard, ***Oscar Wilde*** (New York, 1947) s.7

160- Monegal, E., Reid, A, ***Borges: A Reader*** / Borges: Bir Okuma Seçkisi (New York, 1981) s.178

Yaşam... Toplum...

Yaşamın Gizi

İnsanlık nereye gittiğini hiç bilmediği için, asla bulamamıştır kendi yolunu.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Akıp giden bir bataklığın içindeyiz hepimiz; ama yıldızlara bakıyor bazılarımız.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Sıradan insanlar, yaşam gizlerini kendilerine açıklayıncaya değin beklerler; pek az kişiye, seçkinlere, perde kaldırılmadan önce görünür yaşamın gizemi...

Dorian Gray'in Portresi

Dünya budalalarca yaratılmıştır, içinde akıllı insanların yaşaması için...

Önemsiz Bir Kadın

Korkunç biçimde aldatılmış bulunmanın tadını çıkarmaktır yaşamın gizi...

Önemsiz Bir Kadın

Dünyanın gerçek gizemi görünenler değil, görünmeyenlerdir.

Dorian Gray'in Portresi

Tarih bambaşka olabilirdi, mağara adamı gülmeyi bilebilseydi.

Dorian Gray'in Portresi

Üstünde ciddi biçimde konuşulamayacak kadar önemli bir şeydir yaşam...

Vera ya da Nihilistler

Görebildiğiniz, dokunabildiğiniz, kullanabildiğiniz güzelliği, yok edebildiğiniz ve yok ettiğiniz güzelliği seviyorsunuz; ama yaşamın görünmeyen güzelliği, daha yüksek düzeyde bir yaşamın güzelliği üstüne hiçbir şey bilmiyorsunuz. Yaşamın gizini yitirmişsiniz sizler...

Önemsiz Bir Kadın

Biçim açısından korkunç kusurludur yaşam... Felaketleri, yanlış yollardan, yanlış insanların başına gelir. Komedilerinde gülünç korkunçluklar vardır; trajedileri, önünde sonunda kaba bir güldürüye dönüşür.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bir odadaki ya da bir sabah göğündeki rastgele bir renk, bir zamanlar çok sevdiğiniz anılarla yüklü özel bir koku, yeniden karşılaştığınız unutulmuş bir şiirden bir dize, artık çalmadığınız bir müzik parçasından bir kadans... Yaşantımız böyle şeylere dayanır işte.

Dorian Gray'in Portresi

Bugünlerde o kadar az giz kalıyor ki insanoğluna, onların birinden bile ayrılmayı göze alamayız artık.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Güzellik her şeyi açığa vurur, hiçbir şeyi anlatmaz çünkü...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bir şeye bakmak, bir şeyi görmekten çok başkadır. Hiçbir şeyi görmez insan, güzelliği görmeden. Ancak güzelliği görülünce yaşamaya geçer bir şey. Bugün sisler görüyor insanlar; ama sisler varolduğu için değil, ozanlar ve ressamlar böyle bir etkinin gizemli güzelliğini onlara öğrettiği için...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Doğayı sevmeyi öğrenmenin, sanatı anlamaktan başka yolu yoktur: Kırlardaki her bir çiçeği değerli kılar sanat.

Dekoratif Sanatlar

Doğa, olağanüstü anımsatıcı bir etkiye dönüşür gün ağarırken. ... Belki de, ozanlardan alıntıları görüntülemektir doğanın başlıca yararı.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Doğa o kadar rahatsızdır ki... Otlar çok sert, topraklı, ıslak ve kara böceklerle doludur. William Morris'in en beceriksiz işçisi bile, tüm doğanın yapabileceği bir oturma yerinden daha rahatını yapar.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Aynı kumaştan yapılmışız hepimiz. Falstaff'ta, Hamlet'ten bir şeyler vardır; Hamlet'te ise, Falstaff'tan çok şey bulunur. ... Kişileri inceledikçe, inceleme nedenleri kalkar ortadan ve insan doğası denilen o korkunç evrensel şeye gelinir er geç.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Yaşam, korkunçtur. O bizi yönetir, biz onu değil...

Lady Windermere'in Yelpazesi

Yaşam, eşsiz anlardan oluşan berbat bir çeyrek saattir ancak...

Önemsiz Bir Kadın

Umudun erişemeyeceği hiçbir şey olmamalı... Yaşam bir umuttur.

Önemsiz Bir Kadın

Önemsenmemek, dünyanın sıradanlardan aldığı bir öçtür.

Vera ya da Nihilistler

İnsanlar bir kurguymuş gibi bakıyorlar yaşama bugünlerde. Bir kurgu değil, bir ayindir yaşam. Amacı, sevgi; ruhu arındırmanın yolu ise, özveridir.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Yaşam değil, izleyicilerdir gerçekten de yansıtıcı olanlar.

Dorian Gray'in Portresi

Duygulardan başka hiçbir şey iyileştiremez ruhu; tıpkı ruhtan başka hiçbir şeyin duyuları iyileştiremeyeceği gibi...

Dorian Gray'in Portresi

Duyarlık için duygudur sanatın amacı; eylem için duygudur yaşamın amacı.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bize yakışmayan duyguları hiç duymamaktır yaşamın gizi.

Önemsiz Bir Kadın

Etik, tıpkı doğal ayıklanma gibi, varolmayı olanaklı kılar. Estetik ise, cinsel seçimde olduğu gibi, yaşamı çekici ve olağanüstü kılar, onu yeni biçimlerle doldurur ve ilerlemeyi, değişimi, çekiciliği sağlar.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Duygusal insan, bir duygunun lüksünü ödemeden o duyguyu isteyen kişidir.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Tutarlı olmayı kim ister? Alıklar ve kuramcılar; ilkelerini, eylemin acı sonuna dek taşıyanlar...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Dünya üstüne hiçbir şey bilmemenin yolu, kendini yararlı kılmaya çalışmaktır.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Alman felsefesinde değil, ancak sevgide bulunabilir yaşanan dünyanın açıklanışı...

İdeal Bir Koca

Bir zamanlar ateş gibi yanan tutkulardan başka nedir gerçek dışı şeyler? İçtenlikle inanılmışlardan başka nedir akıl almaz şeyler? Olanaksız şeyler nelerdir? İnsanın kendi kendisine yaptığı şeyler...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Ölümcüldür ılımlılık... Sıradan bir yemek kadar kötüdür yeterlilik; ama bir şölen kadar güzeldir aşırılık...

Dorian Gray'in Portresi

Ölümcüldür orta kırat olmak. Hiçbir şey aşırılıklar kadar başarılı değildir.

Önemsiz Bir Kadın

Mutluluk aranmamalıdır hiçbir zaman. Kim ister mutluluğu? Zevkin peşine düşmelidir insan.

Dorian Gray'in Portresi

Aldığı zevkten pişmanlık duymaz hiçbir uygar insan; zevk nedir bilmez hiçbir uygar olmayan insan.

Dorian Gray'in Portresi

Üstünde bir teori yaratılmaya değen tek şey, zevktir.

Dorian Gray'in Portresi

Keyif, doğanın bir sınavı, onayını gösteren bir belirtidir.

Flescher, R., **Az Bulunur Alıntılar**

Her şey bir keyife dönüşebilir çok sık yapılırsa...

Dorian Gray'in Portresi

Yapabilecekleri daha iyi bir şeyi bulunmayanların sığınağıdır çok çalışmak.

Olağanüstü Roket

Çalışma, bir gerçeklik gibi değil, gerçeklikten bir kaçış gibi geliyor hep bana.

W.E. Henley'e mektup, Şubat 1894

Dinlence sürelerinin geliştirilmesidir insanın amacı...

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Yaşamın acılarından kaçınmak içindir bir insanın kendi yaşamının gözlemcisi olması.

Dorian Gray'in Portresi

Basit mutluluklara bayılıyorum. Karmaşık zevklerin son sığınağıdır onlar...

Önemsiz Bir Kadın

Keyfin anısından ya da pişmanlık duymanın lüksünden başka geride hiçbir şey kalmaz.

Dorian Gray'in Portresi

Kaprisler uzun sürmez; onların çekiciliğidir bu...

Önemsiz Bir Kadın

Doğal görünmek, takınılması öylesine güç bir davranıştır ki...

İdeal Bir Koca

İçtenliğin çok azı bile tehlikeli bir şeydir; ama çoğu, kesinlikle ölümcüldür.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bir insan kendi kimliğiyle konuşurken pek az kendisi gibidir; ona bir maske verilirse gerçeği anlatır ancak.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Kimse yan tutmamalıdır hiçbir şeyde... Yan tutmak içtenliğin başlangıcıdır, hemen arkadan ciddilik gelir, giderek can sıkıcı biri olur insan.

Önemsiz Bir Kadın

İyi etkilenme diye bir şey yoktur. Tüm etkilenmeler ahlak dışıdır.

Dorian Gray'in Portresi

İnsan yapamadığı şeyin gerçek değerini anlar.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

İyi olmaktan çok daha üstündür güzel olmak...
Ama çirkin olmaktan çok daha üstündür iyi olmak...

Dorian Gray'in Portresi

Sözcükler! Salt sözcükler! Ne korkunçtur onlar! Ama ne kurnazca bir büyü var onlarda! Bir somut biçim verir gibiydiler biçimsiz nesnelere... Kendi müzikleri vardı onların, bir keman ya da bir lavta kadar hoş... Yalın sözcükler! Sözcükler kadar gerçek ne vardır ki?

Dorian Gray'in Portresi

Tatsız konulardan söz etmeyelim hiç... Konuşulmayan bir şey yaşanmamış olur. Yalnızca anlatım, bir şeye gerçeklik verir.

Dorian Gray'in Portresi

Yaşamın ilk trajedisidir eylemler; sözlerse, ikincisi...

Lady Windermere'in Yelpazesi

Sözcüklerin kölesidir insanlar.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Oynamayı çok seviyorum. Yaşamdan öylesine daha gerçek oluyor ki...

Dorian Gray'in Portresi

Düşüncelerle oynuyordu... Onları havaya fırlatıyor, değiştiriyor; elinden kaçırıyor, sonra yakalıyor; imgelerle onları yanar döner yapıyor; paradokstan kanatlar takıp uçuruyordu.

Dorian Gray'in Portresi

Yaşamda olsa olsa bir büyük deneyim edinir insan; yaşamın gizi o deneyimi elden geldiğince çok yeniden üretmektir.

Dorian Gray'in Portresi

Acı bir deneyim gibi görünen şeyler, çoğunlukla gizli kutsanmalardır.

Ciddi Olmanın Önemi

Tutkuyu, aşkı, yanan her düşünceyi
Yitiririz çok çabuk, sevinci buluruz yalnız
Ölü anıların kurumuş kabuklarında.

Umutsuzluk

Talihsizliklere katlanabilir insan, başa gelen kazalardır onlar. Ama insanın kendi yanlışlarından duyduğu acılar yaşam boyu içimize işler.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Yalnızca sığ insanlara bir duygudan kurtulmak için yıllar gerekir. Kendine egemen bir insan açısından bir acıyı sona erdirmek, yeni bir zevk bulmak kadar kolaydır.

Dorian Gray'in Portresi

İnsan yaşamın rengini içine sindirmeli ama ayrıntılarını hiç anımsamamalıdır. Ayrıntılar bayağıdır her zaman.

Dorian Gray'in Portresi

Köklerini mikroskop altına koymaktan çok daha iyidir bir gülden zevk almak.

Maskelerin Gerçeği

İstediği gibi yaşamak değildir bencillik; başkalarına, kendisinin istediği biçimde yaşamalarını önermektir. ... Kırmızı gül olmak istediği için bencil olmaz kırmızı bir gül. Bahçedeki öteki tüm çiçeklerin de hem kırmızı hem de gül olmasını isteseydi, işte bu korkunç bir bencillik olurdu.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Hiçbir yaşam boşuna harcanmamıştır, gelişmesi durmuş olanlar dışında...

Dorian Gray'in Portresi

Yalnız geçmişine değer veren bir insanın gelecek beklemeye hiçbir hakkı kalmaz.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Geçmiş her zaman yok edilebilir: Pişmanlık, yadsıma ya da unutma yapabilir bunu... Oysa gelecek kaçınılmazdır. Ortaya çıkabilmek için korkunç yollar bulacak tutkular, kötülüklerin gölgesini gerçeğe dönüştürecek düşler vardır insanda.

Dorian Gray'in Portresi

Ne kötü bir pazarlıktır insanın yaşamı; nasıl da pinti bir pazarda satılıyoruz hepimiz...

Bir Floransa Trajedisi

Her birimiz, yaşamın gizini aramakla geçiriyoruz günlerimizi: Yaşamın gizi; sanattır.

İngiliz Rönesansı

Büyük sanatçı bir örnek yaratır; yaşam, girişimci bir yayıncı gibi, popüler biçimini üretmek için onu kopya etmeye çalışır.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Dehanın bir biçimidir güzellik; bir açıklama gerektirmediği için de dehadan üstündür.

Dorian Gray'in Portresi

Günümüzde birçok kişi, sakınan bir sağduyu yüzünden yitirir benliğini ve insanın pişmanlık duymadığı tek şeyin yanılgıları olduğunu ancak iş işten geçtikten sonra anlar.

Dorian Gray'in Portresi

Yaşam boyunca doğrulardan başka hiçbir şey söylemediğini birden anlaması, ne korkunçtur bir insan için...

Ciddi Olmanın Önemi

Bazan yıllar akıp geçiverir insan için, gerçek anlamda hiç yaşamadan; sonra da, bütün bir yaşam sığıverir tek bir saatin içine...

Vera ya da Nihilistler

Modern Toplum

En önemli gereksinimlerimizin gereksiz şeylerden oluştuğu bir çağda yaşıyoruz.

Dorian Gray'in Portresi

Uygarlığın araçlarıyla amacı birbirine karıştırılmamalıdır. Buharlı makine ya da telefonun değeri tümüyle kullanım nedenine bağlıdır.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Modern gelişmeler ve her odada sıcak su...
Uygarlığımızın bize verebildiği tek şeydir konfor...

Lord Arthur Savile'in Suçu

Hiçbir şey aşırı modern olmak kadar tehlikeli değildir. Bir de bakarsınız modası geçiverir insanın.

İdeal Bir Koca

Yapay salgınlardır, modalar...

Batchelor, J.C., McNeer, C., **Modern Yaşam İçin O.W. Rehberi**

Yaşam adil değildir hiçbir zaman. Yaşamın adaletsizliği çoğumuzun işine geliyor belki de.

İdeal Bir Koca

Şu modern günlerde sıradan, kaba, bilgisiz ve acımasız olmak, insanoğullarına dürüst babalarının düşlerinde bile göremedikleri olağanüstü sınırsız haklar kazandırıyor.

Vera ya da Nihilistler

Bayağılık ve budalalık, çok canlı iki olgusudur modern yaşamın.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Şu modern yaşamda serüven peşine düşen kişi kesinlikle düş kırıklığına uğrar.

Vera ya da Nihilistler

Kamuoyu olağanüstü hoşgörülüdür; dâhilerden başka her şeyi bağışlar.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Çok sıkıcı, şiirden en yoksun bir yüzyılda yaşıyoruz. Ülkenin büyük orta sınıfının düşleri, okuyabileceğiniz en iç karartıcı şeyler. Güzel bir kâbus bile yok aralarında.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Çağın utanç verici maddeciliğinin etkisini azaltmak için bugün, her günden daha çok sanatçıya ve sanat sevgisine gereksinim var. Bilimin, insanın ruhsal ve tinsel doğasına karşı tutumunu açıkça belirttiği bir dönemde; gözü doymaz ticaretin, güzelim ırmakları, olağanüstü ormanları, pırıl pırıl gökyüzünü kirlettiği bir çağda, sanatçılar, doğanın rahipleri, kâhinleri olarak öne çıkıp protestoya girişmelidirler...

Güzel Ev

Büyük tutkular daha ender artık. Tutku, yapacak hiçbir şeyi bulunmayanların bir ayrıcalığıdır.

Önemsiz Bir Kadın

Popüler olabilmek için orta kırat olmalıdır insan...

Dorian Gray'in Portresi

Yalnızca sıkıcı insanların ciddiye alındığı bir çağda doğmuşuz. Anlaşılmamanın dehşetiyle yaşıyorum...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Hiçbir şey durgunluk kadar kışkırtıcı değildir. Çok acımasız şeyler yatar birçok modern kişinin dingin görünüşünün altında...

Ciddi Olmanın Önemi

Büyük önem taşıyan konularda üsluptur, içtenlik değil, yaşamsal olan.

Ciddi Olmanın Önemi

- Moda, bir insanın kendi üstüne giydiğidir; modaya uygun olmayan ise, başkalarının giydiği...
- Evet lordum.
- Tıpkı bayağılığın, başkalarının davranışı olduğu gibi...
- Evet lordum.
- Ve yalanlar, başkalarının doğruları...
- Evet lordum.
- Öteki insanlar gerçekten iğrenç... İnsanın kurabileceği tek birlik kendisiyledir.
- Evet lordum.
- Kendini sevmek, yaşam boyu sürecek bir aşk serüveninin başlangıcıdır.
- Evet lordum.

İdeal Bir Koca

Herkes için kötü düşünmeli insan, iyi oldukları anlaşılıncaya değin. Ama, büyük bir araştırmayı gerektiriyor bu.

Önemsiz Bir Kadın

- Sinik kime denir?
- Her şeyin fiyatını bilen, ama hiçbir şeyin değerini anlamayan insana.
- Santimantalist ise, her şeyde anlamsız bir değer bulan, ama bir tek şeyin olsun pazar fiyatını bilmeyen insandır.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Yaşam, Gerçekçilik'ten hızlı ilerler, ama yaşamın hep önündedir Romantizm.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Gerçek, ender olarak katışıksızdır ve asla yalın değildir. Yoksa modern yaşam çok sıkıcı, modern yazın imkânsız olurdu.

Ciddi Olmanın Önemi

Yaşam ve yazın üstüne inceleme yaptıkça, her olağanüstü şeyin ardında bir bireyin bulunduğunu ve zamanın insanı ortaya çıkarmadığını, ama çağı insanın yarattığını daha güçlü biçimde duyuyor kişi...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Büyüklerimiz pek akıllı görünmüyorlar ve Tanrı, güzel giysilerle gideriyor bunu...

Padua Düşesi

Bir maske, bir yüzden daha çok şey söyler.

Kalem, Kağıt ve Zehir

Yüksek sosyetedeki kişileri ilginç yapan her birinin taktığı maskedir, maskenin arkasındaki gerçek değil...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Skandal ile dedikodu arasındaki fark nedir? Dedikodu hoştur! Tarih, baştan sona dedikodudur. Skandal ise, dedikodunun ahlakla can sıkıcılaştırılmışıdır.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Dile düşmekten daha kötü tek bir şey vardır dünyada, o da dile hiç düşmemek.

Dorian Gray'in Portresi

Her kadına onu sevmiş, her erkeğe de ondan sıkılmış gibi konuşun; daha ilk sezonun sonunda en kusursuz sosyal davranışları bulunan biri olarak ün yaparsınız.

Önemsiz Bir Kadın

Tartışmalar çok bayağıdır; yüksek sosyetede herkesin düşüncesi tıpatıp birbirinin aynıdır zaten...

Olağanüstü Roket

Tüm başarılarda bayağı bir şey vardır.

Schmidgall, G., **Yabancı Wilde**

Yardımseverlik, soydaşlarının canını sıkmak isteyenlerin sığınağıdır.

İdeal Bir Koca

İnsanın yaşama katlanmasını sağlayan tek şey, başkalarının sınırsız düzeysizliğinin bilincidir.

Olağanüstü Roket

Keyif, başkalarından aldığımız şeydir; görev, başkalarından beklediğimiz şeydir; deha ise, başkalarından esirgediğimiz şeydir.

Small, I., **Oscar Wilde'ın Yeniden Değerlendirilmesi**

Adam çok dürüst bir kerata
Yaşamın mallarını pazarlarken güzel sözlerle
En ucuz şeyleri en pahalı satan
Sözler dünyasında geveze bir kavgacı,
Hiç görmedim ağzı böyle güzel laf yapan bir budala.

Bir Floransa Trajedisi

Bir rol oynamak tutkusu, gerçekte olduğumuzdan daha üstün şeyler yapmamızı sağlar bazan.

Dorian Gray'in Portresi

Birçok insan iyi davranır, ama çok az insan iyi konuşur. Bu da konuşmanın ne kadar daha güç olduğunu gösterir. Üstelik çok daha hoş bir şeydir konuşmak.

Sadık Dost

Modern yaşamda arta kalan tek gerçek renk ögesi, günah işlemektir.

Dorian Gray'in Portresi

Modern yaşamı gizemli ya da olağanüstü yapabilen biricik şeydir gizlilik. En sıradan şey bile bir keyife dönüşür gizli tutulunca...

Dorian Gray'in Portresi

Yalnızca çekici bulunmak, eğlendirmek, sevindirmektir bir yalancının amacı. Uygar toplumun gerçek temelidir o. Onsuz, en ünlülerin konaklarındaki yemek davetleri bile, Kraliyet Derneği'ndeki bir konferans, Yazarlar Birliği'ndeki bir açık oturum ya da bazı oyuncuların farslarından biri kadar sıkıcıdır.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Yaşamın güzelliğini duyma yetisini büsbütün yitirmemek için bir iş buluşmasına katılmamanın ne denli önemli olduğunu biliyorum elbet.

Ciddi Olmanın Önemi

Kadınlarla erkeklerin çoğu hiç yetkin olmadıkları rolleri üstlenmeye zorlanırlar.

Lord Arthur Savile'in Suçu

Kendi işim ölesiye sıkıyor beni... Başkalarının işini yeğliyorum hep.

Ciddi Olmanın Önemi

Her meslek bir önyargı demektir. Kariyere duyulan gereksinim, herkesi bir yan tutmaya itiyor.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Büyük bir kabalıktır dişçi gibi konuşmak, dişçi değilseniz.

Ciddi Olmanın Önemi

Yüzeysel birçok insan gibi, o da sevgi duyuyordu doğaya...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Cinayet olası bir yanılgıdır... Yemek bittikten sonra sözünü edemeyecekleri şeyleri asla yapmamalıdır insanlar.

Dorian Gray'in Portresi

Doğanın sınırsız çeşitliliği bir söylencedir yalnızca. ... Sınırsızlık söylencesi, doğaya bakan insanların düş güçlerinde, kuruntularında ya da eğitimle oluşan körlüğünde yer alır.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Kır yaşamında herkes iyi olabilir. İnsanı günaha çeken hiçbir şey yoktur orada. Bu nedenle kent dışında yaşayanlar uygarlık dışıdırlar. Uygarlığa erişmek hiç de kolay değildir. Ona ulaşmanın iki yolu vardır: Biri kültürlü, ötekiyse üçkâğıtçı olmak. Kır insanları onlardan biri olma şansını elde edemediklerinden de durgunlaşıp kalırlar.

Dorian Gray'in Portresi

Herhangi bir modern kentin iç karartıcı, tekdüze görüntüsüne bir bakın: Erkeklerle kadınların üstündeki renksiz giysilere, anlamsız ve kısır mimarlığa, donuk, iğrenç çevreye... Ulusal yaşam güzel değilse, yalnızca heykelciliğin değil, tüm sanatların ölümü kaçınılmazdır.

Sanat öğrencilerine konferans, 30 Haziran 1883

İnsan saygınlığına yaraşır bir sezgi için çok gerekli olan bencillik, ev yaşamının bir sonucudur.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Zaman hırsızlığıdır dakiklik...

Dorian Gray'in Portresi

Sigaranın insanı hiç değilse doyumsuz bırakan bir çekiciliği vardır.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Melankoliye tutulanlar kadar Hamlet'ler vardır.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Modern yaşamda suçun olağandışı kaynağını oluşturan kıskançlık, mülk kavramıyla sıkıca bağlantılı bir duygudur; sosyalizm ile bireyciliğin egemenliği altında ortadan kalkacaktır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Ne geçmişin ne de bugünün herhangi bir önemi var. Gelecektir asıl ilgilenmemiz gereken... Geçmişte insanlar olmamaları gerektiği gibiydiler. Bugünse olmaları gerektiği gibiler. Gelecekte sanatçılar gibi olacak insanlar...

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Günümüzde her şeyin üstesinden gelebilir bir insan, ölümün ve iyi bir ün bırakabilmenin dışında...

Önemsiz Bir Kadın

Her birimiz kendi kendimizin şeytanıyız, cehennemimize döndürüyoruz şu dünyayı...

Padua Düşesi

Kötü yaşayıp iyi ölmek kadar kolay pek az şey vardır.

Vera ya da Nihilistler

- İnsan yolunu şaşırabilir.
- Aynı noktaya çıkar bütün yollar.
- Nedir o?
- Düş kırıklığı...

Dorian Gray'in Portresi

Varlıklı Olmak

Her şeyin fiyatını bilen insanlar, hiçbir şeyin değerini bilmiyor artık...

Dorian Gray'in Portresi

Siz, zenginler, bilmiyorsunuz nasıl yaşadığınızı. Nasıl bilebilirsiniz ki? Çevrenize bile almazsınız iyi yüreklileri, erdemlileri. Sade, saf insanlara gülersiniz. Bir alay konusudur özveri sizin için. ... Bütün o gösterişliliğinize, sanatınıza karşın, nasıl yaşanacağını bilmezsiniz hiç. Sığ, bencil, budala bir topluluk oluşturuyorsunuz. Yanlış yoldasınız; hem de tümüyle yanlış...

Önemsiz Bir Kadın

Hiçbir insan geçmişini geri satın alabilecek kadar varlıklı değildir.

İdeal Bir Koca

Herkes, hatta bir borsacı bile, bir gece giysisi ve beyaz bir kravatla uygar olma ününü elde edebilir.

Dorian Gray'in Portresi

Yoksulların gerçek trajedisi, tok gönüllü olmaktan başka seçenekleri bulunmamasıdır. Güzel günahlar, tıpkı güzel şeyler gibi, varlıklıların ayrıcalığıdır.

Dorian Gray'in Portresi

Varlıklı değilseniz, canayakın olmanızın hiçbir yararı yoktur. Aşk serüvenleri zenginlerin ayrıcalığıdır, işsizlerin uğraşı değil. Yoksullar düşsellikten uzak, pratik olmalıdırlar. Çekicilikten çok daha iyidir sürekli bir geliri bulunmak.

Örnek Milyoner

İhtirası olan her insan, yaşadığı yüzyılın silahlarıyla savaşmak zorundadır. Bu yüzyılın taptığı şey varlıklılıktır. Yüzyılın tanrısıdır zenginlik. Başarıya ulaşmak için varlıklı olmak zorundadır insan. Ne pahasına olursa olsun varlık edinilmelidir.

İdeal Bir Koca

İnsanın gerçekten sahibi bulunduğu şeyler, onun kendi içindekilerdir; dışında bulunanlarınsa hiçbir önemi yoktur.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Aylağın güzel konuşması, emeğin onuru üstüne kurulur.

Batchelor, J.C., McNeer, C., **Modern Yaşam İçin O.W. Rehberi**

Adam, sabahları saat onda ata biner, haftada üç kez operaya gider, günde en az beş giysi değiştirir, mevsim boyunca her akşam dışarda yemek yer... Boş bir yaşam denebilir mi hiç buna?

İdeal Bir Koca

Büyük tutkular, hiçbir iş yapmayanların ayrıcalığıdır. Bir ülkenin aylaklar sınıfının yararlı yanı budur işte.

Dorian Gray'in Portresi

Hiçbir şeyi yok, ama her şeyi var gibi görünüyor. Başka ne isteyebilir bir insan?

Ciddi Olmanın Önemi

Para için satmadım kendimi... Başarıyı çok yüksek bir fiyata satın aldım.

İdeal Bir Koca

Çağımızda nerdeyse her servetin kaynağında gizli bir bilgi alma vardır.

İdeal Bir Koca

Toplum, hiç değilse uygar toplum, hem varlıklı hem de çekici olan kişilere zararı dokunacak şeylere hiçbir zaman inanmak istemez.

Dorian Gray'in Portresi

Mülkiyetin büyük ayrıcalık, yüksek sosyal konum, onur, saygı, unvanlar ve buna benzer başka hoş şeyler sağladığı toplumlarda, doğuştan ihtiraslı olan insanoğlu mülk toplamayı kendine amaç edinir ve istediğinden, kullanabileceğinden ya da tadını çıkarabileceğinden, hatta bilebileceğinden de fazlasını yorularak, sıkılarak biriktirir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Bir insanın özel mülkiyeti koruyan yasaları onaylamasını ve mülk birikimini istemesini, ancak kendisi için bir tür güzel ve entelektüel yaşamı gerçekleştirebilmesi koşuluyla anlayabilirim. Ama böyle yasalar yüzünden yaşamı kötüleşmiş ve çirkinleşmiş bir insanın, o yasaların yürürlükte kalmasına ses çıkarmaması inanılmaz geliyor bana.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Mülkiyetin o kadar çok sorumluluğu vardır ki, mülk sahibi olmak büyük ölçüde sıkıcıdır. ... Varlıklılar yararına, mülkiyetten kurtulmamız gerekir!

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Her sınıf, kendi yaşamlarında uygulama gereksinimi bulunmayan erdemler üstüne öğütler verir. Varlıklılar tutumlu olmanın değeri üstüne konuşur, aylaklarsa iş yapmanın onuru üstüne dokunaklı söylemlerde bulunur.

Dorian Gray'in Portresi

- Zenginlerle yoksullar kardeş değiller mi?
- Elbette kardeşler. Zengin kardeşin adı Kabil...

Genç Kral

İnsan dürüst oynamalı, elinde kazanan kartlar bulununca.

İdeal Bir Koca

Büyük bir bayağılıktır insanın kendi işinden söz etmesi: Borsacı gibileri yapar bunu. O da ancak yemek davetlerinde...

Ciddi Olmanın Önemi

Toplumda varlıklılardan daha çok parayı düşünen tek sınıf, yoksullardır. Başka hiçbir şeyi düşünemez yoksullar.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Nankör, tutumsuz, kıvançsız ve başkaldıran yoksul bir insan, belki de gerçek bir kişiliktir ve içinde çok şey saklıdır. En azından o, sağlıklı bir karşı çıkıştır. Erdemli yoksula gelince, ona acıyabilirsiniz, ama hayran olamazsınız.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Hepimiz öylesine parasızız ki, sunabileceğimiz tek hoş şey saygılarımız oluyor.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Eskisi kadar çok budala var sosyetede. Hiçbir şeyin değişmemesi çok sevindirici...

Lady Windermere'in Yelpazesi

Sosyetede yalnızca iki tür kadın vardır: Renksizler ile renkliler...

Önemsiz Bir Kadın

Özel mülkün ortadan kalkmasıyla, gerçek, güzel ve sağlıklı bir bireyciliğe kavuşulacak. Kimse bir şeyleri ya da bir şeylerin simgelerini biriktirmekle yaşamını tüketmeyecek. İnsanlar yaşayacak... Yeryüzünde en ender görülen şeydir yaşayabilmek. Çoğu insan yalnızca varolur; hepsi o kadar...

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

İsa, yoksullardan söz edince kişilikleri amaçlar, tıpkı zenginlerden söz edince kişiliklerini geliştirmemiş insanları belirtmek istediği gibi. ... İsa, şöyle demişti bir adama: "Sıradan zenginlikler çalınabilir bir insandan; ama gerçek zenginlik, asla... Ruhunuzun hazinesinde sizden alınamayacak sayısız değerli şeyler vardır. Yaşamınızı öyle düzenleyin ki, dış etkenlerin kötülüğü dokunmasın size. Bir de, kurtulmaya bakın kişisel mal mülkten."

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

İnsanın kendi işlerini yaptırmak için makineyi bulmasıyla birlikte açlığın da başlamasında trajik bir şey yatıyor.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

İngilizler'le Amerikalılar

Tipik bir İngiliz yüzü var: Bir kez gördünüz mü, bir daha anımsamazsınız.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Unutmayın ki, ikiyüzlülerin anayurdudur İngiltere.

Ellmann, R., **Oscar Wilde**

Bira, İncil ve yedi ölümcül erdemdir, İngiltere'yi nasılsa öyle kılan...

Dorian Gray'in Portresi

İngiltere, yitirilmiş ideallerin ülkesidir.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Sömürgeleri arasına Ütopya'yı da katmadıkça asla uygar olamaz İngiltere...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Londra'nın yemek masalarına egemenlik kurabilen biri, dünyayı egemenliği altına alabilir.

Önemsiz Bir Kadın

Bayılırım Londra'nın yemek davetlerine... Akıllı kişiler hiç dinlemez, akılsız kişilerse hiç konuşmaz.

Önemsiz Bir Kadın

Hiç aldırış etmediklerine iyi davranır İngilizler... Bu nedenle çok hoştur onların ev yaşamı.

Small, I., **Oscar Wilde'ın Yeniden Değerlendirilmesi**

İngilizler'e konuşmak, İrlandalılar'a dinlemek öğretilebilseydi, toplum gerçekten uygarlaşabilirdi.

İdeal Bir Koca

İngiltere'nin gerçek güçsüzlüğü, ne yetersiz silahları, ne savunmasız kıyıları, ne güneşsiz sokaklarında sürünen yoksulluğu ne de iğrenç meydanlarında kavgaya tutuşan ayyaşlığıdır. İngiltere'nin gerçek güçsüzlüğü, ülkülerinin akılcı değil, duygusal olmasıdır.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Aklı başında olmanın ilk öğelerinden biridir, her konuda Britanyalılar'ın dörtte üçüyle uyuşmamak.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

İngiliz halkının üç ayda birden fazla konuyla uğraşmayı kaldıracak aklı yoktur.

Dorian Gray'in Portresi

Düşünmek en sağlıksız şeydir şu dünyada. İnsanlar düşünmekten de ölebilirler, herhangi bir başka hastalıktan olduğu gibi... Neyse ki, düşünce bulaşıcı değildir İngiltere'de.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Cahillik, narin, egzotik bir meyve gibidir; dokunursanız tazeliği gider. Modern eğitim kuramı sağduyuya kökten aykırıdır. Neyse ki, hiç değilse İngiltere'de eğitim hiçbir etki yaratamıyor. Yaratmış bulunsaydı, üst sınıflar için ciddi bir tehlike oluşturur, şiddet olaylarına yol açardı belki de...

Ciddi Olmanın Önemi

- Yurttaşlarımız pratik olmaktan çok, kurnazlar... Budalalığı zenginlikle, kötülüğü ikiyüzlülükle denkliyorlar muhasebe defterlerinde.
- Büyük şeyler yaptık yine de.
- Büyük şeyler bize verildi.
- Onların yükünü biz taşıdık.
- Borsaya kadar ancak...

Dorian Gray'in Portresi

Doğaüstü bir gücü vardır İngilizler'in; şarabı suya dönüştürürler.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

İngiltere'de altı ay yaşayan biri öylesine saf görünür ki, kimsenin dikkatini bile çekmez artık.

Önemsiz Bir Kadın

Londra sisler ve ağırbaşlı insanlarla doludur. ... Sisler mi ağırbaşlı insanları yaratır, yoksa ağırbaşlı insanlar mı sisleri, kimse bilemez.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Londra sosyetesi, güzel budalalar ile parlak çılgınlardan oluşur.

İdeal Bir Koca

Düşmanı bulunmayan, ama dostlarınca da hiç sevilmeyen orta yaşlı, orta kırat insanlarla doludur, aristokrat kulüpleri.

Dorian Gray'in Portresi

Aristokratların akıllarından çok daha fazla kitapları vardır.

Vera ya da Nihilistler

Biz, Lordlar Kamarası'nda bulunanlar, kamuoyuna hiç bakmayız. Bizi uygar bir kurum yapan da budur.

Önemsiz Bir Kadın

Sıkılmayı sever İngilizler; bir şeyin onlara sıkıcı biçimde anlatılmasını isterler.

Leach, M., **Nükteci Olmanın Önemi**

Hiçbir centilmenin parası yoktur hiçbir zaman...

Ciddi Olmanın Önemi

Londra'daki kadınların çoğu, yalnızca orkideler, yabancılar ve Fransız romanlarıyla donatır odalarını.

Önemsiz Bir Kadın

İngiliz kadınları evlendikten sonraya dek saklarlar duygularını.

Önemsiz Bir Kadın

Resmini yapmaya değer tek insan zor bulunur Meclis'te. Çoğunaysa, biraz beyaz badana çekmek çok iyi gider.

Dorian Gray'in Portresi

İngiliz polisi, gerçekten insanların en yakın dostudur. Onların budalalıklarına güvenerek dilediğiniz her şeyi yapabilirsiniz.

Lord Arthur Savile'in Suçu

Taşrada oturan İngiliz centilmenler, tilkilerin ardından dörtnala koştururlar... Sözü edilmeye bile değmeyenler, eti yenmezlerin peşindedir hep!

Önemsiz Bir Kadın

Hiç bozulmamıştır kır yaşamı... İşleri çok olduğu için erken kalkarlar, düşünülecek çok az şeyleri bulunduğu için erken yatarlar. Kraliçe Elizabeth çağından beri yörelerinde tek bir skandal duyulmamıştır. O nedenle de akşam yemeğinden hemen sonra uykuya dalarlar.

Dorian Gray'in Portresi

Patates pişirmenin yirmi, yumurta pişirmenin ise üç yüz altmış dört yolu vardır; oysa, bir İngiliz aşçı her ikisini de yapmanın ancak üç yöntemini bilir.

Sofralar ve Yemekler

İngiltere'de iyi şiir bulunabiliyorsa bunun nedeni, kamuoyunun zaten okumadığı için şiiri etkileyememiş olmasıdır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Kişilikli insanların çoğu, başkaldırıcı olmak zorunda bırakılmışlardır. Güçlerinin yarısı, çekişmeler arasında yitirilip gitmiştir. Byron'un kişiliği, örneğin, büyük ölçüde İngilizler'in budalalığı, ikiyüzlülüğü ve kültürsüzlüğüyle savaşarak yitirilmiştir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Görüyorum, üstünde durduğumuz şu küçük adaya,
Şu İngiltere'ye, denizlerin şu deniz aslanına,
Bilisiz halk avcıları sahip çıkmış
Onu sevmeyen: Tanrı'm! O ülke mi burası,
Üçlü imparatorluğu elinde tutan
Cromwell'in demokrasi sözcüğünü söylediği zaman!

Milton'a

- Tarihsel bir geçmişlerinin de, meraklarının da bulunmadığı söyleniyor Amerikalılar'ın...
- Ne saçmalık! Anaları ve görgüleri var ya....
- İngiliz aristokrasisi de onların merak duyma gereksinmelerini karşılar.

Önemsiz Bir Kadın

Amerika hiçbir zaman bağışlayamamıştır Avrupa'yı, kendisinden daha önce keşfedildiği için...

Court and Society Review, 13 Nisan 1887

Amerika'yla İngiltere'nin her şeyi gerçekten ortaktır: İngiliz dili dışında...

Canterville Hortlağı

Amerikalılar kahramanlarını suçlular sınıfından seçerler.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Gençliği, Amerika'nın en eski geleneğidir. Üç yüz yıldır sürüyor bu gelenek. Onları konuşurken dinlerseniz, çocukluklarının ilk dönemindeler sanırsınız. Uygarlık açısından ise, çocukluğun ikinci dönemindedirler.

Önemsiz Bir Kadın

Amerikalı'nın tek isteği, tüm Avrupa'yı baştan aşağı onarıp yenilemektir...

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Amerika'da işadamının yaşamı, kürek mahkûmlarının yaşamından da beterdir; zincirleri, demir yerine altındandır yalnızca.

Topeka Capital, Nisan 1882

New York'ta bir büyükbaba edinmek için yüz bin dolar, bir aile hortlağı içinse çok daha fazlasını verecek birçok kişi vardır.

Canterville Hortlağı

Amerika'da eğitim, Avrupa'dan çok değişik. Amerikalılar kitaplardan çok insanları biliyorlar; onları ilgilendiren yazından çok yaşamdır. Borsalar dışında hiçbir şeyle uğraşmaya vakit ayıramıyorlar; gazetelerden başka bir şey okumaya zaman bulamıyorlar.

Leach, M., **Nükteci Olmanın Önemi**

Birçok Amerikalı bayan, kronik bir sağlıksız görünüm edinir yurtlarından ayrıldıklarında, bunun bir Avrupa inceliği olduğunu sanarak.

Canterville Hortlağı

Amerikalı kızlar, uçsuz bucaksız pratik sağduyu çölünde, çekici, küçücük birer vahadırlar.

Amerika İzlenimleri

Amerikalı kızlar neden oturmazlar kendi ülkelerinde? Amerika'nın kadınlar için bir cennet olduğu söylenir. Belki de o nedenle, Havva gibi, oradan kurtulmaya can atarlar.

Önemsiz Bir Kadın

Amerikalı kızlar ailelerini saklama konusunda, İngiliz kadınlarının geçmişlerini gizlemelerinde olduğu kadar beceriklidirler.

Dorian Gray'in Portresi

Tüm Amerikalılar konferans çeker: Sanıyorum, iklimlerinden ileri geliyor bu...

Önemsiz Bir Kadın

Güzel bir kadınmış gibi davranırlar. Amerikalı kadınların çoğu öyledir. Onların çekiciliğinin bir gizi bu...

Dorian Gray'in Portresi

Evlilik, aklınıza estikçe yapılabilecek bir şey değildir, Amerika dışında...

Dorian Gray'in Portresi

Amerika'nın en popüler kurumlarından biridir evlilik. Amerikalı erkekler çok genç yaşlarında, Amerikalı kadınlarsa çok sık olarak evlenirler. Çok da iyi geçinirler...

Court and Society Review, 23 Mart 1887

Birleşik Amerika'da evliliklerin çok başarılı olmasının nedeni, bir bakıma Amerikalı erkeklerin hiç boş durmamaları; bir bakıma da, Amerikalı kadınların kocalarının akşam yemeklerinin niteliğinden sorumlu tutulmamalarıdır.

Leach, M., **Nükteci Olmanın Önemi**

Amerika'da evlilik yaşamının yılgıları bilinmez. Çorba üstüne atışmalar, et üstüne tartışmalar yapılmaz ve kocalar takma düğme kullanmaya, evlilik anlaşmasına konulan bir koşulla kendilerini bağladıklarından, gömleklerin düğmeleri bir sorun olmaktan çıkmış ve böylece sıradan orta sınıf ailelerinde görülen uyuşmazlıkların başlıca nedenleri ortadan kalkmıştır.

Leach, M., **Nükteci Olmanın Önemi**

Amerika'nın dokuma ürünleri nelerdir, bilir misiniz? Amerikan romanları...

Önemsiz Bir Kadın

- İyi Amerikalılar'ın ölünce Paris'e gittikleri söylenir.
- Öyle mi? Ya kötü Amerikalılar öldüğünde, onlar nereye giderler?
- Amerika'ya elbette...

Dorian Gray'in Portresi

Devlet Karşısında İnsan

Demokrasi, Sosyalizm ve Bireycilik

Her yönetim biçimi başarısızdır. ... Bir zamanlar demokrasiye büyük bir umutla bakılmıştı; oysa demokrasi, tüm halkın, halk tarafından, halk adına sopaya çekilmesi demektir kısaca.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

İnsanlara baş olmaya kalkanlar, ancak acımasız kalabalığın ardından giderek yapabilirler bunu.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Üç tür despot vardır: Bedene kıyan despot, ruha kıyan despot ve hem bedene hem de ruha kıyan despot... Birincisine prens, ikincisine papa, üçüncüsüne de halk denir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Modern demokrasinin tek tehlikeli düşmanı iyi krallardır.

Vera ya da Nihilistler

En çok zarar verenler, en yararlı olmaya çalışanlardır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Tarih, ilkel siyasal atomların birbirlerini itmeleri ya da çekmelerinin bir anlatımıdır. Atom kuramı, yalnız fizik için değil, siyaset için de önemli bir varsayımdır.

Beckson, K., **Günaha Çağrı Dışında Her Şeye Direnebilirim**

Bir sanatçı için en uygun düşen yönetim biçimi, hiçbir yönetimin bulunmamasıdır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Nerede merkezcilik varsa, orada budalalık vardır. Modern yaşamda insanlık dışı olan bürokrasidir.

Daily Chronicle gazetesine mektup, 28 Mayıs 1897

Ne tür hükümet olursa olsun, sanatçıya ne yapması gerektiğini buyurmaya kalkarsa, sanat ya büsbütün ortadan kalkar ya bir klişeye dönüşür ya da sığ, bayağı bir zanaatçılık durumuna düşer.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Kral ve de imparator olan biri, ressamın fırçasını almak için yere eğilebilir; oysa demokrasi yere eğilirse çamur atmak içindir ancak. ... Ama hükümdarı insan kalabalığından ayırmanın ne gereği var? Her otorite, aynı ölçüde kötüdür.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Büyük sözcükler kullanmayın; anlamı pek yoktur onların.

İdeal Bir Koca

Sanatta, siyasette de olduğu gibi, her devrimin bir tek kökeni vardır: İnsanın daha soylu bir yaşama, daha özgür bir anlatım yöntem ve fırsatına kavuşma isteği...

New York'ta bir konferans

Hayranlık duyulacak, ama yanlış yönlendirilmiş amaçlarla, gördükleri kötülükleri çok duygusal biçimde, büyük bir ciddilikle düzeltme görevini üstlenmeye koyuldular. Oysa, onların tedavi yöntemleri hastalığı iyileştiremez, uzatabilirdi ancak. Gerçekte o tedaviler, hastalığın bir başka biçimiydi.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

- Reform sözcüğü nedir? Ne anlama gelir?
- Reform her şeyi oldukları gibi bırakmak demektir.

Padua Düşesi

Reformlar büyük bir trajedidir; ama sonunda hep bir güldürüye dönüşürler.

Vera ya da Nihilistler

Devlet yararlı olanı, bireyse güzel olanı üretmelidir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Toplumun bir bölümünün nerdeyse köle gibi yaşaması acınılacak bir şeydir; ama toplumun tümünü köle yaparak sorunu çözmeye kalkmak çocukluktur.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Giderek yararlı olmaya çalıştıkça, büyük ölçüde zararlı olmaya başladı Meclis...

İdeal Bir Koca

Kamuoyunun sevmediği tek şey yeniliktir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Ancak sıkıcı görünen insanlar Millet Meclisi'ne girebilirler ve yalnız gerçekten de sıkıcı olanlar orada başarıya ulaşabilirler.

İdeal Bir Koca

Olağanüstü bir başarıya ulaşacağına inanıyorum şu adamın... Bir Muhafazakâr gibi düşünüp bir Radikal gibi konuşuyor. Bu o kadar önemli ki şu günlerde.

Lady Windermere'in Yelpazesi

- Meclis'teki o talihsiz kişiler uzun tartışmalara nasıl dayanabiliyorlar, anlamıyorum!
- Hiç dinlemeyerek...

İdeal Bir Koca

Nasıl bir komünisttir o soylu, hiç bilemezsiniz! Günahların bile, tıpkı mal mülk gibi eşit paylaşılmasını ister.

Vera ya da Nihilistler

Renklilik yaşayamaz Millet Meclisi'nde...

İdeal Bir Koca

Ahlaktan uzak büyük topluluklara haftada iki kez ahlak üstüne söylev çekmeyen kişinin ciddi bir politikacı olarak sonu gelir.

İdeal Bir Koca

Deneyimli bir insan olarak sizin de bir fiyatınız var elbet... Herkesin fiyatı var bugünlerde. Tek sorun, bazılarınınki o kadar yüksek ki!

İdeal Bir Koca

- Bakanlar kurulu encümenlerini çok yorucu buluyorum.
- Elbette, hep siz konuşuyorsunuz.
- Ondan değil... Bazan da dinlemek zorunda kaldığım için... O kadar yorucudur ki konuşmamak.

Vera ya da Nihilistler

Bayılıyorum siyasal partilere... İnsanların politikadan söz edemedikleri biricik yer, partilerdir.

İdeal Bir Koca

Özgürlük için duyulan kaygıya karşın
Yeğlenir herkesin boyun eğdiği, tek kişinin egemenliği,
Yaygaracı halk avcılarının,
Anarşi öpücüğüyle özgürlüğümüze ihanet etmesindense...

Özgürlük İçin Kutsal Açlık

Demokratik yaşamda soyluluk unvanı bir baş belası! Her şeyim vardı daha önce. Şimdiyse, yalnız başkalarının istediği her şeye sahibim; hiç de hoş değil bu elbet...

Önemsiz Bir Kadın

Nerede otorite kullanan biri bulunursa, orada otoriteye karşı koyan biri vardır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Kocamı Lordlar Kamarası'na hemen göndermemeleri benim için yıkım olur. Oraya seçilirse siyasetle ilgisi kalmaz... Öyle aklı başında bir centilmenler topluluğudur ki, Lordlar Kamarası.

İdeal Bir Koca

Bir insanın ya da bir ulusun ilerlemesinde ilk adımdır hoşnutsuzluk...

Önemsiz Bir Kadın

Otorite, uygulayanlar için de, uygulananlar için de aşağılayıcıdır. Sertlikle, kabalıkla ve acımasızca kullanıldığında, otoriteyi öldürecek olan başkaldırı ve bireycilik ruhunu yaratarak, hiç değilse onları ortaya çıkararak yararlı sonuçlar doğurur. Ödüller ve armağanlar vererek bir ölçüde iyi yüreklilikle kullanılırsa, otorite korkunç biçimde moral bozucu da olur.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Boyun eğmeleri için yurttaşlara çıkar sağlayan otorite, aşırı beslenmiş bir tür barbarlık yaratır insanlarda.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Kamuoyunun otoritesi kör, sağır, acayip, iğrenç, trajik, eğlenceli, tehlikeli ve müstehcendir. Sanatçının halkla birlikte yaşaması olanaksızdır. Her despot rüşvet verir. Kamuoyu da rüşvet verir ve insanları acımasızlaştırır. Kamuoyuna otorite kullanmasını kim söyledi? İnsanlar yaşamak, dinlenmek ve sevmek için yaratılmışlardır. Birileri çok büyük kötülük etti insanlara. Prensin asasını aldılar. Onu nasıl kullanabilirler? Papalık tacını giydiler. Onun sorumluluğunu nasıl taşırlar? Kalbi kırılmış soytarı gibiler. Ruhu daha doğmamış bir rahibe benzerler. Güzelliği seven herkes acımalıdır onlara... Güzelliği sevmiyor olsalar da, bırakın acısınlar kendilerine. Zorbalık oyununu kim öğretti onlara?

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Nihilistler her otoriteye karşı koyarlar, çünkü otoritenin kötülüğünü bilirler ve her acıyı hoş karşılarlar; bu yolla kendi kişiliklerini anlarlar ve gerçek inançlılar onlardır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

- Onu önce yargılayacaklar, sonra cezalandıracaklar, öyle değil mi?
- Öyle yapılırsa, ceza almaktan kurtulabilir... Aklı başına gelsin diye onu önce cezaya çarptıracaklar, adalet yerini bulsun diye de sonra yargılayacaklar.

Padua Düşesi

Uygarlık, köleler gerektiriyor. ... İnsan köleliği yanlış, tehlikeli ve özgüveni yok edicidir. Dünyanın geleceği mekanik köleliğe, makinelerin köleliğine bağlıdır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Başkaldırı, tarih bilenlerin gözünde insanoğlunun doğuştan özgün erdemidir. İlerlemeler başkaldırıyla gerçekleştirilmiştir: Başkaldırı ve ayaklanmayla...

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Bir eyleme kalkıştığımız andakinden daha az özgür olmayız hiçbir zaman...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

İnsan doğası üstüne bilinen tek şey, değiştiğidir. Değişim, insanoğlunun öngörülebilir tek niteliğidir. Başarısız sistemler, insan doğasının gelişmesi ve ilerlemesine değil de, değişmezliğine bel bağlayanlardır. Ondördüncü Louis'nin yanılgısı, insan doğasının hep aynı kalacağına inanmasıydı. Bu yanılgı, Fransız Devrimi ile sonuçlandı. Hayran kalınacak bir sonuçtu bu. Devlet yönetiminin yanılgılarından doğan her tür sonuç hayranlık uyandırır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Kışkırtıcılar, toplumun mutlu sınıfına gelen ve aralarında tedirginliğin tohumlarını ekerek her şeye burun sokan, karıştırıcı bir avuç insandır. Kışkırtıcıların gerekli olmalarının nedeni de budur. Eksiklikler içindeki düzen, kışkırtıcılar bulunmadıkça uygarlık doğrultusunda bir gelişme gösteremez.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Tüm Fransız Devrimi'nin en trajik olayı, Marie Antoinette'in kraliçe olduğu için öldürülmesi değil, Vendee'li aç köylünün feodalizmin çirkin amaçları uğruna isteyerek ölüme gitmiş olmasıdır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Demokrasilerin gittikçe gürleyişi,
Terörün egemenliği, büyük anarşiler,
En azgın tutkularımı yansıtır deniz gibi
Ve öfkeme bir kardeş kazandırır – Özgürlük!

Özgürlüğe Sonat

Makineler, insanlara rakip oluyorlar şimdilik... Gelecekte uygun koşullar altında makineler insanların hizmetine girecektir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Bireyin gelişmesine bağlıdır soyun gelişmesi... Bireysel kültürün ideal olmaktan çıktığı yerde entelektüel düzey hemen düşer, çoğu kez de er geç yitirilir.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Evrim, yaşamın yasasıdır ve bireyciliğe yönelmeyen hiçbir evrim yoktur. Bu eğilimin ortaya çıkamadığı durumlar ya gelişmenin durdurulması ya hastalık ya da ölüm demektir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Sanat bireyciliktir ve bireycilik, bozan, dağıtan bir güçtür. Onun büyük değeri burada yatar. Değiştirmek istediği şey, türün tekdüzeliği, törelerin köleliği, alışkanlığın zorbalığı ve insanın bir makine düzeyine indirgenmesidir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Hiç önemli değildir insanları sosyalist yapmak; ama büyük bir şeydir sosyalizmi insancıl yapmak...

Schmidgall, G., **Yabancı Wilde**

Bireyciliğe yol açacağı için yararlı olacaktır sosyalizm.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Sosyalizmin yerleşmesinden ortaya çıkacak başlıca yarar, hiç kuşkusuz, insanoğlunu başkaları adına yaşamaktan, o alçaltıcı gereksinimden kurtarması olacaktır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Kendini halka adamış gösterir, bir sarayda yaşar, sosyalizm üstüne vaazlar verir, koca bir yöreyi geçindirecek kadar aylık alır!

Vera ya da Nihilistler

Sosyalizm otoriter olursa, hükümetler varolan siyasal güçleri kadar ekonomik güçle de donatılacaklarsa, tek sözle endüstriyel bir tiranlık belirecekse, o zaman insanoğlunun son devleti, ilk devletinden de kötü olacaktır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Herkes doğuştan bir kraldır ve çoğu kişi sürgünde ölür, kralların pek çoğu gibi...

Flescher, R., **Az Bulunur Alıntılar**

Patoloji, coşku duyuracak bir yazının temelini hızla oluşturma yolunda. Sanatta da, siyasette olduğu gibi, büyük bir gelecek var canavarların önünde...

Saturday Review, 7 Mayıs 1887

Savaş kötülük sayıldıkça, çekiciliğini sürdürecektir hep. Sıradanmış gibi görülebildiğinde popüler olmaktan çıkar savaş...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Yine de, yine de,
Barikatlarda ölen o İsa'lar var ya,
Tanrı bilir, onların yanındayım bazı şeylerde.

Özgürlüğe Sonat

Herkes tarih yaratabilir; ama tarihi ancak büyük bir adam yazabilir.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Tarihe borçlu olduğumuz tek görev, onu baştan yazmaktır.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bir yıl mücevherlerle taçlandırılan, öteki yıl üstüne taşlar yağdırılan popüler bir kahraman olmak gibi bir tutkum yok. Kendi yatağımda, huzur içinde ölmeyi yeğlerim ben.

Vera ya da Nihilistler

Ütopya'ya yer vermeyen bir dünya haritasına bakmaya bile değmez; başı sıkıştıkça insanlığın uğradığı tek ülkeyi dışta bırakmıştır çünkü. ... İlerleme, Ütopya'ların gerçekleştirilmesidir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Hepimizin içinde ölen bir şey vardı; Ölen şey, umuttu.

Reading Zindanı Türküsü

İnanç... Düşünce...

Bir şey uğruna can verenlerin bulunması, o şeyin doğru olduğunu göstermez.

Bay W.H.'nin Portresi

Yalnız ay ışığında yolunu bulabilen, günün doğuşunu herkesten önce gördüğü için de cezalandırılan bir kişidir, düş kuran insan...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Herkes sağduyulu olabilir, düş gücünün hiç bulunmaması koşuluyla...

Olağanüstü Roket

İnsanın doğruluğuna kesinlikle inandığı şeyler, asla doğru olmayan şeylerdir.

Dorian Gray'in Portresi

Uygar bir insanın, bir başkasına fısıldayarak sormasına izin verilebilecek tek şey, "Ne düşünüyorsunuz?" sorusu olmalıydı.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Çok kolaydır insanların acıya duyarlı davranmaları. Ne zordur düşünceye duyarlı olmaları...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Akıllı olmak için çok okunulan, güzel olmak içinse çok düşünülen bir çağda yaşıyoruz.

Dorian Gray'in Portresi

Entelektüel yaşamlarının gelişmesinde yolunu yitirenler, yalnızca nereye gittiğini bilenlerdir...

Small, I., **Oscar Wilde'ın Yeniden Değerlendirilmesi**

Düşünce diye anılmaya bile değmez, tehlikeli olmayan bir düşünce...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bir düşüncenin taşıdığı değerin, onu dile getiren kişinin içtenliğiyle hiçbir ilişkisi yoktur...

Dorian Gray'in Portresi

Her düşünce ahlaka aykırıdır. Düşüncenin temeli yıkımdır. Bir şeyi düşünürseniz, onu yok edersiniz. Hiçbir şey düşünülmeye dayanamaz.

Önemsiz Bir Kadın

Hiçbir şey düşüncesizlik kadar masum görünemez.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Tehlikelidir içten olmak, eğer budala da değilseniz...

Vera ya da Nihilistler

- Sanat üstüne ne düşünüyorsunuz?
- Sanat, bir hastalık...
- Aşk?
- Bir yanılsama...
- Din?
- İnanç yerine geçen moda bir karşılık.
- Siz bir kuşkucusunuz.
- Asla! Kuşkuculuk inancın başlangıcıdır.
- Nesiniz, siz?
- Tanımlamak, sınırlamaktır...

Dorian Gray'in Portresi

Ne kadar akıllısınız! Söylediklerinizin hiçbirinde gerçek düşüncenizi belirtmiyorsunuz.

Önemsiz Bir Kadın

Yedi ölümcül günah kadar çekicidir orkideler...

Önemsiz Bir Kadın

Modern mistisizm, hiçbir işe yaramayan bilgilerin kimsenin anlayamayacağı biçimde verilmesi yöntemidir, bana göre.

Pearson, H., **Oscar Wilde'ın Yaşamı**

Yaşanmamış olaylar üstüne kesin betimlemeler yapmak yalnız tarihçiye düşen bir uğraş değildir; çok yönlü ve kültürlü kişilerin de ellerinden alınamayacak bir ayrıcalıktır.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Kamuoyu denilen o korkunç ve bilgisiz şey, kötü ama iyi niyetlidir eylemi denetlemek isterken; çok çirkin ve şeytancadır, düşünceyi ve sanatı denetlemeye kalkıştığında...

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Darwin gibi büyük bir bilim adamı, Keats gibi büyük bir ozan, Renan gibi nitelikli bir eleştirici ruh, Flaubert gibi üstün bir sanatçı kendi başlarına kalabilmişler, başkalarının yaygaralı isteklerinden uzak durabilmişler, Platon'un dediği gibi, "Bir duvarın dibine sığınabilmişler"dir. Böylece içlerindeki kusursuzluğun bilincine varabilmeleri, kendileri için bulunmaz bir kazanım, dünya için de eşsiz ve sonsuz bir yarar sağlamıştır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Tutkudan başka hiçbir şey ciddiye alınmamalıdır. Akıl ciddi bir şey değildir ve hiçbir zaman da olmamıştır. İnsanların kullandıkları bir çalgıdır akıl, hepsi o kadar...

Önemsiz Bir Kadın

İnsanı baştan çıkarmasıdır, duyguların yararlı yanı; bilimin üstün yanıysa, duygusal olmamasıdır.

Dorian Gray'in Portresi

Modern düşünceyi tanımlayan karamsarlığı Schopenhauer incelemiş, ama onu Hamlet ortaya çıkarmıştır. ... İdama istekle giden ve inanmadığı bir şey için ölen, o garip inançsız şehit, nihilist, bir yazın ürünüdür ve Turgenyev tarafından bulunmuş, Dostoyevski tarafından bütünlenmiştir. Halk Sarayı'nın bir romanın parçaları arasından yaşama geçtiği kesin olduğu gibi, Robespierre'in, Rousseau'nun sayfalarından çıktığı da açıktır. Yazın, yaşamda olacakları her zaman sezinler. Yaşamı kopya etmez, ama kendi amaçlarına göre onu yeniden biçimlendirir.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Aklınızı yitirirsiniz iyi insanlarla... Düş gücünüzü kamçılarsınız kötü insanlarla.

Leach, M., **Nükteci Olmanın Önemi**

Her şeye inanabilirim, inanılmazlığının kanıtlanması koşuluyla...

Dorian Gray'in Portresi

Ahlakçılar, kendilerinin bıktıkları günahlara karşı insanları uyarmakla yaşamlarını tüketiyorlar. Etkin bir ahlakçı, yorgun bir hazcıdır (hedonist). En azından öyle olmalıdır...

Small, I., **Oscar Wilde'ın Yeniden Değerlendirilmesi**

İlkelerden hoşlanmıyorum... Önyargıları yeğliyorum.

İdeal Bir Koca

Yiğitliğin daha iyi yanıdır sağgörüsüzlük...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

"Güç kullanmak, tartışmak değildir" derler. İnsanın neyi kanıtlamak istediğine bağlıdır bu.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Kaba güce katlanılabilir, katlanılamaz kaba akla...

Dorian Gray'in Portresi

Bilimsel yasalara karışmaya çabalayan yararsız girişimlerdir, iyi öneriler... Kökleri, kendini beğenmişliğe dayanır. Sonuçlarıysa ancak sıfırdır.

Dorian Gray'in Portresi

Ne kadar kolaydır, başkalarının düşüncesini değiştirmek. Ne kadar güçtür, kendininkini değiştirmek.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

İnsanlar ne zaman görüşümü onaylasalar, yanılgıya düştüğüm duygusuna kapılıyorum hep.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Günümüzde insanlar kendilerinden korkar duruma gelmişler. Görevlerin en yücesini, insanoğlunun kendisine karşı olan görevlerini giderek unutmuşlar. İyilikseverdir insanlar hiç kuşkusuz. Açları doyurur, çıplakları giydirirler. Ama, kendi ruhları aç ve çıplaktır. Yüreklilik gitti insan soyundan; belki de hiçbir zaman gerçekten yürekli olmamıştık. Ahlakın temelini oluşturan toplum korkusu, dinin gizini veren Tanrı korkusu – bizi yöneten iki güçtür, bunlar...

Dorian Gray'in Portresi

Yeryüzünün büyük günahlarının gerçekleştiği yer, beyindir.

Dorian Gray'in Portresi

Bilime erişemez ahlak; çünkü bilim, kalıcı gerçeklere dikmiştir gözlerini. Sanata erişemez ahlak; çünkü sanat, güzel, ölümsüz ve sürekli değişen şeylere çevirir gözlerini.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Nedir gerçek? Dinsel konularda, günümüze kadar varlığını sürdüren görüş. Bilimsel konularda, en üst duyum. Sanatsal konulardaysa, insanoğlunun en sonuncu duyumsaması...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Büyülü bir ozan ya da büyük bir bilim adamı ya da üniversiteli bir öğrenci ya da kırlarda koyunlara bakan biri ya da Shakespeare gibi tiyatro yaratıcısı ya da Spinoza gibi Tanrı üstüne bir düşünür ya da bahçede oynayan bir çocuk ya da denize ağ atan bir balıkçı... İçindeki ruhun kusursuzluğuna inandıktan sonra insanoğlunun kim olduğu hiç önemli değildir. Ahlak ve yaşam üstüne her tür öykünme yanlıştır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

İnsanlık Rousseau'ya her zaman sevgi duyacak, günahlarını bir rahibe değil de dünyaya itiraf ettiği için...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bir inancı ya da bir sistemi açıkça benimseyerek aklının gelişmesini durdurmak yanılgısına hiç düşmedi o...

Dorian Gray'in Portresi

İnsanoğluna bağışlanmayı sağlayan, günahlarını açıklamasıdır; din adamı değil.

Dorian Gray'in Portresi

Kısacası, iki sınıfa bölünmüştür dünya: İnanılmaza inananlar (halk yığınları gibi) ve umulmazı yapanlar.

Önemsiz Bir Kadın

Yaşam, sinirler, kaslar ve yavaş yavaş oluşan hücrelerin sorunudur: Düşünceler kendilerini orada gizlerler ve tutkular orada düşler kurarlar.

Dorian Gray'in Portresi

İnanç uğruna kendini kurban etmek, kuşkuculuğun trajik bir biçimidir; inançla yapılamayan bir şeyi ateşle yapmaya kalkmak... Hiçbir insan doğru olduğuna inandığı bir şey için ölmek istemez. İnsanlar, doğru olmasını dileyip de, yüreklerindeki korkunun doğru bulmadığı bir şey için ölür ancak.

Bay W. H.'nin Portresi

Metafizik gerçekler, maskelerin gerçekleridir.

Maskelerin Gerçeği

Tarih, birkaç belirli olgudur sonunda; dinse, birkaç yadsınamaz öğreti... Bunların ötesinde her şey, bir buluştur.

Theatre, Mart 1894

Kilise konusunda: Bir ülkenin kültürü açısından, doğaüstü olaylara inanmak, mucizeler yaratmak, düş gücü için gerekli olan söylence üretme yeteneğimizi canlı tutmakla görevli bir topluluğun bulunmasından daha yararlı bir şey düşünemiyorum!

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Dinler sindirilebilir, ama hiçbir zaman çürütülemez.

Tarihsel Eleştirinin Yükselişi

Günlük mucizeleri yaratabilmek uğruna doğaüstü şeylere inanmayı görev edinmiş insanlardır rahipler.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Mucizeler yaratılabilir her zaman. Bu nedenle de inanılmaz mucizelere...

Small, I., **Oscar Wilde'ın Yeniden Değerlendirilmesi**

Dünyayı gördüğümüz gibi anlamaktır bizim işimiz, bildiğimiz biçimde düzeltmeye kalkışmak değil.

Örnek Milyoner

Rahip Damien cüzamlılarla yaşamaya gittiğinde İsa gibiydi; böyle bir görev yapmakla içindeki en iyi şeyin bilincine tümüyle varmak istiyordu; ama ruhunu müzikle tanıyan Wagner'den ya da türküyle kavrayan Shelley'den daha Hıristiyan değildi. İnsanlar tek tür değildir; kusurlu insan kadar kusursuzluk vardır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Ruh ve bedenin uyumu... Bir çılgınlık anında insanoğlu ikisini birbirinden ayırdı ve kaba olan bir gerçekçilik ile boşa çıkan bir ülkücülük yarattı.

Dorian Gray'in Portresi

Seksenindeki bir piskopos, onsekizinde bir delikanlıyken kendisinden söylenmesini istenenleri yineler durur ve bunun doğal sonucu olarak da hep şirin kalır.

Dorian Gray'in Portresi

Kilise hiçbir çocuğu dışlayamaz. Her çocukta bir azizin yapısı vardır.

Ciddi Olmanın Önemi

Bir tapınakta herkes ağırbaşlı olmalıdır, tapınılan şey dışında...

Önemsiz Bir Kadın

Dinci söylemler ile ayinler arasında garip bir ilişki görünüyor. Sıradan din bilimi, elindeki altını çoktan bakıra dönüştürdü ve dünyanın bir zamanlar yüreğine dokunan sözcükler ve deyimler giderek anlamsız, usandırıcı oldular yinelenip durmaktan. Dinsel söylem, önerilerine yeni bir nitelik katmalıdır, insanoğlunca yine duyumsanmak istiyorsa...

Pearson, H., **Oscar Wilde'ın Yaşamı**

Çok güçtür uyanık durmak, hele kilisedeyseniz...

Canterville Hortlağı

Vaaz, acıklı bir salçadır, onunla birlikte yiyecek bir şey yoksa...

Padua Düşesi

Dinlemek, çok tehlikeli bir şeydir. Dinlerse inanabilir insan. Bir tartışmayla kendinin inandırılmasına izin veren insan, iyice sağduyusuz biridir.

İdeal Bir Koca

Bir rahip vardı delirmek isteyen ya da rahip olmak isteyen bir deli... Hangisiydi unuttum!

Önemsiz Bir Kadın

Bir yaban ormanındaki vaizin sesiyle tanrılara giden yollar açılmalıdır.

Knox, M., **Oscar Wilde**

Tanrılar, bizi cezalandırmak istediklerinde dualarımızı kabul ederler.

İdeal Bir Koca

Acıya tapınmak çok kez egemen olmuştur dünyaya. Ermişleriyle ve şehitleriyle, kendi kendilerine işkence yapma istekleriyle, bedenlerini sakatlamak için duydukları azgın tutkularıyla, bıçakla yaralamalar ve sopayla dayak atmalarıyla Ortaçağcılık, gerçek Hıristiyanlık'tır. Ortaçağ'ın İsa'sı da, gerçek İsa'dır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Kehanet diye bir şey yoktur. Yazgı, uyarıda bulunmayacak kadar ya aşırı bilge ya da aşırı acımasızdır.

Dorian Gray'in Portresi

Dinsel inançlar uğruna ölmek, insanın kendi yaşamını en yararsız biçimde kullanmasıdır.

Bay W.H.'nin Portresi

Geçmiş ortadan kaldırılabilir. Pişmanlıklar, yadsımalar, unutkanlıklar bunu yapabilir. Ama kaçınılmazdır gelecek...

Dorian Gray'in Portresi

"Kendini tanı!" yazılıydı antik dünyanın kapısında. Yeni dünyanın kapısına ise, "Kendin gibi ol!" yazılacak... İsa'nın gizi budur işte...

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Bir zorbalıktır, cennet... Kendimi, evimdeymiş gibi hissedeceğim orada.

Vera ya da Nihilistler

Suç ve Erdem

Gerçeğin sıradan dünyasında kötüler cezalandırılmaz, iyiler ödüllendirilmez. Başarı güçlülere verilir, başarısızlık ise güçsüzlerin üstüne yüklenir.

Dorian Gray'in Portresi

Tarih okurken, kötülerin işledikleri suçlardan değil, iyilerin verdikleri cezalardan iğreniyor insan. Toplumlar, arada sırada görülen suçlardan çok, alışılagelmiş ceza uygulamalarından acımasız duruma getiriliyor.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

İnsanları iyi ve kötü diye ayırmak saçmadır. İnsanlar ya çekicidirler ya da itici...

Lady Windermere'in Yelpazesi

Toplum suçluları bağışlar çoğu zaman; ama düş kuranları hiçbir zaman.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Ne kadar çok ceza verilirse, o kadar çok suç üretilir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

İnsanın kesin bir seçim yapması gereken anlar vardır: Kendi yaşamını tümüyle, eksiksiz, dopdolu yaşamak mı, yoksa ikiyüzlülük içindeki bir dünyanın istediği yapmacık, sığ, onur kırıcı bir varoluşa sürüklenmek mi?

Lady Windermere'in Yelpazesi

Bir çocuk, ana baba ya da bakıcı gibi kişilerin verdiği cezaları anlayabilir, hatta bir ölçüde boyun eğerek karşılayabilir. Onun anlayamadığı, toplumun verdiği cezalardır.

Daily Chronicle gazetesine mektup, 28 Mayıs 1897

Suçlu mu? Bırakın,
Dayanılmaz çekiciliğin ne olduğunu bilmeyenler,
Bırakın, bizim gibi tutkunun kıpkırmızı ateşinde
yürümeyenler,
Yaşamları sıkıcı ve renksiz olanlar
Bırakın, varsa eğer, tek kelimeyle hiç sevmemişler
Sizi taşa tutsunlar.

Padua Düşesi

Akıllıca bir şey değildir, insanın yüreğini dünyaya açması.

Schmidgall, G., **Yabancı Wilde**

Derin düşüncelere dalmak, toplumun kanısına göre, bir yurttaşın suçlanabileceği en korkulu şeyse de, en yüksek kültüre göre insana yaraşır bir uğraştır.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bir ermişle bir günahlı arasındaki tek fark, her ermişin bir geçmişi, her günahlının bir geleceği bulunmasıdır.

Önemsiz Bir Kadın

İnsanın evrimi yavaş, adaletsizliği ise büyüktür.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

İyi insanların büyük zararı dokunuyor şu dünyaya...
Verdikleri en büyük zarar da, kötülüğü olağanüstü önemli kılmalarıdır.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Ateşi sever yanmış çocuk.

Dorian Gray'in Portresi

Birçok tarihçi ya da en azından tarihsel konular üstüne yazı yazanlar, hâlâ tarihe ahlak açısından bakmayı uygun görüp başarılı bir okul müdürünün ağırbaşlı kendini beğenmişliğiyle övgü ya da kusur dağıtıyorlar.

Kalem, Kağıt ve Zehir

Açlıktan öldürürler korkmuş küçük çocuğu
Ağlayıncaya değin gece gündüz;
Güçsüzü kamçılarlar, döverler aptalı,
Soytarıya döndürürler saçı ağarmışı, yaşlıyı,
Bazıları çıldırır, tümü de kötüleşir,
Ama açamaz kimse ağzını.

Reading Zindanı Türküsü

İnsanlar uzun süre katlanırlar acılara, ama öç gelir sonunda: Kırmızı eller ve sessiz ayaklarla alınan öç...

Vera ya da Nihilistler

Bir hançer daha etkilidir yüz özdeyişten.

Vera ya da Nihilistler

Tutuklular değil, cezaevleridir düzeltilmeye gereksinimi olan.

Daily Chronicle gazetesine mektup, 28 Mayıs 1897

Ben, yaptığım kötü eylemler için pişmanlık duyuyorum; siz ise, yaptığınız iyi eylemler için... Aramızdaki fark bu.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Cezaevleri reformunu etkili kılmak için belki de yapılması gereken en güç iş, müdürleri insancıllaştırmak, gardiyanları uygarlaştırmak ve papazları Hıristiyanlaştırmak'tır.

Daily Chronicle gazetesine mektup, 24 Mart 1898

Suçlular birer olağanüstü Macbeth ya da korkunç Vautrin değillerdir. Bildiğimiz saygın, sıradan insanların doymadıkları zaman düşebilecekleri duruma düşmüşlerdir yalnızca. ... Suç, mal mülk için işlenmiş olmayabilir; ama yanlış mülkiyet sisteminin yarattığı mutsuzluk, öfke ve bunalımdan kaynaklanabilir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Hiçbir şeyi artık ne onaylıyor ne de onaylamıyorum. Yaşama karşı takınılan bir davranıştır yargılamak. Ahlak üstüne önyargılar saçmak için yeryüzüne gönderilmedi insanoğlu...

Dorian Gray'in Portresi

Kişilik çok gizemli bir şeydir. İnsan yaptığıyla ölçülemez her zaman: Bir insan yasalara uyabilir, ama değersiz olabilir; yasaları çiğneyebilir, yine de nitelikleri bulunabilir. Hiçbir kötülük yapmadan kötü olabilir. Topluma karşı bir suç işleyebilir, ama o suç nedeniyle de içindeki kusursuzluğun bilincine varabilir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Bir insan ne zaman büyük bir budalalık yapsa, bir soylu amaç içindir.

Dorian Gray'in Portresi

İyiliğin kaba ölçümüne göre, iyi olmak çok kolaydır. İyi sayılmak belirli ölçüde utanılacak bir korkuyu, belirli ölçüde özgün düşünce yoksunluğunu, belirli ölçüde orta sınıf saygınlığına duyulan bayağı bir tutkuyu gerektirir.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Kuralları bulunacak kadar budala, onlara uyacak kadar da talihsizdiler.

Leach, M., **Nükteci Olmanın Önemi**

Günah değil, açlıktır çağdaş suçların anası.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Yaşanan çağın ölçülerini benimsemekten başka bir şey değildir modern ahlak. Bir kültür adamının çağın ölçülerini benimsemesi, en büyük ahlaksızlık sayılmalıdır.

Dorian Gray'in Portresi

Soyut ahlakın ucuz sertliğinden nefret ediyorum.

Canterville Hortlağı

Ülküler, tehlikeli şeylerdir. Gerçekler, daha iyidir onlardan...

Lady Windermere'in Yelpazesi

Korkunç günahlara çağrılar vardır, boyun eğebilmek için güç ve cesaret gerektiren.

İdeal Bir Koca

Günah denilen şey, ilerlemenin temel öğesidir. Onsuz durgunlaşır ya da yaşlanır ya da donuklaşır dünya. Günah, yarattığı merakla soyun deneyimini arttırır.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Hiçbir günah yoktur, budalalık dışında.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Suç, alt sınıfların bir özelliğidir yalnızca. ... Bizim için sanat neyse, onlar için suç odur: Olağanüstü duyumlar almak için kullanılan bir yöntem.

Dorian Gray'in Portresi

Günahtan kurtulmanın tek yolu, ona boyun etmektir.

Dorian Gray'in Portresi

İnsanın en göze çarpan kusuru, en önemli erdemidir.

Önemsiz Bir Kadın

Her şeye karşı direnebilirim, beni baştan çıkaran şeyler dışında...

Lady Windermere'in Yelpazesi

Yaşamın amacı, varsa eğer, insanı baştan çıkaracak şeylerin ardına düşmektir.

Önemsiz Bir Kadın

Erdemin yollarına saptırılmayın sakın...

Lady Windermere'in Yelpazesi

Yardımseverlik, bir yığın günaha yol açar.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Bir ermiş verin insanlara, size hiçbir şeye malolmaz bu...

Vera ya da Nihilistler

Ahlak duygusunun egemenliği altında olup da kalpsiz, acımasız, kinci, odun kafalı ve en ufak insanlık duygusundan bile yoksun bulunmayan bir kişiye hiç rastlamadım. ... Doğal olmayan elli kötü huyu, doğal olmayan tek erdeme yeğlerim.

İngiliz Rönesansı

Vicdan, bencil yapar herkesi...

Dorian Gray'in Portresi

Vicdan ile ödleklik aynı şeylerdir gerçekte... O ikisinin ortaklığının ticari adıdır vicdan.

Dorian Gray'in Portresi

Kişileri ilkelerden daha çok severim; hele ilkeleri bulunmayan kişilere, dünyadaki her şeyden çok sevgi duyarım.

Dorian Gray'in Portresi

Günümüzde üçkâğıtçılar öylesine namuslu görünüyor ki, namuslu yurttaşlar üçkâğıtçı görünümüne düştüler.

Padua Düşesi

Yasaları çok iyi bilenlerin, dilediklerinde yapamayacakları hiçbir şey yoktur.

Vera ya da Nihilistler

Bilmem doğru mudur yasalar,
Yanlış mıdır:
Tüm bildiğimiz zindanda yatanlara
Sağlamlığıdır duvarın;
Yıl gibi olduğudur her günün,
Bir yıl ki, günleri yıldan uzun.

Kendi kardeşinin kanını akıtan
İlk insandan bu yana,
İnsanoğlunun insan için yaptığı her yasayla
Başlar acıların dünyası;
Buğdayı öğütür, samanı ayırır yasalar,
Değirmenlerin en şeytansı olanıyla.

Reading Zindanı Türküsü

Bir lükstür kendi kendini kınamak... Kendimizi suçladığımızda, bir başkasının artık bizi suçlamaya hakkı bulunmadığına inanırız.

Dorian Gray'in Portresi

Günah tek başına işlenmelidir, hiçbir yardakçı bulunmadan.

Kalem, Kağıt ve Zehir

Çok tehlikeli şeydir, birini yola getirmeye kalkmak.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Hiç ummadığım bir kişide erdemle karşılaşmak bana büyük acı veriyor. Bir yığın saman içinde bir iğne bulmaya benziyor; bu batıyor insana... Erdeminiz varsa, o konuda herkesi uyarmanız gerekir.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Bilinçsizliğin satın alınabildiği afyon sığınakları... Eski günahların anılarının, yeni günahların çılgınlıklarıyla yok edildiği korku sığınakları...

Dorian Gray'in Portresi

İnsanların günümüzde, üstüne boş sözler ettikleri ve bilisizce onur duydukları bilincin varlığı bile kusurlu bir gelişmenin belirtisidir. Bilincin sağlıklı olabilmesi için içgüdüyle birleşmesi gerekir.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Gerçeği bulmak için binlerce yalan düşlemek gerekir.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Yaptığımız her küçük şey, erdemlerimizi öğütüp toza çeviren ve onları değersiz kılan ya da günahlarımızı geçmiştekilerin tümünden daha olağanüstü, daha görkemli yeni bir uygarlığın öğelerine dönüştüren yaşamın büyük makinesinden geçer.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Yalnız güçsüzler direnir günaha çağrılara...

Small, I., **Oscar Wilde'ın Yeniden Değerlendirilmesi**

Erenlere bir daha geri dönemeyiz. Çok daha fazlasını öğrenebiliriz, günahlılardan...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

İnsanlar günahlarını öderler; sonra yine öderler ve yaşam boyu ödemeyi sürdürürler.

Lady Windermere'in Yelpazesi

İyiler sonunda mutlu, kötülerse mutsuz olurlar. Öykülerin anlatmak istediği budur işte...

Ciddi Olmanın Önemi

Dünya kendi trajedilerine her zaman güldü, çünkü onlara katlanabilmenin tek yolu oydu.

Önemsiz Bir Kadın

Suçluları öldürmemiz kendi benliğimiz açısından çok yerinde; onları acı çektirerek yaşamak zorunda bırakırsak, işledikleri suçlar yüzünden neler kazandığımızı gösterebilirler bize.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Reading kentine yakın, Reading zindanında
Bir utanç çukuru vardır.
Ve içinde yatmaktadır acınacak bir adam
Alevin dişleriyle yenmiş,
Yakıcı bir kefene sarılmış,
Adı bile yoktur mezarında.

Reading Zindanı Türküsü

Kadınlar ve Erkekler

Kadınlar Anlaşılmaz

Çok konuşur her kadın...

Vera ya da Nihilistler

Gerçek yaşını açıklayabilen bir kadına hiç güvenilmez. Yaşını söyleyebilen bir kadın, her şeyi söyleyebilir.

Önemsiz Bir Kadın

İyi bir bellek, kadınların erkeklerde pek de hayranlık duydukları bir nitelik değildir.

Ciddi Olmanın Önemi

Cinsellik, bir savunuya değil, bir meydan okumaya dönüşür çok çekici kadınlarda...

İdeal Bir Koca

Kadınlar saldırarak savunurlar kendilerini; saldırır saldırmaz da beklenmedik, tuhaf bir biçimde teslim olurlar.

Dorian Gray'in Portresi

Övgüler karşısında silahlarını hiç bırakmaz kadınlar. Erkeklerse hep bırakırlar. İki cins arasındaki ayırım budur işte...

İdeal Bir Koca

Bir kadının yaşamında tek bir gerçek trajedi vardır. Geçmişinde hep aşkı, geleceğinde ise yalnız kocası olması...

İdeal Bir Koca

Otuz beş yaş, çok çekici bir dönemdir. Otuz beş yaşında kalmakta yıllarca direnen en yüksek ailelerden kadınlarla doludur sosyete...

Ciddi Olmanın Önemi

Kendisine kur yapılmasından hoşlanmayacak tek bir kadının bulunduğunu sanmıyorum. Kadınları dayanılmaz biçimde çekici yapan da budur.

Önemsiz Bir Kadın

Bir kadın yeryüzündeki herkesle flört eder, başkaları baktığı sürece...

Dorian Gray'in Portresi

Yalnız çok çirkin ya da çok güzel kadınlar gizler yüzlerini...

Padua Düşesi

Erdemleri var birçok kadınlardaki gibi,
Onun takmadığı bir mücevherdir güzellik.

Bir Floransa Trajedisi

Sade kadınlar çok yararlıdırlar. Saygın biri olarak ün kazanmak istiyorsanız, onları yemeğe çıkarmanız yeterlidir. Öteki kadınlar çok çekicidirler, ama bir yanılgıdan kurtulamazlar: Genç görünebilmek için boyanıp dururlar.

Dorian Gray'in Portresi

Akşamları giyemeyeceği hiçbir şey verilmemelidir bir kadına.

İdeal Bir Koca

Giyinmeye onun kadar vakit ayırıp da, böyle kötü sonuç alan bir kadın daha görülmemiştir.

Ciddi Olmanın Önemi

Kadınların gücü, psikolojinin onları açıklayamamasından ileri gelir. Erkekler incelenebilir, kadınlarsa... Onlara yalnızca hayran olunur.

İdeal Bir Koca

Çekici oldukları için ödüllendirildiklerini görmüyoruz kadınların; çoğunlukla cezalandırılıyorlar.

İdeal Bir Koca

Boşuna uğraşmayın kadınları anlamak için: Bir resimdir kadınlar; erkeklerse bir sorun.

Önemsiz Bir Kadın

Kadınlar sevilmek için yaratılmışlardır, anlaşılmak için değil...

Gizi Olmayan Sfenks

Kadınları anlamaya kalkmayın hiç. ... Kadınların gerçekten ne demek istediğini bilmek istiyorsanız (bunun her zaman tehlikeli bir şey olduğunu belirtmek gerekir) yüzlerine bakın, sakın dinlemeyin.

Önemsiz Bir Kadın

Kadınlar, nesnenin akıl karşısındaki zaferini simgeler; tıpkı erkeklerin ahlaka karşı aklın zaferini simgelemesi gibi...

Dorian Gray'in Portresi

Görüyorum ki, erkekler severlerse bir kadını
Yaşamlarından çok az şey verirler ona,
Oysa kadınlar, onlar severlerse her şeylerini verirler.

Padua Düşesi

Sağduyulu kadınlar öylesine yavan olurlar ki...

İdeal Bir Koca

Kadınların olağanüstü içgüdüleri vardır: Her şeyi bulurlar, apaçık ortada duran dışında...

İdeal Bir Koca

Her kadın bir başkaldırıcıdır; genellikle de, kendisine karşı...

Önemsiz Bir Kadın

Çok fazla düşünen kadınlara güven duyulmaz. Kadınlar, orta karar düşünmelidir; her şeyde de orta karar olmaları gerektiği gibi...

Önemsiz Bir Kadın

Ne tipik bir kadınsınız! Duygusallıktan söz ediyorsunuz, ama çok bencilsiniz her zaman.

Önemsiz Bir Kadın

Sıradan kadınların sığınağı, güzellerinse yıkımıdır ağlamak...

Lady Windermere'in Yelpazesi

Geçmişi bulunan bir kadın gibi görünüyor. Öyle görünür zaten çoğu güzel kadın.

İdeal Bir Koca

Birçok koca değiştirmiş, söylendiğine göre en az üçmüş; ama sevgilisini hiç değiştirmediği için onunla ilgili bir skandal konuşulmuyor artık.

Lord Arthur Savile'in Suçu

Bir kadının modern yaşamda bulduğu en önemli avuntu, kendi hayranını yitirdiğinde, bir başkasınınkini elde edebilmesidir. Yüksek sosyetede bir kadını hep aklar bu.

Dorian Gray'in Portresi

Uygun bir geçmişi bulunan bir kadının yapamayacağı şey yoktur.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Kadınlar, erkeklerden çok daha pratiktirler. Hele evlilik söz konusu olunca bir şey söylemeyi unuttuklarında, hemen uyarırlar erkekleri...

Dorian Gray'in Portresi

Kadınlar rahatsız edilmekten hoşlanırlar; hiçbir zaman sevmezler peşlerinde dolaşmayan erkekleri.

Vera ya da Nihilistler

Acı çekmeye erkeklerden çok daha yatkındır kadınlar. Duygularıyla yaşar, yalnız duygularını düşünür onlar. Kadınların kendilerine bir sevgili edinmelerinin tek nedeni, olay çıkarabilecek birinin bulunması içindir.

Dorian Gray'in Portresi

Bir kadının yaşamı duygusal eğrilerden oluşur; erkeğin yaşamı aklın düz çizgileri doğrultusunda gelişir.

İdeal Bir Koca

Ne kadar zordur iyi kadınlar! Ne kadar güçsüzdür kötü erkekler!

Lady Windermere'in Yelpazesi

İyi kadınların yaşam üstüne sınırlı görüşleri vardır ve ufukları öyle dar, ilgileri öylesine küçüktür ki...

Önemsiz Bir Kadın

İyi kadınlarla doludur yeryüzü... Bir orta sınıf eğitimidir, onları bilmek!

Lady Windermere'in Yelpazesi

İki ayrı soy ya da yaratık gibi, iyi ya da kötü diye ikiye ayrılamaz insanlar. İyi kadın denilenlerin içinde korkunç şeyler bulunabilir: Korkusuzluğun, direngenliğin, kıskançlığın, günahın çılgınca duyguları... Kötü kadın diye adlandırılanların içlerindeyse, keder, pişmanlık, acıma, esirgemezlik bulunabilir.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Kötü kadın can sıkar. İyi kadın bunaltır. Aralarındaki tek ayırım budur.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Kadınların tarihi, dünyanın gördüğü en ağır zulmün tarihidir: Güçlüye karşı güçsüzün zorbalığı...

Önemsiz Bir Kadın

Kadınlar, yaşamlarının en saf altınını verirler erkeklere; ama sonradan hep ufaklık olarak geri isterler.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Kadınlara iyi davranmanın tek yolu, güzelse onunla, sıradansa başkasıyla sevişmektir.

Ciddi Olmanın Önemi

Bir kadın, elinde tutmak istiyorsa bir erkeği, onun en kötü yanları için çekici görünebilmelidir.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Kadınlar, başyapıtlar yaratma isteğini doğurur erkeklerde; o başyapıtı gerçekleştirmelerini de her zaman önlerler.

Dorian Gray'in Portresi

Kadınlar, erkekleri yargılamak değil, hoşgörülmeye gereksinim duyduklarında onları bağışlamak için yaratılmışlardır.

İdeal Bir Koca

Kadınlar, kusurlarından ötürü severler erkekleri. Yeterince kusurlu olursak her şeyimizi bağışlarlar, aydınlanmış aklımızı bile...

Dorian Gray'in Portresi

Hiçbir erkek gerçek başarıya ulaşamaz şu dünyada, kendisini destekleyen bir kadın yoksa. Kadınlar yönetirler toplumu...

Önemsiz Bir Kadın

Biz kadınlar bayılırız başarısızlığa. Erkekler bize sığınırlar, başarısız oldukça...

Önemsiz Bir Kadın

İnsanlığın tanrılara davrandığı gibi davranır erkeklere, kadınlar... Erkeklere taparlar ve uğurlarına bir şeyler yapmaları için onları hep diken üstünde tutarlar.

Dorian Gray'in Portresi

Kadınlar, ideallerini yarattıklarını sanırlar erkeklerde. Oysa yaptıkları, birer sahte tanrıya dönüştürmektir onları...

İdeal Bir Koca

Bir kadın gerçekten pişmanlık duyuyorsa, kötü bir terziye gitmesi gerekir. Yoksa kimse inanmaz ona.

Lady Windermere'in Yelpazesi

İnsanı bu kadar alımsız, bu kadar saf ve bu kadar entelektüel gösteren incilerden bıktım artık!

İdeal Bir Koca

Gardenyalar ve soylular, tek düşkün olduğu şeylerdi kadının...

Canterville Hortlağı

Kadınlar, biz erkekleri yola gelmez kötü birisi olarak bulmak ve çekiciliğini yitirmiş iyi birisi olarak bırakmak isterler.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Kadınlar, her şeyden çok, hayranlarının değişmez bağlılıklarından yaşlanırlar.

İdeal Bir Koca

Kadının saçları altın rengine dönmüş, üzüntüsünden...

Ciddi Olmanın Önemi

Hiçbir kadında bellek bulunmamalıdır. Kadında bellek, kendini unutmasının başlangıcıdır.

Önemsiz Bir Kadın

Biliyorum genellikle kadınlar,
Her biri, bir adamla eşleşmiş, mutsuzluk içinde.
Kocasının bencilliği yüzünden yaşamı yıkılmış:
Duyulan acıyı azaltmaz genel olmak.
Sanırım hiç duymadım bir kadının güldüğünü;
Birisi dışında, yalnız sevinçten güldüğünü.
Bir akşam vaktiydi, herkesin geçtiği sokaklarda
Acınacak durumda bir kadın yürüyordu dudakları boyalı,
Yüzüne keyfin maskesini takmış; onun gibi gülemezdim ben.
Hayır, ölüm bile daha iyidir bundan.

Padua Düşesi

Sorundur Erkekler

Erkekler için yaratılmıştı dünya; kadınlar için değil...

Önemsiz Bir Kadın

Kadınlar olmadıkça, gerçek idealleri unutur erkekler.

Önemsiz Bir Kadın

Zavallı, hantal, güvenilir, gerekli olan erkekler, milyonlar ve milyonlarca yıldır akılcı bir soydan gelirler. Onların türünde vardır bu; başka türlü olamazlar. Kadınların tarihi ise bambaşkadır. Erkek sağduyusunun ancak gösterişli protestocularıydık biz kadınlar... Çünkü, sakıncaları daha baştan görebiliyorduk.

Önemsiz Bir Kadın

İyi bağlanmış bir kravat, yaşama atılan ilk ciddi adımdır.

Ciddi Olmanın Önemi

Kendimizi çoğu kez bir öpücükle ele veriyoruz.

Salome

Bekâr kalmakta direnen erkek, sürekli bir günaha çağrıya dönüştürür kendisini.

Ciddi Olmanın Önemi

Tüm evli erkekler günümüzde bekâr gibi, tüm bekârlar da evli gibi.

Dorian Gray'in Portresi

Gelecekleri olan erkeklerden, geçmişleri bulunan kadınlardan hoşlanırım.

Dorian Gray'in Portresi

Bir erkek, bir kez severse bir kadını, onun için yapmayacağı şey yoktur, sevgisini sürdürmek dışında...

İdeal Bir Koca

Bir erkek bir kadına âşık olunca, yeryüzündeki öteki tüm kadınlar anlamsız gelir ona.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Bir erkek severse bir kadını, o zaman bilir
Tanrı'nın gizini, dünyanın gizini.

Padua Düşesi

- Bir erkeğin, kendisini öylesine iyi anlayabilen bir kadınla karşılaşması ne büyük bir şey...
- O ölçüde de sakıncalı: Öyle bir kadınla evlenilir sonunda!

Lady Windermere'in Yelpazesi

Evlenmek isteyen bir erkek ya her şeyi bilmeli ya da hiçbir şeyi...

Ciddi Olmanın Önemi

Bir erkek, her kadınla mutlu olabilir, onu sevmediği sürece...

Dorian Gray'in Portresi

Erkekler hiçbir zaman kadınlara buyruk vermemeli: Bunu yapmayı hiç bilmezler; yapmaya kalkınca da ille budalaca bir söz söylerler.

Ciddi Olmanın Önemi

Şu erkekler rezil şeyler; kadınlar olmadan da pekâlâ mutluluk duyabiliyorlar. Yemeklerden sonraki kısa bir soluk alma süresi dışında, erkekleri bir an bile yalnız bırakmamak her kadının görevi olmalıdır.

Önemsiz Bir Kadın

Bir kadın için erkeği yola getirmenin tek yolu, derinden sıkıp bunaltarak, yaşama karşı duyabileceği tüm ilgiyi ortadan kaldırmaktır.

Dorian Gray'in Portresi

İdeal erkek, biz kadınlarla bir tanrıçaymışız gibi konuşmalı, ama bize bir çocukmuşuz gibi davranmalı. Her önemli dileğimizi geri çevirmeli, her saçma isteğimizi de yerine getirmeli. Kapris yapmamızı desteklemeli, görev almamızı engellemeli. Söylemek istediklerinden hep daha çok konuşmalı, konuştuklarından daha çok söyleyecekleri bulunmalı. ... Kadınlarda bulunmadığını bildiği nitelikler için bizi övmeli. Düşünü bile kurmadığımız erdemlerden yoksun olduğumuz için bizi acımasızca, gerçekten acımasızca kınamalı. Yararlı şeyleri kullanmayı bilmek konusunda kadınlara hiç inanmamalı. ... Erkekler topluluk içinde bizimle hep uzlaşmalı, yalnız olduğumuzda bize sonsuz saygı göstermeli. Öte yandan, istediğimiz an büyük bir olay çıkarmamıza hep hazır olmalı ve uyarıldığı anda, dertli, çok dertli görünmeli. Haklı sitemlerimizle karşılaşınca yirmi dakikadan az bir süre içinde bizi etkilemeli ve yarım saatin sonunda korkunç, gerçekten korkunç olmalı. Akşam sekize çeyrek kala ise, yemekten önce giyinmemiz için bizi sonsuza dek yalnız bırakmalı.

Önemsiz Bir Kadın

- Kimlere kötü erkek dersiniz?
- Masumluğa tutkun olan erkeklere.
- Ya kötü kadın?
- Bir erkeğin kendisinden hiç bıkmayacağı türden kadınlara...

Önemsiz Bir Kadın

Günaha girmemiş kadınların ne ilişkisi olabilir benimle ya da benim onlarla? Birbirimizi anlayamayız ki...

Önemsiz Bir Kadın

Geçmişi olan kadınları yeğliyorum. Öyle eğlenceli ki onlarla konuşmak!

Lady Windermere'in Yelpazesi

Yakalandıklarında çok gülünç görünür erkekler; üstelik, hep yakalanırlar.

İdeal Bir Koca

Ne ödlektir şu erkekler... Dünyadaki her yasayı çiğner, ama dünyanın diline düşmekten korkarlar.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Çok konuşulan bir adam her zaman çekicidir. Kendisinde bir şeyler bulunduğu kanısını uyandırır hiç değilse...

Ciddi Olmanın Önemi

Bir erkek, kadınların beklemedikleri şeyleri yapmalıdır, tıpkı onlarla hiç anlamadıkları şeyler üstüne konuşması gerektiği gibi.

Ciddi Olmanın Önemi

Hiçbir kadının, sıradan ya da çekici, kesinlikle sağduyusu yoktur. Sağduyu, erkek cinsinin özelliğidir.

İdeal Bir Koca

- Erkekler, biz kadınları eğitti...
- Ama kadınları açıklayamadı.
- Cinsellik açısından tanımlayın kadınları.
- Gizleri kalmamış Sfenksler'dir kadınlar...

Dorian Gray'in Portresi

Ahlak dersi vermeye kalkan bir erkek genellikle ikiyüzlüdür; ahlak dersi vermeye kalkan bir kadınsa, kesinlikle sıradandır.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Adamın kadına anlattıkları tümüyle doğruydu. Bir erkeği hiç ilginç kılmaz doğru şeyler...

Önemsiz Bir Kadın

Bir erkeğin meslek yaşamının yirmi yıl öncesine kadar gitmeye kalkışmak, hakça olur mu hiç?

Önemsiz Bir Kadın

Erkeğin gerçek kusursuzluğu, nelerinin bulunduğuna değil, kendisinin ne olduğuna dayanır.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Âşık Olunca...

Günah işlemiş olmazlar asla,
Aşk uğruna günaha girenler.

Padua Düşesi

Tutku, bir döngü içinde düşünmeye iter insanı.

Dorian Gray'in Portresi

Erkekler hep kadınların ilk sevgilisi olmak isterler. ...
Kadınlarsa, erkeklerin son aşkı olmaktan hoşlanırlar.

Önemsiz Bir Kadın

İnsanın tüm yaşamını yıkabilir bir öpücük...

Önemsiz Bir Kadın

Aşkın gizemi daha büyüktür ölümün gizeminden...

Salome

Aşk, ermiş yapar insanı; azizler, en çok sevilmiş olanlardır.

Robert Ross'a mektup

Hiç yoksul sayılabilir mi, sevilen biri?

Önemsiz Bir Kadın

Yoksulluk sürünerek kapıdan girince, aşk uçarak pencereden gider.

Dorian Gray'in Portresi

Aşk, zenginlerin ayrıcalığıdır, ama işsizlerin uğraşı değildir.

Örnek Milyoner

Aşk yinelenmekle yaşar ve yinelemek bir iştahı sanata dönüştürür. Her yeni aşk, biricik aşkıdır insanın üstelik. Kişinin değişmesi, tutkunun özelliğini değiştirmez; onu daha da derinleştirir ancak. Herkesin yaşamında bir büyük deneyim bulunabilir, olsa olsa... Yaşamın gizi, o deneyimin elden geldiğince çoğaltılmasıdır.

Dorian Gray'in Portresi

Yaşamlarında tek bir kez âşık olanlar sığ kişilerdir. Onların bağlılık ya da vefa dedikleri şey, törelerin verdiği bir uyuşukluk ya da düş gücündeki bir eksikliktir. Akıl yaşamında tutarlılık neyse, duygu yaşamında bağlılık odur – başarısızlığın dile gelişi...

Dorian Gray'in Portresi

Aşk, bir yanılsamadır.

Dorian Gray'in Portresi

Güçtür bir insanın sevdiklerine haksızlık etmemesi.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Modern yaşamda aşk arayanlar kesinlikle düş kırıklığına uğrarlar.

Vera ya da Nihilistler

Yaşamın kutsanmasıdır aşk,
Erdemsiz kalanlara erdem verir de onları temizler
Şu dünyanın iğrenç kirliliğinden;
Bir ateştir arındıran altını artıktan,
Bir bahardır, kış toprağında
Saflığın bir gül gibi açmasını sağlayan.

Padua Düşesi

Aşk artık hiç tutulmuyor; onu, ozanlar öldürdüler. Aşktan öylesine çok söz ettiler ki, kimse inanmıyor şimdi...

Olağanüstü Roket

Biz kadınlar kulaklarımızla severiz, siz erkeklerin gözlerinizle sevdiğiniz gibi, eğer sevebildiyseniz hiç...

Dorian Gray'in Portresi

Ona duyduğu sevgide (gerçek bir sevgiydi bu) soylu ve düşünsel olmayan hiçbir şey yoktu. Duyulardan doğan, onlar yorulunca da sönüp giden yalnızca fiziksel bir güzellik hayranlığı değildi bu. Michelangelo, Montaigne, Winckelmann ve Shakespeare'in duyduğu gibi bir sevgi...

Dorian Gray'in Portresi

Kusursuzlar değil, kusurlulardır sevgiye gereksinim duyanlar.

İdeal Bir Koca

Kendine kapılanlara korkunç bir körlük verir, tutku...

İspanyol Prensesi'nin Doğum Günü

Aşkın önemsiz yanlarını bilir vefalı olanlar yalnızca; vefasızlarsa, aşkın trajedilerini öğrenirler.

Dorian Gray'in Portresi

Büyük aşklar ve kederler, kendi bolluklarıyla yok edilirler.

Dorian Gray'in Portresi

Sonsuza dek sürmesi uğruna çırpınmakla, her aşk serüveninin tadını kaçırır kadınlar...

Dorian Gray'in Portresi

Ne budalalıktır aşk! Mantığın yarısı kadar olsun yararlı değildir, hiçbir şeyi kanıtlamaz aşk; gerçekleşmeyecek şeyleri anlatır hep ve doğru olmayan şeylere inandırır insanı.

Bülbül ve Gül

Hiçbir şey, kadındaki nükte yeteneği kadar bir aşk serüveninin tadını kaçıramaz.

Önemsiz Bir Kadın

Yirmi yıllık aşk, bir yıkıntıya döndürür bir kadını; yirmi yıllık evlilikse, bir kamu yapısına çevirir onu...

Önemsiz Bir Kadın

Birini seven kadınlar hasta ediyor beni. Birine nefret duyan kadınlar çok daha ilginç...

Dorian Gray'in Portresi

Âşık olunca, kendini aldatmaya başlar insan ve başkalarını aldatarak sona erdirir aşkı.

Önemsiz Bir Kadın

Sonuç, hep aynıdır: Kadın acı çeker, erkekse özgürlüğe kavuşur.

Önemsiz Bir Kadın

Sevmekten vazgeçtiğimiz kişilerin duygularında gülünç bir şeyler buluruz hep.

Dorian Gray'in Portresi

Evlenenler

Evlilik nedir? Geri alınamayan bir ant...

Dorian Gray'in Portresi

Yalnız iki trajedi vardır şu dünyada... Birisi istediğini elde edememek, ötekisiyse elde etmek.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Karşılıklı anlaşmazlıktır evliliğin temeli.

Lord Arthur Savile'in Suçu

Yaşam Kitabı bir bahçede, bir erkek ve bir kadınla başlar, vahiylerle sona erer.

Önemsiz Bir Kadın

İnsanoğlu sürekli aşklar yaşamalı... Kişinin asla evlenmemesi gereğinin nedeni de budur.

Önemsiz Bir Kadın

Bir evlenme önerisinin hiçbir romantik yanı yoktur. Bir de bakarsınız, kabul ediliverir öneri. Genellikle de öyle olur.

Ciddi Olmanın Önemi

Uzun nişanlılık dönemi, birbirlerinin kişiliğini evlilikten daha önce tanıma olanağını sağlar. Hiç de salık verilecek bir şey değildir bu.

Ciddi Olmanın Önemi

Çifte yaşam sürdürmek, evliliğe hazırlanmanın en iyi yoludur.

Small, I., **Oscar Wilde'ın Yeniden Değerlendirilmesi**

Erkekler yorgun düştükleri için, kadınlarsa meraklı oldukları için evlenirler. İkisi de düş kırıklığına uğrarlar.

Dorian Gray'in Portresi

Tüm erkekler, evlenmiş kadınların taşınmaz mallarıdır.

Önemsiz Bir Kadın

Kadınlar ya koca avına çıkarlar ya da kocalardan gizlenirler.

İdeal Bir Koca

Kocalarımız varlığımızı bile unuturlar, arada sırada başlarının etini yemezsek. ... Öyle bir yasal hakkımızın bulunduğunu da böylece anımsatmış oluruz onlara.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Evlilik yaşamında, üçlü olmak bir mutluluktur. İkili yaşamak, hiçbir şeydir.

Ciddi Olmanın Önemi

Saygın hiçbir evde bulunamayacak kadar güzel bir kadındı o...

Önemsiz Bir Kadın

Suçlular sınıfına girer, çok güzel kadınların kocaları.

Dorian Gray'in Portresi

İdeal bir koca mı?.. Öteki dünyadaki bir şeymiş gibi geliyor bu söz insana.

İdeal Bir Koca

İki kez evlendiniz, bir kez de âşık olmayı deneseniz.

Vera ya da Nihilistler

Sıradan kadınlar kocalarını hep kıskanırlar. Ama güzel kadınlar hiçbir zaman. ... Başkalarının kocalarını kıskanmakla öylesine doludurlar ki!

Önemsiz Bir Kadın

İnsanlar hiç aldırış etmediklerine hep çok iyi davranırlar. Ama bir kadın hemen anlar kendisine ilgisiz kalındığını. Kocasından ilgi görmeyen kadın bunu anlar anlamaz ya korkunç pasaklı olur ya da bir başkasının kocasına parasını ödettiği çok şık şapkalar giyer.

Dorian Gray'in Portresi

Evlilik yaşamında insanlar artık birbirlerini sevmez oldukları zaman yakınlık başlar.

İdeal Bir Koca

Ne keyiflidir o koca,
Ocağının başında oturan çirkin karısıyla...

Padua Düşesi

Tam bir Türk... Haftada üç kez evlilik yapıyor!

Vera ya da Nihilistler

Bir kadın ikinci kez evlenirse, ilk eşine nefret duyduğu içindir. Bir erkek ikinci kez evlenirse, ilk eşine hayranlık duyduğundandır. Şanslarını dener kadınlar, erkeklerse tehlikeye atar.

Dorian Gray'in Portresi

Bugünlerde insanlar istedikleri kadar evlenebiliyorlar. Çok tutulan bir moda oldu bu...

İdeal Bir Koca

Evliliğin hoş olan yanı, aldatma üstüne kurulmuş bir yaşamı iki taraf için de kesinlikle gerekli kılmasıdır.

Dorian Gray'in Portresi

Evli bir erkeğin mutluluğu, evlenmemiş olduğu kişilere bağlıdır.

Önemsiz Bir Kadın

Evli kadınların bağlılığı dünyadaki başka hiçbir şeye benzemez. Evli erkeklerin hiç anlamadıkları bir şeydir bu.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Kadınlar giderek öylesine eğitildiler ki... Artık hiçbir şey şaşırtmamalı bizleri, mutlu evlilikler dışında!

Önemsiz Bir Kadın

Kadınlar hiç boş durmamalı evlerinde: Çalışmayan eller, düşüncesiz kalpler yaratır.

Bir Floransa Trajedisi

- Modern kadınlar her şeyi anlıyorlar.
- Kocaları dışında... Modern kadınların hiçbir zaman anlayamadıkları tek şey kocalarıdır.
- Birçok aile dağılırdı kocalarını da anlasalardı...

İdeal Bir Koca

Evliliği öylesine umutsuz, tek boyutlu bir kuruma dönüştüren, kadında giderek oluşan ahlak duygusudur.

İdeal Bir Koca

Evlilik yaşamı, yalnızca bir alışkanlıktır. Hem de kötü bir alışkanlık... Ama en kötü alışkanlıkların bile yitirilmesine acıyor insan. Belki de en kötü alışkanlıklardır, en çok aranılan. Bir kişiliğin öylesine ayrılmaz yanlarıdır ki onlar...

Dorian Gray'in Portresi

Evcimenlik hızla yaşlandırır insanı ve aklı daha yüksek şeylerden uzaklaştırır.

Olağanüstü Roket

Kocasına güvenen kadınlarla doludur kent yaşamı. Onları hemen tanıyabilirsiniz: Öylesine mutsuz görünürler ki...

Lady Windermere'in Yelpazesi

Bir kocanın topluluk içinde eşine ilgi göstermesi çok sakıncalıdır: Yalnız kaldıklarında onu dövdüğünü düşündürür herkese... Mutlu bir evlilik yaşamına benzeyen her şeye dünya artık kuşkuyla bakıyor.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Çok akıllı bir kadın, altı ayın sonunda erkeğin tam bir budala durumuna gelmesine yeter.

İdeal Bir Koca

Hiçbir evli erkek, karısı dışında hiç kimse için çekici değildir.

Ciddi Olmanın Önemi

Bunca kadının kendi kocalarıyla flört etmesi büyük bir skandal! Öylesine çirkin görünüyor ki... Herkesin önünde temiz iç çamaşırlarını yıkamaya benziyor.

Ciddi Olmanın Önemi

Evlilikler, başka herhangi bir nedenden çok, giderek kocaların sağduyusundan yıkılıyor. Bir kadın, kendisine kusursuz, mantıklı bir yaratık gibi davranmakta direnen bir erkekle nasıl mutlu olabilir?

Önemsiz Bir Kadın

Evliliğin gerçek yetersizliği, kişiyi bencillikten çıkarmasıdır. Renksizdir bencil olmayan insanlar: Bireysellikten yoksundurlar.

Dorian Gray'in Portresi

Erkekler korkunç sıkıcıdırlar iyi bir koca olunca; iğrenç ölçüde kibirlidirler iyi koca olmadıklarında...

Önemsiz Bir Kadın

Modern yaşamın gerekli bir lüksüdür, başkalarının karılarıyla ilgili gizler...

İdeal Bir Koca

Bir sanatçının modeliyle evlenmesi, bir yemek tutkununun aşçısıyla evlenmesi kadar ölümcüldür.

Leach, M., **Nükteci Olmanın Önemi**

Evlilik yıkar bir erkeği! Sigara içmek kadar moral bozucu, üstelik çok daha pahalıdır evlilik...

Lady Windermere'in Yelpazesi

Bayılıyorum yetmişini aşmış erkeklere: Kadınlara yaşam boyu bağlılık öneriyorlar hep.

Önemsiz Bir Kadın

Kendi ev yaşamı dışında, bir barışseverdi general...

Ciddi Olmanın Önemi

Adamın o soylu kadınla evleneceğini umuyordum. Ama, kadının galiba ailesinin çok büyük olduğunu söylemişti, yoksa ayaklarının mı? Hangisiydi unuttum...

Önemsiz Bir Kadın

Kocanız kural dışı bir kişidir. Benimkinin davranışlarıysa genel kuraldır. Başka hiçbir şey, bir genel kuralla evli bulunmak kadar yaşlandırmaz bir kadını...

İdeal Bir Koca

Kocam, benim için bir iş sözleşmesidir. Onun koşullarını karşılamaktan bıktım artık.

Önemsiz Bir Kadın

Geçmişin çekiciliği, geride kalmış olmasındandır; yazık ki, hiçbir zaman anlamaz kadınlar perdenin ne zaman kapandığını...

Dorian Gray'in Portresi

Kadında olağanüstü bir aile sevgisi var. Üçüncü kocası ölünce, bir anda sapsarı oluverdi saçları kederinden...

Dorian Gray'in Portresi

Genç erkekler sadık olmak isterler, ama olamazlar; yaşlı erkeklerse, aldatmak isterler ama yapamazlar.

Dorian Gray'in Portresi

Boşanmalar cennette gerçekleşir...

Ciddi Olmanın Önemi

Gençlik ve Öğrenim

Gençliğin Büyüsü

Elde edilmeye değer tek şeydir gençlik...

Dorian Gray'in Portresi

Gençlik, hiçbir neden bulunmadan gülümser. Gençliğin en büyük çekiciliği de budur.

Dorian Gray'in Portresi

Gençliğin büyüleyici acımasızlığı, masumluğun şaşırtıcı yürekliliği...

İdeal Bir Koca

Sevecenlik değildir gençlik... Gençlik bir sanattır.

İdeal Bir Koca

İnsan ruhu yaşlı doğar, giderek gençleşir. Yaşamın komedisidir bu. İnsanın bedeniyse, genç doğar ve giderek yaşlanır. O da yaşamın trajedisidir...

Önemsiz Bir Kadın

Gençlik gibisi yoktur. Yaşamın ipoteği altındadır orta yaşlılık... Yaşlılıksa, yaşamın bir yüklük odasıdır.

Önemsiz Bir Kadın

Genç kalmanın gizi, kendinize yakışmayan bir duyguyu asla duymamaktır.

Dorian Gray'in Portresi

Düşüncelerini saygıyla dinleyebildiğim insanlar, benden çok daha genç olanlardır.

Dorian Gray'in Portresi

Skandalı, yaşlılığı ilginç kılmaya bırakmalı. Toplum yaşamına insan asla bir skandalla başlamamalı.

Dorian Gray'in Portresi

Romantik gençlere, ancak ötelerden çok daha iyi görünür dünya...

Vera ya da Nihilistler

En iyi durumunda bile nedir gençlik? Yeşil, olgunlaşmamış bir süre, sığ duygular, sayrılı düşünceler dönemi...

Dorian Gray'in Portresi

Bugünün gençleri gerçekten korkunç... Boyanmış saçlılara saygıları yok hiç !

Lady Windermere'in Yelpazesi

Gençler parayı verenin düdüğü çaldığını sanır; yaşlanınca da öyle olduğunu öğrenirler.

Dorian Gray'in Portresi

Deneyim, herkesin kendi yanılgılarına taktığı addır.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Her tür duraksama, gençlerde zihinsel bir bozukluğun, yaşlılardaysa bedensel bir güçsüzlüğün belirtisidir.

Ciddi Olmanın Önemi

Yirmi yaşımızda duyduğumuz sevincin kalp atışları giderek yavaşlar. Kol ve bacaklarımız gücünü yitirir, duyularımız paslanır. Öylesine korktuğumuz tutkuların, boyun eğmediğimiz çok hoş günaha çağrıların anılarını aklından çıkaramayan, yozlaşmış iğrenç birer kuklaya dönüşürüz.

Dorian Gray'in Portresi

Çılgınlıklarını yinelemesi yeter, bir insanın gençliğine geri dönebilmesi için...

Dorian Gray'in Portresi

Yaşlılığın trajedisi, insanın yaşlı olması değil, genç kalmasıdır.

Dorian Gray'in Portresi

Gençliğimi yeniden elde etmek için her şeyi yaparım; erken kalkmak, spor yapmak ve de saygın olmak dışında...

Dorian Gray'in Portresi

Görüşleriniz, çok sağlıksız... Korkarım, kendinizden yaşlı birinin konuşmalarını dinlemişsiniz. Yaptığınız tehlikeli bir şey; bunun yozlaşıp bir alışkanlığa dönüşmesine izin verirseniz, entelektüel gelişmeniz açısından kesinlikle ölümcül olduğunu görürsünüz.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Birçok genç insan ya düşünceden yoksun kesin olma alışkanlığına kapılır ya da yaşlı ve bilgili insanların topluluğuna katılır. Gençlerin düş gücü için ikisi de aynı ölçüde ölümcüldür. Gençler kısa sürede saplantılı ve sağlıksız sayılabilecek bir gerçekleri anlatma becerisi geliştirir, söylenenlerin doğruluğunu saptamaya kalkar, kendinden daha genç olanlara hiç çekinmeden karşı çıkar ve sonunda öyle yaşama benzeyen romanlar yazarlar ki, kimse onların bileceğine inanmaz.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

İyi yüreklilik yakışmıyor... Hele, modern giysilere hiç uymuyor. Yaşlı gösteriyor insanı.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Ne yazık, iş işten geçtikten sonra alıyoruz yaşamdan dersimizi.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Gençlerin Kullanımı İçin Deyimler ve Felsefeler

***Gençlerin Kullanımı için Deyimler ve Felsefeler (Phrases and Philosophies for the Use of the Young)* Aralık 1894'te, Oxford Üniversitesi öğrencileri tarafından ancak bir sayı çıkarılabilen *Chameleon* dergisinde yayımlanmıştı. *Deyimler ve Felsefeler* ile birlikte, aynı sayıda yayımlanan ve "adını açıklamaktan bile çekinen bir sevgi" dizesini içeren Lord Alfred Douglas'ın *İki Sevgi* adlı şiiri, Queensberry davasında ahlaka aykırılık açısından Wilde'a karşı kanıt olarak kullanılmıştı.**

Yaşamda ilk görev, elden geldiğince alışılmışın dışında olmaktır. İkinci görevin ne olduğunu ise, kimse bulamamıştır şimdiye değin.

Günahkârlık, başkalarının garip çekiciliği karşısında, iyi insanların yarattığı bir efsanedir.

Yoksulların yalnızca profilleri olsaydı, yoksulluk sorununun çözülmesinde hiçbir güçlük çekilmezdi.

Ruhla beden arasında bir ayrılık görenlerde ikisi de yoktur.

Gerçekten iyi yapılmış bir düğme ilmiği, doğa ile sanat arasındaki tek bağlantıdır.

Dinler, doğru oldukları kanıtlanınca ölür. Ölmüş dinlerin tarihidir bilim.

İyi yetiştirilmiş kişiler, başka insanlarla çelişirler; bilgelerse, kendi kendileriyle çelişirler.

Oluşup gerçekleşen bir şeyin en küçük önemi yoktur.

Sıkıcılık, ağırbaşlı olmanın erginliğe ulaşmasıdır.

Bütün önemli konularda da içtenlik değil, anlatıdır asıl olan.

Bir gerçeği dile getirirse birisi, hiç kuşkusuz önünde sonunda anlaşılır.

İnsanın uğrunda yaşaması gereken tek şey keyif almaktır. Hiçbir şey mutluluk gibi hızla eskimez.

Bir insan ancak faturayı ödememekle tüccar sınıfının belleğinde kalmayı umut edebilir.

Hiçbir suç bayağı değildir; ama her bayağılık bir suçtur. Başkalarının davranışıdır bayağılık.

Ancak sığ insanlar bilirler kendilerini.

Zaman, boşuna harcanmış paradır.

İnsan, bir ölçüde ummadık şeyler yapmalıdır hep...

İyi kararların hepsinde acı bir son vardır: İyi kararlar kaçınılmaz olarak erken alınır.

Arasıra biraz şatafatlı giyinmenin özrü, aşırı öğrenim görmüş olmaktır ancak.

Erken olgunlaşmak, kusursuz olmak demektir.

Davranışlarda neyin doğru ya da yanlış olduğu düşüncesine kafasını takanlar, entelektüel gelişimlerinin durduğunu ortaya koyarlar.

Tutku, başarısızlığın son sığınağıdır.

Gerçek, birden fazla kişi inanırsa, gerçek olmaktan çıkar.

Sınavlarda akıllıların yanıtlayamayacağı soruları akılsızlar sorar.

Eski Yunan giysilerinin hiçbir sanatsal değeri yoktur özde. Bedenden başka hiçbir şey bedeni ortaya çıkarmamalıdır.

İnsan ya bir sanat yapıtı olmalı ya da bir sanat yapıtı giymelidir.

Yalnız yüzeysel nitelikler kalıcıdır. İnsanın derindeki doğası kısa sürede ortaya çıkar.

Sanayi, tüm çirkinliklerin köküdür.

Çağlar, aykırılıklarıyla tarihe geçerler.

Yalnızca tanrılardır ölümü tadan. Apollon yok oldu gitti; ama onun öldürdüğü söylenen Nergis hâlâ yaşıyor. Neron ve Nergis bizimle birliktedir hep.

Yaşlılar her şeye inanır; orta yaşlılar her şeyden kuşkulanır; gençler her şeyi bilir.

Kusursuzluğun koşulu aylaklık; kusursuzluğun amacı ise, gençliktir.

Ancak büyük üslup ustaları belirsiz olmayı başarabilirler.

İngiltere'de kusursuz kişilikleriyle yaşama başlayıp yararlı bir mesleği benimseyen gençlerin sayısının bu denli yüksek olmasının trajik bir yanı var.

Kendini sevmek, yaşam boyu süren bir aşk ilişkisinin başlangıcıdır.

Öğrenim Görmüşler

Aydınlanmış akıldan başka hiçbir şey arındırmaz insanı.

Önemsiz Bir Kadın

Gerçekten hayranlık duyulan iki tür insan vardır: Bilinebilecek her şeyi bilenlerle hiçbir şey bilmeyenler.

Dorian Gray'in Portresi

Büyük bir gelişme yeteneği olduğunu sanmıyorum insanoğlunun... Gidebildiği yere kadar gitmiş, ama pek de ileriye varamamıştır.

İdeal Bir Koca

Aşırı çalıştırılan ve yetersiz eğitilenlerin çağında yaşıyoruz – insanların uğraşlarıyla budalalaştırıldıkları bir çağda...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Sandığınızdan daha çok biliyorsunuz, tıpkı bilmek istediğinizden daha azını bildiğiniz gibi...

Dorian Gray'in Portresi

İnsan her şeyi okumalı. Modern kültürün yarısından fazlası, okunulmaması gereken şeylere dayanır.

Ciddi Olmanın Önemi

Dünyanın ahlaka aykırı bulduğu kitaplar, dünyaya kendi utancını yansıtan kitaplardır.

Dorian Gray'in Portresi

Dünyadaki tek uygar etkileme, sanatların yaptığıdır; onlarsız barbar olur insanlar. Kişileri insancıllaştıran estetik eğitimi, tam karşıtına yol açan ekonomi eğitiminden siyasetçiler için bile çok daha önemlidir.

İngiliz Rönesansı

Kamuoyu, bir ulusun klasiklerini, sanatın gelişmesini denetleyen bir araç olarak kullanıyor. Klasikleri böylece birer otorite düzeyine indiriyorlar. Güzelliğin yeni biçimlerde özgürce anlatımını engellemek için birer cop gibi yararlanıyorlar onlardan...

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

İyi yetiştirilmiş olmak, büyük bir ayak bağıdır günümüzde. O kadar çok şeyin dışında bırakıyor ki insanı...

Önemsiz Bir Kadın

Nefret ediyorum öğrenim görmüş olmaktan... İnsanı nerdeyse tüccar sınıfıyla aynı düzeye düşürüyor.

İdeal Bir Koca

Ahlaktan önce gelir görgü!

Lady Windermere'in Yelpazesi

Amansız bir yaşam savaşında, kalıcı bir güç edinmek isteriz ve elde ettiğimiz yeri hiç bırakmamak gibi budalaca bir umuda kapılıp kafamızı saçma sapan bilgilerle doldururuz. Çok bilgili bir adam – işte, günümüzün örnek kişisi... O çok bilmiş kişilerin korkunç kafaları, her şeye doğal değerinin üstünde fiyatlar konan, tozdan, çirkinlikten geçilmeyen bir eskici dükkânı gibidir.

Dorian Gray'in Portresi

Aydın dünyanın başını ağrıtanlar, başkalarını eğitmeye çalışırken, kendini eğitmeye vakit bulamayanlardır.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Tüm yaşamını başkalarını eğitmeye kalkışmakla tüketmiş bir insanın yanında oturmak! Ne korkunç bir deneyim bu!

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bilgiççe konuşmalar ya bilgisizlerin bir tutkusu ya da kafası boş olanların bir uğraşıdır.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bilisizlik, egzotik narin bir meyve gibidir; dokunursanız tazeliği gider.

Ciddi Olmanın Önemi

Tüm etkilemeler kötüdür, ama dünyadaki kötülüklerin en beteri, iyi bir etkilemedir.

Önemsiz Bir Kadın

Öğrenme yeteneği bulunmayan herkes, öğretmenliğe kalkışıyor: Eğitime karşı duyulan isteğin insanoğlunu düşürdüğü durum bu...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Öğüt vermek budalalıktır her zaman; ama iyi öğüt vermek ölümcüldür.

Bay W.H.'nin Portresi

Bugünkü düzenin yanlış eğitiminde, konularla doğru dürüst başedemedikleri yaşlarda, çocukların akılları Fransız ve İngiliz savaşlarının acımasız katliamları, barbarca dövüşleri ve Avrupa Tarihi denilen o utanç takvimiyle dolduruluyor. Bu küçük yaşlarda onlara sanatın yararlı dallarında eğitim vermek, ellerini insanlığın olumlu hizmetinde kullanmalarını sağlamak ne iyi olurdu.

Dekoratif Sanatlar

Eğitim sistemimiz, birbiriyle bağlantıları kurulmamış gerçekleri belleklere yüklüyor, onca uğraş karşılığı elde edilmiş bilgileri büyük çabalarla aktarıyor. İnsanlara yalnızca nasıl hatırlayacaklarını öğretiyoruz, nasıl büyüyeceklerini değil...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Yanlış yapabilecek kadar büyüyebilmiş bir insan, doğru yapacak kadar da büyümüş olmalıdır.

Önemsiz Bir Kadın

Okul günlerimi unuttum; ama o günlerin iğrençliğiyle ilgili izlenimler hâlâ sürüyor.

İdeal Bir Koca

Bir sorunun her iki yanını da görenler, hiçbir şeyi asla görmeyenlerdir.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Çocuk eğitiminde yapılan en büyük yanlışlıklardan biri, herkeste bulunan duyuları geliştirmeye ilgi duymayıp aklı eğitmeye çalışmaktır.

The Montreal Daily Star, 15 Mayıs 1882

Okullar her kent ya da köyün en güzel yeri olmalı: Öylesine güzel ki, görevini yapmayan çocuklar, ertesi gün okula gönderilmeyerek cezalandırılabilmeli.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

İnsanın kişiliği bir çiçek ya da bir ağaç gibi doğal ve yalın büyüyecek. ... Bir şeyleri kanıtlamayacak. Her şeyi bilecek; ama bilgi edinmek için çaba göstermeyecek. Bilgeliği olacak. Değeri, maddi şeylerle ölçülmeyecek. Hiçbir şeyi bulunmayacak; ama öyle zenginleşecek ki, nesi elinden alınsa, yine de her şeyi kalacak. Başkalarının işine karışmayacak, kimseden kendisi gibi olmasını istemeyecek. Başkalarını değişik oldukları için sevecek...

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Uygulama becerisi bulunmayan, ama yaşanılan ânın ötesini gören, bugünün ilerisini düşünen kişilerdir insanoğluna gerekli olan...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Güzellik, gerçek güzellik, entelektüel anlatımın başladığı yerde biter.

Dorian Gray'in Portresi

Öylesine akıllıyım ki, kendi söylediğim tek sözcüğü bile anlamıyorum bazan...

Olağanüstü Roket

Sınavların, her ne olursa olsun, hiçbir önemi yoktur. İnsan bir centilmense, zaten yeterince bilgilidir; bildiklerinin tümü de kötüdür, centilmen değilse...

Önemsiz Bir Kadın

Varabileceğimiz en ince nokta, bir şeyin güzelliğini anlamaktır. Bir kişiliğin gelişmesinde renk duyusu bile çok daha önemlidir, doğru ya da yanlışı ayırma duygusundan...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Akademilerde öğretilemez sanat. Dinleyerek değil, izleyerek sanatçı olunur... Sokaklardadır gerçek okullar...

Pall Mall Gazette, 28 Şubat 1885

Bilgi ölümcül olabilir. Belirsizliktir insanı büyüleyen. Bir sis, olağanüstü yapar her şeyi.

Dorian Gray'in Portresi

Berbat bir yaşam sürdürmeye gösterilen özürdür, görgülü olmak...

Ciddi Olmanın Önemi

Ömründe ne tek bir parlak ne de tek bir ters söz söyledi.

Örnek Milyoner

Her zaman yararlıdır soru sormak, ama her zaman yararlı değildir yanıt vermek.

İdeal Bir Koca

Kendini eğitmek için mi insan zaman ayırmalı? Hayır, öğrendiklerinin tümünü unutmak için zaman bulmalı.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Abartabilecek kadar aklı, serüven için de yeterli dehası bulunmayan insanların sıkıcı ve öğretici konuşmalarından bıkan ve anıları hep belleğe dayalı, sözleriyse olasılıklarla sınırlı ve en küçük bir değerlendirmeden bile yoksun dar kafalıların desteklediği kişilerden usanmış olan bir toplum, er geç dönmelidir yitirdiği önderine – kültürlü ve çekici yalancıya...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

İnsanlar her şeyi daha iyi bilecek kadar yaşlandıklarında, bir daha hiçbir şeyi bilmez olurlar.

Lady Windermere'in Yelpazesi

Her şeyi bilen sizler; oturmuş bekliyorum
Körleşmiş gözler, başarısız ellerle,
Peçenin son kaldırılışını,
Kapının ardına dek ilk açılışını...

Gerçek Bilgi

Aşırı Öğrenim Görmüşlere Yol Gösterecek Birkaç Kural

***Aşırı Öğrenim Görmüşlere Yol Gösterecek Birkaç Kural (A Few Maxims for the Instruction of the Over-Educated)* 1894'te, Oscar Wilde'ın kırk yaşına girdiği günlerde, dostu Frank Harris'in satın aldığı *Saturday Review* dergisinin Kasım sayısında yayınlanmıştı.**

Öğretim, çok takdir edilecek bir şeydir; ama bilinmeye değer hiçbir şeyin öğretilemeyeceğini zaman zaman anımsamak da yararlıdır.

Kamuoyu, düşüncenin bulunmadığı yerde varolabilir ancak.

İngilizler gerçekleri hep küçülterek olguya dönüştürürler. Bir gerçek, tüm entelektüel değerini yitirir bir olgu durumuna getirildiğinde...

Günümüzde yararsız bilgilerin bulunmaması çok acıklı bir şeydir.

Edebiyatla tiyatro arasında bizlere kalan tek bağ, oyunların basılı programlarıdır artık...

Eski günlerde kitapları edebiyatçılar yazar, halk okurdu. Bugünlerde kitapları halk yazıyor ve kimse okumuyor.

Çoğu kadınlar o kadar yapay ki, hiçbir sanat duyuları yok. Çoğu erkekler o kadar doğal ki, hiçbir güzellik duyuları yok.

Aşktan çok daha trajiktir dostluklar. Çünkü, daha uzun sürerler.

Yaşamda normal olmayan şeyler, sanatla normal ilişkilere dönüşürler. Yaşamda sanatla normal ilişkide bulunan biricik şeylerdir onlar.

Kendiliğinden güzel olan bir nesne, sanatçıya hiçbir uyarı yapamaz. Çünkü kusursuzluktan yoksundur o.

Sanatçının göremediği tek şey, apaçık görülendir. Halkın görebildiği tek şey de, apaçık görülendir. Gazetecilerin eleştirileri bunun sonucudur.

Dünyada tek ciddi şey sanattır. Asla ciddi olmayan biricik kişi de sanatçıdır.

Bir insanın gerçekten Ortaçağlı sayılabilmesi için bedeninin bulunmaması gerekir. Bir insanın gerçekten Modern sayılabilmesi için ruhunun olmaması gerekir. Bir insanın gerçekten Eski Yunanlı sayılabilmesi içinse, giysilerinin bulunmaması gerekir.

Şatafatlı giysilerle topluma meydan okuyan davranış (Dandizm), modern güzellik anlayışının en kesin gösterisidir.

Yoksulluk içindeki birini avunduran tek şey savurganlıktır. Zenginlik içindeki birini avunduran tek şey de tutumluluktur.

Kimseye kulak vermemelidir insan... Dinlemek, kendi dinleyicilerine ilgisizliğin bir belirtisidir.

Bir çömezin de yararları vardır. Tahtın arkasında bekler ve zafer ânında, insanın kulağına hiç değilse ölümsüz olduğunu fısıldar.

Suçlu sınıfı, bize öylesine yakındır ki, bir polis bile görebilir onları. Bizden o kadar uzaktırlar ki, ancak bir ozan anlayabilir onları.

Tanrıların sevdikleri giderek gençleşir.

İlişkiler Üstüne

Yakın İlişkiler

Ne büyük bir yanılgıdır içten olmak!

Vera ya da Nihilistler

Dostlarımı çekici görünüşleri, tanıdıklarımı iyi kişilikleri, düşmanlarımı ise, aydın akılları için seçerim. Ama bir insan ne denli özen gösterse, yine de yetersiz kalır düşmanlarını seçerken.

Dorian Gray'in Portresi

Çok tehlikeli bir şeydir insanın dostlarını tanıması.

Olağanüstü Roket

Evime gelenlerden yarısını hiç tanımadığımı biliyorum. Duyduklarıma bakılırsa, onları tanımak isteyeceğimi de hiç sanmıyorum.

İdeal Bir Koca

Övgülerle başlayan bir tanışıklık, gerçek bir dostluğa dönüşür kesinlikle.

İdeal Bir Koca

Herkes bir dostun acılarını paylaşabilir; ama çok ince bir kişilik gerektirir bir dostun başarılarını paylaşabilmek.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Başkaları üstüne iyi şeyler düşünmemizin nedeni, benliğimiz için duyduğumuz korkudur. İyimserliğin kökeni salt korkudur. Komşularımızda bize yararı dokunabilecek erdemler bulup onlara değer verdiğimizi göstermekle yüce gönüllü olduğumuzu düşünürüz... Bankacıyı överiz, hesabımızdaki paradan fazlasını çekebilmek beklentisiyle. Eşkıyada iyi nitelikler buluruz, cebimizdekileri güvenceye alabilmek umuduyla.

Dorian Gray'in Portresi

Bugünlerde insanların arkadan konuşup tümüyle doğru şeyler anlatmaları ne korkunç, ne acımasızlık!

Önemsiz Bir Kadın

Ahlaklılık, hoşlanmadığımız insanlara karşı takındığımız bir davranıştır yalnızca.

İdeal Bir Koca

Başkalarının yarattığı skandallara bayılıyorum, ama kendiminkilere hiç ilgi duymuyorum. Yeniliğin verdiği çekicilik yok onlarda.

Dorian Gray'in Portresi

Salonda skandalları konuşmayı çok daha yeğlerim, bodrumda hıyaneti konuşmaktan.

Vera ya da Nihilistler

Harry, Robert'in gözünü çok kötü morartmıştı. Yoksa Robert, Harry'ninkini mi? Unuttum şimdi... Ama ikisinin de yakın dostlar olduklarını biliyorum.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

En yakın dostunu bile bıçaklar adam, mezar taşına bir özdeyiş yazabilsin diye...

Vera ya da Nihilistler

Kişinin kendisini iyi tanıyabilmesi için, başkaları üstüne her şeyi bilmesi gerekir.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Hoş, tatlı, ince bir kıza pek söylenebilecek şey değildir gerçek...

Ciddi Olmanın Önemi

Bir başkasının günlüğünü tutmalıdır herkes.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Alınan öğütle yapılacak tek şey, onu başkalarına aktarmaktır. İnsanın kendisine hiçbir yararı olmaz öğütlerin.

İdeal Bir Koca

İnsanlar ne zaman hava durumundan söz açsalar, asıl anlatmak istediklerinin başka bir şey olduğu sezilir.

Ciddi Olmanın Önemi

Senin gibi, kendilerinden söz eden insanlardan nefret ediyorum; benim gibi, kendi kendisinden söz etmek isteyenler varken...

Olağanüstü Roket

Bu gözlemi önceden duymuştum: Yanlışlığın tüm canlılığı ve eski dostluğun tüm sıkıcılığı var onda.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Hiçbir konuda tartışmaktan hoşlanmıyorum. Tartışmalar, her zaman bayağı ve çoğu kez de inandırıcı oluyorlar.

Ciddi Olmanın Önemi

Tüm konuşmaları kendim yapmak istiyorum. Hem vakit kazanılmış hem de tartışmalar önlenmiş olur böylece.

Olağanüstü Roket

Başkalarını anlatırken genellikle sıkıcı olur insanlar; kendilerini anlatırken ise, hemen her zaman ilginçtirler.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Enfes bir kemanla çalmak gibiydi onunla konuşmak... Yayın her dokunuşuna, her titreyişine yanıt veriyordu.

Dorian Gray'in Portresi

Duyarlı insan, kendinde nasır olduğu için hep başkalarının ayağına basan insandır.

Olağanüstü Roket

En soylu ahlaka sahip kişilikler bile başkalarının fiziksel çekiciliğinin etkisinde çok kolay kalırlar. Modern tarih de, eski çağların tarihi kadar, bunun çok acı örnekleriyle doludur. Öyle olmasaydı, tarih gerçekten okunmaz duruma girerdi.

Ciddi Olmanın Önemi

Kendi kendimi şaşırtıyorum hep. Yaşamı, yaşanmaya değer kılan tek şey de budur.

Önemsiz Bir Kadın

Beklenilmek ve gelmemek her zaman çok hoştur.

İdeal Bir Koca

Başkalarının vaktini boş yere harcamak için ziyarete gidilir, kendi vaktini tüketmek için değil.

İdeal Bir Koca

Kentteyken kendinizi, sayfiyedeyken başkalarını eğlendirirsiniz.

Ciddi Olmanın Önemi

Yalnız sıkıcı insanlar parlak görünür kahvaltıda.

İdeal Bir Koca

Güzel bir yemekten sonra herkesi bağışlayabilirsiniz. Akrabalarınızı bile...

Önemsiz Bir Kadın

Elimde değil, iğrenç buluyorum akrabalarımı. Hiçbirimizin kendisindeki kusurları başkalarında görmeye dayanamamasından ileri geliyor bu...

Dorian Gray'in Portresi

Akrabalarım için acımasız sözler söylendiğini duymaktan çok hoşlanırım. Onlara katlanmamı sağlayan tek şey bu!

Ciddi Olmanın Önemi

Akrabalar, nasıl yaşanacağı üstüne en küçük bir bilgisi olmayan ve ne zaman ölüneceği üstüne de birazcık bile sezgisi bulunmayan bir insan sürüsüdür.

Ciddi Olmanın Önemi

Uzak akrabalara kimse aldırış etmiyor. Moda olmaktan yıllar önce çıktı onlar.

Lord Arthur Savile'in Suçu

Tüm kadınlar analarına benzerler giderek. Kadınların trajedisidir bu. Erkeklerse hiç benzemezler. Bu da onların trajedisidir.

Ciddi Olmanın Önemi

Çocuklar, ana babalarını sevmekle başlarlar yaşama; belirli bir sürenin sonunda da yargılarlar onları... Pek, ama pek enderdir onları bağışlayabilmeleri.

Önemsiz Bir Kadın

Neden ana babalar hep beklenmedik zamanda görünürler? Doğadan gelen bir yanlışlık galiba bu...

İdeal Bir Koca

Babalar ne görülmeli ne de dinlenmeli. Aile yaşamı için tek uygun temel budur.

İdeal Bir Koca

Babalar popüler değil artık...

Ciddi Olmanın Önemi

Gençlerin iyiliği için yalan söylemek, aile eğitiminin temeli olarak hâlâ süregeliyor.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Hiçbir düşmanı yoktu; bir dâhi değildi çünkü...

Lord Arthur Savile'in Suçu

Her mevsim bir süre için kızından ayrılmayan annenin gerçek olmaz sevgisi...

Lady Windermere'in Yelpazesi

Dünyanın yanımızdan alıp götürdüğü çocuklar, bizlerle bulunmaktan daha fazla mutluluk duydukları kimselerle dost olurlar ve bize yasaklanan eğlenceleri, bizim bilmediğimiz merakları edinirler. Üstelik, genellikle haksızlık ederler: Yaşamı acı bulduklarında suçu bize yüklerler ve yaşamı tatlı bulduklarında da onlarla paylaşamayız o tatları...

Önemsiz Bir Kadın

İnsanın ana babasından birini yitirmesi talihsizlik sayılabilir; ama ikisini birden yitirmek, dikkatsizliktir ancak...

Ciddi Olmanın Önemi

İnsanların içtensizlik dedikleri şeyler, kişiliğimizi çoğaltmak için kullandığımız bir yöntemdir.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Günlüğüm olmadan geziye çıkmam. Yol boyunca okunacak heyecanlı bir şey bulunmalıdır yanımızda.

Ciddi Olmanın Önemi

İnsan ilişkilerinde yazgı, hiçbir zaman kapatmaz hesabını.

Dorian Gray'in Portresi

Çılgın pişmanlıklar, kan ter içinde kalmalar,
Kimse bilmez bunu benden iyi:
Bir'den çok yaşam yaşayanlar,
Ölürler bir'den çok.

Reading Zindanı Türküsü

Basınla İlişkiler

- Basınla yazın arasındaki ayırım nedir?
- Basın okunacak gibi değil, yazınsa hiç okunmuyor. Hepsi bu...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

İngiliz düzeni, toplumun bilgisizliğini bir örgütleme çabası olarak kamuoyunu yarattı; onu kurumsallaştırdı ve acımasız bir güç katına çıkardı.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Kalemin bir kaldırım taşından bile güçlü, saldırmak içinse bir sapan kadar etkili olduğunun kamuoyunca keşfedildiği an, talihsiz bir gündü. Gazeteciyi böylece bulup ortaya çıkardılar, geliştirdiler ve sonunda onu kendilerinin yüksek ücretli hizmetlisi yaptılar.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Kamuoyunun, öğrenilmeye değer şeylerden başka her şeyi bilmeye doyumsuz bir merakı vardır. Tüccarca alışkanlıkları bulunan basın, bunun bilinciyle o isteği karşılar.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Gazetelerde yazılıp duranlara inanıyor musunuz? Ben inanıyorum. Şu sıralarda ancak okunmaz şeyler gerçekleşiyor.

Önemsiz Bir Kadın

Gazeteciler olan şeyleri yazarlar yalnızca... Ne önemi var olup bitenlerin? Ancak kalıcı şeyler ilginçtir; günlük yaşamın iğrenç olayları değil. Sanatçının amacı, yaratmanın sevinci için yaratmaktır ve bu nedenle sanatçı ermişten de daha kutsal bir yaratıktır.

The Sketch, 9 Ocak 1895

Gazeteler, ikinci sınıf suçları onur kırıcı bir tutkuyla yazarlar ve hiç de ilginç olmayan kimselerin yaptıklarını, bilisizlerin özeniyle en sıkıcı ayrıntılarına kadar eksiksiz verirler.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Çağdaş basından yana söylenecek çok şey var. Eğitilmemişlerin düşüncelerini bize yansıtan basın, toplumun bilgisizliğiyle bağlantımızı sağlıyor.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Gazeteler, heykelciyi heykelleriyle değil, örneğin, karısına karşı davranışıyla, ressamı gelirinin ölçüsüyle, ozanı kravatının rengiyle değerlendirmeye kamuoyunu alıştırmak için ellerinden geleni yapıyorlar.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Yazın eleştirisi sizin güçlü yanınız değil... Bunu, üniversiteye gitmemişlere bırakmalısınız. Günlük gazetelerde o işi çok iyi yapıyorlar...

Ciddi Olmanın Önemi

Amaçsız bir isteklilikle, polis haberlerinden ünlüler Pantheon'una, suçtan eleştiriye geçiveren bu gazeteci yazıcılar da kimler böyle?

Joaquin Miller'e mektup

Çağdaş gazeteciler kişilere karşı kamuoyu önünde yazdıklarından ötürü özür dilerler hep, o kişilerle özel olarak baş başa kaldıklarında...

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Gazetelere yazmanın insanın söylemini bozan bir etkisi var. Soyun hep en gürültülü olduğu basın alanına girdiler mi, insanlar kaba ve azgın oluyor, tüm değerlendirme yeteneklerini yitiriyorlar.

Dorian Gray'in Savunulması

Lady Chiltern... Gazeteler, eşinizin adını doğru yazmayı gerçekten başardılar sonunda!

İdeal Bir Koca

Jurnalcılar artık bir işe yaramıyor. O mesleğin sonu geldi. Şimdi gazeteler yapıyor o işi de...

İdeal Bir Koca

Sarı basına dayanabiliyorsanız, sarılık hastalığından korkmamalısınız...

Ellmann, R., **Oscar Wilde**

Konuların üstünü örtebilmek amacıyla benzersiz bir üslup yaratmak, basının çok beğenilen ve önem verilen başyazarlar okulunun en büyük başarılarından biridir.

Kalem, Kağıt ve Zehir

Eski günlerde işkence vardı; şimdiyse basın...

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Birleşik Amerika'da cumhurbaşkanının görev süresi dört yıldır; oysa gazetecininki sonsuza dek sürer.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Çağdaş basın, Darwin'in "en kaba olanlar ayakta kalır" ilkesiyle haklı çıkarıyor kendi varoluşunu.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Burke ya da bir başkası, dördüncü güç demişti basına. Bu o zamanlar doğruydu, hiç kuşkusuz. Ama bugün basın tek güç. Öteki üç gücü ortadan sildi... Basının egemenliği altındayız hepimiz.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Önyargı, budalalık, ikiyüzlülük ve gevezelikten başka ne bulunabilir, basındaki başyazıların arkasında?

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Fransa'da, gazeteciyi kısıtlar, ama sanatçıya neredeyse sınırsız özgürlük tanırlar. Oysa, İngiltere'de gazeteciye sonsuz bir özgürlük sağlanıyor, sanatçı ise tümüyle sınırlanıyor. Başka bir deyişle, İngiliz kamuoyu güzel şeyler yapan insanları bastırıyor, engelliyor, örtüyor; ama gazetecileri çirkin, iğrenç, tiksindirici şeyleri yaymaları için zorluyor. Bu nedenle de dünyanın en ciddi gazetecileri ve en uygunsuz gazeteleri İngiltere'de bulunuyor.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Aylığını alabilmek uğruna yalan söylemek elbet çok iyi bilinir basın sokağında. ... Hoşgörüyle karşılanabilecek tek yalan biçimiyse, yalan uğruna yalan söylemektir ve bunun en gelişmişi, sanatta dile getirilen yalandır.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Sanık sandalyesine oturup özür dilemelidir basın, yargı makamını tekeline almak yerine...

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Sanat... Sanatçı... Eleştiri...

Sanatlar... Ozanlar...

Sanatçı, güzel şeylerin yaratıcısıdır.

Sanatı ortaya çıkarmak ve sanatçıyı gizlemektir sanatın amacı...

Eleştirmen, güzel şeyler üstüne izlenimlerini, başka bir söyleme ya da yeni bir anlatım aracına aktaran kişidir.

En üstün eleştiri biçimi, en kötüsünde de olduğu gibi, eleştirmenin kendisini de anlatandır.

Güzel şeylerden çirkin anlamlar çıkaranlar çekicilik yoksunu, kokuşmuş kişilerdir. Yanlış bir davranıştır bu...

Güzel şeylerde güzel anlamlar bulanlar kültürlü olanlardır. Umut kapıları açıktır onlara.

O tür seçkin insanlar için güzel şeyler yalnızca güzellik demektir.

Ahlaka uygun ya da ahlaka aykırı kitap diye bir şey yoktur. Kitaplar ya iyi yazılmıştır ya da kötü. O kadar...

Ondokuzuncu Yüzyıl'ın Gerçekçilik karşısında duyduğu nefret, kendi yüzünü aynada gören Caliban'ın öfkesidir.

Ondokuzuncu Yüzyıl'ın Romantizm'e duyduğu nefretse, kendi yüzünü aynada görmeyen Caliban'ın öfkesidir.

İnsanoğlunun törel yaşamı, sanatçının ele aldığı konuların bir bölümüdür. Sanat töresi, kusursuz olmayan bir ortamı kusursuz biçimde kullanmayı içerir.

Hiçbir sanatçı, bir şeyi kanıtlamak isteğini duymaz. Gerçek olan şeylerin doğruluğunu kanıtlama olanağı bulunsa bile...

Hiçbir sanatçı ahlak bakımından yan tutmaz.

Ahlaksal eğilimler, sanatçının anlatımına hoş görülemeyecek bir özenti katar.

Hiçbir sanatçı, asla kötümser değildir. Sanatçı, her şeyi dile getirebilir.

Düşünce ve dil, sanatçı için, sanatının araçlarıdır.

Günah ve erdem, sanatı için, sanatçının gereçleridir.

Biçim açısından, tüm öteki sanat türlerinin örneği, müzikçinin sanatıdır. Duygu açısındansa, oyuncunun uğraşı örnek tiptir.

Her sanat, ilk aşamada, bir yüzey ve bir simgedir. Yüzeyin altına inenler, tehlikeyi göze alanlardır. Simgenin anlamını kavrayanlar da göze alırlar aynı tehlikeyi.

Sanatın gerçekten yansıttığı izleyicisidir, yaşam değil...

Bir sanat yapıtı üstüne çok değişik düşüncelerin ortaya konulması, o yapıtın yepyeni, karmaşık ve canlı olduğunu gösterir.

Eleştirmenler uzlaşamadıklarında, sanatçı kendisiyle uyum içindedir.

Yararlı bir şey yaratan bir insanı, yarattığına karşı ancak hayranlık duymadığı sürece bağışlayabiliriz. Yararsız bir şey yapmanın tek gerekçesi, insanın ona büyük bir hayranlık duymasıdır.

Bütün sanat, tümden yarar dışıdır.

Önsöz, **Dorian Gray'in Portresi**

Kendisinden başka hiçbir şeyi dışa vurmaz sanat...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Sanattan tad almamanın iki yolu vardır: Biri sanatı sevmemek, öteki ussal bir yaklaşımla sevmek.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Birçok sanat yoktur; tek bir sanat vardır yalnızca (şiir, resim ya da Pantheon, sone ya da heykel), özde hepsi aynı şeydir ve birini bilen, tümünü bilir.

Pall Mall Gazette

Her sanat ahlak dışıdır.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Yaşam sanatı örnek alır, sanatın yaşamı örnek almasından çok...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Yaşam için de doğrudur, sanat için doğru olan.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Sanatta evrensel gerçeklik diye bir şey yoktur. Gerçekle çelişen de bir gerçekliktir sanatta...

Maskelerin Gerçeği

Sanatta olanaksız şeyler, gerçekte yaşanmış şeylerdir.

Batchelor, J.C., McNeer, C., **Modern Yaşam İçin O.W. Rehberi**

Yaşam, gerçekçiliği yüzünden sanatın yansıtmak istediği şeylerin tadını kaçırır hep.

Leach, M., **Nükteci Olmanın Önemi**

Sanatçının yüreği başındadır.

Örnek Milyoner

Kişiliğin içeriğini açıklamakta gerçekten yetersizdir bilinç... Sanat, ama yalnızca sanat, bize kendi kendimizi açıklayabilir.

Knox, M., **Oscar Wilde**

Güzelliği gerçeklikten daha çok sevmeyenler, sanatın en içteki kutsal yerini hiç bilemezler.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Kamuoyu, sanatçıya ne kadar çok ilgi gösterirse, sanata o kadar az ilgi duyar.

St. James's Gazette, 18 Ocak 1895

Bir tek popüler olmak yoktu, başıma gelen onur kırıcı şeyler arasında...

Padua Düşesi

Sanat bizi incitmez. ... Ağlarız, ama yaralanmayız. Kederleniriz, ama acı vermez duyduğumuz hüzün.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Durgun bir haziran gecesinde, hiçbir şey söylemeyen çok tatlı sesli bir ozandan daha hoş bir dost bulunabilir mi?

Leach, M., **Nükteci Olmanın Önemi**

Bir ozan için tek bir zaman vardır, sanatsal ân; tek bir yasa vardır, biçim yasası; tek bir ülke vardır, güzelliğin ülkesi – gerçek dünyadan kopmuş bir ülke, sürekli ve bu nedenle de duyusal...

İngiliz Rönesansı

Sanatın seslendiği ruhtur ve ruh, aklın da, bedenin de tutuklusu durumuna getirilebilir.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Sanatın asıl amacı yalan söylemek, gerçek dışı güzel şeyleri anlatmaktır.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Dünya tarihinde önemli sayılabilecek iki çağ vardır. İlki, sanat için yeni bir ortamın, ikincisi sanat için yeni bir kişiliğin belirdiği dönem...

Dorian Gray'in Portresi

Sanatçılar neden kendi başlarına bırakılmazlar, isterlerse yeni dünyalar yaratsınlar, isterlerse bildikleri dünyayı bize göstersinler diye?..

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Hiçbir çağla simgeleştirilemez sanat... Sanatın simgeleridirler çağlar.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Geçmiş çağlara tümüyle sanat aracılığıyla bakıyoruz; neyse ki sanat bir kez bile gerçeği söylemedi bize.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Gerçek yaşamın alçaltıcı tehlikelerinden, sanat, ama yalnız sanat aracılığıyla koruyabiliriz kendimizi.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Sanat bir peçedir, bir aynadan daha çok... Sanatın, hiçbir ormanın bilmediği çiçekleri, hiçbir ağaçlığın sahip olmadığı kuşları vardır. Dünyaları yaratabilir ve yıkabilir; kırmızı bir iplikle Ay'ı, cennetten dışarı çekebilir...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Manzaralardan nefret ederim; yalnızca kötü ressamlar için vardır onlar.

Batchelor, J.C., McNeer, C., **Modern Yaşam İçin O.W. Rehberi**

Büyük sanatçılar gerçekte oldukları gibi görmezler hiçbir şeyi. Eğer görselerdi, ortadan kalkardı sanatçılıkları.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Sanatın doğaya ayna tuttuğu konusundaki o talihsiz özdeyiş, Hamlet tarafından tüm sanat konularındaki çılgınlığını, kendisini izleyenler buna inansın diye bilinçli olarak söylenmiştir.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Sanatçı başkalarının isteklerine kulak verip onları karşılamaya kalktığı ân, sanatçı olmaktan çıkar, sıkıcı ya da eğlendirici bir zanaatçı, dürüst ya da üçkâğıtçı bir esnafa döner.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Tüm kötü sanat, yaşama ve doğaya dönülerek, onların ülkülere dönüştürülmesiyle ortaya çıkar.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Kamuoyunun bir yapıtı çok anlamsız bulduğunu söylemesi, yeni bir şeyi sanatçının güzel bir söz ya da yapıtla dile getirdiği anlamına gelir. Kamuoyunun bir yapıtı ahlaka çok aykırı olarak tanımlaması ise, sanatçının bir gerçeği güzel bir anlatım ya da yapıtla dile getirdiğini gösterir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Kamuoyu, beğenilerine uygun isteklerinin karşılanması, gülünç gururunun okşanması, kendisine daha önce söylenenlerin yinelenmesi, bakmaktan bıkmaları gereken şeylerin yeniden gösterilmesi, çok yedikten sonra ağırlık basınca hoş vakit geçirilmesi ve budalalığından ötürü sıkıldığında düşüncesinin başka yöne çekilebilmesi için sürekli popüler olmasını ister sanattan... Asla popüler olmaya çalışmamalıdır sanat. Sanata erişmeye çalışmalıdır halk...

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Kamuoyu ilgi duyduğu yakın çevresine sanatın da ilgi göstermesi ve onu kendisine konu olarak seçmesi gerektiğini düşünür. Oysa, gerçekte, kamuoyunun bir şeye ilgi duyması, sanata uygun bir şey olmaktan çıkarır o şeyi. Birinin dediği gibi, güzel şeyler bizi ilgilendirmeyen şeylerdir.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Sanatı öğrenmenin en uygun okulu yaşam değil, sanattır.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

İnsanların, sanatı, özgeçmişin bir biçimi gibi gördüğü bir çağda yaşıyoruz. Güzelliğin soyut duyumunu yitirdik biz.

Dorian Gray'in Portresi

İzleyici sanata egemen olmaya kalktığı an, sanatın ve de kendisinin düşmanı durumuna düşer. Sanat aldırmaz buna; yaptığının acısını çekecek olan izleyicidir.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Görsel sanatları belirgin düzeye indirdiler; oysa, görülmeye değmez tek şey belirginliktir...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Sanatın bizler için dile getirdiği şeyler, doğanın tasarımdan yoksunluğu, yabansı kabalığı, olağanüstü tekdüzeliği, bitmemiş durumudur. Doğanın amaçları hiç kuşkusuz iyidir; ama Aristotales'in dediği gibi, onları gerçekleştiremez.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

İnsanlar yalnız getirdiklerini bulurlar doğada. Kendi önerisi yoktur doğanın. Wordsworth göllere gitmişti, ama bir göl ozanı olmadı hiçbir zaman.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Sanatta da moda vardır, tıpkı giysilerdeki gibi. Belki de göreneklerin ve yeniliklerin etkilerinden hiçbirimiz tümüyle kurtulamıyoruz.

Kalem, Kağıt ve Zehir

Şu modern günlerde şiir yazma modası çok yaygın olmaya başladı; önlenmeye çalışılmalı, yapılabilirse...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

İnsan bir kitabı tekrar tekrar okumaktan tad alamıyorsa, onu hiç okumasa da olur.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

İnsanın yaratırken duyduğu tutkunun, yaratılan yapıtta da gerçekten gösterildiğini sanmak, bir yanılgıdır.

Dorian Gray'in Portresi

Sanatta, geçmişte olanları kabul eder insanlar: Değer verdikleri için değil, değiştiremedikleri için... Klasikleri tümüyle yutar, ama asla tadını almazlar.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Basımcılığın ortaya çıkmasıyla ülkenin orta ve alt sınıflarının okumasında görülen ölümcül gelişmeden bu yana, yazın giderek daha çok göze, daha az kulağa sesleniyor.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Homeros'un körlüğüne ilişkin öykü için, büyük ozanın yalnızca bedeninin gözlerinden çok ruhunun gözleriyle gören bir kâhin değil, aynı zamanda ezginin gizemini yakalayıncaya değin her dizeyi kendi kendine durmadan yineleyen ve karanlıkta ışıkla kanatlanıp uçuşan sözcükleri seslendirerek türküsünü müzikten çıkaran katıksız bir ozan olduğunu, o bunalımlı günlerde insanlara anımsatmak için yaratılmış sanatsal bir söylencedir diye düşünürüm bazan.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Geçmişin tarihçileri, gerçek görüntüsü altında, insanlara hoş bir kurgu verirlerdi. Çağdaş romancılarsa, sıkıcı gerçekleri kurgu görüntüsünde sunuyorlar.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Yazında bayağı gerçekçilikten nefret ederim... Bir küreğe kürek diyen kişi, o küreği kullanmak zorunda bırakılmalıdır. Onun hak ettiği tek şey de odur.

Dorian Gray'in Portresi

Ülke sanatının bir temsilcisi diye anılmaya yetecek kadar kötü resimle iyi niyetin tuhaf bir karışımıydı o ressamın yapıtları...

Dorian Gray'in Portresi

Çoğu kişi, yaşamda büyük ölçüde düzyazıya yöneldiği için batar. İnsanın şiir uğruna kendini yok etmesi bir onurdur.

Dorian Gray'in Portresi

Tüm nitelikli özgün yapıtlar bir bilincin ve amacın ürünüdür. Zorunluluk duyduğu için türkü söylemez hiçbir ozan; en azından hiçbir büyük ozan... Türkü söylemeyi seçtikleri için türkü söyler büyük ozanlar.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Nerdeyse korkar insan, ozanların yüreğindeki gizemin kilidini açmaktan...

Bay W.H.'nin Portresi

Büyük bir ozan için bir tek müzik yöntemi vardır – kendininki. Büyük bir ressam için tek bir resim biçemi vardır – kendisinin uyguladığı.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Yazamadığı şiiri yaşıyor o. Başkalarıysa, gerçekleştirmeye cesaret edemedikleri şiirleri yazıyorlar.

Dorian Gray'in Portresi

Büyük ozan, gerçek büyük ozan, yaratıkların ozana hiç benzemeyenidir. Oysa, ikinci sınıf ozanlar çok çekicidirler...

Dorian Gray'in Portresi

Bazı ozanlar, yayınlama tutkusunun ne denli yararlı olduğunu iyi bilirler. Baskı sayısını çok arttırır kırık bir kalp...

Dorian Gray'in Portresi

Sahne, yalnızca tüm sanatların buluştuğu yer değil, sanatın yaşama dönüştüğü yerdir de...

Maskelerin Gerçeği

İçten duygulardan kaynaklanır tüm kötü şiirler... Doğal olmak, belirgin olmak demektir; belirginlik ise, sanatsal değildir.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Gerçek oyun yazarı, yaşamı sanat koşulları altında gösterir; sanatı, yaşam biçiminde değil...

Maskelerin Gerçeği

Tunçta tutku, mermerde de hareket yoktur. Heykelci renkleri bırakmak zorundadır, ressamsa biçimin tümlüğünü. ... Yalnız tiyatrodur tüm olanakları aynı anda kullanabilen. ... Biçim ve renk, ses, görünüm, söz, devinimin akışı, izlenebilen eylemin yoğun gerçekliği...

Bay W.H.'nin Portresi

Kötü oynanmış oyun izlemek, insan ahlakı açısından iyi değildir.

Dorian Gray'in Portresi

Yazındır bize bedenin çevikliğini ve ruhun tedirginliğini gösteren.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bir ulusun yönetimini elde etmek için çarpışabilir monarşi, anarşi ya da cumhuriyetçilik; ama tiyatro kültürlü bir despotun gücü altında bulunmalıdır.

Maskelerin Gerçeği

Müzik kusursuz bir sanat türüdür. Son aşamadaki gizini asla ele vermez müzik...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Birisi güzel müzik çalarsa, insanlar dinlemiyorlar; birisi kötü müzik çalarsa, konuşmuyorlar.

Ciddi Olmanın Önemi

Müzik adamları, insanların tümüyle dilsiz olmasını istiyorlar, onlar büsbütün sağır olmayı özlerken.

İdeal Bir Koca

Kötü bir müzikse dinlenen, onu konuşmalar arasında boğmaktır insanın görevi...

Dorian Gray'in Portresi

Müzik, ne olursa olsun, Alman diline hiçbir biçimde benzemediği için seviniyorum.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Chopin çalındığında, işlemediğiniz günahlar için ağladığınız, yaşamadığınız trajediler için kederlendiğiniz duygusuna kapılırsınız.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Tutuklanmış olmak, bir insanın yazarlığına aykırı bir şey değildir. Evcil erdemler, sanatın gerçek temelini oluşturmazlar, ikinci sınıf sanatçıların tanıtımında büyük yararları bulunsa bile...

Kalem, Kağıt ve Zehir

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Wilde, 1885-1890 yılları arasında, *The Pall Mall Gazette*'te yayınlar üstüne eleştiriler yazmış, yönetimini üstlendiği *Lady's World* dergisindeki (bir süre sonra o dergiye *Woman's World* adını koymuştu) başyazılarında da eleştiriye yer vermişti. Wilde, yazın ve sanat konularına eleştirel bakışını denemelerinde, mektuplarında ve söyleşilerinde de dile getiriyordu. Yazarın, *Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen* adındaki uzun denemesi ise, büyük bir ilgiyle karşılanmıştı.

> Eleştirmenin amacı, kendinde uyanan duyguları saptamaya çalışmaktır; başkalarının başyapıtlarını düzeltmeye kalkışmak değil...

The Sketch, 9 Ocak 1895

> En üstün eleştiri, bir sanat yapıtında sanatçının ortaya koymadığı şeyleri açıklayandır.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

> Sanat, bir kişilikten kaynaklanır, bu nedenle de ancak bir kişiliğe açıklanabilir ve ikisinin buluşmasından doğru yorumlu eleştiri ortaya çıkar.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

> Gerçek eleştirmen mantıklı olmadığı gibi, adil ve içten de değildir.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

> Eleştirmen, kamuoyunu eğitmelidir; sanatçı da eleştirmeni...

Scots Observer gazetesine mektup

> Ondokuzuncu Yüzyıl, bilindiği kadarıyla, büyük oranda Balzac'ın bir buluşudur.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Eski Yunan'da sanat eleştirmeni yoktu. ... Eski Yunanlılar'ın bir sanat eleştirmenleri ulusu olduğunu söylemek daha doğru olur.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Eski Yunan sanatı sevincin anlatımıydı; modern sanatsa acı çekmenin çiçeği... Bülbüle gönlünü veren ve nerdeyse Eski Yunanlı olan Keats bile kederden öldü.

Ricketts, C., **Oscar Wilde'dan Anımsamalar**

Sanatçıdan beklenen özgünlük, konunun değil, konuyu ele alış biçiminin özgünlüğüdür. Buluş yapanlar, düş gücü bulunmayanlardır.

Pearson, H., **Oscar Wilde'ın Yaşamı**

Sıradan kişiler ilerleme gösterir yalnızca; bir sanatçı, ilki, sonuncusu kadar kusursuz başyapıt dönemleri arasında dolaşır durur.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Bir ozan her şeyin üstesinden gelebilir, şiirlerinin dizgi yanlışlıklarıyla basılmış olması dışında.

Pall Mall Gazette

Modern gerçekçi sanat, bir Hamlet ortaya çıkaramadı daha... Yapabildiği, Rosencrantz ve Guildenstern gibilerini yakından izlemek oldu.

Schmidgall, G., **Yabancı Wilde**

Çok çirkin ve sağduyulu bir çağda, sanatlar yaşamdan değil, ancak birbirinden ödünç alabilirler.

Kalem, Kağıt ve Zehir

Popüler olmak, dünyanın kötü sanata taktığı defne dalından bir taçtır.

Sanat öğrencilerine bir konferanstan

Tüm sanatsal yaratım kesinlikle özneldir. Corot'nun baktığı kırsal görünü, kendisinin de söylediği gibi, ruh durumunun bir yansımasıydı.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Çağdaş ressamlarımızın çoğunun unutulmaktır yazgısı. Kendi gördüklerinin resmi yerine, kamuoyunun gördüğünü yapıyorlar. Oysa, kamuoyu hiçbir şey görmez.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Kamuoyu yoktur gerçek sanatçı için... Sanatçı, popüler romancılara bırakır onu.

Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu

Güneş batmasının modası çoktan geçti; Turner'in, sanatta son söz sayıldığı dönemde kaldı. Güneşin batışına hayran olmak ancak köylülüğün bir belirtisidir artık. Dün akşam, pencereye gidip "görkemli" dediği gökyüzüne bakmamı istedi bir adam. Gördüğüm neydi? İkinci sınıf bir Turner... Ressamın, kötü dönemindeki kusurların, abartılmış ve aşırı vurgulanmış bir görünümü.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Kötü sanatçılar, birbirlerinin yapıtlarına hayrandırlar. Üstelik buna, geniş görüşlü ya da önyargısız olmak derler.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Her sanat okuluna yan tutmadan ve aynı düzeyde hayranlık duyanlar, açık arttırmacılardır ancak...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Modern sanatın büyük bir bölümü için söylenebilecek en iyi söz, gerçeklikten çok daha az bayağı olduğudur.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bir şarabın yılını ve kalitesini anlamak için bütün bir fıçıyı içmek gerekmez. Çok kolaydır, bir yapıtın da değerli olup olmadığını yarım saat içinde söyleyebilmek.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Eskiden kahramanlarımızı erenler düzeyine yükseltirdik. Modern yöntem ise, onları sıradanlaştırmak... Büyük yapıtların ucuz basımları hoşa gidebilir, ama büyük adamların ucuz basımları kesinlikle tiksindiricidir.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Bir insan kırk yaşına geldiğinde bir akademisyen olur ya da ünlü bir kulübe üye seçilirse ya da kentin dışındaki tren istasyonlarında bulunan kırtasiyeci dükkânlarında kitapları çok satan popüler bir romancı olarak tanınırsa, bunu açığa vurmanın tadını çıkarabilirsiniz, ama onu yola getirmenin mutluluğuna eremezsiniz.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Çoğu sanatçılar gibi, o da tepeden tırnağa bir biçimdir; hiçbir içtenliği bulunmayan...

Bülbül ve Gül

Bütün büyük adamların çömezleri var günümüzde... Onların özgeçmişlerini yazan ise, Yahuda'dır hep.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Modern anı yayınlarını hiç sevmem. Genellikle ya belleğini tümüyle yitirmiş ya da anımsanılmaya değer hiçbir şey yapmamış kişilerce yazılıyor anılar...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Tarih gerçek kişilerin ayağının yerden kesilmediği tek kurgu biçimidir. Romanlarda gerçek kişiler iğrenç olurlar.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Herkes üç ciltlik bir roman yazabilir. Yaşam ve yazın üstüne tam bir bilgisizlik gerekir bunun için...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

İyi oğullardan da enderdir, iyi romancılar bulabilmek.

Leach, M., **Nükteci Olmanın Önemi**

İlk romanların tümünde, kahraman, bir İsa ya da Faust görünümüne bürünen yazarın ta kendisidir.

Leach, M., **Nükteci Olmanın Önemi**

Güncel romancılar, çalışmalarında şu sorunla karşı karşıya kalıyorlar: Sosyeteye girmezlerse yapıtları okunmuyor; girerlerse yazmaya vakitleri kalmıyor.

Pearson, H., **Oscar Wilde'ın Yaşamı**

İngiliz romanlarına katı yaklaşılmamalıdır: Entelektüel olarak boş kalmışları dinlendirir onlar...

Pall Mall Gazette

Romanların sonundan başlayarak okunmasından yana söylenecek çok şey var. ... Erkek kahramanın kıl payı kaçmalarına, kadın kahramanın dayanılmaz acılar çekmesine kanmaz o zaman insan...

Pearson, H., **Oscar Wilde'ın Yaşamı**

Sıradan romanların daha çok yayımlanmasını içtenlikle istiyoruz; böylece kötü bir kitap için ödenen en düşük paranın bile çok yüksek bir fiyat olduğunu öğrenecektir kamuoyu...

Pearson, H., **Oscar Wilde'ın Yaşamı**

Rosencratz ve Guildenstern'le Shakespeare, Londra'nın sokaklarında karşılaşmış olabilir. Ama, Hamlet ruhundan, Romeo ise tutkusundan çıkmıştır Shakespeare'in...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Goethe'nin üstün estetik gücüne borçlu olduğumuz birçok şeyden biri de, güzelliği en somut biçimde tanımlamayı ve çok özel görünümlerini kavramayı bize öğretmesidir.

İngiliz Rönesansı

Flaubert, Fransızca yazmadı; bir rastlantı sonucu Fransız doğan büyük bir sanatçının düzyazısıydı yazdıkları.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Balzac, sanatçı bir yaradılışla, bilime eğilimli bir ruhun olağanüstü bileşimidir. Zola'nın yapıtı *L'Assommoir* (Meyhane) ile Balzac'ın yapıtı *Les Illusions Perdues* (Sönmüş Hayaller) arasındaki ayrım, düş gücünden yoksun gerçekçilikle düş gücünün yarattığı gerçekliğin ayrımıdır.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Çocukluk dostu Tomkins'i görmek için bir akşam partisine gitmeyi kim ister, Lucien du Rubempré'le evde oturmak varken? Balzac'ın çevresine girebilmek, Londra'nın tüm düşeslerinin davetinden çok daha hoştur.

Pearson, H., **Oscar Wilde'ın Yaşamı**

Hiç yorulmadan okunan bir roman; hiç yorulmadan da yazılmış olmalı..

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Korkarız ki, bu basım hiç yeterli değil: İyi basılmış, güzel ciltlenmiş, ama çevirmenler Fransızca bilmiyor!

İngilizce Balzac Üstüne

Ozanın, kimseyi incitmeyecek bir şiir biçimi var; Fransızca'ya çevrildiğinde bile...

Pall Mall Gazette

Gerçek bir şiirle karşılaştırınca, sıradan ozanın dizeleri su katılmış bir şarap gibi...

Pearson, H., **Oscar Wilde'ın Yaşamı**

Walt Whitman'ın yanından şiir geçip gitmiş olsa da, felsefe onu tanıyacaktır.

Leach, M., **Nükteci Olmanın Önemi**

Bernard Shaw... Sert, çıplak bir toprak parçası üstüne yansımış kış güneşi ışınları gibi güldürücü pırıltılar...

Harris, F., **Oscar Wilde**

Dickens, ciddi olmayı deneyince yalnızca sıkıcı olmayı başarabiliyor; gerçeği hedef alınca da ancak basmakalıplığa varıyor.

Leach, M., **Nükteci Olmanın Önemi**

Matthew Arnold çok iyi, ama çok da yanılgıya düşebilen bir ozan. En olmayacak şeyi yapmaya kalkar hep: Kendini anlamaya çalışır. Bu nedenle de bazan en güzel şiirlerinin ortasında ozanlığı bırakıp bir okul müfettişi oluverir.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Genç ozanların şiir kitapları genellikle karşılıksız senetlere benzerler. Ama arada bir, ortanın o kadar üstünde bir yapıtla karşılaşılıyor ki, hiç çekinmeden, yazarının çok parlak bir gelecek vaat ettiği gibi coşkulu bir kehanette bulunmaktan kendini alamıyor insan. Yeats'in *The Wanderings of Oisin* (Oisin Yolculukları) böyle bir yapıt hiç kuşkusuz.

Pall Mall Gazette

Şiir sevmemenin iki biçimi vardır: Biri sevmemek, ötekisi ozan Pope'u okumak...

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Meredith! Onu kim tanımlayabilir? Anlatım biçimi, arada bir çakan şimşeklerin pırıltısıyla aydınlanan bir kaos... Dilden başka her şeyin ustası olmuş bir yazar, öykü anlatabilmek dışında her şeyi yapabilen bir romancı, söyleyiş ustalığı dışında her şeyi bulunan bir sanatçı...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

İkinci sınıf şeyler üstüne birinci sınıf usta Kipling, anahtar deliklerinden olağanüstü şeyler görmüştü.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Longfellow büyük bir ozandır, hiç şiir okumayanlar için...

Ellmann, R., **Oscar Wilde**

Zola, dehadan yoksun olsa bile, sıkıcılıkta ne denli ileri gidilebileceğini göstermek istiyor. Bunu da çok başarıyla yapıyor! Zola'nın hiçbir gücü yok değil elbet: Nerdeyse destansı bir şey var yapıtlarında. ... Ama tüm kişilerinin kusurları da, erdemleri de çok sıkıcı: Yaşamlarındaki olaylar hiç ilginç değil. Onların başına gelenleri kim bilmek ister? Yazında başkalık, çekicilik, güzellik ve düş gücü aranır. Sıradan insanların yaptıklarından ötürü acılar duymak, itici duygulara kapılmak istemiyoruz.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Görünüşe bakılırsa, sözcükler egemenliği altına almış Swinburne'ü. Ses ya da harf tekrarları zorbalık yaratabiliyor; bir ses bile onun efendisi kesilebiliyor. Anlatımı o denli etkili ki, neye dokunsa gerçek dışı oluveriyor.

Pearson, H., **Oscar Wilde'ın Yaşamı**

Henry James, acı çektirici bir görevmiş gibi yazar romanlarını...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Henry James ilerliyor ilerlemesine, ama hiçbir zaman ulaşamayacak tutkuya...

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Robert Louis Stevenson, ince ve süslü düzyazının o hoş ustası, modern bir kusura bulaşmış – durumunu başka türlü adlandıramıyoruz: Bir öyküyü gerçekliğe çok yaklaştırmak isterken, onun gerçeğini soymak diye bir şey vardır ve *Black Arrow* (Kara Ok), içinde çağa aykırı övünülecek tek şey bulunamayacak kadar sanatsallıktan uzaktır. Dr. Jekyll'in değişimi ise, ancak bir tıp dergisinde okunabilecek korkulu bir deney...

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Daudet'nin bir yazın intiharıyla karşılaştık son günlerde. ... *Yazın Yaşamımın Yirmi Yılı* adlı yapıtından, kişilerini, olduğu gibi gerçek yaşamdan aldığını öğreniyoruz. Bize göre, o kişiler tüm canlılıklarını, elde edebildikleri birkaç niteliği yitirmiş gibiler zaten. Gerçek kişiler, hiç varolmamış kişilerdir ve bir romancı kişilerini yaşamdan seçecek kadar sıradansa, en azından onları kopya etmiş değil de, kendisi yaratmış gibi davranmalıdır. Kişilerin bir romanda bulunmalarının geçerli nedeni, onların kim olduğuna değil, yazarın kim olduğuna bağlıdır. Yoksa, sanat yapıtı olmaz bir roman.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Thomas Hardy, kadınların giysileri altında bacaklarının bulunduğunu geç keşfetti ve bu buluşu nerdeyse yıkımına yol açıyordu. ... Hardy'nin aşk üstüne hiç bilgisi yoktu ve ona göre tutku, kızamık gibi bir çocuk hastalığıydı.

Harris, F., **Oscar Wilde**

Guy de Maupassant, herkesin gülünç göründüğü korkunç küçük trajedilerin ve ağlamaktan kimsenin gülemediği acı veren komedilerin yazarıdır.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Pinero kurgular, sahneler tasarlayabilir, ama başka hiçbir şey yapamaz. Kişileri hamurdan yapılmıştır sanki. ... O, bir bakkal çırağı gibidir yazarken.

Harris, F., **Oscar Wilde**

Whistler, gerçekten en büyük resim ustalarından biri. Bu kanıya, Whistler'in kendisinin de yürekten katıldığını belirtmek isterim.

Pall Mall Gazette

James Whistler'in yaşamında bayağılık evinde başlar; hep orada kalması da sağlansa iyi olur.

Harris, F., **Oscar Wilde**

Whistler bir sanatçı olarak kalabilmek, Sargent ise sanatçı olabilmek için Amerika'dan ayrıldılar.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Ozan Browning, düzyazı yazmanın bir aracı olarak kullanmıştır şiiri...

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Browning'i mistik bulduğunuzda, onu yalnızca düşündüğünü açıkça dile getiremeyen biri olarak gösterdiler; bir şeyler gizlediğini sandığınızda, açıklanacak pek bir şeyi bulunmadığını kanıtladılar.

Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

Trollope eşsiz bir yazardır, yağmurlu öğleden sonralarında ya da sıkıcı tren gezilerinde...

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Gerçek dinciler, her şeye, sıradan şiire bile boyun eğerler; Madam Guyon'un dizelerinin toplumun büyük bir kesimince tutulmaması için de hiçbir neden bulunamaz.

Pearson, H., **Oscar Wilde'ın Yaşamı**

Ne zaman büyük bir adam ölse, Hall Caine ve William Sharp gibi özgeçmiş yazarları, cenaze kaldırıcılarla birlikte kolları sıvarlar.

Pearson, H., **Oscar Wilde'ın Yaşamı**

Benliği bulunmayan bir bencilin acıklı bir örneğidir ozan Arthur Symon.

Harris, F., **Oscar Wilde**

Hindistan'ı, Sir Edwin Arnold, yaşayan her İngiliz'den daha iyi bildiği gibi, Hintçe'yi de bir İngiliz yazarının anlaması gerekenden daha iyi anlar. ... Sir Edwin Arnold, Sa'di'nin dizelerini çevirmiş; birinin de Sir Edwin Arnold'u çevirmesi gerekiyor.

Pearson, H., **Oscar Wilde'ın Yaşamı**

Yazar, sanatın keyfini bir turist umursamazlığıyla çıkarıyor ve bir açık arttırmacının coşkusuyla sanatın güzelliklerini tanımlıyor.

Pall Mall Gazette

Yazgısının bir ozan mı, yoksa bir reklam görevlisi mi olduğuna karar vermedikçe, kimse gerçekten iyi bir yapıt ortaya koyamaz.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Bulunmaya değmez şeyleri gizlemekte büyük bir ustadır James Payne... Burnunun ucunu bile göremeyen bir dedektifin coşkusuyla ortada olanların izini sürer.

Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Kendisinin de dediği gibi, yazar "cinayetsiz bir öykü" yaratmış; ama kahramanının göğsüne bir kurşun sıktıktan sonra, istemeyerek de olsa onu yaşatmakla, yazdığının "mucizesiz bir öykü" olduğu söylenemez.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Henley'in, Mary Cholmondelay adında birinin romanını öven bir eleştirisini okudum. Kitabı satın aldım ve okumaya daha başlar başlamaz şöyle bir cümleyle karşılaştım: "Her dalın, her dalcığın üstünde kuşlar ötüyordu." Siz de bilirsiniz, bir kitapta böyle bir cümle görürse bir sanatçı, okumayı sürdüremez artık o kitabı. Bu nedenle, eleştirmenin o kitabın tutarı kadar bana borcu olduğunu düşünüyorum.

Pearson, H., **Oscar Wilde'ın Yaşamı**

Başka yazarların yankılarıyla dolu Griffith'in şiirleri... Yalnız bir sonede özgün olmak için belirgin bir girişimde bulunuyor; sonuç, son derece iç karartıcı. ... Griffith özgünlükten kaçınmalı. Özgünlük de, güzellik kadar ölümcüldür.

Pall Mall Gazette

Herkes mantıklı olabilir, ama kolay bulunan bir nitelik değildir aklı başında olmak... Aklı başında ozanlarsa, mavi zambaklar kadar enderdir, onlar kadar hoş olmasalar da...

Leach, M., **Nükteci Olmanın Önemi**

Bir çaydanlığı ısıtacak kadar bile ateş yok William Watson'un şiirinde...

Theatre, Mart 1894

Genç bir oyun yazarının izlemesi gereken birinci kural, Arthur Jones gibi yazmamaktır. İkinci ve üçüncü kurallar aynıdır.

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

İrlandalı yazar George Moore'un müzikle ilgili bir yapıtı üstüne:

Moore, herkesin önünde sürdürüyor müzik öğrenmeyi...

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Din adamı Clarence Wolworth'ün *Andiatorocte* adlı şiir kitabı üstüne:

Kızılderililer'den alınmış şiir kitabının adı; hemen kendilerine geri verilmeli. Öylesi şiirler, Hıristiyan ülkelerde katedrallerin gösteri yeri olarak da kullanıldığı Ortaçağ'da popülerdi.

Pearson, H., **Oscar Wilde'ın Yaşamı**

Oyuncu, yönetmen Beerbohm Tree'nin Hamlet oyunu üstüne:

Bayağılığa düşmeden komik olabiliyor...

Redman, A., **Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah**

Dört yazarın yayımladığı *Astray (Sapma)* adlı öykü kitabı için:

Bir öykü kitabının yazılabilmesi için dört yazar gerekmiş; okuyabilmek için de bir o kadar yardım gerek. Güvenle başkalarına önerilecek bir kitap...

Pearson, H., **Oscar Wilde'ın Yaşamı**

"Dava" ve Sonrası

"Dava": Bir Dönüm Noktası

Oscar Wilde Davası, Victoria Dönemi İngiltere'sinde en büyük ilgiyi çekmiş olaylardan biriydi. Yargıçların, savcıların önyargılarla yürüttüğü, mahkeme salonunun bir tiyatroya dönüştüğü, basının günlerce manşetlere çıkardığı, kiliselerin bile yıllarca vaaz konusu ettiği dava üstüne tartışmalar, incelemeler bugüne dek sürmüştür. Wilde, 1891 yazında tanıştığı Oxford Üniversitesi öğrencisi Lord Alfred Douglas'la çok yakın ilişkilere girmişti. Lord Douglas'ın, zorbalığı ve dengesiz davranışlarıyla tanınan babası Queensberry Markisi, bu ilişkiye büyük bir tepki göstermiş ve oğlunun Wilde'la dostluğunu sona erdirmek için çeşitli girişimlerde bulunmuştu. Bunlardan bir sonuç alamayan Marki, 14 Şubat 1895'te bir olay çıkarmak amacıyla, eline sebzelerden yapılmış çirkin bir buket alıp *Ciddi Olmanın Önemi* oyununun açılışına katılmak istemiş, uyarılan polisler tiyatroya girmesini engelleyince, bu kez Wilde'ın üyesi olduğu Albemarle Kulübü'ne gidip "Bir eşcinsel gibi davranıyorsunuz" diye yazdığı kartı bırakmıştı. Wilde, aralarında Frank Harris ve Shaw'un da bulunduğu dostlarının uyarılarına rağmen, babasına büyük bir nefret duyan Lord Douglas'ın da etkisiyle Queensberry'ye karşı dava açmıştı. Marki'nin aklanması ve Wilde'ın tutuklanıp iki yıl hapis cezası almasıyla sonuçlanan bir dizi dava, Londra'da 3 Nisan 1895'te başlamıştı. 19 Mayıs 1897'de cezaevinden çıkan ve hemen Fransa'ya göç eden Wilde, iki buçuk yıl sonra, yoksulluk, çaresizlik, bunalımlar içinde Paris'te ölmüştü. Wilde, Queensberry Markisi'nin savunmasını üstlenen avukatın, Dublin'deki öğrencilik yıllarından tanıdığı Edward Carson olduğunu öğrendiğinde, "Görevini, eski dostluğun verdiği burukluk da eklenmiş olarak yerine getirecek hiç kuşkusuz" demiş, söylediği de gerçekleşmişti. Alttaki bölümler, Wilde - Queensberry davalarının tutanaklarının yayımlandığı Montgomery Hyde'ın *Trials of Oscar Wilde (Oscar Wilde'ın Davaları)* adlı yapıttan alınmıştır.

Wilde'ın tanık olarak dinlendiği duruşmada, Carson'un sorgulamasından bölümler:

- Kitaplar konusunda, ahlaka aykırılık gibi bir şeyin olamayacağını düşünüyorsunuz sanıyorum?
- Evet.
- Öyleyse, "The Priest and the Acolyte" (Rahip ve Müridi)(1) adlı öyküyü ahlaka aykırı bulmuyorsunuz?
- Daha da beter... Çok kötü yazılmış.
- Sunakta kendisine yardım eden oğlana âşık olan rahibin odasında yakalanışını ve bir skandalın ortaya çıkışını anlatmıyor mu o öykü?
- Bir kez okumuştum, geçen Kasım'da... Hiçbir şey o öyküyü bana bir daha okutamaz. İlgimi hiç çekmiyor... Sıkıyor beni...
- Bu öykünün kâfirce olduğunu düşünmüyor musunuz?
- Güzelliğin tüm sanatsal ölçütlerinin dışına çıkıyor.
- Bu bir yanıt değil.
- Benim verebileceğim tek yanıt.
- Ortaya koyduğunuz tutumu görmek istiyorum.
- Böyle konuşmamanız gerekir.
- Yersiz bir şey söylemedim. Öykünün bir kâfirlik olduğunu düşünüp düşünmediğinizi öğrenmek istedim.
- Öykü tiksinme uyandırdı bende. Sonu yanlıştı.
- Soruyu yanıtlayın, efendim. Öykünün kâfirce olduğunu düşündünüz mü?
- İğrenç olduğunu düşündüm.
- Bildiğiniz gibi, öyküde rahip, çocuğa zehir verirken İngiliz Kilisesi ayinlerinin kutsal sözlerini söylüyor.
- Tümüyle unutmuşum.
- Bunu kâfirlik sayıyor musunuz?
- Çok çirkin buluyorum. "Kâfirlik", kullandığım bir sözcük değil benim. İğrenç buluyorum, baştan aşağı saçmalık...
- Böyle bir öyküyü onaylayan bir kimsenin, uygunsuz davranışlardan dolayı suçlu görülebileceğini kabul edersiniz sanıyorum.

---

(1) Bu öykü, Oxford Üniversitesi öğrencileri tarafından çıkarılan ***Chameleon*** dergisinde, Wilde'ın "Deyimler ve Felsefeler" başlıklı yazısıyla aynı sayıda yayımlanmıştı.

- Dergiye yazan başka bir yazarın kimliği için böyle bir şey düşünemem. Yazın açısından uygun görülmez bu. Neyse, tüm öyküye çok karşıyım zaten. ... ***The Chameleon***'un Oxford'lu öğrencilere dağıtılmış olduğunu biliyorum. Ama hiçbir kitabın ya da bir sanat yapıtının ahlaka herhangi bir etki yapabileceğine inanmıyorum.
- Ahlaka uygun ya da uygunsuz bir etki yaratılmasına aldırmadığınızı söylemem doğru olur mu?
- Elbette aldırmıyorum.
- Yapıtlarınıza bakılırsa, ahlak üstüne kaygısız bir tutumunuz var.
- "Tutum" sözcüğünü belli bir anlamda mı kullanıyorsunuz?
- Hoşlandığınız bir sözcük değil mi bu sizin?
- Bilmem! Bu konuda belirli bir "tutumum" yok. Bir oyun ya da kitap yazarken, yalnızca yazın, yani sanat açısından kaygı duyarım. Amacım, iyilik ya da kötülük yapmak değil, güzellik nitelikleri bulunan bir şeyi ortaya koymaya çalışmaktır.
- ***The Chameleon*** dergisinde yayımladığınız "Deyimler ve Felsefeler"den bir söz: "Başkalarının garip çekiciliğine karşı, iyi insanların yarattığı bir efsanedir, günahkârlık..." Bunu doğru buluyor musunuz?
- Yazdığım bir şeyin doğru olup olmadığını çok ender düşünürüm.
- "Dinler, doğru oldukları kanıtlanırsa ölür." Bu doğru mu sizce?
- Evet, tutuyorum bu sözü. Bilimin, dinleri içine sindirmesi felsefesine bir göndermeydi bu... Burada ele alınamayacak kadar geniş bir konu.
- Gençlerin düşüncesi açısından bir çekince görmeden ileri sürülecek bir aksiyom mu bu sizce?
- Çok uyarıcı...
- "Bir gerçeği dile getirirse biri, hiç kuşkusuz anlaşılır önünde sonunda"?
- Hoş bir paradoks, ama bir aksiyom olarak çok önemli bulmuyorum.
- Gençler için yararlı mı?
- Düşünceyi uyaran her şey yararlıdır, her ne yaşta olunursa olunsun...

- Ahlaka uygun olsa da, olmasa da mı?
- Ahlaka uygun olmak ya da olmamak gibi bir şey yoktur düşüncede.
- "İnsanın uğrunda yaşaması gereken tek şey keyif almaktır"?
- Bir insanın kendisinin bilincine varmasının yaşamın birinci amacı olduğunu ve keyif alarak kendini tanımanın, acı çekerek tanımaktan çok daha güzel bulunacağını düşünüyorum. Eski Yunan'dan yanayım bu konuda bütünüyle. Çok tanrılıların bir düşüncesidir bu...

Carson, *Dorian Gray*'in önsözündeki Wilde'ın sanat üstüne özdeyişlerini ele alır:

- "Ahlaka uygun ya da ahlaka aykırı kitap diye bir şey yoktur. Kitaplar ya iyi yazılmıştır ya da kötü..." Bu, sizin görüşünüzü mü açıklıyor?
- Evet, sanat üstüne görüşümü...
- Öyleyse bu sözden şunu anlıyorum: Bir kitap ahlaka ne kadar aykırı olursa olsun, eğer iyi yazılmışsa, size göre iyi kitaptır?
- Evet, insanoğlunun duyabileceği en yüce duygu olan güzellik duygusunu yaratacak kadar iyi yazılmışsa... Bir iğrenme duygusu yaratır, kötü yazılmışsa...
- Sapık görüşler ileri süren bir kitap iyi yazılmışsa, size göre iyi bir kitap olabilir?
- Hiçbir sanat yapıtı bir görüş ileri sürmez. Görüşler, sanatçı olmayanların işidir.
- Sapkın bir roman, iyi bir roman olabilir, öyleyse?
- "Sapkın roman" sözüyle ne demek istediğinizi anlamıyorum.
- ***Dorian Gray***'in böyle bir roman olduğu konusunun yoruma açık bulunduğunu belirtmek istiyorum.
- Kaba ve cahil olanlar için ancak... Kültürsüzlerin sanat üstüne görüşleri geçerli değildir.
- ***Dorian Gray***'i okuyan bilgisiz bir insan, onun böyle bir roman olduğu düşüncesine varmaz mı?
- Sanat üstüne kendi görüşüm ilgilendirir beni. Başkalarının bu konudaki düşüncelerine metelik bile vermem.

- İnsanların çoğu, sizin kültürsüz ve bilgisizler tanımınıza girer, değil mi?
- Beni şaşırtan kural dışı kişiler tanıdım.
- İnsanların çoğunun bize anlattığınız tutumu doğrulayacak biçimde mi yaşadığını düşünüyorsunuz?
- Yeterince kültürlü değiller sanırım.
- İyi kitapla kötü kitap arasındaki ayrımı, yeterince kültürlü olunup olunmaması belirliyor, öyle mi?
- Öyle değil, elbet...
- ***Dorian Gray***'de sanatçının duyduğu sevgi ya da aşk, onda belirli bir eğilim bulunduğu izlenimini vermez mi sıradan kişilere?
- Sıradan kişilerin görüşleri üstüne hiçbir bilgim yok.
- Sıradan kişilerin kitabınızı almasına engel olmadınız ama...
- Kimsenin cesaretini kırmadım!

Carson, *Dorian Gray*'den bir bölüm okur:

- Şimdi size soruyorum Bay Wilde: Bir erkeğin, yeni yetişmiş bir gence karşı duydukları üstüne bu tanımlama, size göre uygunsuz duyguları dile getiriyor mu?
- Bir sanatçının, güzel bir kişiliği tanıdığında (bu, bir bakıma sanatı ve yaşamı için gereklidir) beslediği duygular üstüne en kusursuz bir anlatım...
- Sizce, bir gencin başka bir gence karşı duyması gereken bir duygu mu bu?
- Bir sanatçı olarak, evet...

Carson, *Dorian Gray*'den başka bir bölüm okur:

- Bu bölümün bir erkeğin başka bir erkeğe karşı beslediği doğal duyguları anlattığını mı söylemek istiyorsunuz?
- Güzel bir kişiliğin yarattığı etkidir bu...
- Güzel bir kişi mi?
- "Güzel bir kişilik" dedim. Siz ne derseniz deyin, Dorian Gray'in olağanüstü bir kişiliği vardı.
- Burada anlatılan duyguyu bir sanatçı olarak siz kendiniz hiç duymadınız mı?
- Hiçbir kişiliğin, sanatıma egemen olmasına izin vermedim asla...

- Anlattığınız duyguları kendiniz hiç duymadınız öyle mi?
- Hayır, bir kurgu yapıtıdır bu...
- Sizi ele alalım... Bunun doğal bir duygu olmadığı konusunda hiçbir deneyiminiz yok mu?
- Bir sanatçının genç bir kişiye büyük bir hayranlık ve sevgi duymasının çok doğal olduğunu düşünüyorum. Hemen her sanatçının yaşamında görülen bir olay.
- Cümle cümle ele alalım isterseniz: "Sana deli gibi taptığımı kabul etmeliyim." Buna ne diyorsunuz? Hiçbir gence deli gibi taptınız mı?
- Hayır, deli gibi değil... Sevgiyi yeğliyorum. Bu daha yüksek bir biçimi.
- Bırakın şimdi onu... Bulunduğumuz düzeyde kalalım.
- Ben kendimden başka kimseye tapmadım.
- Bunu çok akıllıca buluyorsunuz, öyle mi?
- Hiç de değil...
- Demek, böyle bir duyguyu hiç duymadınız?
- Hayır. Bu düşüncenin tümü Shakespeare'den alınma, ne yazık ki... Evet, Shakespeare'in sonelerinden.
- Yazdığınız bir denemede, Shakespeare'in sonelerinde doğal sayılmayacak bir tutkudan üstü kapalı söz edildiğini belirtmiştiniz sanıyorum.
- Tam tersine, böyle olmadığını anlatan bir deneme yazmıştım. Shakespeare'in de böyle bir sapıklıkla suçlanmasına karşı çıkmıştım.

Carson yine *Dorian Gray*'den okur:

- "Seni görüştüğün herkesten kıskanıyorum." Siz bir genci hiç kıskandınız mı?
- Hiçbir zaman...
- "Yalnızca benim olmanı istiyordum." Siz hiç bu duyguya kapıldınız mı?
- Hayır. Bunu çok can sıkıcı, büyük bir baş belâsı bulurum.
- "Sana duyduğum sonsuz hayranlığı dünya öğrenecek diye korkmaya başladım." Dünya öğrenecek diye neden korkuya kapılıyor?
- Çünkü bir sanatçının olağanüstü ve çok güzel bir kişiliğe

duyabileceği derin bağlılığı, sevgiyi ve hayranlığı anlayamayan insanlar var dünyada. İçinde yaşadığımız koşullar bunlar. Acınıyorum bunlara.
- Sizdeki yüksek anlayışın bulunmadığı talihsiz insanlar, bunu yanlış bir şey olarak yorumlayabilir değil mi?
- Elbette, istedikleri gibi yorumlayabilirler. Başkalarının cehaleti beni hiç ilgilendirmiyor.

Carson, romanda *Dorian Gray*'in aldığı bir kitaptan söz açar:
- Sözünü ettiğiniz kitap ahlaka uygun bir yapıt mıydı?
- İyi yazılmamıştı, ama bana fikir verdi.
- Aklınızdaki kitabın belirli bir eğilimi yok mu?
- Başka bir sanatçının yapıtı üstüne sorgulanmayı reddediyorum. Saygısızlık ve kabalıktır bu.

Carson, bu kez Wilde'ın Lord Alfred Douglas'a yazdığı bir mektubu okur:
- Ona aşırı bir sevgi mi duyuyorsunuz?
- Hayır, ama onu hep sevdim... Bunun çok güzel bir mektup olduğunu düşünüyorum. Bir şiir... Sıradan bir mektup yazmamıştım. Nerdeyse, Kral Lear ya da Shakespeare'in sonelerinin uygunsuzluğu konusunda da sorguya çekeceksiniz beni.
- Sanat bir yana, Bay Wilde...
- Sanatı bir yana bırakarak yanıt veremem.
- Varsayın ki bu mektubu sanatçı olmayan biri yazmıştı. Uygunsuz bulur muydunuz o zaman?
- Sanatçı olmayan bir insan, bu mektubu yazamazdı.
- Neden?
- Bir sanatçıdan başka kimse onu yazamazdı; çünkü yazın adamı olmayan bir kimse, böyle bir dil kullanamaz.
- Ününüz bakımından belirtmek istiyorum, şu "kırmızı gül yaprağı dudakların" sözünde pek olağanüstü bir şey yok.
- Nasıl okunduğuna bağlı, büyük ölçüde...
- "İnce, yaldızlı ruhun tutkuyla şiir arasında yürüyüp gidiyor." Bu güzel bir deyim mi?
- Sizin okuduğunuz gibi okunursa değil, Bay Carson.

Çok kötü okuyorsunuz.
- Bir sanatçı olduğumu söyleyemem, ama tanıklık yaparken verdiğiniz yanıtlara bakınca, olmadığıma seviniyorum. ... Bu çizgidışı bir mektup değil mi?
- Eşsiz olduğunu söyleyebilirim.
- Günlük yazışmalarınızı böyle mi yürütüyorsunuz?
- Hayır. Lord Douglas'a sık sık yazıyordum; başka hiçbir gence bu türde yazmadım.
- Mektuplarınızda çoğunlukla bu anlatım biçimini mi kullanıyorsunuz?
- Kullandığım bir anlatım biçimini yinelemem ben.
- İşte, Lord Douglas'a yazdığınız başka bir mektup. Siz okur musunuz?
- Anlayamadım, neden ben okuyayım?
- Peki, ben okurum. ... Olağan sayılabilir mi, bu mektup?
- Yazdığım her şey olağanüstüdür. Tanrı aşkına, hiçbir zaman olağan biri gibi görünmek istemedim! Bana istediğinizi sorabilirsiniz bu konuda...

Carson, sözü Wilde'ın Alfred Taylor'la dostluğuna getirir. Queensberry Markisi, Taylor'un Wilde için gençler bulduğunu ileri sürmüştü:
- Alfred Taylor bir yazın adamı mıdır?
- Onun yarattığı bir yapıtı hiç görmedim.
- Onunla edebiyat üstüne tartışır mıydınız?
- Dinlerdi. Sanata çok yakınlık duyan, sevimli bir insandı.
- Sanatçı mıydı?
- Bir şey yaratmak anlamında değil; ama çok entelektüel ve akıllıydı. Onu çok sevmiştim.
- Gençlerle tanışmak için ondan yemek davetleri yapmasını ister miydiniz?
- Hayır.
- Taylor'un gençleri yaşlı kişilere tanıştırmakla ün yapmış birisi olduğunu bilmiyor muydunuz?
- Böyle bir şeyi hiç duymadım.
- Peki, Taylor'un polis tarafından izlendiğini biliyor musunuz?
- Hayır, bunu da hiç duymadım.

- Sizi gençlerle tanıştırdı mı?
- Evet.
- Kaç genç tanıştırdı size?
- Bu duruşmada adı geçenlerden mi söz ediyorsunuz?
- Hayır, sonradan içli dışlı olduğunuz gençlerden söz ediyorum.
- Sanırım beş.
- İlk adlarıyla çağırdığınız gençlerdi bunlar, değil mi?
- Evet, sevdiğim kişileri hep ilk adlarıyla çağırırım. Sevmediklerimi başka adlarla...
- O gençlerin hepsi yirmi yaşlarında mıydı?
- Evet, yirmi ya da yirmi iki. Genç toplulukları severim.
- İşleri güçleri neydi?
- Sözünü ettiğiniz kişilerin belirli bir uğraşı var mıydı, bilmiyorum.
- Para verdiniz mi onlara?·
- Evet, sanıyorum, beşine de para ve armağan verdim.
- Onlar size bir şey verdi mi?
- Bana mı? Hayır!
- Taylor'un size tanıştırdığı beş genç arasında Charles Parker var mıydı?
- Evet.
- Onunla dost oldunuz mu?
- Evet.
- Parker'in işsiz kalmış bir uşak olduğunu biliyor muydunuz?
- Hayır.
- Bilseydiniz, yine de onunla dostluk eder miydiniz?
- Evet, sevdiğim her insanoğluyla dostluk kurarım.
- Kaç yaşındaydı?
- Yeter artık! Sayım yapmıyorum.
- Sayımı bırakın. Kaç yaşındaydı, onu söyleyin.
- Yirmi dolayında diyebilirim. Gençti ve çekici yanlarından biri buydu.
- Bir edebiyat kişisi miydi?
- Hayır!
- Entelektüel biri miydi?
- Kültür, güçlü yanlarından biri değildi. Sanatçı da değildi.
- Eğitim görmüş biri miydi?

- Eğitim görmüş olmak, kişilerin ölçülerine bağlıdır.

Carson, Charles Parker ile ilgili sorgulamayı sürdürdükten sonra:

- Savoy Hotel'e sizi görmeye gelen genç kişilerden viski ve soda ya da soğuk şampanya içen oldu mu?
- Ne içtiklerini bilemem.
- Siz, kendiniz şampanya mı içersiniz?
- Evet, soğuk şampanya en sevdiğim içkidir – doktorlarımın karşı çıkmalarına rağmen...
- Bırakın şimdi doktorların karşı olmalarını...
- Hep öyle yaparım zaten!

Carson, yine Charles Parker ilişkisine döner:

- O gençle hangi ortak yanınız vardı? Onda bulduğunuz çekicilik neydi?
- Benden çok daha gençlerin bulunduğu topluluklardan tat alırım. Aylak ve kaygısız denilebilecek kişilerden hoşlanırım. Hiçbir sosyal ayrıcalık tanımam ve benim için gençlik olgusu öyle olağanüstü bir şey ki, bir gençle yarım saat konuşmayı bile, sözgelişi, mahkemede sorgulanmaya yeğlerim!
- Sokakta karşılaştığınız genç bir çocukla da yakın bir dostluk kurabilirsiniz, böyle anlayabilir miyim?
- Bir sokak çocuğuyla sevinerek görüşürüm.
- Bir sokak çocuğuyla görüşürsünüz demek?
- Evet, sevinerek, o benimle görüşürse.
- Odanıza da götürebilirsiniz?
- Olabilir...
- Charles Parker'e güzel mektuplar yazdınız mı?
- Ona mektup yazdığımı sanmıyorum.
- Onun yazdığı mektuplar var mı sizde?
- Bir tane.

Carson, mektubu okur ve aynı kişiler üstüne soruşturmayı sürdürür:

- Taylor ve Parker'in tutuklandığını gazetelerden öğrenmişsinizdir.

- Evet, tutuklandıklarını okumuştum.
- Ağır suç sayılabilecek davranışlar nedeniyle suçlandıklarını biliyor muydunuz?
- Suçlamalarla ilgili hiçbir şey bilmiyorum.
- Tutuklandıklarında kadın giysileri giymiş birkaç erkekle birlikte olduklarını?
- Vodvil tiyatrosu sanatçıları olan kadın giysili iki adamın kapının önüne geldiklerini ve orada, dışarda tutuklandıklarını okumuştum.
- Büyük dostunuz Bay Taylor'un ve öteki bir büyük dostunuz Charles Parker'in bir polis baskınında tutuklanmalarını oldukça ciddi bir olay bulmadınız mı?
- O günlerde büyük bir üzüntü duymuş, Bay Taylor'a yazmıştım. Sulh yargıcı olayla ilgili aynı görüşü paylaşmıyordu ve davayı düşürdüler. Onunla dostluğumda hiçbir değişiklik yapmadı bu olay.

Carson, Wilde'ın dostluk kurduğu başka üç gençle ilişkilerini sorguladıktan sonra Douglas'ın kaldığı bir pansiyonda garsonluk yapan Walter Grainger'den söz açar:

- Onu hiç öptünüz mü?
- Aman Tanrı'm, hayır! Garip bir biçimde renksiz bir çocuktu. Ne yazık ki, çok çirkindi. Ona acırdım, çirkinliğinden ötürü.
- Onu öpmemenizin nedeni bu muydu?

Duruşmalarda başından beri çok rahat görünen ve Carson'a alaylı yanıtlar veren Wilde, ilk kez köşeye sıkışır:

- Bay Carson, gereksiz yere küstahlaşıyorsunuz.
- Onu neden öpmediğinizi açıklamak için mi bu sözü söylediniz?
- Hayır, çocukça bir soru bu.
- O genci öpmemenizin bir nedeni olarak mı çirkinliğini ileri sürdünüz?
- Hiç de değil.
- Neden öyleyse, bu gencin çok çirkin olduğunu söylediniz?
- Şu nedenle: Bana kapı paspasını neden öpmediğimi sorsalar, paspasları öpmeyi sevmediğimi söylerim de ondan. Çirkin

olduğunu neden söylediğimi bilmiyorum; ancak, bu duruşma süresince aşağılayıcı davranışınız ve sorduğunuz küstahça sorular beni kışkırttı. Sevmediğim bir şey için sorgulanmam mı gerekir? O koşullarda böyle bir şeyin olabileceğini düşünmek bile gülünç.

- Öyleyse çirkinliğinden neden söz ettiniz, soruyorum size?
- Belki de aşağılayıcı sorularla beni küçülttüğünüz için...
- Gencin çirkin olduğunu söylemenizin nedeni bu muydu? Neden? Neden bunu söylediniz?
- Beni kışkırttınız ve aşağıladınız, kendime güvenimi sarsmak istediniz ve bazan insan düşüncesizce şeyler söylüyor, daha ciddi konuşması gerekirken. Bunu kabul ediyorum.
- Demek ki düşünmeden söylediniz?
- Evet, düşünmeden verilen bir yanıttı.

Wilde'ın açtığı davada, onun eşcinsel olduğunu ileri süren Queensberry Markisi suçsuz bulunmuştur. Eşcinsellik o dönemlerde yasaya göre ağır bir suç sayıldığından, tanıkların savlarına dayanılarak, bu kez savcılıkça Wilde'a karşı kamu davası açılmış, Wilde tutuklanmıştır. Savcı Charles Gill'in, Wilde'ı sanık olarak sorgulamasından bölümler:

- Sözü edilen genç kişilerle neden ilişki kurdunuz?
- Gençliğin âşığıyım ben...
- Gençleri bir çeşit tanrı katına mı yükseltiyorsunuz?
- Her şeyde gençliği araştırmaya bayılırım. Büyüleyici bir şey var gençlikte.
- Yani köpeklerin, kedilerin de yavrularını mı yeğliyorsunuz?
- Sanıyorum öyle... Örneğin, sakalsız, çantasız bir avukatla birlikte olmaktan, en başarılı bir savcıyla birlikte bulunmaktan hoşlandığım kadar hoşlanırım.
- Sözünü ettiğiniz, benim de temsilcisi bulunduğum çok sayıdaki hukukçu, övgünüzü değerlendirecektir umarım. İlişkide bulunduğunuz gençlerin sosyal durumu sizinkinin çok altında değil mi?
- Hangi durumda olduklarını hiç soruşturmadım. Buna hiç aldırmam da... Onları zeki ve eğlenceli buluyordum. Onlarla konuşmak benim için bir değişiklikti. Zihinsel bir tonik etkisi

yapıyordu.
- Taylor'un yerine neden gittiniz?
- Her tür oyuncu ve şarkıcıyla tanışıyordum orada.
- Orasının tuhaf bir yer olduğunu görmediniz mi? Genellikle gittiğiniz sokaklardan biri değildi. Başka dostunuz var mıydı orada?
- Bekârların oturduğu bir yerdi.
- Biraz kaba bir bölgeydi, değil mi?
- Bilmem... Parlamentonun çok yakınındaydı!..

Gill, uzun bir sorgulamadan sonra:
- 1893 ve 1894'te çoğu kez Lord Alfred Douglas'la birlikteydiniz. O şiiri size okudu mu?
- Evet.
- Bu tür şiirlerin dengeli okuyucularca onaylanmayacağını bilirsiniz sanırım?
- Bu, bir beğeni, yaradılış, kişilik sorunudur bence... Diyebilirim ki, birinin şiiri, bir başkasının zehiri olabilir.
- Lord Alfred'in şiirine "İki Sevgi" adı verilmiş. Size neyi anlatıyor bu şiir?
- Neyi anlattığı çok açık bence...
- Taşıdığı anlam açısından tartışma konusu olamaz mı?
- Elbette olamaz...
- Anlatılan sevgiler, doğal olan ve olmayan sevgiler değil mi?
- Hayır.
- "Adını açıklamaktan bile çekinen bir sevgi" ne demek?
- "Adını açıklamaktan bile çekinen bir sevgi", kendinizden genç birine duyulan sevgidir bu yüzyılda; Davut'un Yonatan'a duyduğu, Platon'un felsefesine temel olarak aldığı, Michelangelo ve Shakespeare'in sonelerinde bulduğunuz bir sevgi. Öylesine derin, kutsal bir sevgi ki kusursuz olduğu kadar saf... Shakespeare'in, Michelangelo'nun ve benim o iki mektubumdaki gibi sanat yapıtlarını kapsayan, yönlendiren bir sevgi. Yaşadığımız yüzyılda yanlış anlaşılan; o kadar yanlış anlaşılan ki, ancak "adını açıklamaktan bile çekinen bir sevgi" diye anlatılabilen; benim de şimdi burada bulunmama neden olan sevgi. Güzel,

hoş, sevginin en soylu biçimi... Doğal olmayan hiçbir şey yok bunda. Entelektüel bir sevgi... Her zaman olagelen bu ilişkide, yaşlı olanın aydın aklı, gencinse sevinci, umudu, önündeki yaşamın büyüsü söz konusudur. Bunun böyle olması gerektiğini anlamıyor dünya. Onu alaya alıyor ve bazan da, bu nedenle birilerini suçlu sandalyesine oturtup dillere düşürüyor...

Jüri, Wilde'ın suçsuz olup olmadığına karar veremez. Bir süre için Wilde'ın tutukluluğu kaldırılır. Yakın dostları Wilde'ın hemen İngiltere'den ayrılması, Paris'e gitmesi amacıyla ellerinden geleni yaparlar. "Bir kaçak yaşamına dayanamam" diyen Wilde, Londra'da kalır. On beş gün sonra, 20 Mayıs 1895'te Wilde'a karşı ikinci kamu davası açılır. Bu kez jürinin kararı kesindir. Wilde, Alfred Taylor'la birlikte suçlu bulunur. Yargıç Wills, yıllarca tartışılacak kararı şöyle açıklar:

- Böyle şeyler yapabilenler tüm utanma duygularını yitirmişlerdir; kimse artık onlarda bir etki yaratamaz. Yargıladığım en kötü davaydı bu. Taylor, sizin bir tür erkek buluşma evi işlettiğiniz konusunda kuşku duymak olanaksız. Siz, Wilde, gençler arasında en çirkin türdeki yaygın ahlak dışı davranışlarda bulunan bir çevrenin odağıydınız. Bu konuda da hiçbir kuşku kalmadı. Bu koşullar altında benden, sizi, yasanın izin verdiği en ağır cezaya çarptırmam beklenir. Düşünceme göre, böyle bir olayda bu ceza kesinlikle yetersiz kalıyor. Mahkemenin kararı, ikinizin de hapsedilip iki yıl ağır iş cezası görmenizdir.

Karardan sonra Wilde, "Bir şey söyleyebilir miyim Lord'um?" der. Yargıç Wills duymamazlıktan gelir ve Wilde'ı götürmeleri için gardiyanlara işaret eder.

"De Profundis" ya da Derinliklerden

Wilde'ın başyapıtlarından biri sayılan *De Profundis (Derinliklerden)*, Reading Cezaevi'ndeki son aylarında Lord Douglas'a (Bosie) yazdığı çok uzun bir mektuptu. Postayla gönderilmesine izin verilmeyen mektubu Wilde, cezaevinden çıktığı gün, *Epistola In Carcere et Vinculis (Tutuklu ve Zincirli Yazılan Mektup)* adıyla Douglas'a gönderilmesi için en güvendiği dostu Robert Ross'a vermişti. Wilde'ın ölümünden sonra, onun yapıtlarıyla ilgili vasiyetinin sorumluluğunu üstlenmiş bulunan Ross, mektubun yarısına yakın bölümünü 1905'te De Profundis adıyla yayınlamış; "Bosie" adının geçtiği bölümleri çıkardığı için mektubun ona yazıldığı izleniminin uyanmasına yol açmıştı. Yıllarca böyle bir mektup almadığını söyleyen Douglas, 1912'de Arthur Ransome'un *Oscar Wilde: A Critical Study (Oscar Wilde: Eleştirel Bir Çalışma)* adıyla çıkardığı kitapta kendisine hakaret edildiğini ileri sürerek açtığı dava sırasında, mektubun o güne değin bilinenden daha uzun bir kopyasının bulunduğunu görmüştü. Bundan sonra Wilde'a büyük bir kin duymaya başlayan Douglas, bu duygularını *Oscar Wilde and Myself (Oscar Wilde ve Ben)* ve *The Autobiography of Lord Alfred Douglas (Lord Alfred Douglas'ın Özyaşamöyküsü)* adlı yapıtlarında, gerçekleri saptırarak bu duygularını dile getirmişti. Ancak ölümünden beş yıl önce yazdığı *Oscar Wilde: A Summing Up (Oscar Wilde: Bir Özetleme)* adlı kitapta, bazı gerçekleri ortaya koyabilmişti. 1949'da Wilde'ın küçük oğlu Vyvyan Holland, Ross'tan kalan daktilo edilmiş bir kopyayı mektubun tümü sanarak yayımlamıştı. Oysa, *De Profundis*'in eksiksiz basımı, ancak 1962'de, British Museum'da saklanan asıl metnin açıklanmasına izin verilmesinden sonra gerçekleştirilmişti.

***De Profundis*'in eksiksiz basımından seçilen bölümler altta verilmiştir:**

Yaşamda bir güdün yoktu senin. İştahın vardı yalnızca. Güdü, aydın aklın yarattığı bir amaçtır. Dostluğumuz başladığında "çok genç" miydin? Yaşamı çok az değil, çok fazla bilmekti kusurun. Delikanlılık sabahının incecik bir çiçek gibi açılışını, saydam aydınlığını, masum sevincini, beklentilerini çok gerilerde bırakmıştın. Büyük kuruntuları bırakıp sürekli, koşar adımlarla gerçekçiliğe geçmiştin. Bataklık ve orada yaşayan her şey seni çekmeye başlamıştı. Benden yardım istemene yol açan derdin kaynağı da buydu ve bu dünyanın aklına göre budalaca davranıp acıma ve iyilik yapma duygularıyla istediğin yardımı esirgemedim ben. Her bir sözcüğü ince teni yakan, kanatan cerrahın alevi ve bıçağı gibi gelse de, bu mektubu sonuna kadar oku. Tanrı'nın gözündeki budalayla, insanın gözündeki budalanın çok başka şeyler olduğunu unutma. ...

Tanrıların alaya aldığı ya da özürlü bıraktığı gerçek budalalar, kendini bilmeyenlerdir. Uzun süre böyle biriydim ben. Sen de öyle biriydin uzun süre. Böyle olma artık, korkma. En büyük kusur, sığlıktır. Anlamı kavranan her şey doğrudur.

Kendimi çok suçlu bulduğumu söyleyerek söze başlayacağım. Bu karanlık hücrede tutuklu giysileriyle lekelenmiş, yıkılmış biri olarak otururken, kendimi suçluyorum. Kaygılı, tedirgin olduğum kederli gecelerde, uzun, tekdüze acılı günlerde kendimi suçluyorum. Suçluyorum kendimi, aklın aydınlığından uzak, güzel şeyler düşünmeyi, yaratmayı amaç edinmemiş bir dostluğun, tüm yaşamımı egemenliği altına almasına olanak verdim çünkü. En başından beri, derin bir uçurum vardı aramızda. Haylazdın okulunda; üniversitede ise, haylazdan da beterdin. Özellikle benim gibi, yapıtların niteliğinin, sanatçı kişiliğinin yoğunlaşmasına bağlı bulunduğunu, sanatın gelişmesine düşüncelerin eşlik ettiğini, aydın bir ortamı, sessizlik, dinginlik ve yalnızlığı gerektirdiğini anlayamadın.

Çalışmalarıma, ancak bittiklerinde hayranlık duydun; galalarımın parlak başarılarının ve onları izleyen pırıltılı şölenlerin tadını çıkardın. Böylesine seçkin bir sanatçının yakın dostu bulunmaktan, haklı olarak gurur duyuyordun; ama bir sanat yapıtının üretimi için gerekli koşulları anlayamadın hiç...

Güçsüzlüğüm için kendimi suçluyorum, hiç çekinmeden. Yalnızca güçsüzlüktendi olanlar. Sanatla geçen yarım saat, seninle bir mevsim birlikte olmaktan her zaman daha anlamlıydı. Gerçekten, sanatla karşılaştırıldığında yaşamımın hiçbir döneminde, başka hiçbir şeyin, en ufak bir önemi olmamıştır benim için. Ama bir sanatçı açısından güçsüzlük, suçtan daha az bir şey değildir, düş gücünü körletiyorsa...

İnsanı yıpratıyordun. Kişiliği küçük olanın, daha büyük olana karşı zaferiydi bu. Oyunlarımın birinde "sonu gelmeyen tek zorbalık" diye tanımladığım, güçsüzün güçlüye karşı bir zorbalık olayıydı, bu...

Gerçekten iyiliğimi isteyen bazı dostlarım, yurt dışına yerleşmem, kazanılması olanaksız bir davayla karşı karşıya kalmamam için yalvardılar. Sen, onları, böyle öğüt verdikleri için kötü niyetlilikle, beni de, söylenenleri dinledim diye korkaklıkla suçladın. Mahkemede, gerektiğinde saçma sapan, budalaca yalanlar söylemeye, yüzsüzlüğe zorladın beni. Sonunda, ben tutuklandım, babansa günün kahramanı oldu. Günün kahramanı olarak da kalmadı hatta; aileniz şimdi, ne tuhaftır ki, ölümsüzlerin yanında yer alıyor.

Evliliğin ya da dostluğun, her tür birlikteliğin bağı, karşılıklı söyleşidir ve söyleşinin ortak bir temeli bulunması gerekir. Çok ayrı kültürdeki iki insanın ortak temeli ise, en düşük düzey olabilir ancak.

Yaşamlarında kederden başka hiçbir olay bulunmayan cezaevindekiler, geçen zamanı, acı anları ve yanık yüreğin çırpıntılarını sayarak ölçerler. Düşünecek başka hiçbir şeyimiz

yok bizim. Acı çekmek (sana acayip görünse de) varolmamızı sağlayan şey; çünkü, acı, varoluşumuzun bilincine varmanın tek yolu. Geçmişte çekilen acıların anısı ise, kimliğimizi sürdürmenin kanıtı, güvencesi olarak gerekli.

Tümüyle özgür olmak, aynı zamanda da tümüyle yasaların egemenliğinde bulunmak – insan yaşamının her an algıladığımız sonsuz çelişkisi... Senin kişiliğinin de tek açıklamasının bu çelişki olduğunu düşünüyorum çoğu kez.

Benim de yanılsamalarım vardı: Yaşam bir komediydi benim için ve sen de içindeki birçok hoş insandan biri olursun sanmıştım. Oysa, yaşamın, iğrenç bir trajediye döndüğünü; seninse, yıkımımın uğursuz nedeni olduğunu gördüm.

Sende nefret, sevgiden güçlüydü her zaman. ...

Bu iki tutkunun aynı ruhta barınamayacağını anlayamadın. İkisi birlikte yaşayamaz dürüstçe bölüşülmüş evde. Sevgi, düş gücüyle beslenir: Düş gücü bizi bildiğimizden daha bilge, duyduğumuzdan daha iyi, olduğumuzdan daha soylu kılar; yaşamı bir bütün olarak görmemizi sağlar. Düş gücüyle, ama yalnız düş gücüyle başkalarını hem gerçek hem de ideal ilişkileri içinde anlarız. Yalnızca ince olan ve incelikle düşünülmüş şeyler besleyebilir sevgiyi. Oysa, herhangi bir şey besleyebilir nefreti.

Nefret kör yapar insanı. Sen bunu anlayamadın. Sevgi, en uzak yıldızın üstündeki yazıyı bile okur; ama nefret öyle kör yapmıştı ki seni, bayağı isteklerinin dar, sınırlı, çoktan kösnüyle kurumuş bahçesinden ötesini göremiyordun. Düş gücünden büsbütün yoksun olman, kişiliğinin bu gerçekten ölümcül kusuru, içinde yaşayan nefretin bir sonucuydu.

Sağduyudan yoksunluk değildir yaşamın öldürücü yanılgıları: Sağduyusuz bir ân, insanın en güzel ânı olabilir. Yanılgıların nedeni, mantıklı olmaktır.

Sanatımın, benim için ne anlama geldiğini biliyordun: Önce kendimi kendime, sonra kendimi dünyaya açıklamamı sağlayan büyük bir temel taşı; yaşamımın gerçek tutkusu; öteki tüm sevgilerin, kırmızı şarabın yanında bataklık suyu ya da ayın büyülü aynası yanında bataklıktaki ateşböceği gibi kaldığı bir sevgi... Kişiliğinin gerçekten ölümcül kusurunun, düş gücünden yoksunluk olduğunu anlamıyor musun? Yapman gereken şey, oldukça kolay ve açıktı önünde; ama nefret kör etmişti seni, göremiyordun hiçbir şeyi. ...

Durumun anahtarı tümüyle senin elindeydi. Sana gösterilen tüm sevgiye ve içtenliğe ve iyiliğe ve cömertliğe küçük bir karşılıkta bulunmak için büyük bir fırsat geçmişti eline. Sanatçı kişiliğinin değerinin onda birini anlamış olsaydın, bir şeyler yapardın. Ama nefret, körletmişti seni.

Çok acıklı bir oyunun izleyicisindeki duygusallık ve duygudaşlık vardı sende. İğrenç bir trajedinin gerçek yazarı olduğun aklına bile gelmiyordu. Yaptıklarından hiçbirinin bilincine varmadığını görüyordum. Kendi yüreğinin sana söylemesi gerekeni (yüreğini nefretle sertleştirip duygudan yoksun kılmasaydın yapardın bunu zaten) söyleyen kişi olmak istemiyordum. Her şey insana kendi doğasından gelmelidir. Duyamadığı ya da anlayamadığı bir şeyi anlatmanın hiçbir yararı yoktur bir insana.

Mahkemeden ellerim cebimde, güle oynaya, özgür bir insan olarak çıkabilirdim. Öyle yapmam için de büyük bir baskıyla karşılaşmıştım. Benim ve ailemin iyiliğini düşünen kişiler, bana bu konuda içtenlikle öğüt verdiler, rica ettiler, yalvardılar. Ama kabul etmedim ben. O yolu seçmedim. Zindandaki en acı günlerimde bile, kararımdan ötürü bir an olsun pişmanlık duymadım. Başka tür bir davranış bana yakışmazdı. Bedenin günahları önemsizdir. Sağaltılmaları gerekiyorsa hekimlerin tedavi edebileceği hastalıklardır onlar. Ruhun günahlarıdır utanç verici olan.

Yaşamın büyük şeyleri göründükleri gibidirler; bu nedenle, sana şaşırtıcı gelse de, onları yorumlamak genellikle güçtür. Oysa, önemsiz şeyler birer simgedirler. Acı derslerimizi en kolay onlardan alırız. Rastgele seçilmiş izlenimini veren takma adın, gerçekte bir simgeydi ve öyle kalacak. Seni açıklayan bir simge...

Düş gücün, tıpkı benim gibi, hapsedilmişti. Kibir, demir parmaklıklarla kapatmıştı pencereleri ve zindancının adı nefretti.

Bir uzun ândır acı. Mevsimlere göre ayıramayız onu. Ancak verdiği duyguları saptayabilir, getirdiklerini günlüğe geçirebiliriz. Zamanın kendisi ilerlemez bizimle; yalnızca döner. Bir acı kaynağının çevresinde odaklaşır döner sanki...

Ekim zamanından ya da hasattan, eğilmiş mısırları biçip toplayanlardan ya da asmalar arasında dolaşan bağcılardan, bahçelerde dökülen tomurcuklarla beyazlaşmış ya da yere düşen meyvelerle örtülmüş çimenlerden hiç haberimiz olmaz, olamaz bizim. Bir tek mevsim vardır tutuklular için: Keder mevsimi. Güneşten ve aydan bile yoksun kılınmışız bizler. Dışarda gün, mavi ve altın rengi, ama altında oturduğumuz küçük, demir parmaklıklı, kalın camla kapatılmış pencereden içeri süzülerek giren ışık gri ve soluk. Hücremiz alacakaranlıktır her zaman, yüreklerimizse hep karanlık. Düşünce alanında hiçbir devinim yoktur, zaman alanında bulunmadığı gibi...

Kederin bulunduğu yerde kutsallık vardır. Bunun ne demek olduğunu anlayacaksın bir gün. Anlayıncaya değin de yaşam üstüne hiçbir bilgin olmayacak. ... Yoksulların ayağını yıkamak için diz çöker, cüzamlıları yanağından öpmek için eğilirdi ermişler.

Bizden daha akıllı, daha cömert, daha iyi yürekli, daha duyarlıdır yoksullar. Onların gözünde cezaevi, insanın

yaşamında bir trajedidir; bir kötü talih, herkesin yakınlık göstermesi gereken bir kazazedelik... Cezaevinde bulunandan yalnızca "başı dertte" diye söz ederler. Hep bu sözü kullanırlar ve bu anlatımda sevginin kusursuz bir bilgeliği vardır. Bizim düzeyimizdeki insanlar içinse durum çok başkadır. Cezaevine düştüklerinde toplum dışına atılır bizim gibiler. Varlığımız, herkesin keyfini kaçırır, istenmeyen insanlar oluruz ortaya yeniden çıktığımız zaman. Ayın değişik görüntülerini izleyemeyiz artık. Yaralanmış yüreklerimizi sağaltıp bize yardımcı olacak kendi öz çocuklarımız elimizden alınır. İnsanlıkla tüm güzel bağlarımız koparılır.

Bağışlamalıyım seni. Gerçekleştirmeliyim bunu. Senin yüreğine acı vermek için değil, kendi yüreğimdeki acıyı söküp atmak için yazıyorum bunları...

Tanrılar nerdeyse her şeyi vermişlerdi bana: Deha, saygın bir ad, toplumda yüksek bir yer, parlaklık, entelektüel yüreklilik... Sanatı bir felsefe, felsefeyi bir sanat yaptım. İnsanların düşüncelerini, nesnelerin rengini değiştirdim. Söylediğim ya da yaptığım hiçbir şey yoktu ki insanları hayrete düşürmesin. Bilinen en nesnel sanat biçimi olan tiyatroyu ele alıp bir lirik şiir ya da bir sone kadar kişisel bir anlatım biçimine dönüştürdüm. Tiyatronun kapsamını değiştirdim, kişilerin betimlenmesini zenginleştirdim. Tiyatro, roman, düzyazıyla şiir, uyaklı şiir, ince ve düşsel söyleşmeler; dokunduğum her şeyi, yeni bir estetik anlayışıyla güzel kıldım. Doğrular kadar yanlışların da gerçeğin egemenliğinde bulunduğunu, doğruluğun ve yanlışlığın yalnız düşüncede varolduğunu gösterdim. Sanatı en üst gerçek, yaşamı bir kurgu biçimi olarak ele aldım. Yaşadığım yüzyılın düş gücünü uyandırdığım için benimle ilgili mitoslar, söylenceler yaratıldı. Bütün evreni bir tümcede özetledim, tüm varoluşu, bir özdeyişte...

İsteklerim, sonunda, hastalığa ya da çılgınlığa ya da ikisine birden dönüştü. ... Artık kaptanı değildim ruhumun, sezinleyememiştim bunu. Bana egemen olmana ve babanın da

beni korkutmasına olanak verdim. Sonunda korkunç, utanç verici duruma düştüm. Artık bana kalan tek şey, sınırsız bir alçakgönüllülük. Tıpkı sana kalacak tek şeyin de, sınırsız alçakgönüllülükten başka bir şey olamayacağı gibi... Çöplüğe gel; yanımda öğrenmeye bak alçakgönüllülüğü.

Bugüne dek içimde gizli kalan bir yan, dünyada hiçbir şeyin, hele acı çekmenin anlamsız olamayacağını söylüyor. Tarlada gömülü bir hazine gibi içimde gizli kalan o şey, alçakgönüllülük. ... Başkasına verilemeyen, başkasından alınamayan bir şey. Elinde ne varsa hepsinden vazgeçtikten sonra elde edebiliyorsun onu. Ancak her şeyini yitirdiği zaman, insan ona sahip olduğunu anlıyor.

Tam anlamıyla meteliksiz ve yuvasızım. Ama bundan kötü şeyler de vardır dünyada. ... Çok şeyi bulunanlar genellikle açgözlü olurlar. Az şeyi olanlar, her zaman paylaşırlar. Yüreğinde sevgi bulundukça, yazları serin çimenlerin üstünde uyumayı, kış gelince de sıcacık, kuytu bir samanlığa ya da büyük bir ambarın tavan arasına sığınmayı hiç umursamam. Yaşamın dışsal şeyleri, artık hiç önemli gelmiyor bana.

Ahlak yardımcı olamıyor bana. Ahlak kurallarına doğuştan karşı bir kişiyim. Yasalara göre değil, ayrıcalıklı yaşamak için yaratılmışlardanım. İnsanın yaptığı şeyde yanlışlık olmadığını, ama düştüğü durumda yanlış bir şey bulunduğunu öğrendim.

Din yardımcı olmuyor bana. Başkalarının görünmeyen şeylere duyduğu inancı, elle tutulana, gözle görülene duyuyorum. Benim tanrılarım, insan eliyle yapılmış tapınaklarda oturuyorlar. Gerçek deneyimlerden oluşan bir çevrede inancım giderek kusursuz ve eksiksiz duruma geliyor. ...

Ne zaman din üstüne düşünsem, inanamayanlar için bir tarikat kurmak gelir içimden.

Akıl yardımcı olamıyor bana. Yargılandığım yasanın yanlış ve

insafsız olduğunu, içinde acı çektiğim sistemin de yanlış ve adaletsiz bir nitelik taşıdığını söylüyor aklım... Ama, bir biçimde, kendim için adil ve doğru kılmalıyım bunları. Tıpkı sanatta olduğu gibi, kişiliğin törel evriminde de, belirli bir şeyin, kendisinin belirli bir ânındaki anlamıyla ilgilidir insan. Başıma gelen her şeyin, benim için yararlı olmasını sağlamalıyım. Tahta yatağı, iğrenç yemekleri, lime lime olmuş, insanın parmak uçlarını duyarsız duruma getirecek kadar sert halatları, sabah başlayıp akşam biten bayağı işleri, kalıplaşmış düzenin gerektirdiğini sandığım komutları, kederi bile gülünç gösteren çirkin giysileri, sessizliği, yalnızlığı, utancı... Bunların her birini, birer ruhsal deneyime dönüştürmeliyim. Ruhu kutsallaştırmak için yararlanmadığım tek aşağılanmış şey bırakmamalıyım bedende.

Tuhaftır tanrılar, içimizdeki kötülük ve sapıklık için olduğu kadar, iyilik ve insancıllık için de cezalandırırlar bizi. ... Bu, insanın iyiliği de, kötülüğü de kavramasına, her ikisi yüzünden de kendini büyük görmemesine yardımcı olur ya da olmalıdır... Bu nedenle, umduğum gibi, aldığım cezadan utanç duymazsam, özgürce düşünebileceğim, dolaşabileceğim, yaşayabileceğim.

Bireylere korkunç cezalar vermek hakkını kendinde görebilen toplumun, nelere yol açtığını kavrayamayacak kadar da kusurunu görmeme sığlığı vardır. Cezası bitince insanı tek başına bırakır toplum: Başka bir deyişle, insana karşı en büyük görevin başladığı anda, onu yüzüstü koyverir. Gerçekte toplum, kendi eylemlerinden utanır. Borcunu ödemediği alacaklıdan ya da onarılamaz, düzeltilemez biçimde kötülük yaptığı birinden kaçan insanoğlu gibi, toplum da cezalandırdığı kişilerden kaçar. Çektiğim acıları ben nasıl anlamışsam, toplumun da bana çektirdiği acıları anlamasını istiyorum: Hiçbir acı ya da nefret kalmamalı her iki yanda da...

Bir sanat yapıtı daha ortaya koyabilirsem, kötülüğün zehirini, korkaklığın alaylarını yok edebilir, aşağılamanın dilini dibinden

koparabilirim. Yaşam benim için sorunsa, ki öyledir kesinlikle, ben de yaşam için bir sorunum. ... Şu sırada, birlikte olmayı isteyebileceğim insanlar, sanatçılar ile acı çekmiş kişilerdir: Güzelliği bilenler ile kederi tanıyanlar.

Keder ve onun tüm öğrettikleridir benim yeni dünyam. ... Yaşamı tümüyle tanıyan annem, Goethe'nin (Carlyle'ın ona verdiği kitaba yazdığı ve sanırım kendisinin çevirdiği) şu dizelerini sık sık yinelerdi:

Hiç yememişse keder içinde ekmeğini
Ve hiç geçirmemişse yarını bekleyerek,
Ağlamalarla gecenin en geç saatlerini,
Siz tanrısal güçleri asla bilemeyecektir o...

Dünyalar kederden yaratılmışsa, bu iş, aşkın elleriyle olmuştur; çünkü, onun uğruna dünyaların yaratıldığı insan ruhu, başka hiçbir biçimde kusursuzluğun doruğuna varamazdı. Zevk, güzel beden içindir, acıysa güzel ruh için...

Cezaevi yaşamı, sonsuz yoklukları ve kısıtlamalarıyla insanı isyancı yapar. En kötü yanı da, insanın kalbini kırması değil (kalpler kırılmak için yapılmıştır) bir taşa döndürmesidir.

Oxford'dayken dostlarıma, dünya bahçesindeki tüm ağaçların meyvelerini yemek istediğimi ve dünyaya ruhumdaki bu tutkuyla çıkacağımı söylemiştim. Gerçekten de, dünyaya çıktım ve öyle yaşadım. Tek yanılgım, cennet bahçesinin, güneş ışınlarıyla altın kaplama gibi görünen bir yanındaki ağaçlarla kendimi sınırlayıp gölgeli ve iç karartıcı olan öteki yanından uzak durmamdı. Başarısızlık, utanç, yoksulluk, keder, acı ve hatta gözyaşları. ... Bütün bu korktuğum şeylerle ilgili hiçbir şey bilmek istemiyordum; oysa, her birini sırasıyla tatmak, onlarla beslenmek ve bir dönem boyunca onlar dışında hiçbir başka besin almamak zorunda bırakıldım.

Yaşamının her bir ânında neyse, insan odur ve geçmiştekinden

daha eksik olacaktır gelecekte. Sanat bir simgedir; çünkü, insan bir simgedir.

Paris'te bir kafede otururken, André Gide'e, metafizikle pek az ilgilendiğimi, ahlak konusuna ise hiç ilgi duymadığımı, ama Platon'un ve İsa'nın sanat alanına aktarılamayacak ve orada tam anlamını bulmayacak tek bir söz söylemediklerine inandığımı anlatmıştım. Özgün olduğu kadar, derin bir genellemeydi bu.

İsa'nın doğasının özü, sanatçı doğasıyla aynıdır: Keskin ve ateşli bir düş gücü... İsa, sanat dünyasındaki yaratıcılığın tek gizi olan düşsel duygudaşlığın insan ilişkilerinin her alanında geçerli olduğunu biliyordu. Cüzamlıların cüzamlılığını, körlerin karanlığını, zevk için yaşayanların aşırı düşkünlüğünü, varlıklıların şaşırtıcı yoksulluğunu anlıyordu.

Bir sanatçı yaradılışından uzak olduğun kadar, Matthew Arnold'un deyişiyle, "İsa'nın gizi"nden de uzaktın. Başkasının başına gelen her şeyin, kendi başına da gelebileceğini ikisi de öğretebilirdi sana. Sabaha karşı ve akşam vakti, zevk almak ya da acı duymak için okuyabileceğin bir yazıt istiyorsan, güneşin altın gibi parlattığı, ayın gümüşe dönüştürdüğü harflerle şunu yaz evinin duvarına: "Başkasının başına gelen her şey, kendi başına da gelebilir." Bu yazıtın ne anlama gelebileceğini soran olursa, "İsa'nın yüreği ve Shakespeare'in beyni" anlamına geldiğini söyleyebilirsin.

İsa'nın yeri ozanların yanındadır gerçekten. Onun insanlık kavramı düş gücünden kaynaklanmıştır ve ancak düş gücüyle anlaşılabilir. Bir tümtanrıcı (panteist) açısından Tanrı neyse, İsa için de İnsan oydu. Birbirinden ayrı ırkları bir bütün olarak düşünen ilk odur. İsa'dan önce tanrılar ve insanlar vardı. Yaşamın tepelerinde yalnız Tanrı ve İnsan'ın bulunduğunu bir tek o gördü. ... Celile'li genç bir köylünün kendi omuzlarında tüm dünyanın yükünü taşıyabileceğini düşlemesi, hâlâ inanılmaz gibi görünüyor. Geçmişte yapılanların ve

çekilenlerin tümü ile gelecekte yapılacakların ve çekileceklerin tümü: Neron'un, Cesare Borgia'nın, Altıncı Alexandre'ın, Roma İmparatoru ve Güneşin Rahibi olan kişinin günahları; "lejyon" adı verilenlerin duyduğu acıların, mezarlar arasında yaşamını sürdürenlerin, ezilmiş ulusların, fabrika çocuklarının, hırsızların, cezaevine kapatılmışların, dışlanmışların, kısacası baskı altında dilleri tutulup da seslerini ancak Tanrı'ya duyurabilenlerin...

Kendilerinden başkasıdır insanların çoğu. Düşünceleri başkalarının görüşleri, yaşamları bir öykünme, tutkuları bir alıntı. İsa, bireycilerin en büyüğü olduğu gibi, ilkiydi de. ... Başkaları için yaşamayı kesin, bilinçli bir amaç yapmak, onun inancı değildi. Temeli bu değildi inancının. "Düşmanlarını bağışla" dediğinde, bunu düşmanın değil, insanın kendi iyiliği için, sevgi nefretten daha güzel olduğu için söylüyordu. Görür görmez sevdiği gence, "Neyin varsa sat, yoksullara ver" diye yalvarması, yoksulların durumunu değil, gencin ruhunu, zenginliğin bozduğu o güzel ruhu düşündüğündendi. İsa'nın yaşama bakışı, sanatçının bakışı gibidir: Kusursuzluğa varmanın vazgeçilmez yasasına göre, ozan türkü söylemek, heykelci bronzla düşünmek, ressam ise, dünyayı kendi ruhsal durumlarının aynası yapmak zorundadır; tıpkı alıçın baharda açmak, buğdayın hasatta altın rengine dönüşmek ve ayın düzenli gezintilerinde ayçadan dolunaya, dolunaydan ayçaya geçmek zorunda olduğu gibi...

Her sanat yapıtı, bir kehanetin yerine getirilmesidir. Çünkü her sanat yapıtı bir düşüncenin imgeye dönüşmesidir. Her insan ya Tanrı'nın ya da insanoğlunun gözünde, bir idealin gerçekleşmesi olmalıdır.

Sanatta romantik bir hareketin görüldüğü her yerde, şöyle ya da böyle, bir biçimde İsa ya da İsa'nın ruhu vardır. ***Romeo ve Juliet***'te, ***Kış Masalı***'nda, Provans şiirinde, ***Eski Gemici***'de ve Chatterton'un ***Yardımseverlik Baladı***'nda İsa görülür. Çok değişik şeyleri ve çok değişik kişilikleri ona borçluyuz:

Hugo'nun ***Sefiller***'i, Baudelaire'in ***Kötülük Çiçekleri***, Rus romanlarındaki acıma duygusu üstüne yorumlar, Burne-Jones'un ve Morris'in vitrayları, halıları, Onbeşinci Yüzyıl İtalyan üslubu, Verlaine ve Verlaine'in şiirleri onundur; Giotto'nun Kulesi, Lancelot ve Guinevere, ***Tannhauser***, Michelangelo'nun tedirgin, romantik mermerleri, göğe uzanan mimarlık yapıları, çocuk ve çiçek sevgisinin de onun olduğu gibi...

Dünyanın büyük günahlarının beyinde işlendiğini söylemiştim ***Dorian Gray***'de. Gerçekten de her şey beyinde olup biter. Gözle görmediğimizi, kulakla duymadığımızı biliyoruz artık. Onlar, yeterli ya da yetersiz, duyu izlenimlerinin iletim kanallarıdır yalnızca. Gelincik beyinde kırmızıdır, elma beyinde kokar, tarla kuşu beyinde öter...

Yerli yersiz sonsuz yinelemeler, İsa'nın ***İncil***'deki anlatımının saflığını, tazeliğini, yalın romantik tadını bozmuştur. Onların çok sık ve çok kötü okunuşunu duyuyoruz hep. Bütün yinelemeler, ruha ters düşer. Dar ve karanlık bir evden, nilüferler bahçesine çıkmış gibi olur insan ***İncil***'i aslından okuyunca.

Tüm ozan kişiliği bulunanlar gibi, İsa da bilisizleri severdi. Bir bilisizin ruhunda, büyük bir düşünceye de her zaman yer bulunduğunu bilirdi. Ama, budala insanlara, özellikle eğitimle budalalaşmışlara katlanamazdı: Birini bile anlayamadıkları düşüncelerle dolu, modern çağa özgü bu insan kesimini, İsa, Tanrı'nın Krallığı'nın kapısını açabilecek bilgi anahtarı elinde olup da onu kullanmayan, başkalarına da kullandırmayan bir tür olarak tanımlayıp özetlemiştir.

İsa'nın asıl isteği ne insanları yola getirmek ne de acıları dindirmekti. Amacı, ilginç bir hırsızı, dürüst ve sıkıcı bir adama dönüştürmek değildi. Tutuklulara Yardım Derneği ya da bunun gibi başka modern girişimleri de pek olumlu bulmazdı. Bir meyhanecinin bir softaya dönüştürülmesi ona büyük başarı

gibi görünmezdi. O, dünyanın daha anlayamadığı bir yaklaşımla, günaha girmeyi ve acı çekmeyi, güzel ve kutsal şeyler olarak, kusursuzluğun birer biçimi gibi görüyordu. Çok sakıncalı bir düşünce gibi geliyor bu. Gerçekten de öyle... Tüm büyük düşünceler tehlikelidir.

Bir insan kendinden ayrı bir şey olmak istiyorsa (bir milletvekili ya da başarılı bir bakkal ya da ünlü bir hukuk danışmanı, bir yargıç ya da can sıkıcı bir başka şey), istediğini her zaman elde eder. Onun kendine verdiği bir cezadır bu. Bir maske isteyen, onu takmak zorundadır. ... Eski Yunan'da kâhinin dediği gibi, kendini bilmelidir insan. Bilgiye erişmenin ilk aşaması budur. İnsan ruhunun bilinmezliğini anlamak, aklın en büyük başarısıdır.

Çok mutlu olabilirim kendi kendime. Özgürlük, kitaplar, çiçekler ve Ay... Kim mutlu olmaz onlarla?

Belki de, yaşamımda olduğu gibi, sanatımda da daha derin bir nitelik, daha büyük bir tutku bütünlüğü, dürtülerin daha doğrudan anlatımı giderek ortaya çıkabilir. Modern sanatın amacı yoğunluktur, yaygınlık değil. Türlerle ilgilenmiyor artık sanat. Kuraldışılıklardır sanatın uğraşı... Aldıkları biçimlerde gösteremeyiz çektiğimiz acıları. Sanat, ancak öykünmenin bittiği yerde başlar.

Trajedimle ilgili her şey acıklı, itici, iğrenç ve biçimsiz. Cezaevi giysilerimiz bizi bir soytarıya çeviriyor. Kederin maskaralarıyız biz. Kalpleri kırılmış palyaçolarız. İnsanları güldürmek için tasarlanmışız sanki. 13 Kasım 1895'te Londra'dan buraya getirildim. O gün, saat ikiden iki buçuğa kadar, tren istasyonunun orta peronunda tutuklu giysileriyle, ellerim kelepçeli ayakta tutuldum, tüm dünyanın beni görmesi için. ... Gülüyorlardı beni görenler. Gelen her tren, izleyicileri arttırıyordu. Onlar açısından daha eğlenceli bir şey bulunamazdı. Kim olduğumu bilmeden önceydi bunlar; öğrenir öğrenmez daha da çok gülmeye başladılar. Kül rengi

kasım yağmurunda, benimle alay eden bir kalabalıkla çevrelenmiş olarak yarım saat orada tutuldum. O gün başıma gelenlerden sonra, bir yıl boyunca her gün aynı saatte, aynı süre ağladım. Belki de olduğundan da daha trajik geliyordur bu durum sana. Oysa, cezaevindekiler için günlük olaylardandır gözyaşları. Ağlanmayan gün, yüreğin mutlu olduğu değil, taş kesildiği gündür cezaevinde.

Ne korkunç bir şeydir, acı içindeki bir ruhla alay etmek. Bunu yapanların yaşamları güzel olamaz. Dünyanın şaşılacak biçimde yalın ekonomisinde, ancak verdiklerini alır insanlar. Dış görünüşlerden öteye geçemeyenlere, acı duyabilecek kadar düş gücü bulamayanlara, küçümsemeden başka nasıl bir acıma gösterilebilir?

Aşırı bireyci birisi olduğum söylenirdi. Tüm dönemlerdekinden daha da bireyci olmak zorundayım bundan sonra... Kendimden çok daha fazla şey ortaya koymalı, dünyadan çok daha az şey istemeliyim. Gerçekten de yaşamımda bireyciliğin aşırı olması değil, yeterince bulunmamasıydı yıkımımın nedeni. Ömrümde yaptığım tek utanılacak, bağışlanmaz, her zaman küçüklük olarak görünecek davranış, babana karşı toplumdan yardım ve koruma istemek zorunluğunu duymama yol açmaktı. ... Elbette ki, toplumun güçlerini bir kez harekete geçirince, toplum dönüp dedi ki: "Bugüne değin yasalarıma karşı gelerek yaşayıp da aynı yasaların şimdi seni koruması için mi başvuruyorsun? Senin için sonuna kadar işletilecek o yasalar. Başvurduğun şeye boyun eğeceksin." Sonuçta zindandayım işte...

Yaşamın incelikten yoksun yanı, sanattan anlamamak değildir. Balıkçılar, çobanlar, tarım işçileri, köylüler gibi canayakın insanlar, sanat üstüne hiçbir şey bilmezler; ama, yeryüzünün tadı tuzudur onlar... İncelikten yoksun kişiler, toplumun ağır, hantal, kör, mekanik güçlerini savunan, destekleyen ve bir insan ya da bir girişimde karşılaştığı dinamik güçleri onaylamayanlardır.

Sanatta iyi niyetlerin en küçük bir değeri yoktur. Tüm kötü sanat yapıtları, iyi niyetlerin sonucudur.

Bana tuhaf gelen şey, babanın temel özelliklerine öykünmeye kalkışmandı. Baban, sana bir uyarı olması gerekirken, nasıl örnek oldu anlayamıyorum; ne var ki, iki insan birbirinden nefret edince, aralarında bir bağ ya da bir çeşit yoldaşlık kurulduğunu da biliyorum. Sanırım, benzeşliğin karşıtlığı gibi garip bir kurala uygun biçimde birbirinizden nefret ediyordunuz, birçok konuda birbirinize benzemediğiniz için değil, bazı konularda birbirinize çok benzediğiniz için...

Etkileyebileceğim neydi sende? Aklın mı? Gelişmemişti. Düş gücün mü? Ölmüştü. Yüreğin mi? Daha doğmamıştı bile...

Sen her zaman tipik bir duygusaldın, hâlâ da öylesin. Duygusal insan, özetle, bedelini ödemeden bir duygunun lüksünü yaşamak isteyen kişidir. Oysa, en iyi ve en özverili duyguların bile bir karşılığının ödenmesi gerekir.

İnsanın kendi yaşamını dünyaya göstermesi için hiçbir neden olamaz. Çünkü dünya öyle şeyleri anlamaz.

Gerçeği söylemek acı verir insana. Yalan söylemeye zorlanmak daha da kötüdür... Son duruşmamda sanık sandalyesinde oturmuş, savcının korkunç suçlamalarını (Tacitus'tan bir alıntı, Dante'den bir bölüm, Savonarola'nın Roma'daki papaları ithamlarından biri gibi) dinlerken, duyduğum şeylerin korkunçluğundan büyük bir sıkıntı belirdi içimde. Birden, "Bütün bunları ben kendim için söyleyebilseydim ne olağanüstü bir şey olurdu" diye düşündüm. Bir insan için neyin söylendiği hiç önemli değildir. Üstünde durulması gereken, kimin söylediğidir. İnsanın en büyük ânı, hiç kuşku yok, toprağa diz çöküp göğsünü yumruklayarak yaşamının tüm günahlarını anlattığı ândır.

Dilin, bir keman gibi akort edilmesi gerekir: Bir şarkıcının sesindeki ya da kemanın telindeki titreşimlerin azlığı ya da çokluğu, yanlış bir nota sesi çıkardığı gibi, sözcüklerin eksikliği ya da fazlalığı da bildiriyi bozar. ... Duyguda ilk sıradaki bir şey, biçimde sondur.

Büyük tutkular, büyük ruhlar içindir. Büyük olaylar, onların düzeyinde bulunanlarca görülebilir ancak. Tüm tiyatroda, sanat açısından Shakespeare'in Rosencrantz ve Guildenstern kişiliklerinin çiziminden daha eşsiz, gözlem inceliği açısından daha düşündürücü bir şey bilmiyorum. Hamlet'in okul arkadaşları, yakın dostlarıdır onlar. Birlikte geçirdikleri güzel günlerin anılarıyla gelmişlerdir. Oyunda karşılaştıklarında, Hamlet, onun yaradılışındaki bir insanın kaldıramayacağı bir yükün altında sendelemektedir. Ölüler silahlanıp mezarlarından çıkmışlar; ona çok büyük, ama aynı zamanda çok aşağılık görünen bir görevi yüklemektedirler. O bir düş görendir, ama eyleme geçmesi istenmektedir. Onda bir ozanın doğası vardır, ama nedenler ve sonuçların sıradan karmaşasıyla, çok iyi bildiği yaşamın ideal özüyle değil, hiç bilmediği pratik uygulamalarıyla baş etmesi beklenmektedir ondan. ...

Bir sanatçının kuramlarla oynaması gibi, o da eylemle oynar. Kendi eylemlerinin gözetleyicisi olur; kendi sözlerine kulak verince, onların "Sözcükler, sözcükler, sözcükler"den öteye gitmediğini bilir. Kendi talihinin kahramanı olmaya çalışacağına, kendi trajedisinin izleyicisi olmaya başlar. Hiçbir şeye, kendisine bile güvenmez; ama kuruntularının hiçbir yararı olmaz; çünkü, kuşkuculuktan değil, isteminin bölünmüş bulunmasından ileri gelmektedir kuruntular. Guildenstern ve Rosencratz bunlardan hiçbir anlam çıkaramazlar. Başlarını eğer, yılışır, sırıtırlar; birinin dediğini öteki, bir yankı gibi, sıkıcı biçimde yineler durur.

Göründüklerinden çok daha küçüktür gizler. Bir atomu yerinden oynatmakla bir dünya sarsılabilir. Kendime olduğu

kadar, sana da kıymamak için şunu söylemek istiyorum: Seninle tanışmak sakıncalı olmasına sakıncalıydı, ama tanışmamızı benim için ölümcül kılan, karşılaştığımız o belirli ândı. Çünkü sen, yaşamın tohum ekmekten başka hiçbir şeyin yapılmadığı dönemindeydin; bense ürünü toplamaktan başka hiçbir şeyin önemli sayılmadığı döneminde...

İflas etmiş biri için geçerli şeyler, yaşamda herkes için geçerlidir. Yapılan bir şeyin bedelini birilerinin ödemesi gerekir. ... Senin yüzünden başıma gelenleri, arasıra sigara ve likörle sunulan duygusal bir anımsama ya da sıradan bir hanın duvarındaki goblen gibi, modern zevk yaşamının renkli bir arka yüzeyi sayamazsın. Değişik bir salça ya da özel yılında yeni bir şarap bir ân çok hoş gelebilir, ama şölenden arta kalanlar bayatlar, şişenin dibindeki tortu acıdır. Bugün, yarın ya da bir başka gün bunu anlamak zorundasın. Bunların bilincine varmadan ölürsen, ne denli düzeysiz, doyumsuz, düş gücünden yoksun bir yaşam geçirmiş olacağını bir düşün...

Hepimiz doğaya çok sık bakıyoruz, ama onunla çok az yaşıyoruz. Antik çağın bu konudaki tutumu çok akıllıcaydı. Onlar hiçbir zaman Güneş'in batışı üstüne gevezelik etmez ya da çimenlerin üstüne düşen gölgelerin renginin mor olup olmadığını tartışmazlardı. Denizin yüzücüler, kumun koşucular için olduğu görüşündeydiler. Ağaçları, gölgeleri, ormanı da öğle vaktindeki sessizliği yüzünden severlerdi.

Çağımıza, bir kullanım çağı diyoruz; ama tek bir şeyin bile doğru kullanımını bilmiyoruz. Suyun temizlediğini, ateşin arıttığını, toprağın tümümüzün anası olduğunu unutuyoruz. Bunun sonucu olarak da, sanatımız, Ay'ın ve gölge oyunlarının sanatı oldu; oysa, antik sanat, Güneş'in ve nesnelerle doğrudan ilişkilerin sanatıydı.

Elbirliğiyle yarattığımız toplumda, hiçbir yerim bulunmayacak; toplum hiçbir şey önermeyecek bana. Ama, tatlı yağmurlarını, haklı olanların da, haksız olanların da üstüne yağdıran doğa,

kayalıklarında saklanabileceğim yarıklar ve sessizlik içinde, tedirgin edilmeden ağlayabileceğim gizli vadiler verecek bana. Doğa, karanlık basınca, düşmeden dışarda yürüyebilmem için geceye yıldızlar asacak. Peşimden gelip kimse bana acı vermesin diye, rüzgârlarını ayak izlerimin üstüne estirecek; büyük sularıyla arındıracak, acı bitkileriyle iyileştirecek beni...

Olanlardan sonra, yeniden bir araya gelişimiz, umarım, sana ve bana yaraşır bir buluşma olur. Geçmişte, her zaman derin bir uçurum vardı aramızda: Ulaşılmış sanat ile kazanılmış kültürün açtığı uçurum... Artık aramızda, daha da derin bir uçurum bulunuyor: Keder uçurumu... Ama, alçakgönüllülük karşısında hiçbir şey olanaksız değildir. Sevgi olunca da her şey insana kolay gelir...

Aylar boyunca senden haber bekledim. Beklemeyip de tüm kapıları yüzüne kapamış bile olsaydım, hiç kimsenin sonsuza dek kapılarını sevgiye kapayamayacağını bilmem gerekirdi. ... Sevginin zorla giremeyeceği cezaevi yoktur hiçbir dünyada. Bunu anlamadıysan, sevgiyi hiç mi hiç anlayamamışsın demektir.

Korkma geçmişten. İnsanlar sana geçmişte olanların giderilemeyeceğini söylüyorlarsa, inanma onlara. Geçmiş, bugün ve gelecek, gözetimi altında yaşamaya çalıştığımız Tanrı'nın gözünde tek bir ândır. Zaman ve alan, sıralamalar ve uzatmalar, yalnızca düşüncenin rastlantısal koşullarıdır. Düş gücü onları aşar ve ideal varoluşun özgür evrenine uzanır. Nesneler de, özde, onları neye döndürmek istiyorsak öyle olurlar.

Beni bekleyen kendi geçmişim artık... Ona, başka gözlerle bakmaya alışmak; dünyanın başka gözlerle, Tanrı'nın başka gözlerle bakmasını sağlamak zorundayım. Bilmezlikten gelerek, önemsiz bularak, övgüyle söz ederek ya da yadsıyarak gerçekleştirilemez bu. Geçmişi, yaşamımın ve kişiliğimin evriminde kaçınılmaz bir bölüm olarak tümüyle benimsemek

ve çektiğim acıların önünde baş eğmekle yapabilirim bunu...

Yaşamın ve sanatın tadına varmak için gelmiştin bana.
Belki de, daha olağanüstü bir şey için seçilmiştim ben:
Acının anlam ve güzelliğini öğretmek için...

Reading Zindanı Türküsü

Reading Zindanı Türküsü

Oscar Wilde, son yapıtı olan *Reading Zindanı Türküsü*'nü *(The Ballad of Reading Gaol)* 1897'de cezaevinden çıktıktan sonra gittiği Fransa'da, Dieppe'e yakın Berneval köyünde yazmıştı. Wilde, bu uzun şiirinde, bir yandan idam cezasına çarptırılan bir erin duygularını, davranışlarını dile getirirken, bir yandan da Ortaçağ'dan kalma İngiliz ceza sistemini eleştiriyordu. *Reading Zindanı Türküsü* 654 dizeden (altışar dizelik 109 bölüm) oluşmuştu. Wilde, cezaevlerinin dayanılmaz koşulları üstüne kamuoyunda bir tepki yaratabilmek için bu uzunluğun gerektiğini söylüyordu. Bu nedenle *Türkü*'de, Wilde'ın şiirsel deyişinin yanı sıra, cezaevlerindeki durumu etkili bir biçimde anlatma çabası da hemen göze çarpar. *Türkü*'nün basılmasından dokuz ay önce, Wilde'ın cezaevlerinde insanların akıllarını yitirmelerine bile neden olan korkunç uygulamaları, özellikle de küçücük çocukların çektikleri onarılmaz acıları anlatan mektubunun *Daily Chronicle*'da yayımlanması büyük yankılar uyandırmış, konunun Parlamento'da ele alınıp yeni bir reform yasasının hazırlanmasına yol açmıştı. *Türkü*'nün kitap olarak basılmasından bir ay sonra, yasa tasarısının Meclis'te tartışılmaya başlandığı sırada, Wilde'ın tasarı üstüne eleştirilerini dile getiren ikinci mektubunu *Daily Chronicle* bu kez, "Reading Zindanı Türküsü'nün Yazarı" imzasıyla yayımlamış ve mektuba şöyle bir başlık atılmıştı: "Bugün mutlu olmak istiyorsanız, bu yazıyı okumayın!" Uzun tartışmalardan sonra çıkarılan cezaevleri için reform yasasında, Wilde'ın bazı önerilerine de yer verilmişti. Şubat 1898'de, Londra'da yayınlanan *"Reading Zindanı Türküsü"*nün ilk baskısında kitabın "C.T.W."nin anısına çıkarıldığı belirtilmiş; Wilde'ın adı verilmeyip imza yerine "C.3.3." simgesi kullanılmıştı. Bu simge Wilde'ın Reading Cezaevi'ndeki sicil numarasıydı: C bölümü, üçüncü koğuş, üçüncü hücre... Ancak yedinci baskıda, "C.3.3." simgesinin

yanına Wilde'ın adı da yazılmıştı. "C.T.W." kısaltması ise, *Türkü*'de anlatılan idam cezasına çarptırılmış er Charles Thomas Wooldridge'in adının baş harfleriydi. Bir kıskançlık bunalımı geçirirken çok sevdiği karısının boğazını kesen otuz yaşındaki er Wooldridge, Wilde'ın cezaevinde bulunduğu sırada idam edilmişti. İlk yayımlandığında dört yüz adet basılan *Türkü*'nün satışı, kısa sürede beş bine ulaşmış; ayrıca, birçok kaçak baskıların yapıldığı da anlaşılmıştı. Wilde şöyle demişti *Reading Zindanı Türküsü* üstüne: "Bu şiir, Marsyas'ın haykırışıdır; Apollon'un türküsü değil... Çektiğim acıya artık dayanamayacağıma inandığım gün, *Türkü*'yü kafamda düşünüp geliştirdim. O adamın yüzü, ölünceye dek gözümün önünden gitmeyecek."

***The Oxford Book of Modern Verse (Oxford Modern Şiir Antolojisi)* adlı seçkinin 1936 basımında derlemeyi yapan büyük ozan W.B. Yeats, *Türkü*'yü 109 bölümden 38 bölüme indirirken, bunun nedenini şöyle açıklıyordu: "Doğuştan bir oyun yazarı ve eylem adamı olan Wilde, karşı çıkamadığı yaşlanmış ünlü ozanların gölgesinde kalmamak için, dönemin beğenilerini onlarla paylaşmak zorunda kalmış ve ilgi çekmek amacıyla birçok yola başvurmuştur. Karşılaştığı büyük yıkımdan sonra bile, ruhunu bunlardan arındıramamıştır. *Reading Zindanı Türküsü* içindeki gereksiz yabancı tüyleri yolunca, yazarın bilinen arayışlarına uymayan, daha çok Thomas Hardy'nin gerçekçiliğine yakınlığı bulunan bir yapıt ortaya çıkmış oldu. Kendi başlarına çok etkileyici olan, ama *Türkü*'nün içinde yapay, gereksiz, gelişigüzel kalan ünlü dizeleri çıkardım; çünkü bir sanat yapıtında ancak bir ana tema bulunabilir:**

Her insan öldürür sevdiğini,
Herkes bilsin bunu:
Kimi buruk bir bakışla öldürür,
Kimi okşayıcı bir sözle;
Korkak, bir öpücükle yapar bunu,
Yiğit, bir kılıçla...

Kimi sevdiğini gençliğinde öldürür,
Kimi yaşlılığında;
Kimi kösnünün elleriyle boğar,
Kimi altının elleriyle;
En iyileri bıçak kullanır,
Ölenler çabuk soğur çünkü.

Wilde adına karar verirken amacım büyük, hatta çok büyük bir yapıta ışık tutmaktı. Sanıyorum, yaşasaydı o da benim gibi davranırdı. Yaşamım boyunca ortaya koyduklarımın, bana bu ayrıcalığı verdiğini sanıyorum."

***Reading Zindanı Türküsü*'nün çevirisi, tümüyle W.B. Yeats'ın seçtiği dizelerden yapılmıştır:**

Kırmızı ceketini giymiyordu;
Kan da kırmızıdır, şarap da,
Kanla şarap bulaşmıştı adamın ellerine
Onu ölüyle bulduklarında;
Zavallı ölü, sevdiği kadındı,
Öldürmüştü onu yatağında.

O da yürüyordu hükümlüler arasında
Kül rengi solmuş bir giysiyle,
Başında takkesi,
Adımları kaygısız, sevinçli gibiydi;
Hiç görmedim öyle özlemle bakan bir adam
Güne dalmış gözleri.

Hiç görmedim öyle özlemle bakan bir adam
Dalmış gözleri,
Zindandakilerin gökyüzü dedikleri
O küçük mavi çadıra
Ve sürüklenip giden
Gümüş yelkenli her buluta.

Ben öteki acı çekenlerle birlikte,
Yürürken başka bir çemberin içinde
Ne yapmış o adam diye düşünüyordum:
Küçük müydü, yoksa büyük müydü suçu;
Derken kısık bir ses fısıldadı arkamdan,
"Yakında asılacak o adam."

◆ ❖ ◆

Gezindi altı hafta avluda tutuklu er,
Kül rengi solmuş giysisiyle,
Başında takkesi,
Adımları kaygısız, sevinçli gibiydi;
Hiç görmedim öyle özlemle bakan bir adam
Güne dalmış gözleri.

Hiç görmedim öyle içtenlikle bakan bir adam
Dalmış gözleri,
Zindandakilerin gökyüzü dedikleri
O küçük mavi çadıra
Ve başıboş gezen her buluta
Darmadağın saçlarını ardında sürükleyerek.

Acıyla kenetlemiyordu ellerini
Umutsuzluğun kapkara ininde,
Küçücük umudu büyütmeye çalışan
Akılsız kişiler gibi;
Güneşe bakıyordu yalnız
Ve içiyordu sabahın havasını.

Acıyla ellerini kenetlemiyor, gözyaşı dökmüyordu;
Ağlayıp sızlanmıyor,
Havayı içiyordu ancak,
İçinde acı dindiren bir iksir varmış gibi;
Ağzı açıktı, güneşi yudumluyordu
Sanki bir şarapmış gibi.

Ben ve bütün acı çekenler
Öteki çemberde yürüyorduk,
Unutmuştuk, biz miydik
Küçük ya da büyük suçları işleyen;
Donuk, şaşkın gözlerle bakıyorduk
Asılacak adama.

Garipti onun geçişini görmek
Böyle kaygısız, sevinçli adımlarla;
Garipti gün ışığına bakışını izlemek,
Öylesine özlemle
Ve garipti onun böyle
Bir borcu ödeyeceğini düşünmek.

◆ ❖ ◆

Ne hoş yaprakları vardır, meşeyle karaağacın
Baharda filizlenen;
Ama korkunçtur darağacını görmek
Yılanların dişlediği kökleriyle;
Yeşil de olsa, kurumuş da, meyve vermeden
Bir adam ölecek.

En yüce yerdir bağışlama katı,
Tüm dünyalıların varmaya çalıştığı;
Kim boynuna ip geçirilsin ister
Yüksekliğinde darağacının
Ve celladın ilmiği arasından
Göğe son kez bakmayı.

Kemanların sesiyle dans etmek hoştur
Sevgi ve yaşam güzelken;
Dans etmek flütle, lavtayla
Az bulunan bir güzelliktir;
Hoş değildir oysa, çevik ayaklarla
Dans etmek havada.

Meraklı gözler, illetli kuşkularla
İzledik onu günden güne;

Düşündük her birimizin
Sonu böyle mi gelecek diye,
Kimse bilmez hangi kızıl cehenneme
Gideceğini görünmez ruhun.

Bir gün yürümez oldu ölü adam
Tutukluların arasında;
Dimdik durduğunu biliyordum
Yargının karanlık kafesinde;
Yüzünü görmeyecektim bir daha
Ne mutlulukta, ne kederde.

Fırtınaya tutulmuş iki ölüm gemisi gibi
Karşılaşmıştı yollarımız;
Selamlaşmadık, konuşmadık,
Yoktu söyleyecek sözümüz;
Kutsal bir gecede değildi karşılaşmamız,
Bir utanç günündeydi çünkü.

İkimizi de kuşatan zindan duvarlarıydı,
Dışlanmıştık ikimiz de:
Atılmıştık dünyanın yüreğinden,
Tanrı'nın ilgisini yitirmiştik;
Günahları kollayan bir demir kapan
Tuzağa düşürmüştü bizi.

◆ ❖ ◆

İdamlıklar avlusunun taşları kaskatıdır,
Yüksektir suların sızdığı duvarlar;
Böyle bir yere çıkıyordu hava almaya,
Kurşun gibi göğün altında,
Gardiyanlar yürüyordu iki yanında,
Korkuyorlardı adam ölür diye.

Bazan da otururdu
Gece gündüz acısını izleyenlerle;
Ağlamak için kalkınca,

Dua etmek için diz çökünce onu gözetleyenlerle;
Kendini yok etmesin,
Sehpanın avı elden kaçmasın diye.

Günde iki kez piposunu tüttürüyor,
Bir bardak bira yudumluyordu;
Ruhu direşkendi,
İçinde yer yoktu gizli bir korkuya;
Sevindiğini söylüyordu sık sık,
Celladın günü yaklaştıkça.

Ama neden garip şeyler söylediğini,
Hiçbir gardiyan soramıyordu;
Onların da karayazgısıydı
Böyle bir görevde bulunmak;
Dudaklarına kilit takıp
Yüzlerine bir maske geçirmek.

Yoksa duygularına kapılıp, denerdi onlar da,
Acısını paylaşıp suçluyu avutmayı;
Ama insan merhameti ne yapabilir ki,
Bu ölüm çukuruna kapatılınca?
Bağışlayan hangi söz, böyle bir yerde,
Gönlünü rahatlatır bir kardeşin?

Parçaladık katranlı urganları,
Kaba, kanlı kör tırnaklarla;
Kapıları ovduk, sildik yerleri,
Parlattık demir parmaklıkları;
Sırayla sabunladık tahta döşemeleri
Takırdattığımız kovalarla.

Çuvallar diktik, kırdık taşları,
Çalıştırdık toz duman çıkaran delgiyi;
Tenekeleri tıngırdattık, ilahiler söyledik avaz avaz,
Terler döktük değirmende:
Ama hepimizin yüreğinde
Korku pusu kurmuştu yine de.

Öyle sessiz yatıyordu ki korku,
Günler yosunlara takılmış devinemeyen dalgalar gibiydi,
Unutmuştuk acı yazgımızı
Budalalarla düzenbazları bekleyen;
Ancak, bir gün dönerken işten,
Önünden geçtik kazılmış boş bir mezarın.

Esneyen o sarı çukur
Ağzını açmış bir canlı bekliyordu;
Kan diye bağırıyordu çamur bile,
Çevresindeki susamış asfalt çembere
Ve biliyorduk gün ağarmadan o sabah
Asılacaktı aramızdan biri daha.

Girdik içeri hemen, ruhumuzda ancak
Ölüm ve korku ve karayazgı vardı.
Geçti cellat küçük torbasıyla,
Ayağını sürüyerek karanlık içinden;
El yordamıyla buldum titreye titreye
Numaralanmış mezarımı.

◆ ❖ ◆

O gece boş koridorlar
Korkunun her türüyle doluydu
Ve demir kentte gelip giden
Gizli ayaklar vardı duyamadığımız;
Yıldızları saklayan parmaklıklar arasından
Bembeyaz yüzler bakıyordu sanki.

Ama o yatıyordu düşler gören biri gibi
Güzel çayırlarda;
Gardiyanlar gözetliyordu onu uyurken
Ve anlamıyorlardı
Nasıl böyle tatlı uykulara dalabilir bir adam
Kapıda cellat beklerken.

Oysa uyku tutmaz ağlamak isteyince,
Hiç gözyaşı dökmemiş olanları bile;

Bizler – budalalar, dolandırıcılar, düzenbazlar –
Sonsuz bir gece nöbeti tutuyorduk,
Acının ellerindeki beyinlerimizi
Onun duyduğu korku sararken.

◆ ❖ ◆

Kiliseye duaya gidilmez
Adam asacakları gün;
Papazın yüreği ağır hastadır,
Sararıp solar yüzü;
Bir şeyler okunur gözlerinde
Kimsenin görmemesi gereken.

O gün nerdeyse öğleye değin kapalı tuttular bizi,
Neden sonra çanları çaldılar,
Çın çın öten anahtarlarıyla gardiyanlar
Kulak kesilmiş hücreleri açtılar,
Ağır ağır indik demir merdivenlerden,
Ayrıldık hepimiz kendi cehennemimizden.

Dışarı çıktık, Tanrı'nın tatlı havasına;
Ama her zaman olduğu gibi değil,
Birinin yüzü kirece dönmüştü korkudan,
Kül gibi olmuştu bir başkasınınki;
Hiç görmedim böyle içtenlikle bakan dertli bir adam
Güne dalmış gözleri.

Hiç görmedim böyle içtenlikle bakan dertli bir adam
Dalmış gözleri,
Zindandakilerin gökyüzü dedikleri
O küçük mavi çadıra
Ve geçen her mutlu buluta
Garip bir özgürlükle.

◆ ❖ ◆

Gardiyanlar bir aşağı bir yukarı dolanıyor,
Gözetliyorlardı yaban sürüsünü;
Pırıl pırıldı hepsi,

Bayramlık giysilerini kuşanmışlardı;
Ama biliyorduk yaptıkları işi;
Çizmelerinde kireç izleri vardı.

Oysa kazılmış çukurun yerinde
Bir mezar yoktu:
Uzunluğuna bir çamur ve kum yığını vardı
İğrenç zindanın duvarı dibinde
Ve sönmemiş küçük bir kireç yığını,
Ölenin kefeni olsun diye.

◆ ◆ ◆

Üç uzun yıl ekilmeyecek orası,
Ne bir tohum, ne bir fidan;
Üç uzun yıl kutsanmamış toprak kalacak orası,
Bomboş ve kısır;
Şaşan gökyüzüne bakacak
Hiç ayıplamayan bir bakışla.

Bir katil yüreğinin yozlaştıracağını sanırlar
Ektikleri en küçük tohumu.
Hiç doğru değil bu! Tanrı'nın merhametli toprağı
İnsanoğlunun bildiğinden de iyidir;
Kızıl güller daha da kızıl açacaktır,
Daha da beyaz açacaktır beyaz güller.

Sözleriyle Wilde

André Gide'e Anlattıkları

Wilde ile André Gide, 1891 sonlarında tanışmışlar, birbirlerine büyük yakınlık duymuşlardı. Gide, Wilde için şöyle demişti: "Konuşma ve davranışlarında zafer kazanmış biri gibiydi... Yapıtları şaşırtıcı ve çekiciydi. Londra'da herkes oyunlarından söz ediyordu. Zengindi, uzun boyluydu, mutluluk ve ünle doluydu. Bazıları onu Asyalı Bacchus'a, başkaları bir Roma imparatoruna, kimi de Apollon'a benzetiyordu." Gide, Wilde'ın ölümünden sonra, 1910'da, onunla yaptığı konuşmaları yayımlayarak şunları dile getirmişti: "Wilde, 'Tüm dehamı yaşamıma koydum; yapıtlarıma ise, yalnızca yeteneğimi' demişti... Gerçekten de, Eski Yunan düşünürlerine benzer bir biçimde, bilgeliğini yazılarından çok, yaşamında ve konuşmalarında gösteriyor; su üstüne yazı yazar gibi, düşündüklerini insanların akışkan belleğine bırakıyordu. Onu benden iyi tanıyanlar yaşamını anlatsınlar; konuşmalarını büyük bir ilgiyle dinlemiş biri olarak, ancak birkaç kişisel anıyı yazıyorum ben..."

1891 sonlarında, Paris'te bir kafede tanıştıkları gün, Wilde şunları anlatmıştı:
Gözlerinizle dinliyorsunuz siz... Bir öykü anlatmak istiyorum bu nedenle: Bir nergis çiçeği ölmüş. Çayırdaki çiçekler, ırmaktan birkaç damla su istemişler, ona gözyaşı dökmek için. "Bendeki tüm su damlaları gözyaşı olsa, nergis için dökeceğim yaşlara yetmez. Onu çok severdim" demiş ırmak. "Nergisi kim sevmezdi? O kadar güzeldi ki..." diye yanıt vermiş, çayırdaki çiçekler. "Gerçekten güzel miydi?" diye sorunca ırmak, "Senden iyi kim bilebilir bunu? Kıyında eğilip suyunda kendi güzelliğine bakardı her gün" demişler. Irmağın yanıtı şöyle olmuş: "Onu sevmemin nedeni, bana eğilip baktığında, suyumun yansımasını görmemdi gözlerinde..."

Aynı yıl, yine Paris'te:
Anlattıklarınız gerçek... Öyleyse neden anlatıyorsunuz? Hiç de ilginç değil; bunu siz de biliyorsunuz. İki tür dünya vardır. ...

Birine gerçek dünya denir; onu görmek için üstüne konuşmak gerekmez çünkü. Ötekiyse, üstüne konuşulması gereken sanat dünyasıdır; konuşulmazsa varolamaz çünkü... Adamın biri, öyküler anlattığı için köyünde çok sevilirmiş. Her sabah köyden ayrılır, akşam dönermiş. Bütün gün sıkıcı işlerle uğraşmış olan köylüler çevresini sarıp sorarlarmış: "Neler gördün bugün? Hadi, anlat bize." O da anlatırmış: "Flüt çalan yarısı insan, yarısı keçi bir yaratık gördüm. Çevresinde bir sürü peri döne döne dans ediyordu." "Başka neler gördün? Anlat, anlat", dermiş köylüler. "Deniz kıyısına vardığımda, üç denizkızı gördüm dalgaların üstünde; yemyeşil saçlarını tarıyorlardı altın bir tarakla." Öyküler anlattıkça, köylüler onu daha çok seviyorlarmış... Bir sabah, yine köyden çıkıp gitmiş; deniz kıyısına geldiğinde bir de ne görsün? Dalgaların üstünde üç denizkızı altın bir tarakla yeşil saçlarını taramıyorlar mı gerçekten! Yürüyüp ormana gitmiş, bu kez gerçekten yarısı insan, yarısı keçi olan bir yaratık flüt çalıyor, periler de çevresinde dans ediyorlarmış. O akşam köye döndüğünde, köylüler sormuşlar her zamanki gibi, "Gel, anlat bize, neler gördün?" "Hiçbir şey" demiş adam, "hiçbir şey görmedim..."

Wilde bir süre durur, öykünün etkisini izler ve yeniden başlarmış:

Sanat yapıtını, doğa dünyasından ayıran nedir? Nergis çiçeği de bir sanat yapıtı kadar güzeldir gerçekte: Öyleyse, onu sanat yapıtından ayıran "güzellik" olamaz. Nedir onları birbirinden ayıran, biliyor musunuz? Sanat yapıtı her zaman benzersizdir. Hiçbir şeyi dayanıklı yapamayan doğa ise, yarattığı şeyler yitirilmesin diye kendini hep yineler. Sayısız nergis çiçeği vardır; her biri ancak bir gün yaşar bu nedenle. Doğa yeni bir biçim bulunca, onu hemen yineler. Bir denizdeki deniz canavarı, başka bir denizde kendine benzer başka bir canavar bulunduğunu bilir. Tanrı, bir Neron, bir Borgia ya da bir Napoléon'u tarihte yaratınca, onlar gibisini başka bir yerde ortaya çıkarır. Ötekilerin tanınmaması gerçeği değiştirmez. Önemli olan, yitirilenin yerini alacak olanların bulunmasıdır. Tanrı insanı yaratır, insan da sanat yapıtını...

Wilde, olanak buldukça Gide'e öyküler anlatmayı sürdürüyormuş:

Bir gün büyük bir tedirginlik vardı yeryüzünde. Artık doğa, eşsiz, gerçekten benzeri görülmemiş bir şey yaratacak gibiydi ve İsa dünyaya geldi... Ama dinleyin, sonra ne oldu: Arimeteali Yusuf, çarmıha gerilen İsa'nın az önce can verdiği Golgota Tepesi'nden inerken, beyaz bir taşa oturmuş ağlayan bir genç görmüş. Yanına gitmiş, "Ne büyük bir üzüntü duyduğunu biliyorum" demiş, "O, hakbilir bir insandı..." Genç adam, "Ağlamamın nedeni o değil" demiş, "Ben de mucizeler yarattım! Ben de körlerin gözlerini açtım, felçlileri iyileştirdim, ölüleri dirilttim. Ben de meyve vermeyen incir ağacını kuruttum, suyu şaraba dönüştürdüm... Ama beni çarmıha germediler!.." İsa, Nasıra'ya dönmek istemiş. Nasıra öyle değişmiş ki, büyüdüğü kenti tanıyamamış. Onun yaşadığı Nasıra, keder ve gözyaşlarıyla doluymuş; oysa, bu kentte, yalnız kahkahalar ve türküler duyuluyormuş. İsa kente girerken çiçekler yüklenmiş kölelerin beyaz mermer bir evin mermer merdivenlerine doğru yürüdüklerini görmüş. Eve girmiş, akik rengindeki bir odada, gösterişli bir divanda, dağınık saçları kırmızı güllerle süslenmiş, dudakları şaraptan kıpkırmızı olmuş bir adam yatıyormuş. İsa ona yaklaşmış, omuzunu tutup "Neden böyle yaşıyorsun?" diye sormuş. Adam dönüp bakmış, İsa'yı tanımış, "Ben cüzamlıydım. Beni iyileştirdin. Neden başka türlü yaşayayım?" diye yanıt vermiş. İsa evden çıkmış; bir de ne görsün! Sokakta, yüzü, giysileri boyalı, ayakları incilerle süslü bir kadın yürüyormuş. Kadının ardından iki renkli ceket giymiş, gözleri arzuyla dolu bir adam geliyormuş. İsa adama yaklaşmış, omuzunu tutup sormuş: "Neden kadının peşinden gidip ona böyle bakıyorsun?" Adam dönmüş, onu tanımış, "Kördüm, sen gözlerimi açtın. Gözlerimle başka ne yapabilirim?" diye yanıt vermiş. İsa bu kez, kadına yaklaşıp sormuş: "Gittiğin yol, günah yoludur. Neden bu yoldasın?" Kadın, İsa'yı tanımış ve gülerek "Bu yol, gerçekte keyif yolu. Sen bütün günahlarımı affetmiştin" diye yanıt vermiş. İsa, yüreği kederler içinde, kentten gitmek istemiş. Ama ayrılırken kenti çevreleyen hendeğin kenarına oturmuş

ağlayan bir genç görmüş. Ona yaklaşmış, kıvırcık saçlarına dokunmuş "Dostum, neden ağlıyorsun?" diye sormuş. Delikanlı gözünün içine bakmış, onu tanımış, "Ölmüştüm, beni dirilttin. Yaşamımda başka ne yapabilirim?" demiş.

Sonra başka bir öyküye geçmiş:
Büyük bir sessizlik vardı Tanrı'nın yargı katında. Günahlının ruhu Tanrı'nın önüne geldi, çırılçıplak... Ve Tanrı, günahlının yaşam kitabını açtı:
"Yaşamın çok kötüymüş. ... Bütün bunları yaptığın için, seni cehenneme göndereceğim elbet..."
"Cehenneme gönderemezsiniz beni."
"Neden cehenneme gönderemezmişim seni?"
"Yaşamım boyunca orada yaşadım çünkü..."
Büyük bir suskunluk vardı Tanrı'nın yargı katında.
"Peki, cehenneme gönderemezsem, cennete göndereceğim seni."
"Cennete de gönderemezsiniz beni."
"Cennete neden gönderemezmişim seni?"
"Cenneti hiç düşleyemedim çünkü..."
Derin bir sessizlik belirdi Tanrı'nın yargı katında.

Wilde bir gün, kendisi için yazılmış bir eleştiriyi okumuş Gide'e. Eleştiride, Wilde'ın "Düşüncelerini allayıp pullamak için hoş öyküler uydurduğu" belirtiliyormuş:
Tüm düşüncelerin çıplak doğduğunu sanıyorlar... Ancak öykülerle düşünebildiğimi anlamıyorlar. Bir heykelci düşüncelerini mermere aktarmaya çalışmaz; doğrudan mermerle düşünür. Yalnız tunçla düşünebilen bir adam varmış. Bir gün adamın aklına bir düşünce gelmiş: Sevincin düşüncesi... Bir ân yaşanılan sevincin... Bunu anlatmak isteğini duymuş. Ama tüm dünyada bir parça tunç bulamamış; insanlar hepsini tüketmişler çünkü. Adam düşüncesini anlatamazsa çıldıracağını duyumsuyormuş. Eşinin mezarındaki tunç, sevdiği tek kadının mezarını donatmak için yaptığı tunç heykel gelmiş aklına... Kederin, yaşam boyu kederin heykeliymiş bu. Adam düşüncesini anlatmazsa çıldıracağını duyumsuyormuş. Sonunda yaşam boyu kederin heykelini alıp kırmış, sevincin parçalarından bir ânlık sevincin heykelini yapmış...

Gide'e göre, Wilde sanatçı yazgısına ayrı bir nitelik verir, düşüncenin insandan güçlü olduğuna inanırmış:
İki çeşit sanatçı vardır: Biri yanıtlar, öteki sorgular... Yanıtlayanlardan mı, yoksa soranlardan mı olduğunu bilmeli insan. Soranlarla yanıtlayanlar aynı değildir hiçbir zaman. Bekleyen yapıtlar vardır, uzun süre anlaşılamayan. Onlar daha dile getirilmemiş sorulara yanıt getirenlerdir. Sorunun yanıttan çok sonra geldiği görülür çoğunlukla... Ruh, bedende yaşlı doğar; bedense, ruhu gençleştirirken yaşlanır. Sokrates'in gençliğidir Platon...

Gide ve Wilde, 1895'in Ocak ayında çok kötü bir havada Cezayir'de karşılaşırlar. "Burada acı anılar başlıyor" diyor, Gide. O gün Wilde şunları anlatmış:
Sanat yapıtlarından kaçıyorum artık. Yalnızca Güneş'e tapmak istiyorum... Dikkatinizi çekti mi, bilmem? Güneş nefret eder düşünceden... Geri çekilmeye, gölgeye sığınmaya zorlar düşünceyi. Önce Mısır'da yaşadı düşünce; Güneş, ele geçirdi Mısır'ı. Uzun süre Yunan topraklarında yaşadı; Güneş, orayı da ele geçirdi. Sonra İtalya, sonra da Fransa... Bugün tüm düşünce, Norveç ve Rusya'ya, Güneş'in hiç gitmediği yerlere sürülmüş durumda... Güneş, sanat yapıtını kıskanır.

Gide, Londra'ya dönmekten söz eden Wilde'a, Queensberry Markisi'nden ötürü kendisini nasıl bir tehlikeye attığını bilip bilmediğini sorunca:
İnsan bunu bilmemeli hiçbir zaman... Dostlarım, olağanüstü... Sağgörü öneriyorlar bana. Sağgörü! Nasıl olur? Geri gitmektir bu... Gidilebilecek kadar ileriye gitmeliyim. Gidemiyorum oysa... Bir şeyler olmalı... Başka bir şey...

Gide, "O şey zindandı" diyor... Gide, 1897'de, Wilde'ın Reading Zindanı'ndan çıktıktan sonra kaldığı Fransa'da, Dieppe yakınındaki Berneval köyünde onu görmeye gider. Cezayir'deki görüşmelerini anımsatınca Wilde:
Elbette, elbette! Bir yıkımla karşılaşacağımı biliyordum. Bu ya da başkası, bir felaket bekliyordum. Öyle bitmesi gerekiyordu. Düşünün bir: Daha ileriye gidemezdi, daha uzun süremezdi.

Bu yüzden bitmesi gerekiyordu. Cezaevi tümüyle değiştirdi beni. Bunu umuyordum. Ama Bosie korkunç... Anlamıyor bunu; önceki yaşamıma neden dönemeyeceğimi düşünemiyor. Beni değiştirdiler diye başkalarını suçluyor. ... Kimse önceki yaşamına dönmemeli. Bir sanat yapıtı gibiydi yaşamım. Bir sanatçı aynı şeye iki kez başlayamaz. Başlarsa bu, bir şeyi başaramadığı içindir ancak... Cezaevine girmeden önceki yaşamım olabileceği kadar başarılıydı. Artık bitmiş bir şey o... Kamuoyu o kadar korkunçtur ki ancak son yaptığı şeyle tanır insanı. Paris'e dönersem bende görmek isteyecekleri tek şey, bir tutuklu olacak. Yeni bir oyun yazmadan çıkmak istemiyorum ortaya. O zamana kadar da kendi başıma kalmalıyım...

Rus yazarları olağanüstü... Yapıtlarını bu denli büyük yapan şey, onlarda bulunan acıma duygusudur. Bir zamanlar ***Madam Bovary***'yi çok severdim. Ama Flaubert acıma duygusuna hiç yer vermedi; bu yüzden büyük görünmez, kapalıdır onun yapıtları. Açılan yanı, acımadır bir yapıtın, onunla sınırsız bir görünüm kazanır... Biliyor musunuz sevgili Gide, kendimi öldürmemi önleyen acıma duygusuydu! İlk altı ay çok mutsuzdum cezaevinde. O kadar mutsuzdum ki kendimi öldürmek bile istedim. Ama ötekileri izlemem, benim kadar mutsuz olduklarını, acıma duygusu içinde bulunduklarını görmem, vazgeçirdi beni kendimi öldürmekten. Acıma duygusu olağanüstü bir şey, onu hiç bilmiyordum ben. ... Taş gibi bir kalple cezaevine girmiştim; kendi zevkimi düşünüyordum yalnızca. Ama şimdi acıma girdi büsbütün kırılan kalbime; acıma duygusunun, yeryüzündeki en büyük, en güzel şey olduğunu anladım sonunda. ... Cezaevine gireli altı hafta olmuştu. Tek bir söz etmemiştim kimseyle, hiçbir kişiyle. Bir akşam gezinme saatinde birbirimizin ardından yürüyorduk. Birden adımın söylendiğini duydum; arkamdaki tutuklu, "Oscar Wilde, senin için üzülüyorum; bizlerden daha çok acı çeker sizin gibiler", diyordu. Dikkat çekmemek için büyük bir çaba gösterdim (nerdeyse bayılacaktım) ve arkama dönmeden yanıt verdim: "Hayır dostum, acı çekerken eşitiz

hepimiz." O günden sonra, kendimi öldürme isteğini hiç duymadım.

Wilde, ölümünden kısa bir süre önce, Paris'te bir kafede Gide'le son kez karşılaşır:
Gel, yanıma otur. Öyle yalnızım ki bugünlerde... Bir zamanlar Verlaine ile buluşurdum; ondan ötürü yüzüm hiç kızarmadı... Zengindim, mutluydum, ünlüydüm, ama onun yanında görünmekten onur duyuyordum. Verlaine sarhoş olduğunda bile... Bilmen gereken bir şey var... Olanaklarım artık tümüyle tükendi!..

Özdeyişler ve Söyleşiler

Wilde'ı tanıyanlar, onun olağanüstü bir konuşmacı olduğunu söylerler: Andre Gide'e göre, Wilde'ın "En güzel yazıları bile, konuşmalarının görkemli parlaklığının soluk bir yansımasıdır." Bernard Shaw'a göre Wilde, "Bütün çağların en büyük konuşmacısıdır." Lord Alfred Douglas'a göreyse, Wilde'ın konuşmacılığı ancak Sokrates'le karşılaştırılabilir, "Üstelik, Wilde'ın nükte gücü yoktur Sokrates'te." Wilde'ın konuşmalarından alıntılar:

İnsanoğlunu yaratırken, Tanrı'nın kendi yeteneğini aşırı abarttığını düşünüyorum bazan.

Hiçbir şey yapılmaya değmez, dünyanın yapılamaz dediklerinden başka...

Bir çağı harekete geçirenler kişilerdir, kurallar değil...

Dünya için bir şey yapmaya çalışanlar, katlanılmazdırlar; dünya onlar için bir şey yapınca canayakın olurlar.

İnsanın gerçek yaşamı, yaşamadığı şeylerdir çoğu kez.

Nesnelerin arkasındaki gerçeklere ulaşamıyoruz. Bunun nedeni, belki de, görünüşleri dışında hiçbir gerçekliğin bulunmamasıdır nesnelerde.

Babalarımızın inançlarına yeter demeliyiz artık. Soyların inanç gücünü onlar tükettiler. Bizlere bıraktıkları miras, korktukları kuşkuculuk oldu.

İnanmak çok sıkıcıdır. Kuşkulu olmak, yoğun düşüncelere dalmaktır. Tetikte bulunmak yaşamaktır. Güvenlik uğruna uyuşmak, ölümdür.

Yaptığı budalalıklar karşısında insanı avundurabilen tek şey, kendi kendisine yaptığı övünmelerdir.

Yurtseverlik, acımasızların erdemidir.

Din öğretmenlerinin çoğu kanıtlanmayanı, kanıtlanamayacaklarla kanıtlamaya uğraşarak yitiriyor zamanlarını.

Yanıtlanmamalı dualar; yanıtlanırlarsa dua olmaktan çıkıp karşılıklı yazışmaya dönüşürler.

İnsanları parlamento yasalarıyla iyi kılamazsınız!

Çağın hep ardındadır doğa... Ancak büyük bir sanatçı gerçekleştirebilir, tümüyle modern olmayı.

Ne kadar çekicidir, bütün başarısızlıklar!

Başarısızlığa uğrayıp genç ölmek, bir sanatçı olarak kalmak isteyen İskoçlar'ın tek umududur.

Gereksinim duyulan şeyleri kim isterse alsın, lüks olanları verin bana.

Üç gün susuz yaşayabilir bir insan; ama bir gün bile şiirsiz kalamaz.

Öyle şiirseldir ki biriyle evlenip birçoğuna âşık olmak...

Aşk ve oburluk, her şeyi haklı kılar...

Ağır vergi alınmalıdır varlıklı bekârlardan. Bazı erkeklerin ötekilerden daha mutlu olmaları haksızlıktır.

Kadınların desteğini elde edemezseniz işiniz bitmiştir. Bir avukat, bir borsacı ya da bir gazeteci olmaya bakın bir an önce.

Hep iyiyizdir mutlu olduğumuz zaman; ama hep mutlu değilizdir iyi olduğumuz zaman...

İnsanın kendi kendisiyle uyum içinde bulunmasıdır, iyi olmak... Uzlaşmazlıksa, kişinin başkalarıyla uyum içinde olmaya zorlanmasıdır.

Düş gücü bulunmayanların son sığınağıdır, tutarlılık.

Sığ olanların tek sığınağı ciddiliktir.

Bir sanat yapıtına dönüşmektir yaşamın amacı.

Düşmanlarınızı bağışlayın her zaman, başka hiçbir şey, onların canını bunun kadar sıkmaz.

Moda, öylesine katlanılmaz bir çirkinlik biçimidir ki, her altı ayda bir değiştirmek zorunda kalınır.

Kötülüğe kulaklarınızı kapayın, kötülükten söz açmayın; o zaman çağrılmazsınız hiçbir partiye.

Yüksek sosyeteye girebilmek için insanları ya yedirip içirip eğlendirmek ya da şok etmek gerekir.

Sosyete üstüne sakın saygısızca konuşmayın!.. Yalnız sosyeteye giremeyenler yapar bunu.

Dürüst olmayan bir kadın, yoksulsa fahişe, varlıklıysa modern bir sosyete kadını olur.

Sosyetede bulunmak can sıkıcıdır yalnızca. Ama dışında kalmak bir trajedidir açıkça.

Çok gösterişli elbise giymiş bir bayan, İngiliz pazarı için özellikle yazılmış açık saçık bir Fransız romanının lüks baskısına benzer.

Hiç kimseyi dinleyemem, anlatımının hoşluğu ya da konusunun güzelliğiyle beni çekmedikçe...

O kadar sevindim ki geldiğinize... Anlatmayı hiç istemediğim yüz şey var size!

Övülünce alçakgönüllü olurum, ama sövülünce, yıldızlara eriştiğimi anlarım.

Tüm dehamı yaşamıma koydum; yapıtlarıma ise yalnızca yeteneğimi.

Bir dâhiye yapılabilecek en büyük kötülük, ona yardım etmeye kalkmaktır: Yıkımına yol açar bu... Bana yürekten bağlı birçok yardımcılarım oldu, görüyorsunuz sonucunu...

Ne acıklı! Dünyanın yarısı Tanrı'ya, yarısı ise bana inanmıyor...

Oscar Wilde'a, özellikle *Punch* dergisinde, birçok adlar verilmişti: Oscuro Wildegoose, Drawit Milde, Ossian Wilderness, His Aesthetic, Two-Twoness Oscar, Mr. Wilde Hoscar, The O'scar, The O'Wilde, Our Oscar. Yaşamının son yıllarında ise Wilde, büyük amcasının yazdığı bir romanın kahramanına verdiği Sebastian Melmoth adını kullanmıştı. Oysa, Wilde'ın tam adı, Oscar Fingal O'Flahertie Wills Wilde'dı:
Adımda iki "O", iki "F" ve iki "W" var. Ağızlardan düşürülmeyecek bir ad çok uzun olmamalı. Reklamı pahalıya oturuyor. Tanınan biri için birkaç ad yararlı, belki de gereklidir. İnsanın ünü arttıkça adlarından bazıları bırakılabilir, tıpkı baloncunun balon yükselirken safra atması gibi... Adlarımdan ikisi, şimdiden kullanılmaz oldu. Yakında birini daha atıp yalnızca "Oscar" ya da "Wilde" olarak bilineceğim.

Wilde, 1883'te verdiği "Amerika İzlenimleri" konferansında şöyle diyordu:
Texas'ta bana "Yüzbaşı" diyorlardı; ülkenin orta bölgesinde "Albay", Meksika sınırına vardığımda ise, beni "General" diye çağırmaya başladılar.

Cezaevinden çıktıktan hemen sonra yazdığı bir mektuptan:
Basında bazan "Hükümlü" diyorlar ki, bu çok apaçık; bazan da "Hükümlü Ozan" diyorlar – bu adı seviyorum, değerli insanlar arasına koyuyor beni...

Okulda hangi oyunları oynadığı sorulunca:
Tekme atmaktan da, tekme yemekten de asla hoşlanmadım.

Oxford'da girdiği bir sözlü sınavda, Eski Yunanca İncil'den bir bölümü başarıyla çevirdiği görülüp durması istenince:
Ne olur devam edeyim, sonunu çok merak ediyorum.

Oxford'daki sınıf arkadaşlarından William Ward'a:
Kuruyup kalmış bir Oxford öğretim üyesi olmak değil benim amacım. Bir ozan, bir yazar, bir tiyatro yazarı olmak isterim. Şöyle ya da böyle üne kavuşacağım. Ünlü olamazsam, kötülükten dillere düşeceğim.

Nüfus sayımında verdiği yanıtlar:
Yaşım on dokuz, mesleğim deha, kusurum yetenek.

Bir vergi müfettişi Wilde'ın Tite sokağındaki evine gidip vergisini ödemekte geciktiğini söyler:
- Vergi mi, neden vergi ödeyeyim?
- Ev sahibi değil misiniz? Burada oturuyorsunuz, burada yatıyorsunuz.
- Evet ama, öylesine kötü uyuyorum ki!..

Wilde'ın Estetikçi Akım'ın bir simgesi olarak elinde tuttuğu zambakla Londra'da dolaştığı söylenir:
Bir insanın yaşamı üstüne gerçekler, yaptıkları değil, kendisiyle ilgili yarattığı destansı öykülerdir. Elime bir zambak alıp Londra sokaklarında dolaşmadım hiç; her kapıcı ya da arabacı yapabilirdi bunu... Ama bu öykü, gerçekten yaptığım şeylerden daha iyi gösteriyor yaradılışımı.

Zambak öyküsünü duyan bir düşes, Wilde'la tanıştırılırken "Demek o sizsiniz, zambağınız nerde?" deyince:
Evde sayın bayan, kibarlığınızı bıraktığınız yerde...

Londra'da karşılaştığı, taşkın davranışlarıyla tanınmış bir aristokrat, Wilde'ın sırtına vurur ve aralarında şöyle bir konuşma geçer:
- Oscar, şişmanladıkça şişmanlıyorsunuz.
- Siz de kabalaştıkça kabalaşıyorsunuz.

Tanımazlıktan geldiği eski bir dostuna:
Sizi tanıyamadım... O kadar değiştim ki...

Önünden geçen biri yanındakine, "İşte oradaki alçak, budala, Oscar Wilde" deyince:
Şaşılacak şey!.. İnsan ne kadar çabuk tanınıyor Londra'da...

Londra'da karşılaştığı bir kişi, "Beni Manchester'den tanıyorsunuz" deyince:
Manchester'de yine tanıyabilirim sizi.

O yıllarda, bayanlar yemekten kalktıktan sonra baylar kalır, sigaralarını içerlerdi. Bir davette konuşmalar uzayıp bir türlü masadan kalkılmadığı bir sırada evin hanımı gaz lambalarından birini göstererek "Lamba duman tütüyor, söndürür müsünüz lütfen?" deyince, sigara içmeyi dört gözle bekleyen Wilde:
Ne mutlu bir lamba!

Tanımadığı biri, Wilde'a sarılınca:
Yüzünüzden tanıyamadım sizi; ama davranışınız hiç de yabancı değil!

Bir eleştiri yayımlamak amacıyla şiir kitabının yeni baskısından isteyen gazeteye:
Salt şiirseverlerle sınırlı olarak basılmıştı kitap; eleştirmenler için değil...

Yazında bir akım başlatmaktan söz edildiği bir yerde:
Kurulmaya değer tek okul, çömezleri bulunmayan okuldur.

Bir anda karşısına çıkıp "Beni tanıdınız, değil mi?" diyen bir bayana:
Adınızı hemen anımsadım; ama yüzünüzü tanıyamadım!

Sıradan bir ozan olan Sir Lewis Morris, basının yapıtlarından hiç söz etmediğini ve kendisine karşı cephe aldığını anlatıp ne yapması gerektiğini sorunca, Wilde:
Siz de katılın o cepheye...

Roman yazarı George Moore'u tanıyıp tanımadığını sorarlar:
Onu tanıyor muyum? Onu o kadar iyi tanıyorum ki, on yıldır hiç görüşmedim kendisiyle.

Kraliyet Sanat Akademisi üstüne söyleşiden:
Sanatçı kılığına girmiş akademisyenler dizilmişti merdivenlerde...

İsviçre'den bir dostuna:
İsviçre'yi sevmiyorum: Din bilginleriyle garsonlardan başka hiçbir şey yetişmiyor o ülkede...

Wilde yürümekten, gezmekten hoşlanmaz, oturup düşünmek ya da dostlarıyla söyleşi yapmak isterdi. Wilde'ın eylem ve konuşma üstüne sözlerinden:

İnsanoğlu bir kukladır eyleme geçince; bir ozandır, bir şeyi dile getirince.

Eylemin adı aldatıyor bizi: Eylem, düşünmektir.

Düşünce adamlarının hiçbir ilişkisi bulunmamalı eylemle.

Eylem, sınırlı ve görecelidir. Sınırsız ve sonsuz olan, yerinde rahat durup gözlemde bulunan ya da yalnızlık içinde dolaşan insanın görüşleridir.

Eylem nedir ki? Enerjisi bittiği an ölür eylem. ... Bir türkü söyleyen tarafından düş görenler için yaratılmıştır dünya.

Eylem, dış etkenlere dayanan ve bilinçaltından kaynaklanan dürtülerle yürütülen, denetim altına alınamayan bir şeydir.

Eylemin kaynağı düş gücünden yoksunluktur. Düş görmesini bilmeyenlerin son dayanağıdır eylem.

Dünyanın en güç şeyidir bir eylemde bulunmadan durmak: En güç ve en entelektüel olanı...

İnsanoğlunda hiçbir eylem biçimi, hiçbir duygu türü yoktur, öteki memeli hayvanlarla paylaşmadığı. Yalnız dildir, insanı onlardan üstün yapan – düşüncenin anası, yavrusu değil, dildir...

Akla uygun tek idman, oturup konuşmaktır, yürümek değil...

Hiçbir açık hava oyunu oynamıyorum, domino dışında... Domino oynadığım olmuştu, Paris kahvehanelerinin açık bölümünde.

Söyleşiler her şeye değinmeli ama hiçbir şey üstünde odaklaşmamalıdır.

En uygun sarhoşluk, söyleşmektir.

Bir şeyi gerçekleştirmekten çok daha güçtür onun üstüne konuşmak.

Dil, düşünceyi açıklayabilen ya da saklayabilen, sahip olduğumuz en üstün araçtır: Konuşmanın kendisi tinsel bir olaydır; söyleşiyse sanatların en güzellerinden biri...

Oscar Wilde'ın 1892'de bir dizi konferans için gittiği ABD'de gümrükten geçerken, bildirilmesi gereken bir şeyi bulunup bulunmadığı sorusuna verdiği yanıt:
Bildirmem gereken hiçbir şeyim yok, dehamdan başka...

ABD'ye giderken gemide tanıştığı güzelliğiyle ünlü, oyuncu Lillie Langtry'ye büyük bir yakınlık duymuştu:
Bayan Langtry'yi keşfetmek, Amerika'yı keşfetmekten daha önemliydi.

Londra'da, Lillie Langtry'ye verdiği şiir kitabına şöyle yazmıştı:
Bir zamanlar Troya'nın, şimdiyse Londra'nın Helen'ine...

7 Ekim 1882'de *New York World*'da çıkan, Lillie Langtry'nin rol aldığı Tom Taylor'un *An Unequal Match* (*Eşit Olmayan Eşler*) oyununun eleştirisinde Wilde'ın, Langtry'nin güzelliği üstüne sözlerinden alıntı yapılmıştı:
Bayan Langtry'nin olağanüstü yüzü, bütün modern İngiliz sanatında en saygın imgedir. Geçen yüzyıl, Reynolds ve Gainsborough'un çok sevdiği romantik tip sanata egemendi. ... Bu tip, onlar kadar usta olmayan sanatçıların elinde yozlaşıp yalnızca güzel bir yüze dönüşmüştü. Buna bir karşı çıkış olarak, *Ön-Raffaellocular*'ın elinde Eski Yunan biçimiyle *Floransa Mistisizmi*'nin birleşiminden oluşan olağanüstü güzellikteki yeni bir tip yaratıldı.

Ölümünden bir yıl önce, bir gazetecinin "Kiminle evlenmek isterdiniz?" sorusuna da şu yanıtı vermişti:
Kraliçe Victoria, Sarah Bernhardt ya da Lillie Langtry...

New York'ta gittiği bir otelde kendisine güzel manzaralı bir oda önerilir:
Benim için hiç önemli değil. Manzaranın fiyatını faturaya ekleyen otel sahibi için önemlidir bu ancak. Bir centilmen pencereden dışarıya bakmaz hiçbir zaman...

New York'ta *"Estetikçilik"*in anlamını soran bir gazeteciye:
Estetikçilik, güzelliğin simgelerini aramaktır. İnsanın güzellik aracılığıyla sanatın karşılıklı ilişkilerini incelediği bir bilimdir. Daha açık söylemek gerekirse, *Estetikçilik*, yaşamın gizinin araştırılmasıdır.

ABD üstüne söylediklerinden:
Herkes trene yetişecekmiş gibi koşuşuyor Amerika'da. Ne şiire ne de aşka uygun bir ortam orası... Romeo ve Juliet'in sürekli trene yetişme kaygıları olsaydı ya da kafaları gidiş-dönüş biletlerinin sorunlarıyla karışmış bulunsaydı, Shakespeare o dokunaklı, şiir dolu sahneleri yazabilir miydi?

Amerika yeryüzündeki en gürültülü ülke. ... Tüm sanat öyle ince ve kolay etkilenen bir duyarlılıktan kaynaklanır ki, bu denli kargaşa, müzik yeteneği için yıkıcı olur önünde sonunda. Amerika'da resimleri yükseğe, tavana yakın asma alışkanlığı, önceleri mantıksız gelmişti bana... Resimlerin ne denli kötü olduğunu görünce, bu geleneğin yararını anladım ancak.

Güzelliği verin çocuklara; tarih dedikleri, kayda geçirilmiş kanlı katliamları, barbarca dövüşleri ya da coğrafya dedikleri, kimsenin gitmek isteğini duymayacağı yerlerin enlem ve boylamlarını değil. ... Tarih adı altında, Avrupa'nın işlediği ağır suçların takvimini veriyorsunuz çocuklarınıza.

Parlak gösteriler, tantanalı törenler yok Amerika'da. İki geçit resmi gördüm yalnızca: Birinde itfaiyeciler önde, polisler arkada; ötekinde ise, polisler önde, itfaiyeciler arkada yürüyordu.

New York, hatta Boston'da, iyi bir model o kadar az bulunuyor ki, ressamların çoğu Niagara'nın ya da milyonerlerin resmini yapmak durumuna düşüyorlar.

Philadelphia'da en beğendiği Amerikalı ozanların kimler olduğu sorulunca:
Walt Whitman ve Emerson. ... Whitman'la buluşmak istiyorum. İngiltere pek tanımıyor onu; ama hiçbir ozana, ölmeden önce değer verilmez İngiltere'de.

17 Ocak 1882'de, *Philadelphia Press*'e:
Ozanlar bilimin önündedirler her zaman; bilimin bütün büyük buluşları şiirlerde söylenmiştir daha önce. Bilim, okullarımızla yakın ilişkide; onun pratik yanlarını seviyoruz. Ama nesnelere tinselliği katmaya çalışmak, bedeni ruh anlamında da kullanmak, bir duygunun yalnızca şekerin salgılanmasından oluştuğunu, bir başka duygununsa omurganın kasılmasından ortaya çıktığını söylemek, saçmalıktan başka bir şey değildir.

31 Ocak 1882'de, Boston'da verdiği bir konferansa, Harvard Üniversitesi öğrencileri tıpkı Wilde gibi giyinmiş olarak ellerinde birer ayçiçeğiyle gelirler; ama bunu daha önce öğrenen ve herkes gibi koyu bir elbise giyen Wilde:
Estetikçi Akım'ın belirtilerini görüyorum karşımda... Bu gençler hiç kuşkusuz çok içten; ama sanıyorum yalnızca birer karikatür olduklarını anlatabilirim kendilerine. Tanrı beni çömezlerimden korusun!

Boston'daki konferansından:
Sanayisiz bir yaşam verimsizdir; ama sanatsız bir sanayi barbarlıktır...

Şubat 1882'de Cincinnati'de:
Suçlularınız savunmalarında, kentinizin çirkinliğini, işledikleri suçun özürü olarak göstermiyorlar mı?

Şubat'ta Chicago'da:
Saatte altmış kilometre hızla gitmenin bir insana ne katkısı olabilir? Herhangi bir budala, bir tren bileti alıp gezisini saatte altmış kilometre hızla yapabilir. ... Uygarlığın araçlarıyla sonuçları karıştırılmamalıdır. Buharlı makine ya da telefonun değeri kullanılış biçimlerine bağlıdır tümüyle. Telefonun değeri, iki insan arasında konuşulanların değeriyle belirlenir. Michelangelo'nun bir ürünü, Edison'un yüz ürününe bedeldir.

Kötü sanattan daha iyidir sanat yapmamak. ... Philadelphia Tasarım Okulu'nda yemek tabaklarına mehtap, çorba tabaklarına günbatımı resimleri yapan genç hanımlar gördüm!

27 Mart 1882'de *The Daily Examiner*'in *Estetikçi Akım* üstüne sorusuna yanıtı:
Makinelerin yaptığı kötülük, yalnızca ürettiği şeyler değil, aynı zamanda insanların kendilerini makineye dönüştürmesidir. Oysa biz, bireylerin sanatçı olmalarını, daha doğrusu insan olmalarını istiyoruz. ... Güçlü bir ulusun genç yaşamında insanı canlandıran bir şey var. Sizinki gibi, ulusal yaşamın açılmaya başladığı bir ülkede, sanatın gelişmesi ve yayılması için olağandışı fırsatlar ortaya çıkmıştır. Öte yandan, çok amatör var burada. Amatör sanat, sanatsız kalmaktan daha da kötüdür.

Nisan 1882'de Denver'de:
O kadar sıkıcı oldu ki basımcılık. ... Gelecekteki yayınlarımda daha doyurucu örnekler vermeyi umut ediyorum bu alanda: Harfler, ender görülen tasarımlardan oluşacak; virgül yerine ayçiçeği, noktalı virgül yerine nar kullanılacak.

Nisan'da Colorado, Leadville'de madencilerle gittiği dans salonunda asılı bir tabelada şu deniyormuş:
Piyanisti vurmayın lütfen, elinden geleni yapıyor.

Leadville'de, bir konuşma vereceği tiyatroya gitmeden önce:
Cinayetten suçlanan iki adamın, akşam saat sekizde sahneye çıkarılıp yargılandığını, sonra da tiyatroyu dolduran izleyiciler önünde idam edildiğini öğrendim.

Leadville tiyatrosunda, sanatta etik üstüne yaptığı konuşmada, Rönesans sanatçısı Benvenuto Cellini'nin anılarından bölümler okuyunca:
Çok hoşlandıkları anlaşılıyordu. Cellini'yi birlikte getirmediğim için sitemde bulundular. Çok uzun bir süre önce öldüğünü söyleyince, "Onu kim vurdu?" diye sordular...

Gümüş madenlerinin bulunduğu Leadville üstüne izlenimlerini şöyle dile getirmişti:
Madenlerden çıkarken gördüğüm pırıl pırıl parlayan gümüşlerin, çirkin dolarlara dönüşeceğini düşündükçe üzüntü duyuyordum.

Rocky dağlarının batısında, bir zamanlar madencilik yapan bir sanatsever üstüne şöyle bir öykü duyduğunu anlatır:
Sanatsever, Paris'ten getirttiği alçı kopyada Milo Venüsü'nün kolları eksik çıktı diye demiryolu şirketine tazminat davası açmış. Daha da şaşırtıcı olan, davayı kazanıp tazminatı almış!

9 Mayıs 1882'de, *Philadelphia Press*'e:
Özgürlük, kanlı ellerle gelirse, çok güçtür onunla el sıkışmak... İngiltere'nin ne denli suçlu olduğunu unutuyoruz bazan. Yedi yüzyıllık haksızlığın meyvelerini topluyor, İngiltere...

Niagara Çavlanı üstüne:
Her Amerikalı gelin oraya götürülür... Koskocaman çavlan, Amerikan evlilik yaşamının ilk düş kırıklıklarından biri, en acı verenlerden biri olmasa da...

ABD'nin güney kentleri üstüne izlenimlerini dile getirirken, yaşlıların her olayı iç savaşa bağladıklarını söylüyordu:
Bir gün yanımda duran bir centilmene, "Bu gece Ay ne kadar güzel" demiştim. "Evet" diye yanıt vermişti, "ama onu savaştan önce görmeliydiniz!"

Gezi sırasında, Grigsville kentinden şöyle bir telgraf almıştı: "Burada vereceğiniz konferansın konusu estetik mi?" Verdiği yanıt:
Kentinizin adını değiştirerek işe başlayın.

Grigsville kentine gitmekten vazgeçmişti:
Grigsville'de bir sanat akımı başlatsa insan... "Erken Grigsville yapıtları"nın aranmasını ya da sanat okullarının "Grigsville Rönesansı" üstüne dersler vermesini düşünün bir!..

ABD'de *Vera ya da Nihilistler*'i sahneye koymak isteyen bir tiyatro yöneticisi, oyunda değişiklikler yapmasını önerince:
Ben kimim ki, bir başyapıta dokunabileyim...

ABD'den döndükten sonra:
Amerika'yı uygarlaştırdım...

Mark Twain'in, Wilde'dan duyup hep yinelediği bir söz:
Öbür gün yapabileceğin hiçbir şeyi yarına bırakma.

Fransız tarihçi, romancı ve eleştirmen Edmond de Goncourt'a:
Texas gibi yerlerde tiyatro yöneticileri suçlu rolleri için gerçekten suç işlemiş kişileri arıyorlar. Bir kez, ***Macbeth*** oynanacakken Lady Macbeth rolü, zehirleyerek adam öldürmekten suçlu bulunan ve cezasını çektikten sonra henüz salıverilen bir bayana önerilmişti. Orada şöyle afişler görebiliyor insan: "Lady Macbeth Bayan x tarafından oynanacaktır." Parantez içinde, "Bayan x on yıl ağır hapis cezasına çarptırılmıştır."

Wilde, Fransa'da mutlu olduğunu söyler, sık sık Paris'e giderdi:
Fransa'nın İngiltere'ye büyük üstünlüğü, Fransa'da her burjuvanın bir sanatçı, İngiltere'de ise her sanatçının bir burjuva olmak istemesidir.

Paris'e neden yakınlık duyduğunu soran bir gazeteciye:
Londra'da insan her şeyi gizliyor; Paris'teyse her şeyi açıklıyor.

Paris üstüne başka söyleşilerden:
Bir insan vaktini çok hoş bir biçimde yitirebilir, ama yolunu hiçbir zaman yitirmez Paris'te...

Eiffel Kulesi'ne arkanızı dönün: Önünüzdedir tüm Paris... Sonra da ona bakın bir... Paris kayboluverir.

Tanınmış bir ozanın, Paris'teki bir çağrıda kendisine iyi yer verilmediği için olay çıkardığını duyunca:
Benim bulunduğum yerdir en yüksek yer...

Émile Zola ile Oscar Wilde birbirlerinden hoşlanmazlardı. 1883'te Paris'te verilen bir yemekte Zola, sanat üstüne yaptığı bir konuşmanın sonunda "Ne yazık ki Sayın Wilde, barbar bir dil olan kendi dilinde yanıt vermek zorunda kalacak" deyince, kusursuz bir Fransızca ile Wilde:
Ben doğuştan İrlandalı'yım, İngiliz soyundanım ve Sayın Zola'nın dediği gibi, Shakespeare'in dilini kullanmak zorundayım.

Paris'te çirkinliğiyle övünen bir bayanla tanıştığında:
Bayan - Paris'in en çirkin kadını olduğumu düşünüyor erkekler, öyle değil mi?
Oscar - Hayır sayın bayan, tüm dünyanın...

Fransız oyuncu Coquelin ile bir konuşmasından:
- Uygarlık nedir Bay Wilde?
- Güzelliğe duyulan sevgidir.
- Peki, güzellik nedir?
- Burjuvaların çirkin bulduğu şey...
- Burjuvaların güzel bulduğu nedir, öyleyse?
- Öyle bir şey varolmamıştır.

Kasım 1883'te *Punch* dergisinde Wilde ile ressam Whistler'in bir kulüpte Sarah Bernhardt'ın bir oyunu üstüne tartıştıkları haberi çıkınca, birbirlerine şu telgrafları gönderirler:
Wilde - *Punch*'taki haber gülünç! Seninle birlikte olunca kendimizden başka hiçbir şeyden söz etmeyiz ki...
Whistler - Hayır Oscar, unutuyorsun; hep benden söz ederiz.
Wilde - Haklısın Jimmy. Senden söz ederiz, ama ben hep kendimi düşünürüm.

1884'te, zengin bir ailenin kızı olan Charlotte Montefiore, Wilde'ın evlenme önerisini geri çevirince:
Senin paran ve benim beynimle öylesine ileriye gidebilirdik ki...

Violet Hunt da, Wilde'ın evlenme önerisine olumlu yanıt vermemişti:
Sen ve ben, senin güzelliğin ve benim aklımla dünyaya egemen olabilirdik...

Ünlü bir oyun yazarı, başarılı bir açılıştan sonra, Wilde'a oyunu nasıl bulduğunu sorar:
Başından sonuna kadar uyuyabildiğim en iyi oyundu.

Shakespeare, "Bir sahnedir yeryüzü"; Shaw da "Bir sahnedir yeryüzü, ne yazık ki..." demişti. Wilde:
Bir sahnedir yeryüzü, ama çok kötüdür rol dağılımı.

Wilde, *Kalem, Kağıt ve Zehir* adındaki denemesinde "Bir maske, bir yüzden daha çok şey anlatır", diyordu. Londra'da bir gün, Olive Schreiner'le karşılaşmıştı:
Schreiner - Yoksul Doğu yakasında oturuyorum; çünkü, orada kimse maske takmıyor.
Wilde - Bense Batı yakasında oturuyorum; çünkü, orada herkes maske takıyor.

Yardımsever kuruluşları destekleyen, misyonerlerin yararlı işler yaptıklarına inanan eşi Constance'a:
Yeterince beslenmeyen yoksul yamyamlara, tanrısal güçlerce sağlanan bir besin olduğunu bilmiyor musunuz, misyonerlerin? Yamyamlar açlıktan ölecekken, Tanrı'nın sonsuz merhameti hoş bir tombul misyoner gönderir onlara.

Matthew Arnold, eleştirmenin amacı için, "nesneyi, gerçekte olduğu gibi görmektir" diyordu; oysa, Wilde'a göre:
Eleştirmen, nesneyi olduğu gibi görmelidir; gerçek gibi değil...

***Mutlu Prens ve Başka Masallar, Narlı Ev* gibi masal kitapları yayımlayan Wilde, ozan ve gazeteci dostu Richard Le Gallienne'e:**
Çocuklarına masallar yazmak, her babanın görevidir.

Wilde, İngilizce'nin insana sıkıntı veren bir rengi bulunduğunu söylerdi. En sevdiği öyküsü, *İspanyol Prensesi'nin Doğum Günü* için şöyle demişti:
Öyküyü siyah ve gümüş renginde tasarladım. Fransızca'ya çevrilince pembe ve maviye dönüştü.

Ünlü oyuncu yönetmen Irving'in sahneye koyduğu, Ellen Terry'nin Lady Macbeth'i oynadığı, *Macbeth* oyunu üstüne:
Verilen ziyafetten anlaşılıyor ki kocasının giysileri ya da uşakların üstü başı söz konusu olunca Lady Macbeth, yerel ürünleri yeğleyen ekonomik bir ev bakıcısı gibi davranıyor; ama iş kendisiyle ilgili şeylere gelince, onları Bizans'tan özenle seçiyor.

Ünlü bir kadın oyuncunun evlendiği kişiyle tanıştırılır:
Adamın budalalığını görünce sevecen bir kişi olduğunu sanmış. Sevecenlik, düş gücü ve aydın akıl gerektirir oysa...

Boş inanlara karşı kurulan Onüç Kulübü'nün çağrısına yanıtı:
Boş inanlara bayılıyorum: Düşüncenin ve düş gücünün renkleridir onlar... Sağduyunun karşıtıdırlar. Sağduyu, serüvenin düşmanıdır. Gerçek dışına çıkmamıza olanak verin. Kırıcı olacak kadar mantıklı yapmayın bizi...

Genç bir ressamın üstünde çalıştığı resmin konusunun "Vikingler" olduğunu öğrenince:
Neden o kadar gerilere gidiyorsunuz? Arkeolojinin başladığı yerde sanat biter...

Ocak 1889'da *Yalan Söylemenin Sona Ermesi* denemesi yayımlandığı sırada:
Sıkıcılığın kapıları karşısında borazanımı öttürdüm.

***Dorian Gray'in Portresi*'nin Temmuz 1890'da *Lippincott's Magazine* dergisinde yayımlanması üstüne basında şu tür sözleri içeren ağır eleştiriler çıkmıştı: "Wildest" (en çılgın anlamına da gelir), "cafcaflı bayağılık", "pislikte aranan tat", "alevlere atılmalı", "kokuşmuşluk", "gençleri zehirleyecek bir yapıt", "ahlakı korumakla görevli örgütler dava açmalı"... Eleştiriler karşısında, Wilde'ın verdiği yanıtlardan:**
Sanat alanıyla ahlak alanı birbirinden ayrı, bambaşka alanlardır.

Hiçbir sanatçının ahlaksal bağlılıkları yoktur. Paletteki renkler bir ressam için neyse, iyilik ve kötülük de bir sanatçı için odur. Bir sanat yapıtına ilgi göstermez İngilizler, söz konusu yapıtın ahlaka aykırı olduğu söylenmedikçe...

Anlatılan öykü, süsleme sanatı üstüne bir denemedir. Sıradan gerçekçiliğin yabanıl kabalığına karşı bir tepki... Yapıtın zehirli olduğunu söyleyebilirsiniz, ama kusursuzluğunu da yadsıyamazsınız. Sanatçıların amacı, kusursuzluktur...

Evet, çok kötü bir ahlak var ***Dorian Gray***'de – ama kösnü düşkünlerinin bulamayacağı, aklı sağlıklı herkesin görebileceği bir ahlak... Bu bir sanatsal yanılgı mıdır? Korkarım ki öyle... Yapıttaki tek yanılgı budur.

Bilinen ya da bilinmeyen her şey sanatın işidir; bir Londra gazetesinin yayın yönetimi bile, konu seçiminde sanatın özgürlüğünü engelleyemez.

Suçlu ve bilgisiz sınıfların gazeteden başka bir şey okuduklarını sanmıyorum. Yazılarımdan hiçbirini anlamaları da olasılı değil elbet. ... Bir sanat yapıtını yaratırken alınan haz, tümüyle kişisel bir tattır ve o tat için insan bir şey yaratır. ... Yapıtlarım çok az sayıda kişinin hoşuna giderse, kıvanç duyarım bundan. Kimsenin hoşuna gitmezse, bundan da acı duymam. Kalabalığa gelince: Popüler bir romancı olmak gibi bir isteğim yok. Öylesi çok kolay olurdu...

Dorian Gray'de herkes kendi günahını görür. Dorian Gray'in günahlarının neler olduğunu kimse bulamaz. Bulanlar, kendi günahlarını yanlarında getirenlerdir.

Gerçekte sanat, izleyicisini yansıtır, yaşamı değil.

Sonraki yıllarda, *Dorian Gray'in Portresi* üstüne:
Romanım nerdeyse kendi yaşamıma benziyor; hareket yok, hep konuşma var... Hareketi canlandıramıyorum ben: Kişilerim birer sandalyeye yerleşip karşılıklı söyleşiye dalıyorlar.

Wilde, *Dorian Gray'in Portresi* romanına yapılan saldırılara yanıtını, kitabın önsözünde özlü bir biçimde veriyordu. Önsöz, Wilde'ın sanat üstüne bir bildirisiydi. O günlerde Wilde'la karşılaşan Liberal Parti'nin ileri gelenlerinden ve başbakanlık yapmış olan Asquith, italik harflerle basılmış "Önsöz"e değinerek, "konuşurken ilgi çekebilmek için sesini yükselten kişileri anımsattığını" söyleyince:
Bunu gördüğünüze çok sevindim Sayın Asquith! Parlak bir deyiş, iyi bir şarap gibi elbet hemen anlaşılır. Ama söylev verenler güzel sözlerine dikkat çekmek için nasıl dramatik vurgularla, seslerini yükseltip alçaltır ya da jestler yaparlarsa, yazarlar da özdeyişlerinin altını çizmek için italik kullanırlar. Kuyumcuların elmaslarını düzenledikleri gibi...

Ozan Swinburne ile aynı evde oturan ve onun yapıtları üstüne övgülü yazılar yazan ünlü eleştirmen Theodore Watts - Dunton için:
Watts bir avukattır; avukatların görevi suçu gizlemektir. Swinburne'ün dehası öldürülmüştür; bunu gizlemek için Watts elinden geleni yapıyor.

***Harper* dergisi, büyük bir para karşılığında yüz bin kelimelik bir kitap yazmasını önerince:**
Önerinizi yerine getiremem; yüz bin kelime yok İngilizce'de...

Bir yayımcının, en iyi yüz yapıtı seçmesini istemesi üstüne:
En iyi yüz yapıtı seçmem olanaksız; ancak beş kitap yazabildim bugüne dek.

***The Daily Telegraph* gazetesinde, *Lady Windermere* üstüne çıkan bir yazıda, oyundaki kişilerin birer kukla oldukları söylenince:**
Herkes rol oynayabilir... İngiltere'de çoğu insan rolden başka bir şey de yapmıyor zaten. Geleneksel olmak, komedyen olmak demektir.

Lady Colin Campbell'in, eşini mahkemeye verip ondan ayrıldıktan sonra yazdığı bir roman üstüne:
Lady Colin, tanık kürsüsünde yitirmiş tüm düş gücünü...

Wilde, Fransız moda dergilerinden birinde, şapkalı bir kadın fotoğrafının altında şöyle bir söz gördüğünü söyler:
Ağız biraz açık olarak giyilir bu modada...

Aralık 1891'de *Écho des Paris* dergisi birkaç anısını anlatmasını isteyince:
Hiçbir şeyi anımsamak istemiyorum. Sanatçı belleğini yok etmeli ve yalnızca o ânla, geçmekte olan saatle ilgilenmelidir. Geçmişini düşünen adamın geleceği olamaz.

Çıkardığı bütün kitapları New York ve Londra'da aynı anda yayımladığını ilan eden yayımcı James R. Osgood'un ölümü üstüne yakın dostu Richarde Le Gallienne'e:
Sanıyorum Osgood'u New York ve Londra'da aynı anda gömecekler...

Wilde, *Salome*'yi 1891'de Paris'te Fransızca yazmış, sonra Lord Alfred Douglas İngilizce'ye çevirmişti. Londra'da sahneye konacak oyunda Sarah Bernhardt başrolü oynayacaktı. Provalar başladıktan sonra oyunun sansürce durdurulması üstüne:

Her prova sonsuz bir keyif kaynağı oldu benim için. Sözcüklerimin dünyadaki en güzel sesle söylenmesi, en büyük sanatsal sevinci duyurdu bana... Ama sahne ve oyunculuk üstünde bir sansür var: Bu sansürün temelinde, en bayağı konular sahneye getirilip oynanabilir, ama hiçbir oyuncunun, sanatsal koşullarda, ***İncil***'deki ulu ve soylu konuları sunmasına izin verilemez, düşüncesi yatıyor. ***Salome***'nin engellenmesiyle yapılan hakaret, bir sanat biçimi olan tiyatroya yapılan hakarettir...

Yakın dostu Robert Ross, bir söyleşide *Salome*'yi Fransızca yazmasının nedenini sormuştu:

Kullanmasını iyi bildiğim bir alet var elimde: İngiliz dili... Yaşamım boyunca dinlediğim başka bir alet de var: Fransızca. Güzel bir şey yapabilir miyim diye bu yeni alete dokunmak istedim.

Wilde ile Sarah Bernhardt, oyundaki rolün yorumu üstüne tartışırken sigarasını çıkarır:

Wilde - İçebilir miyim, madam?
Bernhardt - Yansan bile, bana vız gelir...

Oynanamayan *Salome*'nin dekorlarını yapan Graham Robertson'a:

Senin gibi çizebilmeyi çok isterdim. Çizgileri, sözlerden daha çok seviyorum; ancak "evren"i bir soneye sığdırmaya çalışarak avunuyorum. Sen de bir sonenin tasarımını yapmalısın: Bir genç, tüm dünyayı yansıtan garip bir kristale bakıyor... Şiir, kristal gibi olmalı; yaşamı daha güzel, daha az gerçek yapmalı.

Fransa'da yayımlanan *Salome* oyunu için çizimleri yapan Beardsley'e (Resimlerin bir bölümü açık saçık bulunarak İngiltere'deki basımından kaldırılmıştı):
Baudelaire, şiirlerine ***Kötülük Çiçekleri*** adını vermişti. Senin çizimlerine "Günah Çiçekleri" diyeceğim ben de...

1892'de Paris'te *Sfenks* adındaki şiiri üstünde çalışırken gün boyunca ne yaptığı sorulunca:
Bütün sabah bir virgül çıkardım, öğleden sonra yine yerine koydum.

Wilde, bir gün Ross'a, tanınmış bir romancının onun düşüncelerini kendisininmiş gibi kullandığını söyleyince Ross, Wilde'ın da başkalarının yapıtlarından esinlendiğini ona anımsatmıştı. Wilde:
Başkasının bahçesinde ***dört*** yapraklı kocaman bir lâle görsem, ***beş*** yapraklı kocaman bir lâle yetiştirmek gelir içimden; ama bu, başka birinin ***üç*** yapraklı bir lâle üretmesiyle aynı şey değildir.

Fransız oyuncu Coquelin ile *Padua Düşesi* üstüne konuşmasından:
Shakespeare ve Hugo her konuyu tükettiler. Günahta bile özgün olunamaz artık. Anlatılmamış hiçbir duygu kalmadı – olağanüstü tanımlamalar yapmak dışında...

20 Şubat 1892'de *Lady Windermere'in Yelpazesi* oyununun ilk gecesinde alkışlarla sahneye çıkan Wilde:
Bayanlar baylar, bu geceden büyük bir zevk duydum. Oyuncular, güzel bir oyunun hoş bir yorumunu yaptılar; sizin değerlendirmeniz de çok akıllıcaydı... Oyunumun nerdeyse düşündüğüm kadar üstün bir yapıt olduğuna beni inandıran gösterinizden ötürü sizi kutluyorum.

Dostu, ozan G.H. Kersley'e:
Dostlar, aynı zamanda ozansalar, hiçbir zaman unutulmazlar: Bellek onları gül yaprakları içinde saklar; yaşam, renkli, çalkantılı yaşam, insanın kendisiyle sevdikleri arasında, bir nehir gibi, hızla akar, sık sık...

***Önemsiz Bir Kadın*'ın provaları başlamadan önce, başrollerden birini de üstlenen yönetmen Herbert Beerbohm Tree'ye:**
Wilde - Bu rol, daha önce sahnede görülmüş kişilerden hiçbirine benzemiyor. Hatta daha önce yaşamış kişilerden hiçbirine benzemiyor.
Tree - Bu kişi doğaüstü olmalı!
Wilde - Doğal bir kişi değil elbet. Bir sanat yaratısı... Doğruyu söylemek gerekirse o, benim.

19 Nisan 1893'te, *Önemsiz Bir Kadın* oyununun ilk gecesinde alkışlarla, bağrışlarla sahneye çağrılan Wilde, oturduğu locadan:
Bayanlar baylar, Oscar Wilde'ın şu anda tiyatroda bulunmadığını üzülerek açıklamak zorundayım.

***Önemsiz Bir Kadın*'ın çok başarılı geçen galasından sonra Herbert Beerbohm Tree'ye:**
Wilde - Oyunlarımın en iyi eleştirmeni olarak düşüneceğim sizi hep...
Tree - Ama oyunlarınızın eleştirisini hiç yapmadım ben?
Wilde - O nedenle zaten...

***Önemsiz Bir Kadın*'ın ikinci gecesine giden ve oyunu çok beğenen Galler Prensi, Wilde'a "Oyununuzda bir sözcüğü bile değiştirmeyin" deyince, Wilde:**
Eşi bulunmaz bir ülke burası! Prensler, ozanları anlıyor...

Kasım 1894'te Alfred Douglas'a:
Güzelliğe hayranlık duymanın, sevgiye tutkun olmanın kötülük sayıldığı bir ülkede yaşamak ne tuhaf!.. İngiltere'den nefret ediyorum; sen burdasın diye bu ülkeye katlanıyorum.

Wilde'ın da adının geçtiği, Dr. Nordau'nun *Degeneration* (*Yozlaşma*) yapıtında, "Tüm dâhiler delidirler" denildiğini duyunca:
Dr. Nordau'nun dâhilerin çılgın oldukları savına katılıyorum; ama Dr. Nordau, tüm aklı başında insanların budala olduklarını unutuyor.

3 Ocak 1895'te, *İdeal Bir Koca*'nın Londra'da Haymarket Tiyatrosu'nda açılışından sonra, 9 Ocak'ta *The Sketch*'te yayımlanan Gilbert Burgess'le yaptığı söyleşiden:
Bir insanın tiyatro eleştirmeni olması, bir destan, pastoral şiir ya da bir türkü sözleri eleştirmeni olması kadar budalaca ve sanatsallıktan uzak bir şeydir. Tüm sanat biçimleri aynı kapıya çıkar; sözcükleri araç edinen bir sanat ise, hiçbir biçimde bölünemez. Eleştirmenliğin bayağı bir yaklaşımla uzmanlaştırılmaya çalışılması, bilimsel ve ayrıntılı (nerdeyse sahne marangozunun bilgisi kadar ayrıntılı ve sahneye çıkma sırasını haber vermekle görevli çocuğun ölçütleri düzeyinde) sahne bilgisinin, oyunun bir sanat yapıtı olduğunu bile anlayamayan ya da hiçbir sanatsal etkiyi algılayamayan yeteneksizlikle bütünleşmesine yol açmıştır.

Tüm açılış gecelerine katılmalarına karşın, İngiliz tiyatro eleştirmenleri tek bir başarıya ulaşamamıştır günümüzde.

Bir çiçeğin rengi, bir trajedi konusunu akla getirebilir; bir müzik parçası, bir sone için dizeler çağrıştırabilir; ama gerçek bir olay sanatçıya hiçbir şey veremez... İnsanın yaşadığı bir aşk, sanatı için yitirilmiş bir serüvendir. Bir roman ya da bir oyunda tanıtılan gerçek kişiler, düş gücü bulunmayan bir aklın, kaba, geliştirilmemiş bir gözlem yeteneğinin ve tümden bir deyiş yoksulluğunun simgesidir.

Eleştirmenler, oyundaki eylemlerle melodramın olaylarını birbiriyle hep karıştırıyorlar. ***Önemsiz Bir Kadın***'ın ilk perdesini, ***Lady Windermere'in Yelpazesi***'nde hiçbir eylem bulunmadığını söyleyen eleştirmenlere yanıt olarak yazdım: Hiçbir eylem yoktu ama, kusursuz bir ilk perdeydi.

Eleştirmenler, ***İdeal Bir Koca***'daki psikolojik savı anlayamadılar: Bir erkeğin kadını sevme biçimiyle, bir kadının erkeği sevme biçimi arasındaki başkalığı; kadınlardaki ideal yaratma tutkusuyla – gerçekte bu, onların zayıf yanıdır – erkeklerdeki sevdiklerine kusurlarını göstermekten korkmalarındaki güçsüzlüğü. ... Bunların gerçek anlamını kavrayamadılar; bilezik üstüne bir oyun sandılar.

Aylaklık sanatçıya, yazabilmesi için gerekli ruhsal durumu, yalnızlıksa gerekli koşulları yaratır. İnsanın kendisi üstünde yoğunlaşması, olağanüstü bir dünyayı devinim içindeki renkler ve kadanslarla yansıtma olanağını verir. ... Eleştirmenler, sanatçının kamuoyunu sevindirmekle görevli olduğunu, o alçaltıcı dogmayı ortaya attılar. Rossetti'nin sözcüklerle soneler dokuması, Corot'nun alacakaranlığı gri ve gümüş renklerle boyaması, kamuoyunu sevindirmek için değildi. Halkı mutlu etmek için belirli bir sanat biçiminin benimsenmesinin istenmesi, sanatçının o biçimden kaçmasına yol açar. Oyunun, bir şiir ya da bir resim kadar kişisel ve bireysel bir anlatım biçimi olduğu bilininceye değin, gerçek bir tiyatroya kavuşamayacağız...

Basının, sanatçıyı kamuoyuna hep anımsatması çok gereksiz; basının, kamuoyunu sanatçıya hep anımsatmasıysa çok yakışıksız...

Sanatçının amacı yaratmanın sevinci için yaratmaktır. ... Sanatçı belirli bir âna kendi duygularıyla ulaşır: Korkunç mor trajediler ya da sevimli gül rengi komedilerle... Ne güzel bir ad! "Gül Renkli Komedi" adında bir oyun yazmalıyım...

Önünüzde büyük bir yazın geleceği bulunduğunu düşünüyorum. ... O kadar kötü söyleşi yapıyorsunuz ki, iyi şiir yazabileceğinizi umuyorum. Kravatınızın rengini çok beğendim... İyi günler...

Lord Alfred Douglas'a karşı duyduğu sevgiyi dile getirdiği bir mektubu ele geçiren Allen adında bir şantajcı Wilde'dan altmış sterlin isteyince:
Bu uzunluktaki bir düzyazı yapıtıma bu kadar büyük bir para almadım hiç. İngiltere'de bir mektubuma altmış sterlin değer biçen birinin bulunduğunu görmek beni sevindiriyor.

Wilde ile, bir süre yakın dost olan ressam James Whistler'ın sonraları araları bozulmuştu. Wilde'ın bir konuşmasından:
Popülerlik, saygın ressam Whistler'e sunulan aşağılamalardan biri değil henüz...

18 Ocak 1895'te *St. James's Gazette*'te yayımlanan bir söyleşiden:

Yazarlarımızın çok azının oyun yazmasını neye bağlıyorsunuz?

Başta, sorumsuz bir sansürcülüğün bulunmasına... ***Salome***'nin sahneye konulamaması, bu kurumun budalalığını gösterir. Ressamlar yapıtlarını kâtiplere göstermek zorunda kalsalardı, biçim ve renklerle düşünmek yerine, başka bir anlatım aracı bulurlardı. Yazarlar, romanlarını bir polis görevlisine onaylatmak durumunda bırakılsalardı, yeni bir anlatım biçimi ararlardı. Hiçbir sanat, sansüre karşın varlığını sürdüremez.

İkinci neden?

Basının son otuz yıldır, oyun yazarlarının, kamuoyunu memnun etmekle görevli oldukları dedikodusunu yaymış bulunması... Sanatın amacı ne sevindirmek ne de acı vermektir. Sanatın amacı sanattır. Kamuoyunun istekleri, sirklerde bir ölçüde karşılanabilir.

Eleştirmenlerimiz?

... Hiçbirinin sanatsal niteliği yok. Tiyatro gibi, karmaşık bir sanat biçiminin eleştirisini yapabilmek için en üst düzeyde kültür gerekir. Öteki sanatlardan da izlenimler edinmeyen bir kimse tiyatro eleştirisi yapamaz.

İçten olduklarını kabul ediyorsunuz değil mi?

Evet... Ama onların içtenliği basmakalıp bir budalalıktan başka bir şey değil!

Hiç olmazsa eleştirmenler kendilerini satmıyorlar.

Satın alanların bulunmadığı bir pazarda, evet...

Onurlu bir geçmişleri bulunduğunu da mı yadsıyorsunuz?

Geçmişleri yok, gelecekleri yok, eleştirmenler izledikleri oyunda karşılaştıkları renkli bir ânı kavramaktan bile yoksunlar.

Ne yapılmasını öneriyorsunuz?

Emekliye ayrılmalılar ve yalnızca siyaset, teoloji, altın ve gümüş konularında ya da bunlardan daha kolay alanlar üstüne yazmalı, eleştirmenler...

Sizin deyişinize göre, onlar görülmeli ama duyulmamalılar...

Yaşlılar ne görülmeli ne de duyulmalılar...

Londra'da ancak iki tiyatro eleştirmeni var diyordunuz?

Geçen hafta birini daha çıkardım listeden.

Kim kaldı?

Adını söylemesem daha iyi olur. Kendini beğenmeye kalkar... Kendini beğenmek, yaratıcıların ayrıcalığıdır.

Oyunlarınızdaki bütün kişilerin sizin gibi konuştukları söyleniyor.

Bir sanatçı olan oyun yazarının yapıtları da, her sanat yapıtı gibi, sanatçının egemenliğinde olmalıdır. Shakespeare'in her oyununda, Shakespeare'in egemenliği görülür. Ibsen ve Dumas'nın yapıtları da öyle... Benim oyunlarıma da kendi kişiliğim egemendir elbet...

Sizden önceki yazarlardan hiç etkilendiniz mi?

Victor Hugo ve Maeterlinck'ten yalnızca...

Başka yazarlar da vardır elbet.

Eski Yunan ve Roma yazarlarını bir yana bırakırsak, beni etkileyen yazarlar Keats, Flaubert ve Walter Pater'dir; ama onlarla buluşmadan önce, yarı yolu çoktan aşmıştım zaten... Başkalarını sezinlemeden önce, anlatım biçimini kendi ruhunda bulabilmelidir insan.

***İdeal Bir Koca* en iyi oyununuz mu sizce?**

Artık klasik olan sözümü unuttunuz mu? Sıradan kişiler ilerleme gösterir yalnızca...

Gerçekçilik'e doğru hiçbir eğiliminiz yok mu?

Hiç yok... Gerçekçilik bir arka plandır. Bir sanat yapıtı olması istenen bir oyun için gerekli sanatsal güdüyü yaratamaz.

Günlük yaşamın trajedileri, ele alınacak hiçbir şey çağrıştırmıyor mu sizde?

Sokakta yürürken bir gazetecinin araba altında kaldığını görsem (ne yazık ki, bugüne değin böyle bir olaya tanık olmadım), dramatik açıdan benim için hiçbir anlam taşımaz bu.

***Ciddi Olmanın Önemi* oyununun açılışından kısa bir süre önce, bir gazetecinin "Oyun başarılı olacak mı?" sorusuna yanıtı:**
Oyun zaten başarılı... Sorun, ilk gece izleyicisinin başarılı olup olamayacağında!

14 Şubat 1895'te oynanmaya başlayan *Ciddi Olmanın Önemi* büyük bir ilgiyle karşılanmıştı. O gece, başrolü üstlenen George Alexander, oyunu nasıl bulduğunu Wilde'a sorunca:
Hoştu, çok hoş... Zaman zaman bana yazdığım bir oyunu, *Ciddi Olmanın Önemi*'ni anımsatıyordu.

***Ciddi Olmanın Önemi* üstüne yaptığı açıklamalar:**
Bir kelebeğin, kelebekler için yazdığı küçük bir oyun. İnce düş köpüklerinden oluşan hoş, küçük bir oyun, ama felsefesi var. ... Yaşamın önemsiz şeylerini çok ciddi bir biçimde karşılamamız, önemli şeylerini ise, içten ve tasarlanmış bir aldırmazlıkla ele almamız gerektiğini anlatıyor.

Birinci perde çok ustalıklı, ikincisi çok güzel, üçüncüsüyse inanılmaz ölçüde akıllıca.

"Ciddi insanlar için önemsiz bir komedi" olarak tanımladığı *Ciddi Olmanın Önemi* adlı yapıtı, Wilde'ın en sevilen, eleştirmenlerce de en tutulan oyunu olmasına karşın Wilde, bu oyunun bir komedi değil, bir fars olduğunu söylüyor ve şöyle diyordu:
Oyunlarımdan hoşlanmamın iki biçimi vardır: Biri onları beğenmemek, ötekisi *Ciddi Olmanın Önemi*'ni beğenmek.

Wilde'ın, Queensberry davasında suçlu bulunmasının nedenlerinden biri de, Londra'nın lüks lokantalarında birlikte yemek yediği gençlerin tanıklığıydı. İlerde olacakları sezmiş gibi, *Ciddi Olmanın Önemi*'nde Algernon'a söylettiği şu sözleri sonradan oyundan çıkarmıştı:
Londra'nın Batı Yakası'nda lokantaya gittim diye, bir taşra kentinde hapsedilecek değilim ya!

Tiyatro üstüne bir söyleşiden:
İzleyicilere, kamuoyuna karşı ne gibi duygular beslediğimi soruyorsunuz. Oysa kişilikler kadar kamuoyu vardır. ... Yeni oyunumun açıldığı gece hiç tedirgin değilimdir; çok hoş bir ilgisizlik kaplar içimi. Kaygılarım son provada biter. Oyunumun sahnede sunulduğu biçimiyle bende bıraktığı etkiyi görmüş olurum. Oyuna duyduğum ilgi işte orada sona erer ve izleyicileri bekleyen olağanüstü coşkuları düşünüp onları nerdeyse kıskanırım. ... İstediğim, oyunu değil, izleyiciyi başarılı kılmaktır. ... İzleyici, oyunun bir sanat yapıtı olduğunu anladığı ân, başarıya ulaşmıştır.

Yakın dostu, ozan Wordsworth'ün torununun oğlu, *Oscar Wilde'ın Yaşamı, Mutsuz Dostluğun Öyküsü, Gerçek Oscar Wilde* adlı yapıtların yazarı Robert Harborough Sherard'la söyleşilerden:
Her birimiz kendi Tanrı'sını yaratmalıdır, ben de benimkini yarattım. ... Sanat aracılığıyla onu buldum ve sanat aracılığıyla ona taptım. İsa, en üstün sanatçıdır benim için: Fırçanın, kalemin değil, ama daha da ender olan sözcüklerin sanatçısı... Sesle bir anlatım buldu İsa: Ses bunun içindir gerçekte; ama çok az kişi bu yolla bir anlatım bulabilir ve hiçbiri İsa'nın yarattığı biçimde olamaz.

İsa'nın tanrısal kutsallığına, genellikle benimsenilen anlamda inanmıyorum elbet; ama, İsa'nın bulutlarda oturan bir melek kadar çevresindeki insanların üstünde bulunduğuna inanmakta da güçlük çekmiyorum.

İncil, olağanüstü bir kitap. Ne kadar güzel bir sanatsallık vardır o küçük öykülerde! Âdem ile eşi, baş başa oturdukları güzel bahçede, yalnızca yasalara uymak koşuluyla yaşamın her tür tadını çıkarabilirlerdi. Ama o, bir makine durumuna düşmeye karşı çıktı ve elmayı yedi (ben de yerdim elmayı), bu nedenle de cennetten atıldı.

Kutsal kitabın ***Eski Ahit***'indeki benzetmelerden bir mutluluk duyarım, ***Yeni Ahit*** ise büyüler beni. İsa, Paul ve kitaptaki öteki kişilerden çoğunun eşsiz bir çekiciliği vardır benim için. Hele son kitaba bir bakın: Yazarın ne büyük bir düş gücü olmalı. Bütün sanat dünyasında bununla karşılaştırılacak bir başka şey bilmiyorum. Özellikle on, on bir ve on ikinci bölümler...

Hoş bir kilise bulmalıyım. Rahip duygulu, yalın düşünceli, iyi yürekli ise, mezhebi ne olursa olsun aldırmam: Kendi içinde bir dini olan, başkalarının inançları üstüne öğütler vermeyen, başkalarının kurallarını uygulamayan, maaşından çok günahlıları düşünen biri... Dinin geleneksel biçimlerinden hiçbirine bağlı olamam; ama tümünde bulunabilen iyi şeylerin özünü almak isterim.

25 Mayıs 1895'te suçlu bulunan Wilde, elleri kelepçeli, yağmur altında cezaevine götürülürken:
Kraliçe Victoria suçlularına böyle davranıyorsa, onların hiçbirine layık değil...

Bir Katolik manastırına yaptığı başvurudan:
Cezaevine gönderilen insanlara verilen cezalardan biri nedir, biliyor musunuz? ***Daily Chronicle*** gazetesini okumalarını bile yasaklıyorlar! Trende gelirken okumama izin vermeleri için yalvardım. "Hayır" denilince gazeteyi ters tutarak okumama izin vermelerini önerdim. Bunu uygun buldular ve yol boyunca ***Daily Chronicle***'ı ters tutarak okudum; çok hoşuma gitti... Gazeteleri okumanın tek yolu tersten okumak, sanıyorum!

Wilde, Mayıs 1895-Mayıs 1897 arasında, tam iki yıl cezaevine kapatıldı:
Parlak bir komedi olacağını düşünüyordum yaşamın; korkunç ve itici bir trajedi olduğunu anladım.

Cezaevinde bulunduğum için en ufak bir utanç duymuyorum. Ama beni buraya gönderen yaşamın maddeciliğinden utanıyorum. Sabırlı olabilirim; bir erdemdir sabretmek. Sabır değil, duyumsamazlıktır burada istenen; duyumsamazlık ise, bir kusurdur.

Her gün Dante okudum İtalyanca'dan. ... Okuduklarımdan en iyisi ***Cehennem... Cehennem***'i nasıl sevmem? Cehennem içindeydik... Cehennem, hapishaneydi...

Yaşamı görmek istiyorum, turistler için bir anıt olmayı değil...

En sevdiğim iki karakter, Lucien de Rubempré (Balzac) ve Julien Sorel'di (Stendhal). Lucien kendini asmış, Julien ise giyotinle başı kesilerek ölmüştü. Zindanda öldüm ben de...

Reading Zindanı'nda bir gardiyan Maria Corelli'nin nasıl bir yazar olduğunu sorunca:
Ahlaksal kişiliğine karşı olduğumu sanmayın o bayanın; ama yazış biçimine bakılırsa burada olması gerekirdi.

Bir tutuklu cezaevinde hortlaklar bulunduğunu söyleyince:
Sürdürmek istedikleri eski gelenekleri yoktur cezaevlerinin. Hortlakları görmek için, onların aile mücevheriyle birlikte miras kaldığı bir şato bulmalısınız...

Dinsel inançlar üstüne kuşkular duyduğunu anlatan bir tutukluya:
İnsanlar tanrılarını kendi anlayışlarına göre biçimlendirirler. Önce tanrılarını yaratırlar, sonra ona taparlar. Şimdilik bir karara varmayı ertelemenizi öneriyorum: O arada ölürseniz ve öte yanda bir gelecek varsa, anırır gibi bağıran şu insanların çoğundan daha iyi durumda olursunuz orada.

Tavşan çalmaktan suçlu bulunan üç çocuk için Reading Zindanı müdürüne:
Tavşanlar nedeniyle içeri giren çocukların adlarıyla para cezası tutarlarını bana bildirir misiniz? Cezayı ödeyip çocukları kurtarabilir miyim? Buradan yarın çıkmalarını istiyorum, gerçekleştirilebilirse... Lütfen sevgili dostum, bunu benim için yapın. Onları çıkarmalıyım! Bu üç küçük çocuğa yardım edebilmenin, benim için ne demek olduğunu düşünün bir! Anlatamayacağım kadar sevineceğim. Cezaları ödemekle sorunu çözebilirsem, bir dostumun onları yarın burdan kurtaracağını, mutlu olmalarını ve bu konuda ağızlarını sıkı tutmalarını söyleyin çocuklara...

Reading Zindanı'nda, gardiyan Thomas Martin'e:
Komedinin parlak bir yıldızı değilim artık. Tümüyle trajediye adayacağıma and içtim yaşamımı... Bundan sonra yeni yapıtlar yazarsam, bir ağıt kitaplığı oluşturmak için olur bu ancak! Yalnız acı çekmişler ya da çekmekte olanlar için yazacağım. Ben onları anlıyorum, onlar da beni anlayacaklar. Keyif dünyasının gizemi, keder dünyasının sözcüsü olacağım.

Wilde cezaevinden çıkar çıkmaz, gösterişli bir şapkayla onu görmeye giden romancı, gazeteci ve yakın dostu Bayan Ada Leverson'a:
Böyle bir günde giyilebilecek en uygun şapkayı bilecek tek kadın sensin tüm yeryüzünde...

Reading Zindanı'ndan çıktıktan sonra:
Trajediyle komedi, yaşamımda öylesine karıştı ki, onları birbirinden ayıran duyguyu yitirdim.

Yıllar önce, yaşamı için Wilde, "uzun süren, hoş bir intihar" demişti. Cezaevinden çıktıktan birkaç ay sonra, dostu Carlos Blacker'e şöyle diyordu:
Neden bir insan çöküntüye koşar? Neden, böylesine bir çekiciliği vardır yıkımın? Neden dorukta duran biri, kendini aşağıya atmak zorunluğunu duyar?.. Kimse bilemez bunu, ama durum böyle işte...

Bir kez kendisini hapsetmiş olan sosyalist yazar Cunninghame Graham'a:
Seninle buluşup hapishaneler üstüne görüşmek isterdim: Taş hapishaneler, tutkuların, aklın, ahlakın ve daha başka şeylerin hapishaneleri... İç, dış, her tür sınırlanma hapishane duvarlarıdır ve yaşam bir sınırlanmadır...

***Saturday Review* gibi dergilerin yöneticisi, yazar Frank Harris, "Wilde, İngiliz yazınının şampanyasıdır" diyordu. Yazdığı yaşam öyküsü için Bernard Shaw "Wilde'ın en iyi anlatımı; Wilde, bu yapıtla ya ayakta kalacak ya da düşecek" demişti. Wilde'ın Frank Harris'le yaptığı söyleşilerden:**
Sanatçının yaşama bakış açısı tutulabilecek tek yoldur ve her şeye uygulanmalıdır: En başta da din ve ahlaka... Şövalyeler ve püritenler giysilerinden ötürü ilginçtirler, inançlarından ötürü değil.

Genel bir sağlık kuralı yoktur; sağlık, özel ve bireyseldir. Yeşili altına yeğliyor diye kimse kimseyi kınayamaz. ... Beğenmek ya da beğenmemek kendi denetimimizde değildir. Beden ve ruhuma en uyan beslenmeyi seçmek isterim ben... İyi geldiğini bildiğim bir şeyin gerçekte kötü olabileceğine inandıramazsınız beni. Diyelim ki, başkalarına zehir olan bir besin bana canlılık veriyor; onu yediğim için ceza vermek yetkisini kim görebilir kendisinde?

Tutkuyu kısıtlarsanız yaşamı yoksullaştırırsınız; sanat kaynağının gücünü azaltır, güzellik ülkesini daraltırsınız. İnsanoğlu arılar kadar akıllı olsaydı, tüm yetenekli kişilerin geçimi toplumca sağlanırdı; arıların kraliçelerine baktıkları gibi... Devletin ilk toplumsal yükümlülüğü, sanatçılar olmalıdır. Sokrates, giderlerinin kamuca karşılanması gerektiğini söylemişti.

Çalışmak, ülkenin içkici sınıfının laneti olduğu gibi, eğitim de oyuncu sınıfının lanetidir.

Şu dünyada şan ve üne ulaşmak, yaşam süreniz içinde başarılı sayılmak istiyorsanız, ele geçirdiğiniz her fırsatı değerlendirmelisiniz. ... Donuk kalabalıklar buna inanıncaya

değin, gittiğiniz her yerde ne kadar büyük bir adam olduğunuzu yinelemeniz gerekir. ... Pears sabunu neden başarılıdır? Öteki sabunlardan daha iyi ya da daha ucuz olduğu için değil elbet. Abartılı bir biçimde daha yoğun olarak övüldüğü için... Benden söz eden her gazeteye bir Mesih olduğumu hemen söylüyorum. "Vaftizci Yahya"mdır, gazeteci...

Dante bir bütündü; bense iki ayrı yöne çekildim. Yaşamın sevincini ve onurunu, varoluşun keyfini, şu çok güzel dünyada güzel olan her şeyden alınacak tadı anlatan türküler söylemek için yaratılmıştım; oysa, alıp götürdüler, kederi ve acımayı öğreninceye değin işkence ettiler bana... Yürekten söyleyemem artık sevincin türküsünü; çünkü acı çekmenin ne olduğunu öğrendim ve acıyı söylemek için yaratılmamıştım. ... Güneş Tanrısı Apollon'un türküsünü söyleyebilirim; oysa, işkence çekmiş Marsyas'ın türküsünü söylemeye zorladılar beni.

İnsanlar bana kötü davrandıklarında, daha da kötü davrandım hep kendi kendime... Kendimize karşı işlediğimiz günahlardır, hiç bağışlamadıklarımız.

İncil'deki öykünün olağanüstü sembolizmindeki tek kusurun, İsa'ya ihanet edenin sevgili çömezi Yahya değil de, Kerioth'tan gelen bir yabancının, Yahuda'nın olması, diyordun. Ne kadar doğru, ne kadar trajik biçimde doğru. Sevdiklerimizdir, bir öpücükle bize ihanet edenler.

İnsanoğlunu ilerleten değişimdir, büyük ölçüde... Yine de acımasızlığı içimizden atamıyoruz; İsa bile insancıl yapamadı bizleri. ... İsa'nın, romantik akımın öncüsü olduğu üstüne yazmalıyım bir gün.

Bir şiir düşünüyorum, "Balıkçı Çocuğun Baladı"; "**Reading Zindanı Türküsü**"ne bir tür ek. O şiirde zindan yerine özgürlüğün, hüzün yerine sevincin, idam yerine öpücüğün türküsünü söyleyeceğim. Sevincin türküsü, söylediğim acı ve umutsuzluğun türküsünden çok daha iyi olacak.

Acıların arasından kurulur, yeni dünyalar. Bir bebeğin ya da bir yıldızın doğuşunda hep acı vardır.

Frank Harris'in Wilde'a büyük bir yakınlık duymasına karşı, Wilde onunla birlikteyken huzursuz olurdu:
Futbolda çarpışmanın nasıl olduğunu bilmiyorum; ama Frank Harris'le konuşmaya çok benzediğini sanıyorum.

Wilde, cezaevinden çıkar çıkmaz Paris'e gitmişti; ama kendisine eski ilgi gösterilmiyordu artık:
Yaşamım bir sanat yapıtını çağrıştırıyor. Bir sanatçı hiçbir zaman yinelemez kendisini. Cezaevine girmeden önce, yaşamım uyumlu bir başarıya ulaşmıştı; ama ölü geçmişte kalmış bir şey bu artık...

Absent içkisi üstüne bir dostuna:
Bir bardak içtikten sonra nesneleri olmasını istediğiniz gibi görürsünüz. İkinciden sonra nesneleri olmadıkları gibi görürsünüz. Ama üçüncüyü içtikten sonra nesneleri gerçekten oldukları gibi görürsünüz ki, en korkunç şeydir bu dünyada...

***Reading Zindanı Türküsü*'nü yazarken:**
Yaşamın amacı, insanın kendi kişiliğini, kendi doğasını anlayabilmesidir. Şimdi sanat yoluyla içimde bulunanları kavramaya çalışıyorum.

W.B. Yeats'in *Özyaşamöyküsü*'nden:
Ozan olabilmek açısından, aşırı şaireneyiz biz İrlandalılar... Çok parlak başarısızlıkları olan bir ülkeyiz; ama Eski Yunan'dan bu yana, gelmiş geçmiş en büyük konuşmacılarız biz.

Sir Arthur Conan Doyle'nin *Memories and Adventures* (*Anılar ve Serüvenler*) adlı yapıtındaki Wilde'dan bir alıntı:
Yaşamla aramda hep puslu sözcükler var. Olasılıkları fırlatıp atıyorum bir söz uğruna ya da bir özdeyişe fırsat tanımak için gerçeklerden uzaklaşıyorum.

Şubat 1898'de Frank Harris'e:
Duyduğum tadlar, tutkular var hâlâ; ama yaşamın sevincini yitirdim artık. Aşağılara kayıyorum; morg bekliyor beni...

Gazeteci, sanat eleştirmeni Robert Ross, Wilde'ın en yakın dostuydu. Wilde, *Ciddi Olmanın Önemi* yapıtını ona ithaf etmişti. Wilde'ın Ross'a anlattıklarından:
Yaşam karmaşık değildir; biz insanlarız karmaşık olan... Yaşam yalındır ve yalın şeyler doğru olan şeylerdir. Kadınlar, çok güvenilirdir; çünkü, önem taşıyan şeyler için bellekleri yoktur onların.

Çalı çırpı toplamak ya da bataklıklarda kakao ağacı dikmekten çok daha doğal bir yaşamı sürdürmek olurdu, bir kahvede oturup Baudelaire okumak.

Ne acı ne de zevk vermektir sanatın amacı. Sanatın amacı, sanat olmaktır. Sanat yapıtı, izleyicisine egemen olmalıdır, izleyicinin, sanata egemen olması yerine...

Alçakgönüllülük, ikiyüzlüler içindir; ılımlılık, yetersizler içindir; üstünlüğüne güvenmek ise, sanatçının hem görevi hem de ayrıcalığıdır.

Kamuoyu, sanatçıların kendilerine duyduğu ilgi ölçüsünde sanata ilgisini yitirir.

Bir romantik yazar için romantik çevreler, bulunabilecek en kötü çevrelerdir. Stevenson, Gower Sokağı'nda yeni bir ***Üç Silahşörler*** yazabilirdi. Samoa'da yaşarken, ***The Times*** gazetesine Almanlar üstüne mektuplar yazdı.

Ne Grek ne de Gotik sanatında poz vermek vardır. Poz verdirmek, kötü portre ressamları tarafından icat edilmişti; poz veren ilk kişi de bir borsa komisyoncusuydu ve o zamandan bu yana sürüyor bu.

Sahneye konan oyun bir sanat yapıtıysa, sınavdan geçen oyun değil, sahnedir; ama bir sanat yapıtı değilse, sınavdan geçen oyun değil, kamuoyudur.

Fransız tiyatrosuna dinlemek için, İngiliz tiyatrosuna bakmak için gidilir.

Daktilo makinesi, bir kız kardeşin ya da yakın bir akrabanın çaldığı piyanodan daha rahatsız edici değildir, anlamlı kullanılıyorsa...

Siyasal ekonomi üstüne yazmayı düşünüyorum, yoğun günlerimde. Saptadığım ilk kural şu: "Talep ortaya çıkınca arz bulunmaz." İnsanoğlunun ruhu ile çevresi arasındaki olağanüstü aykırılığı, ancak böyle bir kural açıklayabilir. İnsanlar onlardan nefret ettikleri için uygarlıklar sürebiliyor. Herkesin özleminin tam karşıtıdır modern kentler.

Zindan yaşamı, kişilerin ve nesnelerin gerçekte nasılsalar öyle görülmelerini sağlar. İnsanın orada taş kesilmesi bundandır. Sürekli devinen yaşamın görüntüsüne yanılsama içinde bakanlar, dışarda yaşayanlardır. Onlar, yaşamla birlikte döner durur ve yaşamın gerçekdışılığına katkıda bulunurlar. Görenler ve bilenler, zindanda kıpırdamadan duranlardır.

Ölüm korkusu içindeyim, yaşama karşı duyduğum korkuysa daha da büyük.

Biliyorum, oyunlar uzayınca izleyiciler yorulur. Benim trajedim çok uzun sürdü, ama artık doruk noktasını aştı, bayağılığa dönüştü. Sonuna gelindiğinde, beni istemeyen dünyaya hoş karşılanmayan bir konuk olarak döneceğimi çok iyi biliyorum. Dante okuyorum, cezaevinde... Kalem ve mürekkep kullanmanın tadı için notlar alıp özetler çıkarıyorum. ... Almanca öğrenmeye başlayacağım. Böyle bir çalışma için gerçekten çok uygun bir yer hapishane.

Yazarlığa aykırı bir şey sayılmaz tutuklu bulunmak. Evcil erdemler sanatın temeli değildir.

İki yıla yakın bir süredir içimde giderek büyüyen bir acının ağırlığı vardı. O acının büyük bölümünden kurtuldum şimdi. Zindan duvarının öteki yanında, isten kararmış biçare ağaçlardan yemyeşil tomurcuklar patlak veriyor. Onların yapmak istedikleri şeyi çok iyi biliyorum: Bir anlatım biçimi buluyorlar kendilerine...

Şu iğrenç zindandan çıksam bile, beni dışlanmış, aşağılanmış, yoksul ve utanç verici bir yaşamdan başka bir şey beklemediğini biliyorum.

Salıverildiğim gün, bir zindandan başka bir zindana geçmiş olacağım yalnızca. Bazan tüm dünya ancak yaşadığım hücre kadar büyük ve aynı ölçüde korkuyla doluymuş gibi geliyor bana. Tanrı'nın, daha başlangıçta her insan için ayrı bir dünya yarattığına ve içlerinde bulunan o dünyada, herkesin kendini yaşamaya çalışması gerektiğine inanıyorum.

Haziran 1899'da Paris'te, Alsace Oteli'ne, büyük amcası Charles Maturin'in yazdığı bir romanın kahramanına verdiği Sebastian Melmoth adıyla yerleşmişti:
Her zamanki durumumdayım. Sürüklenip gidiyorum... Üstünde yoğunlaşılmış amaçlarımın ve denetim altında aydınlanmış bir aklımın bulunmasını isterdim.

Neden yazmadığını soranlara:
Benim yaşamım bir sanat yapıtı gibidir; bir sanatçı kendini hiçbir zaman yinelemez...

O sıralarda karşılaştığı Oxford'lu bir dostuyla görüşmekten kaçınmış ve sonra rastladığı Max de Morès'e şöyle demişti:
Ben bir serseriyim... Bu yüzyılın iki serserisi var: Paul Verlaine ve ben...

Ozan, romancı, oyun yazarı, ressam Laurence Housman'a:
Bir ozanın en görkemli dizeleri, tiyatro yazarının en büyük sahnesi ölümle ilgilidir hep; sanatçının birinci görevi, başarısızlığın güzelliğini göstermektir çünkü.

Paris'te buluştuğu Lord Alfred Douglas'a:
Yeni bir yüzyıl başladığında, ben de yaşıyorsam hâlâ, İngilizler'in katlanamayacağı bir şey olur bu.

Bir yazar dostuna:
Ölmeden önce çarmıha gerilmenin destanını, sonsuza dek yaşayacak Hıristiyanlık'ın ***İlyada***'sını yazmak isterdim.

O günlerde Kontes de Brémont'a:
Yaşadım, evet yaşadım... Yaşanacak ne varsa yaşadım. Yaşamın dudaklarımın ucuna getirdiği tatlarla dolu kadehi dibine kadar içtim – acısıyla tatlısıyla... Tatlıyı acı buldum, acıyı ise tatlı. Evet, yaşadım. ... Yazılabilecek her şeyi yazdım. Yaşamın anlamını bilmediğim dönemde de yazıyordum. Şimdi biliyorum ve yazacak bir şey kalmadı artık. Yaşam yazılamaz, yaşanır ancak. Ben yaşadım. ... Yazmak istesem bile, vaktim kalmadı artık. Vakit geldi, çalışmam bitti. Yaşamım sona erince, yapıtlarım yaşamaya başlayacak. Çalışmalarım insanoğlu yaşadıkça okunacak. Onlar, benim en büyük anıtım olacak. ... Gizimi biliyor musunuz? Ruhumu buldum ben. Mutluydum cezaevinde. Mutluydum, çünkü ruhumu bulmuştum orda. Ruhsuzdu daha önce yazdıklarım. Ruhumun önderliğinde yazdıklarımı, bir gün tüm dünya okuyacak; ruhumun, insanlığın ruhuna seslendiği bir bildiri olacak... Benim için üzülmeyin Kontes; izleyin ve dua edin. Sonum geliyor, izleyin ve dua edin...

Wilde ağır bir hastalığa, menenjite tutulmuş, otel odasında acılar içinde yatıyordu. Odanın aşırı süslü duvar kağıdıyla ilgili olarak Robert Ross'a:
Duvar kağıdıyla ölümüne bir düelloya giriştik. Birimizin gitmesi gerekiyor...

16 Ekim 1900'de, Wilde'ın yakın dostları yatağının yanında, onun son doğum gününü şampanya içerek kutluyorlardı.
Ölürken de, yaşadığımdaki gibiyim: Varlığın ötesinde...

Oscar Wilde, 30 Kasım 1900 günü, saat 13:50'de Paris'te öldü. Bagneux mezarlığına gömüldü. Bir kez Ross'a şöyle demişti:
Borazan son kez çalınca, somaki mezarımıza konulduğumuzda, sana dönüp fısıldayacağım: "Robbie, Robbie, o sesi duymamış olalım..."

Ölüm üstüne şunu söylemişti:
Ölüm yokmuş gibi yaşamalı, yaşamamış gibi ölmeli insan.

ABD'de yaşayan Lazar adında biri, 1929 yılında Wilde'ın ruhunu çağırdığını ortaya atmış ve sözde ona anlattıklarını *The Ghost-Epigrams of Oscar Wilde as Taken Down through Automatic Writing by Lazar* (*Lazar Tarafından Otomatik Yazımla Saptanan Oscar Wilde'ın Hayalet Nükteleri*) başlığıyla yayımlamıştı. Bu yayından alıntılar:

Kırışıklar, kadınların düşlerini gömdükleri ölüm döşeğidir.

Bir aşk ilişkisinden, erkekler ölesiye sıkılmış, kadınlarsa bitkin olarak çıkarlar.

Tüm sanat yapıtları yalancıların özgeçmişidir.

Başka hiçbir şey, aşırı ölçüye çıkması kadar öldürmez aşkı.

Aşk kaçakçısıdır, bekârlar.

Sırça köşklerde yaşayanlar, apartmanlarını kiraya vermeye çalışırlar.

Ekler

Oscar Wilde'ın Özgeçmişi

1854

Oscar Fingal O'Flahertie Wills Wilde, 16 Ekim 1854 günü Dublin'in Westland Row sokağında doğdu. Bir Protestan aileden gelen babası William Robert Wills Wilde tanınmış bir kulak ve göz doktoruydu; ayrıca arkeoloji, folklor ve yazar Jonathan Swift üstüne çalışmalarda bulunmuş, yayınlar yapmıştı. Annesi Jane Francesca Elgee ise, "Speranza" adıyla şiirler yazan ulusçu bir ozan, Kelt mitolojisi ve folkloru uzmanıydı. Oscar doğduğunda ağabeysi William iki yaşındaydı. O yıllarda İrlanda acılar içinde bir ülkeydi. Bir milyon dolayında İrlandalı kıtlıktan ölmüş, bir buçuk milyon kadarı da göç etmişti. İrlanda'da ulusçuluk güçleniyor, İngiliz yönetimine karşı ayaklanmalar oluyordu.

1855

Wilde ailesi, Dublin'de varlıklıların oturduğu bir bölgeye, Merrion Meydanı'ndaki büyük bir eve taşındı. Oscar'la Willie'nin bir Fransız dadıları, bir de Alman mürebbiyeleri vardı; bu nedenle Fransızca ve Almanca'yı daha çocukken çok iyi konuşuyorlardı.

1864

Dr. Wilde'a şövalyelik unvanı verildi. O sıralarda, bir süredir ilişkide bulunduğu genç bir bayan, tecavüze uğradığı savıyla Wilde'lara dava açtı. Wilde'ların davayı kazanmasına karşın, yaratılan skandaldan babası Sir William'ın meslek yaşamı büyük ölçüde etkilendi. O yıl, Oscar ve Willie, Enniskillen'deki Portora Kraliyet Okulu'na başladılar.

1867

Oscar'dan üç yaş küçük olan kız kardeşi Isola dokuz

yaşında öldü. Isola'yı çok seven Oscar, büyük bir üzüntüye kapıldı ve ilk şiirini o yaşta, Isola'nın anısına yazdı.

1871

Oscar, Dublin Üniversitesi'nin Trinity Koleji'ne burslu olarak girdi. Yıllar sonra Frank Harris'e, "Eski Yunan idealine tutkumu, o dil üstüne bilgimi iki öğretmene, John Mahaffy ve Robert Tyrrell'e borçluyum. Benim için, Trinity onlardı" demişti. Babası Sir William'ın evlilik dışı iki kızı bir yangında öldü.

1874

Eski Yunan dilinde başarılı olanlara verilen Berkeley Altın Madalyası'nı aldı. Oxford Üniversitesi sınavlarına girdi; kazandığı bursla Eski Yunan ve Roma dili ile sanatı konusunda eğitim görmek üzere Magdalen Koleji'ne kabul edildi. Oxford'da, Estetikçi Akım'ın öncüleri sayılan John Ruskin ve Walter Pater, Wilde'i derinden etkilediler. Wilde, "Altın kitabım. ... Son boru çalınmalıydı onun yazıldığı an" dediği Pater'in ***Studies in the History of the Renaissence/Rönesans Tarihi Üstüne İncelemeler*** adlı yapıtını elinden düşürmüyordu.

1875

Mason Locası'na girdi. Gezi için gittiği İtalya'da Katolik Kilisesi'ne yakınlık duydu ve Katolik olmayı bile düşündü.

1876

Sir William Wilde öldü. Son aylarda Lady Wilde, kocasının metresine büyük bir anlayış gösteriyor, hastalığı sırasında onun eve gelip Sir William'ı görmesine izin veriyordu.

1877

Trinity Koleji'ndeki tarih öğretmeni Prof. Mahaffy ile büyük coşku duyduğu bir Yunanistan gezisine çıktı.

1878

Oxford Üniversitesi'ni birincilikle bitirdi. ***Ravenna*** adlı şiiriyle Oxford'un ünlü Newdigate Ödülü'nü kazandı.

1879

Oxford'daki "çiçeğimsi dönemim" dediği yaşamını bırakıp Londra'ya yerleşti. Annesi Speranza da Londra'ya geldi. Ellen Terry ve Sarah Bernhardt gibi oyuncularla dostluk kuruyor (ikisi için de birer sone yazmıştı), sanat ve sosyete toplantılarına katılıyor, konuşmalar yapıyordu.

1880

İlk oyunu ***Vera, or the Nihilists/****Vera ya da Nihilistler* basıldı. Londra'da Chelsea'ya taşındı; komşularından biri, önce büyük bir dostluk kuracağı, sonra da çatışmaya gireceği ünlü ressam Whistler'di.

1881

Poems/*Şiirler* yapıtı, İngiltere ve Birleşik Amerika'da yayımlandı. Gilbert ve Sullivan'ın *Estetikçi Akım*'ı konu alan ve başrollerini Wilde'ın kişiliğine benzettikleri ***Patience/****Sabır* adlı komik operası Londra'da oynanmaya başladı.

1882

New York'ta sahneye konan ve ilgiyle karşılanan ***Sabır***'ın, Amerika'nın öteki kentlerinde de oynanmasından önce, yapıtın tanıtımına etkili olacağı düşünülerek, Wilde için bir konferans turnesi önerildi. O yıl, iki kez Birleşik Amerika'ya, bir kez de Kanada'ya giden Wilde, "İngiliz Rönesansı", "Güzel Ev", "Dekoratif Sanatlar" gibi konular üstüne 260 günde 140 konferans verdi.

1883

Paris'e giden Wilde, Birleşik Amerikalı tiyatro sanatçısı Mary Anderson için ***The Duchess of Padua/****Padua*

Düşesi oyununu yazdı. Paris'te Balzac, Edmond de Goncourt, Victor Hugo, Baudelaire, Maurice Rollinat ve Verlaine ile tanıştı. Wilde ve Robert Sherard arasında ölümüne dek sürecek çok yakın bir dostluk kuruldu. Sherard, Wilde'ın ölümünden sonra, onun yaşamı üstüne dört kitap yazdı. Ağustos ayında New York'ta açılan ***Vera, or the Nihilists/Vera ya da Nihilistler*** ancak bir hafta sahnede kalabildi. İngiltere'de bir yıl sürecek olan konferans gezilerine başladı.

1884

Kendisinden dört yaş küçük, iyi eğitim görmüş, birkaç dil bilen, İrlandalı bir hukukçunun kızı olan Constance Lloyd'la 29 Mayıs'ta evlendi. Birlikte Paris'e, oradan da Dieppe'e gittiler. Sonra Londra'da, Tite Sokağı'nda büyük bir eve yerleştiler.

1885

Büyük oğlu Cyril doğdu. ***Pall Mall Gazette***'te eleştiriler yazmaya başladı. Şubat ayında Wilde, o dönem büyük ilgi gören ressam Whistler'in verdiği bir konferansta kendisi için söylediği alaylı sözlere ağır bir yanıtı, ***Pall Mall Gazette***'te ***Mr. Whistler's Ten O'clock/Bay Whistler'in Saat Onu*** başlığıyla yayımladı. İngiltere ve İrlanda'da konferans vermeyi sürdürdü. Yaptığı konuşmaların sayısı bazı aylar yirmiye varıyordu.

1886

İkinci oğlu Vyvyan doğdu. İngiltere'de "sosyalist düşüncelerin benimsenmesini sağlayacak" bir dergi çıkarmak isteyen Bernard Shaw ile bu konuyu konuşmak üzere birkaç kez buluştu. 1 Mayıs'ın uluslararası işçi günü olarak benimsenmesine yol açan Chicago'daki Haymarket ayaklanması nedeniyle idam cezası almış işçileri desteklemek için Shaw'un hazırladığı dilekçeyi imzaladı. Kanada eski Başbakanı'nın torunu ve Senato Başkanı'nın

oğlu, gazeteci ve sanat eleştirmeni Robert Ross ile tanıştı. "Robbie" adını taktığı Ross, Wilde'ın en yakın dostu oldu ve ölümünden sonra da sanatçının yapıtlarıyla ilgili vasiyetinin sorumluluğunu üstlendi.

1887

The Lady's World dergisinin yönetimine getirildi. "Aşırı dişice, yeterince kadınsı değil" dediği dergiye yeni bir biçim verdi ve adını ***The Women's World*** olarak değiştirdi. Dergide, sanat üstüne eleştiriler de yazıyordu. İki yıl sonra, yaptığı işi tekdüze bulduğunu söyleyerek dergiden ayrıldı. ***The Canterville Ghost***/*Canterville Hortlağı* ile ***Lord Arthur Savile's Crime***/*Lord Arthur Savile'in Suçu* adlı yapıtları ***The Court and Society Review*** dergisinde; ***The Sphinx Without a Secret***/*Gizi Bulunmayan Sfenks* ile ***The Model Millionaire***/*Örnek Milyoner* ise, ***The World***'de yayımlandı.

1888

Fabian Derneği toplantılarına katıldı. ***The Happy Prince and Other Tales***/*Mutlu Prens ve Öteki Masallar*'ı yayımladı. Masalları için, "Çocuklara değil, on sekiz ile seksen yaşları arasındaki çocuksu kişilere yazdım" diyordu. Ozan W.B. Yeats ile o yıl tanıştı. ***Young King***/*Genç Kral* yıl sonunda ***The Lady's Pictorial*** dergisinde yayımlandı.

1889

Pen, Pencil and Poison/*Kalem, Kağıt ve Zehir* denemesi ***Fortnightly Review*** dergisinde, ***The Decay of Lying***/*Yalan Söylemenin Sona Ermesi* denemesi ***The Nineteenth Century***'de ve ***The Portrait of Mr.W.H.***/*Bay W.H.'nin Portresi*, ***Blackwood's Magazine***'de yayımlandı. ***The Birthday of the Infanta***/*İspanyol Prensesi'nin Doğum Günü* masalı Fransızca olarak ***Paris Illustré*** dergisinde basıldı. Ağustos ayında greve giren dok işçilerinin Hyde Park'taki gösterilerine katıldı.

1890

Daha sonra ***The Critic as Artist/Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen*** adıyla yayımlanan, ***The True Function and Value of Criticism: With Some Remarks on the Importance of Doing Nothing/Eleştirinin Gerçek İşlevi ve Değeri: Hiçbir Şey Yapmamanın Önemi Üstüne Bazı Düşünceler*** denemesi, ***The Nineteenth Century***'de çıktı. Wilde'ın "Victoria Dönemi yazınına karşı savaş başlattığı" romanı ***The Picture of Dorian Gray/Dorian Gray'in Portresi***, ***Lippincott's Magazine*** dergisinin Haziran sayısında yayımlanmaya başladı. ***St. James's Gazette*** dergisine yazdığı mektuplarla, ***Dorian Gray*** romanına çatanlara yanıt veriyor, "sanat yapıtlarını ahlak açısından değerlendirmek isteyenleri anlamaktan yoksun olduğunu" söylüyordu. Constance Wilde ise, ***"Dorian Gray***'den sonra kimse bizimle konuşmak istemez oldu" diyordu.

1891

Padua Düşesi oyunu Guido Ferranti adıyla, yazarı belirtilmeden New York'ta, Broadway Tiyatrosu'nda ancak üç hafta sahnede kalabildi. ***Fortnightly Review*** dergisinde, sanata bakışını özetleyen, aynı zamanda ***Dorian Gray*** dolayısıyla yapılan saldırılara yanıt sayılabilecek Önsöz yayımlandı. ***Dorian Gray'in Portresi*** romanı, Önsöz'le birlikte kitap olarak çıktı. Yıl sonunda, eşi Constance'a ithaf ettiği ***A House of Pomegranates/*** *Narlı Ev* basıldı. Eleştirel denemeleri ***Intentions/Niyetler*** adıyla yayımlandı. ***The Soul of Man Under Socialism/*** *Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu* denemesi, ***Fortnightly Review***'da yer aldı. Haziran ayında, ozan olmak isteyen Oxford öğrencisi bir gençle, Lord Alfred Douglas'la tanıştı. St. James's Tiyatrosu'nu alan George Alexander'ın isteği üstüne ***Lady Windermere's Fan/****Lady Windermere'in Yelpazesi* adında bir oyun kaleme aldı. ***Dorian Gray*** için, Fransız dekadansının etkisinde kalınarak "İngilizce yazılmış tek Fransız romanı" deniyordu. Paris'e

giden Wilde, ***Salome*** oyununu Fransızca yazdı. ***Lord Arthur Savile's Crime and Other Stories***/*Lord Arthur Savile'in Suçu ve Öteki Öyküler* kitap olarak yayımlandı. Marcel Proust, Zola, Mallarmé ile tanıştı. André Gide ile aralarında yakın bir dostluk kuruldu; Gide, Wilde'ın ona anlattıklarını 1910'da yayımladı. ***United Ireland***'da Yeats'in, Wilde'ın yapıtları, özellikle ***Dorian Gray'in Portresi*** üstüne övgü dolu bir yazısı çıktı.

1892

Lady Windermere'in Yelpazesi, 20 Şubat'ta St. James's Tiyatrosu'nda açıldı. Sahneye çıkıp bir konuşma yapan Wilde, uzun uzun alkışlandı. Bu oyundan sonra yazın alanının en aranan kişisi durumuna gelen Wilde, sürekli konferanslar veriyor, konuşmalar yapıyordu. Başrolünü Sarah Bernhardt'ın üstlendiği ***Salome***'nin provalarına başlandıktan kısa bir süre sonra, oyunun sahneye konması yasaklandı. Buna büyük tepki gösteren Wilde, Fransız yurttaşı olmak istediğini basına açıkladı. Haziran ayında Lord Douglas ile ikinci kez buluştu ve kendisine verdiği ***Şiirler*** kitabına şöyle yazdı: "Oscar'dan, Haziran'ın yüreğindeki altın zırhlı, Oxford'lu gence..."

1893

Lady Windermere'in Yelpazesi New York'ta oynanmaya başlandı ve kitap olarak yayımlandı. ***Salome*** Fransızca basıldı. Max Beerbohm'un başrolünü oynadığı ***A Woman of No Importance***/*Önemsiz Bir Kadın* 19 Nisan'da Haymarket Tiyatrosu'nda başarıyla açıldı. Lord Douglas ***Salome***'yi İngilizce'ye çevirdi. Wilde, çevirinin kötü olduğunu söyleyince Douglas'la bir süre arası açıldı. Aralık'ta, *Önemsiz Bir Kadın* New York'ta sahneye kondu.

1894

O yılların ilginç sanatçılarından Beardsley'in resimlediği, Lord Douglas'ın ***Salome*** çevirisinin lüks basımı yapıldı.

Şiir kitabı ***The Sphinx*** yayımlandı. Eşcinsel ilişkileri üstüne çıkan dedikodular yüzünden Queensberry Markisi, oğlu Alfred Douglas'tan Wilde ile dostluğunu kesmesini istedi. Douglas babasının sözlerine aldırmayınca,Wilde'ın anlattığına göre, "Queensberry bir zorbayla birlikte evine gitmiş, tutarağı tutmuş birinin öfkesiyle en pis kafada bulunabilecek her iğrenç sözü bağıra bağıra söylemişti..." ***Önemsiz Bir Kadın*** oyunu, kitap olarak basıldı. ***Aşırı Öğrenim Görmüşlere Yol Gösterecek Birkaç Kural*** Kasım'da ***Saturday Review*** dergisinde; ***Gençlerin Kullanımı İçin Deyimler ve Felsefeler*** de Oxford Üniversitesi öğrencilerinin çıkardığı ***Chameleon*** dergisinde, ***Poems in Prose/Düzyazı ile Şiirler*** ***The Fortnightly Review*** dergisinde yayımlandı.

1895

An Ideal Husband/İdeal Bir Koca, 3 Ocak'ta Haymarket Tiyatrosu'nda açıldı. Wilde ve Alfred Douglas Cezayir'e bir geziye çıktılar. Wilde, Blida'da André Gide ile buluştu. ***The Soul of Man Under Socialism/Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu*** kitap olarak basıldı. Wilde'ın en sevilen oyunu ***The Importance of Being Earnest/Ciddi Olmanın Önemi***, 14 Şubat'ta St. James's Tiyatrosu'nda oynanmaya başladı. O akşam, bir olay çıkarmak amacıyla, elinde sebzelerden yapılmış bir buketle tiyatroya giden Queensberry Markisi, önceden uyarılmış polislerin kendisini içeri almamaları karşısında, Wilde'ın üyesi olduğu Albemarle Kulübü'ne onur kırıcı bir not bıraktı. Babasından nefret eden Lord Douglas'ın etkisiyle Wilde, Marki'yi mahkemeye verdi. Bernard Shaw ve Frank Harris, Wilde'ı dava açmaktan caydırmak için ellerinden geleni yaptılarsa da başarılı olamadılar. 3 Nisan'da başlayan dava, Queensberry Markisi'nin suçsuz bulunması, Wilde'ın sanık durumuna düşmesiyle sonuçlandı. Bu sırada, dostları onu Fransa'ya kaçırmak için boşuna uğraştılar. Wilde, "kaçmayıp" Londra'da kalmaya kararlıydı. Wilde'a karşı açılan davada jüri karara varamadı. Üçüncü

kez yapılan yargılama sonunda, yargıç, Wilde'ı iki yıl ağır hapis cezasına çarptırdı. Wilde'ın hiçe saydığı sistem ondan öcünü alıyor, kamuoyu da, basın da onu yerden yere vuruyordu. Tutuklu giysileriyle, elleri kelepçeli Reading Cezaevi'ne götürülmek üzere tren istasyonunda ayakta bekletilirken toplanan insanların onunla alay etmesini ölümüne dek unutamadı. Borçları nedeniyle iflas ettirildi. Oyunları sahneden kaldırıldı, adı afişlerden silindi. Kasım'da eşi Constance onu boşadı ve Holland soyadını aldı. Çocukları Cyril ve Vyvyan da Holland soyadını kullanacaklardı.

1896

Wilde, cezaevinde İtalyanca ve Almanca çalışıyordu. Şubat'ta Reading'e giden Constance, Wilde'a annesi Lady Wilde'ın ölüm haberini verdi. Wilde çok sarsıldı; çocukluğundan beri annesiyle aralarında özel bir dostluk süregelmişti. Lugné-Poë, ***Salome***'yi Paris'te sahneye koydu. Hastalığı nedeniyle ceza süresinden daha önce salıverilmesi için yaptığı başvuru kabul edilmedi.

1897

19 Mayıs'ta, Wilde cezaevinden çıktı. Onu karşılayan dostu, yazar Ada Leverson'a göre, "Sürgünden dönen bir Kral gibiydi". Reading Zindanı'ndaki son aylarında Lord Douglas için yazarak, ***Epistola In Carcere et Vinculis/ Tutuklu ve Zincirli Yazılan Mektup*** adını verdiği çok uzun bir mektubu, cezaevinden çıkar çıkmaz Robert Ross'a teslim etti. Ross, Wilde'ın ölümünden sonra mektubun bir bölümünü ***De Profundis*** adıyla yayımladı. En önemli yapıtlarından biri sayılan ***De Profundis***'te Wilde, Douglas'la ilişkilerini, ünlü davayı, cezaevindeki duygularını, din ve sanat üstüne görüşlerini anlatıyordu. 20 Mayıs'ta Fransa'ya, Dieppe'e gitti. Yakın dostları Robert Ross ve Reginald Turner onu Dieppe'te karşıladılar. Bir süre sonra, Dieppe'in yakınında Berneval köyüne yerleşti. Berneval'e, onu görmeye gidenler arasında, André Gide, Lugné-Poë,

Ernest Dowson gibi sevdiği sanatçılar vardı. ***Daily Chronicle***, Wilde'ın tutuklu çocuklara bisküvi verdiği için işten çıkarılan bir gardiyanı savunan mektubunu yayımladı. Ekim'de bir süredir üstünde çalıştığı, 654 dizeden oluşan uzun şiiri ***The Ballad of Reading Gaol/Reading Zindanı Türküsü***'nü bitirdi. ***Türkü***'de bir idam mahkûmunun öyküsünü anlatırken, cezaevlerindeki insanlık dışı koşulları da dile getiriyordu. Wilde'ın, Lord Douglas'a, onunla yeniden dostluk etmedikçe yazarlığa dönemeyeceğini bildirmesi üstüne Rouen'de buluştular ve birlikte Capri'ye, Napoli'ye gittiler... Douglas'ı görmemesi koşuluyla Wilde'a aylık bağlayan Constance, bu buluşmadan sonra ödemeyi durdurdu. Ross'a göndereceğini söylediği uyaksız dizelerle yazılmış ***A Florentine Tragedy/Bir Floransa Trajedisi*** yarım kaldı ve hiçbir zaman bitirilemedi.

1898

Reading Zindanı Türküsü basıldı. Büyük ilgi gören yapıtın ancak yedinci baskısında Wilde'ın adına yer verildi. İlk baskıların kapağında ***The Ballad of Reading Gaol - C.3.3.*** yazılıydı. C.3.3., Wilde'ın cezaevindeki sicil numarasıydı: C bölümü, üçüncü koğuş, üçüncü hücre... Şubat'ta Paris'e giden Wilde, önce Nice, sonra da Alsace Oteli'ne yerleşti. Büyük amcası Charles Maturin'in yazdığı bir romanın kahramanına verdiği Sebastian Melmoth adını kullanıyordu. 23 Mart'ta ***Daily Chronicle***, Wilde'ın cezaevi reformu konusundaki yazısını yayımladı. Eşi Constance, Cenova'da öldü; Wilde, cenaze törenine katılmadı. Eşinin ölüm acısına dayanamayacağını söyleyerek Ross'u Paris'e çağırdı. Paris'e gelen Frank Harris'in çağrısı üstüne, onunla Napoule'e gitti, üç ay Güney Fransa'da kaldı. Nice'te Sarah Bernhardt'ı son kez gördü.

1899

İdeal Bir Koca ve ***Ciddi Olmanın Önemi*** basıldı. Ağabeysi Willie, Londra'da kırk altı yaşında öldü. Dostu Mellor'un

çağrısı üstüne Cenevre'ye giderken İtalya'da, Cenova'ya uğrayıp Constance'ın mezarını ziyaret etti. Dönüşte İtalya kıyısındaki Santa Margherita kentinde Ross ile buluştu ve orada bir boğaz ameliyatı geçirdi. Haziran ayında Ross'la Paris'e döndü ve ölümüne dek kalacağı Alsace Oteli'ne yerleşti. Paris'te Harris ve Rothenstein ile buluştu. ***İdeal Bir Koca*** basıldı.

1900

Queensberry Markisi'nin ölümünden sonra eline büyük para geçen Lord Douglas, meteliksiz kalan Wilde'a yardımda bulunmadı. Wilde, Mart'ta hastalandı, özel bir hastaneye yattı. Mellor'un çağrısı üstüne onunla bu kez Sicilya'ya gitti; oradan Roma'ya geçip Papa Onüçüncü Leo'yu ziyaret etti. Mellor'la bir süre de İsviçre'de kaldıktan sonra Dünya Sergisi'nin açıldığı bir sırada Paris'e döndü. Frank Harris'in yazacağı ***Mr. and Mrs. Daventry/Bay ve Bayan Daventry*** adlı oyun için ondan istediği senaryoyu bitirdi. Bir kulak ameliyatı geçirdikten sonra menenjit olduğu görüldü. Hastalığı sırasında dayanılmaz acılar çekerken, dostları Ross ve Reginald Turner onu hiç yalnız bırakmadılar. O sırada vaftiz edilip Katolik Kilisesi'ne kabul edilen Wilde, 30 Kasım 1900 günü saat 13:50'de kırk altı yaşında öldü. Birkaç dostunun katıldığı cenaze töreninden sonra Paris'te Bagneux mezarlığına gömüldü. Törende bulunan Gide, cenazeye ancak yedi kişinin geldiğini söylüyordu.

1900 sonrası

Kraliçe Victoria da, Wilde'ın ölümünden 53 gün sonra, 22 Ocak 1901'de dünyadan ayrıldı ve Britanya İmparatorluğu'nun "Victoria Çağı" böylece sona erdi. Wilde'ın vasiyetinin sorumluluğunu üstlenen Robert Ross, ***De Profundis***'i, Lord Douglas ile ilgili bölümleri çıkartıp kısaltılmış olarak 1905'te yayımladı. 1909'da Wilde'ın cenazesi Bagneux'dan alınıp Balzac, De Musset,

Bizet ve Chopin gibi ölümsüzlerin yattığı Père Lachaise Mezarlığı'na taşındı. Wilde'ın mezarının tasarımını Jacob Epstein yapmıştı. Lord Douglas, kendisiyle ilgili olarak uzun mektupta yer alan bölümleri öğrenince büyük tepki duymuş, ***De Profundis***'e yanıt olarak, 1914'te ***Oscar Wilde and Myself****/Oscar Wilde ve Ben* adında, gerçeklerin saptırıldığı bir kitap yayımlamıştı. 1928'de yazdığı ***The Autobiography of Lord Alfred Douglas****/Lord Alfred Douglas'ın Özyaşamöyküsü*'nde de Wilde ile aralarındaki ilişkileri kendi açısından anlatmıştı. Ancak 1940'ta çıkan ***Oscar Wilde: A Summing Up****/Oscar Wilde: Bir Özetleme*'de bazı gerçekleri dile getirmiş, Wilde'ın kişiliğini daha doğru biçimde ortaya koymuştu. Ross, Wilde'ın tüm borçlarını ödeyip onu bataklıktan kurtardı ve telif haklarını çocuklarının almasını sağladı. 1918'de ölen Ross, vasiyetine uyularak yakıldı ve külleri Wilde'ın mezarına kondu. Wilde'ın büyük oğlu Cyril, gönüllü olarak Birinci Dünya Savaşı'na katıldı ve 1915'te savaşta öldü. Küçük oğlu Vyvyan, evlendi, Merlin adında bir çocuğu oldu ve yaşamı boyunca yazarlık ve çevirmenlik yaptı. Vyvyan, 1949'da, Ross'tan kalan daktilo edilmiş bir mektup kopyasını ***De Profundis***'in tümü sanarak yayımladı. British Museum'da saklanan asıl kopya, ancak 1962'de ortaya çıkarılabildi. ***De Profundis***'in eksiksiz basımını gerçekleştiren Vyvyan 1967'de öldü. Lord Douglas, Wilde'ın ölümünden iki yıl sonra evlendi, 1911'de Katolik Kilisesi'ne girdi, yıllar sonra bir Hitler hayranı oldu. Parasının büyük bir bölümünü at yarışlarında yitirdi ve 1945'te öldü. 16 Ekim 1954'te, Wilde'ın Londra'da, Tite Sokağı'ndaki evinin duvarına törenle bir tabela asıldı: "Oscar Wilde (1854 - 1900) – Nükteci ve Tiyatro Yazarı". 30 Kasım 1998'de, ölümünün doksan sekizinci yıldönümü dolayısıyla Trafalgar Meydanı'na Wilde'ın bir anıtı dikildi. Bronz heykel, ***Lady Windermere'in Yelpazesi*** oyununun galasında sahneye çıkıp elinde sigarayla konuşan Wilde'ın duruşunu yansıtıyordu. Heykelin

mermer kaidesine o oyundan bir alıntı yazılmıştı: "Akıp giden bir bataklığın içindeyiz hepimiz; ama yıldızlara bakıyoruz bazılarımız..."

Oscar Wilde'ın Başlıca Yapıtları

Oyunlar

***Vera, or the Nihilists* (1880)**
Vera ya da Nihilistler

Salome
Fransızca (1883)
İngilizce (1894)

***The Duchess of Padua* (1891)**
Padua Düşesi

***Lady Windermere's Fan* (1893)**
Lady Windermere'in Yelpazesi

***A Woman of No Importance* (1894)**
Önemsiz Bir Kadın

***An Ideal Husband* (1899)**
İdeal Bir Koca

***The Importance of Being Earnest* (1899)**
Ciddi Olmanın Önemi

A Wife's Tragedy
Bir Eşin Trajedisi
1890'da yazılmaya başlanmış, bitirilememiş bir oyun.

A Florentine Tragedy
Bir Floransa Trajedisi
1894'te yazılmaya başlanmış, bitirilememiş bir oyun.

La Sainte Courtisane
Ermiş Fahişe
1894'te yazılmaya başlanmış, bitirilememiş bir oyun.

The Cardinal of Avignon
Avignon Kardinali
1882'de yazılmaya başlanmış, bitirilememiş bir senaryo.

***Mr. and Mrs. Daventry* (1894)**
Bay ve Bayan Daventry
Frank Harris'in oyunu için yazılmış bir senaryo.

Masallar

***The Happy Prince and Other Tales* (1888)**
Mutlu Prens ve Öteki Masallar

The Happy Prince
Mutlu Prens

The Selfish Giant
Bencil Dev

The Remarkable Rocket
Olağanüstü Roket

The Devoted Friend
Sadık Dost

The Nightingale and the Rose
Bülbül ve Gül

***A House of Pomegranates* (1891)**
Narlı Ev

The Young King
Genç Kral

The Birthday of the Infanta
İspanyol Prensesi'nin Doğum Günü

The Fisherman and His Soul
Balıkçı ve Ruhu

The Star-Child
Yıldız Çocuk

Öyküler

Lord Arthur Savile's Crime and Other Stories **(1891)**
Lord Arthur Savile'in Suçu ve Öteki Öyküler

Lord Arthur Savile's Crime
Lord Arthur Savile'in Suçu

The Model Millionaire
Örnek Milyoner

The Sphinx Without a Secret
Gizi Olmayan Sfenks

The Canterville Ghost
Canterville Hortlağı

The Portrait of Mr. W.H. **(1921)**
Bay W.H.'nin Portresi

Roman

The Picture of Dorian Gray **(1891)**
Dorian Gray'in Portresi

Denemeler

Intentions **(1891)**
Niyetler

The Truth of Masks
Maskelerin Gerçeği

The Critic as Artist
Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen

The Decay of Lying
Yalan Söylemenin Sona Ermesi

Pen, Pencil and Poison
Kalem, Kağıt ve Zehir

***The Soul of Man* (1895)**
İnsan Ruhu
Bu deneme sonraki yayınlarda ***The Soul of Man Under Socialism****/Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu* adını almıştır.

Şiirler

***Ravenna* (1878)**

***Poems* (1881)**
Şiirler

***The Sphinx* (1894)**
Sfenks

***The Ballad of Reading Gaol* (1898)**
Reading Zindanı Türküsü

Düzyazıyla Şiirler

***Collected Works* (1908)**
Derlenmiş Yapıtlar
Düzyazıyla şiirleri ilk kez, Robert Ross'un denetiminde yayımlanan ***Collected Works****/Derlenmiş Yapıtlar*'da yer almıştı.

Özdeyişler

***Oscariana* (1895)**
Wilde'ın yazılarından eşi Constance'ın seçtiği nükte ve özdeyişler.

Eleştiri Yazıları

The Artist as Critic: Critical Writings of Oscar Wilde **(1969)**
Eleştirmen Olarak Bir Sanatçı: Oscar Wilde'ın Eleştiri Yazıları
Derleyen: Richard Ellmann

Konferanslar

Impressions of America **(1906)**
Amerika İzlenimleri

Collected Works **(1908)**
Derlenmiş Yapıtlar
Tüm konferansları ilk kez, Robert Ross'un denetiminde yayımlanmış olan ***Collected Works****/DerlenmişYapıtlar*'da yer almıştır.

Yazışmalar

De Profundis **(1905)**

After Reading: Letters of Oscar Wilde to Robert Ross **(1921)**
Oscar Wilde'ın Robert Ross'a Mektupları

After Berneval: Letters of Oscar Wilde to Robert Ross **(1922)**
Berneval'den Sonra: Oscar Wilde'ın Robert Ross'a Mektupları

Oscar Wilde's Letters to Sarah Bernhardt **(1924)**
Oscar Wilde'ın Sarah Bernhardt'a Mektupları

Some Letters From Oscar Wilde to Alfred Douglas **(1924)**
Oscar Wilde'dan Alfred Douglas'a Bazı Mektuplar

Letters to the Sphinx from Oscar Wilde **(1930)**
Oscar Wilde'dan Sfenks'e Mektuplar

Letters of Oscar Wilde **(1962)**
Oscar Wilde'ın Mektupları
Derleyen: Rupert Hart-Davis

The Selected Letters of Oscar Wilde **(1970)**
Oscar Wilde'ın Seçilmiş Mektupları
Derleyen: Rupert Hart-Davis

More Letters of Oscar Wilde **(1985)**
Oscar Wilde'ın Başka Mektupları
Derleyen: Rupert Hart-Davis

Söyleşiler ve Monologlar

Conversations with Oscar Wilde **(1931)**
Oscar Wilde ile Söyleşiler
Derleyen: A.H. Cooper-Pritchard

Oscar Wilde's Critical Dialogues **(1967)**
Oscar Wilde'ın Eleştirel Konuşmaları
Derleyen: Cynthia Fuller

Monologues from Oscar Wilde **(1989)**
Oscar Wilde'dan Monologlar
Derleyen: Ian Michels

Oscar Wilde'ın Türkçe'ye Çevrilen Yapıtları

Bahtiyar Prens ve Başka Masallar, Çeviren: Nurettin Sevin, 1938, İstanbul, Hilmi Kitabevi, 75 s.

Bahtiyar Prenses, Çeviren: Salih Zeki Aktay, 1943, İstanbul, Ahmet Sait Kütüphanesi, 77 s.

Balıkçı ile Ruhu, Çeviren: N. Varol, 1974, İstanbul, Deniz Yayınları, 91 s.

Balıkçı ve Ruhu, Çeviren: Ahmet Civan, 1998, İstanbul, Gendaş Kültür, 80 s.

Bencil Dev, Çeviren: Ozan Özhan, 1996, İstanbul, Era Yayıncılık, 96 s.

Billur Köşk, Çeviren: Feza Özgen, 1973, İstanbul, Koza Yayınları 5. Çocuk Kitapları, 304 s.

Candan Dost, Çeviren: Ahmet Civan, 1997, İstanbul, Gendaş Kültür, 47 s.

De Profundis, Çeviren: Burhan Toprak, 1935, İstanbul, Vakit Kütüphanesi, 160 s.; 1948, İstanbul, İnkılâp Kitabevi, 148 s.

De Profundis: Mektup, Çeviren: Roza Hakmen, 1989, 1997, İstanbul, Can Yayınları, Dünya Yazarları 160, 183 s.

De Profundis, Çeviren: Yaşar Günenç, 1996, Ankara, Yaba Yayınları, 125 s.

Dorian Gray'in Portresi, Çeviren: Süreyya Sami Berkem, 1938, İstanbul, Hilmi Kitabevi: XI, 312 s.

Dorian Gray'in Portresi, Çevirenler: Ferhunde, Orhan Şaik Gökyay, 1968, İstanbul, Remzi Kitabevi, Dünya Muharrirlerinden Tercümeler Serisi: 23, 251 s.

Dorian Gray'in Portresi, Çeviren: Selâhattin Hilâv, 1968, İstanbul, Varlık Yayınları, 231 s; 1984, Sosyal Yayınlar, Dünya Klasikleri Dizisi 23, 237 s.

Dorian Gray'in Portresi, Çeviren: Vahdet Gültekin, 1985, İstanbul, Bilge Yayıncılık, Dünya Klasikleri Dizisi: 10, 330 s.

Dorian Gray'in Portresi, Çeviren: Nihal Yeğinobalı, 1990, Ankara, Engin Yayıncılık, Dünya Klasikleri Dizisi, 258 s.

Dünyanın Tek Gerçek Hayaleti, Çeviren: Erdal Alova, 1997, İstanbul, Gendaş Kültür, 47 s.

Ehemmiyetsiz Bir Kadın, Çeviren: Nurettin Sevin, 1964, Ankara, MEB Modern Tiyatro Eserleri Serisi: 46, 105 s.

Hikâyeler, Çeviren: Nurettin Sevin, 1945, 1989, 1990, 1992, Ankara, MEB Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 1118, 1162, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi: 246, 290, 98 s.

İdeal Bir Koca, Çeviren: İrfan Konur, 1940, İstanbul, Hilmi Kitabevi, 145 s.

İngilizce Hikâyeler: Oscar Wilde'dan Hikâyeler, Hazırlama Kurulu: Ayten E. Oray, Şükrü Meriç, Gordon Jones, 1982, 1991, İstanbul, Fono Mektupla Öğrenim Kurumu, İngilizce Hikâyeler Serisi: 4, 219 s.

Kırmızı Gül, 1983, İstanbul, Esin Yayınları, Çocuk Klasikleri: 2, 55 s.

Kızıl Rakkase: Salome, Çevirenler: D. R. Korok, S. M. Yurdatap, 1940, İstanbul, Güven Basımevi, 15 s.

Küçük Kral, Çeviren: A. Sabri Arayankul, 1980, İstanbul, Civ Civ Çocuk Yayınları, Yeni Dizi, 64 s.

Lady Windermere'in Yelpazesi, Çeviren: İrfan Konur Gürgen, 1938, İstanbul, Hilmi Kitabevi, no.42, 101 s.

Lady Windermere'in Yelpazesi, Çeviren: Hadiye Sayran, 1960, MEB, Ankara, Dünya Edebiyatından Tercümeler: 68, İngiliz Klasikleri, 116 s.

Model Milyoner: Öykü, Çeviren: Meral Alakuş, 1991, İstanbul, Bebekuş'un Kitapları 10, Dünya Öyküleri: 4, 127 s.

Muammasız Bir İsfenks, 1938, İstanbul, Remzi Kitabevi, 100 s.

Muhteşem Havai Fişek, Çeviren: Ahmet Civan, 1997, İstanbul, Gendaş Kültür, 47 s.

Mutlu Prens, Çeviren: Ülkü Tamer, 1960, İstanbul, Varlık Yayınları; 1973, İstanbul Koza Yayınları 6, Çocuk Kitapları, 266 s.; 1997, İstanbul, Remzi Kitabevi, Çocuk Klasikleri: 21, 88 s.

Mutlu Prens, Çeviren: Kezban Akcalı, 1971, İstanbul, Armağan Çocuk Klasikleri: 28, 256 s.

Mutlu Prens, Çeviren: Teoman Ergin, 1978, İstanbul, May Yayınları, Çocuk Dizisi, Yıldız Kitaplar: 14, 78 s.

Mutlu Prens, Çeviren: Çağla Erdoğan, 1986, İstanbul, Redhouse, Dünya Masalları: 14, 16 s.

Mutlu Prens, Çeviren: Nihal Yeğinobalı, 1989, İstanbul, Engin Yayıncılık, Dünya Çocuk Klasikleri Dizisi, 159 s.

Mutlu Prens, Hazırlayan: Melih Ergun, Ergun Yayınları 22, En Güzel Çocuk Kitapları, 72 s.

Mutlu Prens, Çeviren: Ozan Özhan, 1996, İstanbul, Era Yayıncılık, 96 s.

Mutlu Prens, Çeviren: Ahmet Civan, 1997, İstanbul, Gendaş Kültür, 78 s.

Mutlu Prens, Çeviren: Duygu Uğur, 1998, İstanbul, Epsilon Yayıncılık, 114 s.

Mutlu Prens ve Diğer Öyküler, Çeviren: Oya Alpar, 1994, İstanbul, İnkılâp Kitabevi, 183 s.

Nar Bahçesinde Gezinti, Çeviren: Emre Ak, 1999, Ankara, Öteki Yayınevi, 223 s.

Narlı Bahçe, Çeviren: Gülten Suveren, 1971, İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi, Minik Çocuk Kitapları: 1, 352 s.

Narlı Ev, Çeviren: Nurettin Sevin, 1939, İstanbul, Hilmi Kitabevi, no.55, 118 s.

Oscar Wilde, Hayatı, Eşsiz Hikâyeleri ve Cezaevi Anıları, Çeviren: Burhan Toprak, 1967, İstanbul, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, 142 s.

Oscar Wilde'dan Seçme Hikâyeler, Çeviren: Adnan Şaltı, 1964, İstanbul, Bahar Matbaası, 270 s.

Oscar Wilde: Seçme Hikâyeler, Çeviren: Orhan Düz, 1997, İstanbul, Şule Yayınları 62, Dünya Klasikleri Dizisi: 11, 174 s.

Oscar Wilde'ın Masalları, Çeviren: Şaziye Berin (Osmanlıca), 1927, İstanbul, Yeni Matbaa, 75 s.

Öyküler, Çeviren: Nurettin Sevin, 1999, Cumhuriyet Dünya Klasikleri Dizisi: 57-58.

Rading Zindanı Baladı, Çeviren: Özdemir Asaf, 1968, İstanbul, Yuvarlak Masa Yayınları; 1998, İstanbul, Broy Yayınları, 101 s.

Salome, Çeviren: Nurettin Sevin, 1935, İstanbul, Hilmi Kitabevi, 64 s.

Salome, Çeviren: Belma Aksun, 1971, İstanbul, Tercüman Kitapçılık, Resimli Klasikler Serisi: 3, 90 s.

Salome, 1986, İstanbul, Günaydın Dünya Klasikleri Serisi: 3, 97 s.

Şu Bizim Hortlak, 1983, İstanbul, Cem Yayınevi, Çocuk Dizisi, 64 s.

Violette'in Aşk Destanı, Çeviren: Emin Sınır, 1998, Ankara, Öteki Yayınevi, 126 s.

Yıldız Çocuğu, Çeviren: İ.C. Eti, 1955, Ankara, Doğuş Ltd. O. Matbaası, 36 s.

Yıldız Çocuk, Çeviren: Ülkü Tamer, 1973, İstanbul, Koza Yayınları 6, Çocuk Kitapları, 266 s.

Yıldız Çocuk, 1982, İstanbul, Genel Yayıncılık, 16 s.

Yıldız Çocuk, Çeviren: Ahmet Civan, 1997, İstanbul, Gendaş Kültür, 46 s.

Yıldız Çocuk ve Dört Masal, Hazırlayan: Nermin Milar, 1960, İstanbul, Maarif Kütüphanesi, Çocuk Yayınları: 1, 103 s.

Oscar Wilde Üstüne Kaynak Yapıtlar

Ackroyd, Peter, **The Last Testament of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Son Vasiyeti (New York, 1983, 1985, 1993)

Agate, James, **Oscar Wilde and the Theatre** / Oscar Wilde ve Tiyatro (1947, 1975)

Ainslie, Douglas, **Adventures, Social and Literary** / Toplumsal ve Yazınsal Serüvenler (Londra, 1922)

Allen, Clifford, **Homosexuality and Creative Genius** / Eşcinsellik ve Yaratıcı Deha (New York, 1967)

Amor, Anne Clark, **Mrs. Oscar Wilde: A Woman of Some Importance** / Mrs. Oscar Wilde: Önemli Bir Kadın (Londra, 1983)

Aslin, Elizabeth, **The Aesthetic Movement: Prelude to Art Nouveau** / Estetikçi Akım: Art Nouveau'nun Başlangıcı (Londra, New York, 1969)

Auden, W.H., **Forewords and Afterwords** / Önceleri ve Sonrası (New York, 1973)

Baker, H. Barton, **History of the London Stage and Its Famous Players (1576-1903)** / Londra Sahnesi ve Ünlü Oyuncularının Tarihi, 1576-1903 (Londra, 1904; New York, 1969)

Bartlett, Neil, **Who Was That Man?: A Present for Mr. Oscar Wilde** / Kimdi O Adam?: Mr. Oscar Wilde'a Bir Armağan (Londra, 1988; Londra, Harmondsworth, 1993)

Bartlett, Neil, **The Uses of Monotony: Repetition in the Language of Oscar Wilde, Jean Genet, Edmund White and Juan Goytisolo** / Tekdüzeliğin Kullanımları: Oscar Wilde, Jean Genet, Edmund White ve Juan Goytisolo'nun Dilinde Yinelemeler (Londra, 1994)

Batchelor, John Calvin ve McNeer, Craig (Derleyenler), **Oscar Wilde's Guide to Modern Living** / Modern Yaşam İçin Oscar Wilde Rehberi (1996)

Beckson, Karl (Derleyen), **Oscar Wilde: The Critical Heritage** / Oscar Wilde: Tehlikeli Bir Miras (Londra, 1970)

Beckson, Karl (Derleyen), **I Can Resist Everything Except Temptation: And Other Quotations from Oscar Wilde** / Günaha Çağrı Dışında Her Şeye Direnebilirim: Ve Oscar Wilde'dan Başka Alıntılar (1997)

Beckson, Karl, **The Oscar Wilde Encyclopedia** / Oscar Wilde Ansiklopedisi (New York, 1998)

Beerbohm, Max, **Letters to Reggie Turner** / Reggie Turner'e Mektuplar (Londra, 1964)

Behrendt, Patricia, **Oscar Wilde: Eros and Aesthetics** / Oscar Wilde: Eros ve Estetik (1991)

Bendz, Ernst Paulus, **Notes on the Literary Relationship Between Walter Pater and Oscar Wilde** / Walter Pater ve Oscar Wilde'ın Yazın İlişkileri Üstüne Notlar (1912)

Bendz, Ernst Paulus, **Reminiscences of Matthew Arnold in the Prose-Writings of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Düzyazılarında Matthew Arnold'un İzleri (1913)

Bendz, Ernst Paulus, **The Influence of Pater and Matthew Arnold in the Prose-Writings of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Düzyazılarında Pater ve Matthew Arnold'un Etkileri (Londra, 1914, 1969)

Bentley, Joyce, **The Importance of Being Constance** / Constance Olmanın Önemi (1983)

Berland, Ellen, **Form and Content in the Plays of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Oyunlarında Biçim ve İçerik (1970)

Billy, André, **L'Epoque 1900** / 1900 Dönemi (Paris, 1951)

Bird, Alan, **The Plays of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Oyunları (Londra, 1977)

Birnbaum, Martin, **Oscar Wilde, Fragments and Memories** / Oscar Wilde, Kırıntılar ve Anılar (Londra, New York, 1914, 1920)

Blanchard, Mary W., **Oscar Wilde's America: Counterculture in the Gilded Age** / Oscar Wilde'ın Amerika'sı: Parlak Bir Çağda Karşı Kültür (1998)

Blazquez, Jose Antonio G., **Oscar Wilde** / Oscar Wilde (Madrid, 1969)

Bloom, Harold (Derleyen), **Oscar Wilde: Modern Critical Views** / Oscar Wilde: Modern Eleştirel Görüşler (New York, 1985, 1991)

Bock, Eduard J., **Walter Pater's Einfluss auf Oscar Wilde** / Walter Pater'in Oscar Wilde Üstündeki Etkisi (Bonn, 1913)

Borelius, Birgit, **Oscar Wilde, Whistler and Colours** / Oscar Wilde, Whistler ve Renkler (1968)

Borghese, G.A., **Studi di Letteratura Moderne** / Modern Yazın Üstüne Bir Çalışma (Milano, 1920)

Borland, Maureen, **Oscar Wilde's Devoted Friend** / Oscar Wilde'ın Sadık Dostu (1990)

Brandreth, Gyles, **The Oscar Wilde Quotation Book: A Literary Companion** / Oscar Wilde'dan Alıntılar Kitabı: Yazınsal Bir Rehber (1995)

Brasol, Boris L., **Oscar Wilde: The Man, the Artist, the Martyr** / Oscar Wilde: Bir İnsan, Bir Sanatçı, Bir Şehit (Londra, 1938; New York, 1975)

Braybrooke, Patrick, **Oscar Wilde: A Study** / Oscar Wilde: Bir İnceleme (1930, 1970)

Brémont, Anna, Comtesse de, **Oscar Wilde and His Mother: A Memoir** / Oscar Wilde ve Annesi: Bir Anı (Londra, 1911; NewYork, 1972)

Broad, Lewis, **The Friendships and Follies of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Dostlukları ve Çılgınlıkları (Londra, 1954; New York, 1955)

Broad, Lewis, **The Truth about Oscar Wilde** / Oscar Wilde'la İlgili Gerçekler (1957)

Bronte, Diana, **The Influence of Oscar Wilde in the Life and Prose Fiction of André Gide** / André Gide'in Yaşamı ve Romanlarında Oscar Wilde'ın Etkileri (1969)

Brown, Julia Prewitt, **Cosmopolitan Criticism: Oscar Wilde's Philosophy of Art** / Kozmopolit Eleştiri: Oscar Wilde'ın Sanat Felsefesi (1997)

Bryne, Patrick, **The Wildes of Merrion Square: The Family of Oscar Wilde** / Merrion Meydanı'nın Wilde'ları: Oscar Wilde'ın Ailesi (Londra, New York 1953)

Calloway, Stephen, **The Exquisite Life of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Eşsiz Yaşamı (1997)

Chamberlin, J.E., **Ripe Was the Drowsy Hour: The Age of Oscar Wilde** / Olgunluk Bir Uykulu Andı: Oscar Wilde Çağı (New York, 1977)

Charlesworth, Barbara, **Dark Passages: The Decadent Consciousness in Victorian Literature** / Karanlık Geçitler: Victoria Dönemi Yazınında Çöküş Bilinci (Toronto, 1965)

Choisy, Louis Frédéric, **Oscar Wilde** (Paris, 1927)

Clarke, Austin, **The Celtic Twilight and the Nineties** / Kelt Şafağı ve Doksanlar (Dublin, 1969)

Coakley, **Oscar Wilde: The Importance of Being Irish** / Oscar Wilde: İrlandalı Olmanın Önemi (Dublin, 1994, 1995)

Cohen, Ed, **Talk on the Wilde Side: Toward a Genealogy of a Discourse on Male Sexualities** / Wilde Açısından Bir Konuşma: Erkek Cinselliğini İnceleme Amacıyla Bir Söyleşi (New York, Londra, 1992, 1993)

Cohen, Lester, **Oscar Wilde: A Play** / Oscar Wilde: Bir Oyun (New York, 1928)

Cohen, Philip K., **The Moral Vision of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Ahlak Görüşü (Londra, 1975, 1978, 1979)

Cooper-Pritchard, A.H., **Conversations with Oscar Wilde** / Oscar Wilde ile Söyleşiler (Londra, 1931; Pennsylvania 1973)

Coward, Noel, **After the Ball. Operetta Based on Oscar Wilde's Play "Lady Windermere's Fan"** / Balo'dan Sonra. Oscar Wilde'ın "Lady Windermere'in Yelpazesi" Oyunundan Uyarlanan Bir Operet (Londra, 1954)

Cox, Constance, **The Picture of Dorian Gray: A play in Two Acts, Adapted from Oscar Wilde's Novel** / Dorian Gray'in Portresi: Oscar Wilde'ın Romanından Uyarlanan İki Perdelik Oyun (Londra, 1948)

Croft-Cooke, Rupert, **The Unrecorded Life of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Kayda Geçmemiş Yaşamı (Londra, New York,1972)

D'Allessandro, Jean M. Ellis, **Hues of Mutability. The Waning Vision in Oscar Wilde's Narrative** / Değişimin Renkleri. Oscar Wilde'ın Öykülerinde Ölgün Görüntüler (Floransa, 1984)

D'Aurevilly, Jules Barbey, **Du Dandysme et de Georges Brummell** / Dandizm ve Georges Brummell (Paris, 1845)

Daffner, Hugo, **Salome. Ihre Gestalt in Geschichte und Kunst Dichtung - Bildende Kunst - Musik** / Salome'nin Tarihte, Sanatta, Şiirde ve Müzikteki Kimliği (Münih, 1912)

Danson, Lawrence, **Wilde's Intentions: The Artist in His Criticism** / Wilde'ın Niyetleri: Kendi Eleştirilerindeki Sanatçı (1997, 1998)

Defieber, Rudolf, **Oscar Wilde** (Heidelberg, 1934)

Deghy, Guy ve Waterhouse, Keith, **Café Royal: Ninety Years of Bohemia** / Café Royal: Doksan Yıllık Bohem Yaşamı (Londra, 1955)

De Langlade, Jacques, **Oscar Wilde, Ecrivan Français** / Bir Fransız Yazarı Olarak Oscar Wilde (Paris, 1975)

Delarue - Mardrus, Lucie, **Les Amours d'Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Aşkları (Paris, 1929)

Devoe, Alan, **The Portrait of Mr. Oscar Wilde** / Mr. Oscar Wilde'ın Portresi (New York, 1930)

Dollimore, Jonathan, **Sexual Dissidence: Augustine to Wilde, Freud to Foucault** / Cinsellik Üstüne Karşıt Görüşlülük: Augustine'den Wilde'a, Freud'dan Foucault'a (Oxford, 1991)

Donnelly, William Francis, **The Other Dorian Gray's** / Öteki Dorian Gray'ler (1935)

Douglas, Alfred Bruce, **Oscar Wilde and Myself** / Oscar Wilde ve Ben (Londra, New York, 1914, 1919, 1976)

Douglas, Alfred Bruce, **Freundschaft mit Oscar Wilde** / Oscar Wilde'la Dostluk (Leipzig, 1929)

Douglas, Alfred Bruce, **The Autobiography** / Özyaşamöyküsü (Londra, 1929)

Douglas, Alfred Bruce, **Without Apology** / Özür Dilemeden (1938)

Douglas, Alfred Bruce, **Oscar Wilde: A Summing-Up** / Oscar Wilde: Bir Özetleme (Londra, 1940, 1950, 1962)

Dowling, Linda C., **Aestheticism and Decadence: A Selective Annotated Bibliography** / Estetikçilik ve Çöküş: Açıklamalı Seçilmiş Kaynakça (New York, Londra, 1977)

Eagleton, Terry, **Saint Oscar** / Aziz Oscar (1989)

Eckhoff, Lorentz, **The Aesthetic Movement in English Literature** / İngiliz Yazınında Estetikçi Akım (Oslo, 1959)

Edwards, O.D., **The Fireworks of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Havai Fişekleri (Londra, 1989)

Edwards, Pamela Kathleen, **Bernard Shaw and Oscar Wilde: A Portrait of Two Dubliners** / Bernard Shaw ve Oscar Wilde: İki Dublinli'nin Portresi (1963)

Ellis, Vivian, **So Romantic. A Musical Adapted from Oscar Wilde's "The Importance of Being Earnest"** / Öyle Romantik ki... Oscar Wilde'ın "Ciddi Olmanın Önemi" Yapıtının Müzikli Oyun Uyarlaması (Londra, 1950)

Ellis, Vivian, **Half in Earnest, A Musical Adaptation of "The Importance of Being Earnest" and Other Works of Oscar Wilde** / Yarı Ciddi. Oscar Wilde'ın "Ciddi Olmanın Önemi" ve Öteki Yapıtlarından Bir Müzikli Oyun Uyarlaması (Londra, 1957)

Ellmann, Richard, **Eminent Domain** / Seçkin Bir Kişilik (New York, 1967)

Ellmann, Richard (Derleyen), **Oscar Wilde: A Collection of Critical Essays** / Oscar Wilde: Eleştirel Denemeler Derlemesi (Englewood, Cliffs, N.J., 1969, 1986)

Ellmann, Richard (Derleyen), **The Artist As Critic: Critical Writings of Oscar Wilde** / Eleştirmen Olarak Bir Sanatçı: Oscar Wilde'ın Eleştiri Yazıları (New York, Londra, 1969, 1982)

Ellmann, Richard ve Espey, John, **Oscar Wilde: Two Approaches** / Oscar Wilde: İki Yaklaşım (1977)

Ellmann, Richard, **Four Dubliners: Wilde, Yeats, Joyce and Beckett** / Dört Dublinli: Wilde, Yeats, Joyce ve Beckett (1987)

Ellmann, Richard, **Oscar Wilde** (Londra, New York, 1987, 1988)

Ellmann, Richard, **The Trial of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Davası (1996)

Eltis, Sarah, **Anarchism, Feminism and Socialism in the Plays of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Oyunlarında Anarşi, Feminizm ve Sosyalizm (Oxford, 1993)

Eltis, Sos, **Revising Wilde: Society and Subversion in the Plays of Oscar Wilde** / Wilde'ın Yeniden Gözden Geçirilmesi: Oscar Wilde'ın Oyunlarında Toplum ve Yıkım (1996)

Epstein, Jacob, **The Oscar Wilde Memorial** / Oscar Wilde Abidesi (1912)

Ericksen, Donald H., **Oscar Wilde** (Boston, 1977, 1978)

Ervine, St John, **Oscar Wilde: A Present Time Appraisal** / Oscar Wilde: Güncel Bir Değerlendirme (Londra, 1951; New York, 1952)

Farmer, Albert J., **Le Mouvement Esthétique et Décadent' en Angleterre 1873-1900** / İngiltere'de Estetikçilik ve Dekadans Hareketi 1873-1900 (Paris, 1931)

Fehr, Bernhard, **Studien Oscar Wilde's Gedichten** / Oscar Wilde'ın Şiirleri Üstüne Bir Çalışma (Berlin, 1918)

Felstiner, John, **The Lies of Art** / Sanatın Yalanları (New York, 1972)

Fido, Martin, **The Dramatic Life and Fascinating Times of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Dramatik Yaşamı ve Büyüleyici Çağı (1997)

Fido, Martin, **Oscar Wilde** (Londra, 1973, 1976, 1984, 1985)

Fido, Martin, **Oscar Wilde: An Illustrated Biography** / Oscar Wilde: Resimli Bir Özgeçmiş (New York, 1985)

Finger, Charles Joseph, **An Outline of the Works of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Yapıtlarının Ana Hatları (1925)

Finzi, John C. (Derleyen), **Oscar Wilde and His Literary Circle** / Oscar Wilde ve Yazın Çevresi (1957)

Fish, Arthur, **Oscar Wilde as Editor** / Bir Editör Olarak Oscar Wilde (1913)

Flake, Otto, **Versuch über Oscar Wilde** / Oscar Wilde Üstüne Bir Deneme (Münih, 1946)

Flanagan Behrendt, Patricia, **Oscar Wilde: Eros and Aesthetics** / Oscar Wilde: Eros ve Estetik (Londra, 1991)

Flint, F.S., **The Poetry of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Şiiri (1909)

Foldy, Michael S., **The Trials of Oscar Wilde: Deviance, Morality, and Late-Victorian Society** / Oscar Wilde'ın Davaları: Sapkınlık, Ahlak ve Geç Viktoria Dönemi Toplumu (1997)

Franci, Giovanna, **Il Sistema del Dandy: Wilde, Beardsley, Beerbohm** / Dandilik Düzeni: Wilde, Beardsley, Beerbohm (Bolonya, 1977)

Franzero, C.M., **Vita di Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Yaşamı (Floransa, 1938)

Freedman, Jonathan, **Oscar Wilde: A Collection of Critical Essays: New Century Views** / Oscar Wilde: Bir Eleştirel Denemeler Derlemesi: Yeni Yüzyıl Görüşleri (1994)

Freedman, Morris, **The Modern Impulse** / Modern Dürtü (Londra, 1967)

Frewin, Leslie ve Nicholls, Mark, **The Importance of Being Oscar: The Wit and Wisdom of Oscar Wilde Set Against His Life and Times** / Oscar Olmanın Önemi: Yaşamı ve Çağına Göre Oscar Wilde'da Nükte ve Bilgelik (Londra, 1980, 1986, 1987)

Fryer, Jonathan, **André and Oscar: Gide, Wilde and the Gay Art of Living** / André ve Oscar: Gide, Wilde ve Eşcinsel Bir Yaşam Sanatı (1997)

Fuller, Cynthia, **Oscar Wilde's Critical Dialogues** / Oscar Wilde'ın Eleştirel Konuşmaları (1967)

Gagnier, Regenia, **Idylls of the Marketplace: Oscar Wilde and the Victorian Public** / Pazaryerinin Mutlu Manzaraları: Oscar Wilde ve Victoria Çağı'nda Kamuoyu (Stanford, California; Aldershot, 1986, 1987)

Gagnier, Regenia (Derleyen), **Critical Essays on Oscar Wilde** / Oscar Wilde Üstüne Eleştirel Denemeler (New York, 1991)

Garde, Noel I., **Jonathan to Gide: The Homosexual in History** / Jonathan'dan Gide'e: Tarihte Eşcinsel (New York, 1964)

Gardiner, Juliet, **Oscar Wilde: A Life in Letters, Writings and Wit** / Oscar Wilde: Mektuplar, Yazılar ve Nüktelerdeki Yaşamı (Londra, 1995, 1997)

Gide, André, **Recollections of Oscar Wilde** / Oscar Wilde Üstüne Anımsamalar (Boston, Londra, 1906; Londra, 1959)

Gide, André, **Oscar Wilde** (Paris, 1910; Londra, 1951)

Gide, André, **Journal 1889-1939** / Günlük 1889 - 1939 (Paris, Londra,1949)

Gillespie, Michael Patrick, **The Picture of Dorian Gray: "What the World Thinks of Me"** / Dorian Gray'in Portresi: "Dünya Benim İçin Ne Düşünüyor" (1994)

Gillespie, Michael Patrick, **Oscar Wilde and the Poetics of Ambiguity** / Oscar Wilde ve Belirsizliğin Şiirselliği (1996)

Goodman Jonathan (Derleyen), **The Oscar Wilde File** / Oscar Wilde Dosyası (Londra, 1986, 1988, 1989, 1995)

González-Ruano, César, **Notes Sobre Oscar Wilde** / Oscar Wilde Üstüne Notlar (Madrit, 1925)

Gount, William, **The Aesthetic Adventure** / Estetikçi Serüven (Londra, 1945)

Green, William, **Oscar Wilde and the Bunburys** / Oscar Wilde ve Bunbury'ler (1978)

Greve, Felix Paul, **Oscar Wilde** (Berlin, 1911)

Greve, Felix Paul, **Wilde und das Drama** / Wilde ve Dramı (Viyana, Leipzig, 1908)

Guérard, Albert L., **Art for Art's Sake** / Sanat İçin Sanat (New York, 1936, 1963)

Hahn, Johann G., **Oscar Wilde** (Münich, 1906)

Hall, Desmond, **I Give You Oscar Wilde. A Biographical Novel** / Size Oscar Wilde'ı Veriyorum. Biyografik Bir Roman (Londra, New York, 1965)

Harborough, Robert, **The Life of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Yaşamı (1906)

Hardwick, Michael, **The Osprey Guide to Oscar Wilde** / Osprey'in Oscar Wilde Rehberi (1973)

Harris, Frank, **Mr. and Mrs. Daventry. A Play in Four Acts. Based on the Scenario by Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Senaryosundan Gerçekleştirilen Dört Perdelik Oyun (Londra, 1956)

Harris, Frank, **Oscar Wilde: His Life and Confessions** / Oscar Wilde: Yaşamı ve İtirafları (New York, 1916, 1930, 1974; Bernard Shaw'un anılarıyla, Londra, 1938; 1965, 1978, 1983, 1992, 1997)

Harris, Frank, **Contemporary Portraits** / Çağdaş Portreler (Londra, 1915)

Hartley, Kelver, **Oscar Wilde. L'Influence Française dans son Oeuvre** / Oscar Wilde. Yapıtlarında Fransız Etkisi (Paris, 1935)

Helfand, Michael S., **Anarchy and Culture: The Evolutionary Turn of Cultural Criticism in the Work of Oscar Wilde** / Anarşi ve Kültür: Oscar Wilde'ın Yapıtlarında Kültürel Eleştirinin Evrimsel Dönüşümü (1978)

Hewetson, Cecil, **Wit and Wisdom of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'da Nükte ve Bilgelik (Londra, 1960; New York, 1967)

Hichens, Robert Smythe, **The Green Carnation. [A novel exposing the Wilde-Douglas friendship]** / Yeşil Karanfil. [Wilde'la Douglas arasındaki dostluğu açıklayan bir roman] (Londra 1894; New York, 1895, 1970)

Hirai, Hiroshi, **The Life of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Yaşamı (Tokyo, 1971)

Hoare, Philip, **Wilde's Last Stand** / Wilde'ın Son Durağı (1998)

Holland, Merlin, **The Wilde Album** / Wilde Albümü (Londra, 1997)

Holland, Vyvyan, **Son Of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Oğlu (Londra, 1954, 1979; New York, 1954; West Port, Conn. 1973; Oxford, 1988)

Holland, Vyvyan, **Once upon a Time: A Critical Note on Oscar Wilde's Fairy Stories** / Bir Zamanlar: Oscar Wilde'ın Peri Masalları Üstüne Eleştirel Bir Not (New York, 1954)

Holland, Vyvyan, **The 'Lost' Scene from Oscar Wilde's The Importance of Being Earnest** / Oscar Wilde'ın Ciddi Olmanın Önemi Yapıtının "Yitirilmiş" Bir Sahnesi (1955)

Holland, Vyvyan, **Oscar Wilde: A Pictorial Biography** / Oscar Wilde: Resimli Bir Özgeçmiş (Londra, 1960, 1961); Amerikan basımı **Oscar Wilde and His World** / Oscar Wilde ve Dünyası (New York, 1960; Paris, 1963)

Holland, Vyvyan, **Oscar Wilde** (Londra, 1988, 1997)

Hopkins, R. Thurston, **Oscar Wilde: A Study of the Man and His Work** / Oscar Wilde: Kişiliği ve Yapıtları Üstüne Bir Çalışma (Londra, 1913, 1978)

Horan, Patrick M., **The Importance of Being Paradoxical** / Paradoksal Olmanın Önemi (1997)

Horodisch, Abraham, **Oscar Wilde's "Ballad of Reading Gaol": A Bibliographical Study** / Oscar Wilde'ın "Reading Zindanı Baladı": Bir Kaynakça Çalışması (New York, 1954)

Housman, Laurence, **Gespräche mit Oscar Wilde** / Oscar Wilde'la Söyleşiler (Berlin, 1925)

Hough, Graham Goulden, **The Artist as a Man of Action** / Eylem Adamı Olarak Sanatçı (1954)

Howe, P. P., **Dramatic Portraits** / Tiyatro Portreleri (New York, 1913, 1969)

Hunter, Jeremy ve McRae, John, **Oscar: The Importance of Being Wilde** / Oscar: Wilde Olmanın Önemi (Londra, 1991)

Hyde, Mary, **Bernard Shaw and Lord Alfred Douglas: A Correspondence** / Bernard Shaw ve Lord Alfred Douglas: Bir Yazışma (1982)

Hyde, H. Montgomery, **Cases that Changed the Law** / Yasaları Değiştiren Davalar (Londra, 1951)

Hyde, H. Montgomery, **The Trials of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Davaları (Londra, 1948); **The Three Trials of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Üç Davası (New York, 1956, 1973; Londra 1962).

Hyde, H. Montgomery, **Famous Trials: Oscar Wilde** / Ünlü Davalar: Oscar Wilde (1962, 1994)

Hyde, H. Montgomery, **Oscar Wilde: The Aftermath** / Oscar Wilde: Sonrası (Londra, New York, 1963)

Hyde H. Montgomery, **The Love That Dared Not Speak Its Name: A Candid History of Homosexuality in Britain** / Adını Açıklamaktan Bile Çekinmiş Bir Sevgi: İngiltere'de Eşcinselliğin Açık Tarihi (1970)

Hyde, H. Montgomery, **Oscar Wilde** (Londra, 1975, 1988, 1990; New York, 1981)

Hyde, H. Montgomery, **Oscar Wilde: A Biography** / Oscar Wilde: Bir Özgeçmiş (Londra, 1975, 1976, 1977)

Hyde, H. Montgomery, **The Annotated Oscar Wilde** / Açıklamalı Oscar Wilde (Londra, 1982)

Hyland, Paul (Derleyen), **Irish Writing: Exile and Subversion** / İrlandalı Yazarlar: Sürgün ve Bozgunculuk (Londra, 1991)

Ihring, Erwin, **Das Paradoxon bei Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Paradoksu (Marburg, 1934)

Ingleby, Leonard Cresswell, **Oscar Wilde** (Londra, 1907; New York, 1908)

Ingleby, Leonard Cresswell, **Oscar Wilde: Some Reminiscences** / Oscar Wilde: Birkaç Anımsama (Londra, 1912; Pennsylvania, 1972)

Jackson, Holbrook, **The Eighteen Nineties: A Review of Art and Ideas at the Close of the Nineteenth Century** / Bin Sekiz Yüz Doksanlar: On Dokuzuncu Yüzyılın Sonunda Sanat ve Düşünce Üstüne Bir İnceleme (Londra, 1913; New York, 1966)

Jackson, John Wise (Derleyen), **Aristotle at Afternoon Tea: the Rare Oscar Wilde** / Bir Akşamüstü Çayında Aristotales: Ender Bir Kişi, Oscar Wilde (Londra, 1991)

Jagendorf, Patrick, **Oscar Wilde and the Aesthetic Imagination** / Oscar Wilde ve Estetikçi Düş Gücü (1970)

Joad, Cyril E.M., **Decadence: A Philosophical Inquiry** / Çöküş: Felsefe Açısından Bir Sorgulama (Londra, 1948)

Johnson, R.V., **Aestheticism** / Estetikçilik (Londra, 1969)

Juan, Arbo, Sebastian, **Oscar Wilde** (Madrid, 1960)

Juan, E. San, **The Art of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Sanatı (1996)

Jullian, Philippe, **Oscar Wilde** [Çeviren: Violet Wyndham] (Paris, Londra, 1967, 1968; Londra, New York, 1969; Londra, 1971, 1986, 1994)

Kaplan, Joel H. ve Stowell, Sheila **Theatre and Fashion: Oscar Wilde to the Suffragettes** / Tiyatro ve Moda: Oscar Wilde'dan Kadın Hakları Eylemlerine (Cambridge, 1994, 1995)

Kaufman, Moises, **Gross Indecency: A Play on Three Trials of Oscar Wilde** / Büyük Uygunsuzluk: Oscar Wilde'ın Üç Davası Üstüne Bir Oyun (New York, Toronto, 1998)

Kelly, Gregory P., **The Christian Aesthetic of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'da Hıristiyan Estetiği (Oxford Üniversitesi, 1988)

Kenilworth, Walter Winston, **A Study of Oscar Wilde** / Oscar Wilde Üstüne Bir Çalışma (New York, 1912, 1972)

Knight, G. Wilson, **The Christian Renaissance** / Hıristiyan Rönesansı (1962)

Knox, Melissa, **Oscar Wilde: A Long and Lovely Suicide** / Oscar Wilde: Uzun ve Güzelim Bir İntihar (New Haven, Londra, 1994, 1996)

Kohl, Norbert (Derleyen), **Oscar Wilde: Leben und Werk in Daten und Bildern** / Oscar Wilde'ın Yaşamı: Veriler ve Resimlerle (Frankfurt, 1976, 1986)

Kohl, Norbert, **Oscar Wilde: Das Literarische Werk Zwischen Provokation und Anpassung** / Oscar Wilde: Kışkırtma ve Uyum Arasında Yazınsal Bir Yapıt (Heidelberg, 1980); **Oscar Wilde: The Works of a Conformist Rebel** / Oscar Wilde: Konformist Bir Başkaldırıcının Yapıtları (New York, Cambridge, 1980, 1989)

Kronenberger, Louis, **Oscar Wilde** (Boston, Toronto, 1976)

Kronenberger, Louis, **The Thread of Laughter** / Kahkaha İpliği (1952)

Kumar, Shiv (Derleyen), **British Victorian Literature** / Viktorya Döneminde İngiliz Yazını (New York, 1969)

La Jeunesse, Ernest, **Recollections of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'la İlgili Anımsamalar (1908)

Langtry, Lillie, **The Days I Knew** / Bildiğim Günler (Londra, 1925)

Lavrin, Sanko, **Aspects of Modernism from Wilde to Pirandello** / Wilde'dan Pirandello'ya Modernliğin Yönleri (Londra, 1935, 1968)

Lawler, Donald L., **An Enquiry into Oscar Wilde's Revisions of the "Picture Of Dorian Gray"** / Oscar Wilde'ın "Dorian Gray'in Portresi"nde Yaptığı Değişiklikler Üstüne Bir Sorgulama (New York, Londra, 1969, 1988)

Lazar, **The Ghost Epigrams of Oscar Wilde as Taken Down Through Automatic Writing by Lazar** / Lazar Tarafından Otomatik Yazımla Saptanan Oscar Wilde'ın Hayalet Nükteleri (New York, 1928)

Leach, Maria (Derleyen), **The Importance of Being a Wit: The Insults of Oscar Wilde** / Nükteci Olmanın Önemi: Oscar Wilde'ın Aşağılamaları (1997)

Le Gallienne, Richard, **The Romantic '90s** / Romantik 90'lar (New York 1925)

Lemonnier, Léon, **La Vie d'Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Yaşamı (Paris, 1931)

Lemonnier, Léon, **Oscar Wilde** (Paris, 1938)

Lester, John A., **Journey Through Despair 1880-1914: Transformation in British Literary Culture** / Umutsuzluk İçinde Bir Gezi 1880-1914: İngiliz Yazın Kültüründe Değişim (Princeton, 1968)

Leverson, Ada, **Letters to the Sphinx from Oscar Wilde, with Reminiscences of the Author** / Yazarın Anılarıyla Oscar Wilde'dan Sfenks'e Mektuplar (Londra,1930)

Lewis, Lloyd ve Smith, Henry Justin, **Oscar Wilde Discovers America [1882]** / Oscar Wilde Amerika'yı Keşfediyor [1882] (New York, 1936, 1967)

Livingston, Brenda Mae, **Oscar Wilde and the Tragic Mode** / Oscar Wilde ve Trajik Bir Yaşam (1972)

Loeser, Norbert, **"Nietzsche en Wilde" en Andere Essays** / "Nietzsche ve Wilde" ve Öteki Denemeleri (Amsterdam, 1960)

Lounsbery, G. Constant, **The Picture of Dorian Gray. A Play in Three Acts and Prologue. From the Romance of Oscar Wilde** / Dorian Gray'in Portresi. Üç Perdelik Bir Oyun ve Prolog. Oscar Wilde'ın Romanından Uyarlama (Londra, 1913)

Lutyens, Emily, Lady, **And So Wilde Came to Lunch** / Demek Wilde Öğle Yemeğine Geldi? (1954)

Mac Anna, Ferdia, **An Anthology of Irish Comic Writing** / İrlanda Mizah Yazıları Antolojisi (1995)

MacLiammóir, Micheál, **The Importance of Being Oscar** / Oscar Olmanın Önemi (Dublin, 1963, 1978, 1995)

Mahaffey, Vicki, **Shattered Images, Playful Desires: Wilde, Yeats, Joyce, and the Irish Experiment** / Parçalanmış İmgeler, Neşe Dolu Dilekler: Wilde, Yeats, Joyce ve İrlanda Deneyi (1998)

Malevinsky, Moses. L., **The Science of Play Writing** / Oyun Yazarlığı Bilimi (New York, 1925)

Mason, Stuart (Derleyen), **Impressions of America by Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Amerika İzlenimleri (1906)

Mason, Stuart (Derleyen), **Oscar Wilde: Art and Morality: A Defence of "The Picture of Dorian Gray"** / Oscar Wilde: Sanat ve Ahlak: "Dorian Gray'in Portresi" Üstüne Bir Savunma (Londra, 1907, 1908); **Art and Morality: A Record of the Discussion Which Followed the Publication of "Dorian Gray"** / Sanat ve Ahlak: "Dorian Gray"in Yayınlanmasından Sonraki Tartışmaların Belgeleri (Londra, 1912; New York, 1971)

Mason, Stuart (Derleyen), **Oscar Wilde: Three Times Tried** / Oscar Wilde: Üç Kez Mahkeme Edildi (Londra, 1912)

Mason, Stuart, **An Oscar Wilde Dictionary** / Oscar Wilde Sözlüğü (Londra, 1914)

Mason, Stuart, **Oscar Wilde and the Aesthetic Movement** / Oscar Wilde ve Estetikçi Akım (1920, 1971)

Mason, Stuart, **Bibliography of Oscar Wilde** / Oscar Wilde Kaynakçası (Londra, 1914; Özel Basım: Edinburgh, 1908; Londra, 1967; Boston,1972, 1977)

Mason, Stuart, **A Bibliography of the Poems of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Şiirlerinin Kaynakçası (Londra, 1907)

Masur, Gerhard, **Prophets of Yesterday: Studies in European Culture 1890-1914** / Dünün Peygamberleri: Avrupa Kültürü Üstüne Çalışmalar 1890-1914 (New York, 1961; Londra, 1963)

McCann, Sean (Derleyen), **The Wit of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Nükteciliği (Londra, 1969; Dublin, 1991)

McCormick, Jerusha (Derleyen), **Wilde the Irishman** / İrlandalı Wilde (1998)

Melville, Joy, **Mother of Oscar: the Life of Jane Francesca Wilde** / Oscar'ın Annesi: Jane Francesca Wilde'ın Yaşamı (Londra, 1994, 1998)

Merle, Robert, **Oscar Wilde** (Paris, 1948, 1984)

Michels, Ian, **Monologues from Oscar Wilde** / Oscar Wilde'dan Monologlar (1989)

Mikhail, Edward Halim, **Oscar Wilde: An Annotated Bibliography of Criticism** / Oscar Wilde: Açıklamalı Eleştiri Kaynakçası (Londra, 1978)

Mikhail, Edward Halim (Derleyen), **Oscar Wilde: Interviews and Recollections** / Oscar Wilde: Söyleşiler ve Anımsamalar. 2 cilt. (Londra, 1978, 1979)

Mikolyzk, Thomas A. (Derleyen), **Oscar Wilde: An Annotated Bibliography** / Oscar Wilde: Açıklamalı Bir Kaynakça (Westport, Conn.; Londra, 1993)

Miller, Robert Keith, **Oscar Wilde** (New York, 1982)

Miller, Marion Mills, **The Picture of Dorian Gray. Dramatized from the Novel of That Name by Oscar Wilde** / Dorian Gray'in Portresi. Oscar Wilde'ın Aynı Adlı Romanından Bir Tiyatro Uyarlaması (New York, 1931)

Moers, Ellen, **The Dandy: Brummell to Beerbohm** / Dandi: Brummell'den Beerbohm'a (New York, Londra, 1960; Lincoln, Nebr., 1978)

More, Paul Elmer, **With the Wits** / Nüktecilerle (Boston, 1919)

Morgan, Margery, **File on Wilde** / Wilde Üstüne Bir Dosya (Londra, 1990)

Morley, Sheridan, **Oscar Wilde** (Londra, 1976, 1997)

Nassaar, Christopher S., **Into the Demon Universe: A Literary Exploration of Oscar Wilde** / Şeytan Evreninde: Oscar Wilde'ın Yazınsal Araştırılması (New Haven, Londra, 1974)

Nelson, Walter W., **"Oscar Wilde in Sweden" and Other Essays** / "Oscar Wilde İsveç'te" ve Öteki Denemeler (Dublin, 1965)

Nelson, Walter W., **Oscar Wilde and the Dramatic Critics: a Study in Victorian Theatre** / Oscar Wilde ve Tiyatro Eleştirmenleri: Viktoria Tiyatrosu Üstüne Bir Çalışma (Lund, 1989)

Nunokawa, Jeff, **Oscar Wilde** (1994, 1995)

O'Brian, Kevin, **Oscar Wilde in Canada: An Apostle for the Arts** / Oscar Wilde Kanada'da: Bir Sanat Havarisi (Toronto, 1982)

Ojala, Oatos, **Aestheticism and Oscar Wilde** / Estetikçilik ve Oscar Wilde, **Volume I, Life and Letters** / Cilt I, Yaşamı ve Mektupları; **Volume II, Literary Style** / Cilt II, Yazın Biçimi (Helsinki, 1954, 1957, 1980)

Omasreiter, Ria, **Oscar Wilde: Epigone, Aesthet und Wit** / Oscar Wilde: Kötü Halef, Estetikçi ve Nükteci (Heidelberg, 1978)

Osborne, John, **The Picture of Dorian Gray: A Moral Entertainment; Adapted from the Novel by Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Romanından Uyarlanan Ahlakçı Bir Eğlence (Londra, 1973)

O'Sullivan, Vincent, **Aspects of Wilde** / Wilde'ın Yönleri (New York 1936, 1938, 1976)

O'Sullivan, Vincent, **Opinions** / Düşünceler (Londra, 1959)

Page, Norman, **An Oscar Wilde Chronology** / Bir Oscar Wilde Kronolojisi (1991)

Pearson, Hesketh, **Modern Man and Mummers** / Modern İnsan ve Pandomimciler (Londra, New York, 1921)

Pearson, Hesketh, **The Life of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Yaşamı (Londra, 1946, 1949, 1954, 1960, 1966, 1975, 1978, 1980); Ayrıca: **Oscar Wilde: His Life and Wit** / Oscar Wilde: Yaşamı ve Nükteciliği (New York, 1946)

Pennington, Michael, **An Angel for a Martyr: Jacob Epstein's Tomb for Oscar Wilde** / Kutsal Şehide Bir Melek: Jacob Epstein'in Oscar Wilde İçin Yaptığı Mezar (1987)

Peters, Frederick, **The Riddle of "De Profundis"** / "De Profundis" Bilmecesi (1945)

Pfister, Manfred, **Oscar Wilde: "The Picture of Dorian Gray"** / Oscar Wilde: "Dorian Gray'in Portresi" (Münih, 1986)

Pine, Richard, **Oscar Wilde** (Dublin, 1983, 1988)

Pine, Richard, **Thief of Reason: Oscar Wilde and Modern Ireland** / Akıl Hırsızı: Oscar Wilde ve Modern İrlanda (1995)

Pollard, Percival, **Their Day in Court** / Mahkemedeki Günleri (New York, 1909)

Powell, Kerry, **Oscar Wilde and the Theatre of the 1890's** / Oscar Wilde ve 1890'lar Tiyatrosu (Cambridge, 1990)

Powys, John Cowper, **Essays on Joseph Conrad and Oscar Wilde** / Joseph Conrad ve Oscar Wilde Üstüne Denemeler (1923)

Praz, Mario, **La Carne, la Morte e il Diavolo Nella Letteratura Romantica** / Romantik Yazında Beden, Ölüm ve Şeytan (Milano, Roma, 1930); İtalyanca'dan Çeviren Angus Davidson, **The Romantic Agony** / Romantik Acı (Londra, 1933; New York, 1956)

Pritchard, A.H.C., **Conversations with Oscar Wilde** / Oscar Wilde'la Söyleşiler (1931)

Queensberry, Francis A., **Oscar Wilde and the Black Douglas** / Oscar Wilde ve Kara Douglas (Londra, New York, 1949, 1977)

Quintus, John A., **Moral Dimensions in the Works of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Yapıtlarında Ahlaksal Boyutlar (1975)

Raby, Peter (Derleyen), **Oscar Wilde** (New York, Cambridge, 1988)

Raby, Peter, **The Cambridge Companion to Oscar Wilde** / Oscar Wilde Üstüne Cambridge Rehberi (1997)

Rank, Otto, **The Double: A Psychoanalytic Study** / Çift Kişilik. Psikanalitik Bir Çalışma (North Carolina, 1971)

Ransome, Arthur, **Oscar Wilde: A Critical Study** / Oscar Wilde: Eleştirel Bir Çalışma (Londra, New York 1912; Londra 1913; New York, 1971)

Ransome, Arthur, **Oscar Wilde in Paris** / Oscar Wilde Paris'te (1911)

Raymond, Jean Paul ve Ricketts, Charles, **Oscar Wilde: Recollections** / Oscar Wilde: Anımsamalar (Londra, 1932; New York 1933; Folcroft, Penn., 1969)

Raymond, Jean Paul ve Ricketts, Charles, **Beyond the Threshold** / Eşiğin Ötesinde (1929)

Redman, Alvin (Derleyen), **The Epigrams of Oscar Wilde: An Anthology** / Oscar Wilde'ın Nükteleri: Bir Antoloji (Londra, Sydney 1952; New York, 1954; Londra, 1962, 1996)

Redman, Alvin (Derleyen), **The Wit and Humor of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah (New York, Dover, 1959, 1962, 1980)

Renier, G. J., **Oscar Wilde** (New Yok, 1933; Londra, New York, 1938)

Ricketts, Charles, **Oscar Wilde: Recollections** / Oscar Wilde'la İlgili Anımsamalar (Londra, 1932; New York, 1933; Folcroft, Pen., 1969)

Robertson, W. Graham, **Time Was** / O Zamandı (Londra, 1931)

Robins, Elizabeth, **Both Sides of the Curtain** / Perdenin İki Yanı (Londra, 1940)

Rodgers, W.R. (Derleyen), **Irish Literary Portraits** / İrlandalı Yazarların Portreleri (Londra, 1972)

Roditi, Edouard, **Oscar Wilde** (Norfolk, Conn., 1947, 1986, 1987)

Roditi, Edouard, **Oscar Wilde: A Critical Guidebook** / Oscar Wilde: Eleştirel Bir Rehber (Norfolk, Conn., 1947)

Rolfe, Alastair (Derleyen), **Nothing Except My Genius** / Dehamdan Başka Hiçbir Şey (Londra, New York, 1997)

Rosenblatt, Louise, **L'Idée de L'art pour L'art Dans la Littérature Anglaise Pendant la Période Victorienne** / Viktoria Dönemi İngiliz Yazınında Sanat İçin Sanat Kavramı (Paris, 1931)

Ross, Margery, **Robert Ross: Friend of Friends** / Robert Ross: Dostların Dostu (Londra, 1952)

Rostand, Maurice, **Der Prozess Oscar Wilde** / Oscar Wilde Davası (Paris, 1951)

Rothenstein, William, **Men and Memories; Recollections 1872-1900** / İnsanlar ve Anılar; Anımsamalar 1872-1900 (Londra, 1931)

Roy, Emil, **British Drama Since Shaw** / Shaw'dan Bu Yana İngiliz Tiyatrosu (1972)

Rudnicki, Stefan, **Wilde: The Novel of the Screenplay** / Wilde: Senaryonun Romanı (1997)

Russell, Henry (Derleyen), **The Sayings of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Özdeyişleri (Londra, 1989)

Ryckebusch, Jules Robert, **Blue China: the Philosophy Of Oscar Wilde in Relationship to his Plays** / Mavi Porselen: Oscar Wilde'ın Oyunlarındaki Felsefesi (1965)

Ryskamp, Charles (Derleyen), **Wilde and the Nineties: An Assay and an Exhibition** / Wilde ve Doksanlar: Bir Deneme ve Bir Sergi (1966)

Sahei, Surendra, **English Drama 1865-1900** / İngiliz Tiyatrosu 1865-1900 (Yeni Delhi, 1970)

Saltus, Edgar, **Oscar Wilde: An Idler's Impression** / Oscar Wilde: Bir Aylağın İzlenimi (Chicago, 1917; New York, 1968)

San Juan, Epifanio, Jr, **The Art of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Sanatı (Princeton, N.J., Londra, 1967; Londra, 1978)

Sandulescu, C. George (Derleyen), **Rediscovering Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ı Yeniden Keşfetmek (1994, 1995)

Satzinger, Christa, **The French Influences on Oscar Wilde's "The Picture of Dorian Gray" and "Salome"** / Oscar Wilde'ın "Dorian Gray'in Portresi" ve "Salome" Yapıtlarında Fransız Etkileri (1995)

Sawers, Geoff, **A Ladder for Mr. Oscar Wilde** / Bay Oscar Wilde İçin Bir Merdiven (1997)

Schaffner, Roland, **Die Salome-Dichtungen von Flaubert, Laforgue, Wilde und Mallarmé** / Flaubert, Laforgue, Wilde ve Mallarmé'nin Salome Şiirleri (Würzburg, 1965)

Schiff, Hilda, **Nature and Art in Oscar Wilde's "The Decay of Lying"** / Oscar Wilde'ın "Yalan Söylemenin Sona Ermesi" Yapıtında Doğa ve Sanat (1965)

Schmidgall, Gary, **The Stranger Wilde: Interpreting Oscar** / Yabancı Wilde: Oscar'ı Yorumlamak (Londra, 1994)

Schroeder, Horst, **Additions and Corrections to Richard Ellmann's "Oscar Wilde"** / Richard Ellmann'ın "Oscar Wilde" Yapıtına Eklemeler ve Düzeltmeler (1989)

Schwartz, Grace Horowitz, **Notes on the Plays of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Oyunları Üstüne Notlar (New York, 1966)

Sero, Os, **Der Fall Wilde und das Problem der Homosexualität** / Oscar Wilde Olayı ve Eşcinsellik Sorunu (Leipzig, 1896)

Shaw, Bernard, **The Matter with Ireland** / İrlanda Sorunu (Londra, 1962)

Sherard, Robert Harborough, **Bernard Shaw, Frank Harris and Oscar Wilde** / Bernard Shaw, Frank Harris ve Oscar Wilde (Londra, New York, 1937; New York, 1974)

Sherard, Robert Harborough, **Oscar Wilde: The Story of an Unhappy Friendship** / Oscar Wilde: Mutsuz Bir Dostluğun Öyküsü (Londra, 1902, 1903, 1908; New York, 1970)

Sherard, Robert Harborough, **Twenty Years in Paris: Being Some Recollections of a Literary Life** / Paris'te Yirmi Yıl: Yazım Yaşamında Bazı Anımsamalar (Londra, 1905)

Sherard, Robert Harborough, **The Life of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Yaşamı (Londra, New York, 1906, 1911; New York, 1928)

Sherard, Robert Harborough, **The Real Oscar Wilde** / Gerçek Oscar Wilde (Londra, Philadelphia, 1915, 1916, 1917; Folcroft, Penn., 1944, 1975)

Sherard, Robert Harborough, **Oscar Wilde Twice Defended** / İki Kez Savunulan Oscar Wilde (Chicago, 1934)

Shewan, Rodney, **Oscar Wilde: Art and Egotism** / Oscar Wilde: Sanat ve Bencillik (Londra, New York 1977)

Shewan, Rodney, **Oscar Wilde and a Wife's Tragedy: Facts and Conjectures** / Oscar Wilde ve Bir Eşin Trajedisi: Gerçekler ve Varsayımlar (1983)

Sinfield, Alan, **The Wilde Century: Effeminacy, Oscar Wilde and the Queer Moment** / Wilde Yüzyılı: Efeminelik, Oscar Wilde ve Eşcinsel Anlar (Londra, 1994)

Small, Ian, **Oscar Wilde Revalued: An Essay on New Materials and Methods of Research** / Oscar Wilde'ın Yeniden Değerlendirilmesi: Yeni Gereçler ve Araştırma Yöntemleri Üstüne Bir Deneme (Greensboro, NC, 1993, 1995)

Smith, Philip E. ve Michael, S. Helfand, **Oscar Wilde's Oxford Notebooks: A Portrait of Mind in the Making** / Oscar Wilde'ın Oxford Defterleri: Oluşan Bir Aklın Portresi (New York, 1989)

Snider, Rose, **Satire in the Comedies of Congreve, Sheridan, Wilde and Coward** / Congreve, Sheridan, Wilde ve Coward'ın Komedilerinde Taşlama (Orno, Maine, 1937; New York, 1972)

Spano, Demetrio, **Psicologismo estetico nella filosofia Wildiana** / Wilde'ın Felsefesinde Estetikçilik Psikolojisi (1967)

Stanford, Derek, **Critics of the Nineties** / Doksanların Eleştirmenleri (Londra, 1970)

Stanford, Derek, **Witticisms of Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Nükteleri (Londra, 1971)

Stanley, Michael, **Famous Dubliners: W.B. Yeats, James Joyce, Oscar Wilde, Edward Carson, Jonathan Swift and Wolfe Tone** / Ünlü Dublinliler: W.B. Yeats, James Joyce, Oscar Wilde, Edward Carson, Jonathan Swift ve Wolfe Tone (1996)

Starkie, Enid, **The Yellow Nineties. From Cautier to Elliot: The Influence of France on English Literature 1851-1939** / Sarı Doksanlar. Cautier'den Elliot'a İngiliz Yazınında Fransız Etkileri 1851-1939 (Londra, New York, 1960)

Stern, Eva, **Oscar Wilde versus Oscar Wilde: Aesthete versus Moralist** / Oscar Wilde'a Karşı Oscar Wilde: Estetikçi'ye Karşı Ahlakçı (1970)

Stokes, John, **Oscar Wilde** (Londra, 1978)

Stokes, John, **Oscar Wilde: Myths, Miracles and Imitations** / Oscar Wilde: Söylenceler, Mucizeler ve Öykünmeler (Cambridge, 1996)

Stokes, Leslie ve Sewell, **Oscar Wilde: A Play in Three Acts** / Oscar Wilde: Üç Perdelik Bir Oyun (New York, 1938)

Stokes, Sewell, **Beyond His Means** / Varlığın Ötesinde (Londra, 1955)

Sturgis, Matthew, **Passionate Attitudes: The English Decadence of the 1890s** / Tutkulu Davranışlar: 1890'larda İngiltere'deki Çöküş (Londra, 1995)

Sullivan, Kevin, **Oscar Wilde** (New York, Londra, 1972)

Summers, Claude J., **Gay Fictions: Wilde to Stonewall: Studies in a Male Homosexual Literary Tradition** / Eşcinsel Kurgular: Wilde'dan Stonewall'a: Erkek Homoseksüelliğinin Yazın Geleneği ile İlgili Bir Çalışma (New York, 1990)

Symons, Arthur, **A Study of Oscar Wilde** / Oscar Wilde Üstüne Bir Çalışma (Londra, 1930, 1974; Pennsylvania, 1969)

Symons, Alphonse James Albert, **Wilde at Oxford** / Wilde Oxford'da (1941)

Tanitch, Robert, **Oscar Wilde on Stage and Screen** / Sahnede ve Perdede Oscar Wilde (Londra, 1999)

Taylor, Marvin J., **Reading Wilde: Querying Spaces. An Exhibition Commemorating the 100. Anniversary** / Wilde'ı Okumak: Boşlukları Sorgulamak. 100'üncü Yıldönümünü Kutlamak İçin Bir Sergi (1995)

Terry, Ellen, **Memoirs** / Anılar (1933)

Thorton, R.K.R., **The Decadent Dilemma** / Çöküşün İkilemi (Londra, 1983)

Train, John, **Love: Considered by Casanova, Mark Twain, Oscar Wilde, Sigmund Freud, Byron, S.J. Perelman, La Rochefaucauld, John Updike** / Aşk: Casanova, Mark Twain, Oscar Wilde, Sigmund Freud, Byron, S.J. Perelman, La Rochefaucauld ve John Updike'in Düşünceleri (1994)

Trautmann, Frederic, **Talks on the Wilde Side, Oscar for Aestheticism in Philadelphia** / Wilde Açısından Konuşmalar, Philadelphia'da Estetikçilik İçin Oscar (1975)

Trilling, Lionel, **Sincerity and Authenticity** / İçtenlik ve Gerçeklik (Londra, 1972)

Urgan, Mina, **İngiliz Edebiyatı Tarihi,** Cilt V (İstanbul, 1993)

Van Balen, C., Jr, **Oscar Wilde** (1910)

Vierek, George Sylvester, **Is Oscar Wilde Living or Dead?** / Oscar Wilde Yaşıyor mu, Yoksa Öldü mü? (1905)

Volynsky, A. L., **Struggle for Idealism** / İdealizm İçin Savaşım (Petersburg, 1900)

Von Eckardt, Wolf; Gilman, Sander L. ve Chamberlin, J. Edward, **Oscar Wilde's London** / Oscar Wilde'ın Londra'sı (Londra, New York, 1987, 1988, 1997)

Whistler, James Abbott McNeill, **The Gentle Art of Making Enemies** / Düşman Edinmenin İnce Sanatı (Londra, 1904)

White, Terence de Vere, **The Parents of Oscar Wilde: Sir William Wilde and Lady Wilde** / Oscar Wilde'ın Anne ve Babası: Sir William Wilde ve Lady Wilde (Londra, 1967, 1979)

Wijnaendts Francken, C. J., **Oscar Wilde en zijn Aestheticisme** / Oscar Wilde ve Estetikçilik (1936, 1967)

Williamson, Malcolm, **The Happy Prince: Opera in One Act Based on the Story by Oscar Wilde** / Mutlu Prens: Oscar Wilde'ın Öyküsünden Uyarlanan Bir Perdelik Opera (Londra, 1965)

Willoughby, Guy, **Art and Christhood: The Aesthetics of Oscar Wilde** / Sanat ve Hıristiyanlık: Oscar Wilde'ın Estetikçilik Anlayışı (Londra, New Jersey, 1997)

Wilson, Grant F., **Oscar Wilde and the Function of Criticism** / Oscar Wilde ve Eleştirinin İşlevi (Newcastle, 1989)

Winwar, Frances, **Oscar Wilde and the Yellow Nineties** / Oscar Wilde ve Sarı Doksanlar (New York, Londra, Toronto, 1940; New York, 1941)

Wood, Clement, **The Sensualist: A Novel of the Life and Times of Oscar Wilde** / Kösnülü İnsan: Oscar Wilde'ın Yaşamı ve Dönemi Üstüne Bir Roman (New York, 1942)

Woodcock, George, **The Paradox of Oscar Wilde** / Oscar Wilde Paradoksu (New York, Londra, Toronto, 1949; New York, 1950)

Woodcock, George, **Oscar Wilde: The Double Image** / Oscar Wilde: Çifte İmge (Montreal, 1989)

Worth, Katharine, **Oscar Wilde** (Londra, Basingstoke, 1983, 1984, 1992)

Yeats, W.B., **Autobiographies** / Özyaşamöyküleri (Londra, 1955)

Young, Dal, **Apologia Pro Oscar Wilde** / Oscar Wilde'ın Savunulması (Londra, 1895)

Zanco, Aurelio, **Oscar Wilde** (Genova, 1934)
Zhow, Xiaoyi, **Oscar Wilde and Consumer Society** / Oscar Wilde ve Tüketim Toplumu (Lancaster, 1993)

Dizinler

Ad Dizini

ABD (Bkz. Amerika, Birleşik Amerika, Birleşik Devletler) 29, 35, 36, 37, 43, 58, 68, 77, 98, 154, 155, 156, 157, 240, 264, 332, 333, 336, 362, 366
Ackroyd, Peter 387
Agate, James 387
Ağustos 114, 368
Ahmet Sait Kütüphanesi 383
Ainslie, Douglas 387
Ak, Emre 385
Akçalı, Kezban 384
Akova, Erdal 384
Aksun, Belma 385
Aktay, Salih Zeki 383
Alabama 34
Alakuş, Meral 384
Albemarle Kulübü 83, 270, 371
Alexandre VI 295
Alexandre, George 72, 350, 369
Algernon, Moncrieff (Bkz. Algy) 73, 74, 75, 76, 91, 106
Algy (Bkz. Moncrieff, Algernon) 73, 74, 75, 76, 91, 106
Alkibiades 81
Allen, William 347
Allen, Clifford 387
Alman (Bkz. Almanca) 24, 358, 364, 372
Almanca (Bkz. Alman) 24, 358, 364, 372
Almanya 68, 77
Alpar, Oya 385
Alsace Oteli (Bkz. Hôtel d'Alsace, L'Hôtel) 374
Amerika (Bkz. ABD, Birleşik Amerika, Birleşik Devletler) 29, 35, 36, 37, 43, 58, 68, 77, 98, 154, 155, 156, 157, 240, 264, 332, 333, 336, 362, 366
Amerikalı 102, 150, 155, 156, 157
Amor, Anne Clark 387
Anadolu 30
Andersen, Hans-Christian 46
Anderson, May 38, 366
Ankara 383, 384, 385, 386
Antoinette, Marie 166
Apollon 64, 100, 221, 307, 318
Aralık 342
Arayankul, A. Sabri 384
Arbuthnot, Bayan 69, 70
Archer, William 18, 32, 73
Arimetealı, Yusuf 320
Arjantin 68
Arjantin Kanalı 69
Arnold, Mathhew 12, 47, 51, 97, 261, 294, 339
Arnold, Sir Edwin 265
Asgood, James R. 342
Aslin, Elizabeth 387
Asquith, Herbert Henry 26, 341
Asyalı Bacchus 64, 318
Atina 113
Auden, W. H. 77, 80, 89, 114, 120, 387
Avrupa (Bkz. Avrupalı) 31, 113, 155
Avrupa Tarihi 224
Avrupalı (Bkz. Avrupa) 31, 113, 155
Ay (Bkz. Güneş) 248, 288, 289, 290, 294, 295, 297, 301, 336
Aynesworth, Allan 73
Ayot Saint Lawrence 13

Bâbıali Yokuşu 2
Bagneux (Bkz. Bagneux Mezarlığı) 65, 110, 111, 361, 374
Bagneux Mezarlığı (Bkz. Bagneux) 65, 110, 111, 361, 374
Bahar Matbaası 385
Baker, H. Barton 387
Balfour, Arthur James 26
Balzac, Honoré de 46, 61, 99, 111, 255, 260, 353, 375
Bartlett, Neil 387
Batchelor, John Calvin 146, 248, 387
Batı Avrupa 57
Batı Berlin 55
Baudelaire, Charles 28, 296, 344, 358, 367
Baumgarten, Alexander Gottlieb 24
Beardsley, Aubrey 2, 32, 45, 105, 106, 107, 344, 371
Beckson, Karl 160, 387, 388
Beerbohm, Max 27, 62, 80, 89, 370, 388
Behrendt, Patricia 388
Bendz, Ernst Paulus 388
Bentley, Joyce 388
Berin, Şaziye 385
Berkeley Altın Madalyası 365
Berkem, Süreyya Sami 383
Berland, Ellen 388
Berneval 65, 101, 105, 306, 322, 372
Bernhardt, Sarah 29, 45, 332, 343, 366, 373, 378
Bilge Yayıncılık 383
Billy, André 388
Binbaşı Barbara (Bkz. Major Barbara) 16
Bird, Alan 388
Bireycilik 88, 113
Birinci Dünya Savaşı 375
Birleşik Amerika (Bkz. ABD, Amerika, Birleşik Devletler) 29, 35, 36, 37, 43, 58, 68, 77, 98, 155, 156, 157, 240, 264, 332, 333, 336, 362, 366
Birleşik Devletler (Bkz. ABD, Amerika, Birleşik Amerika) 29, 35, 36, 37, 43, 58, 68, 77, 98, 155, 156, 157, 240, 264, 332, 333, 336, 362, 366

Birnbaum, Martin 388
Bizet, Georges 111, 375
Blacker, Carlos 354
Blanchard, Mary W. 388
Blazquez, Jose Antonio G. 388
Bloom, Harold 388
Bock, Eduard J. 388
Boleyn, Anne 88
Borelius, Birgit, 388
Borges, Jorge Luis 20
Borghese, G. A. 389
Borgia, Cesare 295
Borgia, Lucrezia 319
Borland, Maureen 389
Borneolu 37
Bosie (Bkz. Douglas, Lord Alfred Bruce) 79, 93
Boston 333, 334
Boulevard des Italiens 107
Bourget, Paul 38, 99
Bracknell, Lady 16, 74, 76, 114
Brandreth, Gyles 389
Brasenose Koleji 24
Brasol, Boris L. 389
Braybrooke, Patrick 389
Brémont, Kontes Anna de (Bkz. Kontes) 78, 95, 108, 109, 112, 361, 389
Britanya İmparatorluğu (Bkz. Büyük Britanya, İngiltere, İngiltere İmparatorluğu) 9, 10, 12, 13, 14, 15, 19, 28, 29, 30, 32, 35, 36, 43, 68, 71, 72, 74, 77, 80, 81, 87, 89, 90, 94, 98, 112, 113, 114, 150, 151, 154, 221, 242, 270, 333, 336, 337, 342, 344, 347, 366, 374
British Museum 284, 375
Britomard, Lady 16
Broad, Lewis 389
Broadbent 20
Broadway Tiyatrosu 369
Bronte, Diana 389
Brookfield, Charles 84, 87
Brown, Julia Prewitt 389
Browning, Robert 264
Broy Yayınları 385
Brummell, George "Beau" 28
Bryne, Patrick 389
Burgess, Gilbert 346
Burne-Jones, Sir Edward Coley 24, 45, 296
Büyük Britanya (Bkz. Britanya İmparatorluğu, İngiltere, İngiltere İmparatorluğu) 9, 10, 12, 13, 14, 15, 19, 28, 29, 30, 32, 35, 36, 43, 68, 71, 72, 74, 77, 80, 81, 87, 89, 90, 94, 98, 112, 113, 114, 150, 151, 154, 221, 242, 270, 333, 336, 337, 342, 344, 347, 366, 374
Byron, Lord 24, 154

C.3.3. (Bkz. Wilde, Oscar) 306, 307, 373
C.T.W. (Bkz. Woolridge, Charles Thomas) 306, 307
Café-Royal 82, 84
Cağaloğlu 2
Caine, Hall 265
Caliban 244
California 34
Calloway, Stephen 389
Cambridge 48, 96
Campbell, Lady Colin (Bkz. Colin, Lady) 342
Can Yayınları 383
Cardew, Cecily 75
Carlyle, Thomas W. 45, 293
Carson, Edward 84, 85, 270, 271, 273, 274, 275, 276, 277, 279, 280
Celile 294
Cellini, Benvenuto 335
Cem Yayınevi 386
Cenevre 374
Cenova 373, 375
Cezayir 20, 65, 322, 371
Chatterton 295
Chamberlin, J. Edward 115, 387, 407
Chambers, Haddon 77
Charlesworth, Barbara 389
Chelsea 366
Cheveley, Bayan 69, 70, 71, 75
Chicago 16, 334, 367
Chiltern, Lady 69, 71, 75, 240
Chiltern, Sir Robert (Bkz. Robert, Sir) 69, 70, 81
Choisy, Louis Frédéric 389
Cholmondelay, Mary 266
Chopin, Frédéric 111, 375
Christopher, St. John 114
Cincinnati 334
Civ Civ Çocuk Yayınları 384
Civan, Ahmet 383, 384, 385, 386
Clark Kitaplığı 77
Clarke, Austin 389
Coakley 390
Cohen, Ed 113, 119, 120, 390
Cohen, Lester 390
Cohen, Philip K. 390
Coleridge, Taylor Samuel 24
Colin, Lady (Bkz. Campbell, Lady Colin) 342
Colorado 335
Comèdie Française 30
Concorde 108
Constance (Bkz. Lloyd, Constance) 31, 44, 45, 48, 62, 78, 92, 93, 99, 105, 106, 339, 367, 369, 372, 373, 374, 380
Cooper-Pritchard, A. H. 390
Coquelin, Benoít-Constant 338, 344
Corbis 2
Corelli, Maria 353
Coronet Tiyatrosu 76
Corot, Jean-Baptiste Camille 347
Coşkuntuna, Zennur 2
Côte d'Azur 105
Coward, Noël 68, 390
Cox, Constance 390
Croft-Cooke, Rupert 390
Cromwell 154
Currie, Lord 81
Cyril 45, 49, 78, 367, 372, 375

D'Alessandro, Jean M. Ellis 28, 390
D'Aurevilly, Jules Barbey 390

Da Vinci, Leonardo 31
Daffner, Hugo 390
Damien, Rahip 176
Dandi 29, 71
Danson, Lawrence 390
Dante, Alighieri 21, 299, 356, 359
Darlington, Lord 67, 71, 76
Darwin, Charles Robert 11, 240
Daudet, Alphonse 263
Davut 88, 282
De Langlade, Jacques 390
Defieber, Rudolf 390
Degas, Hailaire-Germain Edgar 38
Deghy, Guy 390
Delaure - Mardrus, Lucie 391
Deniz Yayınları 383
Denver 335
Desdemona 59
Devoe, Alan 391
Dickens, Charles 12, 36, 261
Dieppe 65, 100, 104, 105, 107, 306, 322, 367, 372
Disraeli, Benjamin 26
Doğu Avrupa 57
Doğuş Ltd. O. Matbaası 386
Dolar 155
Dollimore, Jonathan 391
Donnelly, William Francis 391
Dostoyevski, Fyodor Mihayloviç 105
Douglas, Lord Alfred Bruce (Bkz. Bosie) 17, 18, 27, 33, 45, 62, 65, 74, 76, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 88, 90, 92, 93, 101, 102, 105, 106, 107, 111, 270, 276, 277, 280, 282, 284, 325, 343, 347, 360, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 391
Dowling, Linda C. 391
Dowson, Ernest 106, 107, 373
Doyle, Larry 19
Doyle, Sir Arthur Conan 27, 357
Dr. Jekyll 263
Dreyfuss, Alfred 87
Drumlanrig, Vikont 83
Dublin 44, 52, 84, 270, 364, 389, 399, 400, 401, 402
Dublin Üniversitesi 365
Dumas, Alexandre 68, 349
Dunne, Rahip 110
Dupoirier, Jean 111
Dünya Sergisi 108, 374
Dürer, Albrecht 31
Düz, Orhan 385

Eagleton, Terry 391
Earnest (Bkz. Ernest) 50, 74, 75
Eckhoff, Lorentz 391
Eczacıbaşı, Şakir 2, 3, 9
Edison, Thomas Alva 334
Edwards, O. D. 391
Edwards, Pamela Kathleen 391
Eiffel Kulesi 337
Ekim 31, 57, 110, 332, 361, 364, 373
Elgee, Jane Francesca (Bkz. Wilde, Lady; Speranza) 16, 21, 37, 62, 72, 93, 94, 99, 364, 365, 366
Ellis, Havelock 11
Ellis, Vivian 391, 392
Ellmann, Richard 49, 90, 112, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 150, 240, 262, 382, 392
Eltis, Sarah, 392
Eltis, Sos 392
Emerson, Ralph Waldo 36, 35
Engels, Friedrich 11, 54
Engin Yayıncılık 383, 385
Enniskillen 364
Epsilon Yayıncılık 385
Epstein, Jacob 111, 375, 392
Era Yayıncılık 383, 385
Erdoğan, Çağla 385
Ergin, Teoman 384
Ergun, Melih 385
Ergun Yayınları 385
Ericksen, Donald H. 391
Erlynne, Bayan (Bkz. Erlynne, Mrs.) 30, 67, 71, 75, 91
Erlynne, Mrs. (Bkz. Erlynne, Bayan) 30, 67, 71, 75, 91
Ernest (Bkz. Earnest) 50, 74, 75
Erskine 47, 48
Ervine, St John 392
Esin Yayınları 384
Eski Yunan (Bkz. Yunan) 51, 53, 65, 85, 221, 229, 256, 273, 297, 318, 322, 328, 332, 349, 357, 365
Espey, John 392
Estetikçi 24, 50, 53, 72, 107, 113, 329, 334, 335
Estetikçi Akım (Bkz. Estetikçilik) 24, 50, 53, 72, 88, 107, 113, 329, 334, 335, 365, 366
Estetikçilik (Bkz. Estetikçi Akım) 24, 50, 53, 72, 88, 107, 113, 329, 334, 335, 365, 366
Eti, İ. C. 386
Evans, Dame Edith 76
Eylül 109, 114

Fabian Derneği (Bkz. Fabiancılar, Fabiancılık) 57
Fabiancılar (Bkz. Fabiancılık) 12, 55, 56
Fabiancılık (Bkz. Fabiancılar) 12, 55, 56
Falstaff, Sir John 128
Farmer, Albert J. 392
Faust 35, 59
Fehr, Bernhard 392
Felstiner, John 392
Ferranti, Guido (Bkz. Wilde, Oscar) 39, 98, 369
Fido, Martin 393
Finger, Charles Joseph 393
Finzi, John C. 393
Fish, Arthur 393
Flake, Otto 393
Flanagan Behrendt, Patricia 393
Flaubert, Gustave 24, 31, 105, 171, 260, 323, 349
Flescher, R. 167
Flint, F. S. 393

Foldy, Michael S. 393
Folkestone 30
Franci, Giovanna 393
Frank 12
Fransa 10, 13, 18, 64, 65, 77, 87, 89, 99, 100, 104, 241, 306, 322, 337, 344, 371
Fransız 105, 153, 224, 337, 338, 342, 344, 358, 364, 369, 370
Fransız Devrimi 9, 35, 76, 165, 166
Fransızca 31, 42, 44, 51, 260, 337, 339, 343, 364, 368, 370, 377
Franzero, C. M. 393
Freedman, Jonathan 393
Freedman, Morris 393
Freud, Sigmund (Bkz. Freudcu) 56, 92, 94, 96
Freudcu (Bkz. Freud, Sigmund) 56, 92, 94, 96
Frewin, Leslie 393
Fry, Stephen 112, 116
Fryer, Jonathan 393
Fuller, Cynthia 394

Gagnier, Regenia 75, 394
Gainsborough, Thomas 332
Galler Prensi 29, 67, 345
Gallianne, Richard Le 21, 52, 116, 339, 342
Garde, Noel I. 394
Gardiner, Juliet 114, 115, 116, 117, 118, 121, 394
Gaulois, Le 115
Gautier, Théophile 24, 42, 60
Gendaş Kültür 383, 384, 385, 386
Genel Yayıncılık 386
Gerald 69, 70
Gerçekçilik 49, 245, 350
Gide, André 20, 58, 63, 64, 65, 83, 90, 99, 105, 113, 294, 318, 320, 321, 322, 324, 325, 370, 371, 372, 374, 394
Gilbert, Brian 112
Gilbert, Maurice 110
Gilbert ve Sullivan (Bkz. Sullivan) 29, 34, 366
Gilbert, W. H. 50
Gill, Charles 88, 281, 282
Gillespie, Michael Patrick 394
Gilman, Sander L. 49, 115
Giotto, Di Bondone 296
Gladstone, William Ewart 26
Goethe, Johann Wolfgang von 34, 293
Golgota Tepesi 320
Goncourt, Edmond de 38, 337, 367
Goring, Lord 29, 69, 70, 71, 76
González-Ruano, César 394
Goodman, Jonathan 394
Gotik 358
Gount, William 394
Gökyay, Ferhunde; Orhan Şaik 383
Graham, Cunninghame 355
Graham, Cyril 47, 48
Grainger, Walter 280
Grand Café 31
Gray, Dorian 15, 25, 29, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 66, 72, 73, 79, 85, 89, 91, 97, 104, 111, 273, 274, 275, 276, 296, 340, 341, 369
Gray, John 58, 62, 111
Green, William 394
Greene, Graham 106
Gregory, Lady 47
Grek 358
Greve, Felix Paul 394
Griffiths 266
Grigsville 336
Grimm Kardeşler 46
Grun, Bernard 113
Grundy, Sydney 77
Guérard, Albert L. 394
Guido, Ferranti 91
Guildenstern 259, 300
Guinevere 296
Guyon, Madam 264
Gültekin, Vahdet 383
Günenç, Yaşar 383
Güneş 9, 31, 289, 293, 294, 295, 301, 309, 322
Güneş Tanrısı Apollon 356
Güneşin Rahibi 295
Güney Fransa 372
Gürgen, İrfan Konur 384
Güven Basımevi 384
Gwendolen 74, 75

Hahn, Johann G. 394
Hakmen, Roza 383
Halifax-Nova Scotia 34
Hall, Desmond 395
Hallward, Basil 58, 60, 89
Hambling, Maggi 112
Harborough, Robert 395
Hardwick, Michael 395
Hardy, Thomas 263, 307
Harper 342
Harris, Frank 16, 17, 19, 27, 51, 68, 84, 85, 86, 89, 90, 95, 99, 107, 113, 119, 120, 228, 261, 263, 264, 265, 270, 355, 357, 365, 371, 373, 375, 377, 395
Hart-Davis, Rupert 113, 115, 116, 117, 118, 120, 381, 382
Hartley, Kelver 395
Havva 156
Hawkshaw, Patrick 19
Hawtrey, Charles 84
Haymarket 16, 367, 371
Haziran 58, 79, 96, 115, 142, 360, 369
Hazlitt, William 50
Hegel, Georg Wilhelm Friedrich (Bkz. Hegelci) 56
Hegelci (Bkz. Hegel, Georg Wilhelm Friedrich) 56
Heine, Heinrich 31
Helen 332
Helenistik 40
Helenizm 35, 53
Helfand, Michael S. 395
Hélles 29
Henley, W. E. 131, 266
Henry, Lord (Bkz. Wolton, Lord Henry) 29, 58, 59, 61, 63
Herald 38

Herod (Bkz. Kral Herod) 31, 32
Hester 69, 75
Hewetson, Cecil 395
Hıristiyanlık 40, 41, 52, 53, 103, 177, 181, 267, 357
Hichens, Robert Smythe 395
Hilav, Selahattin 383
Hilmi Kitabevi 383, 384, 385
Hindistan 69, 265
Hirai, Hiroshi 395
His Aesthetic (Bkz. Wilde, Oscar) 328
Hitchens, Robert 83
Hoare, Philip 395
Holland 106, 372
Holland, Merlin 395
Holland, Vivian (Bkz. Vyvyan; Vivian) 45, 46, 49, 78, 102, 114, 116, 284, 367, 372, 375, 395, 396
Holmes, Oliver Wendell 36
Holmes, Sherlock 27
Hopkins, R. Thurston 396
Horan, Patrick M. 396
Horodisch, Abraham 396
Hoscar, Mr. Wilde (Bkz. Wilde, Oscar) 328
Hôtel d'Alsace (Bkz. Alsace Oteli, L'Hôtel) 109, 111
Hough, Graham Goulden 396
Houghton, Walter E. 113
Housman, Laurence 109, 360, 396
Howe, P. P. 396
Hughes, Willie (Bkz. W. H.) 47, 48, 81
Hugo, Victor 38, 45, 296, 344, 349, 367
Humphreys, C.O. 83, 90
Hunt, Alfred William 44
Hunt, Margaret 44
Hunter, Jeremy 396
Huysmans, Joris-Karl 31, 59
Hyde, H. Montgomery 270, 396, 397
Hyde, Mary 396
Hyde Park 368
Hyland, Paul 397
Ibsen, Henrik Johan 12, 16, 349
Ihring, Erwin 397
Illingworth, Lord 69, 70, 71, 73
Imogen 59
Ingleby, Leonard Cresswell 397
Irby J. E. 113
Irish Nation 37
Irving, Henry 32, 339

İkinci Dünya Savaşı 20
İngiliz 9, 10, 11, 12, 14, 15, 18, 19, 21, 24, 31, 32, 35, 36, 37, 38, 39, 47, 49, 51, 52, 61, 62, 66, 68, 69, 72, 76, 78, 84, 87, 88, 93, 97, 99, 105, 108, 109, 112, 113, 150, 152, 153, 154, 156, 224, 241, 306, 332, 337, 343, 346, 355, 358, 360, 364
İngiliz ceza sistemi (Bkz. İngiliz) 306
İngiliz Elçiliği 109
İngiliz Kilisesi 88, 271
İngiliz Tiyatrosu 49, 76
İngilizce 260, 339, 342, 343, 369, 377
İngiltere (Bkz. Britanya İmparatorluğu, Büyük Britanya, İngiltere İmparatorluğu) 9, 10, 12, 13, 14, 15, 19, 28, 29, 30, 32, 35, 36, 43, 68, 71, 72, 74, 77, 79, 81, 86, 87, 89, 90, 94, 98, 112, 113, 114, 150, 151, 154, 221, 241, 270, 333, 336, 337, 342, 344, 347, 366, 374
İngiltere İmparatorluğu (Bkz. Britanya İmparatorluğu, Büyük Britanya, İngiltere) 9, 10, 12, 13, 14, 15, 19, 28, 29, 30, 32, 35, 36, 43, 68, 71, 72, 74, 77, 79, 81, 86, 87, 89, 90, 94, 98, 112, 113, 114, 150, 151, 154, 221, 241, 270, 333, 336, 337, 342, 344, 347, 366, 374
İnkılap Kitabevi 383, 385
İnkılap ve Aka Kitabevleri 385
İran 30
İrlanda (Bkz. İrlandalı) 12, 14, 18, 19, 21, 36, 39, 43, 44, 45, 47, 51, 52, 54, 71, 72, 77, 90, 93, 94, 150, 267, 283, 337, 357, 364, 366, 367
İrlanda Cumhuriyeti 94
İrlandalı (Bkz. İrlanda) 12, 14, 18, 19, 21, 36, 39, 43, 44, 45, 47, 51, 52, 54, 71, 72, 77, 90 93, 94, 150, 267, 283, 337, 357, 364, 366, 367
İsa 40, 41, 64, 103, 108, 149, 168, 176, 177, 178, 294, 295, 296, 320, 351, 352, 356
İskoç (Bkz. İskoçya) 43, 326
İskoçya (Bkz. İskoç) 43, 326
İstanbul 2, 114, 383, 384, 385, 386, 407
İstanbul Büyükelçisi 81
İsviçre 330, 374
İtalya (Bkz. İtalyan, İtalyanca) 21, 44, 106, 296, 322, 372, 374
İtalyan (Bkz. İtalya, İtalyanca) 21, 44, 106, 296, 322, 372, 374
İtalyanca (Bkz. İtalya, İtalyan) 21, 44, 106, 296, 322, 372, 374
İyi Şeyler Yayıncılık 13
İzlenimci 42

Jackson, Holbrook 397
Jackson, John Wise 397
Jagendorf, Patrick 397
James, Harry 36, 262, 263
Jersey Adası 30
Jimmy (Bkz. Whistler, James McNeill) 42, 43, 44, 45, 48, 60, 264, 338, 347, 366, 367
Joad, Cyril E. M. 397
John (Bkz. Worthing, John) 74, 75, 76, 106, 114
Johnson, Lionel 62
Johnson, R. V. 397

Jones, Gordon 384
Jones, Henry Arthur 77, 266
Juan, Arbo Sebastian 397
Juan, E. San 397
Jullian, Philippe 397

Kabil 148
Kahire 82
Kanada 34, 48, 366
Kant, Immanuel 24
Kaplan, Joel H. 398
Kasım 25, 65, 104, 110, 120, 228, 271, 297, 298, 338, 345, 361, 372, 374, 375
Katolik 52, 352, 365
Katolik Kilisesi 41, 42, 88, 110, 365, 374, 375
Kaufman, Moises 398
Keagan, Peter 19, 20
Keats, John 24, 90, 171, 250, 349
Kelly, Gregory P. 398
Kelt 47, 364
Kenilworth, Walter Winston 398
Kersley, G. H. 344
Kerioth 356
Kızılderili 267
Kierkegard, Søren 24
Kipling, Rudyard 262
Knight, G. Wilson 398
Knox, Melissa 92, 114, 119, 121, 176, 246, 398
Kohl, Norbert 58, 72, 120, 121, 398
Komik Oscar 18
Kontes (Bkz. Brémont, Kontes Anna de) 78, 95, 108, 109, 112, 361
Konur, İrfan 384
Korok, D. R. 384
Koza Yayınları 383, 384, 386
Kraft-Ebing, Richard 78
Kral Herod 31, 32
Kraliçe Elizabeth 153
Kraliçe Henriette, Maria 33
Kraliçe Herodias 32
Kraliçe Victoria 11, 12, 24, 30, 45, 88, 332, 352, 374
Kraliyet Sanat Akademisi 330
Krisippus 96
Kriton 90
Kronenberger, Louis 398
Kumar, Shiv 398
Kuzey Afrika 65

L'Hôtel (Bkz. Alsace Oteli, Hôtel d'Alsace) 109, 111
La Jeunesse, Ernest 398
Laius 96
Lamb, Charles 50
Lancaster 408
Lancelot 296
Langtry, Edward 29
Langtry, Lillie 29, 30, 44, 332, 398
Latin 23
Latince 21, 29, 62
Laurance, Dan H. 113
Lautrec (Bkz. Toulouse-Lautrec, Henri de) 33, 89, 90
Lavrin, Sanko, 398
Lawler, Donald L. 398
Lazar 362, 399
Le Gallienne, Richard 46, 399
Leach, Maria 152, 156, 157, 172, 182, 212, 247, 259, 262, 266, 399
Leadwille 335
Lemaitre, Jules 68
Lemonnier, Léon 399
Lenin, Vladimir İliç 56
Leningrad 56
Lester, John A. 399
Leverson, Ada 89, 95, 354, 372, 399
Lewis, Lloyd 399
Liberal Parti 341
Lillie (Bkz. Lily) 29, 110
Lily (Bkz. Lillie) 29, 110
Livingston, Brenda Mae 399
Lloyd, Constance (Bkz. Constance) 31, 44, 45, 48, 62, 78, 92, 93, 99, 105, 106, 339, 367, 369, 372, 373, 374, 380
Loeser, Norbert 399
Londra 2, 10, 12, 13, 14, 16, 17, 19, 25, 26, 29, 30, 31, 32, 37, 38, 44, 51, 63, 65, 66, 71, 72, 77, 81, 82, 89, 90, 92, 94, 97, 99, 100, 104, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 150, 152, 153, 259, 260, 274, 282, 297, 306, 318, 322, 329, 332, 339, 341, 342, 346, 349, 351, 366, 367, 371, 373, 375, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408
Londra'nın Batı Yakası 351
Longfellow, Henry Wandsworth 36, 262
Lord 95, 97, 283
Lord Cavendish 36
Lordlar Kamarası 96, 152, 164
Los Angeles 77
Loti, Pierre 30
Lounsbery, G. Constant 399
Lovel, Bay ve Bayan 77
Lubitch, Ernest 68
Lugnè-Poë 33, 105, 372
Lutyens, Emily Lady 399

Maarif Kütüphanesi 386
Mac Anna, Ferdia 399
Macbeth, Lady 337, 339
MacLiammóir, Micheál 399
Maeterlink, Maurice 349
Magdalen Koleji 22, 365
Mahaffey, Vicki 399
Mahaffy, Prof. John 365
Malevinsky, Moses L. 400
Mallarmé, Stéphane 31, 45, 64
Manchester 329
Mann, Thomas 112
Manş Denizi 105
Marcuse, Herbert 56
Maria, Kraliçe Henrietta 33
Marki (Bkz. Quennsberry Markisi) 17, 27, 45, 62, 65, 73, 80, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 99, 105, 107, 113, 270, 277, 281, 322, 371

Marksçı (Bkz. Marx, Marksist) 11, 54, 56
Marksist (Bkz. Marx, Marksçı) 11, 54, 56
Marsyas 100, 307, 356
Mart 156, 175, 373, 374
Martin, Thomas 104, 354
Marx, Karl (Bkz. Marksçı, Marksist) 11, 54, 56
Mary Evans Picture Library 2
Mason Locası 365
Mason, Stuart 61, 400
Maturin, Charles (Bkz. Wilde, Oscar) 9, 105, 360
Maupassant, Guy de 263
Mayıs 16, 44, 95, 104, 160, 167, 179, 181, 225, 270, 283, 336, 352, 353, 367, 372
McCann, Sean 400
McCormick, Jerusha 400
McNeer, Craig 146, 248, 387
McRae, John 396
Mefisto 43
Meksika 328
Mellor, Harold 373, 374
Melmoth, Sebastian (Bkz. Wilde, Oscar) 328, 360, 393
Melville, Joy 400
Meredith, George 97, 262
Meriç, Şükrü 384
Merle, Robert 400
Merlin, Holland 375
Merrion Meydanı 364
Mısır 322
Michael, S. Helfand 406
Michelangelo 88, 206, 282, 296, 334
Michels, Ian 382, 400
Mikhail, Edward Halim 400
Mikolyzk, Thomas A. 401
Milar, Nermin 386
Milde, Drawit (Bkz. Wilde, Oscar) 328
Mill, Stuart 9
Miller, Jacquin 239
Miller, Marion Millis, 401
Miller, Robert Keith 401
Millet Meclisi (Bkz. Meclis) 162, 163, 306
Milton 155
Modern 229
Modjeska, Helen 26
Moers, Ellen 401
Moncrieff, Algernon (Bkz. Algernon, Algy) 13, 74, 75, 76, 91, 106
Montaigne, Michel de 205
Montefiore, Charlotte 44, 338
Montefiore, Leonard 44
Montgomery 34
Monticelli 45
Moore, George 267, 330
More, Paul Elmer 401
Moreau, Gustave 31
Morès, Max de 360
Morgan, Margery 401
Morley, Sheridan 401
Morris, Sir Lewis 330
Morris, Williams 12, 44, 45, 54, 128, 296
Mozart 15
Muhafazakâr 162
Musset, Alfred de 111, 375

Napoléon 319
Napoli 100, 106, 373
Napoule 373
Nasıra 320
Nassaar, Christopher S. 401
Nation 93
National Portrait Gallery 2
Nelson, Walter W. 401
Nergis 221
Neron 221, 295, 319
New England 34
New York 2, 38, 114, 115, 118, 121, 155, 161, 332, 333, 342, 368, 369, 370, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408
Newdigate Ödülü 366
Niagara Çavlanı 336
Nicholls, Mark 393
Nietzsche, Friedrich Wilhelm 113
Nisan 84, 88, 98, 108, 155, 270, 335, 345, 370, 371
Nordam, Dr. 345
Nunokawa, Jeff 401

O'Brian, Kevin 401
O'scar, The (Bkz. Wilde, Oscar) 328
O'Sullivan, Vincent 107, 401, 402
O'Wilde, The (Bkz. Wilde, Oscar) 328
Ocak 34, 65, 118, 238, 246, 334, 340, 346, 348, 371, 374
Oedipus 96
Ojala, Oatos 401
Omasreiter, Ria 401
Onaltıncı Yüzyıl 47, 88
Ondokuzuncu Yüzyıl 9, 24, 28, 31, 49, 50, 97, 244, 255
Onsekizinci Yüzyıl 24, 296
Onüç Kulübü 340
Ophelia 59
Oray, Ayten E. 384
Ortaçağ (Bkz. Ortaçağlı) 49, 229, 267, 326
Ortaçağlı (Bkz. Ortaçağ) 49, 229, 267, 326
Osborne, John 401
Oscar (Bkz. Wilde, Oscar) 14
Osmanlıca 385
Our Oscar (Bkz. Wilde, Oscar) 328
Oxford (Bkz. Oxford Üniversitesi) 22, 79, 92, 96, 110, 113, 270, 271, 272, 293, 328, 360, 365, 366, 369, 371, 398
Oxford Üniversitesi (Bkz. Oxford) 22, 79, 92, 96, 110, 113, 270, 271, 272, 293, 328, 360, 365, 366, 369, 371, 398

Ön-Raffaellocu 24, 332
Ön-Raffaelloculuk 24
Öteki Yayınevi, 386
Özgen, Feza 383
Özhan, Ozan 383, 385

Paddington İstasyonu 23
Padua 39
Page, Norman 402
Palyaço Shaw 18
Panteizm 36
Pantheon 37, 245
Papa 56, 88, 164
Papa XIII. Leo 374
Paris 9, 31, 33, 34, 38, 40, 43, 44, 56, 59, 63, 64, 65, 82, 94, 105, 106, 107, 108, 109, 111, 157, 270, 283, 294, 318, 324, 336, 337, 338, 343, 344, 357, 361, 369, 372, 374, 388, 389, 390, 392, 394, 395, 396, 399, 400, 403, 404
Parke, Ernest 85
Parker, Charles 278, 279, 280
Pater, Walter 23, 24, 48, 60, 62, 115, 349, 365
Paul 352
Payne, James 265
Pearson, Hesketh 18, 74, 75, 108, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 121, 171, 176, 256, 259, 260, 261, 262, 264, 265, 266, 267, 402
Pennington, Michael 402
Père Lachaise Mezarlığı 111, 375
Perrault 46
Peters, Frederick 402
Pfister, Manfred 402
Philadelphia 333
Philadelphia Press 334, 336
Philadelphia Tasarım Okulu 334
Pigott 32
Pine, Richard 402
Pinero, Arthur Wing 77, 264
Pissarro, Camille 38
Platon 51, 64, 88, 171, 282, 294, 322
Pollard, Percival 402
Polonyalı 26
Pope, Alexsander 261
Portora Kraliyet Okulu 364
Powell, Kerry 402
Powys, John Cowper 402
Praz, Mario 402
Preminger, Otto 68
Prenses Christian 45
Prism, Miss 173
Pritchard, A. H. C. 402
Protestan 41, 47, 52, 64, 364
Proust, Marcel 370

Queensberry, Francis A. 402
Queensberry, Lady 79, 81
Quensberry Davası 17, 20, 53, 65, 71, 76, 79, 83, 86, 87, 97, 114, 219, 270, 351
Queensberry Markisi 17, 27, 45, 62, 65, 73, 80, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 99, 105, 107, 113, 270, 277, 281, 322, 371, 374
Quincey, Thomas de 50
Quintus, John A. 402

Raby, Peter 402, 403
Racine, Jean-Baptiste 30
Rank, Otto 403
Ransome, Arthure 20, 38, 101, 284, 403
Raymond, Jean Paul 403
Reading Cezaevi (Bkz. Reading Zindanı) 65, 99, 100, 101, 104, 187, 284, 322, 353, 354, 372
Reading İstasyonu 104
Reading Zindanı (Bkz. Reading Cezaevi) 65, 99, 100, 101, 104, 187, 284, 322, 353, 354, 372
Redhouse 385
Redman, Alvin 129, 136, 150, 151, 154, 155, 185, 195, 223, 239, 241, 256, 258, 260, 261, 263, 264
Régnier, Henri de 38
Remzi Kitabevi 2, 13, 383, 384
Renan, Joseph Ernest 171
Renard, Jules 64, 99
Renier, G. J. 403
Reynolds, Sir Joshua 332
Ricketts, Charles 256, 403
Rimbaud, Arthur 38, 64
Robert, Sir (Bkz. Chiltern, Sir Robert) 69, 70, 81
Robertson, W. Graham 403
Robespierre, Maximilien-François-Marie-Isadore de 172
Robins, Elizabeth 403
Robson, Dame Flora 76
Rodgers, W. R. 403
Rodin, Auguste 108
Roditi, Edward 113
Rolfe, Alastair 403
Rollinat, Maurice 38, 367
Roma 2, 88, 299, 349, 365, 374
Roma İmparatoru 295, 318
Romantik Akım (Bkz. Romantizm) 35, 49, 113, 244
Romantizm (Bkz. Romantik Akım) 35, 49, 113, 244
Romanya Kraliçesi 45
Romeo (Bkz. Romeo ve Juliet) 259, 333
Romeo ve Juliet (Bkz. Romeo) 259, 333
Rosebery, Lord 83
Rosenblatt, Louise 403
Rosencratz 259, 300
Ross, Margery 121, 404
Ross, Robert 27, 42, 67, 73, 101, 102, 104, 107, 109, 110, 111, 203, 284, 343, 344, 358, 361, 368, 372, 373, 374, 375, 380, 381
Rossetti, Gabriel Dante 24, 347
Rostand, Maurice 404
Rothenstein, William 404
Rousseau, Jean-Jacques 172, 174
Routledge, Patricia 114
Roven 106
Roy, Emil 404
Rönesans 24, 34, 35, 37, 59, 60, 335
Rubenpré, Lucien de 61, 99, 260, 353
Rubens, Peter Paul 31

Rudnicki, Stefan 404
Rus (Bkz. Rusya, SSCB) 56, 57, 68, 296
Ruskin, John 12, 23, 37, 43, 365
Russel, Bertrand 11
Russel'ın Dedesi 11
Russell, Henry 404
Rusya (Bkz. Rus, SSCB) 56, 57, 68, 296
Rutherford, Dame Margaret 76
Ryckebusch, Jules Robert 404
Ryskamp, Charles 404

Sa'di 264
Sahei, Surendra 404
Saltus, Edgar 404
Samoa, 353
San José 34
San Juan, Epifanio, Jr. 404
Sanayi Devrimi 10, 24
Sandulescu, C. George 404
Sardou, Victorien 68, 99
Sargent, John Singer 264
Satzinger, Christa 404
Savonarola 299
Savoy Hotel 279
Sawers, Geoff 404
Sayran, Hadiye 384
Schaffner, Roland 404
Schiff, Hilda 405
Schiller, Friedrich von 36
Schmidgall, Gary 18, 19, 78, 114, 117, 118, 119, 120, 121, 140, 167, 180, 256, 405
Schopenhauer, Arthur 172
Schreiner, Olive 339
Schroeder, Horst 405
Schwartz, Grace Horowitz 405
Sero, Os 405
Sevin, Nurettin 383, 384, 385
Shakespeare 34, 39, 47, 48, 49, 51, 59, 70, 74, 81, 88, 107, 174, 205, 259, 277, 282, 294, 300, 333, 337, 338, 344, 349
Sharp, William 264
Shaw, Bernard 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 27, 32, 34, 45, 53, 55, 56, 57, 68, 71, 72, 73, 74, 77, 78, 84, 85, 90, 99, 108, 113, 114, 261, 270, 355, 367, 371, 405
Shelley, Percy Bysshe 24, 90, 176
Sherard, Robert Harborough 20, 38, 99, 351, 367, 405
Sheridan, Richard Brinsley Butler 68
Shewan, Rodney 405
Shylock 74
Sınır, Emin 386
Sicilya 374
Simgeci Akım (Bkz. Simgecilik) 62, 64
Simgecilik (Bkz. Simgeci Akım) 62, 64
Sinfield, Alan 405
Small, Ian 150, 169, 172, 175, 186, 207, 406
Smith, Henry Justin 399
Smith, Philip E. 406
Snider, Rose 406
Sokrates 27, 81, 90, 108, 113, 322, 325
Sorel, Julien 99, 353
Sosyalizm 113
Spano, Demetrio 406
Speranza (Bkz. Wilde, Lady; Elgee, Jane Francesca) 16, 21, 37, 62, 72, 93, 95, 99, 364, 365, 366, 372
Spinoza 174
SSCB (Bkz. Rus, Rusya) 56, 57, 68, 296
St. Germane-des-Pres 65, 110
St. James Tiyatrosu 66, 72, 76, 369, 371
Stanford, Derek 406
Stanley, Michael 406
Starkie, Enid 406
Stendhal, Marie-Henri Boyle 99, 353
Sterlin 45, 84, 87, 347
Stern, Eva 406
Stevenson, Robert Louis 60, 263, 358
Stokes, John 406
Stokes, Leslie 406
Stokes, Sewell 406
Stowell, Sheila 398
Sturgis, Matthew 406
Sullivan (Bkz. Gilbert ve Sullivan) 29, 34, 366
Sullivan, Kevin 406
Summers, Claued J. 407
Süveyş Kanalı 69
Swinburne 45, 262, 343
Symons, Alphonse James Albert 407
Synge, John 47, 72

Şaltı, Adnan 385
Şubat 131, 226, 270, 326, 334, 344, 350, 357, 370, 371, 372, 373
Şule Yayınları 385

Tacitus 299
Tamer, Ülkü 384, 386
Tanitch, Robert 407
Tanrı 95, 154, 168, 173, 174, 176, 229, 285, 294, 295, 296, 314, 319, 321, 325, 327, 334, 339, 351
Tartuffe 32
Taylor, Alfred 95, 277, 278, 279, 280, 282, 283
Taylor, Marvin J. 407
Taylor, Tom 332
Temmuz 340
Tercüman Kitapçılık 385
Terry, Ellen 29, 33, 339, 366
Texas 328, 337
Thames 42
Theatre 175
Theatre Royal 114
Thebai Kralı 96
Thomas, Brendon 77
Thorton, R. K. R. 407
Tite Sokağı 77, 329, 367, 375
Tolstoy, Lev Nikoloyeviç, Kont 14
Tomkins 260
Toprak, Burhan 383, 385

Toulouse-Lautrec, Henri de (Bkz. Lautrec) 33, 89, 90
Trafalgar Meydanı 375
Train, John 407
Trautmann, Frederic 407
Tree, Sir Herbert Beerbohm 27, 66, 68, 267, 345
Trilling, Lionel 407
Trinity Koleji 84, 365
Troçki, Lev 54
Trollope 264
Troya 29, 332
Troyalı Helen 35
Turgenyev, İvan 38, 172
Turner, Reginald 104, 110, 257, 372, 374
Türk (Bkz. Türkçe, Türkiye) 21, 44, 77, 209, 383
Türkçe (Bkz. Türk, Türkiye) 21, 44, 77, 209, 383
Türkiye (Bkz. Türk, Türkçe) 21, 44, 77, 209
Twain, Mark 336
Two-Twoness Oscar (Bkz. Wilde, Oscar) 328
Tyrrell, Robert 365

Uğur, Duygu 385
Urgan, Mina 117, 407

Vaftizci Yahya (Bkz. Yahya Peygamber) 17, 32, 93, 356
Vakit Kütüphanesi 383
Valéry, Paul 59, 64
Van Balen, C. Jr. 407
Van Eckartt, W. 115
Vandee 166
Vane, James 61
Vane, Sybill 59, 61
Varlık Yayınları 383
Varol, N. 383
Vautrin 181
Venedik 43
Verlaine, Paul 38, 45, 64, 296, 324, 360, 367
Victoria Çağı 9, 10, 11, 12, 13, 21, 23, 27, 28, 40, 48, 51, 70, 71, 72, 74, 75, 77, 86, 88, 92, 98, 104, 112, 113, 114, 270, 374
Victoria Garı 74, 75
Vierek, George Sylvester 407
Vivian (Bkz. Vyvyan; Holland, Vivian) 45, 46, 49, 78, 102, 284, 367, 372, 375
Volynsky, A. L. 407
Von Eckardt, Wolf 407
Vyvyan (Bkz. Vivian; Holland, Vivian) 45, 46, 49, 78, 102, 284, 367, 372, 375

W. H. (Bkz. Hughes, Willie) 47, 48, 81
Wagner, Richard 12, 176
Wainewright, Thomas Griffiths 50
Ward, Basil 57
Ward, William 328
Warren, Mrs. 16
Washington Post 37
Waterhouse, Keith 390
Watson, William, 266
Watts-Dunton, Theodore 342
Weinberger, Eliot 114
Wells, H. G. 73
Whistler, James Abbott McNeill 408
Whistler, James McNeill (Bkz. Jimmy) 42, 43, 44, 45, 48, 60, 264, 338, 347, 366, 367
White, Terence de Vere 408
Whitman, Walt 36, 45, 261, 333
Wijnaendts, Francken, C. J. 408
Wilde, İsola 22, 92, 93, 364, 365
Wilde, Lady (Bkz. Elgee, Jane Francesca; Speranza) 16, 21, 37, 62, 72, 93, 94, 99, 364, 365, 366, 372
Wilde, Oscar Fingal O'Flahertie Willis (Bkz. C.3.3.; Ferranti Guido; His Aesthetic; Hoscar, Mr. Wilde; Maturin Charles; Melmouth Sebastian; Milde Drawit; O'scar, The; Our Oscar; O'Wilde; Wildegoose Oscurro; Wilderness Ossian) 1, 3, 5, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 130, 137, 140, 150, 151, 152, 153, 155, 156, 167, 169, 171, 172, 175, 176, 178, 181, 187, 195, 207, 219, 225, 228, 233, 239, 240, 246, 255, 256, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 270, 271, 273, 274, 276, 277, 280, 281, 283, 284, 306, 307, 308, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 329, 330, 331, 332, 334, 335, 337, 338, 339, 340, 343, 344, 345, 347, 350, 351, 353, 354, 355, 357, 358, 361, 362, 364, 365, 366, 367, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409
Wilde, William Robert Wills (Bkz. William, Sir) 16, 22, 26, 93, 364, 365
Wildegoose, Oscurro (Bkz. Wilde, Oscar) 328
Wilderness, Ossian (Bkz. Wilde, Oscar) 328

William (Bkz. Willie) 21, 22, 106, 110, 364, 373
William, Sir (Bkz. Wilde, William Robert Wills) 16, 22, 26, 93, 364, 365
Williamson, Malcolm 50
Willie (Bkz. William) 21, 22, 106, 110, 364, 373
Willoughby, Guy 408
Wills, W. B. 33
Wills, Yargıç 95, 283
Wilson, Grant F. 408
Windermere, Lady 67, 68, 70, 71, 75, 342
Windermere, Lord 67
Winkelmann 205
Winsten, Stephen 120
Winwar, Frances 408
Wolton, Lord Henry (Bkz. Henry, Lord) 29, 58, 59, 60, 63
Wolworth, Clarence 267
Wood, Clement 408
Woodcock, George 408
Wooldridge, Charles Thomas (Bkz. C.T.W.) 306, 307
Wordsworth 38, 50
Worth, Katharine, J. 409
Worthing, John (Bkz. John) 74, 75, 76, 106, 114

Yaba Yayınları 383
Yahuda 258, 356
Yahudi 80
Yahya Peygamber (Bkz. Vaftizci Yahya) 17, 32, 93, 356
Yaratan 88, 282
Yates, D. A. 113
Yeats, W. B. 408
Yeats, William Bentler 13, 18, 24, 46, 47, 51, 72, 90, 91, 113, 114, 261, 307, 308, 357, 370
Yeğinobalı, Nihal 383, 385
Yeni Helen 29
Yeni Matbaa 385
Yeşiller 57
Yıldız Kitaplar 384
Yirmibirinci Yüzyıl 9, 12, 14, 57, 77, 113
Young, Dal 408
Yunan (Bkz. Eski Yunan) 32, 51, 53, 65, 221, 229, 256, 273, 297, 318, 322, 328, 332, 349, 357
Yunanca 16
Yuvarlak Masa Yayınları 385

Zanco, Aurelio 408
Zhow, Xiaoyi 409
Zola, Émile 38, 49, 99, 260, 262, 337, 370

Yapıt ve Yayın Dizini

A Bibliography of the Poems of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'ın Şiirlerinin Kaynakçası) 400
A Few Maximes for The Instruction of the Over-Educated (Bkz. Aşırı Öğrenim Görmüşlere Yol Gösterecek Birkaç Kural) 228, 371
A Florentine Tragedy (Bkz. Bir Floransa Trajedisi) 40, 81, 134, 146, 191, 373, 377
A House of Pomegranates (Bkz. Narlı Ev) 46, 66, 339, 369, 378
A Ladder for Mr. Oscar Wilde (Bkz. Bay Oscar Wilde İçin Bir Merdiven) 404
A Rebours (Bkz. Tersine) 59, 60
A Study of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde Üstüne Bir Çalışma) 398
A Wife's Tragedy (Bkz. Bir Eş'in Trajedisi) 77, 377
A Woman of No Importance (Bkz. Ehemmiyetsiz Bir Kadın; Önemsiz Bir Kadın) 68, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 138, 140, 143, 145, 148, 150, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 163, 164, 170, 171, 174, 176, 178, 181, 185, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 202, 203, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 216, 222, 223, 224, 225, 226, 233, 235, 236, 237, 238, 345, 370, 371, 377, 384
Açıklamalı Oscar Wilde (Bkz. Annotated Oscar Wilde, The) 397
Additions and Corrections to Richard Ellmann's "Oscar Wilde" (Bkz. Richard Ellmann'ın "Oscar Wilde" Yapıtına Eklemeler ve Düzeltmeler) 405
Adını Açıklamaktan Bile Çekinmiş Bir Sevgi: İngiltere'de Eşcinselliğin Açık Tarihi (Bkz. Love That Dared Not Speak Its Name: A Candid History of Homosexuality in Britain, The) 397
Adventures, Social and Literary (Bkz. Toplumsal ve Yazınsal Serüvenler) 387
Aesthetic Adventure, The (Bkz. Estetikçi Serüven) 394
Aesthetic Movement in English Literature, The (Bkz. İngiliz Yazınında Estetikçi Akım) 391
Aesthetic Movement: Prelude to Art Nouvea, The (Bkz. Estetikçi Akım: Art Nouveau'nun Başlangıcı) 387
Aestheticism (Bkz. Estetikçilik) 397
Aestheticism and Decadence: A Selective Annotated Bibliography (Bkz. Estetikçilik ve Çöküş: Açıklamalı Seçilmiş Kaynakça) 391
Aestheticism and Oscar Wilde (Bkz. Estetikçilik ve Oscar Wilde) 401
After Berneval: Letters of Oscar Wilde to Robert Ross (Bkz. Berneval'den Sonra: Oscar Wilde'ın Robert Ross'a Mektupları) 381
After Reading: Letters Oscar Wilde to Robert Ross (Bkz. Oscar Wilde'ın Robert Ross'a Mektupları) 381
After the Ball (Bkz. Balodan Sonra) 68
After the Ball. Operetta Based on Oscar Wilde's Play "Lady Windermere's Fan" (Bkz. Balodan Sonra. Oscar Wilde'ın "Lady Windermere'in Yelpazesi" Oyunundan Uyarlanan Bir Operet) 390
Akıl Hırsızı: Oscar Wilde ve Modern İrlanda (Bkz. Thief of Reason: Oscar Wilde and Modern Ireland) 402
Amerika İzlenimleri (Bkz. Impressions of America) 155, 328, 381, 400
Amours d'Oscar Wilde, Les (Bkz. Oscar Wilde'ın Aşkları) 391
An Angel for a Martyr: Jacob Epstein's Tomb for Oscar Wilde (Bkz. Kutsal Şehirde Bir Melek: Jacob Epstein'in Oscar Wilde İçin Yaptığı Mezar) 402
An Anthology of Irish Comic Writing (Bkz. İrlanda Mizah Yazıları Antolojisi) 399
An Enquiry into Oscar Wilde's Revisions of the "Picture of Dorian Gray" (Bkz. Oscar Wilde'ın "Dorian Gray'in Portresi"nde Yaptığı Değişiklikler Üstüne Bir Sorgulama) 398
An Ideal Husband (Bkz. İdeal Bir Koca 15, 29, 34, 68, 69, 73, 79, 81, 91, 104, 114, 130, 131, 136, 138, 140, 145, 146, 148, 150, 152, 161, 162, 163,

164, 172, 178, 190, 191, 192, 195, 196, 198, 201, 205, 208, 209, 210, 211, 212, 216, 222, 223, 225, 226, 232, 234, 235, 236, 240, 254, 346, 349, 371, 373, 374, 377, 384
An Oscar Wilde Chronology (Bkz. Bir Oscar Wilde Kronolojisi) 402
An Oscar Wilde Dictionary (Bkz. Oscar Wilde Sözlüğü) 400
An Outline of the Works of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'ın Yapıtlarının Ana Hatları) 393
An Unequal Match (Bkz. Eşit Olmayan Eşler) 332
Ana Britannica 114, 115
Anarchism, Feminism and Socialism in the Plays of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'ın Oyunlarında Anarşi, Feminizm ve Sosyalizm) 392
Anarchy and Culture: The Evolutionary Turn of Cultural Criticism in the Work of Oscar Wilde (Bkz. Anarşi ve Kültür: Oscar Wilde'ın Yapıtlarında Kültürel Eleştirinin Evrimsel Dönüşümü) 395
Anarşi ve Kültür: Oscar Wilde'ın Yapıtlarında Kültürel Eleştirinin Evrimsel Dönüşümü (Bkz. Anarchy and Culture: The Evolutionary Turn of Cultural Criticism in the Work of Oscar Wilde) 395
Ancient Legends of Ireland (Bkz. İrlanda'nın Eski Destanları) 45
And So Wilde Came to Lunch (Bkz. Demek Wilde Öğle Yemeğine Geldi?) 399
André Gide'e Anlattıkları 65
André and Oscar: Gide, Wilde and the Gay-art of Living (Bkz. André ve Oscar: Gide, Wilde ve Eşcinsel Bir Yaşam Sanatı) 393
André Gide'in Yaşamı ve Romanlarında Oscar Wilde'ın Etkileri (Bkz. Influence of Oscar Wilde in the Life and Prose Fiction of André Gide, The) 389
André ve Oscar: Gide, Wilde ve Eşcinsel Bir Yaşam Sanatı (Bkz. André and Oscar: Gide, Wilde and the Gay-art of Living) 393
Anılar (Bkz. Memoirs) 407
Anılar ve Serüvenler (Bkz. Memories and Adventures) 357
Annotated Oscar Wilde, The (Bkz. Açıklamalı Oscar Wilde) 397
Antiatoracte 267
Apologia Pro Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'ın Savunulması) 408
Aristotle at Afternoon Tea: The Rare Oscar Wilde (Bkz. Bir Akşamüstü Çayında Aristotales: Ender Bir Kişi, Oscar Wilde) 397
Armağan Çocuk Klasikleri 384
Art and Christhood: The Aesthetics of Oscar Wilde (Bkz. Sanat ve Hıristiyanlık: Oscar Wilde'ın Estetikçilik Anlayışı) 408
Art for Art's Sake (Bkz. Sanat İçin Sanat) 394
Art of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'ın Sanatı) 397, 404
Artist As Critic: Critical Writings of Oscar Wilde, The (Bkz. Eleştirmen Olarak Bir Sanatçı: Oscar Wilde'ın Eleştiri Yazıları) 381, 392
Artist as a Man of Action, The (Bkz. Eylem Adamı Olarak Sanatçı) 396
Aspects of Modernism from Wilde to Pirandello (Bkz. Wilde'dan Pirandello'ya Modernliğin Yönleri) 398
Aspects of Wilde (Bkz. Wilde'ın Yönleri) 401
Assamoir, La (Bkz. Meyhane) 260
Astray (Bkz. Sapma) 267
Aşırı Öğrenim Görmüşlere Yol Gösterecek Birkaç Kural (Bkz. A. Few Maxims or the Instruction of the Over-Educated) 228, 371
Aşk: Casanova, Mark Twain, Oscar Wilde, Sigmund Freud, Byron, S. J. Perelman, La Rochefaucauld ve John Updike'in Düşünceleri (Bkz. Love: Considered by Casanova, Mark Twain, Oscar Wilde, Simgund Freud, Byron, S. J. Perelman, La Rochefaucauld, John Updike) 407
Autobiographies (Bkz. Özyaşam Öyküleri) 113, 357, 408
Autobiography of Lord Alfred Douglas, The (Bkz. Lord Alfred Douglas'ın Özyaşamöyküsü) 102, 284, 375
Autobiography, The (Bkz. Özyaşamöyküsü) 391
Avignon Kardinali (Bkz. Cardinal of Avignon, The) 378
Az Bulunur Alıntılar 167
Aziz Oscar (Bkz. Saint Oscar) 391

Back to Methuselah (Bkz. Methuselah'a Dönüş) 55
Balıkçı ve Ruhu (Bkz. Fisherman and His Soul, The) 379
Ballad of Reading Gaol, The (Bkz. Reading Zindanı Türküsü; Türkü) 41, 95, 100, 101, 107, 111, 169, 181, 185, 187, 237, 305, 306, 307, 357, 373, 380
Balodan Sonra (Bkz. After The Ball) 68
Balodan Sonra. Oscar Wilde'ın "Lady Windermere'in Yelpazesi" Oyunundan Uyarlanan Bir Operet (Bkz. After the Ball. Operetta Based on Oscar Wilde's Play "Lady Windermere's Fan") 390
Başkaldıran Kadın (Bkz. Revoltée) 68
Bay Oscar Wilde İçin Bir Merdiven (Bkz. A Ladder for Mr. Oscar Wilde) 404
Bay ve Bayan Daventry (Bkz. Mr. and Mrs. Daventry) 374, 378
Bay W. H.'nin Portresi 47, 48, 49, 91, 169, 175, 177, 224, 252, 368, 379
Bebekuş'un Kitapları 384
Bencil Dev (Bkz. Selfish Giant, The) 46, 378
Bernard Shaw and Lord Alfred Douglas: A Correspondence (Bkz. Bernard Shaw ve Lord Alfred Douglas: Bir Yazışma) 396
Bernard Shaw and Oscar Wilde: A Portarit of Two Dubliners (Bkz. Bernard Shaw ve Oscar Wilde: İki Dublinli'nin Portresi) 391
Bernard Shaw ve Oscar Wilde: İki Dublinli'nin Portresi (Bkz. Bernard Shaw and Oscar Wilde: A Portrait of Two Dubliners) 391
Bernard Shaw ve Lord Alfred Douglas: Bir Yazışma (Bkz. Bernard Shaw and Lord Alfred Douglas: A Correspondence) 396
Bernard Shaw, Frank Harris and Oscar Wilde (Bkz. Bernard Shaw, Frank Harris ve Oscar Wilde) 405
Bernard Shaw, Frank Harris ve Oscar Wilde (Bkz. Bernard Shaw, Frank Harris and Oscar Wilde) 405
Bernard Shaw: Collected Letters 1898-1910 (Bkz. Bernard Shaw: Derlenmiş Mektuplar 1898-1910) 113
Bernard Shaw: Derlenmiş Mektuplar 1898-1910 (Bkz. Bernard Shaw: Collected Letters 1898-1910) 113
Berneval'den Sonra: Oscar Wilde'ın Robert Ross'a Mektupları (Bkz. After Berneval: Letters of Oscar Wilde to R. R.) 381
Beyond His Means (Bkz. Varlığın Ötesinde) 406
Beyond the Threshold (Bkz. Eşiğin Ötesinde) 403
Bibliography of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde Kaynakçası) 400
Bildiğim Günler (Bkz. Days I Knew, The) 398
Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi 384
1900 Dönemi (Bkz. Epoque 1900, Le) 388
Bin Sekiz Yüz Doksanlar: On Dokuzuncu Yüzyılın Sonunda Sanat ve Düşünce Üstüne Bir İnceleme (Bkz. Eighteen Nineties: A Review of Art and Ideas at the Close of the Nineteenth Century, The) 397
Bir Akşamüstü Çayında Aristotales: Ender Bir Kişi, Oscar Wilde (Bkz. Aristotle at Afteroon Tea: The Rare Oscar Wilde) 397
Bir Editör Olarak Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde as Editor) 393
Bir Eş'in Trajedisi (Bkz. A. Wife's Tragedy) 77, 377
Bir Floransa Trajedisi (Bkz. A Florentine Tragedy) 40, 81, 134, 140, 191, 373, 377
Bir Fransız Yazarı Olarak Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde, Ecrivain Français) 390
Bir Oscar Wilde Kronolojisi (Bkz. An Oscar Wilde Chronology) 402
Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen (Bkz. Critic as a Artist, The) 49, 50, 53, 104, 126, 127, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 137, 139, 142, 143, 150, 151, 166, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 181, 183, 186, 218, 222, 223, 224, 225, 226, 245, 246, 247, 248, 369, 380
Bir Zamanlar: Oscar Wilde'ın Peri Masalları Üstüne Eleştirel Bir Not (Bkz. Once upon a Time: A Critical Note on Oscar Wilde's Fairy Stories) 395
Birthday of the Infanta, The (Bkz. İspanyol Prensesinin Doğum Günü) 57, 205, 339, 368, 378
Black Arrow (Bkz. Kara Ok) 263
Blackwood's Magazine 368
Blue China: The Philosophy of Oscar Wilde in Relationship to his Plays (Bkz. Mavi Porselen: Oscar Wilde'ın Oyunlarındaki Felsefesi) 404

Both Sides of the Curtain (Bkz. Perdenin İki Yanı) 403
British Drama Since Shaw (Bkz. Shaw'dan Bu Yana İngiliz Tiyatrosu) 404
British Victorian Literature (Bkz. Viktorya Döneminde İngiliz Yazını) 398
Bülbül ve Gül (Bkz. Nightingale and the Rose, The) 205, 258, 378
Büyük Uygunsuzluk: Oscar Wilde'ın Üç Davası Üstüne Bir Oyun (Bkz. Gross Indecency: A Play on Three Trials of Oscar Wilde) 398

Café Royal: Doksan Yıllık Bohem Yaşamı (Bkz. Café Royal: Ninety Years of Bohemia) 390
Café Royal: Ninety Years of Bohemia (Bkz. Café Royal: Doksan Yıllık Bohem Yaşamı) 390
Cambridge Companion to Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde Üstüne Cambridge Rehberi) 403
Canterville Ghost, The (Bkz. Canterville Hortlağı) 46, 155, 176, 183, 196, 368, 379
Canterville Hortlağı (Bkz. Canterville Ghost, The) 46, 155, 176, 183, 196, 368, 379
Cardinal of Avignon, The (Bkz. Avignon Cardinali) 378
Carne, la Morte e il Diavolo Nella Letteratura Romantica, La (Bkz. Romantik Yazında Beden, Ölüm ve Şeytan) 402
Cases that Changed the Law (Bkz. Yasaları Değiştiren Davalar) 396
Cashel Byron'un Mesleği (Bkz. Cashel Byron's Profession) 15
Cashel Byron's Profession (Bkz. Cashel Byron'un Mesleği) 15
Cehennem 353
Cehennem Kapısı 108
Celtic Twilight and the Nineties, The (Bkz. Kelt Şafağı ve Doksanlar) 389
Chameleon, 85, 219, 271, 272, 371
Charles I 33
Charley'in Teyzesi (Bkz. Charley's Aunt) 77
Charley's Aunt (Bkz. Charley'in Teyzesi) 77
Christian Aesthetic of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'da Hıristiyan Estetiği) 398
Christian Renaissance, The (Bkz. Hıristiyan Rönesansı) 398
Ciddi Olmanın Önemi (Bkz. Importance of Being Earnest, The; Oscar Wilde'ın Ciddi Olmanın Önemi Yapıtının "Yitirilmiş" Bir Sahnesi; Öyle Romantik ki... Oscar Wilde'ın "Ciddi Olmanın Önemi" Yapıtının Müzikli Oyun Uyarlaması; Yarı Ciddi. Oscar Wilde'ın "Ciddi Olmanın Önemi" ve Öteki Yapıtlarından Bir Müzikli Oyun Uyarlaması) 16, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 83, 91, 114, 190, 191, 192, 195, 196, 198, 199, 201, 205, 207, 208, 211, 212, 213, 217, 222, 226, 233, 234, 235, 236, 237, 239, 248, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 262, 264, 270, 350, 351, 358, 371, 373, 377
Cinselliğin Psikopatolojisi (Bkz. Psychopathia Sexualis) 78
Cinsellik Üstüne Karşıt Görüşlülük: Augustine'den Wilde'a, Freud'dan Foucault'a (Bkz. Sexual Dissidence: Augustine to Wilde, Freud to Foucault) 391
Collected Works (Bkz. Derlenmiş Yapıtları) 380, 381
Congreve, Sheridan, Wilde ve Coward'ın Komedilerinde Taşlama (Bkz. Satire in the Comedies of Congreve, Sheridan, Wilde and Coward) 406
Constance Olmanın Önemi (Bkz. Importance of Being Constance, The) 388
Contemporary Portraits (Bkz. Çağdaş Portreler) 395
Conversations With Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde ile Söyleşiler) 382, 390, 402
Cosmopolitan Criticism: Oscar Wilde's Philosophy of Art (Bkz. Kozmopolit Eleştiri: Oscar Wilde'ın Sanat Felsefesi) 389
Court and Society Review 154, 156, 368
Critic as an Artist, The (Bkz. Bir Sanatçı Olarak Eleştirmen) 49, 50, 53, 104, 126, 127, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 137, 139, 142, 143, 150, 151, 166, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 181, 183, 186, 218, 222, 223, 224, 225, 226, 245, 246, 247, 248, 369, 380
Critical Essays on Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde Üstüne Eleştirel Denemeler) 394
Critics of the Nineties (Bkz. Doksanların Eleştirmenleri) 406
Cymbeline Refinished

(Bkz. Yeniden Yazılan Cymbeline) 70

Çağdaş Portreler (Bkz. Contemporary Portraits) 395
Çağdaş Yaşamın Ressamı (Bkz. Peintre de la Vie, Le) 28
Çayır Yaprakları (Bkz. Leaves of Grass) 36
Çift Kişilik. Psikanalitik Bir Çalışma (Bkz. The Double: A Psychoanalytic Study) 403
Çocuk Dizisi 384, 386
Çocuk Kitapları 383, 384, 386
Çocuk Klasikleri 384
Çocuk Yayınları 386
Çöküş: Felsefe Açısından Bir Sorgulama (Bkz. Decadence: A Philosophical Inquiry) 397
Çöküşün İkilemi (Bkz. Decadent Dilemma, The) 407

Daily Chronicle 160, 179, 181, 306, 352, 373
Daily Examiner, The 335
Daily Telegraph, The 71, 96, 342
Dandi: Brummell'den Beerbohm'a (Bkz. Dandy: Brummell to Beerbohm, The) 401
Dandilik Düzeni: Wilde, Beardsley, Beerbohm (Bkz. Sistema del Dandy: Wilde, Beardsley, Beerbohm, Il) 393
Dandizm ve George Brummel (Bkz. Du Dandysme et de George Brummell) 28, 390
Dandy: Brummell to Beerbohm, The (Bkz. Dandi: Brummell'den Beerbohm'a) 401
Dark Passages: The Decadent Consciousness in Victorian Literature (Bkz. Karanlık Geçitler: Victoria Dönemi Yazınında Çöküş Bilinci) 389
Days I Knew, The (Bkz. Bildiğim Günler) 398
De Profundis (Bkz. Derinliklerden) 26, 33, 41, 42, 45, 64, 99, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 284, 285, 372, 374, 375, 381
"De Profundis" Bilmecesi (Bkz. Riddle of "De Profundis", The) 402
Decadence: A Philosophical Inquiry (Bkz. Çöküş: Felsefe Açısından Bir Sorgulama) 397
Decadent Dilemma, The (Bkz. Çöküşün İkilemi) 407
Decay of Lying, The (Bkz. Yalan Söylemenin Sona Ermesi) 49, 51, 58, 94, 104, 127, 128, 129, 135, 137, 139, 141, 142, 143, 150, 151, 218, 224, 227, 241, 245, 246, 247, 249, 250, 251, 257, 260, 262, 263, 265, 368, 380
Degeneration (Bkz. Yozlaşma) 345
Değişimin Renkleri. Oscar Wilde'ın Öykülerinde Ölgün Görüntüler (Bkz. Hues of Mutability. The Waning Vision in Oscar Wilde's Narrative) 390
Dehamdan Başka Hiçbir Şey (Bkz. Nothing Except My Genius) 403
Dekoratif Fanteziler (Bkz. Dekoratif Sanatlar, Faintaisies Décoratives) 42, 128, 224, 366
Dekoratif Sanatlar (Bkz. Dekoratif Fanteziler, Faintaisies Décoratives) 42, 128, 224, 366
Demek Wilde Öğle Yemeğine Geldi? (Bkz. And So Wilde Came to Lunch) 399
Derlenmiş Yapıtlar (Bkz. Collected Works) 380, 381
Devoted Friend, The (Bkz. Sadık Dost) 378
Deyimler ve Felsefeler 271
Doer of Good (Bkz. İyiliksever) 46
Dogmas for the Use of the Aged (Bkz. Yaşlıların Kullanımı İçin Dogmalar) 63
Doksanlarda Tiyatromuz (Bkz. Our Theatre in the Nineties) 14
Doksanların Eleştirmenleri (Bkz. Critics of the Nineties) 406
Dorian Gray'a Önsöz 63
Dorian Gray'in Portresi (Bkz. Dorian Gray'in Portresi. Oscar Wilde'ın Aynı Adlı Romanından Bir Tiyatro Uyarlaması; Dorian Gray'in Portresi: Oscar Wilde'ın Romanından Uyarlanan İki Perdelik Oyun; Dorian Gray'in Portresi: "Dünya Benim İçin Ne Düşünüyor"; Dorian Gray'in Portresi. Üç Perdelik Bir Oyun ve Prolog. Oscar Wilde'ın Romanından Uyarlama; Oscar Wilde: Sanat ve Ahlak: "Dorian Gray'in Portresi" Üstüne Bir Savunma; Picture of Dorian Gray, The) 15, 25, 29, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 66, 72, 76, 79, 85, 89, 91, 97, 104, 111, 126, 129, 130, 131, 132, 133, 135, 136, 137, 139, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 150, 151, 152, 153, 156, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 176, 177,

178, 179, 180, 182, 183, 184, 185, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 199, 201, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 212, 213, 216, 217, 218, 222, 223, 226, 232, 234, 235, 239, 245, 247, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 273, 340, 341, 369, 370, 379, 390, 394, 399, 401, 402

Dorian Gray'in Portresi: "Dünya Benim İçin Ne Düşünüyor" (Bkz. Picture of Dorian Gray: "What the World Thinks of Me", The) 394

Dorian Gray'in Portresi. Oscar Wilde'ın Aynı Adlı Romanından Bir Tiyatro Uyarlaması (Bkz. Picture of Dorian Gray. Dramatized from the Novel of That Name by Oscar Wilde, The) 401

Dorian Gray'in Portresi: Oscar Wilde'ın Romanından Uyarlanan İki Perdelik Oyun (Bkz. Picture of Dorian Gray: A play in Two Acts, Adapted from Oscar Wilde's Novel, The) 390

Dorian Gray'in Portresi. Üç Perdelik Bir Oyun ve Prolog. Oscar Wilde'ın Romanından Uyarlama (Bkz. Picture of Dorian Gray. A Play in Three Acts and Prologue. From the Romance of Oscar Wilde, The) 399

Double: A Psychoanalytic Study, The (Bkz. Çift Kişilik. Psikanalitik Bir Çalışma) 403

Dört Dublinli: Wilde, Yeats, Joyce ve Beckett (Bkz. Four Dubliners: Wilde, Yeats, Joyce and Beckett) 392

Dr. Jekyll and Mr. Hyde 60

Dramatic Life and Fascinating Times of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'ın Dramatik Yaşamı ve Büyüleyici Çağı) 393

Dramatic Portraits (Bkz. Tiyatro Portreleri) 396

Dramatic Review 45, 115

Du Dandysme et de George Brummel (Bkz. Dandizm ve George Brummel) 28, 390

Duchess of Padua, The (Bkz. Padua Düşesi) 38, 39, 40, 43, 66, 98, 139, 143, 161, 165, 178, 182, 186, 192, 197, 199, 203, 204, 209, 247, 344, 366, 367, 377

Dul Erkeklerin Evleri (Bkz. Widowers Houses) 15, 68

Dünün Peygamberleri: Avrupa Kültürü Üstüne Çalışmalar 1890-1914 (Bkz. Prophets of Yesterday: Studies in European Culture 1890-1914) 400

Dünya Çocuk Klasikleri Dizisi 385

Dünya Edebiyatından Tercümeler 384

Dünya Klasikleri Dizisi 385

Dünya Muharrirlerinden Tercümeler Serisi 383

Dünya Örgütleri 384

Dünya Yazarları 383

Dünya'nın Tek Gerçek Hayaleti 384

Düşman Edinmenin İnce Sanatı (Bkz. Gentle Art of Making Enemies, The) 43, 408

Düşünceler (Bkz. Opinions) 402

Düzyazı ile Şiirler (Bkz. Poems in Prose) 371

Düzyazı ve Şiir Üstüne Çalışmalar (Bkz. Studies in Prose and Verse) 407

Echo de Paris 342

Ehemmiyetsiz Bir Kadın (Bkz. Önemsiz Bir Kadın; A Woman of No Importance) 68, 126, 127, 128, 139, 130, 131, 132, 138, 140, 143, 145, 148, 150, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 163, 164, 170, 171, 174, 176, 178, 181, 185, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 202, 203, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 216, 222, 223, 224, 225, 226, 233, 235, 236, 237, 238, 345, 370, 371, 377, 384

Eighteen Nineties: A Review of Art and Ideas at the Close of the Nineteenth Century, The (Bkz. Bin Sekiz Yüz Doksanlar: On Dokuzuncu Yüzyılın Sonunda Sanat ve Düşünce Üstüne Bir İnceleme) 397

Eleştirinin Gerçek İşlevi ve Değeri (Bkz. True Function and Value of Criticism, The) 369

Eleştirmen Olarak Bir Sanatçı: Oscar Wilde'ın Eleştiri Yazıları (Bkz. Artist as Critic: Critical Writings of Oscar Wilde, The) 381, 392

Émaux et Camées (Bkz. Mine ve Kamöyö) 60

Eminent Domain (Bkz. Seçkin Bir Kişilik) 392

En Güzel Çocuk Kitapları 385

English Drama 1865-1900 (Bkz. İngiliz Tiyatrosu 1865-1900) 404

English Renaissance, The (Bkz. İngiliz Rönesansı) 34, 135, 184, 222, 247, 260, 266

Epigrams of Oscar Wilde: An Anthology, The (Bkz. Oscar Wilde'ın Nükteleri: Bir Antoloji) 403

Epistola In Carcere et Vinculis (Bkz. Tutuklu ve

Zincirli Yazılan Mektup) 101, 284, 372
Epoque 1900, Le (Bkz. 1900 Dönemi) 388
Exquisite Life of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'ın Eşsiz Yaşamı) 389
Ermiş Fahişe (Bkz. Sainte Courtisane, La) 40, 81, 377
Eski Ahit 352
Eski Gemici 295
Essays on Joseph Conrad and Oscar Wilde (Bkz. Joseph Conrad ve Oscar Wilde Üstüne Denemeler) 402
Estetikçi Akım: Art Nouveau'nun Başlangıcı (Bkz. Aesthetic Movement: Prelude to Art Nouveau, The) 387
Estetikçi Serüven (Bkz. Aesthetic Adventure, The) 394
Estetikçilik (Bkz. Aestheticism) 397
Estetikçilik ve Çöküş: Açıklamalı Seçilmiş Kaynakça (Bkz. Aestheticism and Decadence: A Selective Annotated Bibliography) 391
Estetikçilik ve Oscar Wilde (Bkz. Aestheticism and Oscar Wilde) 401
Eşcinsel Kurgular: Wilde'dan Stonewall'a: Erkek Homoseksüelliğinin Yazın Geleneği ile İlgili Bir Çalışma (Bkz. Gay Fictions: Wilde to Stonewall: Studies in a Male Homosexual Literary Tradition) 407
Eşcinsellik ve Yaratıcı Deha (Bkz. Homosexuality and Creative Genius) 387
Eşiğin Ötesinde (Bkz. Beyond the Threshold) 403
Eşit Olmayan Eşler (Bkz. An Unequal Match) 332
Evening News 98
Everybody's Political What's What (Bkz. Herkes İçin Siyasal Sözlük) 55
Eylem Adamı Olarak Sanatçı (Bkz. Artist as a Man of Action, The) 396

Fahişe'nin Evi (Bkz. Harlot's House, The) 40
Faintaisies Décoratives (Bkz. Dekoratif Fanteziler; Dekoratif Sanatlar) 42, 128, 226, 366
Fall Wilde und das Problem der Homosexualität, Der (Bkz. Oscar Wilde Olayı ve Eşcinsellik Sorunu) 405
Famous Dubliners: W. B. Yeats, James Joyce, Oscar Wilde, Edward Carson, Jonathan Swift and Wolfe Tone (Bkz. Ünlü Dublinliler: W. B. Yetas, James Joyce, Oscar Wilde, Edward Carson, Jonathan Swift ve Wolfe Tone) 406
Famous Trials: Oscar Wilde (Bkz. Ünlü Davalar: Oscar Wilde) 396
Fanny'nin İlk Oyunu (Bkz. Fanny's First Play) 71
Fanny's First Play (Bkz. Fanny'nin İlk Oyunu) 71
Faux-Mannayeurs, Les (Bkz. Kalpazanlar) 64
File on Wilde (Bkz. Wilde Üstüne Bir Dosya) 401
Firavun 105
Fireworks of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'ın Havai Fişekleri) 391
Fisherman and His Soul, The (Bkz. Balıkçı ve Ruhu) 379
Flaubert, Laforgue, Wilde ve Mallarmé'nin Salome Şiirleri (Bkz. Salome-Dichtungen von Flaubert, Laforgue, Wilde und Mallarmé, Die) 404
Forewords and Afterwords (Bkz. Önceleri ve Sonrası) 387
Form and Content in the Plays of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'ın Oyunlarında Biçim ve İçerik) 388
Fortnightly Review, The 41, 51, 63, 368, 369, 371
Four Dubliners: Wilde, Yeats, Joyce and Beckett (Bkz. Dört Dublinli: Wilde, Yeats, Joyce ve Beckett) 392
Francillion 68
French Influences on Oscar Wilde's "The Picture of Dorian Gray" an "Salome", The (Bkz. Oscar Wilde'ın "Dorian Gray'in Portresi" ve "Salome" Yapıtlarında Fransız Etkileri) 404
Freundschaft mit Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'la Dostluk) 391
Friendships and Follies of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'ın Dostlukları ve Çılgınlıkları) 389

Gay Fictions: Wilde to Stonewall: Studies in a Male Homosexual Literary Tradition (Bkz. Eşcinsel Kurgular: Wilde'dan Stonewall'a: Erkek Homoseksüelliğinin Yazın Geleneği ile İlgili Bir Çalışma) 407
Genç Kral (Bkz. Young King, The) 47, 148, 368, 378
Gençlerin Kullanımı İçin Deyimler ve Felsefeler (Bkz. Phrases and Philosophies for the Use of the Young) 219, 371

Gentle Art of Making Enemies, The (Bkz. Düşman Edinmenin İnce Sanatı) 43, 408
Gerçek Bilgi 227
Gerçek Oscar Wilde (Bkz. Real Oscar Wilde, The) 38, 351, 405
Gespräche mit Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'la Söyleşiler) 396
Gezgin Melmoth (Bkz. Melmoth, the Wanderer) 105
Ghost-Epigrams of Oscar Wilde as Taken Down Through Automatic Writing by Lazar, (Bkz. Lazar Tarafından Otomatik Yazımla Saptanan Oscar Wilde'ın Hayalet Nükteleri) 362, 399
Gizi Olmayan Sfenks (Bkz. Sphinx Without a Secret, The) 46, 192, 368, 379
Green Carnation, The [A novel exposing the Wilde-Douglas friendship], (Bkz. Yeşil Karanfil. [Wilde'la Douglas arasındaki dostluğu açıklayan bir roman] 395
Green Carnation, The (Bkz. Yeşil Karanfil) 83
Gross Indecency: A Play on Three Trials of Oscar Wilde (Bkz. Büyük Uygunsuzluk: Oscar Wilde'ın Üç Davası Üstüne Bir Oyun) 398
Gül Renkli Komedi 347
Gülen Düşünceler 13
Günah Çiçekleri 33, 344
Günaha Çağrı Dışında Her Şeye Direnebilirim: Ve Oscar Wilde'dan Başka Alıntılar (Bkz. I Can Resist Everything Except Temptation: And Other Quotations from Oscar Wilde) 160, 387
Günaydın Dünya Klasikleri Serisi 386
Günlük 1889 - 1939 (Bkz. Journal 1889-1939) 69, 394
Güzel Ev (Bkz. House Beautiful, The) 35, 44, 45, 137, 366

Half in Earnest, A Musical Adaptation of "The Importance of Being Earnest" and Other Works of Oscar Wilde (Bkz. Yarı Ciddi. Oscar Wilde'ın "Ciddi Olmanın Önemi" ve Öteki Yapıtlarından Bir Müzikli Oyun Uyarlaması) 392
Hamlet 114, 128, 171, 259, 267, 300
Happy Prince and Other Tales, The (Bkz. Mutlu Prens ve Öteki Masallar) 46, 66, 339, 368, 378, 385
Happy Prince: Opera in One Act Based on the Story by Oscar Wilde, The (Bkz. Mutlu Prens: Oscar Wilde'ın Öyküsünden Uyarlanan Bir Perdelik Opera) 408
Happy Prince, The (Bkz. Mutlu Prens) 378, 384, 385
Harlot's House, The (Bkz. Fahişe'nin Evi) 40
Herkes İçin Siyasal Sözlük (Bkz. Everybody's Political What's What) 55
Hıristiyan Rönesansı (Bkz. Christian Renaissance, The) 398
Hikâyeler 384
History of the London Stage and Its Famous Players (1576-1903) (Bkz. Londra Sahnesi ve Ünlü Oyuncularının Tarihi, 1576-1903) 387
Homosexuality and Creative Genius (Bkz. Eşcinsellik ve Yaratıcı Deha) 387
Hoş Olmayan Oyunlar (Bkz. Plays Unpleasant) 15
House Beautiful, The (Bkz. Güzel Ev) 35, 44, 45, 137, 366
Hues of Mutability. The Waning Vision in Oscar Wilde's Narrative (Bkz. Değişimin Renkleri. Oscar Wilde'ın Öykülerinde Ölgün Görüntüler) 390

I Can Resist Everything Except Temptation: And Other Quotations from Oscar Wilde (Bkz. Günaha Çağrı Dışında Her Şeye Direnebilirim: Ve Oscar Wilde'dan Başka Alıntılar) 387
I Give You Oscar Wilde. A Biographical Novel (Bkz. Size Oscar Wilde'ı Veriyorum. Biyografik Bir Roman) 395
Idée de L'art pour L'art Dans la Littérature Anglaise Pendant la Période Victorienne, La (Bkz. Viktoria Dönemi İngiliz Yazınında Sanat İçin Sanat Kavramı) 403
Idylls of the Marketplace: Oscar Wilde and the Victorian Public (Bkz. Pazaryerinin Mutlu Manzaraları: Oscar Wilde ve Victoria Çağı'nda Kamuoyu) 394
Illusions Perdues, Les (Bkz. Sönmüş Hayaller) 260
Immaturity (Bkz. Toyluk) 19
Importance of Being a Wit: The Insults of Oscar Wilde, The (Bkz. Nükteci Olmanın

Önemi: Oscar Wilde'ın Aşağılamaları) 399
Importance of Being Constance, The (Bkz. Constance Olmanın Önemi) 388
Importance of Being Earnest, The (Bkz. Ciddi Olmanın Önemi) 16, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 83, 91, 104, 114, 190, 191, 195, 196, 198, 199, 201, 205, 207, 208, 211, 212, 213, 217, 222, 226, 233, 234, 235, 236, 237, 239, 248, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 262, 264, 270, 350, 351, 358, 371, 373, 377
Importance of Being Oscar, The (Bkz. Oscar Olmanın Önemi) 399
Importance of Being Oscar: The Wit and Wisdom of Oscar Wilde Set Against His Life and Times, The (Bkz. Oscar Olmanın Önemi: Yaşamı ve Çağına Göre Oscar Wilde'da Nükte ve Bilgelik) 393
Importance of Being Paradoxical, The (Bkz. Paradoksal Olmanın Önemi) 396
Impression du Matin (Bkz. Sabah İzlenimleri) 42
Impressions of America (Bkz. Amerika İzlenimleri) 155, 328, 381, 400
Impressions of America by Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'ın Amerika İzlenimleri) 155, 328, 381, 400
Influence of Oscar Wilde in the Life and Prose Fiction of André Gide, The (Bkz. André Gide'in Yaşamı ve Romanlarında Oscar Wilde'ın Etkileri) 389
Influence of Pater and Matthew Arnold in the Prose-Writings of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'ın Düzyazılarında Pater ve Matthew Arnold'un Etkileri) 388
Intentions (Bkz. Niyetler) 49, 51, 52, 369, 379
Into the Demon Universe: A Literary Exploration of Oscar Wilde (Bkz. Şeytan Evreninde: Oscar Wilde'ın Yazınsal Araştırılması) 401
Irish Literary Portraits (Bkz. İrlandalı Yazarların Portreleri) 403
Irish Writing: Exile and Subversion (Bkz. İrlandalı Yazarlar: Sürgün ve Bozgunculuk) 397
Is Oscar Wilde Living or Dead? (Bkz. Oscar Wilde Yaşıyor mu, Yoksa Öldü mü?) 407

İçtenlik ve Gerçeklik (Bkz. Sincerity and Authenticity) 407
İdeal Bir Koca (Bkz. An Ideal Husband) 15, 29, 34, 68, 69, 73, 79, 81, 91, 104, 114, 130, 131, 136, 138, 140, 145, 146, 148, 150, 152, 161, 162, 163, 164, 172, 178, 190, 191, 192, 195, 196, 198, 201, 205, 208, 209, 210, 211, 212, 216, 222, 223, 225, 226, 232, 234, 235, 236, 240, 254, 346, 349, 371, 373, 374, 377, 384
İdealizm İçin Savaşım (Bkz. Struggle for Idealism) 407
İki Kez Savunulan Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde Twice Defended) 405
İki Sevgi 79, 88, 219, 282
İlyada 357
İncil 31, 60, 296, 328, 343, 352, 356
İngiliz Edebiyatı Tarihi 407
İngiliz Klasikleri 384
İngiliz Rönesansı (Bkz. English Renaissance, The) 34, 135, 184, 222, 247, 260, 266
İngiliz Tiyatrosu 1865-1900 (Bkz. English Drama 1865-1900) 404
İngiliz Yazınında Estetikçi Akım (Bkz. Aesthetic Movement in English Literature, The) 391
İngilizce Hikâyeler: Oscar Wilde'dan Hikâyeler 384
İngilizce Hikâyeler Serisi 384
İngiltere'de Estetikçilik ve Dekadans Hareketi 1873-1900 (Bkz. Mouvement Esthétique et Décadent' en Angleterre 1873-1900, Le) 392
İnsan Ruhu (Bkz. Soul of Man, The) 380
İnsan ve Üstün İnsan (Bkz. Man and Superman) 55
İnsanlar ve Anılar; Anımsamalar 1872-1900 (Bkz. Men and Memories; Recollections 1872-1900) 404
İrlanda Mizah Yazıları Antolojisi (Bkz. An Anthology of Irish Comic Writing) 399
İrlanda Sorunu (Bkz. Matter with Ireland, The) 405
İrlandalı Wilde (Bkz. Wilde the Irishman) 400
İrlandalı Yazarlar: Sürgün ve Bozgunculuk (Bkz. Irish Writing: Exile and Subversion) 397
İrlandalı Yazarların Portreleri (Bkz. Irish Literary Portraits) 403
İrlanda'nın Eski Destanları (Bkz. Ancient Legends of Ireland) 45

İspanyol Prensesinin Doğum Günü (Bkz. Birthday of the Infants, The) 57, 205, 339, 368, 378
İyiliksever (Bkz. Doer of Good) 46

Jezebel 105
John Bull's Other Island (Bkz. John Bull'un Öteki Adası) 19
John Bull'un Öteki Adası (Bkz. John Bull's Other Island) 19
Jonathan to Gide: The Homosexual in History (Bkz. Jonathan'dan Gide'e: Tarihte Eşcinsel) 394
Jonathan'dan Gide'e: Tarihte Eşcinsel (Bkz. Jonathan to Gide: The Homosexual in History) 394
Joseph Conrad ve Oscar Wilde Üstüne Denemeler (Bkz. Essays on Joseph Conrad and Oscar Wilde) 402
Journal 1889-1939 (Bkz. Günlük 1889 - 1939) 64, 394
Journey Through Despair 1880-1914: Transformation in British Literary Culture (Bkz. Umutsuzluk İçinde Bir Gezi 1880-1914: İngiliz Yazın Kültüründe Değişim) 399

Kahkaha İpliği (Bkz. Thread of Laughter, The) 398
Kalem, Kağıt ve Zehir (Bkz. Pen, Pencil and Poison) 50, 139, 180, 185, 251, 254, 256, 339, 368, 380
Kalpazanlar (Bkz. Faux Mennayeus, Les) 64
Kaptan Ahab 105
Kara Ok (Bkz. Black Arrow) 263
Karanlık Geçitler: Victoria Dönemi Yazınında Çöküş Bilinci (Bkz. Dark Passages: The Decadent Consciousness in Victorian Literature) 389
Kayalar Üstünde (Bkz. On The Rocks) 14
Kelt Şafağı ve Doksanlar (Bkz. Celtic Twilight and the Nineties, The) 389
Kırmızı Gül 384
Kış Masalı 295
Kızıl Rakkase: Salome 384
Kimdi O Adam?: Mr. Oscar Wilde'a Bir Armağan (Bkz. Who Was Than Man?: A Present for Mr. Oscar Wilde) 387
Konformist Bir Başkaldırıcının Notları (Bkz. Works of a Conformist Rebel, The) 52, 58, 72, 122, 123
Kozmopolit Eleştiri: Oscar Wilde'ın Sanat Felsefesi (Bkz. Cosmopolitan Criticism: Oscar Wilde's Philosophy of Art) 389
Kösnülü İnsan: Oscar Wilde'ın Yaşamı ve Dönemi Üstüne Bir Roman (Bkz. Sensualist: A Novel of the Life and Times of Oscar Wilde, The) 408
Kötülük Çiçekleri 32, 296, 344
Kral Lear 276
Kule 296
Kutsal Kitap 32
Kutsal Şehirde Bir Melek: Jacob Epstein'in Oscar Wilde İçin Yaptığı Mezar (Bkz. An Angel for a Martyr: Jacob Epstein's Tomb for Oscar Wilde) 402

Labirentler (Bkz. Labyrinths) 113
Labyrinths (Bkz. Labirentler) 113
Lady Windermere'in Yelpazesi (Bkz. Lady Windermere's Fan; Balodan Sonra. Oscar Wilde'ın "Lady Windermere'in Yelpazesi" Oyunundan Uyarlanan Bir Operet) 14, 66, 73, 76, 90, 98, 104, 112, 126, 128, 129, 132, 133, 138, 139, 148, 152, 162, 173, 180, 181, 182, 183, 185, 186, 187, 193, 194, 196, 199, 200, 201, 207, 208, 210, 211, 212, 217, 218, 223, 227, 237, 340, 344, 369, 370, 375, 377, 384
Lady Windermere's Fan (Bkz. Lady Windermere'in Yelpazesi) 14, 66, 73, 76, 90, 98, 104, 112, 126, 128, 129, 132, 133, 138, 139, 148, 152, 162, 173, 180, 181, 182, 183, 185, 186, 187, 193, 194, 196, 199, 200, 201, 207, 208, 210, 211, 212, 217, 218, 223, 227, 237, 340, 344, 369, 370, 375, 377, 384
Lady's Pictorial, The 368
Lady's World, (Bkz. Woman's World, The) 15, 45, 46, 255, 368
Last Testament of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'ın Son Vasiyeti) 387
Lazar Tarafından Otomatik Yazımla Saptanan Oscar Wilde'ın Hayalet Nükteleri (Bkz. Ghost-Epigrams of Oscar Wilde as Taken Down Through Automatic Writing by Lazar, The) 362, 399
Leaves of Grass (Bkz. Çayır Yaprakları) 36
Letters of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'ın Mektupları) 381
Letters to Reggie Turner (Bkz. Oscar Wilde Ansiklopedisi) 388

Letters to the Sphinx from Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'dan Sfenks'e Mektuplar) 381
Letters to the Sphinx from Oscar Wilde, with Reminiscences of the Author (Bkz. Yazarın Anılarıyla Oscar Wilde'dan Sfenks'e Mektuplar) 399
Lies of Art, The (Bkz. Sanatın Yalanları) 392
Life of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'ın Yaşamı) 38, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 121, 171, 176, 256, 259, 261, 262, 264, 265, 266, 267, 269, 351, 395, 402, 405
Lippincott's Monthly Magasine 58, 61, 63, 369
Londra Sahnesi ve Ünlü Oyuncularının Tarihi, 1576-1903 (Bkz. History of the London Stage and Its Famous Players 1576-1903) 387
Lord Alfred Douglas'ın Özyaşamöyküsü (Bkz. Autobiography of L. A. D., The) 102, 284, 375
Lord Arthur Savile'in Suçu (Bkz. Lord Arthur Savile's Crime) 46, 368, 379
Lord Arthur Savile'in Suçu ve Başka Öyküler (Bkz. L.A.S.'s Crime and Other Stories) 46, 136, 141, 193, 207, 236, 370, 379
Lord Arthur Savile's Crime (Bkz. L. A. S.'in Suçu) 46, 368, 379
Lord Arthur Savile's Crime and Other Stones (Bkz. L. A. S.'in Suçu ve Başka Öyküler) 46, 136, 141, 193, 207, 236, 370, 379
Lost' Scene from Oscar Wilde's The Importance of Being, The (Bkz. Oscar Wilde'ın Ciddi Olmanın Önemi Yapıtının "Yitirilmiş" Bir Sahnesi) 396
Love That Dared Not Speak Its Name: A Candid History of Homosexuality in Britain, The (Bkz. Adını Açıklamaktan Bile Çekinmiş Bir Sevgi: İngiltere'de Eşcinselliğin Açık Tarihi) 397
Love: Considered by Casanova, Mark Twain, Oscar Wilde, Simgund Freud, Byron, S. J. Perelman, La Rochefaucauld, John Updike (Bkz. Aşk: Casanova, Mark Twain, Oscar Wilde, Sigmund Freud, Byron, S. J. Perelman, La Rochefaucauld ve John Updike'in Düşünceleri) 407

Macbeth 31, 181, 339
Madame Bovary 105, 323
Mademoiselle de Maupin 24
Mahkemedeki Günleri (Bkz. Their Day in Court) 402
Major Barbara (Bkz. Binbaşı Barbara) 16
Man and Superman (Bkz. İnsan ve Üstün İnsan) 55
Marsyas 100, 307, 356
Maskelerin Gerçeği (Bkz. Truth of Masks, The) 49, 51, 72, 94, 134, 175, 246, 252, 253, 379
Matter with Ireland, The (Bkz. İrlanda Sorunu) 405
Mavi Porselen: Oscar Wilde'ın Oyunlarındaki Felsefesi (Bkz. Blue China: The Philosophy of Oscar Wilde in Relationship to his Plays) 404
MEB Modern Tiyatro Eserleri Serisi 384
Melmoth, The Wanderer (Bkz. Gezgin Melmoth) 105
Memoirs (Bkz. Anılar) 407
Memories and Adventures (Bkz. Anılar ve Serüvenler) 357
Men and Memories; Recollections 1872-1900 (Bkz. İnsanlar ve Anılar; Anımsamalar 1872-1900) 404
Mercure de France 64, 65
Merrion Meydanı'nın Wilde'ları: Oscar Wilde'ın Ailesi (Bkz. Wildes of Merrion Square: The Family of Oscar Wilde, The) 389
Methuselah'a Dönüş (Bkz. Back to Methuselah) 55
Meyhane (Bkz. Assamoir, La) 260
Mine ve Kamöyö (Bkz. Emaux et Camées) 61
Model Millionaire, The (Bkz. Örnek Milyoner) 46, 145, 175, 203, 226, 246, 368, 379, 384
Modern Dürtü (Bkz. The Modern Impulse) 393
Modern Impulse, The (Bkz. Modern Dürtü) 393
Modern İnsan ve Pandomimciler (Bkz. Modern Man and Mummers) 402
Modern Man and Mummers (Bkz. Modern İnsan ve Pandomimciler) 402
Modern Yaşam İçin Oscar Wilde Rehberi (Bkz. Oscar Wilde's Guide to Modern Living) 146, 248, 357, 387
Modern Yaşamda Sanatın Değeri 43
Modern Yazın Üstüne Bir Çalışma (Bkz. Studi di Letteratura Modern) 389

Monologues from Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'dan Monologlar) 382, 400
Montreal Daily Star, The 225
Moral Dimensions in the Works of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'ın Yapıtlarında Ahlaksal Boyutlar) 402
Moral Vision of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'ın Ahlak Görüşü) 390
More Letters of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'ın Mektupları) 382, 400
Morning Leaders 95
Mother of Oscar: The Life of Jane Francesca Wilde (Bkz. Oscar'ın Annesi: Jane Francesca Wilde'ın Yaşamı) 400
Mouvement Esthétique et Décadent' en Angleterre 1873-1900, Le (Bkz. İngiltere'de Estetikçilik ve Dekadans Hareketi 1873-1900) 392
Mr. and Mrs. Daventry (Bkz. Bay ve Bayan Daventry) 374, 378
Mr. and Mrs. Daventry. A Play in Four Acts. Based on the Scenario by Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'ın Senaryosundan Gerçekleştirilen Dört Perdelik Oyun) 395
Mr. Oscar Wilde'ın Portresi (Bkz. The Portrait of Mr. Oscar Wilde) 391
Mr. Whistler'in Saat Onu (Bkz. Mr. Whistler's Ten O'clock) 43, 367
Mr. Whistler's Ten O'clock (Bkz. Mr. Whistler'in Saat Onu) 43, 367
Mrs. Oscar Wilde: A Woman of Some Importance (Bkz. Mrs. Oscar Wilde: Önemli Bir Kadın) 387
Mrs. Warren'in Mesleği (Bkz. Mrs. Warren's Profession) 16
Mrs. Warren's Profession (Bkz. Mrs. Warren'in Mesleği) 16
Muammasız Bir İsfenks 384
Muhteşem Havai Fişek 384
Mutlu Prens (Bkz. Happy Prince, The) 378, 384, 385
Mutlu Prens ve Öteki Masallar (Bkz. Happy Prince and Other Tales, The) 46, 66, 339, 368, 378, 385
Mutlu Prens: Oscar Wilde'ın Öyküsünden Uyarlanan Bir Perdelik Opera (Bkz. The Happy Prince: Opera in One Act Based on the Story by Oscar Wilde) 408
Mutsuz Bir Dostluğun Öyküsü (Bkz. Story of an Unhappy Friendship) 38
My Memories of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde ile İlgili Anılarım) 113, 114

Narlı Ev (Bkz. A. House of Pomegranates) 46, 66, 339, 369, 378
Nature and Art in Oscar Wilde's "The Decay of Lying" (Bkz. Oscar Wilde'ın "Yalan Söylemenin Sona Ermesi" Yapıtında Doğa ve Sanat) 405
New Hellen, The (Bkz. Yeni Helen) 29
New York Times, The 66, 73, 104, 113
New York World 332
News of the World, The 96
"Nietzsche en Wilde" en Andere Essays (Bkz. "Nietzsche ve Wilde" ve Öteki Denemeleri) 399
"Nietzsche ve Wilde" ve Öteki Denemeleri (Bkz. "Nietzsche en Wilde" en Andere Essays) 399
Nightingale and the Rose, The (Bkz. Bülbül ve Gül) 205, 258, 378
Nineteenth Century, The 368, 369
Niyetler (Bkz. Intentions) 49, 51, 52, 66, 369, 379
Notes on the Literary Relationship Between Walter Pater and Oscar Wilde (Bkz. Walter Pater ve Oscar Wilde'ın Yazın İlişkileri Üstüne Notlar) 388
Notes on the Plays of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'ın Oyunları Üstüne Notlar) 405
Notes Sobre Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde Üstüne Notlar) 394
Nothing Except My Genius (Bkz. Dehamdan Başka Hiçbir Şey) 403
Nükteci Olmanın Önemi 152, 156, 157, 172, 182, 212, 247, 259, 261, 266
Nükteci Olmanın Önemi: Oscar Wilde'ın Aşağılamaları (Bkz. The Importance of Being a Wit: The Insults of Oscar Wilde) 399
Nüktecilerle (Bkz. With the Wits) 401

O Zamandı (Bkz. Time Was) 403
Oisin Yolculukları (Bkz. Wanderings of Oisin, The) 261
Olağanüstü Roket (Bkz. Remarkable Rocket, The) 113, 140, 169, 204, 210, 226, 232, 234, 378

Olgunluk Bir Uykulu Andı: Oscar Wilde Çağı (Bkz. Ripe Was the Drowsy Hour: The Age of Oscar Wilde) 389
On the Rocks (Bkz. Kayalar Üstünde) 14
Once upon a Time: A Critical Note on Oscar Wilde's Fairy Stories (Bkz. Bir Zamanlar: Oscar Wilde'ın Peri Masalları Üstüne Eleştirel Bir Not) 395
Opinions (Bkz. Düşünceler) 402
Oscar Olmanın Önemi (Bkz. Importance of Being Oscar, The) 399
Oscar Olmanın Önemi: Yaşamı ve Çağına Göre Oscar Wilde'da Nükte ve Bilgelik (Bkz. Importance of Being Oscar: The Wit and Wisdom of Oscar Wilde Set Against His Life and Times, The) 393
Oscar Wilde 388, 389, 390, 392, 393, 394, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 406, 407, 408
Oscar Wilde Abidesi (Bkz. The Oscar Wilde Memorial) 392
Oscar Wilde Amerika'yı Keşfediyor [1882] (Bkz. Oscar Wilde Discovers Amerika [1882]) 399
Oscar Wilde and a Wife's Tragedy: Facts and Conjectures (Bkz. Oscar Wilde ve Bir Eş'in Trajedisi: Gerçekler ve Varsayımlar) 405
Oscar Wilde and Consumer Society (Bkz. Oscar Wilde ve Tüketim Toplumu) 408
Oscar Wilde and His Literary Circle (Bkz. Oscar Wilde ve Yazın Çevresi) 393
Oscar Wilde and His Mother: A Memoir (Bkz. Oscar Wilde ve Annesi: Bir Anı) 389
Oscar Wilde and Myself (Bkz. Oscar Wilde ve Ben) 102, 284, 375, 391
Oscar Wilde and the Aesthetic Imagination (Bkz. Oscar Wilde ve Estetikçi Düş Gücü) 397
Oscar Wilde and the Aesthetic Movement (Bkz. Oscar Wilde ve Estetikçi Akım) 400
Oscar Wilde and the Black Douglas (Bkz. Oscar Wilde ve Kara Douglas) 402
Oscar Wilde and the Bunburys (Bkz. Oscar Wilde ve Bunbury'ler) 394
Oscar Wilde and the Dramatic Critics: A Study in Victorian Theatre (Bkz. Oscar Wilde ve Tiyatro Eleştirmenleri: Viktoria Tiyatrosu Üstüne Bir Çalışma) 401
Oscar Wilde and the Function of Criticism (Bkz. Oscar Wilde ve Eleştirinin İşlevi) 408
Oscar Wilde and the Poetics of Ambiguity (Bkz. Oscar Wilde ve Belirsizliğin Şiirselliği) 394
Oscar Wilde and the Theatre (Bkz. Oscar Wilde ve Tiyatro) 387
Oscar Wilde and the Theatre of the 1890's (Bkz. Oscar Wilde ve 1890'lar Tiyatrosu) 402
Oscar Wilde and the Tragic Mode (Bkz. Oscar Wilde ve Trajik Bir Yaşam) 399
Oscar Wilde and the Yellow Nineties (Bkz. Oscar Wilde ve Sarı Doksanlar) 408
Oscar Wilde Ansiklopedisi (Bkz. Oscar Wilde Encyclopedia, The) 388
Oscar Wilde as Editor (Bkz. Bir Editör Olarak Oscar Wilde) 393
Oscar Wilde Davası (Bkz. Prozess Oscar Wilde, Der) 270, 404
Oscar Wilde Discovers Amerika (1882) (Bkz. Oscar Wilde Amerika'yı Keşfediyor (1882)) 399
Oscar Wilde Dosyası (Bkz. Oscar Wilde File, The) 394
Oscar Wilde en zijn Aestheticisme (Bkz. Oscar Wilde ve Estetikçilik) 408
Oscar Wilde Encyclopedia, The (Bkz. Oscar Wilde Ansiklopedisi) 388
Oscar Wilde File, The (Bkz. Oscar Wilde Dosyası) 394
Oscar Wilde ile İlgili Anılarım (Bkz. My Memories of Oscar Wilde) 113, 114
Oscar Wilde ile Söyleşiler (Bkz. Conversation with Oscar Wilde) 382, 390
Oscar Wilde in Canada: An Apostle for the Arts (Bkz. Oscar Wilde Kanada'da: Bir Sanat Havarisi) 401
Oscar Wilde in Paris (Bkz. Oscar Wilde Paris'te) 403
"Oscar Wilde in Sweden" and Other Essays (Bkz. "Oscar Wilde İsveç'te" ve Öteki Denemeler) 401
"Oscar Wilde İsveç'te" ve Öteki Denemeler (Bkz. "Oscar Wilde in Sweden" and Other Essays) 401
Oscar Wilde Kanada'da: Bir Sanat Havarisi (Bkz. Oscar

Wilde in Canada: An Apostle for the Arts) 401
Oscar Wilde Kaynakçası (Bkz. Bibliography of Oscar Wilde) 400
Oscar Wilde Memorial, The (Bkz. Oscar Wilde Abidesi) 392
Oscar Wilde Olayı ve Eşcinsellik Sorunu (Bkz. Fall Wilde und das Problem der Homosexualität, Der) 405
Oscar Wilde on Stage and Screen (Bkz. Sahnede ve Perdede Oscar Wilde) 407
Oscar Wilde Paradoksu (Bkz. Paradox of Oscar Wilde, The) 408
Oscar Wilde Paris'te (Bkz. Oscar Wilde in Paris) 403
Oscar Wilde Quotation Book: A Literary Companion, The (Bkz. Oscar Wilde'dan Alıntılar Kitabı: Yazınsal Bir Rehber) 389
Oscar Wilde Revalued: an Essay on New Materials and Methods of Research (Bkz. Oscar Wilde'ın Yeniden Değerlendirilmesi: Yeni Gereçler ve Araştırma Yöntemleri Üstüne Bir Deneme) 406
Oscar Wilde Sözlüğü (Bkz. An Oscar Wilde Dictionary) 400
Oscar Wilde Twice Defended (Bkz. İki Kez Savunulan Oscar Wilde) 405
Oscar Wilde Üstüne Anımsamalar (Bkz. Recollections of Oscar Wilde) 394, 398, 403
Oscar Wilde Üstüne Bir Çalışma (Bkz. A Study of Oscar Wilde) 398
Oscar Wilde Üstüne Bir Deneme (Bkz. Versuch über Oscar Wilde) 393
Oscar Wilde Üstüne Cambridge Rehberi (Bkz. The Cambridge Companion to Oscar Wilde) 403
Oscar Wilde Üstüne Eleştirel Denemeler (Bkz. Critical Essays on Oscar Wilde) 394
Oscar Wilde Üstüne Notlar Rehberi (Bkz. Notes Over Oscar Wilde) 394
Oscar Wilde ve Annesi: Bir Anı (Bkz. Oscar Wilde and His Mother: A Memoir) 389
Oscar Wilde ve Belirsizliğin Şiirselliği (Bkz. Oscar Wilde and the Poetics of Ambiguity) 394
Oscar Wilde ve Ben (Bkz. Oscar Wilde and Myself) 102, 284, 375, 391
Oscar Wilde ve 1890'lar Tiyatrosu (Bkz. Oscar Wilde and the Theatre of the 1890's) 402
Oscar Wilde ve Bir Eş'in Trajedisi: Gerçekler ve Varsayımlar (Bkz. Oscar Wilde and a Wife's Tragedy: Facts and Conjectures) 405
Oscar Wilde ve Bunbury'ler (Bkz. Oscar Wilde and the Bunburys) 394
Oscar Wilde ve Eleştirinin İşlevi (Bkz. Oscar Wilde and the Function of Criticism) 408
Oscar Wilde ve Estetikçi Akım (Bkz. Oscar Wilde and the Aesthetic Movement) 400
Oscar Wilde ve Estetikçi Düş Gücü (Bkz. Oscar Wilde and the Aesthetic Imagination) 397
Oscar Wilde ve Estetikçilik (Bkz. Oscar Wilde en zijn Aestheticisme) 408
Oscar Wilde ve Kara Douglas (Bkz. Oscar Wilde and the Black Douglas) 402
Oscar Wilde ve Sarı Doksanlar (Bkz. Oscar Wilde and the Yellow Nineties) 408
Oscar Wilde ve Tiyatro (Bkz. Oscar Wilde and the Theatre) 387
Oscar Wilde ve Tiyatro Eleştirmenleri: Viktoria Tiyatrosu Üstüne Bir Çalışma (Bkz. Oscar Wilde and the Dramatic Critics: a Study in Victorian Theatre) 401
Oscar Wilde ve Trajik Bir Yaşam (Bkz. Oscar Wilde and the Tragic Mode) 399
Oscar Wilde ve Tüketim Toplumu (Bkz. Oscar Wilde and Consumer Society) 408
Oscar Wilde ve Yazın Çevresi (Bkz. Oscar Wilde and His Literary Circle) 393
Oscar Wilde versus Oscar Wilde: Aesthete versus Moralist (Bkz. Oscar Wilde'a Karşı Oscar Wilde: Estetikçi'ye Karşı Ahlakçı) 406
Oscar Wilde Yaşıyor mu, Yoksa Öldü mü? (Bkz. Is Oscar Wilde Living or Dead?) 407
Oscar Wilde'a Karşı Oscar Wilde: Estetikçi'ye Karşı Ahlakçı (Bkz. Oscar Wilde versus Oscar Wilde: Aesthete versus Moralist) 406
Oscar Wilde'da Hıristiyan Estetiği (Bkz. Christian Aesthetic of Oscar Wilde, The) 398
Oscar Wilde'da Nükte ve Bilgelik (Bkz. Wit and Wisdom of Oscar Wilde) 395

Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah (Bkz. Wit and Humor of Oscar Wilde, The) 129, 136, 150, 154, 155, 157, 185, 195, 223, 239, 241, 256, 258, 260, 261, 263, 264, 265, 266, 267, 403
Oscar Wilde'dan Alfred Douglas'a Bazı Mektuplar (Bkz. Some Letters from Oscar Wilde to Alfred Douglas) 381
Oscar Wilde'dan Alıntılar Kitabı: Yazınsal Bir Rehber (Bkz. Oscar Wilde Quotation Book: A Literary Companion, The) 389
Oscar Wilde'dan Anımsamalar 256
Oscar Wilde'dan Monologlar (Bkz. Monologues from Oscar Wilde) 382, 400
Oscar Wilde'dan Seçme Hikâyeler 385
Oscar Wilde'dan Sfenks'e Mektuplar (Bkz. Letters to the Sphinx from Oscar Wilde) 381
Oscar Wilde'ı Yeniden Keşfetmek (Bkz. Rediscovering Oscar Wilde) 404
Oscar Wilde'ın Ahlak Görüşü (Bkz. Moral Vision of Oscar Wilde, The) 390
Oscar Wilde'ın Amerika İzlenimleri (Bkz. Impressions of America by Oscar Wilde) 155, 328, 381, 400
Oscar Wilde'ın Amerika'sı: Parlak Bir Çağda Karşı Kültür (Bkz. Oscar Wilde's America: Counterculture in the Gilded Age) 388
Oscar Wilde'ın Anne ve Babası: Sir William Wilde ve Lady Wilde (Bkz. Parents of Oscar Wilde: Sir William Wilde and Lady Wilde, The) 408
Oscar Wilde'ın Aşkları (Bkz. Amours d'Oscar Wilde, Les) 391
Oscar Wilde'ın Başka Mektupları (Bkz. More Letters of Oscar Wilde) 382
Oscar Wilde'ın Ciddi Olmanın Önemi Yapıtının "Yitirilmiş" Bir Sahnesi (Bkz. 'Lost' Scene from Oscar Wilde's The Importance of Being, The) 396
Oscar Wilde'ın Davaları (Bkz. Trials of Oscar Wilde, The) 270, 396
Oscar Wilde'ın Davaları: Sapkınlık, Ahlak ve Geç Viktoria Dönemi Toplumu (Bkz. Trials of Oscar Wilde: Deviance, Morality, and Late-Victorian Society, The) 393
Oscar Wilde'ın Davası (Bkz. Trial of Oscar Wilde, The) 392
Oscar Wilde'ın "Dorian Gray'in Portresi" ve "Salome" Yapıtlarında Fransız Etkileri (Bkz. French Influences on Oscar Wilde's "The Picture of Dorian Gray" and "Salome", The) 404
Oscar Wilde'ın "Dorian Gray'in Portresi"nde Yaptığı Değişiklikler Üstüne Bir Sorgulama (Bkz. An Enquiry into Oscar Wilde's Revisions of the "Picture of Dorian Gray") 398
Oscar Wilde'ın Dostlukları ve Çılgınlıkları (Bkz. Friendships and Follies of Oscar Wilde, The) 389
Oscar Wilde'ın Dramatik Yaşamı ve Büyüleyici Çağı (Bkz. Dramatic Life and Fascinating Times of Oscar Wilde, The) 393
Oscar Wilde'ın Düzyazılarında Matthew Arnold'un İzleri (Bkz. Reminiscences of Matthew Arnold in the Prose-Writings of Oscar Wilde, The) 388, 394
Oscar Wilde'ın Eleştirel Konuşmaları (Bkz. Oscar Wilde's Critical Dialogues) 382
Oscar Wilde'ın Eşsiz Yaşamı (Bkz. Exquisite Life of Oscar Wilde, The) 389
Oscar Wilde'ın Havai Fişekleri (Bkz. Fireworks of Oscar Wilde, The) 391
Oscar Wilde'ın Kayda Geçmemiş Yaşamı (Bkz. Unrecorded Life of Oscar Wilde, The) 390
Oscar Wilde'ın Londra'sı (Bkz. Oscar Wilde's London) 113, 407
Oscar Wilde'ın Mektupları (Bkz. Letters of Oscar Wilde) 381
Oscar Wilde'ın Nükteciliği (Bkz. Wit of Oscar Wilde, The) 400
Oscar Wilde'ın Nükteleri (Bkz. Witticisms of Oscar Wilde) 406
Oscar Wilde'ın Nükteleri: Bir Antoloji (Bkz. Epigrams of Oscar Wilde: An Anthology, The) 403
Oscar Wilde'ın Oğlu (Bkz. Son of Oscar Wilde) 395
Oscar Wilde'ın Oxford Defterleri: Oluşan Bir Aklın Portresi (Bkz. Oscar Wilde's Oxford Notebooks: A Portrait of Mind in the Making) 406

Oscar Wilde'ın Oyunları (Bkz. Plays of Oscar Wilde, The) 388
Oscar Wilde'ın Oyunları Üstüne Notlar (Bkz. Notes on the Plays of Oscar Wilde) 405
Oscar Wilde'ın Oyunlarında Anarşi, Feminizm ve Sosyalizm (Bkz. Anarchism, Feminism and Socialism in the Plays of Oscar Wilde) 392
Oscar Wilde'ın Oyunlarında Biçim ve İçerik (Bkz. Form and Content in the Plays of Oscar Wilde) 388
Oscar Wilde'ın Özdeyişleri (Bkz. Sayings of Oscar Wilde, The) 404
Oscar Wilde'ın Paradoksu (Bkz. Paradoxon bei Oscar Wilde, Das) 397
Oscar Wilde'ın 'Reading Zindanı Baladı": Bir Kaynakça Çalışması (Bkz. Oscar Wilde's "Ballad of Reading Gaol": A Bibliographica Study) 396
Oscar Wilde'ın Robert Ross'a Mektupları (Bkz. After Reading: Letters of Oscar Wilde to Robert Ross) 381
Oscar Wilde'ın Romanından Uyarlanan Ahlakçı Bir Eğlence (Bkz. Picture of Dorian Gray: A Moral Entertainment; Adapted from the Novel by Oscar Wilde, The) 401
Oscar Wilde'ın Sadık Dostu (Bkz. Oscar Wilde's Devoted Friend) 389
Oscar Wilde'ın Sarah Bernhardt'a Mektupları (Bkz. Oscar Wilde's Letters for Sarah Bernhardt) 381
Oscar Wilde'ın Sanatı (Bkz. Art of Oscar Wilde, The) 397, 404
Oscar Wilde'ın Savunulması (Bkz. Apologia Pro Oscar Wilde) 408
Oscar Wilde'ın Seçilmiş Mektupları (Bkz. Selected Letters of Oscar Wilde) 113, 382
Oscar Wilde'ın Senaryosundan Gerçekleştirilen Dört Perdelik Oyun (Bkz. Mr. And Mrs. Daventry. A Play in Four Acts. Based on the Scenario by Oscar Wilde) 395
Oscar Wilde'ın Son Vasiyeti (Bkz. Last Testament of Oscar Wilde, The) 387
Oscar Wilde'ın Şiiri (Bkz. Poetry of Oscar Wilde, The) 393
Oscar Wilde'ın Şiirleri Üstüne Bir Çalışma (Bkz. Studient Oscar Wilde's Gedichten) 392
Oscar Wilde'ın Şiirlerinin Kaynakçası (Bkz. A Bibliography of the Poems of Oscar Wilde) 400
Oscar Wilde'ın "Yalan Söylemenin Sona Ermesi" Yapıtında Doğa ve Sanat (Bkz. Nature and Art in Oscar Wilde's "The Decay of Lying") 405
Oscar Wilde'ın Yapıtlarında Ahlaksal Boyutlar (Bkz. Moral Dimensions in the Works of Oscar Wilde) 402
Oscar Wilde'ın Yapıtlarının Ana Hatları (Bkz. An Outline of the Works of Oscar Wilde) 393
Oscar Wilde'ın Yaşamı (Bkz. Life of Oscar Wilde, The; Vie d'Oscar Wilde, La; Vita di Oscar Wilde) 38, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 121, 122, 171, 176, 256, 259, 260, 261, 262, 264, 265, 266, 267, 351, 393, 395, 399, 402, 405
Oscar Wilde'ın Yaşamı: Veriler ve Resimlerle (Bkz. Oscar Wilde: Leben und Werk in Daten und Bildern) 398
Oscar Wilde'ın Yeniden Değerlendirilmesi 150, 169, 172, 175, 186, 207
Oscar Wilde'ın Yeniden Değerlendirilmesi: Yeni Gereçler ve Araştırma Yöntemleri Üstüne Bir Deneme (Bkz. Oscar Wilde Revalued: an Essay on New Materials and Methods of Research) 406
Oscar Wilde'la Dostluk (Bkz. Freundschaft mit Oscar Wilde) 391
Oscar Wilde'la İlgili Anılarım 16
Oscar Wilde'la İlgili Gerçekler (Bkz. Truth About Oscar Wilde, The) 389
Oscar Wilde'la Söyleşiler (Bkz. Gespräche mit Oscar Wilde) 396
Oscar Wilde'la Söyleşiler (Bkz. Conversations with Oscar Wilde) 402
Oscar Wilde's America: Counterculture in the Gilded Age (Bkz. Oscar Wilde'ın Amerika'sı: Parlak Bir Çağda Karşı Kültür) 388
Oscar Wilde's "Ballad of Reading Gaol": A Bibliographica Study (Bkz. Oscar Wilde'ın "Reading Zindanı Baladı": Bir Kaynakça Çalışması) 396
Oscar Wilde's Critical Dialogues (Bkz. Oscar Wilde'ın Eleştirel Konuşmaları) 382, 394

Oscar Wilde's Devoted Friend (Bkz. Oscar Wilde'ın Sadık Dostu) 389
Oscar Wilde's Guide to Modern Living (Bkz. Modern Yaşam İçin Oscar Wilde Rehberi) 146, 248, 387
Oscar Wilde's Letters to Sarah Bernhardt (Bkz. Oscar Wilde'ın Sarah Bernhardt'a Mektupları) 381
Oscar Wilde's Oxford Notebooks: A Portrait of Mind in the Making (Bkz. Oscar Wilde'ın Oxford Defterleri: Oluşan Bir Aklın Portresi) 406
Oscar Wilde, Ecrivain Français (Bkz. Bir Fransız Yazarı Olarak Oscar Wilde) 390
Oscar Wilde, Fragments and Memories (Bkz. Oscar Wilde, Kırıntılar ve Anılar) 388
Oscar Wilde, Hayatı, Eşsiz Hikâyeleri ve Cezaevi Anıları 385
Oscar Wilde, L'Influence Française dans son Oeuvre (Bkz. Oscar Wilde, Yapıtlarında Fransız Etkisi) 395
Oscar Wilde, Sanat ve Ahlak (Bkz. Oscar Wilde Art and Morality) 61
Oscar Wilde, Whistler and Colours (Bkz. Oscar Wilde, Whistler ve Renkler) 388
Oscar Wilde, Whistler ve Renkler (Bkz. Oscar Wilde, Whistler and Colours) 388
Oscar Wilde, Yapıtlarında Fransız Etkisi (Bkz. Oscar Wilde, L'Influence Française dans son Oeuvre) 395
Oscar Wilde: A Biography (Bkz. Oscar Wilde: Bir Özgeçmiş) 397
Oscar Wilde: A Collection of Critical Essays (Bkz. Oscar Wilde: Eleştirel Denemeler Derlemesi) 392
Oscar Wilde: A Collection of Critical Essays: New Century Views (Bkz. Oscar Wilde: Bir Eleştirel Denemeler Derlemesi: Yeni Yüzyıl Görüşleri) 393
Oscar Wilde: A Critical Guidebook (Bkz. Oscar Wilde: Eleştirel Bir Rehber) 403
Oscar Wilde: A Critical Study (Bkz. Oscar Wilde: Eleştirel Bir Çalışma) 101, 284, 403
Oscar Wilde: A Life in Letters, Writings and Wit (Bkz. Oscar Wilde: Mektuplar, Yazılar ve Nüktelerdeki Yaşamı) 114, 115, 116, 117, 118, 121, 394
Oscar Wilde: A Long and Lovely Suicide (Bkz. Oscar Wilde: Uzun ve Güzelim Bir İntihar) 398
Oscar Wilde: A Pictorial Biography (Bkz. Oscar Wilde: Resimli Bir Özgeçmiş) 396
Oscar Wilde: A Play (Bkz. Oscar Wilde: Bir Oyun) 390
Oscar Wilde: A Play in Three Acts (Bkz. Oscar Wilde: Üç Perdelik Bir Oyun) 406
Oscar Wilde: A Present Time Appraisal (Bkz. Oscar Wilde: Güncel Bir Değerlendirme) 392
Oscar Wilde: A Study (Bkz. Oscar Wilde: Bir İnceleme) 389
Oscar Wilde: A Study of the Man and His Work (Bkz. Oscar Wilde: Kişiliği ve Yapıtları Üstüne Bir Çalışma) 396
Oscar Wilde: A Summing Up (Bkz. Oscar Wilde: Bir Özetleme) 102, 284, 375, 391
Oscar Wilde: Açıklamalı Bir Kaynakça (Bkz. Oscar Wilde: An Annotated Bibliography) 401
Oscar Wilde: Açıklamalı Eleştiri Kaynakçası (Bkz. Oscar Wilde: An Annotated Bibliography of Criticism) 400
Oscar Wilde: An Annotated Bibliography (Bkz. Oscar Wilde: Açıklamalı Bir Kaynakça) 401
Oscar Wilde: An Annotated Bibliography of Criticism (Bkz. Oscar Wilde: Açıklamalı Eleştiri Kaynakçası) 400
Oscar Wilde: An Idler's Impression (Bkz. Oscar Wilde: Bir Aylağın İzlenimi) 404
Oscar Wilde: An Illustrated Biography (Bkz. Oscar Wilde: Resimli Bir Özgeçmiş) 393
Oscar Wilde: Anımsamalar (Bkz. Oscar Wilde: Recollections) 403
Oscar Wilde: Art and Egotism (Bkz. Oscar Wilde: Sanat ve Bencillik) 405
Oscar Wilde: Art and Morality, A Record of the Discussion Which Followed the Publication of Dorian Gray (Bkz. Oscar Wilde, Sanat ve Ahlak, Dorian Gray'in Yayınlanmasından Sonra Çıkan Tartışmaların Belgesi) 61
Oscar Wilde: Art and Morality, A Defence of "The Picture of Dorian Gray" (Bkz. Oscar Wilde: Sanat ve Ahlak, "Dorian

Gray'in Portresi" Üstüne Bir Savunma) 400
Oscar Wilde: Bir Aylağın İzlenimi (Bkz. Oscar Wilde: An Idler's Impression) 404
Oscar Wilde: Bir Eleştirel Denemeler Derlemesi: Yeni Yüzyıl Görüşleri (Bkz. Oscar Wilde: A Collection of Critical Essays: New Century Views) 393
Oscar Wilde: Bir İnceleme (Bkz. Oscar Wilde: A Study) 389
Oscar Wilde: Bir İnsan, Bir Sanatçı, Bir Şehit (Bkz. Oscar Wilde: The Man, the Artist, the Martyr) 389
Oscar Wilde: Bir Oyun (Bkz. Oscar Wilde: A Play) 390
Oscar Wilde: Bir Özetleme (Bkz. Oscar Wilde A Summing Up) 102, 284, 375, 391
Oscar Wilde: Bir Özgeçmiş (Bkz. Oscar Wilde: A Biography) 397
Oscar Wilde: Birkaç Anımsama (Bkz. Oscar Wilde: Some Reminiscences) 397
Oscar Wilde: Çifte İmge (Bkz. Oscar Wilde: The Double Image) 408
Oscar Wilde: Das Literarische Werk Zwischen Provokation und Anpassung (Bkz. Oscar Wilde: Kışkırtma ve Uyum Arasında Yazınsal Bir Yapıt) 398
Oscar Wilde: Eleştirel Bir Çalışma (Bkz. Oscar Wilde A Critical Study) 101, 284, 403
Oscar Wilde: Eleştirel Bir Rehber (Bkz. Oscar Wilde: A Critical Guidebook) 403
Oscar Wilde: Eleştirel Denemeler Derlemesi (Bkz. Oscar Wilde: A Collection of Critical Essays) 392
Oscar Wilde: Epigone, Aesthet und Wit (Bkz. Oscar Wilde: Kötü Halef, Estetikçi ve Nükteci) 401
Oscar Wilde: Eros and Aesthetics (Bkz. Oscar Wilde: Eros ve Estetik) 388, 393
Oscar Wilde: Eros ve Estetik (Bkz. Oscar Wilde: Eros and Aesthetics) 388, 393
Oscar Wilde: Güncel Bir Değerlendirme (Bkz. Oscar Wilde: A Present Time Appraisal) 392
Oscar Wilde: His Life and Confessions (Bkz. Oscar Wilde: Yaşamı ve İtirafları) 395
Oscar Wilde: Interviews and Recollections (Bkz. Oscar Wilde: Söyleşiler ve Anımsamalar) 400
Oscar Wilde: İki Yaklaşım (Bkz. Oscar Wilde: Two Approaches) 392
Oscar Wilde: İrlandalı Olmanın Önemi (Bkz. Oscar Wilde: The Importance of Being Irish) 390
Oscar Wilde: Kışkırtma ve Uyum Arasında Yazınsal Bir Yapıt (Bkz. Oscar Wilde: Das Literarische Werk Zwischen Provokation und Anpassung) 398
Oscar Wilde: Kişiliği ve Yapıtları Üstüne Bir Çalışma (Bkz. Oscar Wilde: A Study of the Man and His Work) 396
Oscar Wilde: Konformist Bir Başkaldırıcının Yapıtları (Bkz. Oscar Wilde: The Works of a Conformist Rebel) 52, 72, 120, 121
Oscar Wilde: Kötü Halef, Estetikçi ve Nükteci (Bkz. Oscar Wilde: Epigone, Aesthet und Wit) 401
Oscar Wilde: Leben und Werk in Daten und Bildern (Bkz. Oscar Wilde'ın Yaşamı: Veriler ve Resimlerle) 398
Oscar Wilde: Mektuplar, Yazılar ve Nüktelerdeki Yaşamı (Bkz. Oscar Wilde: A Life in Letters, Writings and Wit) 114, 115, 116, 117, 118, 121, 394
Oscar Wilde: Modern Critical Views (Bkz. Oscar Wilde: Modern Eleştirel Görüşler) 388
Oscar Wilde: Modern Eleştirel Görüşler (Bkz. Oscar Wilde: Modern Critical Views) 388
Oscar Wilde: Mutsuz Bir Dostluğun Öyküsü (Bkz. Oscar Wilde: The Story of an Unhappy Friendship) 405
Oscar Wilde: Myths, Miracles and Imitations (Bkz. Oscar Wilde: Söylenceler, Mucizeler ve Öykünmeler) 406
Oscar Wilde: Resimli Bir Özgeçmiş (Bkz. Oscar Wilde: An Illustrated Biography) 393
Oscar Wilde: Resimli Bir Özgeçmiş (Bkz. Oscar Wilde: A Pictorial Biography) 396
Oscar Wilde: Sanat ve Ahlak: "Dorian Gray'in Portresi" Üstüne Bir Savunma (Bkz. Oscar Wilde: Art and Morality: A Defence of "The Picture of Dorian Gray") 400
Oscar Wilde: Sanat ve Bencillik (Bkz. Oscar Wilde:

Art and Egotism) 405
Oscar Wilde: Some Reminiscences (Bkz. Oscar Wilde: Birkaç Anımsama) 397
Oscar Wilde: Sonrası (Bkz. Oscar Wilde: The Aftermath) 396
Oscar Wilde: Söylenceler, Mucizeler ve Öykünmeler (Bkz. Oscar Wilde: Myths, Miracles and Imitations) 406
Oscar Wilde: Söyleşiler ve Anımsamalar (Bkz. Oscar Wilde: Interviews and Recollections) 400
Oscar Wilde: Tehlikeli Bir Miras (Bkz. Oscar Wilde: The Critical Heritage) 387
Oscar Wilde: The Aftermath (Bkz. Oscar Wilde: Sonrası) 396
Oscar Wilde: The Critical Heritage (Bkz. Oscar Wilde: Tehlikeli Bir Miras (Londra, 1970) 387
Oscar Wilde: The Double Image (Bkz. Oscar Wilde: Çifte İmge) 408
Oscar Wilde: The Importance of Being Irish (Bkz. Oscar Wilde: İrlandalı Olmanın Önemi) 390
Oscar Wilde: The Man, the Artist, the Martyr (Bkz. Oscar Wilde: Bir İnsan, Bir Sanatçı, Bir Şehit) 389
Oscar Wilde: The Story of an Unhappy Friendship (Bkz. Oscar Wilde: Mutsuz Bir Dostluğun Öyküsü) 405
Oscar Wilde: The Works of a Conformist Rebel (Bkz. Oscar Wilde: Konformist Bir Başkaldırıcının Yapıtları) 52, 72, 120, 121
Oscar Wilde: Three Times Tried (Bkz. Oscar Wilde: Üç Kez Mahkeme Edildi) 400
Oscar Wilde: Two Approaches (Bkz. Oscar Wilde: İki Yaklaşım) 392
Oscar Wilde: Uzun ve Güzelim Bir İntihar (Bkz. Oscar Wilde: A Long and Lovley Suicide) 398
Oscar Wilde: Üç Kez Mahkeme Edildi (Bkz. Oscar Wilde: Three Times Tried) 400
Oscar Wilde: Üç Perdelik Bir Oyun (Bkz. Oscar Wilde: A Play in Three Acts) 406
Oscar Wilde: Yaşamı ve İtirafları (Bkz. Oscar Wilde: His Life and Confessions) 395
Oscar'ın Annesi: Jane Francesca Wilde'ın Yaşamı (Bkz. Mother of Oscar: The Life of Jane Francesca Wilde) 400
Oscar: The Importance of Being Wilde (Bkz. Oscar: Wilde Olmanın Önemi) 396
Oscar: Wilde Olmanın Önemi (Bkz. Oscar: The Importance of Being Wilde) 396
Oscarivana 79, 380
Osprey Guide to Oscar Wilde, The (Bkz. Osprey'in Oscar Wilde Rehberi) 395
Osprey'in Oscar Wilde Rehberi (Bkz. Osprey Guide to Oscar Wilde, The) 395
Other Dorian Gray's, The (Bkz. Öteki Dorian Gray'ler) 391
Our Theatre in the Nineties (Bkz. Doksanlarda Tiyatromuz) 14
Oxford Book of Modern Verse, The (Bkz. Oxford Modern Şiir Antolojisi) 101, 307
Oxford Modern Şiir Antolojisi (Bkz. Oxford Book of Modern Verse, The) 101, 307
Oyun Yazarlığı Bilimi (Bkz. Science of Play Writing, The) 400
Ozan ve Kuklalar (Bkz. Poet and the Puppets, The) 84

Önceleri ve Sonrası (Bkz. Forewords and Afterwords) 387
Önemsiz Bir Kadın (Bkz. Ehemmiyetsiz Bir Kadın; A Woman of No Importance) 68, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 138, 140, 143, 145, 148, 150, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 163, 164, 170, 171, 174, 176, 178, 181, 185, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 202, 203, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 216, 222, 223, 224, 225, 226, 233, 235, 236, 237, 238, 345, 370, 371, 377, 384
Örnek Milyoner (Bkz. Model Millionaire, The) 46, 145, 175, 203, 226, 246, 368, 379, 384
Öteki Dorian Gray'ler (Bkz. Other Dorian Gray's, The) 391
Öyle Romantik ki... Oscar Wilde'ın "Ciddi Olmanın Önemi" Yapıtının Müzikli Oyun Uyarlaması (Bkz. So Romantic. A Musical Adapted from Oscar Wilde's "The Importance of Being Earnest") 391
Özgürlüğe Sonat 168
Özgürlük İçin Kutsal Açlık 163
Özür Dilemeden (Bkz. Without Apology) 391
Özyaşamöyküleri (Bkz. Autobigographies) 113, 408
Özyaşamöyküsü (Bkz. Autobiography, The) 357, 391

Padua Düşesi (Bkz. Duchess of Padua, The) 38, 39, 40, 43, 66, 98, 139, 143, 161, 165, 178, 182, 186, 192, 197, 199, 203, 204, 209, 247, 344, 366, 369, 377
Pall Mall Gazette, The 43, 45, 73, 116, 227, 245, 255, 259, 260, 261, 264, 265, 266, 367
Paradoksal Olmanın Önemi (Bkz. Importance of Being Paradoxical, The) 396
Paradox of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde Paradoksu) 408
Paradoxon bei Oscar Wilde, Das (Bkz. Oscar Wilde'ın Paradoksu) 397
Parçalanmış İmgeler, Neşe Dolu Dilekler: Wilde, Yeats, Joyce ve İrlanda Deneyi (Bkz. Shattered Images, Playful Desires: Wilde, Yeats, Joyce and the Irish Experiment) 399
Parents of Oscar Wilde: Sir William Wilde and Lady Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'ın Anne ve Babası: Sir William Wilde ve Lady Wilde) 408
Paris Illustré 368
Paris'te Yirmi Yıl: Yazım Yaşamında Bazı Anımsamalar (Bkz. Twenty Years in Paris: Being Some Recollections of a Literary Life) 405
Passionate Attitudes: The English Decadence of the 1890s (Bkz. Tutkulu Davranışlar: 1890'larda İngiltere'deki Çöküş) 406
Patience (Bkz. Sabır) 29, 34, 366
Pazaryerinin Mutlu Manzaraları: Oscar Wilde ve Victoria Çağı'nda Kamuoyu (Bkz. Idylls of the Marketplace: Oscar Wilde and the Victorian Public) 394
Peintre de la Vie, Le (Bkz. Çağdaş Yaşamın Ressamı) 28
Pen, Pencil and Poison (Bkz. Kalem, Kağıt ve Zehir) 50, 139, 180, 185, 251, 259, 256, 339
Phédre 30
Perdenin İki Yanı (Bkz. Both Sides of the Curtain) 403
Phrases and Philosophies for the Use of the Young (Bkz. Gençlerin Kullanımı İçin Deyimler ve Felsefeler) 219, 371
Picture of Dorian Gray, The (Bkz. Dorian Gray'in Portresi) 15, 25, 29, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 66, 72, 76, 79, 85, 89, 91, 97, 104, 111, 126, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 139, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 150, 151, 152, 153, 156, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 176, 177, 178, 179, 180, 182, 183, 184, 185, 194, 195, 196, 198, 199, 201, 203, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 212, 213, 216, 217, 218, 222, 223, 226, 232, 234, 235, 239, 245, 247, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 273, 340, 341, 369, 370, 379, 390, 394, 399, 401, 402
Picture of Dorian Gray. A Play in Three Acts and Prologue. From the Romance of Oscar Wilde, The (Bkz. Dorian Gray'in Portresi. Üç Perdelik Bir Oyun ve Prolog. Oscar Wilde'ın Romanından Uyarlama) 399
Picture of Dorian Gray. Dramatized from the Novel of That Name by Oscar Wilde, The (Bkz. Dorian Gray'in Portresi. Oscar Wilde'ın Aynı Adlı Romanından Bir Tiyatro Uyarlaması) 401
Picture of Dorian Gray: A Moral Entertainment; Adapted from the Novel by Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'ın Romanından Uyarlanan Ahlakçı Bir Eğlence) 401
Picture of Dorian Gray: A Play in Two Acts, Adapted from Oscar Wilde's Novel, The (Bkz. Dorian Gray'in Portresi: Oscar Wilde'ın Romanından Uyarlanan İki Perdelik Oyun) 390
Picture of Dorian Gray: "What the World Thinks of Me", The (Bkz. Dorian Gray'in Portresi: "Dünya Benim İçin Ne Düşünüyor") 394
Plays of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'ın Oyunları) 388
Plays Unpleasant (Bkz. Hoş Olmayan Oyunlar) 15
Poems (Bkz. Şiirler) 29, 366, 370, 380
Poems in Prose (Bkz. Düzyazı ile Şiirler) 371
Poet and the Puppets, The (Bkz. Ozan ve Kuklalar) 84
Poetry of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'ın Şiiri) 393
Portrait of Mr. Oscar Wilde, The (Bkz. Mr. Oscar Wilde'ın Portresi) 391
Portrait of Mr. W. H. , The (Bkz. Bay W.H.'nin Portresi) 47, 48, 49, 91, 169, 175, 177, 224, 252, 368, 379
Priest and the Acolyte The (Bkz. Rahip ve Müridi) 271
Provans 295

Prophets of Yesterday: Studies in Euroean Culture 1890-1914 (Bkz. Dünün Peygamberleri: Avrupa Kültürü Üstüne Çalışmalar 1890-1914) 400
Prozess Oscar Wilde, Der (Bkz. Oscar Wilde Davası) 270, 404
Psicologismo estetico nella filosofia Wildiana (Bkz. Wilde'ın Felsefesinde Estetikçilik Psikolojisi) 406
Psychopathia Sexualis (Bkz. Cinselliğin Psikopatolojisi) 78
Punch 28, 31, 44, 339

Rahip ve Müridi (Bkz. Priest and The Acolyte, The) 271
Ravenna 366, 380
Reading Wilde: Querying Spaces. An Exhibition Commemorating the 100. Anniversary (Bkz. Wilde'ı Okumak: Boşlukları Sorgulamak. 100'üncü Yıldönümünü Kutlamak İçin Bir Sergi) 407
Reading Zindanı Baladı (Bkz. Ballad of Reading Gaol, The; Reading Zindanı Türküsü; Türkü) 41, 95, 100, 101, 107, 111, 168, 181, 185, 187, 237, 305, 306, 307, 356, 357, 373, 380, 385
Reading Zindanı Türküsü (Bkz. Ballad of Reading Gaol, The; Reading Zindanı Baladı; Türkü) 41, 95, 100, 101, 107, 111, 168, 181, 185, 187, 237, 305, 306, 307, 356, 357, 373, 380, 385
Real Oscar Wilde, The (Bkz. Gerçek Oscar Wilde) 38, 351, 405
Recollections of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde Üstüne Anımsamalar 394, 398, 403
Rediscovering Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'ı Yeniden Keşfetmek) 404
Remarkable Rocket, The (Bkz. Olağanüstü Roket) 113, 140, 169, 204, 210, 226, 232, 234, 378
Reminiscences of Matthew Arnold in the Prose-Writings of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'ın Düzyazılarında Matthew Arnold'un İzleri) 388
Resimli Klasikler Serisi 385
Review of Reviews, The 96
Revising Wilde: Society and Subversion in the Plays of Oscar Wilde (Bkz. Wilde'ın Yeniden Gözden Geçirilmesi: Oscar Wilde'ın Oyunlarında Toplum ve Yıkım) 392
Revoltée (Bkz. Başkaldıran Kadın) 68
Richard Ellmann'ın "Oscar Wilde" Yapıtına Eklemeler ve Düzeltmeler (Bkz. Additions and Corrections to Richard Ellmann's "Oscar Wilde") 405
Riddle of "De Profundis", The (Bkz. "De Profundis" Bilmecesi) 402
Ripe Was the Drowsy Hour: The Age of Oscar Wilde (Bkz. Olgunluk Bir Uykulu Andı: Oscar Wilde Çağı) 389
Robert Ross: Dostların Dostu (Bkz. Robert Ross: Friend of Friends) 121, 404
Robert Ross: Friend of Friends (Bkz. Robert Ross: Dostların Dostu) 121, 404
Romantic 90's, The (Bkz. Romantik 90'lar) 116, 399
Romantik 90'lar (Bkz. The Romantic 90's) 116, 399
Romantik Yazında Beden, Ölüm ve Şeytan (Bkz. Carne, la Morte e il Diavolo Nella Letteratura Romantica, La) 402
Romeo ve Juliet 295
Rönesans Tarihi Üstüne İncelemeler (Bkz. Studies in the History of the Renaissance) 24, 59, 60, 115, 365
Rüyaların Yorumları (Bkz. Träumdeutung, Die) 92

Sabah İzlenimleri (Bkz. Impressions du Matin) 42
Sabır (Bkz. Patience) 29, 34, 366
Sadık Dost (Bkz. Devoted Friend, The) 141, 378
Sahnede ve Perdede Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde on Stage and Screen) 407
Saint Oscar (Bkz. Aziz Oscar) 391
Sainte Courtisane, La (Bkz. Ermiş Fahişe) 40, 81, 377
Salome (Bkz. Kızıl Rakkase: Salome; Oscar Wilde'ın "Dorian Gray'in Portresi" ve "Salome" Yapıtlarında Fransız Etkileri) 13, 66, 92, 93, 198, 203, 343, 344, 348, 370, 372, 385, 386, 390
Salome'nin Tarihte, Sanatta, Şiirde ve Müzikteki Kimliği (Bkz. Salome. Ihre Gestalt in Geschichte und Kunst Dichtung - Bildende Kunst - Musik) 390
Salome-Dichtungen von Flaubert, Laforgue, Wilde und Mallarmé, Die (Bkz. Flaubert, Laforgue, Wilde ve Mallarmé'nin Salome Şiirleri) 404
Salome. Ihre Gestalt in Geschichte und Kunst

Dichtung - Bildende Kunst - Musik (Bkz. Salome'nin Tarihte, Sanatta, Şiirde ve Müzikteki Kimliği) 390
Sanat İçin Sanat (Bkz. Art for Art's Sake) 394
Sanat Öğrencilerine Konferans 142
Sanat ve Hıristiyanlık: Oscar Wilde'ın Estetikçilik Anlayışı (Bkz. Art and Christhood: The Aesthetics of Oscar Wilde) 408
Sanatın Yalanları (Bkz. Lies of Art, The) 392
Sapma (Bkz. Astray) 267
Sarhoşluğun Savunulması 108
Sarı Doksanlar. Cautier'den Elliot'a İngiliz Yazınında Fransız Etkileri 1851-1939 (Bkz. Yellow Nineties. From Cautier to Elliot: The Influence of France on English Literature 1851-1939, The) 406
Satire in the Comedies of Congreve, Sheridan, Wilde and Coward (Bkz. Congreve, Sheridan, Wilde ve Coward'ın Komedilerinde Taşlama) 406
Saturday Review 15, 34, 73, 107, 167, 228, 350
Sayings of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'ın Özdeyişleri) 404
School for Scandal, The (Bkz. Skandal Okulu) 68
Science of Play Writing, The (Bkz. Oyun Yazarlığı Bilimi) 400
Scots Observer 255
Seçkin Bir Kişilik (Bkz. Eminent Domain) 392
Sekizinci Henry 88
Selected Letters of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'ın Seçilmiş Mektupları) 113, 382
Selfish Giant, The (Bkz. Bencil Dev) 46, 378
Sensualist: A Novel of the Life and Times of Oscar Wilde, The (Bkz. Kösnülü İnsan: Oscar Wilde'ın Yaşamı ve Dönemi Üstüne Bir Roman) 408
Sexual Dissidence: Augustine to Wilde, Freud to Foucault (Bkz. Cinsellik Üstüne Karşıt Görüşlülük: Augustine'den Wilde'a, Freud'dan Foucault'a) 391
Sfenks (Bkz. Sphinx, The; Yazarın Anılarıyla Oscar Wilde'dan Sfenks'e Mektuplar) 40, 201, 345, 371, 380
Shakespeare and Stage Costume (Bkz. Shakespeare ve Sahne Giysileri) 51
Shakespeare ve Sahne Giysileri (Bkz. Shakespeare and Stage Costume) 51
Shattered Images, Playful Desires: Wilde, Yeats, Joyce and the Irish Experiment (Bkz. Parçalanmış İmgeler, Neşe Dolu Dilekler: Wilde, Yeats, Joyce ve İrlanda Deneyi) 399
Shaw'dan Bu Yana İngiliz Tiyatrosu (Bkz. British Drama Since Shaw) 404
Shaw'ın Köşesi (Bkz. Shaw's Corner) 13, 118
Shaw's Corner (Bkz. Show'ın Köşesi) 13, 118
Silhouettes, Les (Bkz. Siluetler) 42
Siluetler (Bkz. Silhouettes, Les) 42
Sincerity and Authenticity (Bkz. İçtenlik ve Gerçeklik) 407
Sistema del Dandy: Wilde, Beardsley, Beerbohm, Il (Bkz. Dandilik Düzeni: Wilde, Beardsley, Beerbohm) 393
Size Oscar Wilde'ı Veriyorum. Biyografik Bir Roman (Bkz. I Give You Oscar Wilde. A Biographical Novel) 395
Skandal Okulu (Bkz. School for Scandall, The) 68
Sketch, The 238, 255, 346
So Romantic. A Musical Adapted from Oscar Wilde's "The Importance of Being Earnest" (Bkz. Öyle Romantik ki... Oscar Wilde'ın "Ciddi Olmanın Önemi" Yapıtının Müzikli Oyun Uyarlaması) 391
Sofralar ve Yemekler 153
Some Letters from Oscar Wilde to Alfred Douglas (Bkz. Oscar Wilde'dan Alfred Douglas'a Bazı Mektuplar) 381
Son of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'ın Oğlu) 395
Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu (Bkz. Soul of Man Under Socialism, The) 16, 20, 41, 52, 53, 54, 56, 66, 104, 134, 136, 143, 146, 147, 148, 149, 154, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 171, 172, 174, 176, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 186, 202, 223, 225, 232, 238, 239, 240, 241, 246, 248, 249, 250, 251, 257, 369, 371, 380
Sosyalizmin Yeni Sınırları 57
Soul of Man Under Socializm, The (Bkz. Sosyalizmin Egemenliğinde İnsan Ruhu) 16, 20, 41, 52, 53, 54, 56, 66, 104, 134, 136, 143, 146, 147, 148, 149, 154, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 171, 172, 174, 176, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 186, 202, 223, 225, 232,

238, 239, 240, 241, 246, 248, 249, 250, 251, 257, 369, 371, 380
Sönmüş Hayaller (Bkz. Illusions Perdues, Les) 260
Sphinx, The (Bkz. Sfenks) 40, 201, 345, 371, 380
Sphinx Without a Secret, The (Bkz. Gizi Olmayan Sfenks) 46, 192, 368, 379
St. James Gazette, The 96, 118, 246, 348, 369
Star Child, The (Bkz. Yıldız Çocuk; Yıldız Çocuğu) 41, 379, 386
Story of an Unhappy Friendship (Bkz. Mutsuz Bir Dostluğun Öyküsü) 38, 351
Stranger Wilde, The (Bkz. Yabancı Wilde) 18, 114, 117, 118, 119, 120, 121, 140, 167, 180, 256
Stranger Wilde: Interpreting Oscar, The (Bkz. Yabancı Wilde: Oscar'ı Yorumlamak) 405
Struggle for Idealism (Bkz. İdealizm İçin Savaşım) 407
Studi di Letteratura Modern (Bkz. Modern Yazın Üstüne Bir Çalışma) 389
Studient Oscar Wilde's Gedichten (Bkz. Oscar Wilde'ın Şiirleri Üstüne Bir Çalışma) 392
Studies in Prose and Verse (Bkz. Düzyazı ve Şiir Üstüne Çalışmalar) 407
Studies in the History of the Renaissance (Bkz. Rönesans Tarihi Üstüne İncelemeler) 24, 59, 60, 115, 365

Şeytan Evreninde: Oscar Wilde'ın Yazınsal Araştırılması (Bkz. Into the Demon Universe: A Literary Exploration of Oscar Wilde) 401
Şiirler (Bkz. Poems) 29, 366, 370, 380
Şu Bizim Hortlak 386

Talk on the Wilde Side (Bkz. Wilde Açısından Bir Konuşma) 113, 119, 120, 121
Talk on the Wilde Side: Toward a Genealogy of a Discourse on Male Sequalities (Bkz. Wilde Açısından Bir Konuşma: Erkek Cinselliğini İnceleme Amacıyla Bir Söyleşi) 390
Talks on the Wilde Side, Oscar for Aestheticism in Philadelphia (Bkz. Wilde Açısından Konuşmalar, Philadelphia'da Estetikçilik İçin Oscar) 407
Tannhauser 296
Tarihin Çizelgesi (Bkz. Timetable of History, The) 113
Tarihsel Eleştirinin Yükselişi 175
Tekdüzeliğin Kullanımları: Oscar Wilde, Jean Genet, Edmund White ve Juan Goytisolo'nun Dilinde Yinelemeler (Bkz. Uses of Monotony: Repetition in the Language of Oscar Wilde, Jean Genet, Edmund White and Juan Goytisolo, The) 387
Tersine (Bkz. A Rebours) 59, 60
Theatre and Fashion: Oscar Wilde to the Suffragettes, The (Bkz. Tiyatro ve Moda: Oscar Wilde'dan Kadın Hakları Eylemlerine) 398
Their Day in Court (Bkz. Mahkemedeki Günleri) 402
Thief of Reason: Oscar Wilde and Modern Ireland (Bkz. Akıl Hırsızı: Oscar Wilde ve Modern İrlanda) 402
Thread of Laughter, The (Bkz. Kahkaha İpliği) 398
Time Was (Bkz. O Zamandı) 403
Timetable of History, The (Bkz. Tarihin Çizelgesi) 113
Tiyatro Portreleri (Bkz. Dramatic Portraits) 396
Tiyatro ve Moda: Oscar Wilde'dan Kadın Hakları Eylemlerine (Bkz. Theatre and Fashion: Oscar Wilde to the Suffragettes) 398
Toplumsal ve Yazınsal Serüvenler (Bkz. Adventures, Social and Literary) 387
Tosca, La 32
Toyluk (Bkz. Immaturity) 19
Traumdeutung, Die (Bkz. Rüyaların Yorumları) 92
Trial of Osar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'ın Davası) 392
Trials of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'ın Davaları) 396
Trials of Oscar Wilde: Deviance, Morality, and Late-Victorian Society, The (Bkz. Oscar Wilde'ın Davaları: Sapkınlık, Ahlak ve Geç Viktoria Dönemi Toplumu) 393
True Function and Value of Criticism The (Bkz. Eleştirinin Gerçek İşlevi ve Değeri) 369
Truth 85
Truth About Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'la İlgili Gerçekler) 389
Truth of Masks, The (Bkz. Maskelerin Gerçeği) 49, 51, 72, 93, 134, 175, 246, 252, 253, 379

Tutkulu Davranışlar: 1890'larda İngiltere'deki Çöküş (Bkz. Passionate Attitudes: The English Decadence of the 1890s) 406
Tutuklu ve Zincirli Yazılan Mektup (Bkz. Epistola In Carcere et Vinculis) 101, 284, 372
Türkü (Bkz. Ballad of the Reading Gaol, The; Reading Zindanı Türküsü) 41, 95, 100, 101, 107, 111, 168, 181, 187, 237, 305, 306, 307, 357, 373, 380
Twenty Years in Paris: Being Some Recollections of a Literary Life (Bkz. Paris'te Yirmi Yıl: Yazım Yaşamında Bazı Anımsamalar) 405

Umutsuzluk 138
Umutsuzluk İçinde Bir Gezi 1880-1914: İngiliz Yazın Kültüründe Değişim (Bkz. Journey Through Despair 1880-1914: Transformation in British Literary Culture) 399
United Ireland 370
Unrecorded Life of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'ın Kayda Geçmemiş Yaşamı) 390
Uses of Monotony: Repetition in the Language of Oscar Wilde, Jean Genet, Edmund White and Juan Goytisolo, The (Bkz. Tekdüzeliğin Kullanımları: Oscar Wilde, Jean Genet, Edmund White ve Juan Goytisolo'nun Dilinde Yinelemeler) 387

Üç Silahşörler 358
Ünlü Davalar: Oscar Wilde (Bkz. Famous Trials: Oscar Wilde) 396
Ünlü Dublinliler: W. B. Yeats, James Joyce, Oscar Wilde, Edward Carson, Jonathan Swift ve Wolfe Tone (Bkz. Famous Dubliners: W. B. Yeats, James Joyce, Oscar Wilde, Edward Carson, Jonathan Swift and Wolfe Tone) 406

Varlığın Ötesinde (Bkz. Beyond His Means) 406
Vera or the Nihilists (Bkz. Vera ya da Nihilistler) 19, 33, 37, 38, 66, 94, 126, 128, 129, 136, 137, 138, 145, 153, 160, 161, 162, 163, 167, 168, 170, 179, 182, 186, 190, 194, 204, 208, 209, 217, 232, 233, 336, 367, 377
Vera ya da Nihilistler (Bkz. Vera or the Nihilists) 19, 33, 37, 38, 66, 94, 126, 128, 129, 136, 137, 138, 145, 153, 160, 161, 162, 163, 167, 168, 170, 179, 182, 186, 190, 194, 204, 208, 209, 217, 232, 233, 336, 367, 377
Versuch über Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde Üstüne Bir Deneme) 393
Victoria Çağı Düşünce Biçimi (Bkz. Victorian Frame of Mind, The) 113
Victorian Frame of Mind, The (Bkz. Victoria Çağı Düşünce Biçimi) 113
Vie d'Oscar Wilde, La (Bkz. Oscar Wilde'ın Yaşamı) 399
Vikingler 340
Viktoria Dönemi İngiliz Yazınında Sanat İçin Sanat Kavramı (Bkz. Idée de L'art pour L'art Dans la Littérature Anglaise Pendant la Période Victorienne, La) 403
Viktorya Döneminde İngiliz Yazını (Bkz. British Victorian Literature) 398
Violette'in Aşk Destanı 386
Vita di Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'ın Yaşamı) 393

Walter Pater ve Oscar Wilde'ın Yazın İlişkileri Üstüne Notlar (Bkz. Notes on the Literary Relationship Between Walter Pater and Oscar Wilde) 388
Walter Pater'in Oscar Wilde Üstündeki Etkisi (Bkz. Walter Pater's Einfluss auf Oscar Wilde) 388
Walter Pater's Einfluss auf Oscar Wilde (Bkz. Walter Pater'in Oscar Wilde Üstündeki Etkisi) 388
Wanderings of Oisin, The (Bkz. Oisin Yolculukları) 261
Who Was That Man?: A Present for Mr. Oscar Wilde (Bkz. Kimdi O Adam?: Mr. Oscar Wilde'a Bir Armağan) 387
Widowers' Houses (Bkz. Dul Erkeklerin Evleri) 15, 68
Wilde Açısından Bir Konuşma (Bkz. Talk on the Wilde Side) 113, 119, 120
Wilde Açısından Bir Konuşma: Erkek Cinselliğini İnceleme Amacıyla Bir Söyleşi (Bkz. Talk on the Wilde Side: Toward a Genealogy of a Discourse on Male Sequalities) 390
Wilde Açısından Konuşmalar, Philadelphia'da Estetikçilik İçin Oscar (Bkz. Talks on the Wilde Side, Oscar for Aestheticism in Philadelphia) 407
Wilde Album, The (Bkz. Wilde Albümü) 395

Wilde Albümü (Bkz. Wilde Album, The) 395
Wilde and the Nineties: An Assay and an Exhibition (Bkz. Wilde ve Doksanlar: Bir Deneme ve Bir Sergi) 404
Wilde at Oxford (Bkz. Wilde Oxford'da) 407
Wilde Century: Effeminacy, Oscar Wilde and the Queer Moment, The (Bkz. Wilde Yüzyılı: Efeminelik, Oscar Wilde ve Eşcinsel Anlar) 405
Wilde Oxford'da (Bkz. Wilde at Oxford) 407
Wilde the Irishman (Bkz. İrlandalı Wilde) 400
Wilde und das Drama (Bkz. Wilde ve Dramı) 394
Wilde Üstüne Bir Dosya (Bkz. File on Wilde) 401
Wilde ve Doksanlar: Bir Deneme ve Bir Sergi (Bkz. Wilde and the Nineties: An Assay and an Exhibition) 404
Wilde ve Dramı (Bkz. Wilde und das Drama) 394
Wilde Yüzyılı: Efeminelik, Oscar Wilde ve Eşcinsel Anlar (Bkz. Wilde Century: Effeminacy, Oscar Wilde and the Queer Moment, The) 405
Wilde'dan Pirandello'ya Modernliğin Yönleri (Bkz. Aspects of Modernism from Wilde to Pirandello) 398
Wilde'ı Okumak: Boşlukları Sorgulamak. 100'üncü Yıldönümünü Kutlamak İçin Bir Sergi (Bkz. Reading Wilde: Querying Spaces. An Exhibition Commemorating the 100. Anniversary) 407
Wilde'ın Niyetleri: Kendi Eleştirilerindeki Sanatçı (Bkz. Wilde's Intentions: The Artists in His Criticism) 390
Wilde'ın Yeniden Gözden Geçirilmesi: Oscar Wilde'ın Oyunlarında Toplum ve Yıkım (Bkz. Revising Wilde: Society and Subversion in the Plays of Oscar Wilde) 392
Wilde'ın Felsefesinde Estetikçilik Psikolojisi (Bkz. Psicologismo Estetico Nella Filosofia Wildiana) 406
Wilde'ın Son Durağı (Bkz. Wilde's Last Stand) 395
Wilde'ın Yönleri (Bkz. Aspects of Wilde) 401
Wilde's Intentions: The Artists in His Criticism (Bkz. Wilde'ın Niyetleri: Kendi Eleştirilerindeki Sanatçı) 390
Wilde's Last Stand (Bkz. Wilde'ın Son Durağı) 395
Wilde: Senaryonun Romanı (Bkz. Wilde: The Novel of the Screenplay) 404
Wilde: The Novel of the Screenplay (Bkz. Wilde: Senaryonun Romanı) 404
Wildes of Merrion Square: The Family of Oscar Wilde, The (Bkz. Merrion Meydanı'nın Wilde'ları: Oscar Wilde'ın Ailesi) 389
Winkelmann 205
Wit and Humor of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'da Nükte ve Mizah) 129, 136, 150, 151, 154, 155, 185, 195, 223, 239, 241, 256, 258, 260, 261, 263, 264, 265, 266, 267, 403
Wit and Wisdom of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'da Nükte ve Bilgelik) 395
Wit of Oscar Wilde, The (Bkz. Oscar Wilde'ın Nükteciliği) 400
With the Wits (Bkz. Nüktecilerle) 401
Without Apology (Bkz. Özür Dilemeden) 391
Witticisms of Oscar Wilde (Bkz. Oscar Wilde'ın Nükteleri) 406
Woman's World, The (Bkz. Lady's World, The) 15, 45, 46, 255, 368
Works of Conformist Rebel, The (Bkz. Konformist Bir Başkaldırıcının Yapıtları) 52, 58, 72, 120, 121
World, The 73, 368

Yabancı Wilde (Bkz. Stranger Wilde, The) 18, 114, 117, 118, 119, 120, 121, 140, 167, 180, 256
Yabancı Wilde: Oscar'ı Yorumlamak (Bkz. Stranger Wilde: Interpreting Oscar, The) 405
Yalan Söylemenin Sona Ermesi (Bkz. Decay of Lying, The; Oscar Wilde'ın "Yalan Söylemenin Sona Ermesi" Yapıtında Doğa ve Sanat) 49, 51, 58, 94, 104, 127, 128, 129, 135, 137, 139, 141, 142, 143, 150, 151, 218, 224, 227, 241, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 255, 257, 260, 262, 263, 265, 368, 380
Yardımseverlik Baladı 295
Yarı Ciddi. Oscar Wilde'ın "Ciddi Olmanın Önemi" ve Öteki Yapıtlarından Bir Müzikli Oyun Uyarlaması (Bkz. Half in Earnest, A Musical Adaptation of "The Importance of Being Earnest" and other Works of Oscar Wilde) 392
Yasaları Değiştiren Davalar (Bkz. Cases that Changed the Law) 396

Yaşam Kitabı 207
Yaşlıların Kullanımı İçin Dogmalar (Bkz. Dogmas for the use of the Aged) 63
Yazarın Anılarıyla Oscar Wilde'dan Sfenks'e Mektuplar (Bkz. Letters to the Sphinx from Oscar Wilde, with Reminiscences of the Author) 399
Yazın Yaşamının Yirmi Yılı 263
Yazın ve Devrim 54
Yellow Nineties. From Cautier to Elliot: The Influence of France on English Literature 1851-1939, The (Bkz. Sarı Doksanlar. Cautier'den Elliot'a İngiliz Yazınında Fransız Etkileri 1851-1939) 406
Yeni Ahit 352
Yeni Dizi 384
Yeniden Yazılan Cymbeline (Bkz. Cymbeline Refinished) 70
Yeşil Karanfil (Bkz. Green Carnation, The) 83
Yeşil Karanfil. [Wilde'la Douglas arasındaki dostluğu açıklayan bir roman] (Bkz. The Green Carnation. [A novel exposing the Wilde-Douglas friendship]) 395
Yeşil Üzerine Bir Çalışma 50
Yıldız Çocuğu (Bkz. Star Child, The; Yıldız Çocuk) 41, 379, 386
Yıldız Çocuk (Bkz. Star Child, The; Yıldız Çocuğu) 41, 379, 386
Yıldız Çocuk ve Dört Masal 386
Young King, The (Bkz. Genç Kral) 47, 148, 368, 378
Yozlaşma (Bkz. Degeneration) 345

Kavram Dizini

Abartabilmek (Bkz. Abartmak) 227
Abartılı 356
Abartmak (Bkz. Abartabilmek) 90, 325
Abide (Bkz. Anıt) 392
Absent (Bkz. İçki) 38, 108
Acayip 164
Acı (Bkz. Ölüm acısı, Romantik acı, Tat, Tatlı) 3, 10, 12, 16, 21, 33, 36, 39, 40, 41, 42, 43, 99, 100, 102, 103, 107, 109, 110, 129, 133, 165, 169, 181, 185, 197, 220, 232, 286, 287, 288, 289, 290, 292, 293, 298, 301, 302, 303, 306, 309, 311, 312, 314, 322, 336, 341, 356, 359, 361, 364, 374, 402
Acı çeken (Bkz. Acı çekmek) 308, 310
Acı çekme (Bkz. Acı çekmek) 256
Acı çekmek (Bkz. Acı çeken, Acı çekme, Çekmek) 40, 98, 100, 103, 104, 110, 194, 206, 250, 259, 273, 285, 287, 291, 292, 293, 297, 303, 307, 323
Acı çektiricilik (Bkz. Acı çektirmek) 36
Acı çektirmek (Bkz. Acı çektiricilik, Çektirmek) 110, 187, 292
Acı dindirmek 103, 296, 309
Acı duymak (Bkz. Duymak) 63, 98, 294, 295, 298
Acı tatlı 109
Acı vermek (Bkz. Vermek) 69, 103, 109, 185, 247, 263, 290, 299, 302
Acıklı 228, 288, 297, 327
Acıklılık 108
Acıların sisi (Bkz. Sis) 33
Acılı 77, 285
Acıma (Bkz. Merhamet) 105, 194, 285
Acıma duygusu (Bkz. Duygu) 65, 105, 296, 323
Acıma gösterme (Bkz. Acımak) 298
Acımak (Bkz. Acıma gösterme, Acınılmak, Acıyabilmek) 164, 280, 325
Acımasız 136, 138, 160, 164, 177, 179, 325
Acımasız olmak (Bkz. Acımasızlık) 98
Acımasızlaştırmak 164
Acımasızlık (Bkz. Acımasız olmak, Tiranlık) 39, 59, 62, 71, 80, 83, 84, 87, 216, 224, 233
Acınılmak (Bkz. Acımak, Acınmak) 162
Acınma (Bkz. Acınılmak, Acınmak) 111
Acınmak (Bkz. Acınılmak, Acınma) 276
Acıya tapınmak (Bkz. Tapmak, Tapınılmak) 177
Acıyabilmek (Bkz. Acımak) 80, 148
Aç (Bkz. Doyumsuz) 166, 173
Açamamak (Bkz. Ağzını açamamak) 27
Açgözlü 291
Açı (Bkz. Ahlaksal açı, Bakış açısı, Estetik açı, Estetikçi açı, Etik açı, Sanatsal açı, Sınıfsal açı) 10, 39, 44, 49, 51, 59, 71, 97, 102, 110, 113, 119, 120, 127, 133, 155, 180, 187, 218, 219, 272, 282, 294, 297, 300, 357
Açığa vurmak (Bkz. Vurmak) 127
Açık (Bkz. Net) 14, 47, 48, 57, 288, 331, 333, 342, 397
Açık artırma (Bkz. Açık arttırmacı) 45
Açık arttırmacı (Bkz. Açık artırma) 257, 265
Açık davranmak (Bkz. Davranmak) 94
Açık oturum 141
Açık saçıklık 327, 344
Açık seçiklik 62
Açıkça 137
Açıklama 29, 32, 36, 73, 90, 92, 135
Açıklama yapmak (Bkz. Yapmak) 13, 14, 36, 52, 68, 73, 90
Açıklamak 24, 34, 39, 51, 58, 63, 64, 69, 79, 88, 89, 95, 105, 126, 190, 191, 201, 246, 255, 264, 273, 280, 282, 283, 287, 288, 289, 307, 332, 345, 359, 370, 397
Açıklamalı 391, 397, 400, 401
Açıklamamak 69
Açıklanmak 102, 130, 284
Açıklanmamak 39
Açıklayabilmek 56
Açıklık (Bkz. Halka açıklık) 13, 86
Açılıp kapanmak 90
Açılır açılmaz 38
Açılış 66, 67, 73, 76, 83, 114, 270, 338, 346, 350
Açılış konuşması (Bkz. Konuşma) 112
Açılmak (Bkz. Açılış, Oyun, Önü açılmak, Savaş açılmak, Sergi, Yol açılmak) 14, 38, 66, 72, 83, 90, 95, 97, 105, 108, 113, 285, 323, 335, 367, 370, 371, 374
Açlık (Bkz. Kıtlık, Kutsal açlık, Yoksulluk) 21, 53, 149, 182
Açlıktan ölmek (Bkz. Ölmek) 181

Açmak (Bkz. Çiçek açmak, Dava açmak, İmzaya açmak, Oyun açmak, Önünü açmak, Savaş açmak, Sergi açmak, Tartışmaya açmak, Yol açmak, Yüreğini açmak) 11, 18, 20, 23, 77, 88, 90, 95, 96, 97, 101, 252 , 296, 309, 313, 314, 315, 320, 340, 347
Açtığı yoldan yürümek (Bkz. İzlemek, Yürümek) 88
Ad (Bkz. Ad koymak, Ad takmak, Ad vermek, Adı anılmamak, Adı geçmek, Adı konmak, Adı verilmek, Adını almak, Adını vermek, Adıyla anılmak, Adıyla çağrılmak, Takma ad, Ticari ad) 2, 9, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 28, 29, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 55, 58, 59, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 71, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 80, 83, 85, 88, 89, 90, 96, 97, 98, 100, 101, 102, 105, 106, 107, 111, 114, 148, 187, 219, 240, 255, 266, 267, 270, 271, 278, 282, 284, 289, 290, 307, 308, 323, 328, 330, 331, 333, 336, 344, 345, 351, 354, 357, 360, 362, 364, 368, 369, 372, 373, 374, 375, 380, 397, 401
Ad koymak (Bkz. Koymak) 17
Ad takmak (Bkz. Takmak) 24, 217
Ad vermek (Bkz. Vermek) 13, 22
Ada 19, 30, 154
Adalet (Bkz. Adil, Eşitlik, Hak, Hukuk, Toplumsal adalet, Yargı, Yasa) 23, 86, 165
Adaletsiz (Bkz. Yargı) 292
Adaletsizlik (Bkz. Yargı) 55, 136, 180
Adam (Bkz. Bilgili adam, Büyük adam, Din adamı, Eylem adamı, Hukuk adamı, İnsan, İnsanoğlu, İş adamı, Kültür adamı, Mağara adamı, Müzik adamı, Sanat adamı, Siyaset adamı, Yazın adamı) 14, 17, 18, 26, 35, 41, 61, 67, 69, 80, 82, 83, 85, 89, 90, 101, 103, 111, 140, 146, 149, 162, 168, 187, 197, 201, 212, 233, 258, 265, 276, 280, 296, 307 308 309 310 311 313 314, 319, 320, 321, 331, 335, 337, 339, 342, 356
Adam asmak (Bkz. İdam) 314
Adamak (Bkz. Kendini adamak) 91, 104
Adet (Bkz. Alışkanlık) 107
Adı anılmamak 98
Adı geçmek (Bkz. Geçmek) 278
Adı konmak (Bkz. Adı verilmek) 22
Adı verilmek (Bkz. Verilmek) 306
Adım 85, 198, 285, 308, 309, 310
Adım atmak (Bkz. Atmak) 26
Adını almak (Bkz. Almak) 76, 96, 111
Adını vermek (Bkz. Vermek) 37, 79
Adıyla çağrılmak (Bkz. Çağrılmak) 111
Adil (Bkz. Haklı olmak) 136, 255, 292
Adlandırmak 68, 263
Affetmek (Bkz. Tatlıya bağlanmak) 320
Afiş (Bkz. Tiyatro afişi) 98, 337, 372
Ağ atmak (Bkz. Atmak) 174
Ağa düşmek (Bkz. Düşmek) 97
Ağabey (Bkz. Kardeş) 21, 25, 364, 373
Ağaç (Bkz. Ağaçlık, Alıç, Bitki, Dal, Defne dalı, Erguvan, Hindistancevizi, İncir, Kakao, Karaağaç, Kestane, Meşe, Palmiye, Yaprak) 26, 225, 293, 301, 320, 358, 359
Ağaçlık (Bkz. Ağaç) 248
Ağarmak (Bkz. Saçı ağarmak) 128
Ağır (Bkz. Hafiflik) 43, 81, 88, 298, 326, 333, 340, 359, 367
Ağır ceza (Bkz. Ceza) 95, 96
Ağır cezaya çarptırmak (Bkz. Çarptırmak) 283
Ağır hapis cezası (Bkz. Ceza) 95
Ağır hastalık (Bkz. Hastalık) 110
Ağır söz (Bkz. Söz) 43
Ağır suç (Bkz. Suç) 87, 280, 281
Ağırbaşlı 152, 219
Ağırbaşlılık 12, 176
Ağırlaşmak 111
Ağıt 90, 91, 103, 111, 354
Ağız (Bkz. Dudak) 27, 29, 80, 93, 309, 313, 328, 342, 354
Ağız çizgisi (Bkz. Dudak) 90
Ağıza alınır olmak (Bkz. Olmak) 77
Ağıza alınmak (Bkz. Alınmak, Sözü edilmek) 77
Ağıza alınmamak (Bkz. Alınmamak, Sözü edilememek) 97
Ağıza almak (Bkz. Almak, Söz etmek) 76, 97
Ağızdan ağıza dolaşmak (Bkz. Dolaşmak) 20, 29, 112
Ağlamak (Bkz. Hüngür hüngür ağlamak, Gözyaşı dökmek) 33, 40, 42, 46, 47, 99, 100, 181, 193, 247, 254, 263, 293, 298, 302, 309, 311, 313, 320, 321
Ağlanmamak 42
Ağlatmak 81
Ağlayabilmek 103
Ağrı 110
Ağzı açık kalmak (Bkz. Kalmak) 74

Ağzı laf yapmak (Bkz. Yapmak) 140
Ağzına geleni söylemek (Bkz. Söylemek) 82
Ağzını açamamak (Bkz. Açamamak) 27
Ağzını açmamak (Bkz. Açmamak) 181
Ağzını kapatmak (Bkz. Kapatmak) 80, 92
Ahlak (Bkz. Ahlak açısı, Ahlak alanı, Ahlak dersi, Ahlak dışılık, Ahlak görüşü, Ahlak kuralı, Ahlak ölçütü, Ahlak yoksunu, Ahlaka aykırılık, Ahlaka uygunluk, Ahlaka uygunsuzluk, Ahlaka uymamak, Ahlakçılık, Ahlaklılık, Ahlaksal, Burjuva ahlakı, Etik, Geleneksel ahlak, Soyut ahlak) 11, 23, 24, 28, 54, 55, 61, 62, 63, 73, 85, 86, 139, 163, 173, 174, 180, 182, 192, 201, 210, 219, 223, 235, 244, 246, 249, 253, 272, 291, 294, 340, 353, 355, 369, 390, 393, 400
Ahlak açısı (Bkz. Açı, Ahlak, Etik açı) 73
Ahlak alanı (Bkz. Ahlak, Alan) 63
Ahlak dersi (Bkz. Ahlak) 62
Ahlak dışı davranış (Bkz. Davranış) 283
Ahlak dışılık (Bkz. Ahlak, Ahlaksızlık) 95, 97, 132
Ahlak duygusu (Bkz. Duygu) 184
Ahlak görüşü (Bkz. Ahlak, Görüş) 85
Ahlak kuralı (Bkz. Ahlak, Kural) 84, 291
Ahlak ölçütü (Bkz. Ahlak, Ölçüt) 94
Ahlak yoksunu (Bkz. Ahlak, Yoksun) 98
Ahlaka aykırılık (Bkz. Ahlak, Aykırılık) 11, 15, 60, 63, 97, 170, 271, 219, 222
Ahlaka uygunluk (Bkz. Ahlak, Uygunluk) 11, 15, 272, 273, 276
Ahlaka uygunsuzluk (Bkz. Uygunsuzluk) 272, 273
Ahlaka uymamak (Bkz. Ahlak, Uymamak) 88
Ahlakçı (Bkz. Ahlak) 11, 58, 96, 172, 401, 406
Ahlakçılık (Bkz. Ahlak) 52, 113
Ahlaklılık (Bkz. Ahlak) 233
Ahlaksal (Bkz. Ahlak) 23, 70, 402
Ahlaksal açı (Ekz. Açı, Ahlak) 70
Ahlaksızlık (Bkz. Ahlak dışılık) 182
Ahmaklık (Bkz. Akılsızlık, Budalalık) 17
Aile (Bkz. Ana, Ana baba, Aile ortamı, Aile yapısı, Aile yaşamı, Akraba, Anne, Baba, Boşanma, Cinsel ilişki, Cinsellik, Çocuk, Doğum, Erkek, Eş, Ev, Ev işi, Evlenmek, Evli, Evlilik, Evlilik dışı ilişki, Evlilik yaşamı, Kadın, Kardeş, Karı, Koca, Kösnü düşkünlüğü, Oğul, Sevmek, Üvey baba) 21, 22, 25, 26, 41, 48, 51, 59, 74, 75, 82, 97, 106, 156, 157, 190, 212, 236, 286, 288, 338, 364, 389, 364, 389
Aile geçindirmek (Bkz. Geçindirmek) 45
Aile hortlağı (Bkz. Hayalet, Hortlak) 155
Aile ortamı (Bkz. Ortam) 21
Aile yapısı (Bkz. Yapı) 85
Aile yaşamı (Bkz. Yaşam) 76
Akademi (Bkz. Okul, Sanat akademisi, Üniversite) 226
Akademisyen (Bkz. Öğretim üyesi) 258
Akıl (Bkz. Akılcılık, Akıllılık, Aklı başındalık, Bellek, Bilinç, Kaba akıl) 15, 18, 27, 28, 44, 57, 63, 68, 108, 151, 152, 171, 174, 192, 194, 195, 204, 210, 217, 222, 224, 225, 227, 232, 247, 266, 276, 283, 285, 291, 297, 299, 321, 338, 339, 340, 345, 355, 402, 406
Akıl almazlık 130
Akıl erdirememek 18
Akıl sağlığı (Bkz. Sağlık) 63
Akılcılık (Bkz. Usçuluk) 151
Akılda canlandırmak (Bkz. Canlandırmak) 90
Akıldan çıkmamak (Bkz. Çıkmamak, Unutamamak, Unutulmamak) 111
Akıllı (Bkz. Akıllı olmak Akıllıca, Akıllılık) 17, 19, 126, 139, 150, 277, 289
Akıllı olmak (Bkz. Akıllı, Akıllıca, Akıllılık, Olmak) 169
Akıllıca (Bkz. Akıllı, Akıllı olmak, Akıllılık) 67, 74, 275, 301, 344, 350
Akıllılık (Bkz. Akıllı, Akıllı olmak, Akıllıca) 19, 220, 226
Akılsızlık (Bkz. Ahmaklık, Beyinsizlik, Budalalık) 150, 220
Akım (Bkz. Estetikçi akım, Gerçekçilik akımı, Kapitalizm karşıtı akım, Romantik akım, Simgeci akım) 23, 57, 76, 113, 329, 330, 334, 335, 355, 365, 366, 387, 391, 400
Akış 83, 108
Akışkan 66, 318
Akik 320
Akla gelmek (Bkz. Anımsamak, Gelmek) 74
Akla gelmemek (Bkz. Gelmemek) 28
Akla getirmek (Bkz. Anımsatmak, Getirmek) 57
Akla uygun 112
Aklamak 193
Aklanabilmek 87
Aklanmak 270

Aklı başına gelmek (Bkz. Gelmek) 165
Aklı başında olmak (Bkz. Olmak) 164, 266
Aklı başındalık (Bkz. Akıl) 35, 36, 85, 151
Aklı başından gitmek (Bkz. Gitmek) 18
Aklına esmek 156
Aklına gelmek (Bkz. Gelmek) 108, 288
Aklına gelmemek (Bkz. Gelmemek) 27, 28
Aklına takılmak (Bkz. Takılmak) 104
Aklına takmak (Bkz. Takmak) 31
Aklından çıkmamak (Bkz. Çıkmamak) 111
Aklını başından almak (Bkz. Almak) 83
Aklını yitirmek (Bkz. Aklı başından gitmek) 172, 306
Akmak 50, 112, 126, 135, 376
Akort (Bkz. Müzik) 42
Akort etmek (Bkz. Müzik) 300
Akraba (Bkz. Amca, Büyük amca, Büyükbaba, Dayı, Dede, Kardeş, Torun, Üvey baba, Yakın) 235, 236, 359
Aksiyom (Bkz. Teori) 272
Akşam (Bkz. Gece) 31, 38, 39, 146, 191, 197, 200, 257, 260, 292, 294
Akşam yemeği (Bkz. Yemek) 153, 156
Aktaramamak 33
Aktarılamamak 65, 294
Aktarmak 30, 33, 49, 224, 234, 244
Alabilmek (Bkz. Öç alabilmek, Satın alabilmek) 26, 36, 83
Alacakaranlık (Bkz. Gün ağarması, Günbatımı) 289, 347
Alacaklı (Bkz. Borçluluk) 292
Alamamak 81
Alan (Bkz. Ekonomi alanı, Meydan, Roman alanı, Sanat alanı, Tiyatro alanı, Toplumsal alan) 9, 22, 37, 49, 52, 57, 63, 65, 70, 75, 80, 103, 104, 302, 335, 340
Alaşım (Bkz. Karışım) 52
Alay (Bkz. Gülmek, Taşlama) 28, 29, 145, 292
Alay edilmek (Bkz. Alaya almak) 372
Alay etme (Bkz. Alay edilmek) 298
Alay etmek (Bkz. Alaya almak) 41, 42, 43, 52, 74, 99
Alaya almak (Bkz. Alay edilmek, Gülmek, Sinik) 28, 89, 283, 285
Alaylı 28, 29, 52, 71, 87, 280, 367
Albay (Bkz. General, Yüzbaşı) 328
Albüm 115, 395
Alçak 329
Alçakgönüllü (Bkz. Gönül) 67, 327, 358
Alçakgönüllülük (Bkz. Sadelik) 103, 291, 302
Alçalmak (Bkz. Ses alçaltmak) 341
Alçaltıcı 347
Alçı kopya (Bkz. Kopya) 336
Aldatılmak (Bkz. Kanmak) 68, 126
Aldatma (Bkz. Aldatmak) 79, 209
Aldatmak (Bkz. Aldatma) 55, 206, 213
Aldırış etmek 209, 236
Aldırış etmemek (Bkz. Umursamamak) 150
Aldırmak (Bkz. Önemsemek) 28, 250
Aldırmamak (Bkz. Önemsenmemek, Önem vermemek, Umursamamak) 28, 63, 84, 105, 272, 281, 352, 371
Aldırmazlık (Bkz. Umursamazlık) 74, 350
Alet 343
Alet edilmek (Bkz. Kullanılmak) 102
Alev (Bkz. Alev alev, Ateş) 30, 62, 187, 285, 340
Alev alev (Bkz. Alev) 23
Algılamak 287
Algılayamamak 346
Alıç (Bkz. Ağaç, Meyve) 295
Alık (Bkz. Aptal) 129
Alınabilmek 75
Alınamamak (Bkz. Geri alınamamak) 41, 149, 291
Alıngan 43
Alınmak (Bkz. Ağıza alınmak, Alıntı, Ele alınmak) 75, 103, 112, 270, 275
Alınmamak (Bkz. Ağıza alınmamak, İçeri alınmamak) 2, 83
Alıntı 2, 52, 60, 68, 90, 103, 112, 128, 130, 295, 325, 332, 357, 362, 376, 387, 389
Alınyazısı (Bkz. Yazgı) 90
Alışılmamış (Bkz. Alışılmış) 219
Alışılmış (Bkz. Alışılmamış) 50, 52
Alışkanlık (Bkz. Adet) 18, 28, 167, 218, 210, 238, 333
Alışkın olmak (Bkz. Olmak) 83, 88
Alışmak 16, 48, 92, 302
Alıştırmak 239
Alkış (Bkz. Alkışlamak, Alkışlanmak) 33, 67, 86, 88, 89, 344, 345
Alkışlamak (Bkz. Alkış) 73, 370
Alkışlanmak (Bkz. Alkış) 33, 86
Alkolizm (Bkz. Hastalık) 106
Allak bullak 64
Allamak pullamak (Bkz. Süslemek) 321
Almak (Bkz. Adını almak, Ağıza almak, Aklını başından almak, Alaya almak, Altına almak, Aylık

almak, Başını almak, Bilgi almak, Ceza almak, Ciddiye almak, Ders almak, Egemenlik altına almak, Ele almak, Elinden almak, Etki altına almak, Göze almak, Haber almak, Hava almak, Haz almak, Hedef almak, İpotek altına almak, İzin almak, Kaleme almak, Karar almak, Keyif almak, Not almak, Öç almak, Ödül almak, Ödünç almak, Örnek almak, Rol almak, Satın almak, Soluk almak, Şakaya almak, Tad almak, Yanıt almak, Yer almak, Yerini almak, Zevk almak) 19, 25, 32, 37, 59, 66, 69, 75, 76, 89, 102, 107, 128, 140, 232, 234, 241, 270, 274, 276, 336, 341, 348, 349, 359, 365, 375, 380
Almak yürümek (Bkz. İleri gitmek, İlerlemek, Yürümek) 67, 81
Almamak (Bkz. Mektup almamak, Yanıt almamak, Yer almamak) 17, 70, 101, 145
Alt (Bkz. Üst) 20, 23, 28, 49, 51, 57, 64, 74, 88, 95, 134, 138, 270
Altın 24, 33, 42, 60, 79, 91, 155, 195, 289, 293, 294, 295, 308, 319, 349, 355, 365, 370, 385
Altın kural (Bkz. Kural) 18
Altına almak (Bkz. Almak) 20
Altına girmek (Bkz. Girmek) 55
Altında bulunmak (Bkz. Bulunmak) 72
Altında kalmak (Bkz. Kalmak) 28
Altında olmak (Bkz. Olmak) 86
Altından çıkmak (Bkz. Çıkmak) 25
Altyapı 10
Amaç (Bkz. Neden) 14, 17, 18, 19, 23, 24, 34, 39, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 57, 63, 71, 72, 83, 101, 103, 129, 131, 136, 141, 161, 166, 172, 182, 183, 247, 250, 255, 270, 272, 273, 283, 285, 297, 307, 308, 326, 328, 330, 339, 340, 347, 348, 357, 358, 360
Amaç edinebilmek (Bkz. Amaç edinmek) 53
Amaç edinmek (Bkz. Amaçlamak, Edinmek) 24, 96, 147
Amaç edinmemek (Bkz. Amaçsız, Amaçsızlık) 285
Amaç yapmak (Bkz. Amaç edinmek, Amaçlamak, Amaçlılık) 295
Amaçlamak 27, 34, 149
Amaçlılık (Bkz. Amaç yapmak) 100
Amaçsız (Bkz. Amaçsızlık) 239
Amaçsızlık (Bkz. Amaçsız) 37
Amatör 335
Ambar 291
Amca (Bkz. Akraba) 328, 360, 372
Ameliyat (Bkz. Göz ameliyatı, Hastalık, Kulak ameliyatı) 22, 106, 109
Ameliyat masası (Bkz. Masa) 106
Ameliyat yapmak (Bkz. Yapmak) 109
An (Bkz. Vakit, Zaman) 20, 23, 40, 64, 75, 81, 91, 95, 97, 111, 112, 128, 165, 179, 225, 229, 238, 286, 287, 288, 289, 292, 293, 299, 301, 302, 321, 326, 330, 331, 342, 347, 348, 351, 405
Ana (Bkz. Anne, Düşüncenin anası) 21, 96, 154, 179, 182, 236, 237, 301
Ana baba (Bkz. Aile) 76, 81, 93
Ana hat 393
Ana Kraliçe 114
Ana tema (Bkz. Tema) 307
Anahtar (Bkz. Kilit) 288, 296, 314
Anahtar deliği 262
Anarşi 163, 166, 392, 395
Anarşist 16, 17
Anayurt 37, 150
Andırmak (Bkz. Benzemek) 16, 78
Anı 11, 13, 15, 59, 64, 66, 107, 114, 115, 127, 133, 217, 227, 258, 287, 300, 306, 318, 322, 335, 342, 357, 365, 385, 388, 389, 395, 399, 404, 407
Anı defteri (Bkz. Defter) 99
Anılmak 73, 80, 94, 170, 251
Anımsama (Bkz. Hatırlama) 121, 256, 301, 394, 397, 398, 400, 403, 404, 405
Anımsamak (Bkz. Akla gelmek) 16, 46, 48, 52, 89, 108, 110, 228, 342, 347
Anımsamamak (Bkz. Aklına gelmemek) 134, 150
Anımsanabilirlik (Bkz. Anımsama, Anımsamak, Anımsanılmak, Anımsanmak) 52
Anımsanılmak (Bkz. Anımsama, Anımsamak, Anımsanabilirlik, Anımsanmak) 258
Anımsanmak (Bkz. Anımsama, Anımsamak, Anımsanabilirlik, Anımsanılmak) 11, 33, 40, 97
Anımsanmamak 77
Anımsatmak (Bkz. Akla getirmek) 66, 107, 128, 208, 251
Anırmak 353
Anıt (Bkz. Yapıt) 109, 112, 361, 375
Anlam 24, 25, 29, 54, 62, 65, 76, 88, 92, 103, 109, 117, 135, 161, 244, 249, 272, 277, 282, 285, 291, 292, 294, 303, 333, 340, 351, 361

Anlam çıkarmak (Bkz. Çıkarmak) 15, 300
Anlamak (Bkz. Kavramak, Ortaya çıkarmak) 17, 18, 27, 55, 60, 63, 65, 76, 77, 79, 82, 103, 104, 109, 128, 132, 135, 165, 175, 179, 192, 199, 201, 209, 210, 212, 226, 229, 258, 261, 265, 273, 287, 288, 289, 291, 292, 294, 297, 301, 323, 335, 341, 369
Anlamamak (Bkz. Kavrayamamak) 20, 79, 89, 138, 162, 179, 273, 283, 288, 298, 299, 302
Anlamı kalmamak (Bkz. Kalmamak) 81
Anlamına gelmek (Bkz. Gelmek) 288, 294
Anlamlı (Bkz. Anlamlı olmak) 286
Anlamlı olmak (Bkz. Anlamlı, Olmak) 102
Anlamsız (Bkz. Anlamsızlık) 138, 142, 291
Anlamsızlık (Bkz. Anlamsız) 51
Anlaşamamak 36, 39
Anlaşılabilmek (Bkz. Ortaya çıkabilmek) 41, 294
Anlaşılmak (Bkz. Ortaya çıkmak, Yanlış anlaşılmak) 19, 40, 48, 75, 79, 88, 89, 90, 110, 138, 190, 192, 220, 272, 339
Anlaşılmamak (Bkz. Anlaşılmazlık, Ortaya çıkmamak) 137
Anlaşma (Bkz. Evlilik anlaşması, İş sözleşmesi) 51, 59, 84
Anlaşma yapmak (Bkz. Yapmak) 59, 84
Anlaşmazlık 78, 207
Anlatamamak (Bkz. Ortaya koyamamak) 354
Anlatan 353, 356
Anlatı 220
Anlatılabilmek (Bkz. Ortaya koyabilmek) 88, 282
Anlatılmak (Bkz. Dile getirilmek) 20, 40, 62, 63, 71, 78, 83, 104, 106, 152, 274, 307, 340
Anlatılmamak 344
Anlatım (Bkz. Anlatım biçimi, Doğrudan anlatım, Üslup) 25, 49, 50, 51, 74, 100, 105, 132, 160, 161, 223, 226, 244, 262, 274, 290, 296, 297, 327, 347, 348, 349, 351, 355, 359
Anlatım biçimi (Bkz. Biçim) 262, 277, 290
Anlatış 40
Anlatma 218, 306
Anlatmak (Bkz. Dile getirmek, Ortaya koymak) 12, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 25, 26, 27, 31, 34, 35, 37, 38, 41, 42, 43, 44, 47, 48, 49, 50, 53, 54, 57, 58, 64, 65, 66, 67, 69, 74, 76, 79, 84, 86, 87, 89, 91, 92, 94, 99, 100, 102, 103, 106, 107, 108, 132, 205, 233, 234, 244, 247, 262, 271, 274, 275, 282, 288, 294, 299, 306, 318, 319, 321, 327, 330, 333, 334, 336, 342, 353, 363, 370, 371, 372, 373, 375
Anlatmamak (Bkz. Ortaya koymamak) 127
Anlayabilmek 147, 279
Anlayamamak 27, 82, 103, 171, 276, 277, 285, 286, 287, 288, 296, 297, 299, 302
Anlayış (Bkz. Anlayışlılık, Eğilim, Göz yummak, Sağduyu, Sağgörü, Tiyatro anlayışı) 22, 23, 24, 34, 41, 54, 55, 57, 61, 64, 85, 276, 365, 408
Anlayışlılık (Bkz. Anlayış, Sağduyulu olmak) 67
Anmak 19
Anne (Bkz. Ana) 16, 17, 20, 21, 22, 25, 30, 32, 36, 45, 46, 47, 50, 62, 65, 68, 69, 71, 73, 75, 79, 80, 81, 90, 92, 93, 94, 100, 108, 237, 293, 364, 366, 372, 389, 400, 408
Ansiklopedi 115, 388
Ant (Bkz. Ant içmek) 207, 389
Ant içmek (Bkz. Ant, İçmek) 39, 61, 104
Antik çağ (Bkz. Çağ) 301
Antik dünya (Bkz. Dünya) 178
Antik sanat (Bkz. Sanat) 301
Antoloji (Bkz. Seçki) 101, 399, 403
Apaçık 328
Aptal (Bkz. Alık, Budala) 181
Araba (Bkz. At arabası, Çocuk arabası) 350
Aracı 351
Aracılık 333
Araç (Bkz. Gereç, Ödeme aracı, Üretim aracı) 56, 72, 106, 136, 223, 244, 245, 264, 332, 334, 346, 348
Arada kalmak (Bkz. Kalmak) 19
Aralamak (Bkz. Kapı aralamak) 77
Aramak 35, 53, 54, 84, 86, 97, 135, 204, 333, 348
Aranmak 61, 336, 337, 340
Aranmamak 130
Arası açılmak 370
Araştırma (Bkz. Araştırma yöntemi, Bilim, İnceleme) 22, 93, 138
Araştırma yöntemi (Bkz. Araştırma, Yöntem) 406
Araştırmak (Bkz. İncelemek, Saptamak) 34, 281
Araştırmamak 83
Arayış 10, 307
Ardı arkası kesilmemek 106
Ardıç kuşu (Bkz. Kuş) 107
Ardına düşmek (Bkz. Düşmek) 183
Ardında bırakmak (Bkz. Bırakmak) 10
Ardından gitmek (Bkz. Gitmek) 66

Arınmak 81
Arındıramamak 307
Arındırmak (Bkz. Ruhu arındırmak) 129, 204, 302
Arıtılmış 24
Aristokrasi (Bkz. Aristokrat, Soyluluk) 28, 86, 154
Aristokrasi sınıfı (Bkz. Sınıf) 28
Aristokrat (Bkz. Aristokrasi) 152
Aristokrat okulu (Bkz. Okul) 96
Aristokrat sınıf (Bkz. Sınıf) 96
Arka 132, 139, 233, 309, 323, 325
Arka dönmek (Bkz. Sırt çevirmek) 337
Arkadaş (Bkz. Dost, Yakın) 21, 37, 84, 300
Arkasına gizlenmek (Bkz. Saklanmak) 78
Arkeoloji (Bkz. Bilim) 22, 340, 364
Armağan (Bkz. Ödül) 30, 59, 68, 79, 85, 86, 95
Armağan edilmek 95
Armağan etmek (Bkz. Ödüllendirilmek) 30, 60, 67, 68, 79, 80
Armağan vermek (Bkz. Vermek) 85, 164, 387
Arsenik (Bkz. Zehir) 109
Arsız 80
Art (Bkz. Art arda) 139, 153
Art arda (Bkz. Art) 62, 97, 98
Arta kalmak (Bkz. Kalmak) 141
Artık (Bkz. Pislik) 204, 301
Artırmak 10, 37, 80, 97, 98, 183, 297
Artmak (Bkz. Çoğaltmak) 10, 11, 38, 66, 67, 77, 81, 97, 98, 112, 113, 328
Arttırmak (Bkz. Çoğaltılmak) 252
Arz 359
Arzu (Bkz. Cinsel arzu) 320
Asa 164
Asfalt çember 313
Asıl (Bkz. Sahte, Sahtelik) 52, 75, 90, 102, 103, 143, 284, 296
Asıl kopya (Bkz. Kopya) 375
Asılmak (Bkz. Giyotin, İdam, Yargı) 45, 100, 112, 309, 310, 313, 335, 375
Aslan (Bkz. Hayvan) 154
Asma (Bkz. Bitki) 289
Asmak (Bkz. Adam asmak, Kendini asmak, Yargı) 302, 333
Aşağı (Bkz. Yukarı) 271
Aşağı görmek (Bkz. Görmek) 72
Aşağı görülmek (Bkz. Görülmek) 71
Aşağılama (Bkz. Aşağılamak) 399
Aşağılamak (Bkz. Aşağılama) 74, 281, 347, 360
Aşağılanmak 54, 110, 111, 292
Aşağılayıcı (Bkz. Aşağılayıcılık, Küçültücü) 100, 164, 281
Aşağılayıcılık (Bkz. Aşağılayıcı) 99
Aşağılık duygusu (Bkz. Duygu) 25
Aşama 53, 104, 253, 297
Aşamamak 66
Aşçı 153, 211
Âşık (Bkz. Flört, Sevgili) 271
Âşık olmak (Bkz. Olmak) 96, 199, 204, 206
Aşılanmak 49
Aşırı (Bkz. Aşırılık) 11, 16, 18, 51, 58, 64, 67, 88, 96, 103, 113, 136, 220, 222, 228, 276, 294, 298, 325, 368, 371
Aşırı dinci (Bkz. Dinci) 64
Aşırılık (Bkz. Aşırı) 76, 92, 130
Aşk (Bkz. Romantik aşk, Sevgi) 30, 32, 33, 34, 37, 48, 59, 74, 93, 95, 133, 138, 145, 170, 190, 203, 204, 205, 206, 228, 263, 274, 293, 333, 346, 362, 386, 390, 407
Aşk gizemi (Bkz. Gizem) 32
Aşk ilişkisi (Bkz. İlişki) 34, 221
Aşk serüveni (Bkz. Serüven) 33
Aşmak (Bkz. Üstesinden gelmek) 13, 25, 82, 98, 110, 302, 349
At arabası (Bkz. Araba) 10
At yarışı 107, 375
Ata binmek 146
Atabilmek (Bkz. İmza atabilmek) 51
Atanma (Bkz. Atanmak) 55
Atanmak (Bkz. Atanma) 22, 81
Ataşe 81
Ateş (Bkz. Alev, Ateşli) 30, 39, 48, 94, 130, 175, 180, 204, 301
Ateşböceği (Bkz. Hayvan) 288
Ateşli (Bkz. Ateş) 37, 90, 103, 264
Atılım 9, 81, 113
Atılmak (Bkz. Başlık atılmak, Ortaya atılmak) 42, 61, 80, 85, 99, 104, 290, 311, 340
Atışma 157
Atmak (Bkz. Adım atmak, Ağ atmak, Başlık atmak, Çamur atmak, İmza atmak, Kendini aşağı atmak, Ortaya atmak, Söküp atmak, Tehlikeye atmak) 69, 290, 322, 328, 354, 362
Atom (Bkz. Siyasal atom) 300
Atom kuramı (Bkz. Kuram) 160
Atölye 58
Attırmak (Bkz. İçeri attırmak) 86
Av 61, 312
Ava çıkmak (Bkz. Çıkmak) 208
Avcı 98
Avcılık 80
Avlu 98
Avrupa tarihi (Bkz. Tarih) 224
Avukat (Bkz. Yargı) 84, 88, 90, 270, 281, 326, 342

Avunabilmek 12
Avundurmak 229
Avunmak 325, 343
Ay (Bkz. Gün, Yıl) 9, 25, 27, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 42, 45, 58, 63, 65, 67, 68, 73, 76, 78, 81, 87, 89, 98, 99, 101, 106, 107, 108, 109, 110, 112, 151, 152, 211, 284, 302, 306, 322, 323, 327, 354, 365, 367, 368, 369, 370, 372, 373, 374
Ay ışığı (Bkz. Işık, Mehtap) 31, 114, 169
Ayağı kaymak (Bkz. Kaymak) 111
Ayak (Bkz. Gizli ayak) 32, 181, 210, 234, 258, 289, 310, 313, 320, 355
Ayak bağı olmak (Bkz. Olmak) 223
Ayak basmak (Bkz. Basmak) 30
Ayak izi (Bkz. İz) 302
Ayaklanma 11, 16, 21, 165, 364, 367
Ayakta kalmak (Bkz. Kalmak) 55
Ayakta tutulmak (Bkz. Tutulmak) 99, 297
Ayça (Bkz. Dolunay) 295
Ayçiçeği (Bkz. Çiçek) 23, 28, 37, 334, 335
Aydın (Bkz. Entelektüel, Eğitim) 11, 17, 21, 26, 56, 68, 223, 283, 285, 339
Aydın akıl (Bkz. Akıl) 89
Aydın aklı (Bkz. Akıl) 88
Aydın çevre (Bkz. Çevre) 26
Aydınlanma 13, 222
Aydınlatma 30
Aydınlatmak 30, 262
Aydınlık 285
Ayıplamak 315
Ayırabilmek 79
Ayıramamak 289
Ayırma 88, 226
Ayırmak (Bkz. Zaman ayırmak) 24, 41, 72, 78, 88, 93, 161, 354
Ayin (Bkz. Din) 129, 271
Aykırı (Bkz. Uygunsuz) 50, 151, 359
Aykırılık (Bkz. Uygunsuzluk) 221, 359
Aylak 19, 146, 147, 279, 404
Aylaklık 13, 221, 347
Aylık (Bkz. Gelir, Gider) 80, 241, 373
Aylık almak (Bkz. Almak) 167
Ayna 57, 103, 244, 248, 288, 295
Ayna tutmak (Bkz. Yansıtmak) 248
Aynılık (Bkz. Tıpatıplık, Zıtlık) 14, 42, 45, 51, 52, 53, 57, 61, 67, 72, 75, 79, 85, 88, 99, 106, 128, 140, 144, 218, 219, 279, 280, 287, 294, 298, 318, 335, 342, 344, 346, 360
Ayot (Bkz. Aziz, Din) 13
Ayrı 286, 294, 360
Ayrıcalık (Bkz. Sosyal ayrıcalık) 67, 75, 137, 145, 146, 147, 171, 203, 308, 358
Ayrıcalıklı 291
Ayrılamamak 68, 82, 90
Ayrılık (Bkz. Ayrım, Benzerlik) 13, 41, 56, 62, 68, 76, 77, 219, 359
Ayrılmak 22, 25, 46, 59, 64, 67, 80, 82, 83, 84, 88, 89, 90, 104, 127, 155, 194, 237, 264, 283, 314, 318, 349, 368
Ayrılmamak 22, 71, 92, 104
Ayrılmazlık 79, 80
Ayrım (Bkz. Sınıf ayrımı) 190, 194, 238, 260, 274
Ayrımcılık (Bkz. Farklılık) 87
Ayrıntı 134, 239, 346
Ayrıntılı 24
Ayyaşlık (Bkz. İçkicilik, Sarhoşluk) 151
Az 126, 131, 132, 141, 143, 146, 148, 153, 298
Az bulunmak (Bkz. Bulunmak) 310
Azalmak 46
Azaltmak 137, 197
Azınlık 55
Aziz (Bkz. Ayot, Din) 176, 203, 391
Azlık (Bkz. Çokluk) 45, 50, 51, 56, 63, 65, 74, 77, 78, 92, 102, 104, 300

Baba (Bkz. Anne) 16, 22, 23, 39, 44, 46, 47, 48, 68, 69, 70, 73, 74, 80, 81, 82, 83, 84, 86, 92, 93, 96, 102, 106, 136, 179, 236, 237, 270, 286, 290, 298, 299, 339, 364, 365, 371, 408
Baba oğul (Bkz. Oğul) 97
Bacak 217, 263
Bağ 47, 290, 299
Bağcı 289
Bağımsızlık (Bkz. Egemenlik) 60
Bağırmak 73, 95, 353
Bağışlama katı (Bkz. Kat) 310
Bağışlamak (Bkz. Affetmek) 15, 103, 104, 137, 179, 195, 235, 236, 245, 290, 295, 312, 326, 356
Bağışlamamak 356
Bağışlanmak (Bkz. Tatlıya bağlanmak) 92, 174
Bağışlanmaz 93, 298
Bağışlanmazlık 93
Bağışlayabilmek 15
Bağlamak (Bkz. Bel bağlamak, Tutsak yapmak) 24, 32, 35, 80, 90, 106, 157, 336, 348, 373
Bağlamamak 32
Bağlanmak (Para bağlanmak, Tatlıya bağlanmak, Tutsak olmak) 11, 64, 70, 107, 108, 198, 327
Bağlantı (Bkz. İlişki) 49, 219, 239
Bağlantı kurmak (Bkz. İlişki kurmak, Kurmak) 224
Bağlantılı 143
Bağlı 11, 37, 67, 106, 110, 136, 334

Bağlı kalmak (Bkz. Kalmak) 11
Bağlı olmak (Bkz. Olmak) 279
Bağlılık (Bkz. Sadık) 11, 23, 38, 52, 58, 67, 196, 204, 210, 212, 275, 340
Bağnaz (Bkz. Bağnazlık, Siyasal bağnaz, Softa) 20
Bağnazlık (Bkz. Bağnaz, Gericilik) 96
Bağrışmak 345
Bahar (Bkz. Doğa, Mevsim) 204, 295, 310
Bahçe (Bkz. Cennet bahçesi) 13, 26, 82, 134, 174, 287, 289, 293, 296, 352, 385
Bahtiyar (Bkz. Mutlu) 383
Bakan (Bkz. Başbakan, Siyaset) 36, 71, 83, 101
Bakanlar kurulu 163
Bakanlık (Bkz. Siyaset) 69
Bakıcı 179, 339
Bakılmak (Bkz. Bakmak) 40, 49, 53, 89, 160, 232, 272
Bakım 40, 56, 94
Bakış (Bkz. Eleştirel bakış) 55, 64, 91, 95, 295, 307, 310, 315, 369
Bakış açısı (Bkz. Açı) 20, 53, 64, 355
Bakış açısı getirmek (Bkz. Getirmek) 53
Bakkal 297
Bakkal çırağı 264
Bakmak (Bkz. Bakılmak, Hasta bakmak, Kendine bakmak, Şaşı bakmak) 11, 41, 42, 44, 49, 58, 59, 60, 87, 110, 112, 126, 127, 129, 136, 142, 149, 168, 180, 191, 249, 277, 301, 302, 309, 310, 313, 315, 318, 320, 332, 337, 353, 355, 358, 359, 376
Bakmamak 152
Bal rengi (Bkz. Renk) 93
Balad (Bkz. Türkü) 21, 62, 356, 385, 396
Balayı 31, 59
Bale 112
Balıkçı 174, 298, 356, 379, 383
Balo (Bkz. Maskeli balo) 60, 68, 390
Balon 328
Bambaşka 62, 103, 126
Banka 50
Bankacı 232
Bar 107, 108
Barbar (Bkz. Barbarca, Barbarlık) 39, 222, 337
Barbarca (Bkz. Barbar, Barbarlık) 224, 333
Barbarlık (Bkz. Barbar, Barbarca) 333
Bardak 312, 357
Barınamamak 287
Barikat 168
Barmen 107
Basılamamak 2
Basılmak 19, 97, 100, 256, 260, 306, 330, 366, 368, 369, 370, 371, 373, 374
Basım (Bkz. Ucuz basım) 2, 33, 79, 101, 102, 260, 284, 285, 307, 370, 375
Basımcı 86
Basımcılık 251, 335
Basın (Bkz. Basın özgürlüğü, Sarı basın) 13, 18, 28, 31, 37, 38, 61, 62, 66, 68, 83, 87, 96, 97, 236, 237, 238, 240, 241, 270, 328, 330, 340, 347, 348, 370, 372
Basın özgürlüğü (Bkz. Özgürlük) 97
Basit 131
Baskı (Bkz. Özel baskı) 2, 33, 43, 45, 46, 54, 64, 65, 76, 79, 87, 89, 97, 100, 113, 252, 306, 327, 373
Baskı altında kalmak (Bkz. Kalmak) 65
Baskı altında olmak (Bkz. Olmak) 295
Baskı altında tutmak (Bkz. Tutmak) 76, 77, 79
Baskı sayısı (Bkz. Sayı) 97
Baskı yapmak (Bkz. Yapmak) 89
Baskıcı 56
Baskılı 87
Basmak (Bkz. Ayak basmak, Parmak basmak) 37, 234
Basmakalıp 77, 348
Basmakalıp inanç (Bkz. İnanç) 77
Basmakalıplık (Bkz. Klişe) 261
Bastırmak 70, 82, 100, 241
Baş (Bkz. Son) 9, 20, 22, 23, 28, 31, 32, 36, 38, 42, 50, 56, 67, 77, 84, 85, 92, 94, 99, 106, 107, 110, 246, 266, 308, 309
Baş aşağı edilmek 52
Baş belası 70, 275
Baş eğmek 293, 300, 303
Baş harf 307
Baş kestirmek 32
Baş olmak (Bkz. Olmak) 160
Başa gelmek (Bkz. Gelmek) 42, 98, 127, 133, 294, 298, 301
Başaramamak 38, 323
Başarı (Bkz. Başarılı) 31, 43, 64, 66, 73, 84, 94, 103, 140, 146, 162, 179, 195, 232, 240, 286, 296, 297, 323, 328, 345, 346, 351, 365, 370
Başarı kazanmak (Bkz. Kazanmak) 31
Başarılı (Bkz. Başarı) 17, 19, 22, 23, 25, 33, 39, 45, 49, 51, 80, 97, 109, 114, 130, 156, 281, 297
Başarılı bulunmak (Bkz. Bulunmak) 33
Başarılı olamamak (Bkz. Olmamak) 25, 39, 45, 109
Başarılı olmak (Bkz. Olmak) 17, 19, 23, 51, 80
Başarılılık 17, 19, 22, 23, 26, 33, 39, 45, 46, 50, 52, 81, 98
Başarısız 19, 51, 54, 57, 74, 109, 227
Başarısız olmak (Bkz. Olmak) 160
Başarısızlık 19, 39, 48, 52, 54, 57, 74, 110, 196, 204, 220, 293, 326, 357, 360

Başarıyla yapmak (Bkz. Yapmak) 262
Başarmak 221, 240, 261
Başbakan (Bkz. Bakan, Hükümet) 48, 367
Başbakanlık (Bkz. Başbakan, Hükümet) 341
Başbaşa 107
Başetmek (Bkz. Gelmek, Üstesinden gelmek) 224, 300
Başı belaya girmek (Bkz. Girmek) 74
Başı çekmek (Bkz. Çekmek) 24, 64, 99
Başı dertte olmak (Bkz. Olmak) 290
Başı kesilmek (Bkz. Kesilmek) 32, 93, 99
Başıboş gezmek (Bkz. Gezmek) 309
Başına gelmek (Bkz. Gelmek) 13, 42, 67, 82, 85, 90, 92, 99, 100, 102, 106, 110
Başında durmak (Bkz. Durmak) 111
Başını almak (Bkz. Almak) 106
Başını çekmek (Bkz. Öncülük yapmak) 24, 64, 99
Başını kestirmek 32
Başka 58, 59, 62, 63, 65, 66, 68, 71, 72, 73, 78, 81, 85, 87, 88, 98, 107, 108, 113, 115, 118, 127, 128, 129, 130, 131, 135, 137, 145, 146, 147, 148, 151, 167, 232, 233, 234, 235, 240
Başkaları 25, 30, 47, 53, 61, 64, 103, 134, 138, 140, 141
Başkaldıran 21, 94
Başkaldırı 47, 52, 164, 165
Başkaldırıcı 58, 72, 120, 121, 192, 398
Başkaldırıcılık 51, 70, 92
Başkaldırmak 21, 94, 148
Başkalık (Bkz. Aynılık) 10, 13, 14, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 43, 44, 46, 54, 55, 56, 79, 86, 88, 262
Başkan 94
Başkası 30, 65, 103
Başkişi (Bkz. Kişi) 58, 59, 60, 63, 71
Başlamak (Bkz. Söze başlamak, Yaşama başlamak, Yeniden başlamak) 10, 11, 12, 16, 19, 22, 31, 32, 34, 36, 40, 43, 45, 48, 49, 55, 58, 60, 63, 64, 66, 76, 77, 78, 79, 81, 83, 84, 85, 87, 94, 96, 98, 99, 100, 102, 104, 105, 106, 109, 112, 114, 149, 185, 209, 221, 232, 236, 259, 264, 270, 285, 292, 297, 319, 322, 323, 328, 335, 336, 340, 350, 359, 360, 361, 364, 366, 367, 369, 370, 371
Başlamama 216
Başlamamak 22, 345
Başlangıç 110, 132, 138, 170, 197, 221, 360, 387
Başlanmak 306
Başlatmak 16, 99, 106, 336, 369
Başlayamamak 323
Başlık 16, 34, 35, 43, 49, 50, 51, 57, 63, 65, 67, 74, 96, 98, 104, 108, 362, 367
Başlık atılmak (Bkz. Atılmak) 306
Başlık atmak (Bkz. Atmak) 96
Başrol (Bkz. Rol) 32, 35, 72, 112, 345, 350, 366, 370
Baştan aşağı 111, 155
Baştan çıkarmak (Bkz. Çıkarmak) 71, 171, 183
Baştan sona 139
Başvurmak (Bkz. Vurmak) 12, 42, 72, 77, 83, 84, 89, 101, 307
Başyapıt (Bkz. Yapıt) 16, 24, 49, 51, 72, 77, 101, 195, 255, 284, 336
Başyazar (Bkz. Yazar) 240
Batakhane 61
Bataklık (Bkz. Doğa) 112, 126, 285, 288, 358, 375, 376
Bataklık suyu (Bkz. Su) 288
Batı (Bkz. Yön) 336, 339
Batmak 185, 252
Batmamak 9
Bay (Bkz. Bayan) 47, 66, 77, 81, 91, 169, 175, 177, 224, 252, 253, 274, 276, 280, 330, 338, 344, 345, 367, 368, 374, 378, 379, 404
Bayağı (Bkz. Bayağı olmak, Bayağılık) 10, 47, 134, 140, 161, 220, 251, 257, 287, 292, 346
Bayağı olmak (Bkz. Bayağı, Bayağılık) 257
Bayağılık (Bkz. Bayağı, Bayağı olmak) 61, 136, 138, 148, 220, 264, 267, 359
Bayan (Bkz. Bay) 66, 67, 69, 70, 71, 75, 77, 91, 155, 327, 329, 330, 332, 337, 338, 344, 345, 353, 354, 364, 374, 378
Bayatlamak 301
Bayılmak (Bkz. Sevmek) 13, 62, 74, 131, 150, 196, 233, 281, 340
Bayramlık giysi (Bkz. Giysi) 315
Bebek (Bkz. Yavru) 74, 75
Beceremememek 72
Beceri (Bkz. Becerikli) 218, 225
Becerikli (Bkz. Beceri) 156
Beceriksiz 128
Bedel (Bkz. Paha) 334
Bedel ödemek (Bkz. Ödemek) 299, 301
Beden 54, 109, 176, 177, 216, 217, 219, 221, 229, 247, 253, 288, 292, 293, 322, 355, 402
Bedene kıymak (Bkz. Kıymak) 160
Bedensel (Bkz. Bedensel çirkinlik) 62
Bedensel çirkinlik (Bkz. Çirkinlik) 62
Beğeni (Bkz. Zevk) 249, 282, 307
Beğenilmek (Bkz. Hoşa gitmek, Takdir edilmek) 240
Beğenmek (Bkz. Hoşlanmak,

Takdir etmek) 80, 333, 345, 347, 349, 355
Bekâr 198, 282, 326, 362
Bekâr kalmak (Bkz. Kalmak) 198
Beklemek (Bkz. Dört gözle beklemek, Ummak) 27, 33, 39, 42, 65, 66, 67, 73, 87, 89, 90, 92, 95, 104, 112, 126, 134, 140, 201, 293, 302, 313, 322, 351
Beklememek (Bkz. Umulmamak) 360
Beklenebilmek 88
Beklenilmek 40, 54, 86, 235
Beklenmedik 27, 28, 99
Beklenmek 44, 70, 89, 95, 283, 300
Beklenti (Bkz. Ummak) 53, 55, 94, 232, 285
Bel bağlamak (Bkz. Bağlamak) 54, 165
Belge 24, 61, 77, 400
Belirgin (Bkz. Belirgin olmak, Belirginlik) 19, 92
Belirgin olmak (Bkz. Belirgin, Olmak, Belirginlik) 253
Belirginlik (Bkz. Belirgin, Belirgin olmak) 250, 253
Belirlemek 274, 334
Belirmek 11, 20, 42, 56, 57, 167, 299, 247
Belirsizlik 226, 394
Belirti 34, 43, 92, 130, 186, 217, 257, 334
Belirtilmek 2, 306
Belirtmek 9, 17, 19, 29, 39, 43, 46, 54, 62, 64, 68, 87, 92, 94, 96, 113, 137, 149, 192, 275, 276, 322, 331, 341
Belirtmemek 170
Belkemiği 106
Bellek (Bkz. Akıl, Beyin, Düşünce) 65, 190, 197, 220, 224, 227, 258, 318, 342, 344
Bencil (Bkz. Bencillik) 18, 46, 62, 69, 80, 106, 134, 145, 184, 265, 378, 383
Bencillik (Bkz. Bencil) 54, 134, 143, 197, 211, 405
Benimsemek 11, 19, 34, 40, 44, 53, 57, 64, 79, 174, 182, 221, 302, 367
Benimsememek 90
Benimsenmek 10
Benlik (Bkz. Kişilik) 135, 187, 232, 265
Benzemek 16, 17, 19, 21, 22, 25, 43, 55, 58, 63, 64, 68, 70, 71, 78, 79, 93, 109, 111, 164, 210, 211, 218, 236, 254, 299, 314
Benzememek (Bkz. Benzeşmemek) 21, 23, 67, 74, 299
Benzer (Bkz. Benzerlik) 10, 52, 59, 60, 65, 319, 320
Benzerlik (Bkz. Ayrılık, Benzer, Benzeşlik) 13, 147
Benzersiz (Bkz. Eşsiz) 319
Benzeşlik (Bkz. Benzerlik) 299
Benzeşmemek (Bkz. Benzememek) 13
Benzetmek 30, 56, 64, 77, 318, 352, 357, 366
Berbat (Bkz. Beterlik) 128
Besin (Bkz. Yemek, Yiyecek) 293, 355
Beslemek 100, 351, 355
Beslenmek 82, 287, 293, 339
Beslenmemek 339
Bestelenmek (Bkz. Müzik) 77
Beşik 36
Beterlik (Bkz. Berbat) 64, 155
Betimleme yapmak (Bkz. Tanımlamak, Yapmak) 171
Betimlenmek (Bkz. Tanımlamak) 290
Beyaz (Bkz. Renk) 32, 79, 145, 153, 320
Beyazlaşmak 289
Beyin (Bkz. Akıl, Bellek, Düşünce) 22, 92, 109, 173, 294, 296, 338
Beyinsizlik (Bkz. Akılsızlık) 14
Bezenmek 36
Bıçak 61, 91, 177, 285, 308
Bıçaklamak 60, 233
Bıkkın (Bkz. Bıkkınlık) 59
Bıkkınlık (Bkz. Bıkkın, Bıkmak) 90
Bıkmak (Bkz. Bıkkınlık, Usanmak) 44, 46, 196, 200, 212
Bırakabilmek (Bkz. Ün bırakabilmek) 143, 328
Bırakılmak (Bkz. Salıverilmek, Serbest bırakılmak, Zorunda bırakılmak) 46, 47, 87, 154, 247, 348
Bırakmak (Bkz. Ardında bırakmak, Bir yana bırakmak, Dışta bırakmak, Geride bırakmak, Gölgede bırakmak, Karşı karşıya bırakmak, Kendine hayran bırakmak, Kendini olayların akışına bırakmak, Peşini bırakmak, Yarım bırakmak, Yüz üstü bırakmak) 10, 13, 22, 26, 30, 39, 65, 67, 76, 81, 83, 84, 85, 93, 94, 95, 99, 107, 143, 190, 196, 216, 239, 253, 257, 270, 278, 318, 325, 329, 336, 349, 351, 366, 371
Bırakmamak (Bkz. Söylemediğini bırakmamak) 81, 87, 223, 292, 374
Biçarelik (Bkz. Çaresizlik) 359
Biçem (Bkz. Üslup) 252
Biçim (Bkz. Anlatım biçimi, Davranış biçimi, Sanat biçimi, Üslup, Yaşam biçimi, Yönetim biçimi) 10, 12, 14, 16, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 32, 34, 35, 38, 40, 45, 46, 47, 48, 50, 51, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 63, 65, 66, 70, 73, 76, 87, 88, 90, 92, 94, 97, 98, 99, 101, 102, 103, 106, 110, 112, 114, 113, 126, 127, 129, 132, 134, 135, 139, 152, 161, 171, 175, 223, 244, 245, 247, 249, 253, 254, 256, 258, 260, 283, 292, 293, 297, 300, 306, 331, 334, 341, 343, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 353, 368, 375, 388, 391

Biçim vermek (Bkz. Biçimlendirmek, Vermek) 25, 132
Biçimci (Bkz. Bicimcilik) 27
Biçimcilik (Bkz. Biçimci) 69
Biçimlendirmek (Bkz. Biçim vermek, Yeniden biçimlendirmek) 92, 353
Biçimsiz 25, 132, 297
Biçmek (Bkz. Değer biçmek) 289
Bildiri 15, 63, 300, 341
Bildirilmek 34
Bildirmek (Bkz. Görüş bildirmek) 34, 35, 69, 82, 99, 105, 332, 373
Bilebilmek 126, 145, 147
Bilememek (Bkz. Bilmemek) 27, 36, 90, 100, 152
Bileşim 260
Bilet 66, 76, 333, 334
Bilezik 70, 346
Bilge 82, 177, 219, 287
Bilgelik 20, 65, 225, 290, 393, 395
Bilgi 2, 117, 223, 224, 226, 227, 228, 235, 263, 274, 296, 297, 346, 365
Bilgi almak (Bkz. Almak) 70, 146
Bilgi edinmek (Bkz. Edinmek) 225
Bilgi verme 171
Bilgiç 224
Bilgiççe 51
Bilgiçlik 51
Bilgili 218, 223, 226
Bilgin 289, 330
Bilgisiz (Bkz. Bilisiz) 63, 138, 224, 273, 274, 296
Bilgisiz sınıf (Bkz. Sınıf) 63, 341
Bilgisizlik 63, 75, 224, 238, 239, 259
Bilim (Bkz. Araştırma, Arkeoloji, Fizik) 9, 24, 34, 43, 137, 171, 173, 219, 260, 272, 333, 334, 384, 399
Bilim adamı (Bkz. Adam, Toplumbilimci) 35, 60, 61, 171, 174
Bilim alanı (Bkz. Alan) 9
Bilimsel 174, 346
Bilimsel yasa (Bkz. Yasa) 173
Bilincine varmak (Bkz. Varmak) 48, 59, 79, 171, 176, 182, 287, 301
Bilincine varmamak (Bkz. Varmamak) 288
Bilinç (Bkz. Akıl) 28, 50, 65, 140, 186, 238, 246, 273, 389
Bilinç uyarıcısı (Bkz. Uyarıcı) 14
Bilinçaltı 331
Bilinçaltı dürtü (Bkz. Dürtü) 58
Bilinçdışı 19, 70, 80, 92, 94
Bilinçdışı dürtü (Bkz. Dürtü) 70
Bilinçli 78, 86, 103, 295
Bilinçsiz (Bkz. Bilinçsizlik) 78, 86
Bilinçsizlik (Bkz. Bilinçsiz) 185
Bilinmek 63, 64, 85, 95, 96, 102, 165, 284, 290, 307, 328, 347
Bilinmemek 52, 62, 63, 92, 157
Bilinmezlik 297
Bilisiz (Bkz. Bilgisiz) 154
Billur 383
Bilmece 402
Bilmek 21, 28, 33, 35, 42, 44, 51, 64, 65, 69, 70, 76, 82, 91, 103, 107, 109, 110, 138, 145, 153, 155, 157, 165, 169, 184, 194, 197, 199, 200, 218, 220, 221, 222, 225, 227, 232, 233, 237, 241, 245, 252, 260, 265, 271, 272, 278, 282, 285, 288, 293, 294, 296, 299, 300, 302, 307, 311, 315, 318, 319, 320, 322, 323, 324, 341, 343, 354, 355, 359, 360, 361, 367
Bilmemek (Bkz. Bilememek) 26, 35, 38, 39, 59, 60, 64, 65, 69, 74, 85, 99, 105, 109, 110, 126, 127, 130, 138, 145, 180, 222, 277, 278, 279, 280, 281, 293, 297, 298, 300, 301, 322, 323, 331, 339, 341, 357, 361
Bilmezlikten gelmek (Bkz. Gelmek) 302
Bir araya gelmek (Bkz. Gelmek) 66
Bir yana bırakmak (Bkz. Bırakmak) 25, 276
Bira (Bkz. İçki) 150, 312
Birey (Bkz. Kişi) 20, 53, 54, 57, 96, 113, 139, 162, 166, 335
Bireyci (Bkz. Bireycilik) 58, 64, 103
Bireycilik (Bkz. Bireyci, Öznel olmak) 52, 53, 54, 56, 88, 96, 113, 143, 149, 160, 167, 295, 298
Bireycilik ruhu (Bkz. Ruh) 164
Bireysel 347, 355
Bireysel kültür (Bkz. Kültür) 166
Bireyselleşmek (Bkz. Öznel olmak) 56
Bireysellik (Bkz. Öznel olmak) 57, 211
Biricik (Bkz. Tek) 35, 93, 131
Birikim 147
Biriktirmek 53, 147, 149
Birinci sınıf (Bkz. Sınıf) 17, 22
Birincilik 366
Birleşik 29, 34, 36, 37, 38, 43, 58, 68, 69, 77, 98, 156
Birleşim 332
Birleşmek 63
Birlik (Bkz. Birliktelik) 138, 141
Birlikte olmak (Bkz. Olmak) 22, 102, 280, 282, 292
Birliktelik (Bkz. Birlik) 10, 16, 30, 33, 34, 37, 51, 69, 106, 107, 108, 111, 286, 373
Bisküvi (Bkz. Yiyecek) 373
Biter bitmez (Bkz. Bitmek) 96
Bitirmek (Bkz. Son vermek) 20, 26, 31, 35, 38, 39, 43, 57, 68, 81, 100, 104, 366, 373, 374

Bitki (Bkz. Ağaç, Asma, Çiçek, Diken, Fidan, Ot, Yaprak, Yosun) 104, 302
Bitkin 65, 362
Bitkin düşmek (Bkz. Yorgun düşmek) 98
Bitmek (Bkz. Sonu gelmek, Tükenmek) 27, 65, 75, 87, 94, 96, 106, 109, 142, 286, 292, 322, 323, 326, 331
Biyografik 395
Bocalamak 101
Bodrum 233
Boğaz 110, 307
Boğaz ameliyatı (Bkz. Ameliyat) 374
Boğazına sarılmak (Bkz. Sarılmak) 100
Boğazını kesmek (Bkz. Kendi canına kıymak) 80
Boğmak 91, 254, 308
Bohem 21, 390
Boks (Bkz. Boksçuluk) 80
Boks eldiveni 84
Boks karşılaşması (Bkz. Karşılaşma) 80
Boksçuluk (Bkz. Boks) 80, 98
Bolluk 56, 205
Bolşevik (Bkz. Marksçı) 20
Borazan (Bkz. Müzik) 112, 340, 361
Borcu olmak (Bkz. Borçluluk, Olmak) 266
Borç (Bkz. Borçluluk) 87, 372, 375
Borç ödemek (Bkz. Ödemek) 292, 310
Borçlu olmak (Bkz. Olmak) 260, 295, 365
Borçluluk (Bkz. Alacaklı, Borcu olmak, Borç) 20
Borsa (Bkz. Borsacı, Ekonomi) 151, 155
Borsacı (Bkz. Borsa) 145, 148, 326
Boru 24, 365
Boş (Bkz. Boşluk) 47, 73, 134, 156
Boş durmamak (Bkz. Durmamak) 156, 210
Boş inan 340
Boş kalmak (Bkz. Kalmak) 259
Boş söz etmek (Bkz. Söz etmek) 186
Boşa geçirmek (Bkz. Geçirmek) 73
Boşa geçmek (Bkz. Geçmek) 40
Boşamak 372
Boşanma (Bkz. Dul, Dul erkek) 107, 213
Boşluk (Bkz. Boş) 407
Boy (Bkz. Yaşam boyu) 64, 318, 374, 378
Boyamak 347
Boyanmak 191
Boyanmış 217
Boylam (Bkz. Enlem) 333
Boynuna sarılmak (Bkz. Sarılmak) 33
Boyun 310
Boyun eğdirmek (Bkz. Egemenlik altına almak, Egemenlik altına girmek) 53
Boyun eğdirmemek 53
Boyun eğebilmek (Bkz. Boyun eğmek) 81
Boyun eğmek (Bkz. Yenilgi, Yitirmek) 59, 79, 82, 90, 91, 92, 94, 95, 113, 163, 183, 217, 298, 264
Boyunduruk 28
Boyunduruk altında kalmak (Bkz. Kalmak) 28
Boyut 80, 81, 82, 402
Bozguncu (Bkz. Bozgunculuk) 98
Bozgunculuk (Bkz. Bozguncu) 397
Bozmak 114, 167, 239, 295, 296, 300
Bozuk (Bkz. Bozukluk) 43
Bozukluk (Bkz. Bozuk, Zihinsel bozukluk) 96, 217
Bozulmak (Bkz. Dengesi bozulmak) 347
Bozulmamak 153
Bölge 10, 34, 72, 282, 364
Bölüm 2, 34, 40, 43, 51, 58, 62, 65, 86, 100, 101, 103, 162, 244, 257, 270, 271, 274, 281, 284, 285, 299, 302, 306, 307, 328, 331, 335, 344, 359, 372, 373, 374, 375
Bölünmek 346
Bölüşülmek 287
Bronz (Bkz. Tunç) 112, 295
Budala (Bkz. Aptal, Budalaca) 18, 19, 69, 126, 140, 145, 148, 152, 170, 285, 296, 329, 334, 345
Budalaca (Bkz. Budala) 223, 286, 346
Budalaca davranma (Bkz. Davranış) 285
Budalalaşmak 296
Budalalaştırılmak 222
Budalalık (Bkz. Ahmaklık, Akılsızlık) 19, 56, 136, 151, 153, 154, 160, 182, 183, 205, 224, 240, 249, 325, 339, 348
Bugün (Bkz. Yarın) 85, 86, 111, 127, 129, 137, 143, 233, 240
Buğday (Bkz. Ürün) 47, 185, 295
Buharlı gemi (Bkz. Gemi) 10
Buharlı makine (Bkz. Makine) 136, 334
Buket (Bkz. Sebze) 83, 270, 371
Bulabilmek 12, 25, 82, 87, 95, 96, 349, 351
Bulamamak 63, 64, 84, 87, 100, 126, 219, 340
Bulanık 33
Bulaşıcılık (Bkz. Salgın) 92, 151
Bulaşmak 86, 110, 308
Bulmak (Bkz. Çirkin bulmak, Suçlu bulmak, Yolunu bulmak, Zaman bulmak) 15, 18, 27, 46, 50, 53, 57, 60, 63, 67, 69, 75, 79, 82, 83, 87, 88, 89, 93, 97, 108, 109, 133, 134, 138, 149, 186, 196, 206, 232, 235, 237, 238, 259, 282, 308,

313, 319, 320, 338, 341, 351, 353, 359, 361, 368
Bulmamak (Bkz. Zaman bulamamak) 48, 70, 74
Bulunabilmek (Bkz. Yer bulabilmek) 68, 93, 101, 130, 154, 358
Bulunamamak (Bkz. Yer bulamamak) 88, 106, 108
Bulunmak (Bkz. Altında bulunmak, Az bulunmak, Başarılı bulunmak, Çözüm bulunmak, Egemenliği altında bulunmak, Etki altında bulunmak, Görevde bulunmak, İlişkide bulunmak, Kehanette bulunmak, Suçlu bulunmak, Suçsuz bulunmak, Zor bulunmak) 11, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 28, 29, 30, 32, 34, 35, 37, 41, 43, 44, 48, 49, 51, 53, 67, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 83, 85, 86, 87, 89, 91, 92, 95, 96, 98, 101, 103, 107, 112, 126, 128, 130, 139, 140, 141, 145, 146, 147, 148, 151, 152, 153, 191, 193, 194, 197, 200, 201, 202, 204, 208, 216, 236, 237, 238, 240, 241, 247, 254, 256, 258, 263, 265, 270, 272, 275, 277, 279, 281, 282, 284, 286, 290, 294, 300, 307, 319, 323, 326, 327, 331, 333, 335, 337, 339, 347, 348, 350, 351, 353, 354, 359, 364, 374
Bulunmamak (Bkz. Yeri bulunmamak) 34, 52, 54, 70, 80, 88, 93, 102, 107, 131, 137, 145, 147, 152, 160, 275, 325, 326, 330, 331, 345, 346, 348, 368, 374
Bulunup bulunmamak 34
Buluş (Bkz. İcat) 70, 175, 255, 263, 334
Buluş yapmak (Bkz. Yapmak) 70, 256
Buluşma 106, 302, 373
Buluşma evi (Bkz. Ev) 95
Buluşmak 16, 36, 38, 63, 84, 95, 105, 106, 324, 333, 349, 355, 367, 370, 371, 373, 374
Buluşmamak 25, 81
Bulut (Bkz. Gök, Gökyüzü) 101, 308, 309, 351
Bunalım (Bkz. Kıskançlık bunalımı) 22, 64, 96, 181, 270, 307
Bunalmak (Bkz. Bunalım) 79
Bunaltmak (Bkz. Sıkmak) 194, 199
Burjuva (Bkz. Burjuvazi) 10, 28, 48
Burjuva ahlakı (Bkz. Ahlak) 113
Burjuva sınıfı (Bkz. Sınıf) 10
Burjuvazi (Bkz. Burjuva) 11
Burnunu sokmak (Bkz. Karışmak) 166
Burnunun ucunu görememek (Bkz. Görememek) 265
Burs (Bkz. Bursla okumak) 365
Bursla okumak (Bkz. Burs, Okumak) 23
Buruk (Bkz. Burukluk) 91
Burukluk (Bkz. Buruk) 270
Burun 16
Buyruk vermek (Bkz. Vermek) 199
Buyrukçu 47
Buyur etmek 82
Buyurmak 161
Bülbül (Bkz. Hayvan) 205, 256, 258, 378
Büro 46
Bürokrasi 56, 160
Bürünmek 60, 259
Bütün 135
Bütünlenmek 38, 172
Bütünleşmek 40, 346
Büyü (Bkz. Büyülemek, Büyüleyicilik, Büyülü, Yaşamın büyüsü) 25, 89, 132, 283
Büyük (Bkz. Büyüklük, Koskoca, Koskocaman, Yaşlı) 9, 10, 11, 10, 14, 15, 20, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 35, 36, 38, 43, 45, 46, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 59, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 73, 76, 77, 81, 82, 83, 84, 87, 92, 93, 94, 96, 97, 98, 99, 100, 102, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 113, 114, 129, 133, 135, 137, 138, 142, 146, 147, 148, 151, 154, 221, 320, 321, 323, 325, 326, 332, 333, 337, 343, 344, 347, 350, 356, 357, 359, 360, 361, 367
Büyük adam (Bkz. Adam) 17, 35
Büyük amca (Bkz. Akraba) 105
Büyük oyuncu (Bkz. Oyuncu) 76
Büyük söz (Bkz. Söz) 52
Büyük usta (Bkz. Usta) 43, 108
Büyükbaba (Bkz. Akraba) 155
Büyükelçi 81
Büyüklük (Bkz. Büyük) 20, 40
Büyülemek (Bkz. Büyü, Hayranlık duyulmak, Hayranlık kazanmak) 55, 226
Büyüleyici (Bkz. Büyüleyicilik) 216, 281, 393
Büyüleyicilik (Bkz. Büyü, Büyüleyici) 12
Büyülü (Bkz. Büyü) 288
Büyümek 10, 30, 80, 113, 224, 225, 320
Büyütmek (Bkz. Çoğaltmak) 97, 309

Cafcaflı 61, 340
Cahil 273
Cahillik 151
Cam 289
Can 320, 327
Can atmak (Bkz. İstemek) 114, 156

Can sıkıcı (Bkz. Can sıkıcılık) 132, 139, 275, 297
Can sıkıcılaştırılmak 139
Can sıkıcılık (Bkz. Can sıkıcı, Sıkıcılık) 42
Canavar 167, 319
Canayakın (Bkz. Tatlı) 145, 298, 325
Candan 383
Canına kıymak (Bkz. Kıymak) 38, 48
Canına kıymamak 48
Canını sıkmak (Bkz. Sıkmak) 140
Canlandırmak (Bkz. Akılda canlandırmak) 29, 73, 76, 90, 335
Canlanmak 93
Canlı 136
Canlılık 28
Caydırmak 84
Cebe indirmek (Bkz. İndirmek) 84
Cehalet 276
Cehennem (Bkz. Cennet, Din) 23, 31, 108, 143, 321, 353
Cehennemlik (Bkz. Din) 59
Ceket (Bkz. Giysi) 320
Cenaze (Bkz. Ölü) 65, 110, 374
Cenaze töreni (Bkz. Tören) 373, 374
Cennet (Bkz. Cehennem, Din) 156, 178, 321, 352, 353
Cennet bahçesi (Bkz. Bahçe, Din) 293
Centilmen 28, 90, 152, 153, 226, 336
Centilmenler topluluğu (Bkz. Topluluk) 164
Cep 22
Cephe 330
Cerrah (Bkz. Hekim) 43, 285
Cesaret (Bkz. Yüreklilik) 81, 183
Cesaret edebilmek (Bkz. Cesaret etmek) 96
Cesaret edememek 61
Cesaret etmek (Bkz. Cesaret edebilmek) 34
Cesaretini kırmak (Bkz. Kırmak) 33, 274
Ceset (Bkz. Ölü) 60, 111
Ceza (Bkz. Ağır ceza, Ağır hapis cezası, Hapis cezası, İdam cezası, Yargı) 81, 95, 96, 100, 104, 283, 292, 337, 352, 354
Ceza almak (Bkz. Almak) 165, 292
Ceza çekmek (Bkz. Çekmek) 104
Ceza sistemi (Bkz. Sistem) 101
Ceza uygulaması (Bkz. Uygulama) 179
Ceza verilmek (Bkz. Verilmek) 96
Ceza vermek (Bkz. Vermek) 81, 113, 179, 292, 297
Ceza yasası (Bkz. Yasa) 88
Cezaevi (Bkz. Ceza, Cezalandırılmak, Darağacı, Gardiyan, Giyotin, Hapis, Hapis cezası, Hapishane, Hapsetmek, Hücre, İdam, Koğuş, Tutuklu, Yargı, Zindan, Zindan yaşamı) 18, 21, 33, 41, 42, 45, 50, 65, 86, 89, 90, 94, 96, 98, 99, 100, 101, 104, 105, 181, 270, 284, 285, 289, 290, 295, 297, 298, 302, 323, 328, 352, 353, 354, 357, 359, 361, 372, 373
Cezaevi yaşamı (Bkz. Yaşam) 293
Cezaevine kapatılmak (Bkz. Hapsetmek) 89
Cezalandırılmak (Bkz. Cezaevi, Yargı) 94, 169
Cezalandırılmamak (Bkz. Yargı) 179
Cezaya çarptırmak (Bkz. Yargı) 165
Ciddi (Bkz. Ciddi olmak) 15, 45, 73, 74, 75, 78, 126, 133, 135, 138, 139, 141, 142, 146, 148, 151, 152, 280, 281, 371, 373, 377, 391, 392, 396
Ciddi olmak (Bkz. Ciddi, Ciddilik) 16, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 83, 84, 91, 105, 107, 114, 176, 186, 217, 222, 224, 226, 270, 350, 351, 358
Ciddilik (Bkz. Ciddi olmak) 74, 132, 161
Ciddiye alınmak 137, 171
Ciddiye almak (Bkz. Almak, Önemlilik) 14, 74
Cilt 33, 75, 114, 115, 116, 117
Cinayet (Bkz. Katil, Öldürmek, Yargı) 50, 87, 142, 335
Cinayet işlemek (Bkz. Katil olmak) 50
Cinsel 47, 96
Cinsel arzu (Bkz. Arzu, Kösnü) 32
Cinsel ilişki (Bkz. İlişki) 48, 92
Cinsel sapkınlık (Bkz. Sapkın tutku) 119, 120
Cinsel seçim (Bkz. Seçim) 129
Cinsel sorun (Bkz. Sorun) 11
Cinsel tutkun (Bkz. Tutkunluk) 97
Cinsel yakınlık (Bkz. Yakınlık) 78
Cinsellik (Bkz. Cinsel ilişki, Fahişe, Kösnü düşkünü) 78, 96, 390, 391
Cinsellik gelişmesi (Bkz. Gelişme) 96
Cop 223
Coşku (Bkz. Coşku duymak) 28, 35, 73, 83
Coşku duymak (Bkz. Coşku, Coşkulu, Duymak) 167, 365
Coşkulu (Bkz. Lirik) 66
Coşturmak 89
Cömert 289
Cömertlik 288
Cumhurbaşkanı 38
Cumhuriyet 94
Cüce 58
Cümle (Bkz. Dil, Tümce) 275
Cüzam (Bkz. Hastalık) 103, 320
Cüzamlı (Bkz. Hasta) 176, 289
Cüzamlılık 103, 294

Çaba 17, 86, 224, 238, 306, 323
Çaba göstermek (Bkz. Çabalamak, Göstermek) 225
Çabalamak (Bkz. Uğraşmak) 11
Çabuk (Bkz. Hızlı) 91, 97, 133
Çadır 33, 101, 308, 309, 314
Çağ (Bkz. Antik çağ, Dönem, Kullanım çağı, Modern çağ, Ortaçağ) 9, 10, 11, 12, 14, 21, 23, 27, 28, 40, 41, 45, 46, 48, 50, 51, 53, 58, 66, 70, 71, 72, 74, 75, 77, 86, 88, 96, 98, 104, 136, 137, 139, 146, 153, 169, 182, 221, 222, 247, 248, 256, 263, 301, 325, 326, 374, 388, 389, 393, 394
Çağdaşlık (Bkz. Değişim, Dönüşüm, Gelişim, Kültür, Reform, Uygarlık, Yenilik) 20, 28, 45, 49, 62, 117, 120, 182, 395
Çağırmak 21, 85, 99, 278, 328, 362, 373
Çağrı (Bkz. Davet, Günaha çağrı) 13, 16, 25, 26, 39, 78, 81, 160, 198, 217, 337, 340, 373, 374, 387
Çağrılmak (Bkz. Adıyla çağrılmak) 111, 327, 345
Çağrılmamak 52, 346
Çağrışım 12
Çakmak 262
Çalabilmek 29
Çalgı (Bkz. Keman, Lavta, Müzik, Piyano) 171
Çalgıcı (Bkz. Müzik) 31
Çalı çırpı 358
Çalınabilmek 41, 149
Çalınmak 24
Çalışabilmek 81, 82
Çalışkan 13, 26
Çalışma (Bkz. İş, Uğraş, Uğraşma) 23, 50, 54, 62, 78, 79, 87, 93, 101, 107, 109, 112, 131, 259, 364, 389, 392, 396, 398, 400, 401, 403, 407
Çalışma masası (Bkz. Masa) 45
Çalışmak (Bkz. Çabalamak, Uğraşmak) 10, 13, 15, 19, 20, 26, 33, 46, 49, 50, 53, 54, 56, 70, 80, 85, 97, 109, 130, 131, 135, 223, 225, 249, 255, 272, 300, 302, 309, 320, 334, 340, 343, 344, 346, 355, 359, 360, 361, 362, 372
Çalıştırılmak 222
Çalıştırmak 312
Çalmak (Bkz. Müzik) 29, 58, 70, 111, 234, 253, 314, 319, 354, 359, 365
Çalmamak 127
Çamaşır 86
Çamur 313, 315
Çamur atmak (Bkz. Atmak) 161
Çan 314
Çanak 111
Çanta (Bkz. El çantası) 74, 75, 281
Çapkın 74
Çar (Bkz. Hükümdar) 37, 38, 91
Çare (Bkz. Çözüm) 81, 108
Çaresizlik (Bkz. Biçarelik, Çözümü bulunamamak) 99, 270
Çarmıh 320, 357
Çarmıha gerilmek 40, 41
Çarmıha germek 72
Çarpıcılık 52, 58
Çarpışmak (Bkz. Çatışmak) 253, 357
Çarpıtmak 71
Çarptırılabilmek 88
Çarptırılmak 71, 95, 100
Çarptırmak (Bkz. Ağır cezaya çarptırmak) 95, 306
Çatık kaşlı 12
Çatışma (Bkz. Çatışmak, Duygusal çatışma) 11, 12, 16, 19, 40, 70, 94, 366
Çatışmak (Bkz. Çatışma) 76, 94
Çatışmalı 12
Çatıştırmak 70
Çatmak 369
Çaydanlık 266
Çayır (Bkz. Doğa) 36, 313, 318
Çekememek (Bkz. Kıskançlık) 18
Çekici 13, 24, 45, 64, 71, 129, 141, 147, 155, 278, 352
Çekicilik 15, 18, 26, 27, 60, 73, 79, 82, 90, 129, 131, 143, 145, 156, 168, 179, 180, 196, 212, 216, 219, 227, 233, 235, 244, 262, 272, 279, 354
Çekilmek (Bkz. Filme çekilmek) 295, 322
Çekince görmek (Bkz. Görmek) 272
Çekinmek 79, 87, 88, 89, 219, 261, 282, 397
Çekinmemek 73, 102, 218
Çekişme 154
Çekmek (Bkz. Acı çekmek, Başı çekmek, Ceza çekmek, Dikkat çekmek, Fotoğraf çekmek, Güçlük çekmek, İlgi çekmek, Konferans çekmek, Sopaya çekmek, Sorguya çekmek) 13, 142, 153, 160, 232, 285, 327, 354, 374
Çekmemek (Bkz. Dikkat çekmemek, Söylev çekmemek) 323, 351
Çektirmek (Bkz. Acı çektirmek, Fotoğraf çektirmek) 16
Çelenk 111
Çelişki (Bkz. Çelişkili) 287
Çelişkili (Bkz. Çelişki) 18, 110
Çelişmek 40, 72, 92, 219, 246
Çember 309, 310
Çene 95
Çene çalmak (Bkz. Konuşmak) 58
Çerçevelenmek 298
Çeşit (Bkz. Çeşit çeşit) 48, 63
Çeşit çeşit (Bkz. Çeşit) 77
Çeşitli (Bkz. Çeşitlilik) 26, 90, 96, 99
Çeşitlilik (Bkz. Çeşitli) 142

Çeşni (Bkz. Tat) 44
Çeviklik 253
Çeviren 383, 384, 385, 386
Çeviri 33, 51, 308, 370
Çeviri yapmak (Bkz. Yapmak) 21
Çevirmek 33, 90, 265, 293, 338, 343, 370
Çevirmen (Bkz. Çevirmenlik) 33, 260
Çevirmenlik (Bkz. Çevirmen) 375
Çevre (Bkz. Aydın çevre, Doğa, Kent, Kent sokağı, Ortam, Sanat çevresi, Toplumsal çevre) 16, 18, 23, 27, 35, 43, 62, 65, 69, 84, 94, 95, 142, 145, 249, 260, 283, 289, 291, 313, 319, 351, 358, 359
Çevre kirlenmesi (Bkz. Doğa, Kent, Kent sokağı) 35
Çevrelemek 320
Çevrelenmek 42, 99
Çevrilmek (Bkz. Dil, Filmi çevrilmek) 260, 339
Çeyrek 128
Çığlık (Bkz. Haykırış) 61, 66, 111
Çıkar (Bkz. Yarar) 86
Çıkar çıkmaz 104
Çıkarılmak (Bkz. İşten çıkarılmak, Öne çıkarılmak) 10, 45, 81, 88, 107, 335
Çıkarmak (Bkz. Anlam çıkarmak, Baştan çıkarmak, Çileden çıkarmak, Dergi çıkarmak, Dışarı çıkarmak, Göğe çıkarmak, Gürültü çıkarmak, Haklı çıkarmak, Mahkemeye çıkarmak, Olay çıkarmak, Ortaya çıkarmak, Sahneye çıkarmak, Tadını çıkarmak, Turneye çıkarmak, Yemeğe çıkarmak, Yoldan çıkarmak) 17, 29, 47, 85, 89, 101, 102, 194, 249, 265, 270, 284, 319, 337, 349, 351, 354, 359, 367, 371
Çıkarmamak (Bkz. Ses çıkarmamak) 89
Çıkarsızlık 24
Çıkartılmak 88
Çıkıp gitmek (Bkz. Gitmek) 90
Çıkmak (Bkz. Altından çıkmak, Ava çıkmak, Dışarı çıkmak, Dışına çıkmak, Haklı çıkmak, Karşı çıkmak, Ortaya çıkmak, Role çıkmak, Sahip çıkmak, Sahneye çıkmak, Turneye çıkmak, Üstüne çıkmak, Yan çıkmak, Yola çıkmak) 10, 11, 18, 21, 26, 33, 35, 37, 42, 45, 58, 61, 62, 63, 71, 85, 86, 87, 94, 100, 101, 104, 105, 144, 157, 284, 288, 293, 296, 300, 306, 311, 319, 320, 322, 328, 332, 334, 335, 336, 340, 342, 346, 354, 359, 360, 362, 365, 369, 370, 371, 372
Çıkmamak (Bkz. Akıldan çıkmamak, Ortaya çıkmamak) 104
Çıldırmak 107, 181
Çıldırtmak 108
Çılgın (Bkz. Deli) 61, 68, 80, 83, 152, 340, 345
Çılgına dönmek (Bkz. Dönmek) 39
Çılgınlık 34, 103, 176, 185, 217, 248, 290, 389
Çılgınlık modası (Bkz. Moda) 34
Çıplak 173, 321
Çırılçıplak 321
Çırpınmak 205
Çiçeğimsi (Bkz. Çiçek) 366
Çiçek (Bkz. Ağaç, Ayçiçeği, Bitki, Çiçeğimsi, Gelincik, Gül, Karanfil, Lale, Nergis, Nilüfer, Orkide, Papatya, Yaprak, Zambak) 24, 27, 31, 32, 33, 36, 58, 79, 98, 104, 107, 128, 134, 223, 248, 256, 285, 297, 318, 319, 320, 344, 346
Çiçek açmak (Bkz. Açmak) 23
Çiçek sevgisi (Bkz. Sevgi) 27, 296
Çift 14
Çifte kişilik (Bkz. Kişilik) 60, 76
Çiftleştirilmek (Bkz. Cinsel ilişki) 35
Çiftlik 22
Çiğnemek 201
Çile (Bkz. Sıkıntı) 9
Çileden çıkarmak 82
Çimen (Bkz. Doğa) 289, 291, 301
Çirkin (Bkz. Güzel) 15, 35, 61, 66, 83, 95, 97, 132, 166, 270, 280, 281, 283, 292, 335, 338
Çirkin bulmak (Bkz. Bulmak) 271
Çirkinleşmek 23, 59, 60, 113, 147
Çirkinleştirme 35
Çirkinlik (Bkz. Güzellik, Ruhsal çirkinlik) 24, 53, 55, 62, 221, 223, 280, 281, 326, 334, 338
Çizelge 115
Çizgi 42, 90, 194
Çizgi dışı 277
Çizgili 42
Çizim 32, 33, 300, 344
Çizme 315
Çizmek 90, 343
Çoban 298
Çocuğu olmak (Bkz. Doğurmak) 30
Çocuk (Bkz. Aile, Çocuk sevgisi, İlk çocuk, Küçük çocuk, Yaş, Yavru) 16, 18, 22, 30, 38, 41, 46, 47, 48, 49, 52, 67, 75, 78, 79, 80, 81, 91, 93, 94, 97, 106, 174, 176, 179, 181, 200, 224, 225, 237, 271, 279, 280, 290, 295, 306, 354, 364, 368, 372, 375, 379, 383, 384, 385, 386
Çocuk arabası (Bkz. Araba) 75
Çocuk hastalığı (Bkz. Hastalık) 263

Çocuk sevgisi (Bkz. Sevgi) 296
Çocukça 280
Çocukluk (Bkz. Çocuk, Erkek çocuk, Yaş) 22, 94, 155, 260, 372
Çocuksu (Bkz. Peri yüzlü) 368
Çocuksuluk (Bkz. Çocuksu) 93, 368
Çoğaltılmak (Bkz. Arttırmak) 2, 93
Çoğaltmak (Bkz. Artırmak, Büyütmek) 204, 237
Çoğunluk 55, 78, 96, 133
Çokluk 300
Çoktanrıcılık (Bkz. Din, Tanrı) 52
Çoktanrılılık (Bkz. Din, Tanrı) 52
Çorba (Bkz. Yemek, Yiyecek) 157, 334
Çöküntü 28, 354
Çöküntüye uğramak (Bkz. Uğramak) 28
Çöküş 24, 40, 59, 90, 389, 391, 406, 407
Çöl (Bkz. Doğa) 35, 155
Çömez 81, 229, 258, 334, 356
Çöpçatanlık 95
Çöpçatanlık yapmak (Bkz. Yapmak) 95
Çöplük 291
Çöreklenmek 109
Çözebilmek 354
Çözüm (Bkz. Çare) 56
Çözüm bulabilmek 87
Çözüm bulunmak (Bkz. Bulunmak, Sorun çözmek) 83
Çözüm öneremek 56
Çözümü bulunamamak (Bkz. Çaresizlik) 106
Çukur (Bkz. Ölüm çukuru) 112, 187, 313, 315
Çuval dikmek 312
Çürütülememek 175

Dadı (Bkz. Mürebbiye) 364
Dağıtılmak 2, 97, 272
Dağıtmak (Bkz. Saçmak) 113, 167, 180
Dâhi (Bkz. Deha) 21, 93, 236, 327, 345
Dakika 33, 36, 73, 200
Dakiklik 143
Daktilo 102, 359
Daktilo edilmek 102, 375
Daktilo etmek 284
Dal (Bkz. Ağaç, Sanat dalı) 42 110, 266
Dalga 42, 313, 319
Dalgınlık 75
Dalkavukluk yapmak (Bkz. Yapmak) 55
Dalmak (Bkz. Düşünceye dalmak, Gözü dalmak, Uykuya dalmak) 308, 309 314, 325, 341
Dandizm (Bkz. Şatafatlı) 28, 229
Dans (Bkz. Dans etmek) 335
Dans etmek (Bkz. Dans, Gösteri) 32, 310, 319
Dar 287, 296
Dar görüşlü (Bkz. Dar görüşlülük) 11
Dar görüşlülük (Bkz. Bağnazlık, Görüş, Hoşgörüsüzlük) 11, 113
Dar kafalı (Bkz. Dar kafalılık) 227
Dar kafalılık (Bkz. Dar görüşlülük, Görüş) 32
Darağacı (Bkz. Cezaevi, İdam) 310
Darbe 111
Darlık (Bkz. Bolluk, Genişlik) 82
Dava (Bkz. Dava açılmak, Dava açmak, Dava açmamak, Dava etmek, Dava kazanmak, Davacı olmak, Duruşma, Hakaret davası, Kamu davası, Tazminat davası, Yargı) 17, 20, 21, 22, 53, 65, 71, 76, 79, 80, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 94, 95, 96, 97, 98, 102, 121, 270, 283, 286, 364, 371, 372, 392, 393, 396, 398, 404
Dava açılmak (Bkz. Dava) 71, 87
Dava açmak (Bkz. Açmak, Dava) 17, 61, 83, 84, 87, 102, 113, 270, 281, 284, 340
Dava açmamak (Bkz. Dava) 113
Dava etmek (Bkz. Dava) 43
Dava kazanmak (Bkz. Kazanmak) 84
Davacı olmak (Bkz. Dava, Olmak) 85
Davet (Bkz. Çağrı, Yemek daveti) 141, 148, 150, 260, 277, 330
Davranabilmek (Bkz. Davranmak) 15, 21, 80
Davranış (Bkz. Ahlak dışı davranış, Budalaca davranma, Dengesiz davranış, Tavır takınmak, Tutum) 14, 20, 27, 28, 49, 54, 60, 64, 70, 80, 81, 88, 90, 95, 97, 98, 100, 131, 138, 140, 182, 212, 220, 229, 233, 239, 244, 279, 280, 281, 288, 298, 306, 318, 329, 406
Davranış biçimi (Bkz. Biçim) 27
Davranmak (Bkz. Açık davranmak, Davranabilmek) 18, 67, 80, 83, 84, 94, 95, 141, 150, 156, 196, 200, 209, 211, 270, 308, 339, 352, 356
Dayak atmak (Bkz. Dövmek, Tekme yemek) 177
Dayalı (Bkz. Destekleyici) 9
Dayanabilmek 37, 98, 162
Dayanak (Bkz. Destek) 53, 331
Dayanamamak (Bkz. Dayanılmazlık) 9, 40, 61, 70, 83, 98, 101, 113, 235, 283
Dayanılmak (Bkz. Dayanmak) 87
Dayanılmaz (Bkz. Dayanılmazlık) 374

Dayanılmazlık (Bkz. Dayanılmaz) 32, 73, 95, 100, 107, 109
Dayanırlık (Bkz. Dayanmak) 49
Dayanmak (Bkz. Dayanılmak, Dayanırlık) 32, 37, 98, 127, 240, 307, 331
Dayı (Bkz. Akraba) 50
Dede (Bkz. Akraba) 11
Dedektif 84, 265
Dedikodu 28, 30, 81, 83, 139, 348, 371
Defne dalı (Bkz. Ağaç) 256
Defter (Bkz. Anı defteri, Muhasebe defteri) 151, 406
Değer (Bkz. Dramatik değer, Paha, Pazarlama değeri, Sanatsal değer) 20, 28, 36, 41, 43, 52, 113, 132, 136, 138, 145, 147, 153, 167, 216, 221, 223, 225, 228, 296, 334, 369
Değer biçmek (Bkz. Biçmek) 347
Değer vermek (Bkz. Takdir etmek, Vermek) 134, 232, 251
Değerlendirememek 12
Değerlendirilme (Bkz. Değerlendirme yapmak) 140
Değerlendirilmek (Bkz. Değerlendirme yapmak, Yeniden değerlendirilmek) 150
Değerlendirme 66, 86, 227, 392, 406
Değerlendirme yapmak (Bkz. Değerlendirilme, Değerlendirilmek, Değerlendirmek, Yapmak) 86
Değerlendirmek (Bkz. Değerlendirme, Değerlendirme yapmak) 13, 17, 186, 239, 281, 344, 355, 369
Değerli (Bkz. Pahalı) 41, 43, 45, 52, 67, 87, 128, 149, 328
Değerli kılmak (Bkz. Kılmak) 128
Değersiz 182
Değersiz kılmak (Bkz. Kılmak) 186
Değersizlik duygusu (Bkz. Duygu) 80
Değinilmek 51
Değinmek 19, 40, 331, 341
Değirmen 185, 312
Değişik (Bkz. Farklı) 90, 155, 225, 290, 295, 301
Değişiklik 281, 336, 398
Değişiklik yapmak (Bkz. Yapmak) 31
Değişim (Bkz. Çağdaşlık, Dönüşüm, Gelişim, Kültür, Reform, Yenilik) 11, 52, 54, 57, 76, 97, 129, 165, 263, 390, 399
Değişimci 86
Değişmek 93, 165, 204, 329
Değişmemek 90, 148
Değişmezlik 165
Değiştirmek (Bkz. Kılık değiştirmek, Yer değiştirmek, Yol değiştirmek) 27, 133, 146, 167, 193, 251, 290, 319, 320, 323, 327, 336, 345, 368
Değiştirmemek 93
Değmek 130, 250
Değmemek 153
Deha (Bkz. Dâhi) 34, 94, 135, 140, 227, 318, 327, 329, 332, 342, 387, 403
Dehşet (Bkz. Korku) 137
Dekadans (Bkz. Kokuşmuşluk, Yozlaşma) 24, 369, 392
Dekor (Bkz. Sahne, Tiyatro) 14
Dekorasyon (Bkz. Ev donanımı) 36
Dekoratif 42, 49
Dekoratif sanat (Bkz. Sanat) 128, 224, 366
Deli (Bkz. Çılgın) 275, 345
Delikanlı (Bkz. Delikanlılık) 26, 78, 80, 85, 92, 96, 321
Delikanlılık (Bkz. Delikanlı) 285
Deliye dönmek 82
Demeç vermek (Bkz. Vermek) 13
Demek (Bkz. Denilmek, Denebilmek, Denilebilmek, Denilmek, Diyebilmek, Söylemek) 9, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 32, 46, 51, 55, 57, 60, 75, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 85, 87, 90, 91, 93, 94, 95, 96, 97, 99, 104, 142, 149, 318, 365, 366, 368, 369
Demir 155
Demir kapan 311
Demir parmaklık 289, 312
Demokrasi (Bkz. Demokratik, Düşünce, Meclis, Modern demokrasi, Parlamenter demokrasi, Siyasal iktidar, Uygarlık) 154, 160, 161, 166
Demokratik (Bkz. Demokrasi) 10
Demokratik yaşam (Bkz. Yaşam) 163
Denebilmek (Bkz. Demek, Denilmek, Denilebilmek, Söylemek) 146
Deneme 13, 14, 16, 20, 23, 26, 28, 41, 43, 47, 49, 50, 51, 52, 54, 56, 57, 58, 62, 66, 72, 75, 94, 104, 108, 118, 255, 275, 339, 340, 368, 369, 380, 392, 393, 394, 399, 401, 402, 404, 406
Deneme yazmak (Bkz. Yazmak) 108
Denemek 25, 31, 80, 261, 312
Denetim (Bkz. Denetlemek) 360, 380, 381
Denetim altına alınmamak 331
Denetlemek (Bkz. Denetim) 223
Deney (Bkz. Siyasal deney) 55, 57, 109, 263, 399

Deney yapmak (Bkz. Yapmak) 109
Deneyim (Bkz. Ruhsal deneyim) 23, 37, 54, 93, 133, 183, 204, 217, 223, 275, 291, 292
Deneyim edinmek 133
Deneyimli 163
Dengeli 282
Dengesi bozulmak (Bkz. Bozulmak) 94, 95
Dengesiz 80
Dengesiz davranış (Bkz. Davranış) 270
Dengesizlik (Bkz. Ruhsal dengesizlik) 96
Denilebilmek (Bkz. Demek, Denebilmek, Denilmek, Söylemek) 54
Denilmek (Bkz. Demek, Denebilmek, Söylemek) 57, 68, 72, 76, 113, 128
Deniz (Bkz. Doğa, Kıyı) 42, 105, 154, 166, 174, 301, 319
Denizkızı (Bkz. Kız) 319
Denizci 85
Denklemek 151
Denmek 84, 90, 91, 94, 98, 138
Depolama 2
Dergi (Bkz. Gülmece dergisi, Sanat dergisi) 15, 17, 27, 31, 34, 41, 43, 45, 46, 51, 58, 61, 63, 64, 85, 93, 96, 107, 219, 272, 328, 340, 342, 355, 367, 368, 369, 371
Dergi çıkarmak (Bkz. Çıkarmak) 17
Dergi yöneticiliği (Bkz. Yöneticilik) 46
Dergi yönetmeni (Bkz. Yönetmen) 27, 85
Derin (Bkz. Derinlik, Sığ) 12, 20, 24, 29, 80, 88, 105, 276, 282, 285, 294, 297, 302, 365
Derinleştirmek 93, 204
Derinlik (Bkz. Derin) 100, 101, 284
Derleme (Bkz. Derleme yapmak) 392, 393
Derleme yapmak (Bkz. Derlemek, Yapmak) 101
Derlemek (Bkz. Derleme yapmak, Derlenmiş, Derleyen) 61, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120
Derlenmiş (Bkz. Derlemek) 113, 380, 381
Derleyen (Bkz. Derlemek) 113, 381, 382
Dernek 13, 57, 141, 296
Ders (Bkz. Okul, Tasarım dersi) 289, 336
Ders almak (Bkz. Eğitim, Öğrenmek) 218
Ders verilmek (Bkz. Öğrenilmek, Verilmek) 62
Ders vermek (Bkz. Öğrenmek, Öğretmek, Vermek) 201
Dert 285
Despot 160, 164, 253
Destan (Bkz. Destansı, Söylence) 26, 29, 346, 357, 386
Destansı (Bkz. Destan) 329
Destek (Bkz. Dayanak) 326
Destek olmak (Bkz. Olmak, Yan çıkmak) 93
Destek vermek (Bkz. Vermek, Yan çıkmak) 67, 99
Desteklemek (Bkz. Destek olmak, Destek vermek, Yan çıkmak) 11, 16, 32, 47, 53, 69, 86, 195, 227, 298, 367
Desteklenmek (Bkz. Destek olmak, Destek vermek, Desteklemek, Yan çıkmak) 35
Desteklenmemek 54
Destekleyici (Bkz. Dayalı) 57
Dev (Bkz. Kocaman) 46, 378, 383
Devinim (Bkz. Hareket) 58, 347
Devinimli 12
Devinmek (Bkz. Dönüşmek) 42, 313
Devlet (Bkz. Devletçilik, Sosyalist devlet, Sosyalist toplum, Sosyalist yönetim, Toplum, Yönetim, Yurttaş) 19, 20, 34, 36, 37, 38, 54, 55, 56, 69, 86, 162, 167
Devlet yönetimi (Bkz. Yönetim) 165
Devletçilik (Bkz. Devlet) 56
Devrim (Bkz. Başkaldırmak, Devrimci, Sanayi devrimi) 9, 35, 54, 55, 76, 113, 117, 161, 408
Devrim yapmak (Bkz. Yapmak) 11
Devrimci (Bkz. Siyasetçi) 21, 72, 93, 94
Devrimci güç (Bkz. Güç) 56
Devrimci söylem (Bkz. Söylem) 93
Devrimci yazar (Bkz. Yazar) 94
Deyim 11, 24, 272, 276, 371
Deyiş (Bkz. Şiirsel deyiş, Üslup) 5, 16, 20, 52, 79, 80, 101, 114
Dış 149
Dış etken (Bkz. Etken) 331
Dış görünüş (Bkz. Görünüş) 298
Dışa vurmak (Bkz. Vurmak) 15, 245
Dışarı çıkarmak (Bkz. Çıkarmak) 82
Dışarı çıkmak (Bkz. Çıkmak) 78, 314
Dışına çıkmak (Bkz. Çıkmak) 271
Dışında 155, 156
Dışişleri bakanlığı 69
Dışlanmak 295, 311, 360
Dışta bırakmak (Bkz. Bırakmak) 168
Diken (Bkz. Bitki) 196
Dikilmek (Bkz. Anıt) 112, 375
Dikkat çekmek (Bkz. Çekmek) 13, 52, 152
Dikkat çekmemek (Bkz. Çekmemek) 152
Dikkat edebilmek 21
Dikkat etmek (Bkz. Tetikte bulunmak) 341

Dikkatli 21
Dikkatsizlik 76, 237
Dikkatten kaçmak (Bkz. Kaçmak) 96
Dikmek 312, 358
Dil (Bkz. Cümle, Harf, Kelime, Ses, Ses uyumu, Söz, Sözcük, Terim, Tümce, Yazın) 12, 21, 23, 26, 32, 39, 40, 50, 51, 68, 72, 112, 154, 245, 254, 262, 276, 292, 300, 332, 365, 367, 387
Dil dökmek (Bkz. Dökmek) 17
Dile destan olmak (Bkz. Olmak) 26
Dile düşmek (Bkz. Düşmek) 25, 94, 104, 139, 201
Dile düşmemek (Bkz. Düşmemek) 139
Dile düşürmek (Bkz. Düşürmek) 89, 283
Dile geliş 204
Dile getirilmek (Bkz. Anlatılmak) 92, 100, 241
Dile getirmek (Bkz. Anlatmak, Getirmek) 12, 14, 15, 16, 19, 29, 33, 34, 55, 57, 64, 65, 72, 78, 91, 92, 95, 96, 102, 220, 245, 249, 250, 255, 264, 306, 373, 375
Dilek (Bkz. İstek) 200, 399
Dilekçe 18, 367
Dilemek (Bkz. İstemek) 48, 72, 153
Dili tutulmak (Bkz. Tutulmak) 295
Dilini kullanmak (Bkz. Kullanmak) 39
Dilsiz olmak (Bkz. Olmak) 254
Din (Bkz. Ayin, Ayot, Aziz, Cehennem, Cehennemlik, Cennet, Cennet bahçesi, Çarmıh, Çarmıha gerilmek, Çarmıha germek, Çoktanrıcılık, Çoktanrılılık, Din adamı, Din görevlisi, Dua, Dua etmek, Hıristiyan, Hıristiyanlaştırmak, Hıristiyanlık, Hıristiyanlık ilkesi, İnanç, İnançsızlık, Kardinal, Katolik, Kıyamet günü, Kilise, Kutsal, Kutsal haç, Kutsal kitap, Kutsallık, Kutsanma, Mesih, Mezhep, Papa, Papalık, Papalık tacı, Papaz, Peygamber, Protestan, Protestanlık, Rahibe, Rahip, Şeytan, Talih, Tanrı, Tanrı katı, Tanrı korkusu, Tanrıça, Tanrısal güç, Tanrısallık, Tapınak, Tapınılmak, Tapmak, Vaaz vermek, Vaftiz, Vaftiz edilmek, Vaftiz ettirmek, Vaftiz olmak, Vaftizci, Vahiy, Vaiz) 219, 272, 291, 326, 330, 352, 372
Din adamı (Bkz. Adam) 92, 267
Din görevlisi (Bkz. Görevli) 10
Dinamik güç (Bkz. Güç) 298
Dinci (Bkz. Aşırı dinci) 264
Dingin (Bkz. Dinginlik) 138
Dinginlik (Bkz. Huzur) 285
Dinlemek (Bkz. Kulak kesilmek, Kulak vermek) 16, 17, 26, 31, 34, 46, 47, 53, 63, 65, 150, 155, 192, 216, 218, 226, 229, 253, 277, 286, 299, 318, 320, 327, 343, 358
Dinlememek (Bkz. Kulak asmamak, Kulak vermemek) 84, 94, 150, 162
Dinlence 131
Dinlendirmek 259
Dinlenme 53
Dinlenmek (Bkz. Dinlenme) 164, 236, 271
Dinletmek 88
Dinleyememek 327
Dinleyici 35, 229
Dinsel 23, 24, 41
Dinsel inanç (Bkz. İnanç) 24, 40, 80, 177
Dinsel kural (Bkz. Kural) 11
Dip 301
Diploma almak 25
Direngenlik (Bkz. Meydan okuma) 194
Direnmek (Bkz. Karşı çıkmak, Meydan okumak) 160, 183, 186, 190, 198, 211, 387
Diriltmek 321
Diş 187
Dişçi (Bkz. Hekim) 142
Dişice (Bkz. Kadınsı) 368
Dişlemek 310
Divan 320
Diyalog 32, 72
Diyebilmek (Bkz. Demek) 96
Diz çökmek 41, 289, 299, 312
Dize (Bkz. Şiir) 29, 127, 219, 261, 264, 265, 293, 306, 307, 308, 373
Dizgi yanlışlığı (Bkz. Yanlışlık) 256
Dizi 2, 29, 34, 63, 80, 85, 270
Dizilmek 330
Dogma (Bkz. Önyargı) 347
Dogmacı (Bkz. Dogmacılık) 11, 20
Dogmacılık (Bkz. Dogmacı) 11, 12, 77
Doğa (Bkz. Bataklık, Çayır, Çevre, Çevre kirlenmesi, Çimen, Çöl, Deniz, Doğal, Doğaüstü, Dünya, Evren, Fırtına, Göl, İnsan doğası, Irmak, Kar, Kaya, Kayalık, Kış, Nehir, Orman, Sanatçı doğası, Sis, Tepe, Tinsel doğa, Vadi, Vaha, Yağmur, Yaz, Yeryüzü, Yıldız) 15, 23, 35, 55, 58, 102, 103, 113, 128, 130, 137, 142, 219, 221, 236, 248, 250, 288, 294, 300, 301, 302, 319, 320, 405
Doğal (Bkz. Doğal olmak, Doğalcılık) 16, 69, 76, 88, 223, 225, 228, 275, 282
Doğal ayıklanma 11, 129

Doğal olmak (Bkz. Doğal, Olmak) 253
Doğal olmamak (Bkz. Olmamak) 184, 282, 283
Doğalcılık (Bkz. Doğal) 52
Doğaüstü (Bkz. Doğa) 152, 345
Doğmak 22, 45, 49, 78, 137, 205, 216, 260, 364, 367
Doğmamak 164, 299
Doğru (Bkz. Dürüst, Yanlış) 11, 17, 20, 23, 48, 52, 57, 85, 91, 96, 97, 104, 110, 135, 138, 219, 220, 225, 226, 272, 285, 290, 301
Doğru bulmak (Bkz. Onaylamak) 272
Doğru kılmak (Bkz. Kılmak) 292
Doğru olmak (Bkz. Haklılık) 246
Doğru söylemek (Bkz. Söylemek) 49
Doğru söylememek 85
Doğrudan anlatım (Bkz. Anlatım) 297
Doğrulamak (Bkz. Kanıtlamak, Saptamak) 274
Doğruluk (Bkz. Dürüstlük) 84, 169, 244
Doğruyu söylemek (Bkz. Söylemek) 345
Doğu (Bkz. Yön) 57
Doğum (Bkz. Doğmak, Doğurmak, Nüfus) 46, 74, 92
Doğum günü (Bkz. Gün, Yaş, Yaş günü) 57, 67, 110, 114, 205, 339, 368, 378
Doğurmak (Bkz. Çocuğu olmak, Doğum) 30, 195
Doğuş (Bkz. Yeniden doğuş) 35, 39, 54, 147, 307
Doğuştan 75, 110, 337
Dok işçisi (Bkz. İşçi) 368
Doktor (Bkz. Hekim) 279, 364
Dokuma (Bkz. Kumaş) 347
Dokuma ürünü (Bkz. Ürün) 157
Dokunabilmek 127
Dokunaklı 78, 147
Dokunmak (Bkz. Kötülüğü dokunmak, Zararı dokunmak) 151, 224, 232, 262, 321, 343
Dokunulmak 30
Dokunuş 234
Dolandırıcı (Bkz. Düzenbaz, Kalpazan, Üçkâğıtçı) 314
Dolandırmak 50
Dolaşabilmek 292
Dolaşmak (Bkz. Ağızdan ağıza dolaşmak) 29, 44, 61, 82, 83, 108, 112, 194, 256, 329, 331
Doldurmak 111, 129
Dolmak 318
Dolu (Bkz. Boş, Dopdolu) 27, 28, 42, 64, 73, 113, 152, 320
Doluluk (Bkz. Boşluk) 128
Dolunay (Bkz. Ayça) 295
Dolup taşmak (Bkz. Kalabalıklaşmak) 76, 105, 108
Donatılmak 20, 35, 56, 167
Donatmak 23, 104, 153, 321
Donuk 17, 31, 142
Donuklaşmak 182
Dopdolu (Bkz. Dolu) 91
Doruk (Bkz. Doruk noktası) 90, 97, 293
Doruk noktası (Bkz. Nokta) 359
Dost (Bkz. Arkadaş, Dost olmak, Dost olmamak, Dostluk, Düşman, Yakın) 9, 13, 18, 21, 22, 25, 26, 27, 32, 33, 37, 42, 43, 44, 46, 47, 48, 54, 57, 58, 60, 61, 62, 67, 69, 71, 74, 78, 81, 84, 85, 86, 87, 89, 90, 93, 94, 95, 99, 103, 104, 105, 106, 108, 111, 113, 121, 141, 152, 153, 232, 233, 237, 247, 260, 280, 282, 283, 284, 286, 293, 300, 321, 323, 331, 339, 354, 368, 371, 372, 374, 378, 383, 389, 404
Dost olmak (Bkz. Dost, Olmak) 278
Dost olmamak (Bkz. Dost, Olmamak) 13
Dostluk (Bkz. Dost, Dostluk kurmak) 18, 26, 29, 36, 38, 228, 232, 234, 270, 277, 278, 279, 280, 285, 286, 351, 366, 367, 370, 371, 372, 373, 389, 391, 395, 405
Dostluk etmek (Bkz. Dostluk) 278
Dostluk kurmak (Bkz. Dostluk, Kurmak) 26, 29, 50, 110, 111, 278, 279, 280
Dosya 394, 401
Doyumsuz (Bkz. Aç) 28, 143, 301
Doyurucu 335
Döğüşçü 84
Döğüşmek 84
Dökmek (Bkz. Dil dökmek, Gözyaşı dökmek, Kırıp dökmek, Ter dökmek) 318
Döndürmek (Bkz. Dönüştürmek) 143, 206, 293, 302
Dönem (Bkz. Çağ) 9, 10, 11, 12, 14, 15, 24, 26, 34, 40, 42, 43, 44, 52, 55, 62, 66, 67, 70, 72, 73, 77, 86, 87, 88, 97, 98, 99, 107, 109, 113, 137, 155, 190, 217, 247, 256, 257, 270, 281, 286, 293, 298, 301, 307, 366, 369, 388, 389, 393, 398, 403, 408
Dönememek (Bkz. Dönmemek, Geri dönememek) 323
Dönmek (Bkz. Çılgına dönmek, Eve dönmek, Gözü dönmek) 37, 81, 196, 313, 314, 319, 320, 322, 336, 337, 359, 374
Dönmemek (Bkz. Dönememek) 323
Dönüm noktası (Bkz. Nokta) 23
Dönüş 55
Dönüşebilmek 131
Dönüşmek (Bkz.

Devinmek) 12, 20, 27, 28, 34, 35, 36, 42, 48, 53, 55, 76, 77, 86, 97, 98, 99, 127, 128, 141, 161, 190, 217, 218, 228, 232, 252, 270, 326, 332, 335
Dönüştürmek 26, 27, 31, 67, 134, 152, 186, 196, 198, 210, 228, 290, 294, 296, 320, 335
Dönüştürülmek 21
Dönüşüm (Bkz. Çağdaşlık, Değişim, Gelişim, İlerleme, Yenilik) 57, 395
Dört bir yan (Bkz. Yan) 9
Dört gözle beklemek (Bkz. Beklemek) 330
Dörtnal (Bkz. Hız) 153
Döşek (Bkz. Ölüm döşeği, Yatak) 362
Dövmek (Bkz. Dayak atmak) 181, 211
Dövüş (Bkz. Kavga) 224
Dram (Bkz. Dramatik) 15, 104, 394
Dramatik (Bkz. Dram) 102, 341, 350, 392
Dramatik değer (Bkz. Değer) 15
Dua (Bkz. Din) 177, 314, 326
Dua etmek (Bkz. Din) 109, 312
Dudak (Bkz. Ağız, Ağız çizgisi) 31, 32, 95, 197, 276, 312, 320, 361
Dul (Bkz. Boşanma) 14, 15, 68
Dul erkek (Bkz. Boşanma, Erkek) 68
Duman (Bkz. Dumanlı) 312, 330
Dumanlı (Bkz. Duman) 10
Durak 395
Duraksama 217
Duramamak 108
Durdurmak 33, 79, 373
Durdurulmak 166, 343
Durgunlaşmak 142, 182
Durgunluk 28, 138
Durmak (Bkz. Başında durmak, Uzak durmak, Üstünde durmak) 134, 154, 310, 319, 328, 359
Durmamak (Bkz. Boş durmamak) 44, 80
Durum (Bkz. Hava durumu, Ruh durumu, Ruhsal durum, Sosyal durum) 78, 85, 96, 166, 181, 197, 211, 217, 224, 235, 250, 281, 288, 290, 295, 298, 306
Duruş 375
Duruşma (Bkz. Dava, Yargı) 17, 84, 85, 89, 94, 95, 97, 98, 102, 271, 277, 280, 281, 299
Duvar 185, 294, 301, 311, 315, 355, 361, 375
Duvar kağıdı (Bkz. Kağıt) 36, 112
Duyabilmek 23, 78, 79
Duyamamak 21
Duyarlı (Bkz. Duyarlık, Duyarlılık) 19, 50, 93, 169
Duyarlı olmak (Bkz. Duyarlı, Olmak) 169, 289
Duyarlık (Bkz. Duyarlı) 129
Duyarlılık (Bkz. Duyarlı) 54, 78, 98
Duyarsız 292
Duyarsızlık 17
Duygu (Bkz. Acıma duygusu, Ahlak duygusu, Aşağılık duygusu, Değersizlik duygusu, İğrenme duygusu, İtici duygu, Kıskançlık duygusu, Sevme duygusu, Suçluluk duygusu, Utanç duygusu, Utanma duygusu, Yalnızlık duygusu, Yıkım duygusu) 18, 24, 33, 40, 47, 48, 52, 56, 57, 64, 68, 73, 80, 93, 94, 100, 102, 105, 107, 110, 129, 133, 143, 153, 194, 204, 206, 210, 216, 217, 226, 245, 253, 254, 273, 274, 275, 284, 285, 289, 299, 300, 306, 312, 323, 331, 334, 344, 347, 351, 354, 372
Duygudan yoksunluk (Bkz. Yoksunluk) 288
Duygudaşlık (Bkz. Düşsel duygudaşlık) 48, 103, 288
Duygulu (Bkz. Duygusal) 78
Duygusal (Bkz. Duygulu, Duygusallık, Santimantalist) 19, 129, 151, 161, 299, 301
Duygusal çatışma (Bkz. Çatışma) 12
Duygusallık (Bkz. Duygulu) 64, 193, 288
Duyma yetisi 141
Duymak (Bkz. Acı duymak, Coşku duymak, Gurur duymak, Güven duymak, Hayranlık duymak, İlgi duymak, İnanç duymak, Kaygı duymak, Kıvanç duymak, Korku duymak, Kuşku duymak, Merak duymak, Nefret duymak, Onur duymak, Özlem duymak, Pişmanlık duymak, Saygı duymak, Sevgi duymak, Suçluluk duymak, Tepki duymak, Utku duymak, Üzüntü duymak, Yakınlık duymak) 18, 30, 32, 59, 68, 93, 94, 95, 96, 98, 100, 133, 139, 190, 195, 196, 197, 232, 234, 235, 237, 244, 273, 274, 287, 288, 296, 298, 299, 314, 318, 320, 321, 326, 329, 332, 335, 336, 337, 341, 344, 345, 347, 351, 352, 353, 357, 358
Duymamak (Bkz. Gerek duymamak, İlgi duymamak, Kuşku duymamak, Pişmanlık duymamak, Utanç duymamak, Yakınlık duymamak) 15, 20, 86, 129, 216, 277, 296, 324, 333, 341, 353, 361
Duymamazlıktan gelmek (Bkz. Gelmek) 283
Duymazlıktan gelmek (Bkz. Gelmek) 95
Duyu 129, 205, 217, 225, 226, 228, 274, 296
Duyulmak (Bkz. Hayranlık duyulmak, İlgi duyulmak) 142, 320

Duyulmamak 153, 349
Duyum 249
Duyumsal 24
Duyumsamak 321, 353
Duyurabilmek 93
Duyurmak 60, 343
Düello 99, 361
Dük (Bkz. Düşes) 39
Dükkân 32, 223, 258
Dünya (Bkz. Antik dünya, İç dünya, Sanat dünyası, Yazın dünyası, Yeni dünya, Yeryüzü) 9, 10, 12, 17, 18, 20, 22, 23, 25, 26, 29, 31, 32, 40, 44, 46, 47, 48, 50, 53, 57, 58, 60, 64, 71, 74, 89, 91, 99, 103, 104, 108, 112, 113, 126, 128, 130, 139, 140, 143, 150, 151, 165, 171, 174, 175, 177, 180, 183, 186, 195, 198, 199, 201, 204, 207, 208, 210, 211, 222, 223, 224, 229, 237, 241, 247, 248, 275, 276, 283, 285, 288, 291, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 302, 311, 319, 320, 321, 325, 327, 331, 338, 343, 347, 348, 352, 354, 355, 357, 359, 360, 374, 383, 384, 385, 386, 394, 396
Dünya haritası 168
Dünyadan ayrılmak (Bkz. Ölüm) 374
Dünyalı 310
Dünyaya gelmek (Bkz. Doğmak) 69
Dürtü (Bkz. Bilinçaltı dürtü, Bilinçdışı dürtü, Güdü) 71, 96, 297, 331, 393
Dürüst (Bkz. Doğru) 16, 103, 136, 140, 148, 296, 327
Dürüstçe 287
Düş (Bkz. Düş görmek, Düş gücü, Düş kırıklığı, Düş kırıklığına uğramak, Düş kurmak, Düşsel, Rüya, Yaratıcı düş) 19, 25, 31, 59, 62, 73, 74, 134, 135, 136, 137, 200, 204, 326, 340, 346, 362, 397
Düş görmek (Bkz. Görmek) 300, 313
Düş gücü (Bkz. Düş) 41, 49, 70, 82, 102, 103, 108, 114, 142, 169, 172, 175, 218, 256, 260, 262, 286, 287, 288, 289, 290, 294, 298, 299, 302
Düş kırıklığı (Bkz. Düş kırıklığına uğramak) 19, 32, 39, 78, 137, 144, 204, 208
Düş kırıklığına uğramak (Bkz. Düş kırıklığı) 32, 39, 137
Düş kurmak (Bkz. Kurmak) 59, 114, 169, 174, 179
Düşe girmek (Bkz. Girmek) 10
Düşes (Bkz. Dük) 38, 39, 40, 43, 66, 91, 98, 139, 143, 184, 191, 192, 197, 199, 203, 209, 247, 260, 329, 344, 367, 369, 377
Düşgücü yoksunluğu 301
Düşkün 50
Düşkün olmak (Bkz. Olmak) 22, 23
Düşkünlük (Bkz. Merak, Sağlığa düşkünlük) 103, 294
Düşlemek (Bkz. Esinlenmek) 108, 186, 294
Düşman (Bkz. Dost, Düşman edinmek, İçki düşmanlığı, Sigara düşmanı) 18, 27, 47, 73, 80, 98, 152, 160, 232, 236, 250, 295, 327, 340
Düşman edinmek (Bkz. Düşman) 43, 408
Düşmek (Bkz. Ardına düşmek, Dile düşmek, Güç duruma düşmek, Gülünç duruma düşmek, Payına düşmek, Peşine düşmek, Suya düşmek, Utanç verici duruma düşmek, Uygun düşmek, Yanılgıya düşmek, Yorgun düşmek) 17, 39, 50, 67, 71, 80, 103, 106, 111, 250, 261, 355
Düşmemek (Bkz. Dile düşmemek, Elden düşmemek, İğne atılsa yere düşmemek) 57, 302
Düşsel (Bkz. Düş, Düşsellik) 18, 49, 64, 103
Düşsel duygudaşlık (Bkz. Duygudaşlık) 294
Düşsellik (Bkz. Düşsel) 62, 145
Düşünce (Bkz. Bellek, Beyin, Demokrasi, Düşünce fabrikası, Düşünür, Eğitim, Kültür, Modern düşünce, Öğretim, Özgür, Özgürlük, Paradoks, Sanat, Uygarlık, Yenilikçilik) 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 20, 27, 41, 49, 50, 51, 54, 56, 57, 59, 62, 64, 65, 69, 71, 78, 95, 96, 104, 133, 140, 151, 216, 217, 218, 220, 228, 239, 245, 249, 272, 273, 275, 283, 285, 289, 290, 295, 296, 297, 302, 321, 322, 325, 332, 340, 344, 367, 369, 402
Düşünce alanı (Bkz. Alan) 9
Düşünce biçimi (Bkz. Biçim) 115
Düşünce fabrikası (Bkz. Düşünce) 14
Düşünce sistemi (Bkz. Sistem) 53
Düşünce yoksunluğu (Bkz. Yoksunluk) 182
Düşüncenin anası (Bkz. Ana) 331
Düşüncesiz 281
Düşünceye dalmak (Bkz. Dalmak) 180
Düşündürmek 54, 300
Düşünememek 148, 323
Düşünmek (Bkz. Özgür düşünmek) 13, 23, 29, 31, 34, 41, 42, 44, 48, 51, 57, 59, 65, 66, 83, 89, 95, 101, 108, 113, 114, 138, 148, 151, 193, 232, 249, 251, 264, 266, 271, 272, 273, 274, 275, 281, 285, 286, 287, 288, 291, 292, 307, 309, 310, 311, 318, 321, 322, 325, 331, 335, 336, 338, 344, 345, 347, 348, 353, 356, 365, 366

Düşünmemek 31, 87, 271, 272, 276, 281
Düşünsel 56
Düşünülebilmek 21
Düşünülmek 153, 287
Düşünülmemek 52
Düşünür (Bkz. Düşünce, Felsefe) 24, 65, 81, 85, 113, 318
Düşüp kalkmak (Bkz. Kalkmak) 60
Düşürmek (Bkz. Dile düşürmek, Suçlu konuma düşürmek) 34, 85
Düşürülememek 67
Düşürülmemek 328
Düşüş 102
Düz 78
Düzeltilememek 292
Düzeltilmek 161, 181
Düzeltme 33, 405
Düzeltme yapmak (Bkz. Yapmak) 33
Düzeltmek 15, 16, 255
Düzen (Bkz. Komünist düzen, Victoria çağı düzeni, Yerleşik düzen) 9, 53, 55, 57, 86, 94, 98, 99, 166, 224, 238, 292, 393
Düzenbaz (Bkz. Dolandırıcı) 55, 313, 314
Düzenci 16
Düzene sokamamak 64
Düzenlemek (Bkz. Yaşam düzenlemek) 21, 25, 26, 27, 35, 41, 45, 78, 113, 149, 341
Düzenlememek 79
Düzenlenmek 112
Düzenli 295, 295
Düzensizlik 55
Düzey 127, 167, 223, 250, 258, 275, 286, 290, 300, 346
Düzeyli 89
Düzeysiz 301
Düzeysizlik 140
Düzyazı 252, 260, 263, 264, 290, 347, 371, 380, 388, 407
Edebiyat (Bkz. Klasik trajedi türü, Roman, Sanat, Yazın) 14, 228, 407
Edebiyatçı (Bkz. Yazar) 228
Edinmek (Bkz. Amaç edinmek, Bilgi edinmek, Yer edinmek) 147, 155, 408
Editör 393
Efeminelik 405
Efendi 93, 262
Efsane (Bkz. Masal) 219
Egemen 133, 332, 338, 358
Egemen olmak (Bkz. Olmak) 26, 177, 250
Egemen sınıf (Bkz. Sınıf) 52, 75, 86
Egemenlik (Bkz. Bağımsızlık, Kendine egemenlik, Sosyalizm egemenliği) 16, 20, 26, 35, 41, 43, 52, 53, 54, 56, 66, 104, 131, 134, 136, 143, 146, 147, 148, 149, 150, 154, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 171, 174, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 184, 222, 225, 349, 369, 371, 380
Egemenlik altına almak (Bkz. Almak, Boyun eğdirmek) 26, 89, 150, 262
Egemenlik altına girmek (Bkz. Girmek, Boyun eğdirmek) 55
Egemenlik altında bulunmak (Bkz. Bulunmak) 72
Egemenlik kurabilmek (Bkz. Kurabilmek) 150
Egzotik 151, 224
Eğilim (Bkz. Anlayış, Yaklaşım) 54, 76, 166, 350
Eğilmek 58, 161, 289, 318
Eğitici (Bkz. Öğretmen) 35
Eğitilmek 210
Eğitilmemiş 239
Eğitim (Bkz. Aydın, ders almak, Eğitim kuramı, Eğitim görmek, Kolej, Kültür, Kültürlülük, Kültürsüzlük, Okul, Okuma, Okumak, Okumamak, Okunmak, Okuyabilmek, Okuyucu, Öğretim, Öğretmen, Sınav, Uygarlık, Üniversite, Yetenek, Yeteneklilik, Yeteneksizlik, Yetişmek, Yetiştirilmek, Yetiştirmek, Zeki) 35, 64, 74, 142, 151, 155, 194, 222, 224, 225, 296, 355, 365, 367, 384
Eğitim görmek (Bkz. Eğitim, Görmek) 64
Eğitim kuramı (Bkz. Eğitim, Kuram) 151
Eğitim sistemi (Bkz. Sistem) 224
Eğitmek 35, 223, 227, 255
Eğlence (Bkz. Parti) 45
Eğlenceli 17, 164, 297
Eğlendirmek 55, 73, 141, 235, 327
Eğri 194
Ehemmiyetsiz (Bkz. Önemsizlik) 384
Ekilmek 315
Eklemek (Bkz. Katmak) 30, 332, 405
Ekmek (Bkz. Yiyecek) 293, 301, 315
Ekonomi (Bkz. Borsa, Kapitalist ekonomi, Madencilik, Mal, Milyoner, Mülkiyet, Para, Pazar, Sanayi, Sanayi devrimi, Sanayi ürünü, Sanayileşme, Servet, Ticaret, Tüccar, Üretim, Ürün, Varlıklılık, Vergi, Zengin, Zenginlik) 9, 98, 298, 359
Ekonomi alanı (Bkz. Alan) 9
Ekonomi eğitimi (Bkz. Eğitim) 222
Ekonomik 339
Ekonomik güç (Bkz. Güç) 10, 20, 56, 167
Ekonomist 55
Eksik 336

Eksiklik 166, 204, 300
Eksiksiz 291, 375
El 29, 36, 37, 78, 90, 91, 99, 148, 181, 210, 235, 308, 309, 314, 329, 332, 334, 352
El çantası (Bkz. Çanta) 75
El sanatı ürünü (Bkz. Ürün) 35
El sıkışmak 36, 336
El uzatmak (Bkz. Uzatmak) 64
El yordamı 313
Elbirliği 301
Elbise (Bkz. Giysi) 327, 334
Elde edebilmek 145
Elde edememek 44, 142, 326
Elde etme 216, 218, 223,
Elde etmek (Bkz. El koymak) 12, 84, 193, 207, 263, 291, 297
Elde tutmak (Bkz. Tutmak) 154, 195
Elden almak (Bkz. Almak) 290
Elden düşmemek (Bkz. Düşmemek) 365
Elden geleni yapmak (Bkz. Yapmak) 18, 84, 87, 109, 111
Elden gelmek (Bkz. Gelmek) 93, 133, 239, 342
Elden kaçırmak (Bkz. Kaçırmak) 27, 133
Elden kaçmak (Bkz. Kaçmak) 312
Ele alınmak (Bkz. Alınmak) 40, 58, 97, 306
Ele alış 256
Ele almak (Bkz. Almak) 31, 35, 44, 47, 50, 51, 57, 60, 70, 74, 88, 89, 94, 103
Ele geçirmek (Bkz. Geçirmek) 17, 69, 347
Ele geçmek (Bkz. Geçmek) 70, 89
Ele vermek (Bkz. Vermek) 61, 198, 253
Elektronik (Bkz. Mekanik) 2
Eleştirel 101, 118, 382, 388, 392, 393, 394, 395, 403
Eleştirel bakış (Bkz. Bakış) 255
Eleştiri (Bkz. Eleştirmek, Eleştirmen, Sanat eleştirisi, Toplumsal eleştiri, Yazı) 37, 43, 45, 50, 51, 54, 57, 62, 67, 75, 175, 229, 239, 244, 255, 266, 306, 321, 330, 340, 345, 348, 367, 368, 369, 381, 389, 390, 392, 395, 400, 408
Eleştirici ruh (Bkz. Ruh) 171
Eleştirilmek (Bkz. Taş yağdırılmak, Yermek) 71, 79, 100, 306
Eleştirmek 79
Eleştirmen (Bkz. Eleştiri, Eleştirici ruh, Eleştirmek, Kitap eleştirmeni, Sanat eleştirmeni, Tiyatro eleştirmeni, Yazar) 27, 32, 38, 39, 45, 49, 50, 51, 53, 62, 73, 75, 79, 83, 104, 126, 127, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 137, 139, 142, 143, 150, 151, 160, 165, 168, 170, 171, 172, 173, 174, 179, 180, 187, 218, 222, 223, 224, 225, 226, 244, 245, 255, 266, 330, 337, 339, 342, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 358, 369, 380, 381, 392, 401, 406
Eleştirmenlik (Bkz. Tiyatro eleştirmenliği) 15, 34, 51
Eli çabuk tutmak (Bkz. Tutmak) 96
Elle tutulmak (Bkz. Tutulmak) 291
Elma (Bkz. Meyve) 296, 352
Elmas 23, 27, 70, 113, 341
Emekli (Bkz. Yaş) 349
Encümen 163
Ender 91, 137, 139, 149, 260
Endüstriyel 20, 56
Endüstriyel tiranlık (Bkz. Tiranlık) 113, 167
Enerji 331
Engellemek (Bkz. Önlemek) 32, 200, 223
Engellenmek (Bkz. Önlenmek) 343
Engelleyememek (Bkz. Önleyememek) 63
Engerek yılanı (Bkz. Hayvan) 109
Enlem (Bkz. Boylam) 333
Entelektüel (Bkz. Aydın) 13, 88, 147, 218, 220, 226, 228, 331
Entelektüel düzey (Bkz. Düzey) 166
Entelektüel yaşam (Bkz. Yaşam) 169
Er (Bkz. Acil, Adam, Çabuk, Erken, Hızlı, İvedi) 85, 91, 101, 306, 307, 309
Er geç 128
Erdem (Bkz. Evcil erdem) 21, 51, 90, 103, 147, 150, 165, 183, 184, 185, 186, 191, 200, 204, 232, 245, 254, 262, 325, 352, 359
Erdemli 67, 69, 71, 80, 85, 145, 148
Eren 258
Erginliğe ulaşmak (Bkz. Ulaşmak) 219
Erguvan (Bkz. Ağaç) 27
Erişememek 128, 173
Erişmek (Bkz. Ulaşmak) 142, 249, 297, 327
Erkek (Bkz. Dul erkek, Kadın) 14, 15, 21, 31, 60, 76, 78, 79, 141, 142, 156, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 228, 236, 259, 326, 338, 346, 362, 390, 407
Erkek buluşma evi (Bkz. Ev) 95
Erkek çocuk (Bkz. Çocuk) 78
Erkek kardeş (Bkz. Kardeş) 61
Erkek oyuncu (Bkz. Oyuncu) 47
Erkeklik karşıtı (Bkz. Karşıtlık) 98
Erkeklik simgesi (Bkz. Simge) 98

Erken (Bkz. Er) 20, 153
Ermek 186, 258
Ermiş (Bkz. Ayot, Aziz, Din) 19, 40, 55, 81, 177, 180, 184, 203, 238, 289, 377
Erotik desen 32
Ertelemek 353
Ertelenmek 38
Eser (Bkz. Yapıt) 384
Esinlenmek (Bkz. Düşlenmek) 21, 37, 60, 344
Esinti 29
Esirgemek (Bkz. Korumak) 140
Esirgemezlik 68, 194
Eski (Bkz. Yeni) 10, 23, 25, 26, 32, 34, 36, 37, 45, 48, 52, 53, 66, 67, 70, 81, 82, 85, 86, 148, 155, 329
Esnaf 248
Esnemek 313
Estet (Bkz. Estetikçi, Sanat) 39, 98
Estetik (Bkz. Güzellik, Sanat) 24, 41, 64, 129, 336, 388, 393, 398
Estetik açı (Bkz. Açı) 41, 64
Estetik anlayış (Bkz. Anlayış) 290
Estetik eğitimi (Bkz. Eğitim) 222
Estetik güç (Bkz. Güç) 260
Estetikçi (Bkz. Estet) 24, 27, 35, 55, 86, 88, 96, 116, 335, 365, 366, 387, 391, 394, 397, 400, 401, 406
Estetikçi açı (Bkz. Açı) 53, 57
Estetikçi akım (Bkz. Akım) 23, 24, 27, 28, 29, 33, 34, 37, 43, 45, 57, 107, 329
Estetikçilik 333, 334, 391, 392, 397, 401, 406, 407, 408
Eş (Bkz. Karı, Koca) 26, 29, 30, 31, 39, 45, 59, 62, 67, 69, 77, 78, 83, 88, 93, 211, 240, 332, 342, 352, 369, 372, 373, 377, 380, 405
Eşcinsel (Bkz. Eşcinsellik) 48, 76, 78, 80, 83, 84, 393, 394, 405, 407
Eşcinsel dürtü (Bkz. Dürtü) 79
Eşcinsel ilişki (Bkz. İlişki) 58, 78, 80, 83, 84, 371
Eşcinsellik (Bkz. Eşcinsel, Homoseksüellik) 61, 65, 70, 78, 80, 83, 87, 88, 94, 95, 96, 97, 387, 397, 405
Eşelenmek 61
Eşik 403
Eşit 332
Eşitlik (Bkz. Adalet) 54, 99
Eşitsiz 323
Eşkıya 232
Eşsiz (Bkz. Benzersiz) 28, 43, 46, 128, 320, 385, 389
Eşsizlik 300
Eşya 45
Et (Bkz. Besin, Yemek, Yiyecek) 153
Etik (Bkz. Ahlak) 24, 129, 335
Etik açı (Bkz. Açı, Ahlak açısı) 64
Etken (Bkz. Dış etken) 149
Etki 12, 17, 21, 25, 27, 60, 86, 92, 95, 127, 128, 137, 151, 235, 239, 250, 319, 346, 351, 369, 388, 389, 395, 404, 406
Etki altına almak (Bkz. Almak) 10
Etki altında bulunmak (Bkz. Bulunmak) 92
Etkileme 222, 224
Etkilemek 12, 15, 17, 22, 23, 24, 25, 89, 200, 364, 365
Etkilememek 60
Etkilenme 132
Etkilenmek 18, 22, 31, 33, 62, 75, 89, 100, 333, 349
Etkilenmemek 9, 39, 76
Etkileyebilmek 299
Etkileyememek 59, 154
Etkileyici olmak (Bkz. Olmak) 307
Etkileyicilik 40, 41, 89, 101
Etkili 366
Etkili kılmak (Bkz. Kılmak) 181
Etkinlik 93
Etkisinde kalmak (Bkz. Kalmak) 42
Etkisine kapılmak 94
Etyemez 13
Ev (Bkz. Aile, Buluşma evi, Evlilik, Kira, Konak, Köşk, Oda, Tavan, Tavanarası) 13, 14, 15, 21, 22, 25, 26, 29, 35, 36, 38, 40, 44, 45, 46, 60, 61, 66, 67, 68, 75, 78, 79, 81, 82, 83, 87, 88, 89, 90, 103, 137, 208, 212, 232, 260, 264, 320, 329, 330, 339, 342, 364, 366, 367, 369, 371, 375, 378, 385
Ev donanımı (Bkz. Dekorasyon) 43
Ev döşemek 44
Ev işi (Bkz. İş) 26
Ev işletmek (Bkz. İşletmek) 95
Ev yaşamı (Bkz. Yaşam) 143, 150
Evcil (Bkz. Evcimenlik) 50, 359
Evcil erdem (Bkz. Erdem) 50
Evcimenlik (Bkz. Evcil) 210
Evden kaçmak (Bkz. Kaçmak) 83
Eve dönmek (Bkz. Dönmek) 68
Eve kapanmak (Bkz. Kapanmak) 22
Eve uğramamak (Bkz. Uğramamak) 48
Eve yerleşebilmek (Bkz. Yerleşmek) 50
Eve yerleşmek (Bkz. Yerleşmek) 44
Evlenememek (Bkz. Evlenmemek) 75
Evlenme 207
Evlenme önerisi (Bkz. Öneri) 44
Evlenmek (Bkz. Evlilik) 22, 30, 31, 44, 59, 69, 75, 78, 79, 83, 88, 92, 93, 96, 97, 153, 156, 208, 212, 326, 332, 338, 339, 367, 375

Evlenmemek (Bkz. Evlenememek) 70, 93, 207, 209
Evli (Bkz. Evli olmak, Evlilik, Karı, Koca) 48, 198
Evli olmak (Bkz. Evli, Olmak) 44
Evlilik (Bkz. Ev, Evlenmek, Karı, Koca, Mutsuz evlilik) 33, 71, 74, 78, 79, 156, 193, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 336
Evlilik anlaşması (Bkz. Anlaşma) 157
Evlilik dışı 22, 365
Evlilik dışı ilişki (Bkz. İlişki) 74
Evlilik önerisi (Bkz. Öneri) 44
Evlilik yaşamı (Bkz. Yaşam) 48, 79, 157
Evren (Bkz. Doğa, Dünya, Gök, Gökyüzü, Yeryüzü, Yıldız) 103, 290, 302, 343, 401
Evrensel 36, 40, 72, 128
Evrim (Bkz. Evrimsel, Gelişim) 11, 54, 55, 166, 180, 292, 302
Evrimsel (Bkz. Evrim) 395
Eylem (Bkz. Hareket) 39, 60, 129, 132, 165, 171, 253, 292, 300, 331, 346, 396, 398
Eylem adamı (Bkz. Adam) 307
Eylem yapmak (Bkz. Yapmak) 181
Eyleme geçememek 39
Eyleme geçmek (Bkz. Geçmek) 13, 300
Ezberlemek 27
Ezdirtmek 32
Ezilmek 89, 295

Fabrika (Bkz. Ekonomi, Sanayi) 10, 295
Fahişe 40, 81, 92, 97, 327, 377
Fark (Bkz. Ayrım, Sınıf ayrımı) 107, 139
Farklılık (Bkz. Ayrımcılık) 24
Fars (Bkz. Oyun, Tiyatro) 141, 350
Fatura 220, 332
Felaket (Bkz. Trajedi, Trajik) 65, 110, 127, 322
Felçli 320
Felsefe (Bkz. Toplumsal felsefe) 15, 24, 37, 41, 73, 74, 88, 130, 219, 261, 272, 282, 290, 350, 371, 389, 397, 404, 406
Feminizm (Bkz. Genç kız, Kadın, Kadın hakları, Kız) 392
Feodalizm (Bkz. Ortaçağ) 166
Fethetmek 12
Fıçı 258
Fırça 161, 351
Fırın 109
Fırlatmak (Bkz. Havaya fırlatmak) 27, 113, 133, 357
Fırsat (Bkz. Olanak) 17, 89, 335, 355
Fırsat yakalanmak (Bkz. Yakalanmak) 83
Fırsattan yararlanmak (Bkz. Yararlanmak) 89
Fırtına (Bkz. Fırtınalı, Fırtınaya tutulmak) 62
Fırtınalı (Bkz. Fırtına) 42
Fırtınaya tutulmak (Bkz. Fırtına, Tutulmak) 100, 311
Fısıldamak 111, 169, 309, 361
Fidan (Bkz. Bitki) 315
Fikir vermek (Bkz. Vermek) 276
Fildişi kule (Bkz. Kule) 30
Filizlenmek 310
Film 35
Filme çekilmek (Bkz. Çekilmek) 68, 77
Filmi çevrilmek (Bkz. Çevrilmek) 77, 112
Filmi yapılmak (Bkz. Yapılmak) 68
Fiyat (Bkz. Para, Pazar fiyatı, Tutar) 107, 138, 145, 146, 163, 223, 259, 332
Fizik (Bkz. Bilim) 160
Fiziksel 92
Floransa mistisizmi 332
Flört (Bkz. Âşık, Sevgili) 191, 211
Flüt (Bkz. Müzik) 310, 319
Fodul (Bkz. Kendini beğenmişlik, Kibir) 31
Folklor 21, 22, 47, 364
Fotoğraf (Bkz. Sanat) 68, 111, 342
Fotoğraf çekmek (Bkz. Çekmek) 110
Fotoğraf çektirmek (Bkz. Çektirmek) 67
Fotokopi (Bkz. Kopya) 2
Frengi (Bkz. Hastalık) 92, 110
Futbol 15, 357

Gala 66, 112, 114, 286, 345, 375
Gardiyan (Bkz. Cezaevi) 95, 104, 181, 283, 311, 312, 313, 314, 353, 354, 373
Garip görünmek (Bkz. Görünmek) 32
Garson 330
Gaz 330
Gazete (Bkz. Gazeteci, Gazetecilik) 37, 78, 95, 96, 97, 98, 155, 179, 181, 238, 239, 240, 241, 279, 330, 341, 342, 352, 356, 358
Gazeteci (Bkz. Gazete, Gazetecilik) 10, 17, 30, 34, 37, 38, 97, 104, 229, 238, 239, 240, 241, 326, 332, 333, 337, 339, 341, 350, 354, 356, 358, 368
Gazetecilik (Bkz. Gazete, Gazeteci) 25, 97
Gece (Bkz. Gündüz) 29, 145, 181, 247, 285, 293, 302, 311, 344, 345, 346, 350, 351
Gece nöbeti 314
Gece yarısı 31
Gecikmek 329
Geçerli 64, 87, 103

Geçerli olamamak 18
Geçerli sayılmamak 87
Geçilememek 53
Geçim 355
Geçim sağlamak (Bkz. Sağlamak) 44
Geçimsizlik 78
Geçindirmek (Bkz. Aile geçindirmek) 167
Geçinmek 156
Geçip gitmek 37
Geçirmek (Bkz. An, Boşa geçirmek, Ele geçirmek, Gülmekten kırıp geçirmek, Harekete geçirmek, Kırıp geçirmek, Maske geçirmek) 23, 31, 35, 97, 106, 111, 114, 135, 322, 325
Geçiş 10, 310
Geçit 389
Geçivermek (Bkz. Modası geçivermek) 135, 239
Geçmek (Bkz. Adı geçmek, Boşa geçmek, Eline geçmek, Eyleme geçmek, Gelmek geçmek, Kayda geçmek, Önünden geçmek, Saldırıya geçmek, Yaşama geçmek) 34, 37, 66, 67, 68, 102, 261, 321, 329, 330, 332
Geçmiş (Bkz. Gelecek, Tarih) 134, 143, 145, 178, 180, 186, 190, 193, 196, 198, 201, 209, 251, 287, 294, 302, 342, 348, 357
Geçmişi karanlık (Bkz. Karanlık) 67
Gelecek (Bkz. Geçmiş) 10, 11, 53, 69, 79, 92, 94, 108, 134, 143, 165, 166, 180, 190, 198, 294, 295, 302, 335, 342, 348
Gelecek vaat etmek (Bkz. Umut) 261
Gelen geçen 112
Gelenek (Bkz. Gelenekçi, Geleneksel, Görenek, Halk geleneği, Töre, Törel) 47, 52, 75, 86, 98, 155, 333, 353, 407
Gelenekçi (Bkz. Gelenek) 76
Geleneksel (Bkz. Gelenek) 11, 40, 86, 94, 342, 352
Geleneksel ahlak (Bkz. Ahlak) 24
Geleneksel görüş (Bkz. Görüş) 11
Geleneksel kurum (Bkz. Kurum) 86
Geleneksel tutum (Bkz. Tutum) 55
Gelenekselcilik 70
Gelin 336
Gelincik (Bkz. Çiçek) 296
Gelinmek 44, 66, 78, 128
Gelir (Bkz. Gider) 14, 145, 239
Gelir getirmek (Bkz. Getirmek) 14
Gelişigüzellik (Bkz. Rastgelelik) 101
Gelişim (Bkz. Kişilik gelişimi, Kültür) 10, 21, 23, 53, 54, 57, 76, 90, 100
Gelişme (Bkz. Gelişmek, Toplumsal gelişme) 136, 165, 166, 169, 174, 180, 218, 222, 223, 226, 251, 285
Gelişme göstermek (Bkz. Göstermek) 166
Gelişmek (Bkz. Gelişme) 10, 16, 23, 57, 64, 96, 100, 103, 134, 335
Gelişmemek 299
Geliştirememek 53
Geliştirilmek 97, 131
Geliştirilmemek 346
Geliştirme 225
Geliştirmek 26, 37, 41, 49, 53, 54, 56, 63, 72, 96, 98, 101, 238, 307
Geliştirmemek 149
Gelmek (Bkz. Akla gelmek, Aklına gelmek, Aklına gelmemek, Aklı başına gelmek, Anlamına gelmek, Başına gelmek, Bilmezlikten gelmek, Bir araya gelmek, Duymazlıktan gelmek, Elden gelmek, Görmezlikten gelmek, Gündeme gelmek, İçinden gelmek, İleri gelmek, Karşı gelmek, Koşup gelmek, Önde gelmek, Önüne gelmek, Sonu gelmek, Tanımazlıktan gelmek, Üstesinden gelmek, Üstüne gelmek, Yeri gelmek) 12, 14, 16, 19, 21, 22, 25, 26, 29, 30, 31, 33, 34, 36, 41, 57, 60, 61, 63, 73, 75, 77, 84, 97, 103, 109, 114, 131, 132, 147, 148, 198, 208, 211, 232, 236, 240, 303, 311, 313, 319, 320, 321, 322, 327, 333, 334, 343, 361, 364, 365, 366, 370, 371, 372, 373, 374, 399
Gelmek geçmek (Bkz. Geçmek) 112
Gelmemek (Bkz. İlginç gelmemek, Sonu gelmemek, Şakaya gelmemek) 14, 43, 81, 235
Gemi (Bkz. Buharlı gemi, Ölüm gemisi) 34, 101, 332
General (Bkz. Albay, Yüzbaşı) 328
Genç (Bkz. Gençlik, Yaş) 12, 19, 22, 25, 31, 37, 38, 39, 43, 44, 47, 59, 60, 61, 62, 67, 69, 74, 80, 84, 85, 88, 89, 93, 95, 96, 97, 98, 99, 113, 148, 156, 218, 219, 221, 236, 272, 274, 275, 280, 281, 283, 285, 294, 295, 320, 321, 322, 326, 334, 335, 340, 343, 351, 364, 369, 370, 371, 378
Genç kalmak (Bkz. Kalmak) 22, 57
Genç kız (Bkz. Feminizm, Kadın, Kız) 30, 44, 69
Genç kuşak (Bkz. Kuşak, Yaş) 17, 112
Gençleşmek (Bkz. Yaş) 216, 229
Gençleştirmek 322
Gençlik (Bkz. Genç, Yaş) 63,

91, 94, 116, 155, 216, 217, 218, 221, 279, 281, 308
Genelleme 294
Genellik 11, 12, 20, 32, 35, 44, 46, 47, 52, 79, 96
General (Bkz. Albay, Yüzbaşı) 328
Geniş görüşlülük (Bkz. Görüş) 257
Gerçek (Bkz. Gerçeklik, Metafizik gerçek, Uydurma, Yaşam gerçeği) 25, 29, 35, 37, 38, 39, 40, 49, 50, 52, 53, 59, 65, 67, 68, 69, 78, 85, 86, 90, 91, 92, 94, 97, 100, 102, 108, 126, 129, 132, 133, 134, 135, 138, 139, 140, 141, 145, 146, 148, 149, 150, 151, 173, 174, 175, 179, 183, 186, 190, 192, 195, 196, 198, 200, 202, 205, 211, 218, 220, 224, 226, 227, 228, 233, 237, 246, 247, 248, 249, 252, 253, 261, 263, 272, 284, 285, 286, 290, 291, 318, 319, 320, 325, 329, 340, 343, 346, 355, 357, 369, 375, 379, 384, 389, 405
Gerçek dışılık 18, 49, 130, 359
Gerçekçi (Bkz. Gerçekçilik) 12, 19, 71
Gerçekçilik (Bkz. Gerçekçi) 35, 47, 49, 62, 117, 139, 176, 244, 246, 251, 285, 340
Gerçekçilik akımı (Bkz. Akım) 49
Gerçekleşebilmek 54
Gerçekleşmek (Bkz. Olmak, Yaşama geçmek) 25, 35, 54, 55, 56, 92, 103, 113, 213, 219, 238, 270, 295
Gerçekleşmemek (Bkz. Olmamak, Suya düşmek) 25, 61
Gerçekleştirebilmek 147, 354
Gerçekleştirilmek (Bkz. Yapılmak) 9, 10, 102, 165, 168
Gerçekleştirmek (Bkz. Yapmak) 61, 104, 113, 250, 252, 284, 290, 326, 331, 375, 395
Gerçeklik (Bkz. Gerçek) 10, 40, 49, 62, 72, 131, 132, 246, 253, 257, 260, 350, 407
Gereç (Bkz. Araç) 245, 406
Gerek duymamak (Bkz. Duymamak) 86
Gerek görmemek (Bkz. Görmemek) 94
Gerekçe 42, 245
Gerekeni yapmak (Bkz. Yapmak) 55, 93
Gerekli kılmak (Bkz. Kılmak) 79, 209
Gerekli olmak (Bkz. Olmak) 166
Gereklilik 11, 45, 57, 79, 143, 328, 339, 347, 350
Gerekmek 12, 14, 18, 23, 24, 73, 81, 83, 89, 91, 93, 94, 96, 100, 106, 133, 143, 147, 323, 330, 356
Gereksinim (Bkz. Gereksinme) 56, 136, 137, 142, 147, 195, 201, 205, 326
Gereksinme (Bkz. Gereksinim) 167
Gereksinmek 182
Gereksizlik 23, 101, 136, 347
Gerektirmek 43, 46, 50, 61, 81, 138, 165, 182, 232
Gerektirmemek 135
Gerginlik 83
Geri alınamamak (Bkz. Alınamamak) 207
Geri dönememek (Bkz. Dönememek) 186
Geri istemek (Bkz. İstemek) 195
Geri satın almak (Bkz. Satın almak) 145
Geri verilmek (Bkz. Verilmek) 267
Gericilik (Bkz. Bağnazlık) 12
Geride bırakmak (Bkz. Bırakmak) 285
Geride bir şey kalmamak (Bkz. Kalmamak) 131
Geride kalmamak (Bkz. Kalmamak, Yok olmak) 13
Gerilmek 320, 357
Germemek 320
Getirebilmek 61, 64
Getirememek 21
Getirilememek 112
Getirilmek 42, 45, 56, 76, 87, 297, 343, 368
Getirmek (Bkz. Akla getirmek, Bakış açısı getirmek, Bir araya getirmek, Dile getirmek, Gelir getirmek, Kural getirmek, Uğursuzluk getirmek, Yerine getirmek, Yola getirmek, Yorum getirmek, Yüz yüze getirmek) 12, 14, 21, 44, 45, 46, 49, 55, 58, 63, 76, 80, 85, 100, 108, 109, 249, 250, 318, 322, 331, 335, 336, 341, 347
Getirmemek 322, 335
Geveze 140
Gevezelik 240, 301
Gezi (Bkz. Tren gezisi, Turist) 34, 36, 37, 237, 334, 336, 365, 367, 371, 399
Gezinme saati (Bkz. Saat) 323
Gezinmek 309, 323
Gezinti 385
Gezmek (Bkz. Başıboş gezmek) 330
Gidebilmek 44, 56, 57, 114, 338
Gidememek (Bkz. İleri gidememek) 65, 322
Gider (Bkz. Gelir) 45, 80, 87, 355
Gidermek 139
Gidiş (Bkz. Gidiş dönüş) 36
Gidiş dönüş (Bkz. Gidiş) 333
Girebilmek (Bkz. Göze girebilmek) 327
Girememek 327
Girilmek 9
Girişim (Bkz. Suç girişimi) 16, 17, 28, 38, 87, 88, 99, 173, 266, 270, 296

Girişimci 135
Girişmek 10, 17, 110, 112, 137
Girmek (Bkz. Altına girmek, Başı belaya girmek, Düşe girmek, Egemenlik altına girmek, Göze girmek, Günaha girmek, Hizmete girmek, İçeri girmek, İlişkiye girmek) 10, 33, 42, 44, 51, 55, 58, 71, 77, 85, 86, 92, 96, 104, 106, 239, 259, 260, 320, 323, 328, 330, 357, 365, 366, 368, 375
Gitmek (Bkz. Aklı başından gitmek, Ardından gitmek, Çıkıp gitmek, Göçüp gitmek, Göz önünden gitmek, Kaçıp gitmek, Kötüye gitmek, İleri gitmek, Peşinden gitmek, Sonuna kadar gitmek, Sürüp gitmek, Yok olup gitmek) 10, 13, 14, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 26, 28, 29, 31, 34, 35, 37, 38, 39, 43, 45, 46, 47, 49, 54, 57, 59, 60, 61, 64, 65, 67, 68, 69, 75, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 89, 90, 91, 93, 95, 96, 97, 100, 102, 105, 106, 108, 109, 110, 111, 113, 114, 126, 132, 146, 151, 153, 154, 157, 196, 202, 235, 250, 261, 282, 283, 306, 311, 313, 314, 319, 320, 322, 329, 332, 333, 334, 335, 340, 351, 352, 356, 357, 361, 365, 366, 367, 370, 371, 372, 373, 374, 376
Gitmemek (Bkz. Göz önünden gitmemek, Hoşa gitmemek, İleri gitmemek, İyi gitmemek) 16, 79, 80, 81, 82, 89, 90, 91, 239
Giydirmek 173
Giyilebilmek 354
Giyim kuşam (Bkz. Giysi) 28, 48
Giyinmek 13, 23, 191, 200, 334
Giymek 44, 138, 221, 280, 308, 320, 327, 342
Giyotin (Bkz. Asılmak, İdam) 99, 353
Giysi (Bkz. Bayramlık giysi, Ceket, Elbise, Giyim kuşam, İç çamaşırı, Kadın giysisi, Kılık, Kravat, Sahne giysisi, Şalvar, Tutuklu giysisi) 27, 29, 51, 60, 97, 98, 139, 142, 145, 146, 218, 221, 229, 250, 263, 285, 295, 297, 308, 309, 320, 339, 355
Giz (Bkz. Yaşam gizi, Yaşamın gizi) 46, 64, 70, 93, 97, 98, 99, 103, 127, 156, 173, 178, 192, 199, 201, 211, 253, 294, 300, 333, 361, 368, 379
Gizem (Bkz. Aşk gizemi, Yaşam gizemi) 25, 27, 32, 104, 126, 203, 252, 353
Gizemlilik 12, 59, 127, 141, 182
Gizlemek (Bkz. Saklamak, Saklayabilmek) 52, 59, 60, 70, 78, 85, 88, 94, 156, 174, 191, 244, 264, 265, 342
Gizlenmek (Bkz. Saklanabilmek, Saklanmak) 208
Gizli (Bkz. Saklı) 69, 70, 102, 133, 146
Gizli ayak (Bkz. Ayak) 313
Gizli kalmak (Bkz. Saklı olmak) 80
Gizli tutmak (Bkz. Saklı olmak) 76
Gizli tutulmak (Bkz. Saklı olmak) 141
Gizlilik (Bkz. Saklılık) 76, 141
Goblen (Bkz. Kumaş) 301
Göç (Bkz. Göç etmek) 10, 96, 364
Göç etmek (Bkz. Göç) 270
Göçmek 10, 65
Göçüp gitmek (Bkz. Gitmek) 113
Göğe çıkarmak (Bkz. Çıkarmak) 51, 62
Göğüs germek (Bkz. Katlanmak) 90
Gök (Bkz. Bulut, Evren, Gökyüzü, Yıldız) 127, 296, 310
Gökyüzü (Bkz. Bulut, Evren, Gök, Yıldız) 137, 257, 308, 309, 314, 315
Göl (Bkz. Doğa) 250
Gölge 134, 301, 307, 322
Gölgede bırakmak (Bkz. Bırakmak) 82
Gölgelemek 92
Gömlek düğmesi 157
Gömmek (Bkz. Mezar) 342, 362
Gömülmek (Bkz. Ölüm, Toprağa verilmek) 361, 374
Gönderememek 321
Gönderilmek 99, 101, 111, 182, 352
Gönderme 272
Göndermek (Bkz. Mektup göndermek, Yollamak) 18, 23, 39, 68, 69, 86, 104, 105, 164, 284, 321, 339, 373
Gönlünü kaptırmak (Bkz. Tutulmak) 39
Gönlünü vermek (Bkz. Vefalı olmak, Vermek) 256
Gönül (Bkz. Alçakgönüllü) 232
Gönül vermek (Bkz. Vermek) 37
Gönül vermemek (Bkz. Vefasızlık, Vermemek) 39
Gönüllülük 145, 375
Görebilmek 33, 42, 63, 81, 127, 337
Göreceli 331
Göreli 10
Görememek (Bkz. Burnunun ucunu görememek, Göremeyebilmek) 82, 90, 93, 136, 288
Göremeyebilmek (Bkz. Görememek) 95
Görenek (Bkz. Gelenek, Töre) 250
Görev (Bkz. İşlev, Kocalık görevi, Toplumsal görev, Üstlenmek) 36, 43, 46, 48,

51, 67, 69, 109, 140, 168, 173, 199, 219, 225, 240, 254, 262, 270, 292, 300, 342, 358, 360
Görev edinmek (Bkz. Üstlenmek) 175
Görev üstlenmek (Bkz. Üstlenmek) 161
Görev yapmak (Bkz. Yapmak) 176
Görevde bulunmak (Bkz. Bulunmak) 312
Görevlendirilmek 36
Görevli (Bkz. Din görevlisi, Güvenlik görevlisi, Reklam görevlisi) 54, 61, 96, 98, 340, 346, 347, 348
Görgü (Bkz. Görgülü olmak) 154, 223
Görgülü olmak (Bkz. Görgü, Olmak) 226
Görkem (Bkz. Göz alıcılık) 27, 100
Görkemlilik (Bkz. Görkem) 27, 78, 109, 325, 360
Görmek (Bkz. Aşağı görmek, Çekince görmek, Düş görmek, Eğitim görmek, Kendini görmek, Öğrenim görmek, Sanrı görmek, Tedavi görmek, Uygun görmek) 9, 13, 16, 17, 20, 22, 23, 24, 25, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 41, 42, 47, 51, 55, 58, 60, 61, 62, 63, 67, 68, 69, 80, 81, 82, 84, 85, 89, 99, 103, 104, 105, 108, 109, 110, 113, 114, 127, 150, 154, 161, 229, 235, 244, 248, 249, 257, 260, 262, 271, 277, 279, 282, 284, 286, 288, 294, 296, 297, 308, 309, 310, 311, 314, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 327, 331, 333, 334, 335, 339, 342, 344, 347, 350, 353, 355, 357, 365, 367, 371, 373
Görmemek (Bkz. Gerek görmemek, Gözü başka şey görmemek, İlgi görmemek, Uygun görülmemek, Zarar görmemek) 47, 62, 67, 96, 101, 127, 140, 292
Görmezlikten gelmek (Bkz. Gelmek, Göz yummak) 105, 109
Görsel sanat okulu (Bkz. Okul) 35
Görülmek (Bkz. Aşağı görülmek, Hoş görülmek) 12, 16, 18, 21, 25, 42, 49, 51, 54, 75, 76, 80, 127, 149, 157
Görünmek (Bkz. Garip görünmek, İyi görünmek, Küçük görünmek, Masum görünmek) 11, 15, 16, 20, 32, 42, 55, 57, 60, 65, 126, 131, 133, 235, 236, 300, 324
Görünmemek 103, 105, 126, 127, 139
Görünmez 323
Görünmez ruh (Bkz. Ruh) 311
Görüntü (Bkz. Görüntülemek) 27, 42, 49, 107, 142, 359, 390
Görüntülemek (Bkz. Görüntü) 128
Görünüm (Bkz. Görünüş) 105, 155, 257, 259, 260, 323
Görünüş (Bkz. Dış görünüş, Görünüm) 60, 86, 89, 232, 262, 325
Görünüşü kurtarmak (Bkz. Kurtarmak) 78
Görür görmezlik 33
Görüş (Bkz. Dar görüşlülük, Dar kafalılık, Geniş görüşlülük, Kanı, Sanat görüşü, Sapık görüş) 11, 15, 20, 43, 50, 54, 55, 57, 71, 73, 77, 79, 103, 173, 194, 218, 372, 388, 390, 391, 393
Görüş bildirmek (Bkz. Bildirmek) 331
Görüş ileri sürmek (Bkz. Sürmek) 11
Görüşme (Bkz. Görüşmek) 9, 27, 30, 65, 82, 322
Görüşmek (Bkz. Görüşme) 30, 36, 62, 84, 275, 279, 330, 355, 360
Gösterememek 80
Gösteri (Bkz. Gösterim) 15, 38, 66, 334, 368
Gösteri yeri (Bkz. Yer) 267
Gösterilmek (Bkz. İlgi gösterilmek, Parmakla gösterilmek, Saygı gösterilmek) 250
Gösterim (Bkz. Gösteri) 35
Gösterişli 13, 320, 327, 354
Gösterişlilik 69, 145
Göstermek (Bkz. Çaba göstermek, Gelişme göstermek, İlgi göstermek, Örnek göstermek, Özen göstermek, Tepki göstermek, Uyum göstermek, Yakınlık göstermek, Yol göstermek) 15, 20, 27, 29, 48, 52, 65, 74, 81, 89, 91, 130, 141, 200, 211, 218, 232, 245, 247, 249, 253, 262, 264, 299, 318, 323, 329, 346, 348, 357, 360, 365, 370
Götürememek (Bkz. İleri götürememek) 36, 334
Götürmek (Bkz. İleri götürmek) 24, 29, 43, 60, 89, 95, 107, 237
Götürülmek 65, 99, 336, 352
Göz (Bkz. Yorgun göz) 27, 33, 40, 58, 205, 227, 233, 251, 285, 291, 296, 302, 308, 309, 310, 314, 318, 320, 321, 364
Göz alıcılık (Bkz. Görkem) 97
Göz ameliyatı (Bkz. Ameliyat) 16
Göz dikmek (Bkz. Dikmek) 173
Göz hastalığı (Bkz. Hastalık) 22
Göz hekimi (Bkz. Hekim) 16
Göz kamaştırmak (Bkz. Kamaştırmak) 31
Göz kapağı 90

Göz önünden gitmek (Bkz. Gitmek) 307
Göz önünden gitmemek (Bkz. Gitmemek) 101
Göz yummak (Bkz. Görmezlikten gelmek) 89, 102
Gözden geçirilmek (Bkz. Yeniden gözden geçirmek) 392
Göze alamamak 127
Göze almak (Bkz. Almak) 245
Göze çarpmak 306
Göze girebilmek (Bkz. Girebilmek) 79
Gözetlemek 313, 314
Gözetleyen 312
Gözetleyici 300
Gözlem 234, 300, 331, 346
Gözlemci 131
Gözü başka şey görmemek (Bkz. Görmemek) 16, 62
Gözü dalmak (Bkz. Dalmak) 101
Gözü doymazlık 137
Gözü dönmek (Bkz. Dönmek) 96
Gözyaşı (Bkz. Gözyaşı dökmek) 42, 111, 293, 298, 318, 320
Gözyaşı dökmek (Bkz. Ağlamak, Dökmek, Gözyaşı, Hüngür hüngür ağlamak) 309, 313
Grafik 2
Grev 368
Gri (Bkz. Renk) 42, 347
Grup 37
Gurur (Bkz. Gurur duymak, Kendini beğenmişlik) 90, 249
Gurur duymak (Bkz. Duymak, Gurur) 286
Gücünü yitirmek (Bkz. Yitirmek) 217
Güç (Bkz. Devrimci güç, Dinamik güç, Düş gücü, Ekonomik güç, Estetik güç, Kaba güç, Nükte gücü, Siyasal güç, Yaratma gücü, Zor) 11, 12, 18, 28, 29, 36, 81, 98, 109, 113, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 152, 154, 167, 173, 183, 204, 217, 223, 238, 240, 253, 262, 325, 326, 331, 336, 337, 339, 340, 342, 346, 352, 355, 397
Güç duruma düşmek (Bkz. Düşmek) 39
Güç durumda kalmak (Bkz. Kalmak) 43
Güç kazanmak (Bkz. Güçlenmek, Kazanmak) 56
Güç kullanmak (Bkz. Kullanmak) 172
Güç olmak (Bkz. Olmak) 98
Güçlenmek (Bkz. Güç kazanmak) 54, 113, 364
Güçleştirmek 98
Güçlü 9, 11, 82, 86, 97, 113, 139, 195, 286, 322, 335
Güçlük (Bkz. Güçlük çekmek) 351
Güçlük çekmek (Bkz. Çekmek, Güçlük) 16, 219
Güçlülük 179
Güçsüz (Bkz. Güçsüzlük) 195
Güçsüzlük (Bkz. Güçsüz) 81, 102, 151, 179, 181, 217, 286, 346
Güdü (Bkz. Dürtü) 285, 350
Gül (Bkz. Çiçek) 28, 30, 134, 204, 205, 258, 315, 320, 344, 347, 378, 384
Gül yaprağı (Bkz. Gül, Yaprak) 276
Güldürmek (Bkz. Gülmek) 12, 72, 73, 297
Güldürü (Bkz. Komedi) 110, 127, 161
Güldürücü 108
Gülmece 28
Gülmece dergisi (Bkz. Dergi) 28
Gülmek (Bkz. Alay, Alaya almak, Güldürü, Güldürmek, Gülmekten katılmak, Gülümsemek, Gülümsetmek, Gülünç, Gülünç duruma düşmek, Gülünç duruma düşürmek, Gülünç olmak, Kahkaha, Komedi, Komik, Nükte, Palyaço, Yermek) 13, 21, 69, 72, 74, 99, 126, 145, 186, 263, 297, 320
Gülmekten katılmak (Bkz. Gülmek, Katılmak) 21
Gülmekten kırılmak (Bkz. Gülmek, Kırılmak) 73
Gülmekten kırıp geçirmek (Bkz. Gülmek, Güldürmek) 85
Gülümsemek (Bkz. Gülmek) 3, 216
Gülümsetmek (Bkz. Güldürmek) 90
Gülünç 82, 110, 127, 281, 292
Gülünç duruma düşmek (Bkz. Düşmek) 34
Gülünç duruma düşürmek (Bkz. Düşürmek) 34, 74, 75
Gülünç olmak (Bkz. Olmak) 263
Gümrük 34
Gümüş 42, 294, 335, 339, 347, 349
Gümüş tepsi 32
Gün (Bkz. Doğum günü, İşçi günü, Utanç günü, Yaş günü) 13, 15, 16, 17, 20, 21, 22, 26, 30, 31, 33, 34, 35, 37, 38, 40, 42, 43, 46, 47, 49, 50, 51, 53, 54, 58, 60, 61, 63, 64, 67, 69, 72, 74, 75, 76, 77, 79, 81, 82, 83, 84, 89, 95, 97, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 110, 111, 112, 114, 135, 136,137, 143, 146, 185, 198, 238, 240, 250, 251, 258, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 318, 319, 320, 366, 367, 368, 372, 374, 398, 402
Gün ağarması (Bkz. Alacakaranlık) 128, 313

Gün ışığı (Bkz. Güneş ışığı, Işık) 25, 310
Günah (Bkz. Yedi büyük günah, Yedi ölümcül günah) 33, 39, 54, 59, 63, 68, 79, 81, 92, 142, 145, 160, 162, 172, 173, 174, 182, 184, 185, 186, 194, 198, 200, 203, 207, 217, 254, 288, 295, 296, 299, 311, 320, 321, 341, 344, 356, 387
Günah işlemek (Bkz. Günahkârlık, İşlemek) 71, 141, 185
Günaha çağrı (Bkz. Çağrı) 81, 183, 186
Günaha girmek (Bkz. Girmek) 103, 297
Günahkârlık (Bkz. Günah işlemek, Günahlılık) 219, 272
Günahlı 180, 321, 352
Günahlılık (Bkz. Günahkârlık) 41
Günbatımı (Bkz. Alacakaranlık) 28, 334
Güncel 392
Güncellik 52
Gündeme gelmek (Bkz. Gelmek) 80
Gündüz (Bkz. Gece) 181, 311
Güneş batması 257
Güneş ışığı (Bkz. Gün ışığı, Işık) 31
Güneş ışını (Bkz. Işın) 293
Güneşsiz 151
Güneşsizlik 31
Güney (Bkz. Yön) 34, 373
Günlük 42, 61, 64, 118, 233, 237, 238, 239, 394
Gürlemek 166
Gürültü 333
Gürültü çıkarmak (Bkz. Çıkarmak) 11
Güven (Bkz. Güvenmek) 267
Güven duymak (Bkz. Duymak, Güvenmek) 67, 193
Güven sarsmak (Bkz. Güvenmemek) 281
Güven verememek (Bkz. Güvenmemek) 80
Güvence 12, 88, 232, 287
Güvence vermek (Bkz. Vermek) 87
Güvenilir (Bkz. Güvenilir olmak) 10, 358
Güvenilir olmak (Bkz. Güvenilir, Olmak) 10
Güvenlik 325
Güvenlik görevlisi (Bkz. Görevli) 87
Güvenmek (Bkz. Güven, Güven duymak) 94, 95, 153, 191, 210, 284, 358
Güvenmemek (Bkz. Güven sarsmak, Güven vermemek, Güvensizlik) 300
Güvensizlik (Bkz. Güvenmemek) 10, 92, 93
Güzel (Bkz. Çirkin) 12, 14, 15, 23, 26, 27, 29, 35, 36, 40, 42, 44, 45, 49, 50, 59, 60, 61, 65, 67, 68, 74, 75, 78, 79, 88, 89, 104, 105, 114, 119, 130, 132, 137, 139, 140, 142, 145, 146, 147, 149, 152, 162, 169, 173, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 282, 285, 293, 295, 297, 300, 323, 325, 332, 336, 338, 341, 343, 347, 350, 352, 356, 366, 398
Güzel kılmak (Bkz. Kılmak) 280
Güzelleştirilebilmek 35
Güzelleştirilmek 35
Güzellik (Bkz. Çirkinlik, Estetik) 5, 23, 24, 27, 34, 35, 37, 43, 44, 45, 46, 49, 63, 68, 81, 82, 84, 98, 99, 104, 110, 127, 135, 141, 164, 191, 193, 205, 223, 226, 228, 229, 244, 246, 247, 249, 260, 262, 271, 272, 273, 293, 303, 310, 327, 332, 333, 338, 345, 360

Haber (Bkz. Ölüm haberi, Polis haberi) 28, 37, 75, 97, 98, 100, 105, 107, 239, 338
Haber almak (Bkz. Almak) 97, 98, 100, 107
Haber vermek (Bkz. Vermek) 97, 110
Haberci 14
Hafiflik (Bkz. Ağır) 20
Hafta 38, 39, 45, 64, 146, 209, 309
Hak (Bkz. Adalet, İnsan hakları, Kadın hakkı, Kadına oy hakkı, Özgürlük, Telif hakkı, Uygarlık, Yargı, Yasa, Yayın hakkı) 10, 136, 208
Hak bilirlik 320
Hak etmek 47, 251
Hakaret 89
Hakaret davası (Bkz. Dava) 83, 86
Hakaret edilmek 102
Hakaret etmek 284
Hakarete uğramak (Bkz. Uğramak) 89
Hakkı kalmamak (Bkz. Kalmamak) 134
Haklı çıkarmak (Bkz. Çıkarmak) 240
Haklı çıkmak (Bkz. Çıkmak) 113
Haklı kılmak (Bkz. Kılmak) 326
Haklı olmak (Bkz. Adil, Olmak) 102
Haksız olmak (Bkz. Olmak) 102
Haksızlık 36, 237, 326, 336
Haksızlık etmemek 204
Halat 292
Halef 401
Halı 30, 296
Halk (Bkz. İnsan, Saray halkı, Toplum, Ulus, Uygarlık, Ülke, Yurttaş) 17, 19, 47, 53, 151, 154, 160, 163, 164, 167, 228, 229, 249, 347
Halk geleneği (Bkz. Gelenek) 47
Halk öyküsü (Bkz. Öykü) 26, 46

Halk yığını 174
Halka açıklık (Bkz. Açıklık) 43
Hançer 181
Hantal 298
Hapis (Bkz. Tutuklu) 99, 337, 372
Hapis cezası (Bkz. Hapis, Yaşam boyu hapis cezası, Yargı) 71, 88, 95, 270
Hapis yatmak (Bkz. Yargı, Yatmak) 38
Hapishane (Bkz. Yargı) 355, 359
Hapsedilmek (Bkz. Yargı, Zindana kapatılmak) 289
Hapsetmek 355
Har vurup harman savurmak (Bkz. Savurmak) 106
Haraç mezat 87
Harcama 80
Harcama yapmak (Bkz. Yapmak) 107
Harcanmak 220
Harcanmamak 134
Hareket (Bkz. Devinim, Eylem) 58, 253, 295, 341, 343, 392
Harekete geçirmek (Bkz. Geçirmek) 298
Harf (Bkz. Dil) 262, 335, 341
Hasat 289, 295
Hasret (Bkz. Özlem) 14
Hasta (Bkz. Cüzamlı, Ruh hastası, Yatalak) 26, 109
Hasta bakmak (Bkz. Bakmak) 93
Hasta etmek 206
Hasta yatmak (Bkz. Yatmak) 11
Hastalanmak (Hastalığa tutulmak) 59, 110, 374
Hastalığa tutulmak (Bkz. Hastalanmak, Tutulmak) 92, 93, 98, 106, 109, 361
Hastalık (Bkz. Ağır hastalık, Alkolizm, Ameliyat, Cüzam, Çocuk hastalığı, Frengi, Göz hastalığı, Hastalanmak, Katarakt, Kızamık, Menenjit, Ölümcül hastalık, Patoloji, Psikopatoloji, Sarılık hastalığı, Verem) 22, 43, 54, 55, 59, 92, 93, 98, 103, 109, 110, 151, 161, 166, 170, 240, 288, 290, 361, 365, 372, 374
Hastane 374
Hatırlama (Bkz. Anımsama) 224
Hava 133, 309, 310, 314, 322, 331
Hava almak (Bkz. Almak) 311
Hava durumu (Bkz. Durum) 234
Havai fişek 384, 391
Havari 401
Havaya fırlatmak (Bkz. Fırlatmak) 27
Hayalet (Bkz. Aile hortlağı, Hortlak) 362, 384, 399
Hayat (Bkz. Yaşam) 385
Haykırış (Bkz. Çığlık) 100, 307
Haykırmak 104
Haylazlık 285
Hayran 18, 29, 190, 191, 193, 196, 205, 375
Hayran kalmak (Bkz. Hayranlık duymak, Kalmak) 165
Hayran olamamak 148
Hayranlık 34, 63, 68, 276, 345
Hayranlık duymak (Bkz. Duymak, Hayran kalmak) 15, 16, 19, 29, 30, 31, 58, 209, 222, 245, 257, 275, 286
Hayranlık duyulmak (Bkz. Büyülemek, Duyulmak) 52, 161
Hayranlık kazanmak (Bkz. Büyülemek, Kazanmak) 24
Hayranlık uyandırmak (Bkz. Uyandırmak) 165
Hayvan (Bkz. Aslan, Ateşböceği, Bülbül, Engerek yılanı, Kaplan, Keçi, Kedi, Kelebek, Koyun, Köpek, Kuş, Memeli, Tavşan, Tilki, Yılan, Zürafa) 40, 60, 88, 331
Haz almak (Bkz. Almak, Zevk almak) 63
Hazcı 172
Hazır olmak (Bkz. Olmak) 99, 200
Hazırlamak (Bkz. Yayına hazırlamak) 13, 18, 79, 367
Hazırlanmak 306
Hazine 149
Hedef almak (Bkz. Almak) 261
Hekim (Bkz. Cerrah, Dişçi, Doktor, Göz hekimi) 10, 22, 55, 98, 288
Hendek 320
Herkes (Bkz. İnsan) 10, 17, 23, 26, 29, 43, 48, 55, 63, 64, 70, 71, 75, 84, 85, 86, 89, 91, 92, 93, 99, 110, 114, 138, 140, 142, 145, 163, 164, 167, 168, 169, 176, 184, 185, 191, 197, 204, 211, 217, 224, 225, 232, 233, 235, 259, 263, 266, 267, 275, 290, 301, 307, 318, 333, 334, 339, 340, 341, 342, 359, 360
Hesap 232
Heykel (Bkz. Sanat) 112, 239, 245, 321, 375
Heykelci (Bkz. Sanatçı) 31, 111, 112, 239, 253, 295, 321
Heykelcilik 25, 142
Hıristiyan (Bkz. Din) 176, 398
Hıristiyanlaştırmak (Bkz. Din) 181
Hıristiyanlık (Bkz. Din) 177, 408
Hıristiyanlık ilkesi (Bkz. Din, İlke) 52
Hırsız (Bkz. Hırsızlık) 295, 296, 402
Hırsızlık (Bkz. Hırsız) 143
Hıyanet 233
Hız (Bkz. Dörtnal, Hızlı, Hızlılık) 10, 95, 334
Hız kazanmak (Bkz. Kazanmak) 10

Hızlanmamak 55
Hızlı (Bkz. Hız) 139
Hızlılık (Bkz. Hız) 97
Hiçe saymak (Bkz. Saymak) 11, 20, 98
Hikâye (Bkz. Öykü) 384, 385
Hindistancevizi (Bkz. Ağaç, Bitki) 37
Hizmet 224
Hizmet edebilmek (Bkz. Hizmet etmek) 93
Hizmet etmek (Bkz. Hizmet edebilmek) 61
Hizmet vermek (Bkz. Vermek) 53
Hizmetçi 98
Hizmete girmek (Bkz. Girmek) 166
Hizmetli 67
Homoseksüellik (Bkz. Eşcinsellik) 97, 407
Hortlak (Bkz. Aile hortlağı) 46, 154, 155, 176, 183, 196, 353, 368, 379, 386
Hoş görülmek (Bkz. Görülmek) 244
Hoş karşılamak (Bkz. Hoşgörü) 165
Hoş karşılamamak (Bkz. Hoşgörüsüzlük) 11
Hoş olmamak (Bkz. Olmamak) 16
Hoşa gitmek (Bkz. Beğenilmek, Hoşlanmak) 63, 99, 258
Hoşa gitmemek (Bkz. Gitmemek, Hoşnutsuzluk) 63
Hoşgörü (Bkz. Hoş karşılamak, Hoşgörülü) 96, 241
Hoşgörülü (Bkz. Hoşgörü) 137
Hoşgörüsüz (Bkz. Bağnaz) 96
Hoşgörüsüzlük (Bkz. Bağnazlık, Dar görüşlülük, Dar kafalılık) 87
Hoşlanmak (Bkz. Beğenmek, Hoşa gitmek) 28, 44, 191, 194, 203, 232, 234, 235, 272, 279, 281, 335, 350
Hoşlanmamak 13, 172, 328, 331, 336
Hoşluk 25, 38, 49, 66, 73, 74, 79, 80, 88, 89, 132, 141, 147, 148, 150, 321, 327, 337, 339, 341, 350, 351, 352, 354, 359
Hoşnutsuzluk (Bkz. Hoşa gitmemek) 164
Hukuk adamı (Bkz. Adam) 85
Hukuk danışmanı 297
Hukukçu 10, 44, 55, 83, 98, 281, 367
Huysuz 43
Huzur (Bkz. Dinginlik) 168
Huzursuz 83, 357
Hücre (Bkz. Koğuş) 59, 174, 285, 289, 306, 314, 360, 373
Hükümdar (Bkz. Çar, Kral, İmparator) 161
Hükümdarlık (Bkz. İmparatorluk) 12
Hükümet (Bkz. Başbakan, Başbakanlık) 20, 56, 161, 167
Hükümlü 308, 328
Hüngür hüngür ağlamak (Bkz. Ağlamak, Gözyaşı dökmek) 46
Hüzün (Bkz. Keder, Mutsuzluk) 247, 356

Ilımlılık 130, 358
Irk 41, 294
Irmak (Bkz. Doğa) 58, 137, 318
Isıtmak 266
Islaklık 128
Islanmak 33
Işık (Bkz. Gün ışığı, Güneş ışığı, Pırıltı) 31, 37, 251, 289
Işık tutmak (Bkz. Tutmak) 308
Işın (Bkz. Güneş ışını) 261

İcat (Bkz. Buluş) 358
İç 308
İç açıcılık 49
İç çamaşırı (Bkz. Giysi) 211
İç dünya (Bkz. Dünya) 92
İç karartıcı (Bkz. Karartıcı) 137, 142, 293
İç sızlatmamak 73
İçeri alınmamak (Bkz. Alınmamak) 83
İçeri atılmak (Bkz. Hapsedilmek) 99
İçeri attırmak (Bkz. Hapsetmek) 86
İçeri girmek (Bkz. Girmek) 96
İçerik 59, 388
İçerlemek 18
İçermek (Bkz. Kapsamak) 11, 26, 43, 45, 60, 340
İçgüdü (Bkz. Tiyatro içgüdüsü) 186, 192
İçi doldurulmak 35
İçinde 126, 146, 148
İçinden gelmek (Bkz. Gelmek) 95
İçine işlemek (Bkz. İşlemek) 98, 133
İçine sindirmek (Bkz. Kabul edilivermek, Kabul edilmek, Kabul etmek) 134
İçirmek 327
İçki (Bkz. Absent, Bira, Likör, Şampanya, Şarap, Viski) 279, 357
İçki düşkünlüğü (Bkz. Sarhoşluk) 108
İçki düşmanlığı (Bkz. Düşman) 108
İçki içmek (Bkz. İçmek) 13
İçki içmemek 13
İçki karşıtlığı (Bkz. Karşıtlık) 13
İçkicilik (Bkz. Ayyaşlık) 355
İçmek (Bkz. Ant içmek, Sigara içmek) 38, 47, 110, 279, 309, 330, 343, 357, 361
İçten 334, 348
İçten olmak (Bkz. Olmak) 170, 232
İçtenlik 132, 138, 170, 258, 259, 288, 309, 314, 407

İçtensizlik 237
İçyüzü 86
İdam (Bkz. Adam asmak, Asılmak, Darağacı, Giyotin, Yargı) 38, 172, 335, 356
İdam cezası (Bkz. Ceza, Yargı) 100, 307, 367
İdam edilmek (Bkz. Asılmak, Yargı) 39, 307
İdam mahkûmu (Bkz. Yargı) 100, 373
İdamlık (Bkz. Yargı) 101
İdamlık avlusu 311
İdeal (Bkz. Ülkü) 15, 24, 29, 34, 68, 69, 73, 79, 81, 91, 104, 114, 130, 131, 136, 138, 140, 145, 146, 148, 150, 152, 161, 162, 163, 164, 172, 177, 183, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 201, 205, 208, 209, 210, 211, 212, 216, 222, 223, 225, 226, 232, 233, 234, 235, 236, 240, 287, 302, 346, 349, 365, 371, 374, 377, 384
İdealist (Bkz. Ülkücülük) 19, 75
İdealizm (Bkz. Ülkücülük) 52, 407
İdman 112, 331
İflas etmek 30, 301, 372
İğne 185
İğne atılsa yere düşmemek (Bkz. Düşmemek) 95
İğrenç 88, 98, 138, 142, 151, 164, 217, 271, 287, 288, 292, 297, 360, 371
İğrenç olmak (Bkz. Olmak, Tiksindirici olmak) 258
İğrençlik (Bkz. Tiksinmek) 225
İğrenme duygusu (Bkz. Duygu) 273
İğrenmek 179
İhanet (Bkz. İhanet etmek) 356
İhanet etmek (Bkz. İhanet) 32, 163
İhtiras (Bkz. İhtiraslı) 146
İhtiraslı (Bkz. İhtiras) 147
İkilem 407
İkinci sınıf (Bkz. Sınıf) 50
İkinci sınıf sanatçı (Bkz. Sanatçı) 50
İkinci yarı 10
İkiyüzlü (Bkz. Riyakâr) 16, 150
İkiyüzlülük 11, 51, 69, 75, 88, 91, 94, 96, 151, 154, 179, 240
İkiz kardeş (Bkz. Kardeş) 18
İklim 156
İksir 309
İlahi söylemek (Bkz. Söylemek) 312
İleri 62
İleri gelen 341
İleri gelmek (Bkz. Gelmek, Önde gelmek) 66, 72, 92, 156, 191, 235
İleri gidebilmek (Bkz. İleri gitmek) 44
İleri gidememek (Bkz. Gidememek) 65
İleri gidilmek (Bkz. İleri gitmek) 83
İleri gitmek (Bkz. Almak yürümek, Gitmek, İleri gidebilmek, İleri gidilmek) 14, 36, 65, 113, 262
İleri gitmemek (Bkz. Gitmemek) 65
İleri götürememek (Bkz. Götürememek) 36
İleri götürmek (Bkz. Götürmek) 43
İleri sürmek (Bkz. Öne sürmek, Sürmek) 11, 18, 34, 47, 56, 57, 62, 68, 74, 88, 102, 280, 281, 284
İleri sürmemek (Bkz. Sürmemek) 71, 73
İleri sürülmek (Bkz. Ortaya atılmak) 47, 95
İlerleme (Bkz. Çağdaşlık, Değişim, Dönüşüm, Gelişim) 54, 129, 164, 165, 168, 183, 349
İlerlemek (Bkz. İleri gitmek, Sonuca doğru ilerlemek) 98, 139, 263
İlerletmek 37
İletim kanalı 296
İletişim (Bkz. Kamuoyu, Telefon, Telgraf, Yayım, Yayımlamak, Yayın) 10
İlgi (Bkz. Yakınlık) 13, 15, 22, 28, 36, 37, 65, 68, 77, 80, 83, 90, 194, 318, 350, 351, 357, 358, 367, 373
İlgi çekebilmek (Bkz. İlgi çekmek) 341
İlgi çekmek (Bkz. Çekmek, İlgi çekebilmek) 19, 29, 32, 43, 96, 270, 307
İlgi çekmemek 271
İlgi duyma 225
İlgi duymak (Bkz. Duymak) 16, 28, 44, 233, 246, 249
İlgi duymamak (Bkz. Duymamak) 294
İlgi duyulmak (Bkz. Duyulmak) 97, 110
İlgi görmemek (Bkz. Görmemek) 89
İlgi gösterememek (Bkz. İlgi göstermemek) 11
İlgi gösterilmek (Bkz. Gösterilmek) 28, 36, 77
İlgi göstermek (Bkz. Göstermek, Yakınlık göstermek) 12, 20, 68, 86, 246, 249
İlgi göstermemek (Bkz. İlgi gösterememek) 62
İlgi uyandırmak (Bkz. Uyandırmak) 36
İlgi yaratmak (Bkz. Yaratmak) 66
İlgi yitirmek (Bkz. Yitirmek) 311
İlgilendirmek 155, 273
İlgilendirmemek 249, 276
İlgilenememek 93
İlgilenme (Bkz. İlgilenmek) 28
İlgilenmek (Bkz. İlgilenme, Yakından izlemek) 28, 48, 78, 143, 294, 342
İlgili 16, 29, 37, 70, 81, 86, 87, 92, 96, 101, 102, 109, 112, 113, 114, 375

İlginç 11, 12, 13, 18, 32, 45, 71, 77, 86, 92, 103, 111, 139, 318, 355, 370
İlginç gelmemek (Bkz. Gelmemek) 43
İlginç kılmak (Bkz. Kılmak) 22, 201, 216
İlginçlik 11
İlgisi olmamak (Bkz. Olmamak) 78
İlgisizlik 229, 351
İlgiyle izlemek (Bkz. İzlemek) 37
İlgiyle karşılanmak (Bkz. Karşılanmak) 28, 255, 366
İlişki (Bkz. Aşk ilişkisi, Bağlantı, Evlilik dışı ilişki, Sınıfsal ilişki) 11, 13, 16, 18, 23, 34, 38, 47, 56, 62, 63, 67, 69, 77, 80, 81, 83, 85, 86, 88, 94, 96, 97, 103, 105, 106, 200, 228, 232, 237, 238, 270, 279, 280, 283, 287, 364, 371, 372, 375, 388
İlişki kesmek (Bkz. Kesmek) 92
İlişki kurmak (Bkz. Bağlantı kurmak, Kurmak, Yakınlık kurmak) 99, 281
İlişkide bulunmak (Bkz. Bulunmak) 22, 96, 281
İlişkisi kesilmek (Bkz. Kesilmek) 48
İlişkiye girmek (Bkz. Girmek) 76, 270
İlk 132, 151, 155
İlk çocuk (Bkz. Çocuk) 45
İlke (Bkz. Hıristiyanlık ilkesi, İlkesiz) 10, 11, 73, 74, 94, 129, 172, 184, 240
İlkel 160
İlkesiz (Bkz. İlke) 69
İllet (Bkz. Sayrılı) 310
İlmik 310
İmge 27, 42, 133, 295, 332, 399, 408
İmkânsız 139
İmparator (Bkz. Hükümdar) 64, 90, 161
İmparatorluk (Bkz. Hükümdarlık) 9, 72, 98, 154
İmparatorluk kurmak (Bkz. Kurmak) 11, 98
İmza 100, 306
İmza atabilmek (Bkz. Atabilmek) 51
İmza atmak (Bkz. Atmak) 51
İmza toplamak (Bkz. Toplamak) 99
İmza vermek (Bkz. Vermek) 36, 99
İmzalamak 77, 367
İmzasını taşımak (Bkz. Taşımak) 112
İmzasız 45
İmzaya açmak (Bkz. Açmak) 18
İn 309
İnanç (Bkz. Basmakalıp inanç, Din, Karşıt inanç) 11, 12, 14, 16, 17, 24, 28, 40, 41, 48, 52, 55, 57, 70, 77, 80, 91, 94, 103, 170, 174, 175, 291, 295, 325, 352, 353, 355
İnanç duymak (Bkz. Din, Duymak) 15
İnançlı 165
İnançsız 38, 172
İnandırabilmek 81
İnandıramamak 355
İnandırılmak 177
İnandırmak 29, 66, 205, 344
İnanılamamak 38
İnanılmak 96
İnanılmamak 73, 74
İnanılmaz 350
İnanılmazlık 172
İnanmak 17, 21, 23, 24, 28, 48, 60, 64, 67, 83, 90, 94, 101, 113, 162, 165, 169, 174, 175, 196, 200, 204, 220, 238, 248, 294, 307, 322, 325, 339, 340, 351, 355, 360
İnanmamak 38, 59, 80, 172, 327, 351
İnce 43, 54, 73, 74, 95, 276, 287, 290, 333, 350, 408
İnceleme (Bkz. Araştırma) 24, 59, 60, 72, 112, 115, 270, 365, 389, 390, 397
İncelemek (Bkz. Araştırmak) 31, 34, 172, 191, 333
İncelememek 83
İncelik (Bkz. Kibarlık) 74, 75, 98, 155, 287, 298, 300
İnci 60, 196, 320
İncir (Bkz. Ağaç, Meyve) 320
İncitilmek 89
İncitmek 247, 260
İndirgenmek 167
İndirmek (Bkz. Cebe indirmek) 250, 307
İnmek 30, 314, 320
İnsafsız 78
İnsafsızlık 292
İnsan (Bkz. Adam, Erkek, Erkek çocuk, Genç kız, Halk, Herkes, İnsan hakları, İnsanlık, İnsanoğlu, Kadın, Karı, Kır insanı, Kız, Kişi, Koca, Toplum, Uygar insan) 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 20, 21, 22, 25, 28, 29, 32, 35, 38, 40, 41, 43, 47, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 58, 60, 63, 65, 68, 69, 71, 73, 74, 75, 82, 84, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 96, 98, 100, 103, 104, 105, 107, 109, 110, 113, 114, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 151, 152, 153, 154, 155, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 169, 171, 173, 180, 182, 185, 196, 202, 203, 204, 206, 209, 210, 216, 217, 218, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 229, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 244, 245, 246, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 259, 272, 273, 274, 276, 281, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 299, 302, 306, 307, 312, 318, 319, 320, 321, 322,

323, 325, 326, 327, 328, 329, 331, 333, 334, 335, 336, 337, 339, 341, 344, 345, 346, 347, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 369, 371, 380, 389, 402, 404, 408
İnsan deneyi (Bkz. Deney) 55
İnsan doğası (Bkz. Doğa) 54, 128, 165
İnsan hakları (Bkz. Hak) 85
İnsan ilişkisi (Bkz. İlişki) 64, 103, 294
İnsan ruhu (Bkz. Ruh) 16, 20, 35, 41, 43, 52, 53, 54, 56, 62, 66, 131, 134, 136, 143, 146, 147, 148, 149, 154, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 171, 174, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 184
İnsan soyu (Bkz. Soy) 173
İnsan topluluğu 96
İnsanca 20, 98
İnsancıl (Bkz. İnsancıl yapmak) 12, 55, 356
İnsancıl yapmak (Bkz. İnsancıl, Yapmak) 167
İnsancıllaştırma 222
İnsancıllaştırmak 181
İnsancıllık 12, 292
İnsanlık (Bkz. İnsan) 19, 20, 41, 126, 168, 174, 196, 224, 294
İnsanlık bilinci (Bkz. Bilinç) 56
İnsanlık dışı 20, 56, 160, 373
İnsanlık duygusu (Bkz. Duygu) 184
İnsanoğlu (Bkz. İnsan) 20, 35, 40, 53, 54, 55, 56, 72, 90, 92, 109, 112, 127, 136, 167, 173, 174, 176, 185, 207, 222, 224, 225, 244, 273, 278, 292, 295, 315, 325, 331, 355, 356, 359, 361
İntihar (Bkz. İntihar etmek) 5, 82, 114, 119, 121, 354, 398
İntihar etmek (Bkz. İntihar) 48, 80, 83, 84
İp geçirilmek 310
İplik 398
İpotek altına almak (Bkz. Almak) 216
İstasyon (Bkz. Tren istasyonu) 23, 42, 104
İstek (Bkz. Dilek, Talep) 19, 25, 28, 30, 38, 44, 59, 60, 63, 69, 79, 82, 83, 103, 110, 111, 155, 171, 172, 224, 238, 244, 248, 287, 290, 321, 348, 369
İsteklilik 37
İstemek (Bkz. Can atmak, Dilemek, Geri istemek, İsteyebilmek, Yardım istemek) 11, 14, 17, 19, 20, 22, 26, 30, 31, 32, 33, 35, 39, 41, 43, 44, 45, 50, 52, 56, 58, 61, 62, 65, 66, 69, 72, 74, 75, 77, 79, 80, 84, 85, 89, 90, 91, 93, 94, 95, 97, 98, 99, 105, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 129, 130, 134, 140, 147, 149, 152, 191, 212, 232, 234, 275, 293, 298, 318, 320, 322, 323, 324, 326, 328, 331, 333, 335, 336, 337, 342, 343, 347, 351, 353, 354, 355, 367, 369, 370, 371
İstememek 25, 33, 48, 62, 69, 78, 79, 82, 84, 90, 91, 99, 105, 114, 147, 288, 323, 327, 242
İstençli 73
İstenilmek (Bkz. İstenmek) 85, 87
İstenmek (Bkz. İstenilmek) 42, 71
İstenmemek 22, 290
İsteyebilmek (Bkz. İstemek) 146
İstifini bozmamak 85
İsyancı 293
İş (Bkz. Uğraş) 32, 53, 63, 99, 133, 141, 146, 147, 148, 149, 153, 181, 225, 239, 292, 298, 319, 326, 339, 341, 368
İş adamı (Bkz. Adam) 19, 29, 155
İş bulmak (Bkz. Bulmak) 45, 81
İş işten geçmek (Bkz. Geçmek) 87, 135
İş sözleşmesi (Bkz. Anlaşma) 212
İş yapmak (Bkz. Kolları sıvamak, Yapmak) 147
İş yaptırmak (Bkz. Yaptırmak) 149
İşaret etmek (Bkz. Parmak basmak, Parmak basılmak) 95
İşçi (Bkz. Dok işçisi) 10, 11, 128, 367
İşçi günü (Bkz. Gün) 367
İşçi sınıfı (Bkz. Proletarya, Sınıf) 10, 11, 12, 55
İşe yaramak (Bkz. Yararlı olmak) 240
İşe yaramamak (Bkz. Yararsız) 171
İşine gelmek (Bkz. Gelmek) 136
İşkence 37, 240, 356
İşlemek (Bkz. Günah işlemek, İçine işlemek, Suç işlemek) 57, 254, 310, 356
İşlenmek 296
İşletilmek 298
İşletmek (Bkz. Ev işletmek) 95, 283
İşlev (Bkz. Görev) 14, 369, 408
İşsiz (Bkz. İşsiz kalmak) 145, 203
İşsiz kalmak (Bkz. İşsiz, Kalmak) 278
İştah (Bkz. Yemek) 204, 285
İşten çıkarılmak (Bkz. Çıkarılmak) 373
İtalik harf 341
İtfaiyeci 333
İthaf etmek 358, 369
İtici (Bkz. İticilik) 297
İtici duygu (Bkz. Duygu) 262
İticilik (Bkz. İtici) 179
İtilmek 80
İtiraf (Bkz. İtiraf etmek) 395
İtiraf etmek (Bkz. İtiraf) 174
İtmek 80, 142, 160

İyi (Bkz. Kötü) 11, 12, 13, 15, 20, 22, 23, 25, 28, 44, 51, 65, 68, 71, 75, 82, 91, 96, 97, 99, 104, 107, 108, 131, 132, 134, 138, 141, 142, 143, 145, 150, 153, 154, 180, 219, 220, 223, 224, 227, 287, 330, 337
İyi geçinmek 156
İyi gitmemek (Bkz. Gitmemek) 79
İyi görünmek (Bkz. Görünmek) 104
İyi kılmak (Bkz. Kılmak) 326
İyi niyet (Bkz. Niyet) 299
İyi niyetli (Bkz. Niyet) 16
İyi niyetlilik (Bkz. Niyet) 171
İyi olmak (Bkz. Olmak) 182
İyi yürekli (Bkz. İyi yüreklilik) 69, 145
İyi yüreklilik (Bkz. İyi yürekli, İyilik) 164, 218, 289
İyileştirememek 129, 161
İyileştirmek (Bkz. Sağaltmak, Tedavi etmek) 109, 320
İyilik (Bkz. İyi yüreklilik, Kötülük) 61, 81, 182, 236, 272, 286, 288, 292, 295, 340
İyilik yapmak (Bkz. Yapmak) 61, 285
İyiliksever (Bkz. Yardımsever) 46
İyilikseverlik (Bkz. Yardımseverlik) 173
İyimserlik 232
İz (Bkz. Ayak izi, Kireç izi) 319, 388
İz sürmek (Bkz. Sürmek) 265
İzin almak (Bkz. Almak) 2
İzin verememek (Bkz. İzin verilmemek) 90
İzin verilmek (Bkz. Verilmek) 32
İzin verilmemek (Bkz. İzin verememek, Verilmemek) 101, 102, 284
İzin vermek (Bkz. Vermek) 95, 177, 218, 365
İzin vermemek (Bkz. Vermemek) 274
İzlemek (Bkz. Açtığı yoldan yürümek, İlgiyle izlemek, Oyun izlemek) 13, 20, 31, 37, 40, 58, 61, 83, 93, 109, 248, 253, 266, 310, 348, 361
İzlenim (Bkz. İzlenim vermek) 18, 42, 43, 64, 69, 85, 101, 107, 155, 225, 244, 274, 284, 289, 335, 336, 348, 381, 400, 404
İzlenim vermek (Bkz. İzlenim, Vermek) 69, 107
İzlenimci 42, 51
İzlenimci imge (Bkz. İmge) 42
İzlenimci sanatçı (Bkz. Sanatçı) 42
İzlenmek 277
İzleyememek 290
İzleyen 248, 311
İzleyici (Bkz. Tiyatro) 15, 39, 59, 63, 66, 73, 77, 90, 129, 245, 250, 288, 297, 335, 341, 350, 351, 358, 359

Jest 341
Jüri 84, 86, 89, 95, 283, 371

Kaba 71, 82, 111, 127, 136, 273, 282, 346
Kaba akıl (Bkz. Akıl) 173
Kaba güç (Bkz. Güç) 173
Kabadayı 82
Kabalaşmak 329
Kabalık 63, 142, 164, 250, 276
Kabuk 133
Kabul edilivermek (Bkz. İçine sindirmek) 44
Kabul edilmek (Bkz. İçine sindirmek) 365, 374
Kabul etmek (Bkz. İçine sindirmek, Kabullenmek) 32, 34, 44, 69, 103, 177, 251, 348
Kabul etmemek 30, 44, 70
Kabullenmek (Bkz. Kabul etmek) 59
Kaçak 90
Kaçak yaşamı (Bkz. Yaşam) 283
Kaçamak 90
Kaçınılamamak 106
Kaçınılmak 77
Kaçınılmazlık 134, 142
Kaçınmak 11, 29, 39, 62, 131
Kaçıp gitmek (Bkz. Gitmek) 89
Kaçırmak 371
Kaçış 131
Kaçmak (Bkz. Dikkatten kaçmak, Elden kaçmak, Evden kaçmak, Kılpayı kaçmak) 55, 65, 68, 83, 84, 87, 88, 89, 90, 91, 96, 99, 100, 108, 112, 322, 347, 371
Kaçmamak 91, 98
Kadans 127, 347
Kadavra 43
Kadeh 108, 109, 361
Kadın (Bkz. Bayan, Fahişe, Genç kız, Kadın hakları, Kadın oyuncu, Kız) 11, 21, 22, 29, 30, 32, 40, 44, 45, 47, 59, 60, 67, 68, 69, 71, 73, 76, 78, 79, 85, 93, 94, 104, 117, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 137, 138, 140, 141, 142, 143, 145, 148, 150, 152, 153, 154, 155, 156, 163, 164, 170, 171, 174, 176, 177, 180, 183, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 216, 222, 223, 224, 225, 226, 228, 233, 235, 236, 237, 238, 259, 263, 308, 320, 321, 326, 327, 338, 339, 342, 345, 346, 358, 362, 370, 371, 377, 384, 387
Kadın giysisi (Bkz. Giysi) 44
Kadın hakları (Bkz. Feminizm, Hak) 71, 398
Kadın oyuncu (Bkz. Oyuncu) 29
Kadına oy hakkı (Bkz. Oy hakkı) 11

Kadınsı (Bkz. Dişice) 368
Kafa 101, 307, 333, 371
Kafaya sokmak (Bkz. Öğretmek) 17
Kafayı takmak (Bkz. Takmak) 220
Kafe 65, 106, 108, 109, 294, 318, 324
Kafes 311
Kâfirce 271
Kâfirlik 271
Kağıt (Bkz. Duvar kağıdı) 17, 44, 49, 50, 111, 139, 180, 185, 240, 250, 254, 256, 339, 368, 380
Kağıt kahraman (Bkz. Kahraman) 16
Kâhin 137, 251, 297
Kahkaha (Bkz. Gülmek) 320, 398
Kahraman (Bkz. Kağıt kahraman, Yiğit) 17, 94, 98, 154, 168, 258, 259, 265, 328, 360, 373
Kahraman olmak (Bkz. Olmak) 286, 300
Kahvaltı (Bkz. Yemek) 235
Kahvehane 331
Kaide (Bkz. Kural) 376
Kakao (Bkz. Ağaç) 358
Kalabalık 17, 42, 63, 99, 112, 160, 161, 298, 341
Kalabalıklaşmak 114
Kalabilmek 39, 89
Kalbi kırılmak (Bkz. Kırılmak) 65, 164, 297
Kaldırılmak (Bkz. Ortadan kaldırılmak, Sahneden kaldırılmak, Tutukluluğu kaldırılmak) 16, 38, 87, 98
Kaldırılmamak 126
Kaldırım 238
Kaldırım taşı (Bkz. Taş) 97
Kaldırmak (Bkz. Ortadan kaldırmak) 151, 344
Kalem (Bkz. Kaleme almak) 97, 139, 180, 185, 238, 240, 250, 254, 256, 339, 351, 359, 368, 380
Kaleme almak (Bkz. Almak, Kalem, Yazmak) 369
Kalıplaşmak 292
Kalite (Bkz. Nitelik) 258
Kalkamamak 106
Kalkan 32
Kalkışmak 25, 201
Kalkmak (Bkz. Düşüp kalkmak, Ortadan kalkmak, Sahneden kalkmak) 11, 13, 19, 20, 31, 32, 34, 38, 48, 54, 60, 67, 73, 76, 80, 82, 86, 87, 92, 94, 95, 96, 97, 99, 109, 153, 248, 250, 311, 327, 330
Kalmak (Bkz. Ağzı açık kalmak, Altında kalmak, Arada kalmak, Arta kalmak, Ayakta kalmak, Bağlı kalmak, Baskı altında kalmak, Boş kalmak, Boyunduruk altında kalmak, Etkisinde kalmak, Genç kalmak, Gizli kalmak, Güç durumda kalmak, Hayran kalmak, Karşı karşıya kalmak, Yarım kalmak, Yetersiz kalmak, Yoksun kalmak, Yürürlükte kalmak, Zorunda kalmak) 9, 12, 25, 28, 30, 39, 41, 43, 48, 59, 75, 87, 90, 96, 105, 112, 127, 142, 147, 237, 239, 264, 306, 315, 322, 323, 326, 327, 328, 335, 337, 367, 369, 373, 374
Kalmamak (Bkz. Anlamı kalmamak, Geride bir şey kalmamak, Geride kalmamak, Hakkı kalmamak) 13, 20, 80, 81, 95, 96, 109, 134, 307, 311
Kalp (Bkz. Yürek) 210, 323
Kalp kırmak (Bkz. Kırıcı, Kırmak) 107, 293
Kalpazan (Bkz. Dolandırıcı) 64
Kalpsiz 184
Kamara 152
Kamçılamak 172, 181
Kampanya 99
Kamu davası (Bkz. Dava) 87, 88, 95, 281, 283
Kamu yapısı 206
Kamuoyu (Bkz. İletişim, Propaganda, Toplum) 28, 35, 83, 85, 97, 137, 152, 154, 162, 164, 171, 223, 228, 238, 239, 241, 246, 249, 255, 257, 259, 306, 323, 347, 348, 351, 358, 372, 394
Kan 237, 308, 312, 313
Kan akıtmak 185
Kanat 133
Kanat takmak (Bkz. Takmak) 27
Kanatlanmak 251
Kanatmak 285
Kanepe 30
Kanı (Bkz. Görüş) 180, 201, 264
Kanıt 48, 85, 87, 219, 287
Kanıtlamak (Bkz. Doğrulamak) 48, 84, 94, 205, 244, 326
Kanıtlanamamak 326
Kanıtlanmak 172, 219, 225, 272
Kanıtlayabilmek 70
Kanlı 333, 356
Kanmak (Bkz. Aldatılmak) 259
Kaos 262
Kap 24
Kapak 373
Kapalı 25, 105, 323
Kapamak 52, 92, 108, 327
Kapanış (Bkz. Açılış) 90
Kapanmak (Bkz. Eve kapanmak, Perde) 33, 66, 73, 75, 212
Kapanmamak 33
Kapatılmak (Bkz. Zindana kapatılmak) 27, 312
Kapatmak 237, 289
Kapı 82, 83, 90, 108, 113, 203, 244, 312, 340
Kapı aralamak (Bkz. Aralamak) 77
Kapı paspası 280
Kapıcı 329

Kapıdan içeri sokmamak 82
Kapılmak (Bkz. Korkuya kapılmak, Tutulmak, Üzüntüye kapılmak) 24, 25, 27, 60, 64, 70, 80, 92, 94, 102, 205, 254, 262, 312, 365
Kapitalist ekonomi (Bkz. Ekonomi) 97
Kapitalizm (Bkz. Sermaye sahibi) 52, 53
Kapitalizm karşıtı akım (Bkz. Akım) 57
Kapitalizm karşıtlığı (Bkz. Karşıtlık) 57
Kaplan (Bkz. Hayvan) 100
Kaplanmak 44
Kapmak (Bkz. Hastalık) 61, 92
Kapris 131
Kapris yapmak (Bkz. Yapmak) 200
Kapsam 10, 36
Kapsamak (Bkz. İçermek) 12, 23, 34, 88
Kapsamlı 15, 36
Kaptan 105, 290
Kar (Bkz. Doğa) 23
Kara (Bkz. Renk) 128, 402
Kara yazgı (Bkz. Yazgı) 312, 313
Karaağaç (Bkz. Ağaç) 310
Karabasan 99
Karakter 353
Karamsarlık (Bkz. Umutsuzluk) 172
Karanfil (Bkz. Çiçek) 66, 83, 97, 395
Karanlık (Bkz. Geçmişi karanlık) 30, 88, 103, 251, 289, 294, 313, 389
Karar 86, 91, 92, 95, 96, 220, 283, 288, 371
Karar almak (Bkz. Almak) 83
Karar kılmak (Bkz. Kılmak) 25
Karar verilmek (Bkz. Verilmek) 87
Karar vermek (Bkz. Vermek) 101, 265, 308
Karara varamamak 89
Karara varmak (Bkz. Karar vermek, Varmak) 50
Karartıcı (Bkz. İç karartıcı) 137
Karartmak 92
Kardeş (Bkz. Akraba, Erkek kardeş, İkiz kardeş, Kız kardeş, Küçük kardeş) 21, 46, 50, 74, 75, 80, 93, 106, 110, 148, 166, 185, 312
Kardinal (Bkz. Papaz) 378
Kargaşa 333
Karı (Bkz. Eş, Evli, Evlilik, Evlilik yaşamı, Koca) 22, 50, 78, 100, 239, 307
Karışım (Bkz. Alaşım) 31
Karışmak (Bkz. Burnunu sokmak) 99, 333
Karıştırılmamak 136, 334
Karıştırmak 346
Karikatür 28, 334
Karikatür sanatçısı (Bkz. Sanatçı) 27
Karikatür yapmak (Bkz. Yapmak) 43
Kariyer (Bkz. Meslek) 142
Karizma 90
Karmaşa 300
Karmaşık (Bkz. Sade, Yalın) 58, 131, 348, 358
Karşı (Bkz. Karşıt) 10, 11, 12, 14, 15, 17, 21, 24, 25, 27, 31, 34, 37, 40, 43, 47, 51, 52, 55, 62, 67, 69, 71, 72, 73, 74, 78, 83, 88, 90, 92, 93, 94, 95, 96, 98, 104, 106, 110, 364
Karşı çıkılmak 10, 48
Karşı çıkmak (Bkz. Direnmek, Karşı çıkmak, Meydan okumak, Protesto, Savaşım) 10, 11, 28, 48, 49, 56, 69, 71, 74, 77, 85, 88, 105, 113, 148, 218, 332
Karşı gelmek (Bkz. Gelmek) 40, 72, 298
Karşı karşıya bırakmak (Bkz. Bırakmak) 93
Karşı karşıya kalmak (Bkz. Kalmak) 21, 59, 259
Karşı karşıya olmak (Bkz. Olmak) 85
Karşı karşıyalık 85, 93
Karşı konulabilmek 113
Karşı koymak (Bkz. Koymak, Protesto) 165
Karşı kullanılmak (Bkz. Kullanılmak) 85
Karşı olmak (Bkz. Olmak) 272, 352
Karşı saldırı (Bkz. Saldırı) 37
Karşılamak (Bkz. Hoş karşılamak) 22, 28, 30, 34, 73, 80, 87, 154, 185, 212, 238, 241, 248, 372
Karşılanmak (Bkz. İlgiyle karşılanmak) 22
Karşılaşabilmek 34
Karşılaşma (Bkz. Boks karşılaşması, Spor karşılaşması) 100
Karşılaşmak (Bkz. Tepkiyle karşılaşmak) 17, 34, 38, 61, 65, 70, 80, 82, 90, 100, 104, 127, 200, 259, 322, 324, 329, 339, 341, 348, 350, 360
Karşılaştırılabilmek 27
Karşılaştırılmak 27
Karşılaştırma yapmak (Bkz. Yapmak) 98
Karşılaştırmak (Bkz. Karşılaştırma yapmak) 50, 98, 261, 286, 325, 352
Karşılık (Bkz. Yanıt) 45, 69, 87, 106, 107, 170
Karşılık görmemek (Bkz. Yanıt alamamak) 32, 93
Karşılık göstermemek 93
Karşılıklı yazışma (Bkz. Yazışma) 34
Karşılıklılık 34, 49, 78
Karşılıksız senet 261
Karşıt (Bkz. Karşı, Sanat karşıtı) 52, 57, 98, 222, 391
Karşıt inanç (Bkz. İnanç) 52
Karşıtlık (Bkz. Erkeklik karşıtı, Kapitalizm karşıtlığı) 52, 57, 299
Kart 83, 112, 148

Kas 174
Kasılmak 334
Kat (Bkz. Bağışlama katı, Mekân) 238
Katarakt (Bkz. Hastalık) 22
Katedral 267
Katılmak (Bkz. Gülmekten katılmak, Yürekten katılmak) 13, 17, 30, 43, 60, 78, 84, 93, 270, 330, 345, 346, 366, 368, 375
Katılmamak 141
Katışıksız 91, 139
Katil (Bkz. Cinayet, Yargı) 39, 315
Katil olmak (Bkz. Cinayet işlemek, Olmak) 39
Kâtip 348
Katkı 12, 94, 112
Katlanabilmek 98, 133, 186
Katlanamamak 173, 360
Katlanılabilmek 173
Katlanılmamak 325, 327, 328
Katlanmak (Bkz. Göğüs germek) 92, 98, 140, 181, 235, 345
Katliam 224, 333
Katmak (Bkz. Eklemek) 84, 244, 334
Katmamak 150
Katolik (Bkz. Din) 365, 374, 375
Katran 312
Kavga (Bkz. Dövüş, Kavga etmek, Savaş) 97, 151
Kavga etmek (Bkz. Kavga, Kavgaya tutuşmak) 80
Kavgacı (Bkz. Kavgacılık) 140
Kavgacılık (Bkz. Kavga) 80
Kavgaya tutuşmak (Bkz. Kavga etmek) 151
Kavram (Bkz. Sözcük, Tanım, Terim) 24, 41, 56, 86, 92, 143, 294, 403
Kavramak (Bkz. Anlamak, Kavranmak) 176, 292, 260, 348, 357
Kavranmak (Bkz. Kavramak) 285
Kavrayamamak (Bkz. Anlamamak) 11, 35, 292, 346
Kavuşamamak 57, 108, 347
Kavuşma (Bkz. Kavuşmak) 161
Kavuşmak (Bkz. Kavuşma, Kavuşulmak) 10, 25, 54, 104, 206, 328
Kavuşturmak (Bkz. Ruhu özgürlüğe kavuşturmak) 18, 53, 65, 79
Kavuşulmak (Bkz. Kavuşmak) 53, 149
Kaya (Bkz. Doğa) 14, 102
Kayalık (Bkz. Doğa) 302
Kayboluvermek 337
Kayda geçmek (Bkz. Geçmek) 333
Kayda geçmemek (Bkz. Geçmemek) 390
Kaygı (Bkz. Kaygı duymak, Kuşku, Merak, Tedirgin, Tedirginlik) 12, 53, 308, 309, 333, 351
Kaygı duymak (Bkz. Duymak, Kaygı) 11, 163, 272
Kaygılı 285
Kaygısız 272, 279
Kayıt 2
Kaymak (Bkz. Ayağı kaymak) 27
Kaynak 70, 113, 143, 146, 331, 355
Kaynakça 391, 396, 400, 401
Kaynaklanmak 25, 36, 41, 49, 52, 75, 294, 331, 333
Kaza 98
Kazanamamak 17
Kazandırmak 136, 166
Kazanılmak 234
Kazanım (Bkz. Kazanmak) 171
Kazanmak (Bkz. Başarı kazanmak, Dava kazanmak, Güç kazanmak, Hayranlık kazanmak, Hız kazanmak,
Kazanım, Para kazanmak, Ödül kazanmak, Ün kazanmak) 23, 24, 31, 37, 40, 43, 56, 64, 87, 88, 106, 148, 187, 318, 323, 336, 364, 365, 366
Kazazedelik 290
Kazılmak 313, 315
Kazımak 25
Keçi (Bkz. Hayvan) 319
Keder (Bkz. Hüzün, Kederli, Üzüntü) 28, 194, 205, 212, 311, 286, 289, 292, 293, 297, 302, 320, 321, 354, 356
Kederden ölmek (Bkz. Ölmek) 58
Kederlenmek (Bkz. Üzülmek, Üzüntüye kapılmak) 254
Kederli (Bkz. Keder) 285
Kedi (Bkz. Hayvan) 281
Kefalet 87
Kefen (Bkz. Ölü) 315
Kefene sarılmak (Bkz. Ölüm, Sarılmak) 187
Kehanet 177
Kehanette bulunmak (Bkz. Bulunmak) 261
Kelebek (Bkz. Hayvan) 350
Kelepçe 99, 352, 372
Kelepçelemek 297
Kelime (Bkz. Dil, Sözcük) 342
Keman (Bkz. Keman teli, Müzik) 25, 132, 234, 300, 310
Keman teli (Bkz. Keman) 300
Kenar mahalle (Bkz. Mahalle) 10
Kendi başınalık 12, 101
Kendi canına kıymak (Bkz. Boğazını kesmek) 38, 80, 91, 110
Kendi gibi olmak (Bkz. Olmak) 178
Kendi gibilik 132
Kendi kendinelik 130
Kendine bakmak (Bkz. Bakmak) 58
Kendine egemenlik (Bkz. Egemenlik) 133

Kendine hayran bırakmak (Bkz. Bırakmak) 94
Kendine işkence yapmak (Bkz. Yapmak) 177
Kendine kıymak (Bkz. Kıymak) 92
Kendini adamak (Bkz. Adamak) 91, 167
Kendini alamamak 84, 105, 261
Kendini asmak (Bkz. Asmak, İntihar) 99
Kendini aşağı atmak (Bkz. Atmak) 90
Kendini beğenmişlik (Bkz. Fodul, Gurur, Kibir) 43, 80, 95, 173, 180
Kendini görmek (Bkz. Görmek) 58
Kendini kınamak 185
Kendini korumak (Bkz. Korumak) 11
Kendini kurban etmek (Bkz. Kurban etmek, Uğruna kendini kurban etmek) 91, 94, 95
Kendini olayın akışına bırakmak (Bkz. Bırakmak, Sürüklenmek) 83
Kendini öldürmek (Bkz. Öldürmek) 59, 82, 83
Kendini satmamak (Bkz. Satmamak) 146
Kendini sevmek (Bkz. Sevmek) 138
Kendini sorgulamak 90
Kendini suçlamak (Bkz. Suçlamak) 94, 185
Kendini tanımak (Bkz. Tanımak) 178, 273
Kendini tanıtma sanatı (Bkz. Sanat) 26
Kendini tanıtmak (Bkz. Tanıtmak) 17, 106
Kendini yok etmek (Bkz. Yok etmek) 94
Kendisi olmak (Bkz. Olmak) 70, 71
Kenetlemek 309
Kent (Bkz. Çevre, Çevre kirlenmesi, Metropol, Modern kent, Şehir) 10, 23, 24, 34, 39, 61, 142, 187, 210, 225, 235, 258, 313, 320, 334, 336, 351, 359, 366, 374
Kent sokağı (Bkz. Kent, Sokak) 10
Kentsoylu (Bkz. Soylu) 10, 70, 86
Kentsoylu sınıf (Bkz. Sınıf) 70
Kesilmek (Bkz. Başı kesilmek, İlişkisi kesilmek, Kulak kesilmek, Söz kesilmek, Taş kesilmek, Yerden kesilmek) 18, 32, 353
Kesim 264
Kesinlik 23, 48, 52, 71, 76, 79, 91, 92, 94, 95, 131, 137
Keskin 12, 16, 103
Kesmek (Bkz. Durdurmak, İlişki kesmek, Ödemek) 27, 43, 80, 105, 307, 371
Kestane ağacı (Bkz. Ağaç) 42
Keşfedilmek 97, 154, 238
Keşfetmek 263, 332, 399, 404
Keyif (Bkz. Sanatın keyfi) 13, 78, 130, 131, 140, 141, 320, 354, 356
Keyif almak (Bkz. Almak) 220, 273
Keyif kaçırmak 290
Kıl payı kaçmak (Bkz. Kaçmak) 259
Kılıç 91, 307
Kılık (Bkz. Giysi) 90
Kılık değiştirmek (Bkz. Değiştirmek) 60
Kılını kıpırdatmamak 14
Kılmak (Bkz. Değerli kılmak, Değersiz kılmak, Doğru kılmak, Etkili kılmak, Gerekli kılmak, Güzel kılmak, Haklı kılmak, İlginç kılmak, İyi kılmak, Karar kılmak, Olanaklı kılmak, Önemli kılmak, Soylu kılmak, Yararlı kılmak) 22, 129, 131, 151
Kınamak 200, 355
Kıpırdamamak 42, 110
Kır (Bkz. Köy) 31, 128, 143, 174
Kır insanı (Bkz. İnsan, Köylü) 142
Kır yaşamı (Bkz. Yaşam) 142, 153
Kıran kıranalık 10
Kırıcılık (Bkz. Kalp kırmak, Onur kırıcılık) 340
Kırılmak (Bkz. Gülmekten kırılmak, Kalbi kırılmak, Onur kırıcılık) 111
Kırıntı 388
Kırıp dökmek (Bkz. Dökmek) 34
Kırıp geçirmek (Bkz. Geçirmek) 72, 85, 93
Kırışık (Bkz. Kırışıklık) 352
Kırışıklık (Bkz. Kırışık) 60
Kırmak (Bkz. Cesaretini kırmak, Kalp kırmak) 107, 321, 323
Kırmızı (Bkz. Renk) 26, 30, 39, 42, 109, 135, 276, 288, 296, 320, 384
Kısaltılmış 374
Kısaltma 307
Kısır 143
Kısıtlama (Bkz. Sınırlama) 293
Kısıtlamak (Bkz. Sınırlamak) 355
Kıskançlık (Bkz. Çekememek) 18, 53, 68, 100, 144, 194, 307
Kıskançlık bunalımı (Bkz. Bunalım) 22
Kıskançlık duygusu (Bkz. Duygu) 19, 24
Kıskanmak 43, 84, 208, 275, 322, 351
Kış (Bkz. Doğa, Mevsim) 204, 291
Kış güneşi 261
Kışkırtıcı 139, 166
Kışkırtma (Bkz. Kışkırtmak) 398
Kışkırtmak (Bkz. Kışkırtma) 281

Kıtlık (Bkz. Açlık, Yoksulluk) 11, 21, 47, 93, 364
Kıvanç 11
Kıvanç duymak (Bkz. Duymak) 11, 63, 341
Kıvanç vermek (Bkz. Vermek) 50
Kıvançsız 149
Kıvırcık 321
Kıvrak 54
Kıyamet günü (Bkz. Din) 24
Kıyamet kopmak (Bkz. Kopmak) 61
Kıyı 58, 105, 152, 318, 319, 374
Kıymak (Bkz. Bedene kıymak, Cana kıymak, Kendine kıymak, Ruha kıymak) 91
Kıymamak 301
Kız (Bkz. Denizkızı, Feminizm, Genç kız) 16, 22, 30, 37, 44, 67, 69, 74, 92, 155, 156, 157, 233, 237, 338, 365, 367
Kız kardeş (Bkz. Kardeş) 22, 44, 364
Kız sürüsü 14
Kızamık (Bkz. Hastalık) 263
Kızarmak 324
Kızgın (Bkz. Kızgınlık) 109
Kızgınlık (Bkz. Kızgın, Öfke) 105
Kızıl (Bkz. Renk) 384
Kibarlık (Bkz. İncelik) 329
Kibir (Bkz. Fodul, Kendini beğenmişlik) 26, 289
Kiler (Bkz. Ev) 47
Kilise (Bkz. Din) 19, 40, 41, 42, 88, 98, 110, 175, 176, 270, 271, 314, 352, 365, 374, 375
Kilit (Bkz. Anahtar) 252
Kilit takmak (Bkz. Takmak) 312
Kimlik (Bkz. Kişilik) 41, 45, 58, 92, 94, 95, 98, 132, 272, 287, 390
Kin duymak (Bkz. Nefret etmek) 284
Kinci 184
Kira (Bkz. Ev, Kiracı) 362
Kiracı (Bkz. Kira) 111
Kiralamak 89
Kireç izi (Bkz. İz) 315
Kireç ocağı 110
Kireç yığını 315
Kirlenmek 23
Kirletme 35
Kirletmek 137
Kirli 86
Kirlilik (Bkz. Pislik) 10, 204
Kişi (Bkz. Başkişi, Birey, Kişilik, Roman kişisi, Şiir kişisi) 11, 13, 15, 16, 19, 20, 21, 26, 29, 33, 40, 42, 45, 47, 48, 49, 50, 56, 57, 58, 59, 63, 65, 67, 70, 71, 74, 75, 78, 80, 82, 84, 86, 88, 93, 95, 96, 99, 110, 111, 113, 126, 128, 129, 135, 137, 138, 139, 147, 150, 155, 204, 206, 209, 212, 233, 239, 244, 258, 263, 264, 274, 275, 278, 281, 309, 368, 370, 397
Kişilik (Bkz. Çifte kişilik, Kimlik, Kişi, Sanatçı kişiliği, Tip) 13, 16, 17, 19, 20, 22, 25, 26, 29, 31, 32, 33, 43, 48, 52, 53, 54, 58, 59, 60, 63, 71, 73, 75, 76, 78, 79, 83, 84, 92, 96, 97, 98, 99, 106, 112, 148, 149, 154, 165, 182, 210, 221, 225, 226, 232, 235, 237, 246, 247, 255, 274, 275, 282, 286, 287, 288, 292, 295, 296, 300, 302, 353, 357, 366, 375, 392, 396, 403
Kişilik gelişimi (Bkz. Gelişim) 54
Kişilikli 154
Kişisel (Bkz. Benlik) 11, 41, 63, 65, 77, 95, 104, 149, 318
Kişisellik 60
Kitabevi 2, 13
Kitap (Bkz. Kitapçık, Kitaplık, Kutsal kitap, Öykü kitabı, Roman, Şiir kitabı) 2, 14, 15, 21, 22, 24, 26, 46, 49, 60, 62, 63, 65, 79, 87, 88, 93, 98, 99, 102, 105, 152, 155, 222, 228, 244, 250, 258, 259, 264, 271, 272, 273, 274, 276, 284, 293, 297, 306, 321, 330, 332, 339, 341, 342, 352, 354, 365, 367, 369, 370, 371, 375, 383, 384, 385, 389
Kitap eleştirmeni (Bkz. Eleştirmen) 45
Kitap tasarımı (Bkz. Tasarım) 2
Kitapçık (Bkz. Program kitapçığı) 33, 57
Kitaplık 45, 77, 354
Klasik 223, 251, 349, 383
Klasik trajedi türü (Bkz. Edebiyat, Tür) 39
Klişe (Bkz. Basmakalıplık) 161
Koca (Bkz. Eş, Evli, Evlilik, Evlilik yaşamı, Karı, Kocalık görevi) 15, 29, 68, 69, 73, 78, 79, 81, 91, 104, 114, 130, 131, 136, 138, 140, 145, 146, 148, 150, 152, 161, 162, 163, 164, 172, 177, 183, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 201, 205, 208, 209, 210, 211, 212, 216, 222, 223, 225, 232, 233, 234, 235, 236, 240, 346, 349, 365, 371, 373, 374, 377, 384
Kocalık görevi (Bkz. Görev) 83
Kocaman (Bkz. Büyük, Dev) 97, 344
Koğuş (Bkz. Cezaevi, Hücre) 306, 373
Koku 31, 62, 98, 127
Kokusuz 31
Kokuşmuş 15
Kokuşmuşluk (Bkz. Dekadans) 61, 340
Kol 95, 217, 336
Kolay (Bkz. Zor) 52, 55, 63, 64, 80, 84, 133, 142, 143, 349
Kolay kolay 80, 84
Kolej (Bkz. Eğitim, Okul) 23, 24, 84, 365
Kolları sıvamak (Bkz. İş yapmak) 84, 265

Koltuk 58
Komedi (Bkz. Güldürü, Gülmek, Müzikal komedi, Töre komedisi) 66, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 86, 104, 110, 127, 216, 287, 347, 350, 353, 354, 406
Komedi oyunu (Bkz. Oyun) 38
Komedyen (Bkz. Sanatçı) 342
Komik (Bkz. Gülmek, Komik olmak) 14, 18, 366
Komik olmak (Bkz. Komik, Olmak) 267
Komisyoncu 358
Komşu 232, 292, 366
Komünist (Bkz. Marksçı) 54, 162
Komünist düzen (Bkz. Düzen) 11
Konabilmek (Bkz. Sahneye konabilmek) 39
Konak (Bkz. Ev) 141
Konamamak 74
Konferans 29, 34, 35, 36, 37, 43, 44, 141, 142, 161, 256, 328, 332, 334, 336, 366, 367, 370, 381
Konferans çekmek (Bkz. Çekmek) 156
Konferans vermek (Bkz. Vermek) 29, 34, 37, 43
Konfor (Bkz. Rahatlık) 136
Konformist 58, 72, 120, 121, 398
Konmak (Bkz. Adı konmak, Sahneye konmak) 45, 375
Kontes (Bkz. Vikont) 78, 95, 108, 109, 112
Konu (Bkz. Sanatsal konu, Tema) 11, 14, 17, 20, 25, 26, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 40, 44, 45, 47, 51, 56, 57, 63, 66, 69, 70, 72, 76, 79, 84, 85, 87, 89, 90, 94, 95, 96, 97, 105, 132, 138, 145, 151, 234, 240, 244, 248, 249, 306, 327, 336, 340, 341, 343, 344, 346, 349, 365, 366, 367, 373
Konu etmek 270
Konu örgüsü (Bkz. Kurgu) 70
Konuk 77, 359
Konuk olmak (Bkz. Olmak) 61
Konulmak (Bkz. Sahneye konulmak) 35, 111, 157
Konum (Bkz. Sosyal konum) 51, 85, 87, 147
Konuşabilmek 112
Konuşkan 19
Konuşma (Bkz. Açılış konuşması, Konuşmak, Söyleşi, Söylev vermek, Söyleşi yapmak) 16, 22, 26, 27, 35, 37, 38, 39, 43, 46, 48, 53, 56, 57, 58, 64, 65, 66, 71, 76, 77, 85, 86, 89, 97, 98, 104, 106, 113, 119, 120, 227, 234, 254, 318, 325, 329, 330, 331, 335, 337, 338, 341, 344, 347, 366, 367, 370, 382, 390, 394, 407
Konuşma makinesi (Bkz. Yazma makinesi) 13
Konuşma ustalığı (Bkz. Ustalık) 71, 72
Konuşma ustası (Bkz. Usta) 26, 66
Konuşma yapmak (Bkz. Yapmak) 13, 37, 39, 56, 57, 58, 76, 85, 86
Konuşma yeteneği (Bkz. Yetenek) 17, 21, 37, 108
Konuşmacı 17, 27, 51, 325, 357
Konuşmacılık 27
Konuşmak (Bkz. Çene çalmak, Konuşma, Söz edilmek, Söz etmek) 17, 23, 26, 27, 44, 58, 63, 87, 92, 107, 108, 112, 132, 140, 141, 142, 146, 147, 150, 162, 163, 200, 233, 234, 253, 279, 318, 319, 327, 331, 332, 341, 349, 356, 364, 367, 369, 375
Konuşmamak (Bkz. Söz edememek, Tek söz söylememek) 100, 150, 163, 271
Konuşturmak 49
Konuşulamamak (Bkz. Söz edilememek) 126
Konuşulmamak 132, 319
Kopmak (Bkz. Kıyamet kopmak) 247
Kopya (Bkz. Alçı kopya, Asıl kopya, Fotokopi) 284, 375
Kopya etmek 135, 263
Kopya etmemek 172
Koridor 313
Korkak (Bkz. Korkaklık, Korkmak) 90, 91, 307
Korkaklık (Bkz. Korkak, Korkmak, Ödleklik) 286, 292
Korkmak (Bkz. Korkak, Korkaklık) 58, 83, 86, 217, 252, 260, 275, 293, 311, 325, 340, 346
Korkmamak 240, 302
Korku (Bkz. Tanrı korkusu, Toplum korkusu, Ürküntü, Yılgı) 11, 92, 93, 175, 182, 185, 232, 312, 313, 314, 359
Korku duymak (Bkz. Duymak) 11
Korkunç (Bkz. Korkunçluk) 15, 25, 35, 37, 60, 61, 68, 81, 98, 103, 108, 110, 126, 127, 128, 132, 134, 135, 291, 347
Korkunçluk (Bkz. Korkunç) 110, 127, 299
Korkusuzluk 194
Korkutmak 291
Korkuya kapılmak (Bkz. Kapılmak) 86, 92, 275
Korumak (Bkz. Esirgemek, Kendini korumak, Sahip çıkmak, Sakınmak) 86, 96, 97, 147, 248, 298, 334, 340
Koskoca (Bkz. Büyük) 61
Koskocaman (Bkz. Büyük) 336
Koşmak (Bkz. Dörtnal, Hız, Peşinde koşmak) 26, 82, 90, 333, 354
Koşuculuk 301
Koşuk (Bkz. Şiir) 38

Koşul 13, 95, 98, 99, 100, 104, 147, 212, 253, 276, 281, 286, 302, 306, 343, 352, 373
Koşulsuzluk 24
Koşup gelmek (Bkz. Gelmek) 61
Koşuşturmak 153
Kova 312
Koyabilmek (Bkz. Ortaya koyabilmek) 57, 58
Koymak (Bkz. Ad koymak, Karşı koymak, Ortaya koymak, Önüne koymak, Sahneye koymak) 134, 318, 327, 328, 336, 339, 344
Koyun (Bkz. Hayvan) 174
Kozmopolit 389
Kök 27, 134, 310
Köken 161, 232
Kökten (Bkz. Radikal) 151
Köle 47, 97, 133, 162, 165, 320
Köle yapmak (Bkz. Tutsak yapmak) 162
Kölelik (Bkz. Makine köleliği, Tutsak olmak) 165, 167
Köpek (Bkz. Hayvan) 96, 281
Köprü 10, 42
Köpük 350
Kör 164, 287, 294, 298, 320
Kör inanç (Bkz. Bağnazlık, İnanç) 11
Kör yapmak (Bkz. Yapmak) 82
Köreltmek 286, 288
Körfez 42
Körlük 142, 205, 251
Körü körünelik 17
Kösnü (Bkz. Cinsel arzu) 82, 91, 340
Kösnü düşkünü 63
Kösnülülük 408
Köşe 26, 118
Köşk (Bkz. Ev, Sırça köşk) 383
Kötü (Bkz. İyi) 11, 15, 16, 20, 25, 31, 33, 55, 56, 58, 63, 68, 75, 76, 77, 79, 90, 95, 107, 110
Kötü niyetlilik (Bkz. Niyet) 286
Kötü talih (Bkz. Kötü talih) 290
Kötü ün (Bkz. Ün) 77
Kötü yola sapmak (Bkz. Yolunu şaşırmak, Yolunu yitirmek) 16
Kötüleşmek (Bkz. Kötüye gitmek) 147, 181
Kötülüğü dokunmak (Bkz. Dokunmak, Kötülük yapmak) 149
Kötülük (Bkz. İyilik) 25, 32, 41, 52, 85, 97, 134, 149, 151, 161, 180, 224, 292, 326, 327, 328, 335, 340, 344, 345
Kötülük etmek (Bkz. İyilik yapmak) 164
Kötülük yapmak (Bkz. Kötülüğü dokunmak, İyilik yapmak, Yapmak) 272, 292
Kötülük yapmamak (Bkz. Yapmamak) 182
Kötüye gitmek (Bkz. Gitmek, Kötüleşmek) 108
Köy (Bkz. Kent, Kır, Köylü) 10, 13, 65, 100, 105, 225, 306, 319, 322, 372
Köylü (Bkz. Kır insanı, Köylülük) 166, 294, 319
Köylülük (Bkz. Köylü) 257
Kral (Bkz. Kraliçe) 22, 31, 32, 47, 55, 88, 96, 110, 148, 160, 161, 167, 372, 378, 384
Kraliçe (Bkz. Kral) 9, 11, 12, 22, 30, 32, 33, 45, 88, 114, 153, 166
Kraliyet (Bkz. Hükümdarlık) 141, 364
Kraliyet locası (Bkz. Loca) 114
Krallık (Bkz. Kraliyet) 296
Kravat (Bkz. Giysi) 145, 198, 239, 347
Kriket sopası (Bkz. Sopa) 15
Kristal 23, 343
Kronik 155
Kronoloji 116, 402
Kukla 71, 72, 84, 217, 331, 342
Kulak 205, 251, 296, 326, 364, 374
Kulak ameliyatı (Bkz. Ameliyat) 374
Kulak asmamak (Bkz. Dinlememek) 67
Kulak kesilmek (Bkz. Dinlemek, Kesilmek) 314
Kulak vermek (Bkz. Dinlemek, Vermek) 300
Kulak vermemek (Bkz. Dinlememek, Vermemek) 229
Kule (Bkz. Fildişi kule) 296
Kulis 33
Kullanabilmek 15, 127, 147
Kullanılmak (Bkz. Alet edilmek, Karşı kullanılmak) 11, 97, 306
Kullanım 136, 219, 301, 371, 387
Kullanım çağı (Bkz. Çağ) 301
Kullanmak (Bkz. Dilini kullanmak, Güç kullanmak, Otorite kullanmak) 12, 13, 21, 24, 26, 39, 47, 81, 85, 91, 92, 105, 157, 164, 171, 177, 237, 244, 251, 264, 308, 328, 334, 335, 337, 341, 343, 344, 372, 373
Kullanmamak 21
Kulübe 13
Kulüp 13, 83, 152, 258, 270, 338, 371
Kum parçası 315
Kumaş (Bkz. Dokuma, Goblen) 26, 128
Kumru (Bkz. Kuş) 32
Kur yapılmak 191
Kurabilmek (Bkz. Egemenlik kurabilmek) 14, 138
Kural (Bkz. Altın kural, Dinsel kural, Kaide) 11, 18, 28, 74, 80, 81, 85, 99, 182, 212, 228, 266, 299, 325, 355, 359, 371
Kural dışılık 274, 297
Kural getirmek (Bkz. Getirmek) 80, 98
Kuralcılık 10, 27, 52
Kuram (Bkz. Atom kuramı,

Eğitim kuramı, Kuramcı, Kuramsal, Öğreti, Sanat kuramı, Teori, Varoluşçuluk kuramı) 11, 27, 53, 151, 300
Kuramcı (Bkz. Kuram, Kuramsal) 129
Kuramsal (Bkz. Kuram, Kuramcı) 57
Kurban (Bkz. Kurban etmek) 94, 95
Kurban etmek (Bkz. Kendini kurban etmek, Kurban) 48, 92, 94
Kurgu (Bkz. Konu örgüsü) 35, 50, 85, 103, 129, 251, 258, 264, 275, 290, 407
Kurmak (Bkz. Bağlantı kurmak, Dostluk kurmak, Düş kurmak, İlişki kurmak, Pusu kurmak, Tarikat kurmak, Yakınlık kurmak) 11, 18, 22, 24, 29, 37, 48, 50, 52, 59, 98, 99, 100, 340, 366
Kurnaz (Bkz. Kurnazlık) 132, 151
Kurnazlık (Bkz. Kurnaz) 25, 95, 96
Kurşun (Bkz. Kurşun sıkmak, Tabanca) 12, 61, 73, 311
Kurşun sıkmak (Bkz. Kurşun, Sıkmak) 265
Kurtarabilmek 111, 354
Kurtarılmak 91, 99
Kurtarmak (Bkz. Görünüşü kurtarmak) 42, 90, 99, 167, 354, 375
Kurtulamamak 53, 60, 74, 80, 82, 90, 91, 108
Kurtulmak 11, 18, 41, 54, 57, 59, 65, 79, 80, 81, 82, 90, 91, 109, 112, 133, 147, 149, 156, 191, 165, 183
Kurtulmamak 22
Kurtuluş 91
Kurulabilmek 53, 54, 56
Kurulmak (Bkz. Dostluk) 10, 11, 35, 36, 49, 79, 80, 146, 209, 330, 367, 370
Kuruluk (Bkz. Sıkıcılık) 24
Kuruluş 339
Kurum 10, 12, 86, 152, 156, 210, 348
Kurumak 82, 328
Kurumlaşmak 53
Kurumsallaşmak 238
Kurumuşluk 43, 83, 133, 310
Kuruntu 92, 142, 285, 300
Kuruş (Bkz. Metelik, Para) 37
Kurutmak 320
Kusur (Bkz. Kusurlu, Kusurluluk) 83, 180, 183, 195, 235, 262, 287, 288, 292, 329, 346, 353, 356
Kusurlu (Bkz. Kusur, Kusurluluk) 110, 205
Kusurluluk (Bkz. Kusur, Kusurlu) 127
Kusursuz (Bkz. Kusursuz olmak) 6, 24, 25, 27, 39, 48, 49, 50, 71, 74, 88, 100, 140, 205, 221, 274, 282, 290, 291, 337, 340, 346
Kusursuz olmak (Bkz. Kusursuz, Olmak) 220
Kusursuzluk (Bkz. Sanatsal kusursuzluk) 63, 74, 100, 103, 171, 174, 176, 182, 202, 229, 221, 293, 295, 297
Kuş (Bkz. Ardıç kuşu, Hayvan, Kumru, Tarlakuşu) 248, 266
Kuşak (Bkz. Genç kuşak) 17, 20
Kuşanmak 315
Kuşku (Bkz. Kaygı) 11, 87, 95, 110, 211, 310, 353
Kuşku duymak (Bkz. Duymak) 95
Kuşku duymamak (Bkz. Duymamak) 20
Kuşku uyandırmak (Bkz. Uyandırmak) 98
Kuşkuculuk 11, 48, 94, 170, 175, 300, 325
Kuşkulu 325
Kuşkusuz 19, 77, 84, 97
Kutlama (Bkz. Kutlamak) 17, 86
Kutlamak (Bkz. Kutlama) 66, 73, 86, 110, 344, 361, 407
Kutlanmak 114
Kutsal (Bkz. Din, Kutsallık) 20, 24, 35, 88, 100, 103, 402
Kutsal açlık (Bkz. Açlık, Din) 163
Kutsal haç (Bkz. Din) 41
Kutsal kitap (Bkz. Din, Kitap) 32
Kutsal söz (Bkz. Söz) 271, 282, 297
Kutsallaştırmak 292
Kutsallık (Bkz. Kutsal) 103, 289, 351
Kutsanma 133
Kutsanmak 204
Kutsanmamak 315
Kutup 35
Kuytu 88, 291
Kuyumcu 341
Küçücük (Bkz. Küçük) 155
Küçük (Bkz. Küçücük, Küçüklük) 154, 364, 367, 375, 384
Küçük çocuk (Bkz. Çocuk) 78
Küçük görünmek (Bkz. Görünmek, Yaş) 48
Küçük kardeş (Bkz. Kardeş) 93
Küçük oğul (Bkz. Oğul) 102
Küçüklük (Bkz. Küçük) 9, 22, 32, 43, 44, 48, 62, 74, 79, 82, 84, 101, 108
Küçültücü (Bkz. Aşağılayıcı) 99
Küçümseme (Bkz. Küçümsemek) 298
Küçümsemek (Bkz. Küçümseme) 28
Kül 111, 115, 314, 375
Külrengi (Bkz. Renk) 42, 99
Kült 96
Kültür (Bkz. Bireysel kültür, Çağdaşlık, Değişim, Düşünce, Eğitim, Gelişim, Kültürel, Öğretim, Sanat, Uygarlık, Yaşam, Yenilik, Yüksek kültür) 45, 53, 54,

55, 175, 222, 278, 286, 302, 348, 383, 384, 385, 388, 395, 399, 400
Kültür adamı (Bkz. Adam) 182
Kültürel (Bkz. Kültür) 67, 395
Kültürlü şeytan (Bkz. Şeytan) 24
Kültürlülük (Bkz. Eğitim) 44, 142, 227, 274
Kültürsüz (Bkz. Kültürsüzlük) 273, 274
Kültürsüzlük (Bkz. Eğitim, Kültürsüz) 87, 154
Kümelenmek 10
Kürek 47, 251
Kürek mahkûmu 155
Küstahlaşmak 280

Labirent 113
Lady (Bkz. Lord) 126, 128, 129, 132, 133, 138, 139, 148, 152, 408
Lale (Bkz. Çiçek) 344
Lamba 26, 330
Lanet 355
Lavta (Bkz. Müzik) 25, 29, 132, 310
Lejyon 295
Lekelemek 285
Liberal 11
Likör (Bkz. İçki) 301
Lirik (Bkz. Coşkulu) 40
Liste 349
Loca (Bkz. Kraliyet locası) 345
Lokanta 13, 85, 351
Lord (Bkz. Lady) 60, 94, 95, 97, 136, 138, 141, 153, 283
Lüks 13, 59, 129, 131, 185, 211, 326, 327, 351, 370

Maaş (Bkz. Ücret) 352
Madalya 365
Madalyon 15
Madalyonun öteki yüzü (Bkz. Yüz) 15
Madde 88
Maddeci 11
Maddecilik 12, 104, 113, 137, 353
Maden (Bkz. Madenci, Madencilik) 335
Madenci (Bkz. Maden, Madencilik) 335
Madencilik (Bkz. Ekonomi, Maden, Madenci) 336
Mağara 126
Mağara adamı (Bkz. Adam) 126
Mahalle (Bkz. Kenar mahalle, Yöre) 21, 50
Mahkeme (Bkz. Mahkeme salonu, Tanık kürsüsü, Yargı) 45, 71, 83, 86, 87, 89, 95, 97, 270, 279, 283, 286, 288, 342, 371, 400, 402
Mahkeme salonu (Bkz. Salon) 95, 97
Mahkemeye çıkarmak (Bkz. Çıkarmak, Yargı) 85
Mahkemeye vermek (Bkz. Vermek) 22
Makale yazmak (Bkz. Yazmak) 13
Makam (Bkz. Kat, Yer) 241
Makine (Bkz. Buharlı makine) 53, 113, 149, 166, 167, 186, 335, 359
Makine köleliği (Bkz. Kölelik) 165
Makine üretimi (Bkz. Üretim) 12
Mal (Bkz. Ekonomi, Mülk) 140, 149, 162, 181, 208
Mal mülk (Bkz. Mülk) 86, 149
Mafolmak (Bkz. Olmak) 184
Manastır 352
Manşet 270
Mantık (Bkz. Mantıklı olmak, Mantıklılık, Mantıksızlık) 205
Mantıklı olmak (Bkz. Olmak) 266, 287
Mantıklılık (Bkz. Mantık, Mantıklı olmak, Mantıksızlık) 340
Mantıksızlık (Bkz. Mantık, Mantıklı olmak, Mantıklılık) 333
Manzara 248, 332, 394
Marangoz 346
Marki 17, 62, 65, 73, 80, 82, 83, 84, 86, 87, 97, 98, 99, 105, 107, 113, 371, 374
Marksçı (Bkz. Bolşevik, Komünist, Sosyalist) 56
Marksist (Bkz. Marksçı) 54
Masa (Bkz. Ameliyat masası, Çalışma masası, Yemek masası) 82, 330
Masal (Bkz. Efsane) 26, 41, 46, 47, 57, 66, 108, 339, 368, 378, 383, 385, 386, 395
Masal yazmak (Bkz. Yazmak) 46
Maskara olmak (Bkz. Olmak) 297
Maske 20, 92, 94, 132, 134, 139, 175, 197, 246, 252, 253, 297, 339, 379
Maske geçirmek (Bkz. Geçirmek) 312
Maskeli balo (Bkz. Balo) 60
Masum görünmek (Bkz. Görünmek) 170
Masumluk 200, 216
Mavi (Bkz. Renk) 42, 289, 339, 404
Meclis (Bkz. Başbakan, Bakan, Demokrasi, Millet meclisi, Milletvekili, Parlamenter demokrasi, Parlamento) 162, 163, 306
Mehtap (Bkz. Ay ışığı) 334
Mekanik (Bkz. Elektronik) 2, 298
Mekanik kölelik (Bkz. Kölelik) 165
Mektup (Bkz. Yazışma) 48, 64, 69, 80, 81, 88, 93, 101, 102, 105, 109, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 131, 179, 181, 203, 239, 255, 276, 277, 279, 282, 284, 285, 306, 328, 347, 358, 369, 372, 373, 375,

381, 382, 383, 388, 394, 399, 401
Mektup almamak (Bkz. Almamak) 101
Mektup göndermek (Bkz. Göndermek) 13
Mektup yazmak (Bkz. Yazışmak, Yazmak) 13, 93
Melankoli 92, 143
Melek (Bkz. Şeytan) 351, 402
Melodram 49, 346
Memeli (Bkz. Hayvan) 331
Memnun etmek 348
Menenjit (Bkz. Hastalık) 110, 361, 374
Merak (Bkz. Düşkünlük, Kaygı) 28, 44, 154, 237
Merak duymak (Bkz. Duymak) 154
Merak etmek 328
Merak yaratmak (Bkz. Yaratmak) 183
Meraklı olmak (Bkz. Olmak) 78, 208
Merdiven 320, 330, 404
Merhamet (Bkz. Acıma, Acımak) 312, 339
Merkezci 56
Merkezcilik 56, 160
Mermer 112, 253, 296, 320, 321, 376
Mesih (Bkz. Din) 17, 356
Meslek (Bkz. Kariyer) 10, 15, 16, 142, 221, 237, 364
Meslek yaşamı (Bkz. Yaşam) 22, 202
Meşe (Bkz. Ağaç) 310
Metafizik 294
Metafizik gerçek (Bkz. Gerçek) 175
Metelik (Bkz. Kuruş, Para) 14
Meteliksiz 291, 374
Metin 31, 32, 33, 40, 68, 102, 284
Metres 22, 365
Metropol (Bkz. Kent) 10
Mevsim (Bkz. Bahar, Kış, Yaz) 14, 31, 102, 237, 286, 289
Meydan (Bkz. Alan) 21, 112, 151, 389
Meydan okuma (Bkz. Direngenlik) 190
Meydan okumak (Bkz. Direnmek, Karşı çıkmak) 98, 113, 229
Meyhaneci 103, 296
Meyve (Bkz. Alıç, Elma, İncir, Nar) 26, 36, 151, 289, 293, 320, 336
Meyve vermek (Bkz. Sonuca doğru ilerlemek, Vermek) 310
Meyvesini toplamak (Bkz. Sonuç almak, Toplamak) 36
Mezar (Bkz. Gömmek, Ölüm) 22, 32, 41, 107, 111, 112, 187, 295, 300, 313, 315, 321, 360, 374, 375, 402
Mezar taşı (Bkz. Taş) 106, 233
Mezarlık 65, 110, 111, 361, 374, 375
Mezhep (Bkz. Din) 352
Mısır 289
Mikroskop 27, 134
Millet meclisi (Bkz. Meclis, Parlamento) 162, 163
Milletvekili (Bkz. Meclis, Parlamento) 297
Milyon (Bkz. Para) 10, 93
Milyoner (Bkz. Ekonomi) 145, 175, 203, 226, 246, 333, 368, 379, 384
Mimar 10
Mimari yapı (Bkz. Yapı) 296
Mimarlık 27, 142
Miras 325, 353, 387
Misyoner 339
Mitoloji 21, 364
Mitolojik 49
Mitos 28, 102, 290
Mizah 129, 136, 150, 151, 152, 154, 155, 185, 195, 225, 233, 239, 241, 256, 258, 260, 261, 263, 264, 265, 266, 267, 399, 403
Mobilya 35
Moda (Bkz. Çılgınlık modası) 34, 105, 136, 138, 170, 209, 236, 250, 327, 342, 398
Modası geçivermek (Bkz. Geçivermek) 136
Model (Bkz. Örnek, Tip) 333, 384
Modern (Bkz. Çağdaşlık) 28, 53, 56, 66, 79, 101, 136, 137, 138, 139, 141, 142, 143, 146, 151, 218, 222, 229, 296, 301, 326, 327, 332, 387, 388, 389, 393, 402
Modern ahlak (Bkz. Ahlak) 182
Modern çağ (Bkz. Çağ) 296
Modern demokrasi (Bkz. Demokrasi) 160
Modern düşünce (Bkz. Düşünce) 172
Modern kent (Bkz. Kent) 359
Modern mistisizm 171
Modern sanat (Bkz. Sanat) 257, 297
Modern toplum (Bkz. Toplum) 136
Modern yaşam (Bkz. Yaşam) 43, 160, 246, 248
Modern yazın (Bkz. Yazın) 147
Modern yöntem (Bkz. Yöntem) 258
Modernizm 113
Modernlik 398
Monolog 27, 32, 382, 400
Mor (Bkz. Renk) 301, 347
Moral bozuculuk 164
Morartmak 233
Morg (Bkz. Ölü) 357
Motif 44
Muammasız 384
Mucize 320, 406
Mucize yaratmak 175
Muhafazakârlık (Bkz. Tutuculuk) 11, 162
Muhasebe defteri (Bkz. Defter) 151
Muhteşem 384
Mum yakmak (Bkz. Yakmak) 26

Mutlu (Bkz. Bahtiyar) 96, 324, 326, 330, 337, 339, 347, 354, 361, 368, 378, 384, 385, 394, 408
Mutlu olmak (Bkz. Olmak, Sevinmek) 297, 298, 306
Mutluluk (Bkz. Sevinç) 47, 130, 131, 208, 209, 220, 237, 258, 311, 318, 352
Mutsuz evlilik (Bkz. Evlilik) 33
Mutsuzluk (Bkz. Hüzün) 181, 197, 323, 351, 405
Mücevher 168, 191, 353
Müdür (Bkz. Okul müdürü) 181, 354
Müfettiş (Bkz. Okul müfettişi) 329
Mühendis 10
Mülk (Bkz. Mal, Mal mülk, Özel mülk, Sahip) 143, 147, 162, 181
Mülk sahipliği (Bkz. Mülk) 147
Mülkiyet (Bkz. Ekonomi, Mülk, Mülk sahipliği, Özel mülkiyet) 147
Mülkiyet sistemi (Bkz. Sistem) 181
Mürebbiye (Bkz. Dadı) 364
Mürekkep 359
Mürid 271
Müstehcen 164
Müze 35
Müzik (Bkz. Akort, Akort etmek, Bestelenmek, Borazan, Çalgı, Çalgıcı, Çalmak, Flüt, Keman, Keman teli, Lavta, Müzik parçası, Müzikal, Müzikal komedi, Müzikçi, Müzikli oyun, Nota, Opera, Operet, Operet yazarı, Opus, Piyanist, Piyano, Ritm, Ritmik, Sanat, Sonat, Şan, Şarkı söylemek, Tel, Titreşim, Türkü) 25, 27, 30, 31, 77, 127, 132, 176, 252, 253, 254, 267, 333, 346, 390, 391
Müzik adamı (Bkz. Adam) 254
Müzik çalmak (Bkz. Çalmak) 31
Müzik öğrenmek (Bkz. Öğrenmek) 267
Müzik parçası (Bkz. Müzik) 127
Müzik ustası (Bkz. Usta) 42
Müzikal (Bkz. Müzik, Oyun) 24, 77, 112
Müzikal komedi (Bkz. Komedi, Müzik) 68
Müzikçi (Bkz. Müzik, Sanatçı) 245
Müzikli 392
Müzikli oyun (Bkz. Müzik, Oyun) 77

Namuslu (Bkz. Onurlu) 184
Nankör 148
Nar (Bkz. Meyve, Narlı) 335, 385
Narin 151
Narlı (Bkz. Nar) 369, 378, 385
Nasır 234
Nasyonal sosyalist (Bkz. Sosyalist) 20
Neden (Bkz. Amaç) 13, 16, 18, 22, 24, 27, 31, 33, 34, 35, 37, 40, 41, 49, 50, 51, 53, 54, 59, 70, 77, 78, 82, 83, 89, 90, 92, 94, 108, 109, 128, 136, 142, 150, 153, 154, 156, 157, 207, 263, 307, 318
Neden olmak (Bkz. Olmak, Önayak olmak) 11, 27, 40, 61, 66, 88, 93, 306
Neden-sonuç 300
Nefret (Bkz. Kızgınlık, Öfke) 82, 83, 287, 288, 289, 292, 295, 371
Nefret dolu olmak (Bkz. Olmak) 27
Nefret duymak (Bkz. Duymak, Nefret etmek) 96, 206, 209, 244, 270, 299
Nefret etmek (Bkz. Kin duymak, Nefret duymak) 47, 86, 183, 234, 248, 251, 345, 359
Nehir (Bkz. Doğa) 344
Nergis (Bkz. Çiçek) 58, 79, 318, 319
Nesne 25, 35, 42, 51, 86, 108, 132, 229, 290, 302, 325, 334, 339, 357, 359
Nesnel (Bkz. Öznel) 51, 77, 290
Neşe (Bkz. Sevinç) 399
Nicelik (Bkz. Nitelik) 10
Nihilist 126, 128, 135, 137, 143, 152, 160, 161, 162, 163, 165, 167, 168, 170, 172, 178, 181, 184, 190, 194, 204, 208, 209, 217, 232, 233, 366, 367, 377
Nilüfer (Bkz. Bitki, Çiçek) 33, 296
Nişanlılık 207
Niteleme yapmak (Bkz. Tanımlamak, Yapmak) 68
Nitelendirmek 28, 90
Nitelik (Bkz. Kalite, Nicelik) 10, 11, 24, 40, 49, 156, 165, 176, 182, 190, 221, 232, 263, 285, 292, 297, 348
Nitelikli 15, 50, 117
Niyet (Bkz. İyi niyet, İyi niyetli, İyi niyetlilik, Kötü niyetlilik) 251, 299, 369, 379, 390
Nokta (Bkz. Doruk noktası, Dönüm noktası) 144
Noktalı virgül (Bkz. Virgül) 335
Normal (Bkz. Olağandışı, Olağanüstü) 228
Not (Bkz. Not almak) 26, 33, 371, 388, 394, 395, 405
Not almak (Bkz. Almak, Dil, Not) 359
Nota (Bkz. Müzik) 300
Numaralanmak 313
Nüfus (Bkz. Nüfus sayımı) 10, 329
Nüfus sayımı (Bkz. Nüfus) 10

Nükte (Bkz. Gülmek) 27, 28, 43, 50, 78, 85, 94, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 121, 129, 136, 150, 151, 152, 154, 155, 185, 195, 206, 225, 233, 239, 241, 256, 258, 260, 261, 263, 264, 265, 266, 267, 325, 362, 380, 393, 394, 395, 399, 403, 406
Nükte gücü (Bkz. Güç) 27
Nükteci 17, 73, 152, 155, 156, 157, 375, 399, 400, 401, 402
Nükteci olma 212, 246, 247, 259, 261, 266
Nüktecilik 16
Nükteli 22, 58
Nükteli söz (Bkz. Söz) 108

Ocak 209
Oda (Bkz. Ev, Konak, Köşk, Otel odası, Yüklük odası) 23, 31, 80, 89, 104, 107, 109, 112, 127, 271, 279, 320, 332, 361
Odak 95
Odaklaşmak 289
Odaklaşmamak 331
Odun kafalı 184
Oedipus karmaşası (Bkz. Psikanaliz kuramı, Psikoanalitik kavram) 96
Oedipus kompleksi (Bkz. Psikanaliz kuramı, Psikoanalitik kavram) 96
Oğlan 271
Oğlancılık 88
Oğul (Bkz. Baba, Küçük oğul) 21, 22, 27, 37, 46, 48, 62, 69, 79, 81, 82, 83, 89, 90, 94, 102, 114, 259, 367, 368, 371, 375, 395
Okşama 18
Okşayıcı 91
Okul (Bkz. Akademi, Aristokrat okulu, Ders, Eğitim, Görsel sanat okulu, Kolej, Okumak, Sanat okulu, Teknik okul, Yetenek) 13, 14, 21, 35, 47, 68, 74, 84, 85, 96, 117, 225, 226, 240, 249, 285, 328, 330, 334, 337, 364
Okul arkadaşı (Bkz. Arkadaş) 300
Okul müdürü (Bkz. Müdür) 180
Okul müfettişi (Bkz. Müfettiş) 261
Okumak (Bkz. Bursla okumak) 15, 16, 32, 37, 42, 44, 61, 62, 79, 82, 83, 121, 155, 179, 222, 228, 250, 251, 260, 261, 267, 271, 276, 277, 282, 321, 341, 352, 353, 358, 359, 361
Okumamak 102, 154
Okunmak 12, 235, 238, 276, 314
Okunulmak 169
Okuyabilmek 137
Okuyucu (Bkz. Eğitim) 282
Olabilmek 14, 30, 34, 36, 44, 52, 54, 57, 63, 74, 80, 81, 82, 89, 90, 93, 94, 95, 96, 97, 111, 126, 137, 142
Olagelmek 88
Olağandışı (Bkz. Olağan) 143
Olağanüstü (Bkz. Olağan) 15, 16, 17, 22, 26, 27, 44, 59, 61, 62, 64, 81, 82, 83, 89, 104, 106, 107
Olamamak 23, 37, 40, 84, 108, 148, 150
Olanak (Bkz. Fırsat) 23, 207, 320, 324
Olanak vermek (Bkz. Önünü açmak, Vermek) 71
Olanak vermemek (Bkz. Vermemek) 82
Olanaklı kılmak (Bkz. Kılmak) 129
Olanaklılık 129
Olanaksız 95, 130, 164, 342
Olası (Bkz. Olasılık) 142
Olasılık (Bkz. Olası) 357
Olay (Bkz. Siyasal olay, Trajik olay) 11, 13, 15, 16, 20, 22, 27, 29, 30, 35, 37, 38, 42, 47, 59, 62, 66, 67, 68, 70, 73, 75, 78, 79, 82, 83, 87, 90, 95, 97, 99, 110, 151, 170, 238, 270, 405
Olay çıkarmak (Bkz. Çıkarmak, Skandal yaratmak) 73, 82, 97, 200, 270, 371
Olay olmak (Bkz. Olmak) 99
Olay yaratmak (Bkz. Yaratmak) 87
Olgu 136, 175, 228, 279
Olgunlaşmak (Bkz. Yaş) 220
Olgunlaşmamış 217
Olgunluk (Bkz. Yaş, Yetkin) 389
Olmak (Bkz. Ağıza alınır olmak, Akıllı olmak, Aklı başında olmak, Alışkın olmak, Altında olmak, Anlamlı olmak, Âşık olmak, Ayak bağı olmak, Bağlı olmak, Baskı altında olmak, Baş olmak, Başarılı olmak, Başarısız olmak, Bayağı olmak, Belirgin olmak, Birlikte olmak, Borcu olmak, Borçlu olmak, Davacı olmak, Destek olmak, Dillere destan olmak, Dilsiz olmak, Doğal olmak, Dost olmak, Duyarlı olmak, Düşkün olmak, Egemen olmak, Etkileyici olmak, Evli olmak, Gerekli olmak, Görgülü olmak, Güç olmak, Gülünç olmak, Haklı olmak, Haksız olmak, Hazır olmak, İçten olmak, İğrenç olmak, İyi olmak, Kahraman olmak, Karşı olmak, Karşı karşıya olmak, Katil olmak, Kendi gibi olmak, Kendisi olmak, Komik olmak, Konuk olmak, Kusursuz olmak, Malolmak, Mantıklı olmak, Maskara olmak, Meraklı olmak, Mutlu olmak, Neden olmak, Nefret

dolu olmak, Olay olmak, Ortak olmak, Otoriter olmak, Önayak olmak, Ön yargısız olmak, Önünde olmak, Örnek olmak, Özgür olmak, Öznel olmak, Popüler olmak, Sadık olmak, Sağır olmak, Sahip olmak, Sayılır olmak, Suçlu olmak, Tedirgin olmak, Teslim olmak, Tiksindirici olmak, Ünlü olmak, Üstün olmak, Üye olmak, Var olmak, Vefalı olmak, Yana olmak, Yanında olmak, Yararlı olmak, Yaşamış olmak, Yazılı olmak, Yıpratıcı olmak, Yırtıcı olmak, Yoksun olmak, Yönlendirici olmak, Zorunda olmak) 2, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 31, 33, 35, 36, 39, 43, 44, 48, 49, 50, 51, 52, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 68, 69, 73, 75, 77, 81, 82, 84, 86, 88, 89, 91, 93, 97, 98, 99, 103, 105, 107, 109, 126, 127, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 145, 146, 147, 148, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 182, 184, 185, 186, 318, 322, 323, 324, 328, 332, 336, 337, 338, 339, 340, 345, 346, 353, 356, 357

Olmamak (Bkz. Başarılı olamamak, Doğal olmamak, Dost olmamak, Geçerli olamamak, Gerçekleşmemek, Hoş olmamak, İlgisi olmamak, Suya düşmek, Tehlikeli olmamak, Umrunda olmamak, Ünlü olmamak, Var olmamak, Yeterli olmamak, Zorunda olmamak) 13, 15, 25, 28, 33, 40, 46, 51, 75, 78, 80, 81, 88, 93, 95, 96, 108, 128, 130, 134, 138, 141, 143, 328, 332

Olumlu 17, 80

Oluş 24

Oluşabilmek 24

Oluşmak 10, 11, 24, 25, 26, 35, 44, 53, 59, 63, 73, 74, 79, 96, 100, 101, 106, 128, 136, 142, 152, 306

Oluşturmak 11, 12, 51, 56, 69, 70, 71, 92, 143, 145, 151, 354

Oluşturmamak 50

Oluşturulmamak 57

Oluşum 10, 92

Oluvermek 26

Omuz 320

Onarmak 155

Onay 130

Onaylamak (Bkz. Doğru bulmak) 96, 147, 173, 182, 271

Onaylamamak 182, 298

Onaylanmamak 282

Onur 28, 146, 147, 252, 356

Onur duymak (Bkz. Duymak) 51, 186, 324

Onur kırıcılık (Bkz. Kırıcılık) 91, 179, 371

Onurlu (Bkz. Namuslu) 348

Opera (Bkz. Müzik, Söz operası) 77, 112, 146, 366, 408

Operet (Bkz. Müzik) 29, 34, 390

Operet yapımcısı (Bkz. Müzik, Yapımcı) 34

Operet yazarı (Bkz. Müzik, Yazar) 29

Opus (Bkz. Müzik) 14

Oran 57, 87, 255

Orkide (Bkz. Çiçek) 137, 153, 170

Orman (Bkz. Doğa, Yaban ormanı) 137, 301, 319

Orta kırat 131, 138, 153

Orta sınıf (Bkz. Sınıf) 137, 157, 182

Orta yaşlılık (Bkz. Yaş) 152, 216

Ortaçağ (Bkz. Çağ, Feodalizm, Ortaçağcılık) 29, 49, 101, 267, 306

Ortaçağcılık (Bkz. Ortaçağ) 24, 177

Ortadan kaldırılmak (Bkz. Kaldırılmak, Yok edilmek) 178

Ortadan kaldırmak (Bkz. Kaldırmak, Yok etmek) 50, 61

Ortadan kalkmak (Bkz. Kalkmak, Yok olmak, Yok olmak gitmek) 53, 92, 128, 157, 143, 149, 157, 161, 248

Ortak 11, 19, 154

Ortak olmak (Bkz. Olmak) 47

Ortaklık 184

Ortam (Bkz. Çevre) 11, 12, 14, 27, 52, 53, 80, 93, 244, 247

Ortaya atılmak (Bkz. İleri sürülmek) 10

Ortaya atmak (Bkz. Atmak) 10, 74, 92

Ortaya çıkabilmek (Bkz. Anlaşılabilmek) 134

Ortaya çıkarılamamak 50

Ortaya çıkarılmamak 375

Ortaya çıkarmak (Bkz. Anlamak, Çıkarmak) 52, 98, 164, 172, 238, 244, 256

Ortaya çıkarmamak 139

Ortaya çıkmak (Bkz. Anlaşılmak, Çıkmak) 28, 40, 75, 85, 87, 92, 97, 105, 251, 255, 271

Ortaya çıkmamak (Bkz. Anlaşılmamak, Çıkmamak) 54

Ortaya dökülmek 86, 109

Ortaya koyabilmek (Bkz. Anlatabilmek, Koyabilmek) 57

Ortaya koyamamak (Bkz. Anlatamamak) 12

Ortaya koymak (Bkz. Anlatmak, Koymak) 13, 14, 15, 27, 41, 49, 51, 56, 57, 66, 74, 81, 86, 87, 92, 255, 265, 271, 272, 308, 375

Ortaya koymamak (Bkz. Anlatmamak) 51
Ot (Bkz. Bitki) 128
Otel (Bkz. Pansiyon) 76, 81, 82, 83, 85, 87, 89, 107, 112, 373, 374
Otel odası (Bkz. Oda) 9, 80, 105, 108, 120
Otorite 161, 164, 165, 223
Otorite kullanmak (Bkz. Kullanmak) 164
Otorite uygulamak (Bkz. Uygulamak) 164
Otorite uygulanmak (Bkz. Uygulanmak) 164
Otoriter (Bkz. Otoriter olmak) 20, 56
Otoriter olmak (Bkz. Olmak, Otoriter) 167
Oturabilmek (Bkz. Oturmak) 107
Oturma (Bkz. Oturmak) 128
Oturmak (Bkz. Oturma, Oturabilmek) 17, 21, 22, 32, 58, 64, 75, 78, 80, 84, 87, 89, 106, 108, 112, 153, 209, 260, 311, 320, 324, 328, 329, 331, 339, 342, 345, 351, 358, 364
Oturmamak 156
Oturtmak 89
Ovmak 312
Oy hakkı (Bkz. Hak, Kadına oy hakkı) 11
Oynamak (Bkz. Rol almak, Rol oynamak, Sahneye çıkmak) 15, 19, 27, 30, 32, 33, 43, 59, 68, 133, 148, 174, 300, 328, 331, 337, 343, 370, 371
Oynanmak (Bkz. Sahnelenmek, Sahneye konmak, Sahneye konulmak) 253
Oynatmak (Bkz. Sahneye konmak) 348
Oynayabilmek (Bkz. Sahneye konabilmek) 15, 343
Oynayamamak (Bkz. Sahneden kaldırılmak, Sahneden kalkmak) 343
Oyun (Bkz. Komedi oyunu, Müzikal, Müzikli oyun, Oyun yazarı, Oyun yazmak, Oyuncu, Oyunculuk, Tiyatro) 12, 13, 14, 15, 16, 19, 21, 26, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 37, 38, 39, 40, 47, 59, 64, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 81, 84, 87, 92, 94, 97, 105, 106, 112, 114, 253, 267, 270, 288, 300, 318, 323, 328, 331, 332, 336, 338, 339, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 358, 359, 367, 369, 370, 371, 372, 374, 375, 376, 377, 378, 388, 390, 391, 392, 395, 398, 399, 400, 404, 405, 406
Oyun izlemek (Bkz. İzlemek) 31
Oyun yazabilmek (Bkz. Oyun, Yazabilmek) 33
Oyun yazarı (Bkz. Yazar) 14, 15, 307
Oyun yazarlığı (Bkz. Yazarlık) 400
Oyun yazmak (Bkz. Yazar, Yazarlık) 15, 25, 26, 30, 31, 55, 81
Oyuncu (Bkz. Büyük oyuncu, Erkek oyuncu, Kadın oyuncu, Oyun, Oyunculuk, Tiyatro oyuncusu) 15, 27, 29, 34, 38, 47, 59, 66, 71, 76, 87, 141, 245, 267, 282, 339, 344, 355, 366, 387
Oyuncu sınıfı (Bkz. Sınıf) 355
Oyunculuk (Bkz. Oyuncu, Oyunculuk yapmak) 33, 71, 343
Oyunculuk yapmak (Bkz. Oyuncu, Oyunculuk) 71
Ozan (Bkz. Ozanlık, Sanatçı, Şair, Şiir, Yazar) 19, 21, 24, 25, 28, 33, 36, 40, 41, 45, 50, 51, 62, 64, 72, 79, 84, 97, 98, 103, 107, 109, 111, 127, 128, 171, 174, 204, 229, 239, 244, 247, 250, 251, 256, 260, 261, 262, 265, 266, 294, 295, 296, 300, 307, 328, 330, 331, 333, 334, 337, 339, 344, 345, 351, 357, 360, 364, 368, 369
Ozanlık (Bkz. Ozan, Şiir, Şiir yazmak) 21, 36, 41, 261

Öç 128, 181, 372
Öç alabilmek (Bkz. Alabilmek) 83
Öç almak (Bkz. Almak) 39, 61
Ödeme 373
Ödeme aracı (Bkz. Araç, Para) 106
Ödeme yapmak (Bkz. Yapmak) 67, 107
Ödemek (Bkz. Bedel ödemek, Borç ödemek, Para ödetmek) 87, 91, 92, 113, 329, 354, 375
Ödememek (Bkz. Para sızdırmak) 129, 220
Ödenmek 259
Ödleklik (Bkz. Korkak) 184
Ödül (Bkz. Ödül almak) 23, 40, 366
Ödül almak (Bkz. Almak, Ödül) 19
Ödül kazanmak (Bkz. Kazanmak) 40
Ödül vermek (Bkz. Vermek) 164
Ödüllendirilmek 192
Ödüllendirilmemek 179
Ödün vermek (Bkz. Vermek) 50, 100
Ödünç almak (Bkz. Almak) 256
Ödünsüz 16
Öfke (Bkz. Kızgınlık, Nefret) 166, 181, 245, 371
Öğe (Bkz. Temel öğe) 35, 92, 141, 151, 186
Öğle (Bkz. Öğle vakti, Öğle yemeği, Öğleden sonra) 314
Öğle vakti (Bkz. Öğle, Öğle yemeği, Öğleden sonra, Saat) 301

Öğle yemeği (Bkz. Öğle, Öğle vakti, Öğleden sonra, Yemek) 399
Öğleden sonra (Bkz. Öğle, Öğle vakti, Öğle yemeği) 264
Öğrenci (Bkz. Öğretim, Sanat öğrencisi, Üniversite öğrencisi) 23, 24, 43, 56, 62, 110, 142, 270, 272, 334, 369, 371
Öğrencilik (Bkz. Öğrenci) 270
Öğrenememek 67
Öğrenilmek (Bkz. Ders verilmek) 28, 238
Öğrenim 228, 371
Öğrenim görmek (Bkz. Görmek) 48, 220, 223, 228
Öğrenme 128, 224
Öğrenmek (Bkz. Ders almak, Ders vermek, Eğitim, Müzik öğrenmek, Öğretmek) 22, 39, 48, 55, 65, 67, 69, 72, 75, 99, 100, 186, 217, 249, 259, 263, 270, 271, 292, 334, 335, 340, 356, 375
Öğrenmemek 100
Öğreti (Bkz. Kuram) 10, 52, 175
Öğretici (Bkz. Öğretmen) 227
Öğretilebilmek 150
Öğretilememek 52, 226, 228
Öğretilmek 49
Öğretim (Bkz. Kültür, Uygarlık, Üniversite) 52, 228, 328
Öğretim üyesi (Bkz. Akademisyen, Üniversite, Üye) 24, 25
Öğretmek (Bkz. Ders vermek, Öğrenmek) 29, 127, 164, 260, 293, 303
Öğretmen (Bkz. Eğitici, Öğretici) 10, 106, 326, 365
Öğretmenlik (Bkz. Öğretmen) 224
Öğüt 147, 224, 234, 352
Öğüt vermek (Bkz. Salık vermek, Vermek) 147, 286, 288
Öğütmek 185, 186
Ölçmek 80
Ölçü 12, 22, 37, 55, 62, 73, 92, 112, 113, 147, 154, 182, 211, 239, 252, 364
Ölçülemek 54, 182
Ölçülmek 97, 225
Ölçüm 182
Ölçüt (Bkz. Sanatsal ölçüt) 96
Öldürmek (Bkz. Kendini öldürmek, Yargı) 37, 39, 48, 82, 91, 92, 96, 164, 204, 221, 307, 308, 323, 324, 337
Öldürtmek 32
Öldürülmek 36, 38, 166, 342
Ölebilmek 151
Ölen 315
Ölesiyelik 141
Ölgünlük 390
Ölmek (Bkz. Açlıktan ölmek, Kederden ölmek, Ölüm, Uğruna ölmek, Yaşamdan ayrılmak) 21, 22, 23, 34, 36, 40, 48, 81, 93, 99, 104, 106, 107, 110, 143, 157, 167, 168, 172, 175, 236, 237, 256, 265, 270, 272, 307, 308, 311, 318, 321, 331, 333, 335, 353, 357, 360, 361, 362, 364, 365, 373, 374, 375, 407
Ölmemek 59
Ölü (Bkz. Cenaze, Ceset, Kefen, Morg) 133, 300, 308, 320, 357
Ölüm (Bkz. Dünyadan ayrılmak, Gömülmek, Kefene sarılmak, Sonu gelmek, Vasiyet, Yaşam sonu, Yaşamı sona erdirmek, Yaşamı sona ermek, Yaşamın sona ermesi) 9, 12, 18, 19, 30, 32, 36, 38, 54, 61, 65, 68, 74, 76, 91, 93, 95, 99, 100, 101, 106, 109, 110, 111, 112, 142, 143, 166, 197, 203, 221, 313, 318, 325, 326, 342, 359, 361, 362, 367, 368, 372, 374, 375, 402
Ölüm acısı (Bkz. Acı) 373
Ölüm çukuru (Bkz. Çukur) 312
Ölüm döşeği (Bkz. Döşek) 42
Ölüm gemisi (Bkz. Gemi) 311
Ölüm haberi (Bkz. Haber) 111
Ölümcül 92, 93, 109, 130, 131, 150, 218, 224, 226, 287, 288, 300
Ölümcül hastalık (Bkz. Hastalık) 92, 93
Ölümcüllük 83
Ölümsüz 173, 229, 375
Ölümsüzleştirmek 30
Ölümsüzlük 111
Ömür (Bkz. Yaş, Yaşam) 226
Önayak olmak (Bkz. Neden olmak) 28
Öncü (Bkz. Önderlik) 12, 17, 23, 42, 43, 113, 126, 154, 356, 365
Öncülük (Bkz. Önderlik) 28
Öncülük yapmak (Bkz. Başını çekmek, Yapmak) 28
Önde gelmek (Bkz. Gelmek) 26, 46, 48, 50, 72
Önder (Bkz. Öncü) 227
Önderlik (Bkz. Önder) 361
Öne çıkarılmak (Bkz. Çıkarılmak) 24
Öne çıkmak (Bkz. Çıkmak) 34, 57, 137
Öne sürmek (Bkz. İleri sürmek, Sürmek) 11, 58
Önem 16, 54, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 83, 91, 104, 106, 114, 133, 135, 138, 139, 141, 142, 143, 146, 148, 151, 152, 155, 190, 191, 195, 196, 198, 201, 205, 208, 209, 210, 211, 212, 232, 233, 234, 235, 236, 238, 240, 246, 247, 253, 259, 261, 266, 350, 351, 358, 369, 371, 373, 377, 388, 390, 391, 392, 393, 396, 399
Önem taşımak (Bkz. Önemli, Önemlilik, Taşımak) 140

Önem vermek (Bkz. Aldırmak, Vermek) 23, 50, 100, 240
Önem vermemek (Bkz. Aldırmamak, Vermemek) 70
Önemli kılmak (Bkz. Kılmak) 180
Önemlilik (Bkz. Ciddiye almak) 32, 47, 50, 55, 62, 73, 97, 126, 136, 141, 332, 372, 386
Önemsenmemek (Bkz. Aldırmamak) 128
Önemsiz (Bkz. Ehemmiyetsiz, Önem, Önemlilik) 68, 69, 73, 104, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 137, 138, 140, 143, 145, 148, 150, 152, 153, 154, 155, 156, 163, 164, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 216, 222, 223, 224, 225, 226, 233, 235, 236, 237, 238, 345, 350, 370, 371, 377
Öneri (Bkz. Evlenme önerisi) 17, 34, 44, 52, 69, 81, 87, 89, 104, 107, 173, 176, 207, 306, 338, 342
Önerilmek 267, 337
Önermek (Bkz. Salık vermek) 29, 35, 51, 62, 64, 65, 83, 113, 134, 212, 322, 332, 342, 349, 353, 366
Önermemek (Bkz. Engelleyememek) 64, 102
Öngörmek 11
Öngörülebilmek 165
Öngörülü 57
Önleme 21
Önlemek (Bkz. Engellemek) 30, 35, 86
Önlenmek (Bkz. Engellenmek) 86, 234
Önleyememek (Bkz. Engelleyememek) 38
Önsöz 14, 15, 19, 24, 46, 63, 70, 78, 273, 341, 369
Önü açılmak (Bkz. Açılmak) 12
Önünde olmak (Bkz. Olmak) 139
Önünde sonundalık 110, 127
Önünden geçmek (Bkz. Geçmek) 313
Önüne gelmek (Bkz. Gelmek) 80
Önüne koymak (Bkz. Koymak) 32
Önünü açmak (Bkz. Açmak, Olanak vermek) 90
Önyargı (Bkz. Dogma) 84, 86, 95, 142, 172, 182, 240, 270
Önyargısız olmak (Bkz. Olmak) 257
Öpmek 231, 32, 280, 289
Öpücük 32, 163, 198, 307, 356
Örgüt 21, 61, 93, 340
Örgütleme (Bkz. Örgütlenme, Örgütlenmek) 238
Örgütlenme (Bkz. Örgütleme, Örgütlenmek) 12
Örgütlenmek (Bkz. Örgüt) 10, 11
Örnek (Bkz. Model) 11, 13, 24, 35, 46, 135, 145, 203, 223, 235, 246, 265, 368, 379
Örnek almak (Bkz. Almak) 246
Örnek göstermek (Bkz. Göstermek) 87
Örnek olmak (Bkz. Olmak) 58, 81, 299
Örnek verememek (Bkz. Verilememek) 57
Örtmek 26, 241, 240
Ötmek 266, 314
Öttürmek 340
Övgü 27, 180, 190, 232, 302, 342, 370
Övmek 200, 232, 266
Övülmek 327, 356
Övünmek 263, 325, 338
Öykü (Bkz. Halk öyküsü, Hikâye, Sanat, Özyaşamöyküsü, Yaşam öyküsü) 22, 25, 26, 29, 31, 32, 38, 43, 46, 47, 48, 51, 57, 58, 62, 63, 65, 66, 72, 74, 75, 77, 90, 92, 97, 101, 106, 108, 251, 263, 265, 271, 272, 318, 319, 320, 321, 329, 339, 340, 351, 352, 355, 356, 361, 370, 373, 379, 384, 385, 390, 405, 407, 408
Öykü kitabı (Bkz. Kitap) 267
Öykücü (Bkz. Sanatçı) 15
Öykünme 103, 174, 295, 297, 299, 406
Öz 221, 294, 300, 302
Özdeyiş 20, 28, 34, 58, 63, 64, 79, 85, 91, 97, 103, 113, 114, 181, 233, 248, 273, 290, 341, 357, 380, 404
Özel 2, 32, 33, 45, 48, 69, 72, 87, 127, 239, 355, 372, 374
Özel baskı (Bkz. Baskı) 33, 87
Özel mülk (Bkz. Mülk) 149
Özel mülkiyet (Bkz. Mülkiyet) 53, 147
Özel yaşam (Bkz. Yaşam) 34, 48
Özellik 35, 72, 93, 201, 299
Özen 77, 239
Özen göstermek (Bkz. Göstermek) 25
Özentili 18
Özentilik 28
Özet (Bkz. Özetleme) 11, 55, 62, 72, 359, 369
Özetleme (Bkz. Özet) 102, 284, 375, 391
Özetlemek 25, 82, 102, 114, 290, 296
Özgeçmiş 249, 258, 265, 364, 393, 396, 397
Özgün 47, 165, 182, 294, 344
Özgünlük 256, 266
Özgür (Bkz. Düşünce, Özgür olmak Özgürlük) 12, 17, 47, 87, 89, 96, 161, 288, 302
Özgür düşünmek (Bkz. Düşünmek) 292
Özgür olmak (Bkz. Özgürlük) 165, 287
Özgür yaşamak (Bkz. Yaşamak) 292

Özgürce 49, 56
Özgürleştirilmek (Bkz. Özgürlük) 54
Özgürlük (Bkz. Basın özgürlüğü, Düşünce, Hak, Özgür, Özgür olmak, Özgürleştirilmek, Sanat özgürlüğü, Uygarlık) 14, 18, 20, 24, 36, 47, 50, 53, 63, 65, 77, 79, 93, 97, 104, 108, 113, 163, 166, 168, 206, 241, 297, 314, 336, 341, 356
Özgürlükçü 71
Özgüven 114, 165
Özlem (Bkz. Hasret) 93, 101, 310, 359
Özlem duymak (Bkz. Duymak, Özlemek) 17
Özlemek (Bkz. Özlem duymak) 47, 254
Özlemle bakmak (Bkz. Bakmak) 308, 309
Özlü 341
Öznel (Bkz. Nesnel) 51
Öznel olmak (Bkz. Bireycilik, Bireyselleşmek, Bireysellik, Olmak) 257
Özür 334
Özür dilemek 114, 239, 241, 391
Özürlü 285
Özveri 129, 145
Özverililik 299
Özyaşamöyküsü (Bkz. Öykü) 102, 114, 284, 357, 375, 391, 408

Paha (Bkz. Bedel, Değer) 146
Pahalı (Bkz. Değerli) 84, 140, 328
Paketlemek 95
Palet 340
Palyaço (Bkz. Gülmek) 18, 297
Pandomimci (Bkz. Sanatçı, Tiyatro) 402
Pansiyon (Bkz. Otel) 76, 280
Panteist 294
Papa (Bkz. Din) 56, 88, 160, 164
Papalık (Bkz. Din) 56, 88, 164
Papalık tacı (Bkz. Taç) 164
Papatya (Bkz. Çiçek, Yaprak) 23
Papaz (Bkz. Kardinal, Rahip) 41, 181, 314
Para (Bkz. Ekonomi, Fiyat, Kuruş, Metelik, Milyon, Sermaye sahibi, Tutar) 44, 45, 69, 102, 106, 146, 148, 152, 217, 232, 259, 278, 338, 342, 347, 354, 374, 375
Para bağlanmak (Bkz. Bağlanmak) 107
Para kazanmak (Bkz. Kazanmak) 37, 43
Para ödetmek (Bkz. Ödemek) 209
Para sızdırmak (Bkz. Para ödememek) 67
Para vermek (Bkz. Vermek) 278
Para yatırmak (Bkz. Yatırmak) 69
Para yitirmek (Bkz. Yitirmek) 22, 107
Paradoks (Bkz. Düşünce, Paradoksal, Tartışma) 22, 27, 49, 50, 52, 54, 72, 74, 85, 94, 108, 133, 272, 397, 408
Paradoksal (Bkz. Paradoks) 396
Parantez 337
Parasal 39, 87, 112
Parasızlık 148
Parçalanmış 399
Park 13
Parlak 9, 37, 43, 51, 68, 71, 84, 94, 95, 97, 104, 114, 152, 226, 333, 341, 357, 388
Parlaklık 27, 290, 325, 352, 354
Parlamak 50, 335
Parlamenter demokrasi (Bkz. Demokrasi, Meclis) 12
Parlamento (Bkz. Meclis, Millet meclisi, Milletvekili) 96, 282, 306, 326
Parmak basmak (Bkz. Basmak, İşaret etmek) 35
Parmak ucu 292
Parmakla gösterilmek (Bkz. Gösterilmek, İşaret etmek) 77
Parmaklık 313
Parodi 84
Parti (Bkz. Eğlence) 21, 52, 57, 163, 327
Pastoral şiir (Bkz. Şiir) 346
Patates (Bkz. Yemek, Yiyecek) 153
Patlak vermek 359
Patlamak 89
Patoloji (Bkz. Hastalık) 167
Payına düşeni almak (Bkz. Almak) 96
Payına düşmek (Bkz. Düşmek) 96
Paylaşabilmek 14, 43, 78
Paylaşılmak 162
Paylaşmak 14, 34, 232, 237, 291, 307, 312, 331
Paylaşmamak 14
Pazar (Bkz. Ekonomi) 10, 97, 134, 327, 348
Pazar fiyatı (Bkz. Fiyat) 138
Pazarlama değeri (Bkz. Değer) 97
Pazarlamak 97, 140
Pazarlık 134
Pazaryeri 394
Peçe 227, 248
Pembe (Bkz. Renk) 339
Pembelik (Bkz. Pembe) 30
Pencere 203, 257, 289, 332
Perde (Bkz. Oyun, Son perde, Tiyatro) 25, 33, 73, 104, 118, 126, 212, 346, 350, 390, 395, 399, 403, 406, 407, 408
Perde kapanması (Bkz. Oyun, Tiyatro) 33, 66, 73, 75, 114
Peri 319, 395
Peri yüzlü (Bkz. Çocuksuluk, Yüz) 48
Perişanlık 65
Peron (Bkz. Tren istasyonu) 99, 297

Peşinde koşmak (Bkz. Koşmak) 93, 96, 98
Peşinden gitmek (Bkz. Gitmek) 79, 80, 320
Peşine düşmek (Bkz. Ardına düşmek, Düşmek) 13, 61, 109, 130, 137
Peşini bırakmak (Bkz. Bırakmak) 99
Peşini bırakmamak 81
Peygamber (Bkz. Din) 400
Pırıl pırıl 137, 335
Pırıltı (Bkz. Işık, Pırıltılı) 23, 28, 261, 262
Pırıltılı (Bkz. Pırıltı) 98
Pinti 134
Pipo 312
Pis (Bkz. Pislik) 98, 371
Piskopos (Bkz. Din) 176
Pislik (Bkz. Artık, Kirlilik, Pis) 24, 61, 86, 98, 340
Pislik temizlemek 53
Pişirmek 153
Pişmanlık 134, 178, 194, 196, 237
Pişmanlık duymak (Bkz. Duymak) 13, 39, 130, 131
Pişmanlık duymamak (Bkz. Duymamak) 135, 288
Piyanist (Bkz. Müzik, Sanatçı) 335
Piyano (Bkz. Çalgı, Müzik) 359
Plan 350
Plastik sanat (Bkz. Sanat) 57
Polis 37, 153, 239, 229, 270, 277, 333, 348, 371
Polis baskını 280
Polis haberi (Bkz. Haber) 37
Politik (Bkz. Siyasal) 117
Politika (Bkz. Politik) 163
Politikacı (Bkz. Siyaset adamı, Siyasetçi) 55, 163
Popüler 135, 137, 156, 168, 341
Popüler olmak (Bkz. Olmak) 168, 247, 249, 256
Popülerlik 347
Porselen 23, 45, 404
Portre (Bkz. Resim) 15, 25, 29, 47, 48, 49, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 66, 89, 90, 91, 92, 120, 126, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 150, 151, 152, 153, 156, 157, 169, 170, 173, 174, 176, 178, 179, 184, 185, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 198, 199, 201, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 216, 217, 218, 222, 224, 226, 232, 233, 234, 235, 237, 245, 247, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 358, 368, 369, 370, 379, 383, 390, 391, 394, 395, 396, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 406
Portre yapmak (Bkz. Resim yapmak, Yapmak) 60, 89
Posta 34, 284
Poz vermek (Bkz. Vermek) 358
Pranga 47
Pratik (Bkz. Uygulama) 145, 151, 155, 334
Prens (Bkz. Prenses) 26, 29, 46, 66, 67, 91, 160, 164, 339, 368, 378, 383, 384, 385, 408
Prenses (Bkz. Prens) 32, 45, 57, 205, 339, 368, 378, 383
Profesör (Bkz. Üniversite) 23, 24
Profil 219
Program 33, 76, 228
Program kitapçığı (Bkz. Kitapçık) 33
Proje 69
Proletarya (Bkz. İşçi sınıfı) 11, 56
Propaganda (Bkz. Kamuoyu) 14
Propagandacı 14
Protestan (Bkz. Din) 41, 47, 52, 64, 364
Protestanlık (Bkz. Din) 64
Protesto (Bkz. Karşı çıkmak, Karşı koymak) 137
Prova 32, 343, 345, 347, 354, 370
Psikanalitik 403
Psikanaliz kuramı (Bkz. Oedipus karmaşası, Oedipus kompleksi) 92
Psikoanalitik kavram (Bkz. Oedipus karmaşası, Oedipus kompleksi) 92
Psikoloji (Bkz. Ruh) 191, 406
Psikolojik sav (Bkz. Sav) 346
Psikolojik yapı (Bkz. Psikoloji, Yapı) 71
Psikopatoloji (Bkz. Patoloji) 78
Punto 97
Puslu (Bkz. Sisli) 357
Pusu kurmak (Bkz. Kurmak, Tuzağa düşürmek) 312
Püriten 355

Radikal (Bkz. Kökten) 93, 162
Radyo (Bkz. İletişim) 78
Raf 98
Rahatlatmak 109
Rahatlık (Bkz. Konfor) 56, 60, 128
Rahatsızlık 128
Rahibe (Bkz. Din, Rahip) 110
Rahip (Bkz. Din, Papaz, Rahibe) 19, 74, 75, 88, 98, 110, 137, 164, 174, 175, 176, 177, 271, 295, 352
Rakip 166
Rakkase 384
Rastgelelik (Bkz. Gelişigüzellik) 127
Rastlamak 34, 106, 108, 360
Rastlamamak 184
Rastlanmak 21
Rastlantı (Bkz. Rastlantısal) 48, 50, 87, 260
Rastlantısal (Bkz. Rastlantı) 302
Reform (Bkz. Çağdaşlık, Değişim, Reformculuk, Yenilik) 161, 181, 373
Reform yasası (Bkz. Yasa) 306

Reformculuk (Bkz. Reform) 15
Rehber 136, 146, 246, 248, 387, 389, 395, 403
Rekabet 10, 53, 56, 97
Reklam 328
Reklam edilmek 97
Reklam görevlisi (Bkz. Görevli) 265
Renk (Bkz. Bal rengi, Beyaz, Gri, Kara, Kırmızı, Kızıl, Külrengi, Mavi, Mor, Pembe, Sarı, Siyah, Yemyeşil, Yeşil) 9, 27, 33, 42, 47, 80, 98, 99, 114, 127, 134, 141, 226, 257, 290, 301, 320, 339, 340, 344, 346, 347, 348, 388, 390
Renkli 16, 320, 348
Renklilik 27, 98, 107, 163
Renksiz 142, 148, 211
Renksizlik 24, 39
Resim (Bkz. Portre, Sanat) 37, 153, 192, 245, 251, 252, 257, 264, 333, 334, 340, 347, 348, 358, 360, 398
Resim sanatı (Bkz. Sanat) 43, 61
Resim yapmak (Bkz. Portre yapmak, Resimlemek, Tablo, Yapmak) 26, 50, 58
Resimlemek (Bkz. Resim yapmak) 33, 370
Resimli 393, 396
Ressam (Bkz. Sanatçı) 24, 28, 31, 42, 43, 44, 45, 57, 58, 89, 127, 161, 239, 248, 251, 252, 253, 257, 295, 333, 338, 340, 347, 348, 358, 360, 366, 367
Rica etmek 288
Ring 84
Risk etmek 81
Ritm 25, 33
Ritmik 54
Riyakâr (Bkz. İkiyüzlü) 67
Roket 131, 140, 169, 204, 210, 226, 232, 234, 235, 378
Rol (Bkz. Başrol, Rol almak, Rol dağılımı, Rol oynamak, Role çıkmak, Tiyatro) 30, 33, 94, 141, 332, 337, 338, 342, 343, 345
Rol almak (Bkz. Almak, Oynamak, Rol, Tiyatro) 31, 84
Rol dağılımı (Bkz. Rol) 25
Rol oynamak (Bkz. Oynamak, Rol) 96, 140
Role çıkmak (Bkz. Çıkmak, Rol) 47
Roman (Bkz. Edebiyat, Kitap, Roman parçası, Sanat, Yazın alanı) 12, 15, 16, 19, 24, 29, 36, 44, 49, 57, 58, 59, 61, 64, 66, 72, 75, 83, 85, 99, 104, 105, 111, 153, 157, 172, 218, 258, 259, 260, 262, 263, 273, 276, 290, 327, 328, 330, 341, 342, 346, 348, 360, 369, 373, 389, 390, 395, 399, 401, 404, 408
Roman alanı (Bkz. Alan) 49
Roman kişisi (Bkz. Kişi) 99
Roman parçası (Bkz. Roman) 172
Roman yazarı (Bkz. Yazar) 15, 16, 44
Romancı (Bkz. Sanatçı) 49, 63, 89, 107, 251, 257, 258, 259, 262, 337, 341, 344, 354, 360
Romantik 34, 44, 50, 114, 116, 117, 217, 296, 332, 356, 358, 399, 402
Romantik acı (Bkz. Acı) 402
Romantik akım (Bkz. Akım) 50
Romantik aşk (Bkz. Aşk, Sevgi) 34
Romantik hareket (Bkz. Romantik) 295
Romantizm 35, 113, 139
Rönesans 135, 184, 247, 260, 365, 366, 398
Ruh (Bkz. Bireycilik ruhu, Eleştirici ruh, Görünmez ruh, Psikoloji, Tinsel doğa) 24, 25, 26, 29, 35, 41, 51, 59, 60, 63, 65, 79, 108, 129, 149, 164, 173, 174, 176, 202, 216, 219, 229, 232, 238, 239, 240, 241, 246, 247, 248, 250, 251, 253, 257, 259, 276, 287, 290, 292, 293, 295, 296, 297, 298, 300, 307, 312, 313, 321, 322, 334, 349, 355, 359, 361, 362, 369, 371, 379, 380, 383
Ruh durumu (Bkz. Durum, Ruhsal) 257
Ruh günahı (Bkz. Günah) 288
Ruh hastası (Bkz. Hasta) 107
Ruha kıymak (Bkz. Kıymak) 160
Ruhsal (Bkz. Ruh durumu, Tinsel) 56, 92, 96, 347
Ruhsal çirkinlik (Bkz. Çirkinlik) 62
Ruhsal deneyim (Bkz. Deneyim) 292
Ruhsal dengesizlik (Bkz. Dengesizlik) 96
Ruhsal doğa (Bkz. Doğa) 137
Ruhsal durum (Bkz. Durum, Ruhsal) 295
Ruhsal yalnızlık (Bkz. Yalnızlık) 108
Ruhsuzluk 361
Ruhu arındırmak (Bkz. Arındırmak) 129
Ruhu özgürlüğe kavuşturmak (Bkz. Kavuşturmak) 79
Ruhu şeytana satmak (Bkz. Satmak) 57
Rüşvet vermek 164
Rüya (Bkz. Düş) 92
Rüzgâr 42, 302

Saat (Bkz. Gezinme saati, Öğle vakti, Yarım saat) 42, 58, 128, 135, 146, 200, 258, 334, 342, 367
Sabah 31, 32, 42, 43, 95, 127, 146, 309, 319, 344
Sabır (Bkz. Sabırlılık) 29, 80, 366
Sabırlılık (Bkz. Sabır, Sabretmek) 353

Sabretmek (Bkz. Sabırlılık) 353
Sabrı tükenmek (Bkz. Tükenmek) 90
Sabun 356
Sabunlamak 312
Saç (Bkz. Saçı ağarmak, Taramak, Taramamak) 22, 93, 196, 212, 319, 320, 321
Saçı ağarmak (Bkz. Ağarmak) 181
Saçmak (Bkz. Dağıtmak) 182
Saçmalamak 17
Saçmalık 38, 154, 271, 334
Sade (Bkz. Karmaşık, Yalın) 69, 145
Sadık (Bkz. Bağlılık) 141, 378, 389
Sadık olmak (Bkz. Olmak) 213
Saf 16, 30, 69, 88, 93, 145, 152, 282
Saflık 204, 296
Safra 328
Sağaltılmak (Bkz. İyileştirmek, Tedavi etmek) 288, 290
Sağcı (Bkz. Solcu) 86
Sağduyu (Bkz. Sağduyusuz) 135, 151, 155, 198, 201, 211, 256, 287, 340
Sağduyulu olmak (Bkz. Anlayışlılık) 169
Sağduyusuz 287
Sağduyusuzluk 177
Sağgörü 113, 322
Sağgörüsüzlük 172
Sağır 164
Sağır olmak (Bkz. Olmak) 254
Sağlam 17, 70
Sağlamak (Bkz. Geçim sağlamak, Sağlanabilmek, Sağlanmak) 10, 42, 45, 60, 67, 72, 81, 82, 92, 97, 129, 140, 147, 235, 239, 241, 367, 375
Sağlanabilmek (Bkz. Sağlamak) 23, 54
Sağlanmak (Bkz. Sağlamak) 264, 339
Sağlayamamak 66
Sağlığa düşkünlük (Bkz. Düşkünlük) 13
Sağlık (Bkz. Akıl sağlığı, Alkolizm, Çevre kirlenmesi, Doğurmak, Hasta, Hastalık, Hekim, İçki düşkünlüğü, İçki düşmanlığı, İçki karşıtlığı, Psikolojik yapı, Ruh hastası, Sağlıklılık, Sağlıksızlık, Sigara düşmanlığı) 43, 355
Sağlıklılık 53, 57, 63, 96, 148, 149, 340
Sağlıksızlık 49, 151, 155, 218
Sahip (Bkz. Mülk, Mülk sahipliği, Sermaye sahibi, Toprak sahibi) 146
Sahip çıkmak (Bkz. Çıkmak, Korumak) 154
Sahip olmak (Bkz. Olmak) 147, 163, 248, 291, 332
Sahne (Bkz. Dekor, Tiyatro, Tiyatro sahnesi) 14, 25, 30, 32, 38, 39, 49, 66, 70, 73, 78, 109, 118, 252, 264, 333, 336, 338, 339, 344, 345, 346, 348, 351, 358, 360, 367, 369, 370, 372, 375, 387, 396, 407
Sahne giysisi (Bkz. Giysi, Tiyatro) 51
Sahneden kaldırılmak (Bkz. Kaldırılmak, Oynayamamak, Tiyatro) 15, 38, 76
Sahneden kalkmak (Bkz. Kalkmak, Oynanamamak, Tiyatro) 73
Sahnelenmek (Bkz. Oynanmak, Tiyatro) 13, 77
Sahneye çıkarılamamak (Bkz. Oynayamamak, Tiyatro) 32
Sahneye çıkarmak (Bkz. Çıkarmak, Oynamak, Tiyatro) 33
Sahneye çıkmak (Bkz. Çıkmak, Oynamak, Tiyatro) 25, 66, 67, 112
Sahneye konabilmek (Bkz. Konabilmek, Oynayabilmek, Tiyatro) 39
Sahneye konmak (Bkz. Konmak, Oynanmak, Tiyatro) 14, 19, 32, 37, 38, 68, 76, 114, 366, 370
Sahneye konulmak (Bkz. Konulmak, Oynanmak, Tiyatro) 37
Sahneye koymak (Bkz. Koymak, Tiyatro, Yönetmek) 14, 29, 33, 68, 72, 343, 372
Sakatlamak 177
Sakınca (Bkz. Tehlike) 198
Sakıncalı (Bkz. Tehlikeli) 297, 301
Sakınmak (Bkz. Esirgemek, Korumak) 135
Saklamak (Bkz. Gizlemek) 70, 153, 156, 313, 344
Saklanabilmek (Bkz. Gizlenmek) 103
Saklanmak (Bkz. Arkasına gizlenmek, Gizlenmek) 375
Saklayabilmek (Bkz. Gizlemek) 332
Saklı olmak (Bkz. Gizli, Gizlilik, Gizli kalmak, Gizli tutmak, Gizli tutulmak) 2
Saklılık (Bkz. Gizlilik) 59, 148
Salça 177, 301
Saldırgan 99
Saldırı (Bkz. Karşı saldırı, Tecavüz) 43, 47, 51, 98, 369
Saldırıya geçmek (Bkz. Geçmek, Saldırmak) 37, 51
Saldırmak (Bkz. Saldırıya geçmek) 37, 61, 72, 75, 80, 84, 190, 238, 341
Salgılanmak 334
Salgın (Bkz. Bulaşıcılık, Yaygın) 136
Salık verilmek (Bkz. Öğüt vermek, Önermek) 207
Salıverilmek (Bkz. Bırakılmak) 89, 337, 360, 372
Salon (Bkz. Mahkeme salonu, Tiyatro) 45, 233, 270, 335
Samanlık 291

Sanat (Bkz. Antik sanat, Düşünce, Edebiyat, El sanatı, Estet, Estetik, Fotoğraf, Heykel, Kendini tanıtma sanatı, Kültür, Modern sanat, Müzik, Öykü, Plastik sanat, Resim, Resim sanatı, Roman, Sinema sanatı, Süsleme sanatı, Tasarım, Tiyatro, Uygarlık, Vitray) 9, 12, 15, 20, 23, 24, 34, 35, 39, 41, 43, 44, 45, 49, 50, 51, 53, 55, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 70, 71, 72, 73, 78, 85, 88, 103, 104, 111, 113, 114, 117, 128, 129, 135, 137, 142, 145, 161, 167, 170, 171, 173, 204, 216, 219, 222, 224, 226, 228, 229, 241, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 256, 265, 272, 274, 276, 277, 285, 286, 288, 290, 292, 294, 295, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 322, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 340, 341, 343, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 352, 355, 357, 358, 360, 362, 365, 366, 368, 369, 372, 389, 390, 392, 393, 394, 397, 400, 401, 403, 404, 405, 408
Sanat adamı (Bkz. Adam) 14
Sanat akademisi (Bkz. Akademi) 330
Sanat alanı (Bkz. Alan) 9, 54, 60, 63, 65, 113
Sanat biçimi (Bkz. Biçim) 290
Sanat çevresi (Bkz. Çevre) 25
Sanat dalı (Bkz. Dal) 54
Sanat dergisi (Bkz. Dergi) 58
Sanat dışı 59
Sanat dünyası (Bkz. Dünya) 64, 103, 294, 319
Sanat eleştirisi (Bkz. Eleştiri) 50, 51
Sanat eleştirmeni (Bkz. Eleştirmen) 256, 368
Sanat görüşü (Bkz. Görüş) 273
Sanat havarisi 18
Sanat karşıtı (Bkz. Karşıtlık) 32
Sanat kuramı (Bkz. Kuram) 27, 28
Sanat okulu (Bkz. Okul) 55
Sanat öğrencisi (Bkz. Öğrenci) 256
Sanat özgürlüğü (Bkz. Özgürlük) 63
Sanat ustası (Bkz. Usta) 34
Sanat üretimi (Bkz. Üretim) 49
Sanat üretmek (Bkz. Üretmek, Yaratmak) 14
Sanat ürünü (Bkz. Ürün) 51
Sanat yapıtı (Bkz. Yapıt) 14, 51, 57, 58, 59, 62, 63, 71, 88, 101, 102, 108, 109, 221, 255, 263, 272, 273, 282, 286, 292, 295, 299, 307
Sanatçı (Bkz. Heykelci, Karikatür sanatçısı, Komedyen, Müzikçi, Ozan, Ozanlık, Öykücü, Pandomimci, Piyanist, Ressam, Romancı, Sanatçılık, Tasarımcı, Tiyatro, Tiyatro sanatçısı, Virtüöz) 5, 14, 15, 21, 23, 29, 30, 38, 42, 49, 50, 51, 53, 54, 65, 75, 78, 85, 86, 87, 88, 97, 99, 100, 103, 104, 109, 114, 126, 127, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 137, 139, 142, 143, 150, 151, 160, 161, 164, 165, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 179, 180, 204, 212, 218, 222, 223, 224, 225, 226, 229, 233, 234, 237, 238, 239, 240, 241, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 262, 264, 266, 273, 274, 275, 276, 277, 280, 286, 293, 294, 295, 300, 322, 323, 326, 330, 332, 335, 337, 340, 342, 346, 347, 349, 351, 355, 357, 360, 366, 368, 369, 370, 373, 380, 381, 389, 390, 391, 396, 408
Sanatçı doğası (Bkz. Doğa) 103, 294
Sanatçı kişiliği 285, 288
Sanatçı sezgisi (Bkz. Sezgi) 57
Sanatçı sezisi (Bkz. Sezinlemek) 92
Sanatçılık (Bkz. Sanatçı) 248
Sanatın keyfi (Bkz. Keyif) 265
Sanatsal 340, 343, 346, 348, 350, 352
Sanatsal açı (Bkz. Açı) 86
Sanatsal değer (Bkz. Değer) 221
Sanatsal konu (Bkz. Konu) 174
Sanatsal kusursuzluk (Bkz. Kusursuzluk) 101
Sanatsal ölçüt (Bkz. Ölçüt) 271
Sanatsal yaratım (Bkz. Yaratmak) 257
Sanatsallık 63, 86, 263
Sanatsever 336
Sanatseverlik 67
Sanatsızlık 334, 335
Sanayi (Bkz. Ekonomi) 23, 221, 334
Sanayi devrimi (Bkz. Devrim, Ekonomi) 10, 24
Sanayi ürünü (Bkz. Ekonomi, Ürün) 10
Sanayileşme (Bkz. Ekonomi) 12
Sanayisizlik 334
Sandalye 241, 341
Sandık 48
Sanık 281, 299, 371
Sanılmak (Bkz. Sanmak) 45
Sanmak (Bkz. Sanılmak) 11, 12, 58, 76, 86, 89, 107, 109, 110, 155, 156, 191, 222, 232, 292, 321, 357, 375
Sanmamak 9, 63, 353
Sanrı görmek (Bkz. Görmek) 107
Sansür (Bkz. Tiyatro sansürü) 13, 14, 343, 348

Sansürcü (Bkz. Yasaklamak) 348
Santimantalist (Bkz. Duygusal) 138
Sapan 97, 238
Sapık (Bkz. Sapkın) 97
Sapık görüş (Bkz. Görüş) 273
Sapıklık (Bkz. Sapkın) 96, 97, 275, 292
Sapkın (Bkz. Sapık, Sapkınlık) 273
Sapkın tutku (Bkz. Tutku) 98
Sapkınlık (Bkz. Sapkın) 393
Saplantı 218
Saptamak (Bkz. Araştırmak, Doğrulamak) 218, 289, 359
Saptırabilmek 71
Sararmak 40, 314
Saray 39, 114, 167
Saray halkı (Bkz. Halk) 39
Sarhoş (Bkz. Ayyaşlık, İçkicilik) 324
Sarhoşluk (Bkz. İçki düşkünlüğü) 26, 108, 331
Sarı (Bkz. Renk) 32, 37, 42
Sarı basın (Bkz. Basın) 37, 408
Sarık 241
Sarılık hastalığı (Bkz. Hastalık) 37, 240
Sarılmak (Bkz. Boğazına sarılmak, Boynuna sarılmak, Kefene sarılmak) 11, 33, 108, 330
Sarmak 37, 109, 314, 319
Sarsak 17
Sarsılmamak 17
Sarsıntı (Bkz. Toplumsal sarsıntı) 9
Sarsmak (Bkz. Güven sarsmak, Temelden sarsmak) 11, 77
Satılmak (Bkz. Satış) 45, 66, 74, 87, 134
Satın alabilmek (Bkz. Alabilmek) 145
Satın almak (Bkz. Almak, Geri satın almak) 146, 266
Satış (Bkz. Satılmak) 307
Satmak (Bkz. Ruhu şeytana satmak) 25, 107, 140, 295, 348
Satmamak (Bkz. Kendini satmamak) 146
Sav (Bkz. Psikolojik sav) 22, 48, 83, 281, 345, 346, 364
Savaş (Bkz. Kavga) 20, 94, 102, 104, 168, 224, 336, 369, 375
Savaş açılmak (Bkz. Açılmak) 9
Savaş açmak (Bkz. Açmak) 34, 94
Savaşabilmek 72
Savaşçı 77, 94
Savaşım (Bkz. Karşı çıkmak) 12, 407
Savaşmak 12, 52, 83, 88, 93, 146, 154
Savcı (Bkz. Savcılık, Yargı) 87, 88, 90, 95, 98, 270, 281, 299
Savcılık (Bkz. Savcı) 87, 89
Savrulmak 42
Savunma (Bkz. Yargı) 87, 270, 334
Savunmak (Bkz. Yargı) 12, 23, 24, 50, 51, 52, 53, 55, 60, 71, 85, 190, 298, 373, 405, 408
Savunmasız 151
Savunu 54, 190
Savunucu 92
Savunulma (Bkz. Savunulmak) 108, 408
Savunulmak (Bkz. Savunulma) 86, 239
Savurgan (Bkz. Savurganlık) 80
Savurganlık (Bkz. Savurgan) 55, 229
Savurmak (Bkz. Har vurup harman savurmak) 76
Sayfa 77, 79, 82, 97, 172
Sayfiye 105, 235
Saygı 18, 75, 100, 147, 148, 216, 217
Saygı duymak (Bkz. Duymak) 62, 69, 100
Saygı gösterilmek (Bkz. Gösterilmek) 57, 75
Saygı gösterilmemek 57
Saygıdeğerlik 21
Saygılılık 67
Saygın 85, 181, 218, 290, 332, 346
Saygınlık 74, 76, 143, 182
Saygısızca 327
Saygısızlık 66, 276
Sayı (Bkz. Baskı sayısı) 10, 13, 50, 57, 63, 78, 96, 98, 219, 221, 228, 252, 369
Sayılabilmek (Bkz. Sayılır olmak, Sayılmak) 15, 21, 76, 107, 108, 218, 229
Sayılan 9
Sayılır olmak (Bkz. Sayılabilmek, Olmak) 97
Sayılmak (Bkz. Sayılabilmek, Suç sayılmak) 9, 12, 15, 17, 24, 42, 46, 47, 49, 54, 72, 76, 88, 96, 97, 98, 101, 107, 203, 237, 247, 355
Sayılmamak 87
Sayım (Bkz. Saymak) 10, 329
Sayısız 20, 24, 34, 41, 72, 112, 149
Saymak (Bkz. Hiçe saymak, Sayım) 20, 27, 32, 41, 74
Saymakla bitmemek 27
Sayrılı (Bkz. İllet) 217
Sebze (Bkz. Buket) 270, 371
Seçenek 24, 145
Seçilmek 55, 103, 115, 164, 303
Seçilmiş 114, 382, 391
Seçim (Bkz. Cinsel seçim) 63
Seçim yapmak (Bkz. Yapmak) 91, 179
Seçki (Bkz. Antoloji) 46, 79, 101, 115, 121, 307
Seçkin 15, 126, 286, 392
Seçme 385
Seçmek (Bkz. Seçim) 21, 28, 34, 50, 59, 78, 98, 101, 113, 154, 232, 252, 263, 308, 339, 341, 342, 355, 380
Seçmen 55
Sehpa 312
Sekreter 36

Selamlaşmak 311
Selamlaşmamak 100
Sembolizm 356
Senaryo 374, 378, 395, 404
Senato başkanı 48, 49, 367
Sendelemek 300
Sendikacılık 10
Sentez 52, 53, 56
Serbest bırakılmak (Bkz. Bırakılmak) 87
Serenad yapmak (Bkz. Yapmak) 29
Sergi 374, 404, 407
Sergi açmak (Bkz. Açmak) 43
Sermaye sahibi (Bkz. Kapitalizm, Para, Sahip) 10
Serseri 360
Sert 95, 128
Sert söz (Bkz. Söz) 105
Sertlik 164, 183
Serüven (Bkz. Aşk serüveni) 137, 138, 145, 205, 206, 227, 340, 346, 357, 387, 394
Servet (Bkz. Ekonomi, Varlık, Zenginlik) 146
Ses (Bkz. Dil) 25, 30, 54, 89, 98, 107, 111, 177, 253, 262, 300, 309, 310, 341, 343, 351
Ses alçaltmak (Bkz. Alçaltmak) 341
Ses çıkarmamak (Bkz. Çıkarmamak) 17, 147
Ses uyumu (Bkz. Dil, Uyum) 42
Ses yükseltmek (Bkz. Yükseltmek) 341
Seslendirmek 251
Seslenmek 247, 251, 361
Sesli 107
Sessiz (Bkz. Usulca, Yavaş) 23, 105
Sessiz sedasızlık 89
Sessizlik (Bkz. Suskunluk) 102, 285, 292, 301, 302, 321
Sevecen 339
Sevecenlik 106, 216, 339
Sevgi (Bkz. Aşk, Çiçek sevgisi, Çocuk sevgisi, Romantik aşk) 18, 30, 47, 64, 76, 77, 79, 80, 82, 88, 89, 90, 93, 100, 107, 129, 130, 137, 142, 198, 204, 208, 219, 237, 274, 275, 276, 282, 287, 288, 290, 291, 295, 302, 310, 345, 347, 397
Sevgi duymak (Bkz. Duymak, Yakınlık duymak) 30, 88, 90, 100, 142, 174, 184, 275, 276, 282, 338
Sevgili (Bkz. Âşık, Flört) 26, 29, 30, 39, 91, 94, 193, 194, 203
Sevilen 350
Sevilmek 46, 80, 93, 114, 192, 203, 319, 371
Sevilmemek 80, 152
Sevimli (Bkz. Şirin) 347
Sevinç (Bkz. Neşe) 14, 89, 108, 133, 217, 238, 256, 283, 285, 321, 343, 347, 356, 357
Sevindirici 148
Sevindirmek 141, 347, 348
Sevinilmek 88
Sevinmek (Bkz. Mutlu olmak) 30, 67, 83, 254, 277, 312, 327, 347, 354
Sevişmek 195
Sevme duygusu (Bkz. Duygu) 65
Sevmek (Bkz. Bayılmak, Kendini sevmek, Yakınlık duymak, Yakınlık duyabilmek) 13, 18, 22, 27, 36, 47, 57, 61, 68, 70, 81, 82, 83, 84, 91, 92, 93, 95, 99, 105, 106, 110, 111, 127, 128, 133, 140, 152, 164, 180, 184, 192, 198, 199, 205, 206, 221, 225, 229, 245, 258, 276, 277, 278, 279, 295, 301, 307, 318, 319, 321, 323, 328, 332, 334, 339, 341, 343, 365, 373
Sevmemek (Bkz. Yakınlık duyamamak) 18, 32, 154, 261, 278, 280, 281, 318, 330
Sezgi (Bkz. Sanatçı sezgisi) 52, 143, 236
Sezinlemek 172, 349
Sezinlememek 25
Sezinleyememek 290
Sezmek 113, 234, 351
Sezon 140
Sfenks 40
Sıcak 136
Sıcaklık 28
Sığ 91, 133, 145, 161, 179, 220, 326
Sığdırmak 343
Sığınak 56, 131, 140, 185, 193, 220, 285, 292, 326
Sığınmak 40, 89, 171, 196, 291, 322
Sığıvermek 135
Sıkıcı 132, 137, 139, 147, 152, 162, 325, 327, 340
Sıkıcı olmak (Bkz. Olmak) 162, 261
Sıkıcılık (Bkz. Bunaltmak, Can sıkıcılık, Kuruluk) 24, 219, 234, 262
Sıkılmak 79, 140, 147, 152, 362
Sıkıntı (Bkz. Çile) 40, 299, 339
Sıkmak (Bkz. Canını sıkmak, Kurşun sıkmak) 141, 199, 327
Sınav (Bkz. Sözlü sınav) 35, 74, 130, 220, 226, 358, 365
Sınıf (Bkz. Aristokrasi sınıfı, Bilgisiz sınıf, Birinci sınıf, Burjuva sınıfı, Egemen sınıf, İkinci sınıf, İkinci sınıf sanatçı, İşçi sınıfı, Kentsoylu sınıf, Orta sınıf, Oyuncu sınıf, Sınıf ayrımı, Sınıfsızlık, Soylu sınıf, Suçlu sınıf, Üçüncü sınıf, Üst sınıf, Varlıklı sınıf, Yüksek sınıf) 10, 11, 12, 28, 52, 63, 69, 86, 146, 147, 148, 166, 174, 208, 223, 229, 239, 252, 254, 262, 328
Sınıf ayrımı (Bkz. Ayrım) 75
Sınıflandırma 11
Sınıfsal açı (Bkz. Açı) 86
Sınıfsal ilişki (Bkz. İlişki) 38
Sınıfsızlık (Bkz. Sınıf) 11
Sınır 328
Sınırlamak (Bkz. Kısıtlamak) 170, 293

Sınırlanma (Bkz. Sınırlama) 355
Sınırlanmak (Bkz. Kısıtlanmak) 241
Sınırlı 82, 330, 331
Sınırsız 18, 103, 105, 113, 136, 140, 142, 331
Sınırsızlık 142
Sıra 26
Sıradan 15, 41, 45, 47, 51, 54, 126, 128, 130, 136, 141, 149, 157
Sıradanlaştırmak 28, 258
Sıralama 302
Sırça köşk (Bkz. Köşk) 362
Sırıtmak 95, 300
Sırt 329
Sırt çevirmek (Bkz. Arka dönmek) 39, 52
Sızmak 311
Sicil numarası 306, 373
Sigara 143, 301, 330, 343, 375
Sigara düşmanı (Bkz. Düşman) 13
Sigara içmek (Bkz. İçmek, Sigara, Pipo) 212
Sigara içmemek 13
Sigorta kuruluşu (Bkz. Kuruluş) 50
Silah (Bkz. Silahlı) 47, 72, 73, 85, 146, 151, 190
Silah deposu 14
Silahlanmak (Bkz. Silah) 300
Silahlı (Bkz. Silahlanmak) 111
Silahşor 358
Silinmek 98, 372
Silmek 240, 312
Siluet 42
Simge (Bkz. Erkeklik simgesi) 19, 53, 74, 75, 88, 100, 107, 112, 149, 245, 248, 289, 294, 306, 329, 333, 346
Simgeci akım (Bkz. Akım) 64, 65
Simgecilik 62
Simgelemek 11, 27, 58, 71, 94, 192
Simgesel 106
Sindirilebilmek 175
Sinema sanatı (Bkz. Sanat) 68
Sinik (Bkz. Alay etme) 138
Sinir 59, 109, 174
Sirk 348
Sis (Bkz. Acıların sisi, Doğa) 13, 33, 42, 127, 152, 226
Sisli (Bkz. Doğa, Puslu) 10
Sistem (Bkz. Ceza sistemi, Eğitim sistemi, Mülkiyet sistemi) 54, 57, 165, 174, 292, 372
Sitem 200, 335
Siyah (Bkz. Renk) 339
Siyasal (Bkz. Politik) 11, 23, 38, 53, 55, 359
Siyasal atom (Bkz. Atom) 160
Siyasal bağnaz (Bkz. Siyasal, Bağnaz) 20
Siyasal bildiri yazarı (Bkz. Yazar) 15
Siyasal deney (Bkz. Deney) 55
Siyasal güç (Bkz. Güç) 10, 20, 56, 167
Siyasal iktidar 12
Siyasal olay (Bkz. Olay) 38
Siyasal parti 163
Siyaset (Bkz. Politika) 160, 161, 164, 167, 349
Siyaset adamı (Bkz. Adam) 26
Siyasetçi (Bkz. Politikacı) 83, 222
Skandal 15, 22, 68, 76, 139, 153, 193, 211, 216, 233, 271, 364
Skandal yaratmak (Bkz. Olay çıkarmak) 71, 83
Soda 279
Sofra 153
Softa (Bkz. Bağnaz) 297
Soğukkanlılık 85, 89
Soğumak 308
Sohbet 78
Sokak (Bkz. Kent sokağı) 11, 78, 84, 92, 151, 241, 259, 279, 282, 320, 329, 350, 364, 367, 375
Sokamamak 64
Solcu (Bkz. Sağcı) 86
Solmak 308, 309, 314
Soluk 325
Soluk alma 199
Soluk almak (Bkz. Almak) 98
Soma 361
Somaki 111
Somut (Bkz. Soyut) 25, 51, 132
Son (Bkz. Son perde, Son söz, Son vermek) 9, 11, 17, 19, 20, 28, 30, 33, 39, 40, 42, 48, 50, 55, 56, 57, 59, 62, 65, 70, 72, 73, 75, 77, 78, 81, 89, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 104, 105, 106, 107, 109, 110, 111, 112, 113, 127, 131, 140, 220, 240, 259, 311, 318, 395
Son perde (Bkz. Perde) 104
Son söz (Bkz. Söz) 110
Son vermek (Bkz. Bitirmek, Vermek) 35
Sona erdirmek 91, 94, 133, 270
Sona ermek 9, 49, 51, 58, 73, 86, 94, 104, 106, 109, 112, 128, 129, 135, 137, 139, 141, 143, 150, 151, 127, 142, 207, 236, 241, 245, 246, 248, 249, 250, 251, 255, 257, 260, 262, 263, 265, 340, 374, 405
Sonat (Bkz. Müzik) 166, 168
Sone (Bkz. Şiir) 30, 47, 88, 245, 266, 275, 276, 282, 343, 346, 347, 366
Sonu gelmek (Bkz. Bitmek, Gelmek, Ölüm) 21, 38, 109, 163, 361
Sonu gelmemek (Bkz. Gelmemek) 38
Sonuca doğru ilerlemek (Bkz. İlerlemek, Meyve vermek) 85
Sonuca varamamak (Bkz. Varamamak) 99
Sonuç 10, 35, 48, 62, 83, 85, 98, 99, 110, 113, 143, 165, 206, 260, 266, 334
Sonuç alamamak 270
Sonuç almak (Bkz. Almak, Meyve toplamak, Sonuçlanmak) 23, 55, 191

Sonuçlanmak (Bkz. Sonuç almak) 95, 165, 270
Sonuna kadar gitmek (Bkz. Gitmek) 37
Sopa (Bkz. Kriket sopası, Sopaya çekilmek, Sopaya çekmek) 177
Sopaya çekilmek (Bkz. Dayak atmak, Dövmek) 53
Sopaya çekmek (Bkz. Çekmek, Dayak atmak, Dövmek) 160
Sorgulama (Bkz. Yargı) 281, 282, 397, 398
Sorgulamak (Bkz. Kendini sorgulamak, Yargı) 11, 85, 86, 88, 271, 280, 322, 407
Sorgulanmak 276, 278, 279, 281
Sorguya çekmek (Bkz. Çekmek, Yargı) 276
Sormak 11, 21, 31, 81, 88, 95, 108, 169, 220, 226, 274, 277, 281, 312, 318, 319, 320, 321, 322, 328, 330, 333, 335, 338, 343, 344, 350, 351, 353, 360 Soru 33, 79, 88, 169, 220, 225, 226, 271, 281, 322, 332, 335
Sorulmak 34, 74, 90
Sorumlu 36, 87
Sorumlu tutmak (Bkz. Tutmak) 102
Sorumlu tutulmamak 156
Sorumluluk 101, 110, 147, 284, 368, 374
Sorumluluk taşımak (Bkz. Taşımak) 164
Sorumsuz 348
Sorun 11, 19, 23, 35, 44, 51, 56, 57, 59, 70, 82, 83, 87, 106, 157, 192, 259, 293, 333, 354, 405
Sorun çözmek (Bkz. Çözüm bulunmak) 162
Soruşturma 279, 281
Sosyal (Bkz. Toplumsal) 140
Sosyal ayrıcalık (Bkz. Ayrıcalık) 279
Sosyal durum (Bkz. Durum) 281
Sosyal konum (Bkz. Konum) 147
Sosyalist (Bkz. Marksçı, Nasyonal sosyalist) 54, 55, 57, 167, 355, 367
Sosyalist devlet (Bkz. Devlet) 56
Sosyalist toplum (Bkz. Toplum) 54
Sosyalist yönetim (Bkz. Yönetim) 56
Sosyalizm 16, 20, 41, 43, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 66, 104, 113, 131, 134, 136, 143, 146, 147, 148, 149, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 171, 174, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 184, 223, 225, 369, 371, 380, 392
Sosyalizmin egemenliği (Bkz. Egemenlik) 202, 232, 238, 239, 240, 241, 246, 248, 249, 250, 251, 257
Sosyete (Bkz. Yüksek sosyete) 13, 25, 44, 51, 83, 90, 139, 140, 148, 152, 190, 193, 259, 327, 366
Soy 21, 39, 68, 166, 198, 239, 325, 337
Soyadı 21, 106, 372
Soydaş 140
Soykırım 20
Soylu (Bkz. Kentsoylu, Soyluluk, Toprak soylu) 10, 11, 28, 52, 59, 70, 71, 75, 82, 86, 88, 114, 161, 162, 196, 283, 287, 343
Soylu amaç (Bkz. Amaç) 182
Soylu kılmak (Bkz. Kılmak) 82
Soylu sınıf (Bkz. Sınıf) 51, 76
Soyluluk (Bkz. Aristokrasi, Aristokrat, Çar, Düşes, Hükümdarlık, İmparator, İmparatorluk, Kontes, Kral, Kraliçe, Lady, Lord, Marki, Prens, Prenses, Saray, Şato, Taht, Toprak soyluluğu, Vikont) 28, 59
Soyluluk unvanı (Bkz. Unvan) 163
Soymak 263
Soytarı 164, 181, 297
Soyut (Bkz. Somut) 49, 86
Soyut ahlak (Bkz. Ahlak) 183
Söküp atmak (Bkz. Atmak) 103
Sömürge 10, 150
Sömürü (Bkz. Ekonomi, Siyasal sömürü) 11
Sömürücülük 12
Sönmek 205
Sönmemek 315
Sövmek 107
Sövülmek 327
Söylem 147, 239, 405
Söylemediğini bırakmamak (Bkz. Bırakmamak, Söylenmek) 87
Söylemek (Bkz. Ağzına geleni söylemek, Demek, Denebilmek, Denilebilmek, Doğru söylemek, Doğruyu söylemek, İlahi söylemek, Şarkı söylemek, Türkü söylemek) 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 23, 24, 26, 30, 33, 34, 37, 39, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 52, 55, 59, 60, 63, 65, 67, 73, 74, 75, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 87, 89, 94, 96, 97, 102, 109, 113, 139, 154, 170, 190, 199, 200, 226, 233, 235, 239, 247, 249, 256, 265, 271, 290, 292, 299, 306, 311, 312, 325, 329, 331, 333, 334, 335, 336, 337, 340, 342, 343, 344, 346, 350, 353, 354, 355, 356, 367, 368, 369, 370, 371, 373, 374, 380
Söylememek (Bkz. Tek söz söylememek) 86, 135, 349
Söylence (Bkz. Destan) 12, 20, 31, 40, 47, 96, 102, 112, 142, 175, 251, 290, 406
Söylenebilmek 78
Söylenememek 18
Söyleniş 76

Söylenmek (Bkz. Söylemediğini bırakmamak) 9, 20, 21, 27, 28, 29, 33, 58, 60, 63, 71, 74, 79, 80, 87, 105, 108, 154, 156, 334
Söylenmemek 63, 340
Söylenti 61, 67, 68
Söyleşi (Bkz. Konuşma, Konuşmak, Söyleşme) 14, 27, 30, 50, 67, 73, 121, 255, 286, 330, 331, 332, 337, 341, 343, 346, 347, 348, 351, 382, 390, 396, 400, 402
Söyleşi yapmak (Bkz. Konuşma, Konuşmak, Yapmak) 17, 30, 67, 73
Söyleşme (Bkz. Söyleşi) 290
Söyleşmek (Bkz. Söyleşme) 26
Söyletmek 351
Söylev (Bkz. Söylev vermek) 341
Söylev çekmemek 163
Söylev vermek (Bkz. Konuşmak, Konuşma, Vermek) 71
Söyleyebilmek 95
Söyleyememek 277
Söyleyiş ustalığı (Bkz. Ustalık) 262
Söz (Bkz. Ağır söz, Büyük söz, Dil, Kutsal söz, Nükteli söz, Sert söz, Son söz, Ters söz) 17, 18, 20, 25, 27, 30, 36, 39, 43, 45, 47, 51, 56, 57, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 76, 78, 82, 84, 86, 87, 88, 89, 91, 94, 95, 98, 100, 106, 111, 114, 132, 140, 199, 204, 208, 227, 235, 249, 253, 257, 272, 273, 285, 307, 312, 327, 330, 331, 332, 336, 340, 341, 342, 343, 346, 349, 351, 357, 367, 371
Söz açmak (Bkz. Açmak) 52, 234
Söz açmamak (Bkz. Açmamak) 52
Söz edememek (Bkz. Konuşmamak) 142, 163
Söz edilememek (Bkz. Ağıza alınmamak, Konuşulamamak) 97
Söz edilmek (Bkz. Söz etmek) 26, 79, 97, 149, 153
Söz etmek (Bkz. Ağıza almak, Boş söz etmek, Söz edilmek) 17, 26, 28, 29, 40, 41, 44, 58, 59, 61, 64, 78, 79, 80, 105, 148, 149, 234, 276, 278, 281, 302, 318, 323, 338
Söz etmemek 132
Söz kesilmek (Bkz. Kesilmek) 75
Söz operası (Bkz. Opera) 77
Söz vermek (Bkz. Vermek) 32, 38, 39, 105
Sözcü 12, 104, 354
Sözcük (Bkz. Dil, Kelime) 12, 25, 27, 52, 97, 100, 113, 132, 133, 154, 161, 226, 251, 262, 271, 272, 300 343, 345, 346, 347, 351, 357
Sözcülük yapmak (Bkz. Yapmak) 50
Söze başlamak (Bkz. Başlamak) 36
Sözgelişi 74
Sözlü sınav (Bkz. Sınav) 328
Sözlük 55, 400
Spor karşılaşması (Bkz. Karşılaşma) 98
Spor yapmak (Bkz. Yapmak) 218
Sporcu 98
Strateji 85
Striknin 109
Su (Bkz. Bataklık suyu) 47, 136, 152, 301, 302, 311, 318, 320
Su götürmezlik 94
Su katılmak 261
Suç (Bkz. Ağır suç, Yargı) 37, 88, 91, 93, 97, 98, 136, 143, 153, 181, 182, 193, 207, 220, 236, 237, 239, 280, 281, 286, 309, 310, 333, 335, 337, 342, 368, 370, 379
Suç işlemek (Bkz. İşlemek, Yargı) 10, 54, 61, 87, 93, 179, 181, 182, 187, 333, 334, 337
Suç sayılmak (Bkz. Sayılmak, Yargı) 72, 87
Suçlama (Bkz. Yargı) 280, 299
Suçlamak (Bkz. Kendini suçlamak, Yargı) 48, 94, 285, 286, 323
Suçlanmak (Bkz. Yargı) 88, 96, 180, 275, 280, 335
Suçlu bulmak (Bkz. Bulmak) 84
Suçlu bulunmak (Bkz. Bulunmak, Yargı) 87, 89, 95, 283
Suçlu konuma düşürmek (Bkz. Düşürmek) 85
Suçlu olmak (Bkz. Olmak, Yargı) 36
Suçlu sandalyesi 89
Suçlu sınıf (Bkz. Sınıf) 63
Suçluluk (Bkz. Yargı) 39, 154, 180, 208, 229, 271, 283, 312, 334, 336, 337, 341, 350, 352, 354
Suçluluk duygusu (Bkz. Duygu) 70, 76, 92, 94
Suçluluk duymak (Bkz. Duymak) 92, 93
Suçsuz (Bkz. Suçsuzluk) 371
Suçsuz bulunmak (Bkz. Bulunmak) 86, 87, 281
Suçsuzluk (Bkz. Suçsuz) 283
Suçu üstlenmek (Bkz. Üstlenmek) 39
Suikast girişimi (Bkz. Girişim) 38
Suikast yapmak (Bkz. Yapmak) 38
Sulh yargıcı (Bkz. Yargıç) 280
Sunabilmek 148
Sunak 271
Sunmak 21, 24, 29, 33, 47, 49, 67, 73, 251, 343
Sunulmak 71, 347, 351
Suskunluk (Bkz. Sessizlik) 321
Susuz 326
Suya düşmek (Bkz. Düşmek, Gerçekleşmemek, Olmamak) 70
Sürdürebilmek 9

Sürdürememek 31, 348
Sürdürmek (Bkz. Yürütmek) 18, 48, 52, 60, 70, 105, 109, 168, 198, 266, 267, 287, 320, 353, 354, 367
Sürdürülmek 24, 91, 95, 104
Süre (Bkz. Vakit, Yaşam süresi, Zaman) 9, 12, 15, 17, 22, 31, 32, 33, 37, 42, 43, 46, 49, 54, 58, 60, 65, 70, 71, 81, 82, 83, 88, 89, 93, 100, 101, 106, 107, 109, 111, 112, 114, 131, 199, 236, 237, 240, 307, 364
Süregelmek 49, 94, 95, 236
Süreklilik 10, 12, 37, 42, 46, 57, 58, 78, 79, 92, 93, 145
Sürememek 66
Sürgün 167, 372, 397
Sürgün vermek (Bkz. Vermek) 104
Sürmek (Bkz. Görüş ileri sürmek, İleri sürmek, İz sürmek, Öne sürmek) 28, 40, 138, 155, 240
Sürmemek 131
Sürüklemek 29
Sürüklenmek (Bkz. Kendini olayın akışına bırakmak) 91, 308, 360
Sürülmek 322
Sürünmek 42, 151, 203
Sürüp gitmek (Bkz. Gitmek) 83
Süsleme (Bkz. Süslemek) 46
Süsleme sanatı (Bkz. Sanat) 62
Süslemek (Bkz. Allamak pullamak, Süsleme) 60, 104, 340
Süslenmek 36, 320
Süslü (Bkz. Süslü püslü) 320, 361
Süslü püslü (Bkz. Süslü) 23

Şafak 389
Şair (Bkz. Ozan, Şairane, Şiir) 78
Şairane (Bkz. Şair) 357
Şakaya almak (Bkz. Almak) 18
Şakaya gelmemek 20
Şalvar (Bkz. Giysi) 44
Şampanya (Bkz. İçki) 279, 355, 361
Şan (Bkz. Müzik, Tanınmak, Ün) 17, 355
Şans 82, 142
Şans denemek 209
Şantaj (Bkz. Şantaj yapmak, Santajcı) 82
Şantaj yapmak (Bkz. Şantaj, Şantajcı, Yapmak) 60, 69, 83
Şantajcı (Bkz. Şantaj, Şantaj yapmak) 347
Şapka 16, 209, 342, 354
Şarap (Bkz. İçki) 47, 152, 258, 261, 288, 301, 308, 309, 320, 341
Şarkı söylemek (Bkz. Müzik, Söylemek) 26
Şarkıcı (Bkz. Müzik) 282, 300
Şaşı bakmak (Bkz. Bakmak) 16
Şaşılık 16
Şaşılmak 329
Şaşırabilmek 144
Şaşırıp kalmak (Bkz. Kalmak) 26, 60, 69, 84
Şaşırmak (Bkz. Yolunu şaşırmak) 26
Şaşırtıcı 52, 64, 103, 216, 229, 318, 336
Şaşırtmak 235, 274
Şaşırtmamak 210
Şaşkınlık 60, 69, 87
Şaşmak 315
Şatafatlı (Bkz. Dandizm) 220
Şato 61, 353
Şehir (Bkz. Kent) 402
Şehit 38, 172, 177, 389
Şeytan (Bkz. Din, Kültürlü şeytan, Melek) 59, 143, 401, 402
Şıkır şıkır 50
Şıklık 19, 44
Şımarık 80
Şımarıklık 92
Şiddet 151
Şiddet olayı (Bkz. Olay) 35
Şiir (Bkz. Dize, Koşuk, Ozan, Ozanlık, Pastoral şiir, Sone, Şair, Şiir kişisi, Şiir kitabı, Uyaklılık, Uyaksız koçak, Uyaksızlık) 12, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 29, 31, 32, 35, 36, 37, 40, 42, 45, 50, 59, 60, 61, 78, 79, 88, 100, 107, 127, 137, 154, 245, 252, 253, 256, 260, 261, 264, 266, 276, 286, 290, 296, 306, 330, 332, 333, 334, 343, 344, 346, 347, 356, 364, 365, 366, 373, 380
Şiir kişisi (Bkz. Kişi, Şiir) 59
Şiir kitabı (Bkz. Kitap, Şiir) 26, 261, 267
Şiir okumak 262
Şiir yazmak (Bkz. Ozanlık) 25, 62, 250, 252
Şiirsel 32, 100, 326, 394
Şiirsel deyiş (Bkz. Deyiş) 306
Şiirsever 330
Şiirsiz 326
Şimşek 27, 262
Şirin (Bkz. Sevimli) 176
Şirket 336
Şişe 301
Şişmanlamak 329
Şok etmek 327
Şölen 130, 286, 301
Şövalye (Bkz. Şövalyelik) 355
Şövalyelik (Bkz. Şövalye) 364

Tabak 334, 335
Tabanca (Bkz. Kurşun) 38
Tabela 335, 375
Tablo (Bkz. Resim) 31, 61, 97
Tabu yıkmak (Bkz. Yıkmak) 97
Taç (Bkz. Papalık tacı) 256
Taçlandırmak 168
Tad almak (Bkz. Almak) 245, 250, 251
Tadına varmak (Bkz. Tad almak) 103, 303

Tadını çıkarabilmek (Bkz. Tadını çıkarmak) 147
Tadını çıkarmak (Bkz. Çıkarmak) 56, 126, 258, 286
Tadını kaçırmak 205, 206, 246
Taht 9, 12, 229, 292
Tahta döşeme 312
Takdir edilmek (Bkz. Beğenilmek, Değer vermek) 52
Takdir etmek (Bkz. Beğenmek) 228
Takılmak (Bkz. Aklına takılmak) 313
Takınılmak 131
Takınmak (Bkz. Tavır takınmak) 233
Takırdatmak 312
Takke 308, 309
Takma ad (Bkz. Ad) 90
Takma düğme 157
Takmak (Bkz. Ad takmak, Aklına takmak, Kafayı takmak, Kanat takmak, Kilit takmak) 133, 139, 197, 256, 339
Takmamak 339
Takvim 224, 333
Talep (Bkz. İstek) 359
Talih (Bkz. Din, Kötü talih) 300
Talihli (Bkz. Talihsiz) 33
Talihsiz (Bkz. Talihli, Talihsizlik) 18, 97, 162, 182, 276
Talihsizlik (Bkz. Talihsiz) 76, 97, 98, 133, 237
Tanı koyamamak 109
Tanıdık 232, 350
Tanık (Bkz. Tanık kürsüsü, Yargı) 83, 85, 86, 87, 88, 271, 281, 342, 350
Tanık kürsüsü (Bkz. Mahkeme) 342
Tanıklık yapmak (Bkz. Yapmak) 277
Tanım (Bkz. Kavram) 21, 274
Tanıma 207
Tanımak (Bkz. Kendini tanımak, Tanışıklık) 12, 21, 25, 36, 37, 47, 58, 85, 87, 90, 99, 176, 210, 232, 233, 261, 274, 293, 318, 320
Tanımamak 26, 75, 111
Tanımazlıktan gelmek (Bkz. Gelmek) 329
Tanımlama 274
Tanımlamak (Bkz. Betimleme yapmak, Betimlenmek, Niteleme yapmak) 24, 80, 170, 172, 201, 260, 262, 265, 286, 296, 344, 350
Tanınmak (Bkz. Şan, Ün, Ünlülük, Ün kazanmak, Ün yapmak) 19, 26, 35, 44, 45, 79, 83, 99, 258, 328, 329
Tanınmamak (Bkz. Ünlü olmamak) 26, 319, 330
Tanınmış (Bkz. Tanınmak) 44, 337, 344, 364
Tanışıklık (Bkz. Tanımak) 232
Tanışmak (Bkz. Tanıştırmak) 26, 36, 38, 44, 64, 270, 277, 282, 301, 318, 332, 367, 368, 369, 370
Tanışmamak 111
Tanıştırılmak (Bkz. Tanışmak) 329, 339
Tanıştırmak (Bkz. Tanışmak) 21, 29, 79, 80, 277, 278
Tanıtılmak 346
Tanıtım 28, 29, 254, 366
Tanıtmak (Bkz. Kendini tanıtmak) 37
Tanıyamamak 320, 329, 330
Tanrı katı (Bkz. Din) 281
Tanrı korkusu (Bkz. Din, Korku) 173
Tanrıça (Bkz. Din) 200
Tanrısal güç (Bkz. Din) 293
Tanrısallık 20, 339, 351
Tantanalı 333
Tapınak (Bkz. Tapmak) 14, 19, 176, 291
Tapınılmak (Bkz. Acıya tapınmak, Tapmak) 20, 176
Tapmak (Bkz. Acıya tapınmak, Din) 19, 146, 196, 275, 322, 351, 353
Taraf (Bkz. Yana olmak) 79, 209
Tarak 319
Taramak (Bkz. Saç) 319
Taramamak (Bkz. Saç) 319
Tarım (Bkz. Tarla) 9
Tarih (Bkz. Avrupa tarihi, Geçmiş, Tarihçi, Tarihsellik, Tiyatro tarihi, Yazın tarihi) 24, 59, 66, 72, 98, 113, 115, 117, 126, 139, 160, 165, 168, 175, 179, 180, 198, 219, 235, 247, 258, 319, 333, 365, 387, 390, 394, 397, 407, 408
Tarihçi (Bkz. Tarih) 49, 171, 180, 251, 337
Tarihe geçmek (Bkz. Tarih, Tarihsellik) 221
Tarihsellik (Bkz. Tarih) 20, 105, 154, 175, 180
Tarikat kurmak (Bkz. Kurmak) 291
Tarla (Bkz. Tarım) 291
Tarla kuşu (Bkz. Kuş) 296
Tartışılmak (Bkz. Tartışmak) 283
Tartışma (Bkz. Paradoks) 13, 15, 52, 61, 66, 71, 104, 140, 157, 162, 172, 177, 234, 270, 277, 282, 306, 400
Tartışmak (Bkz. Tartışma) 234, 338, 343
Tartışmaya açmak (Bkz. Açmak, Tartışmak) 11
Tasarı (Bkz. Yasa tasarısı) 44, 306
Tasarım (Bkz. Kitap tasarımı, Sanat) 12, 35, 44, 111, 343, 375
Tasarım dersi (Bkz. Ders) 35
Tasarımcı (Bkz. Sanatçı, Tasarım) 32
Tasarlamak 105, 264, 297, 339, 350
Taslak 78
Taş (Bkz. Kaldırım taşı, Mezar taşı, Temel taşı) 105, 238, 311, 320, 323, 355
Taş kesilmek (Bkz. Kesilmek) 42, 298, 359

Taş yağdırılmak (Bkz. Eleştirilmek) 168
Taşa tutmak (Bkz. Tutmak) 39
Taşa tutulmak (Bkz. Tutulmak) 179
Taşımak (Bkz. İmzasını taşımak, Önem taşımak, Sorumluluk taşımak, Yükünü taşımak) 22, 27, 28, 35, 37, 50, 56, 93, 129, 138
Taşınmak 105, 111, 364, 366, 375
Taşkın 329
Taşlama (Bkz. Alay, Yermek) 73, 406
Taşra 26, 75, 153, 351
Tat (Bkz. Çeşni, Tat almak, Tadını çıkarmak, Tadına varmak) 14, 27, 30, 61, 63, 72, 103, 109, 237, 279, 340, 341, 361
Tat almak (Bkz. Almak) 46
Tatil 23
Tatlı (Bkz. Acı, Canayakın, Tatsız) 102, 107, 109
Tatlıya bağlanmak (Bkz. Affetmek, Bağışlamak, Bağışlanmak) 70
Tatmak (Bkz. Tat) 221, 293
Tatsız (Bkz. Tatlı) 132
Tavan (Bkz. Ev) 44, 333
Tavanarası (Bkz. Ev) 60, 291
Tavır takınmak (Bkz. Davranış, Takınmak) 76, 80
Tavşan (Bkz. Hayvan) 96, 354
Tazelik 151, 224, 296
Tazminat davası (Bkz. Dava) 336
Tecavüz (Bkz. Saldırı) 22, 364
Tedavi 161
Tedavi etmek (Bkz. Sağaltılmak) 288
Tedavi görmek (Bkz. Görmek, Sağaltılmak) 92
Tedavi yöntemi (Bkz. Yöntem) 161
Tedirgin (Bkz. Tedirginlik) 285, 351
Tedirgin edicilik 52
Tedirgin edilmemek 103
Tedirgin olmak (Bkz. Olmak) 11
Tedirginlik (Bkz. Kaygı) 11, 166, 253, 320
Tehlike (Bkz. Sakınca) 245, 248, 322
Tehlikeli (Bkz. Sakıncalı) 131, 136, 151, 160, 164, 165, 170, 218, 297, 387
Tehlikeli olmamak (Bkz. Olmamak) 170
Tehlikeye atmak (Bkz. Atmak) 209
Tek başınalık (Bkz. Yalnızlık) 28, 33, 76, 108
Tek kişilik 13
Tek söz söylememek (Bkz. Konuşmamak, Söylememek) 64
Tekdüze (Bkz. Yalın) 142, 285, 368, 387
Tekdüzelik (Bkz. Yalınlık) 113, 167, 250
Tekel 241
Tekme yemek (Bkz. Dayak atmak) 328
Tekne 89
Teknik okul (Bkz. Okul) 35
Teknoloji 56, 97, 113
Tekrarlanmak 17
Telefon (Bkz. İletişim) 136, 334
Telgraf (Bkz. İletişim) 82, 336, 338
Telgraf çekmek (Bkz. Telgraf) 82
Telif hakkı (Bkz. Hak) 375
Tema (Bkz. Ana tema, Konu) 101
Temel 10, 11, 17, 19, 32, 50, 78, 88, 92, 141, 167, 170, 173, 207, 236, 254, 343
Temel öğe (Bkz. Öğe) 183
Temel taşı (Bkz. Taş) 74
Temelden sarsmak (Bkz. Sarsmak) 11
Temiz hava 96
Temizlemek (Bkz. Aklanabilmek, Aklanmak) 204, 301
Temsil etmek 76
Temsilci 29, 32, 59, 98, 251
Teneke 312
Teori (Bkz. Aksiyom, Kuram) 130
Tepe (Bkz. Doğa) 258
Tepki 11, 18, 24, 38, 52, 55, 63, 95, 96, 101, 107, 370, 375
Tepki duymak (Bkz. Duymak, Tepki) 93
Tepki gösterilmemek (Bkz. Tepki) 80
Tepki göstermek (Bkz. Göstermek, Tepki) 23, 24, 67, 80, 270
Tepkiyle karşılaşmak (Bkz. Karşılaşmak, Tepki) 38
Ter 237
Ter dökmek (Bkz. Dökmek) 312
Terim (Bkz. Dil) 24
Terör 166
Ters söz (Bkz. Söz) 226
Teslim etmek (Bkz. Vermek) 372
Teslim olmak (Bkz. Olmak) 190
Teşekkür etmek 36
Tetikte bulunmak (Bkz. Dikkat etmek) 325
Tezgâh 32
Tıp dergisi (Bkz. Dergi) 263
Tıpatıplık (Bkz. Aynılık) 140
Tırnak 258
Ticaret (Bkz. Ekonomi, Tüccar) 137
Ticari ad (Bkz. Ad) 184
Tiksindirici olmak (Bkz. İğrenç olmak, Olmak) 258
Tiksinme (Bkz. İğrençlik) 271
Tilki (Bkz. Hayvan) 153
Tinsel (Bkz. Ruhsal) 332
Tinsel doğa (Bkz. Doğa, Ruh) 137
Tinsellik (Bkz. Tinsel) 334
Tip (Bkz. Kişilik, Model) 245, 332

Tiranlık (Bkz. Acımasızlık, Endüstriyel tiranlık) 20, 56
Titreşim (Bkz. Müzik) 300
Titreyiş 234
Tiyatro (Bkz. Başrol, Bilet, Dekor, Dram, Dramatik, Dramatik değer, Erkek oyuncu, Gala, Güldürü, Gülmek, İzleyici, Komedi, Komedi oyunu, Maske, Müzikal, Müzikal komedi, Müzikal oyun, Oynamak, Oyun, Oyuncu, Oyunculuk, Palyaço, Pandomimci, Perde, Perde kapanmak, Rol, Rol almak, Rol dağılımı, Rol oynamak, Role çıkmak, Sahne, Sahneden kaldırılmak, Sahneden kalkmak, Sahnelenmek, Sahneye çıkarmak, Sahneye çıkarılamamak, Sahneye çıkmak, Sahneye konabilmek, Sahneye konmak, Sahneye konulmak, Sahneye koymak, Sahneye koyulmak, Sanat, Sanatçı, Sansür, Tiyatro afişi, Tiyatro alanı, Tiyatro anlayışı, Tiyatro denetçisi, Tiyatro eleştirmeni, Tiyatro eleştirmenliği, Tiyatro içgüdüsü, Tiyatro oyuncusu, Tiyatro sahnesi, Tiyatro sanatçısı, Tiyatro sansürü, Tiyatro tarihi, Tiyatro yapıtı, Tiyatro yaşamı, Tiyatro yazarı, Tiyatrocu, Töre komedisi, Trajedi, Trajik, Turne, Turneye çıkarmak, Turneye çıkmak, Yapıt, Yaratıcılık, Yasaklamak, Yasaklanmak) 13, 14, 15, 26, 38, 47, 49, 59, 66, 70, 72, 73, 76, 83, 114, 116, 174, 228, 253, 270, 280, 290, 300, 328, 335, 336, 337, 343, 345, 346, 347, 348, 349, 351, 358, 360, 366, 369, 370, 371, 375, 384, 387, 396, 398, 401, 402, 404, 408
Tiyatro afişi (Bkz. Afiş, Tiyatro) 98
Tiyatro alanı (Bkz. Alan, Tiyatro) 66, 84, 104
Tiyatro anlayışı (Bkz. Anlayış, Tiyatro) 34
Tiyatro denetçisi (Bkz. Tiyatro) 32
Tiyatro eleştirmeni (Bkz. Eleştirmen, Tiyatro) 45
Tiyatro eleştirmenliği (Bkz. Eleştirmenlik, Tiyatro) 34
Tiyatro içgüdüsü (Bkz. İçgüdü, Tiyatro) 16
Tiyatro oyuncusu (Bkz. Oyuncu, Tiyatro) 26
Tiyatro sahnesi (Bkz. Sahne, Tiyatro) 14, 97
Tiyatro sanatçısı (Bkz. Sanatçı, Tiyatro) 32
Tiyatro sansürü (Bkz. Sansür, Tiyatro) 87
Tiyatro tarihi (Bkz. Tarih, Tiyatro) 72
Tiyatro yapıtı (Bkz. Tiyatro, Yapıt) 73
Tiyatro yaşamı (Bkz. Tiyatro, Yaşam) 73
Tiyatro yazarı (Bkz. Tiyatro, Yazar) 15, 25, 32, 40, 72, 109, 375
Tiyatrocu (Bkz. Tiyatro) 10, 84
Tohum 315
Tohum ekmek 166, 301
Tok gönüllü 145
Tombul 339
Tomurcuk 289, 359
Tonik 281
Toplamak (Bkz. İmza toplamak, Meyvesini toplamak) 23, 36, 46, 63, 65, 147, 289, 336, 358
Toplantı 17, 90, 366, 368
Topluluk (Bkz. Centilmenler topluluğu, İnsan topluluğu) 17, 19, 21, 37, 47, 69, 90, 96, 145, 163, 175, 200, 211, 218, 278, 279
Toplum (Bkz. Devlet, İnsan, Halk, Kamuoyu, Modern toplum, Sosyalist toplum, Tüketim toplumu, Ulus, Yapı, Yurttaş) 11, 12, 16, 18, 23, 27, 40, 42, 54, 55, 56, 57, 66, 81, 85, 86, 96, 102, 106, 113, 125, 136, 141, 147, 148, 150, 162, 166, 179, 180, 182, 195, 216, 227, 229, 238, 239, 264, 290, 292, 298, 301, 392, 393
Toplum dışı 42
Toplum korkusu (Bkz. Korku) 173
Toplum yapısı (Bkz. Yapı) 96
Toplum yaşamı (Bkz. Yaşam) 22
Toplumbilimci (Bkz. Bilim adamı) 15
Toplumca 355
Toplumsal (Bkz. Sosyal) 53, 70, 387
Toplumsal adalet (Bkz. Adalet) 23
Toplumsal alan (Bkz. Alan) 56
Toplumsal çevre (Bkz. Çevre) 12
Toplumsal davranış yorumcusu (Bkz. Davranış, Yorum, Yorumlamak) 14
Toplumsal eleştiri (Bkz. Eleştiri) 12
Toplumsal felsefe (Bkz. Felsefe) 23
Toplumsal gelişme (Bkz. Gelişme) 113
Toplumsal görev (Bkz. Görev) 56
Toplumsal sarsıntı (Bkz. Sarsıntı) 9
Toplumsal sorun (Bkz. Sorun) 11, 23
Toplumsal yaşam (Bkz. Yaşam) 49, 52
Toplumsal yükümlülük 355
Toplumsallaşmak (Bkz. Toplum) 52

Toprağa verilmek (Bkz. Gömülmek, Verilmek) 111
Toprak 111, 128, 204, 299, 301, 315, 322
Toprak parçası (Bkz. Toprak) 261
Toprak sahibi (Bkz. Sahip) 10
Toprak soylu (Bkz. Soylu) 9
Torun (Bkz. Akraba) 38, 351, 367
Toyluk 19
Toz 186, 223, 312
Töre (Bkz. Gelenek, Görenek, Törel) 167, 204
Töre komedisi (Bkz. Tiyatro) 74
Törel (Bkz. Gelenek, Töre) 292
Tören (Bkz. Cenaze töreni) 333, 374, 375
Trajedi (Bkz. Felaket, Tiyatro, Yaşam trajedisi) 21, 22, 39, 40, 41, 44, 77, 81, 86, 90, 96, 104, 105, 110, 127, 132, 134, 140, 145, 161, 186, 190, 191, 205, 207, 210, 216, 218, 236, 254, 263, 287, 288, 290, 300, 327, 346, 347, 350, 353, 354, 359, 373, 377, 405
Trajik (Bkz. Felaket, Tiyatro) 13, 21, 40, 48, 94, 107, 109, 149, 164, 175, 221, 228, 298, 356, 399
Trajik olay (Bkz. Olay) 166
Tren (Bkz. Tren gezisi, İstasyon) 10, 333, 334, 352
Tren gezisi (Bkz. Gezi) 264
Tren istasyonu (Bkz. İstasyon, Peron) 99, 258, 297, 372
Tunç (Bkz. Bronz) 253, 321
Turist (Bkz. Gezi) 265, 353
Turne (Bkz. Tiyatro) 29, 366
Turneye çıkarmak (Bkz. Çıkarmak, Tiyatro) 29
Turneye çıkmak (Bkz. Çıkmak, Tiyatro) 68
Tutam 22, 93
Tutanak 270
Tutar (Bkz. Fiyat, Para) 45, 87, 266, 354
Tutarlı (Bkz. Tutarlılık) 129
Tutarlı olmak (Bkz. Tutarlı, Tutarlılık) 129
Tutarlılık (Bkz. Tutarlı) 204, 326
Tutku (Bkz. Sapkın tutku, Tutkulu, Tutkulu olmak, Yaratma tutkusu) 1, 3, 26, 29, 33, 35, 36, 39, 48, 54, 56, 59, 63, 76, 79, 80, 81, 90, 93, 95, 98, 102, 103, 130, 133, 134, 137, 140, 146, 166, 168, 171, 174, 177, 180, 182, 204, 205, 217, 222, 239, 250, 252, 253, 259, 263, 276, 287, 288, 293, 295, 297, 300, 346, 355, 365, 406
Tutkulu (Bkz. Tutku, Tutkulu olmak) 406
Tutkulu olmak (Bkz. Tutku, Tutkulu, Tutkunluk) 35, 67
Tutkun (Bkz. Cinsel tutkunluk, Yemek tutkunu) 33, 67, 97, 345
Tutmak (Bkz. Ayna tutmak, Elinde tutmak, Elini çabuk tutmak, Sorumlu tutmak, Taşa tutmak, Ünlü olmak, Yas tutmak, Yolunu tutmak) 26, 29, 47, 73, 233, 313, 314, 320, 354
Tutsak olmak (Bkz. Bağlanmak, Kölelik) 81, 82
Tutsak yapmak (Bkz. Bağlamak, Köle yapmak) 104
Tutuculuk (Bkz. Muhafazakârlık, Victoria çağı tutuculuğu) 11, 88, 94
Tutuklama emri (Bkz. Yargı) 89
Tutuklanmak (Bkz. Yargı) 18, 50, 89, 106, 254, 270, 279, 280, 281, 286
Tutuklu (Bkz. Hapis, Yargı) 85, 98, 99, 101, 105, 181, 247, 284, 285, 289, 296, 311, 323, 353, 355, 359, 372
Tutuklu çocuk (Bkz. Çocuk) 373
Tutuklu giysisi (Bkz. Giysi) 99
Tutukluluğu kaldırılmak (Bkz. Kaldırılmak) 87, 89
Tutukluluk (Bkz. Tutuklu, Yargı) 87, 89, 91, 283
Tutulmak (Bkz. Ayakta tutulmak, Beğenmek, Beklemek, Dili tutulmak, Elle tutulmak, Fırtınaya tutulmak, Gönlünü kaptırmak, Hastalığa tutulmak, Kapılmak, Taşa tutulmak) 22, 37, 42, 59, 99, 143, 264, 350
Tutum (Bkz. Davranış) 14, 38, 51, 55, 64, 67, 85, 87, 93, 97, 137, 271, 272, 274, 301
Tutumlu olmak (Bkz. Olmak) 147
Tutumluluk 229
Tutumsuz 148
Tutunmak 11
Tuzağa düşürmek (Bkz. Düşürmek, Pusu kurmak) 311
Tüccar (Bkz. Ekonomi, Ticaret) 21, 219, 238
Tüccarca (Bkz. Tüccar) 28
Tüfek 80
Tükenmek (Bkz. Bitmek, Sabrı tükenmek) 324
Tükenmemek 97
Tüketim toplumu (Bkz. Toplum) 409
Tüketmek (Bkz. Bitirmek, Yaşam tüketmek) 223, 235, 321, 325, 344
Tüketmemek (Bkz. Yaşam tüketmemek) 149
Tül 32
Tümce (Bkz. Cümle, Dil) 27, 52, 102, 290
Tümtanrıcılık (Bkz. Tanrı) 294
Tür (Bkz. Klasik komedi türü) 27, 35, 39, 53, 67, 72, 95, 107, 109, 113, 147, 148, 160, 167, 198, 217, 222, 245, 253, 297, 318, 331

Türkü (Bkz. Balad, Türkücü) 21, 41, 91, 95, 100, 101, 107, 111, 176, 181, 187, 237, 251, 307, 320, 331, 346, 356, 373, 380
Türkü söylememek (Bkz. Söylemek) 51, 252, 295
Türkücü (Bkz. Türkü) 107
Tütmek 330
Tüttürmek 312
Tüy (Bkz. Tavuskuşu) 23, 307

Ucuz 140, 356
Ucuz basım (Bkz. Basım) 258
Uçarı 20, 80
Uçarılık 52
Uçmak 203
Uçsuz bucaksızlık 155
Uçurmak 27, 133
Uçuşmak 251
Ufuk 194
Uğramak (Bkz. Çöküntüye uğramak, Hakarete uğramak) 19, 22, 39, 83, 208, 326, 364, 374
Uğramamak (Bkz. Eve uğramamak) 104, 105
Uğraş (Bkz. İş) 145, 171, 180, 203, 222, 224, 245, 278, 297
Uğraşma (Bkz. Çalışma) 151
Uğraşmak (Bkz. Çabalamak, Çalışmak) 13, 26, 45, 85, 155, 319
Uğruna can vermek (Bkz. Kendini kurban etmek) 91, 169
Uğruna kendini kurban etmek (Bkz. Kendini kurban etmek) 175
Uğruna ölmek (Bkz. Ölmek) 177
Uğruna ölüme gitmek (Bkz. Uğruna ölmek) 166
Uğruna yapmamak (Bkz. Yapmamak) 81
Uğursuz 287
Uğursuzluk getirmek (Bkz. Getirmek) 60
Ulaşabilmek (Bkz. Varabilmek, Varılabilmek) 64
Ulaşamamak (Bkz. Varamamak) 325, 346
Ulaşım (Bkz. Ulaşmak) 10
Ulaşma 142
Ulaşmak (Bkz. Erginliğe ulaşmak, Erişmek, Üne ulaşmak, Varmak) 94, 146, 219, 263, 307, 347, 355, 357
Ulu 343
Ulus (Bkz. Halk, Toplum, Ülke, Yurt, Yurtsever, Yurttaş) 164, 223, 253, 256, 295, 335
Ulusal (Bkz. Ulus) 94, 142, 335
Ulusçu 364
Ulusçuluk 364
Uluslararası 367
Ummak (Bkz. Beklemek, Beklenti, Umut etmek) 61, 185, 212, 292, 347
Umuda kapılmak (Bkz. Ummak) 223
Umulmamak (Bkz. Beklememek) 48, 90
Umursamamak (Bkz. Aldırmamak, Aldırış etmemek) 291
Umursamazlık (Bkz. Aldırmazlık) 265
Umurunda olmamak (Bkz. Olmamak) 86
Umut (Bkz. Gelecek vaat etmek, Ummak, Umuda kapılmak, Umut etmek) 21, 53, 84, 89, 99, 128, 160, 168, 244, 283, 309, 326, 335
Umut etmek (Bkz. Ummak) 220
Umutsuz (Bkz. Umutsuzluk) 77
Umutsuzluk (Bkz. Karamsarlık) 14, 108, 133, 309, 356
Unutamamak (Bkz. Aklından çıkmamak) 93
Unutkan 75
Unutkanlık 178
Unutma 134
Unutmak 36, 75, 81, 173, 193, 198, 212, 225, 227, 271, 310, 313, 323, 336, 338, 345
Unutmamak 18, 150
Unutulmak 104, 127, 344
Unutulmamak (Bkz. Akıldan çıkmamak) 54, 91, 114
Unutulmazlık 91
Unvan (Bkz. Soyluluk unvanı) 22, 75, 147, 364
Urgan 312
Usandırıcı 80
Usanmak (Bkz. Bıkkınlık, Bıkmak) 227
Usçuluk (Bkz. Akılcılık) 24
Usta (Bkz. Büyük usta, Konuşma ustası, Müzik ustası, Sanat ustası, Ustaca, Üslup ustası) 43, 98, 262, 264, 265
Ustaca (Bkz. Usta) 52
Ustalık(Bkz. Konuşma ustalığı, Söyleyiş ustalığı, Usta) 350
Usulca (Bkz. Sessiz, Yavaş) 23
Uşak 82, 278, 339
Utanç (Bkz. Utanma duygusu, Utanmak) 187, 222, 224, 292, 293, 353, 360
Utanç duymamak (Bkz. Duymamak) 292
Utanç günü (Bkz. Gün) 311
Utanç verici (Bkz. Yüz kızartıcı) 54, 97, 103, 137
Utanç verici duruma düşmek (Bkz. Düşmek) 291
Utanç vermek (Bkz. Utanmak, Vermek) 288, 291
Utanılmak (Bkz. Utanmak) 182
Utanma duygusu (Bkz. Duygu, Utanç) 11, 283
Utanmak (Bkz. Utanç) 353
Utku duymak (Bkz. Duymak) 94
Uyaklılık (Bkz. Şiir) 290

Uyaksız koşuk (Bkz. Şiir) 38
Uyaksızlık (Bkz. Şiir) 373
Uyandırmak (Bkz. Hayranlık uyandırmak, İlgi uyandırmak, Kuşku uyandırmak, Yankı uyandırmak) 31
Uyanık 176
Uyanmak 255
Uyarı 71, 90, 270, 299
Uyarı yapmak (Bkz. Yapmak) 229
Uyarıcı (Bkz. Bilinç uyarıcısı) 272
Uyarılmak 200
Uyarlama 78, 392, 399, 401
Uyarlama yapmak (Bkz. Yapmak) 77
Uyarlamak 390, 391, 401, 408
Uyarmak 52, 85, 172, 185, 193
Uydurma (Bkz. Gerçek) 86
Uydurmak 321
Uygar (Bkz. Uygarlık) 130, 141, 145, 147, 150, 152, 222
Uygar insan (Bkz. İnsan, Uygarlık) 169
Uygarlaşabilmek (Bkz. Uygarlık) 150
Uygarlaştırılmak (Bkz. Uygarlık) 83
Uygarlaştırmak (Bkz. Uygarlık) 37, 336
Uygarlık (Bkz. Çağdaşlık, Demokrasi, Düşünce, Eğitim, Hak, Halk, Kültür, Öğretim, Özgürlük, Sanat, Uygar, Uygar insan, Uygarlaşabilmek, Uygarlaştırmak, Uygarlaştırılmak) 35, 136, 142, 155, 165, 166, 186, 334, 338, 359
Uygarlık dışılık 142
Uygulama (Bkz. Ceza uygulaması, Pratik) 2, 88, 147, 225, 306
Uygulamak (Bkz. Otorite uygulamak, Yapmak) 85, 252
Uygulanmak (Bkz. Yapılmak) 87, 355
Uygun düşmek (Bkz. Düşmek) 47, 160
Uygun görmek (Bkz. Görmek) 180
Uygun görülmemek (Bkz. Görmemek) 272
Uygun olmamak (Bkz. Uygun görülmemek) 138
Uygunsuz (Bkz. Aykırı) 81, 85, 97, 98, 274
Uygunsuz bulmak (Bkz. Uygun görülmemek, Uygun olmamak) 276
Uygunsuzluk (Bkz. Ahlaka uygunsuzluk, Aykırılık) 276, 398
Uyku (Bkz. Uyumak, Uykuya dalmak) 313
Uykulu 389
Uykuya dalmak (Bkz. Dalmak, Uyumak, Uyuyakalmak) 153, 313
Uymak 18, 40, 86, 218, 307, 352
Uymamak 17, 85, 88
Uyulmak 111
Uyum (Bkz. Ses uyumu) 25, 35, 176, 245, 326, 398
Uyum göstermek (Bkz. Göstermek, Uymak) 16, 113
Uyumak (Bkz. Uyku, Uyuyabilmek) 60, 291, 329
Uyumlu 54, 357
Uyumluluk 52
Uyuşmak (Bkz. Uzlaşmak) 325
Uyuşmamak (Bkz. Uzlaşmazlık) 35, 151
Uyuşmazlık (Bkz. Uzlaşmazlık) 49, 157
Uyuşturulmak 56
Uyuşukluk 204
Uyuyabilmek (Bkz. Uyumak) 338
Uyuyakalmak (Bkz. Uykuya dalmak) 38
Uzak durmak (Bkz. Durmak, Yakınlık duymamak) 171
Uzak kalmak (Bkz. Kalmak) 33, 85
Uzaklaşmak 48, 81, 357
Uzaklaştırmak 49, 210
Uzaklık 18, 82
Uzamak 330
Uzanmak 30
Uzantı 24
Uzatmak (Bkz. Elini uzatmak) 81
Uzlaşmak (Bkz. Uyuşmak) 200, 245
Uzlaşmazlık (Bkz. Uyuşmamak) 326
Uzman 21, 22, 364
Uzmanlaştırmak 346
Uzmanlık 10
Uzun 114, 119, 121, 228, 354, 372, 373, 375, 398
Uzun sürememek (Bkz. Sürememek) 322
Uzun sürmek (Bkz. Sürmek) 5, 110, 114
Uzun sürmemek (Bkz. Sürmemek) 131
Uzunluk 12, 13, 16, 19, 21, 31, 42, 49, 51, 64, 65, 66, 87, 93, 102, 114, 306

Ücret (Bkz. Maaş) 98
Üç kuruşluk 37
Üçkâğıtçı (Bkz. Dolandırıcı, Düzenbaz) 142, 184
Üçüncü sınıf (Bkz. Sınıf) 59
Ülke (Bkz. Halk, Toplum, Ulus) 10, 13, 19, 38, 66, 88, 89, 90, 137, 146, 150, 154, 156, 168, 175, 247, 251, 328, 330, 333, 335, 345, 355, 357, 364
Ülkü (Bkz. İdeal) 92, 151, 183, 248
Ülkücülük (Bkz. İdealist, İdealizm) 176
Ün (Bkz. Kötü ün, Şan, Tanınmak) 17, 25, 64, 95, 102, 145, 276, 318, 328, 355
Ün bırakabilmek (Bkz. Bırakabilmek) 143

Ün kazanmak (Bkz. Kazanmak, Tanınmak) 191
Ün yapmak (Bkz. Tanınmak, Yapmak) 140, 277
Üne ulaşmak (Bkz. Tanınmak, Ulaşmak) 17
Üniversite (Bkz. Akademi, Eğitim, Öğretim, Öğretim üyesi, Profesör, Üniversite öğrencisi) 96, 239, 285, 365, 366, 371
Üniversite öğrencisi (Bkz. Öğrenci) 174
Ünlü (Bkz. Tanınmak, Ün) 16, 23, 28, 32, 34, 37, 38, 44, 66, 77, 95, 99, 101, 141, 324, 328, 332, 338, 339, 342, 366, 372, 387, 406
Ünlü olmak (Bkz. Olmak, Ün) 19, 25, 61
Ünlü olmamak (Bkz. Olmamak, Tanınmamak) 25
Üretim (Bkz. Ekonomi, Makine üretimi, Sanat üretimi, Ürün) 286
Üretim aracı (Bkz. Araç) 56
Üretim maliyeti 97
Üretmek (Bkz. Yaratmak) 35, 133, 135, 162, 335, 344
Ürkek 78
Ürküntü (Bkz. Korku) 31
Ürün (Bkz. Buğday, Ekonomi, Üretim, Sanat ürünü, Yazın ürünü) 23, 35, 38, 51, 62, 252, 334
Ürün toplamak (Bkz. Ürün) 301
Üslup (Bkz. Anlatım, Biçim, Biçem, Deyiş) 138, 296
Üslup ustası (Bkz. Usta) 221
Üst sınıf (Bkz. Sınıf) 151
Üstesinden gelebilmek (Bkz. Aşmak, Başetmek) 143
Üstesinden gelmek (Bkz. Başetmek, Gelmek) 256
Üstlenmek (Bkz. Görev, Görev edinmek, Görev üstlenmek, Suçu üstlenmek) 28, 34, 94, 141, 368, 374
Üstün (Bkz. Üstün olmak, Yüce) 140, 332
Üstün olmak (Bkz. Üstün, Olmak) 28
Üstünde durmak (Bkz. Durmak) 154
Üstüne çıkmak (Bkz. Çıkmak) 342
Üstüne gelmek (Bkz. Gelmek) 84
Üstünlük 132, 135, 337, 358
Ütopya 150, 168
Üvey baba (Bkz. Akraba) 31
Üye (Bkz. Öğretim üyesi) 96, 328, 371
Üye olmak (Bkz. Olmak) 270
Üzülmek (Bkz. Kederlenmek, Üzüntü duymak, Üzüntüye kapılmak) 323, 345
Üzülmemek 361
Üzüntü (Bkz. Keder) 196, 320, 335, 365
Üzüntü duymak (Bkz. Duymak, Kederlenmek, Üzülmek, Üzüntüye kapılmak) 280
Üzüntüye kapılmak (Bkz. Kapılmak, Kederlenmek, Üzülmek, Üzüntü duymak) 22

Vaaz 177, 270
Vaaz vermek (Bkz. Vermek) 98, 167
Vadi (Bkz. Doğa) 302
Vaftiz (Bkz. Din) 74
Vaftiz edilmek (Bkz. Din) 374
Vaftiz ettirmek (Bkz. Din) 111
Vaftiz olmak (Bkz. Din) 42
Vaftizci (Bkz. Din) 17, 32, 93, 356
Vaha (Bkz. Doğa) 155
Vahiy (Bkz. Din) 207
Vaiz (Bkz. Din) 177
Vakit (Bkz. Süre) 38, 79, 93, 110, 197, 234, 235, 337, 361
Vakit ayırabilmek (Bkz. Zaman ayırmak, Zaman bulmak) 78
Vakit ayıramamak (Bkz. Zaman ayıramamak) 155
Vakit ayırmak (Bkz. Zaman ayırmak, Zaman bulmak) 191
Vakit bulmak (Bkz. Zaman ayırmak, Zaman bulmak) 223
Vakit gelmek (Bkz. Gelmek) 109
Var olmak (Bkz. Olmak) 18, 20, 53, 54
Var olmamak (Bkz. Olmamak) 18, 75
Varabilmek (Bkz. Ulaşabilmek) 31
Varamamak (Bkz. Sonuca varamamak, Ulaşamamak) 222
Varılabilmek (Bkz. Ulaşabilmek) 52, 53, 54
Varlık (Bkz. Servet) 59, 86, 174, 186, 208, 290, 361, 383, 384, 406
Varlık edinmek (Bkz. Zenginleşmek) 146
Varlıklı (Bkz. Ekonomi, Varsıl, Zengin, Zenginlik) 21, 86, 103, 145, 147, 148, 294, 326, 327, 364
Varlıklı olmak (Bkz. Zenginlik) 145, 146
Varlıklı sınıf (Bkz. Sınıf) 69, 86
Varlıklılık (Bkz. Zenginlik) 146
Varmak (Bkz. Bilincine varmak, Karara varmak, Tadına varmak, Ulaşmak) 24, 30, 39, 74, 82, 90, 319, 367
Varmamak (Bkz. Bilincine varmamak) 19
Varolmak (Bkz. Olmak) 127, 129, 149, 228, 263, 287, 290
Varolmamak (Bkz. Olmamak) 318, 338

Varoluş (Bkz. Yaşam) 91, 179, 240, 287, 290
Varoluşçuluk kuramı (Bkz. Kuram) 24
Varsayım 160, 405
Varsıl (Bkz. Varlıklı) 53
Vasiyet (Bkz. Ölüm) 284, 368, 374, 375, 387
Vazgeçilmek 39, 43
Vazgeçirmek 17
Vazgeçmek 44, 291, 336
Vefa 204
Vefalı olmak (Bkz. Gönül vermek, Olmak) 205
Vefasızlık (Bkz. Gönül vermemek) 205
Verebilmek 136
Verem (Bkz. Hastalık) 48
Vergi (Bkz. Ekonomi) 326, 329
Veri 398
Verilememek (Bkz. Örnek verememek) 291
Verilmek (Bkz. Adı verilmek, Ceza verilmek, Ders verilmek, Geri verilmek, İzin verilmek, Karar verilmek, Toprağa verilmek, Yer verilmek) 11, 22, 23, 65, 86, 92, 98, 101, 132, 151, 327, 364, 365
Verilmemek (Bkz. İzin verilmemek) 100
Verimli (Bkz. Verimlilik) 108
Verimlilik (Bkz. Verimli) 56
Verimsiz 108, 334
Vermek (Bkz. Ad vermek, Adını vermek, Acı vermek, Armağan vermek, Biçim vermek, Buyruk vermek, Ceza vermek, Değer vermek, Demeç vermek, Ders vermek, Destek vermek, Ele vermek, Fikir vermek, Gönül vermek, Gönlünü vermek, Güven vermek, Güvence vermek, Haber vermek, Hizmet vermek, İmza vermek, İzin vermek, Karar vermek, Kıvanç vermek, Konferans vermek, Kulak vermek, Olanak vermek, Mahkemeye vermek, Meyve vermek, Olanak vermek, Ödül vermek, Ödün vermek, Öğüt vermek, Önem vermek, Örnek vermek, Para vermek, Poz vermek, Son vermek, Söylev vermek, Söz vermek, Sürgün vermek, Teslim etmek, Toprağa vermek, Uğruna can vermek, Utanç vermek, Vaaz vermek, Yanıt vermek, Yer vermek, Yön vermek, Yüz vermek, Zarar vermek) 18, 20, 25, 29, 31, 33, 36, 37, 41, 42, 47, 49, 50, 58, 67, 68, 70, 72, 73, 79, 81, 97, 98, 101, 102, 104, 110, 132, 155, 191, 192, 204, 233, 308, 318, 320, 322, 323, 328, 329, 332, 334, 335, 336, 337, 339, 340, 341, 346, 348, 352, 355, 358, 367, 368, 369, 370, 371, 373
Vermemek (Bkz. İzin vermemek, Gönül vermemek, Kulak vermemek, Olanak vermemek, Önem vermemek, Yer vermemek, Yüz vermemek) 89, 320, 338
Vicdan 184
Victoria çağı ahlakı (Bkz. Ahlak, Ahlaka aykırılık, Ahlaka uygunluk) 11, 23, 28, 49, 71, 72, 86
Victoria çağı düzeni (Bkz. Düzen) 98
Victoria çağı tutuculuğu (Bkz. Tutuculuk) 88
Vikont (Bkz. Kontes) 83
Virgül (Bkz. Noktalı virgül) 335, 344
Virtüöz (Bkz. Sanatçı) 27
Viski (Bkz. İçki) 279
Vitray (Bkz. Sanat) 296
Vurgu 341
Vurmak (Bkz. Açığa vurmak, Başvurmak, Dışa vurmak) 38, 89, 327, 329
Vurmamak 335
Vurulmak 47

Yaban ormanı (Bkz. Orman) 177
Yaban sürüsü 314
Yabancı 18, 66, 109, 112, 114, 114, 117, 118, 119, 120, 121, 140, 167, 256, 356, 405
Yabanıl 63, 83, 96, 340
Yabanıl dürtü (Bkz. Dürtü) 96
Yadsıma 134, 178
Yadsımak 24, 302, 348
Yadsıyamamak 63, 340
Yağdırmak 54, 101
Yağmalanmak 45
Yağmur (Bkz. Doğa) 33, 42, 99, 103, 264, 298, 301, 352
Yahudi düşmanlığı 80
Yakalamak 27, 133
Yakalanma tehlikesi 85
Yakalanmak (Bkz. Fırsat yakalanmak) 201, 271
Yakıcı 187
Yakılmak 375
Yakın (Bkz. Akraba, Arkadaş, Dost, Uzak) 13, 21, 23, 27, 28, 29, 41, 43, 44, 58, 65, 70, 83, 89, 90, 99, 100, 101, 105, 108, 110, 111, 112, 229, 232, 233, 358, 359, 370
Yakından izlemek (Bkz. İlgilenmek) 28, 256
Yakınlık (Bkz. İlgi) 18, 41, 47, 209, 307, 318, 356
Yakınlık duyabilmek (Bkz. Sevmek, Sevgi duymak) 78
Yakınlık duyamamak (Bkz. Sevmemek) 11
Yakınlık duymak (Bkz. Duymak, Sevmek, Sevgi duymak) 29, 62, 67, 332, 337, 365
Yakınlık duymamak (Bkz.

Sevmemek, Uzak durmak) 106
Yakınlık göstermek (Bkz. Göstermek, İlgi göstermek) 16, 290
Yakınlık kurmak (Bkz. İlişki kurmak, Kurmak) 92
Yakışıklı 47, 58
Yakışıksız 347
Yakışmamak 129, 216, 218
Yaklaşabilmek 65
Yaklaşım (Bkz. Eğilim) 85, 87, 96, 245, 297, 392
Yaklaşmak 259, 320, 321
Yaklaştırmak 79, 263
Yakmak (Bkz. Mum yakmak) 285
Yalan 75, 138, 186, 218, 224, 227, 241, 340, 368, 379, 392, 405
Yalan söylemek 48, 49, 50, 51, 58, 80, 94, 104, 127, 128, 129, 135, 137, 139, 141, 142, 143, 150, 151, 172, 175, 224, 227, 236, 241, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 255, 257, 260, 262, 263, 265, 286, 368, 379, 392, 405
Yalancı 141, 227, 362
Yalancılık 48
Yaldız 33
Yalın (Bkz. Karmaşık, Sade, Tekdüze) 25, 34, 56, 63, 76, 91, 114, 132, 139, 225, 352, 358
Yalınlık (Bkz. Tekdüzelik) 14
Yalnız 133, 134, 320, 321, 324, 374
Yalnız bırakmamak (Bkz. Bırakmamak) 199, 200
Yalnız kalmak (Bkz. Kalmak) 211
Yalnızlık (Bkz. Ruhsal yalnızlık, Tek başınalık) 12, 98, 106, 108, 285, 292, 331, 347
Yalnızlık duygusu'(Bkz. Duygu) 107
Yalvarmak 286, 288, 295, 352
Yamyam 339
Yan (Bkz. Dört bir yan, Zayıf yan) 146, 205, 207, 323, 341, 403, 404
Yan çıkmak (Bkz. Çıkmak, Destek çıkmak, Destek olmak, Desteklemek) 87
Yan tutmak (Bkz. Tutmak) 11, 12, 132, 142, 244
Yan tutmamak 132
Yana olmak (Bkz. Olmak, Taraf) 24
Yanak 289
Yanar dönerlik 27, 133
Yanaşmamak 99
Yangın 365
Yanılgı 57, 63, 135, 142, 165, 191, 217, 232, 250, 261, 287, 293, 340
Yanılgıya düşmek (Bkz. Düşmek) 67, 173, 174
Yanılma (Bkz. Yanılmak) 42
Yanılmak (Bkz. Yanılma) 20, 42
Yanılsama 59, 99, 170, 204, 287
Yanında olmak (Bkz. Olmak) 41
Yanıt (Bkz. Karşılık) 17, 234, 271, 318, 322, 323, 332, 335, 336, 337, 341, 346, 350, 367, 369, 375
Yanıt alamamak (Bkz. Karşılık görmemek) 81
Yanıt almak (Bkz. Almak) 46
Yanıt almamak (Bkz. Almamak, Karşılık görmemek) 17
Yanıt vermek (Bkz. Vermek, Yanıtlamak) 20, 39, 62, 67, 71, 82, 88, 95, 98, 110, 226, 271, 276, 277, 280
Yanıt vermemek (Bkz. Vermemek) 81
Yanıtlamak (Bkz. Yanıt vermek) 35, 271, 322, 326
Yanıtlanmamak 326
Yanıtlayamamak 220
Yankesici 13
Yankı 16, 266
Yankı uyandırmak (Bkz. Uyandırmak) 306
Yankı yapmak (Bkz. Yapmak) 64
Yanlış (Bkz. Doğru) 11, 98, 127, 133, 145, 161, 165, 185, 220, 224, 226, 290, 291, 292
Yanlış anlaşılmak (Bkz. Anlaşılmak) 88
Yanlış yapabilmek (Bkz. Yapabilmek) 225
Yanlış yol (Bkz. Yol) 69, 110
Yanlışlık (Bkz. Dizgi yanlışlığı) 225, 234, 236, 290, 291
Yanmak 23, 130, 133, 180, 343
Yansıma (Bkz. Yansımak) 27, 257, 318, 325
Yansımak (Bkz. Yansıma) 12, 27, 31, 58, 92, 261
Yansıtabilmek 70
Yansıtamamak 58, 59
Yansıtıcı 129
Yansıtılmamak 76
Yansıtma 100
Yansıtmak (Bkz. Ayna tutmak) 14, 15, 16, 19, 28, 47, 48, 51, 57, 58, 60, 63, 66, 70, 77, 79, 106, 112, 114, 166, 222, 239, 245, 246, 343, 347, 375
Yansızlık 15, 16
Yapabilmek (Bkz. Yanlış yapabilmek) 29, 53, 65, 71, 73, 87, 95, 96, 107, 128, 131, 134, 141, 160, 336, 343, 348
Yapamamak 90, 132, 225, 229, 319
Yapay 101, 136, 228
Yapaylık 28
Yapı (Bkz. Psikolojik yapı, Toplum, Toplum yapısı) 57, 96
Yapılabilmek 52, 327
Yapılamamak 48, 94
Yapılandırmak 34
Yapılmak (Bkz. Filmi yapılmak, Uygulanmak,

Yayın yapılmak) 10, 12, 16, 45, 61, 63, 74, 83, 85, 88, 128, 131, 156, 219, 225, 307, 325, 370
Yapılmamak 33, 157
Yapım 112
Yapımcı (Bkz. Operet yapımcısı) 29, 34
Yapıt (Bkz. Anıt, Başyapıt, Sanat yapıtı, Tiyatro, Tiyatro yapıtı) 2, 13, 15, 16, 20, 21, 24, 26, 28, 29, 33, 36, 38, 45, 46, 49, 50, 51, 55, 57, 58, 59, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 71, 72, 74, 75, 78, 84, 85, 88, 91, 92, 94, 97, 100, 101, 102, 105, 109, 112, 114, 115, 120, 121, 245, 249, 250, 251, 252, 257, 258, 260, 261, 263, 265, 270, 272, 274, 276, 277, 284, 285, 306, 307, 308, 318, 322, 323, 327, 330, 336, 340, 341, 342, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 354, 355, 358, 360, 362, 365, 368, 369, 370, 372, 373, 380, 381, 392, 393, 395, 396, 398, 402, 404, 405
Yapma 17
Yapmacık 91, 95
Yapmacıklık 91, 95, 179
Yapmak (Açıklama yapmak, Ağzı laf yapmak, Alıntı yapmak, Amaç yapmak, Ameliyat yapmak, Anlaşma yapmak, Baskı yapmak, Başarıyla yapmak, Betimleme yapmak, Buluş yapmak, Çeviri yapmak, Çöpçatanlık yapmak, Dalkavukluk yapmak, Değerlendirme yapmak, Değişiklik yapmak, Deney yapmak, Derleme yapmak, Devrim yapmak, Düzeltme yapmak, Elinden geleni yapmak, Eylem yapmak, Film yapmak, Gerçekleştirmek, Gerekeni yapmak, Görev yapmak, Harcama yapmak, İnsancıl yapmak, İş yapmak, İyilik yapmak, Kapris yapmak, Karikatür yapmak, Karşılaştırma yapmak, Kendine işkence yapmak, Konuşma yapmak, Kör yapmak, Kötülük yapmak, Niteleme yapmak, Oyunculuk yapmak, Ödeme yapmak, Öncülük yapmak, Portre yapmak, Resim yapmak, Seçim yapmak, Serenad yapmak, Söyleşi yapmak, Sözcülük yapmak, Spor yapmak, Suikast yapmak, Şantaj yapmak, Şımarıklık yapmak, Tanıklık yapmak, Tutsak yapmak, Uyarı yapmak, Uyarlama yapmak, Uygulamak, Ün yapmak, Yankı yapmak, Yayın yapmak, Yorum yapmak) 13, 16, 17, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 35, 45, 48, 52, 53, 55, 57, 59, 65, 69, 74, 78, 80, 85, 86, 89, 90, 91, 93, 94, 95, 96, 98, 103, 105, 107, 108, 111, 112, 128, 130, 133, 137, 139, 140, 148, 151, 182, 184, 186, 218, 220, 222, 226, 234, 238, 239, 240, 245, 250, 262, 290, 318, 320, 321, 323, 325, 327, 329, 330, 331, 333, 334, 335, 336, 337, 341, 343, 344, 350, 359, 366, 367, 368, 370, 375, 402
Yapmamak (Bkz. Kötülük yapmamak, Uğruna yapmamak) 26, 29, 71, 142, 146, 334, 340, 369
Yaprak (Bkz. Ağaç, Bitki, Çiçek, Gül yaprağı) 36, 42, 310, 344
Yaptırmak (Bkz. İş yaptırmak) 13, 48
Yaradılış 282, 294, 300, 329
Yaralamak 106, 177
Yaralanmak 247, 290
Yaralı 108
Yarar (Bkz. Çıkar) 50, 71, 128, 145, 147, 167, 229, 234, 245, 254, 333
Yarar dışılık 15
Yarar sağlamak 171
Yararcılık 23
Yararlanmak (Bkz. Fırsattan yararlanmak) 12, 13, 26, 46, 52, 70, 89, 223
Yararlı 15, 42, 90, 96, 97, 146, 221, 224, 226, 228, 328, 339
Yararlı kılmak (Bkz. Kılmak) 130
Yararlı olmak (Bkz. İşe yaramak, Olmak) 42, 89, 160, 162, 167
Yararlılık 52
Yararsız (Bkz. İşe yaramamak) 228
Yaraşmak 33, 143
Yaratabilmek 28, 51, 101
Yaratamamak 95, 151
Yaratıcı 15, 23, 51, 244, 349, 345, 387
Yaratıcı düş (Bkz. Düş) 18
Yaratıcılık (Bkz. Tiyatro) 12, 20, 65, 87, 103, 104, 294
Yaratık 35, 68, 211, 238, 252, 319
Yaratılmak 22, 23, 103, 126, 130, 164, 192, 195, 198, 291, 293, 331, 332, 356, 364
Yaratılmamak 53
Yaratma 195
Yaratma gücü (Bkz. Güç) 68
Yaratma tutkusu (Bkz. Tutku) 95
Yaratmak (Bkz. İlgi yaratmak, Merak yaratmak, Mucize yaratmak, Olay yaratmak, Sanatsal yaratım, Skandal yaratmak, Üretmek) 10, 11, 14, 15, 16, 17, 24, 27, 28, 29, 40, 49, 53, 62, 63, 66, 72, 74, 77, 78, 84, 85, 86, 87, 96, 97, 98,

99, 103, 111, 135, 139, 151, 152, 164, 196, 210, 219, 233, 238, 240, 245, 247, 248, 250, 260, 263, 273, 277, 285, 301, 306, 319, 320, 325, 332, 341, 346, 347, 350, 351, 353, 360
Yaratmamak 75
Yardakçılık 185
Yardım 45, 90, 111, 267, 327, 374
Yardım etmek (Bkz. Yardımcı olmak) 61, 271
Yardım istemek (Bkz. İstemek) 285
Yardımcı 83, 327
Yardımcı olmak (Bkz. Yardım etmek) 25, 63, 74, 75, 79, 80, 290
Yardımcılık 26
Yardımsever (Bkz. İyiliksever) 339
Yardımseverlik (Bkz. İyiliksever) 140, 184
Yargı (Bkz. Adalet, Adaletsiz, Adaletsizlik, Asılmak, Asmak, Avukat, Ceza, Cezaevi, Cezalandırılmak, Cezalandırılmamak, Cezaya çarptırmak, Cinayet, Dava, Duruşma, Hak, Hapis, Hapis cezası, Hapishane, Hapsedilmek, Hapsetmek, İdam, İdam cezası, İdam edilmek, İdam mahkûmu, İdamlık, Katil, Mahkeme, Mahkemeye çıkarmak, Mahkemeye vermek, Öldürmek, Öldürtmek, Öldürülmek, Savcı, Savunma, Savunmak, Sorgulama, Sorgulamak, Sorguya çekmek, Suç, Suç işlemek, Suç sayılmak, Suçlama, Suçlamak, Suçlanmak, Suçlu, Suçlu bulunmak, Suçlu olmak, Suçsuz, Suçsuz bulunmak, Tanık, Tutuklama emri, Tutuklanmak, Tutuklu, Tutukluluk, Yargı katı, Yargı sistemi, Yargıç, Yargılama, Yargılamak, Yargılanmak, Zorbalık) 83, 92, 241, 311
Yargı katı (Bkz. Yargı) 321
Yargı sistemi (Bkz. Yargı) 86
Yargıç (Bkz. Sulh yargıcı, Yargı) 86, 87, 88, 95, 96, 270, 297, 372
Yargılama (Bkz. Yargı) 371
Yargılamak (Bkz. Yargı) 95, 96, 165, 182, 195, 236, 283
Yargılanmak (Bkz. Yargı) 88, 291, 355
Yarı yol (Bkz. Yol) 25
Yarık 103
Yarım 26, 154
Yarım bırakmak (Bkz. Bırakmak) 46
Yarım kalmak (Bkz. Kalmak) 26, 40
Yarım saat (Bkz. Saat) 42, 99, 103
Yas tutmak (Bkz. Tutmak) 111
Yasa (Bkz. Adalet, Bilimsel yasa, Ceza yasası, Hak, Reform yasası, Yargı, Yaşamın yasası) 32, 54, 72, 85, 88, 95, 147, 184, 185, 201, 247, 281, 283, 287, 291, 298, 326, 352, 396
Yasa çıkartmak (Bkz. Yasa) 10, 88
Yasa çiğnemek (Bkz. Yasa) 182
Yasa tasarısı (Bkz. Tasarı) 306
Yasak 98
Yasaklamak (Bkz. Sansür, Tiyatro) 82, 237, 352
Yasaklanmak (Bkz. Sansür, Tiyatro) 13, 370
Yasaya saygılı olmak (Bkz. Yasa, Yasaya uymak) 85
Yasaya uymak (Bkz. Uymak, Yasa, Yasaya saygılı olmak) 182
Yaş (Bkz. Çocuk, Çocukluk, Çocuksuluk, Doğum günü, Emekli, Genç, Genç kalmak, Gençleşmek, Gençlik, Küçük görünmek, Olgunlaşmak, Olgunluk, Orta yaş, Orta yaşlılık, Yaş günü, Yaşam, Yaşamak, Yaşlı, Yaşlılık) 9, 19, 21, 22, 23, 25, 30, 38, 43, 44, 47, 48, 58, 60, 64, 67, 78, 80, 93, 106, 156, 190, 212, 213, 217, 224, 272, 307, 318, 329, 364, 365, 368
Yaş günü (Bkz. Doğum günü, Gün) 110
Yaşam (Bkz. Aile yaşamı, Cezaevi yaşamı, Demokratik yaşam, Entelektüel yaşam, Ev yaşamı, Hayat, Kaçak yaşamı, Kır yaşamı, Kültür, Meslek yaşamı, Modern yaşam, Özel yaşam, Tiyatro yaşamı, Toplum yaşamı, Varoluş, Yaş, Yazım yaşamı) 5, 12, 13, 15, 20, 21, 23, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 34, 35, 38, 40, 41, 42, 44, 46, 48, 49, 50, 51, 52, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 71, 72, 74, 75, 76, 78, 79, 81, 82, 83, 87, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 99, 100, 103, 104, 105, 106, 107, 109, 110, 111, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 121, 125, 126, 127, 128, 129, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 146, 147, 149, 155, 172, 174, 177, 179, 180, 182, 183, 186, 190, 192, 193, 195, 194, 197, 198, 199, 204, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 216, 217, 218, 219, 221, 223, 226, 228, 235, 236, 237, 238, 245, 246, 248, 249, 252, 253, 256, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 273, 274, 275, 282, 284, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 293, 294, 295, 297, 298, 299,

300, 302, 303, 308, 318, 321, 323, 325, 327, 328, 329, 333, 334, 335, 336, 341, 343, 344, 350, 352, 358, 360, 361, 364, 366, 367, 375, 387, 389, 390, 393, 394, 395, 398, 399, 401, 402, 405, 407, 408
Yaşam biçimi (Bkz. Biçim) 53, 58, 76
Yaşam boyu (Bkz. Boy, Yaşam süresi) 40, 53, 73, 74, 92, 94, 98, 112
Yaşam boyu hapis cezası (Bkz. Hapis cezası) 88
Yaşam düzenlemek (Bkz. Düzenlemek) 41
Yaşam gerçeği (Bkz. Gerçek) 35
Yaşam gizemi (Bkz. Gizem) 126
Yaşam gizi (Bkz. Giz) 35, 94, 126, 127, 129, 133, 135
Yaşam öyküsü (Bkz. Özyaşamöyküsü, Öykü) 16, 18, 20, 50, 86, 90, 92
Yaşam sonu (Bkz. Ölüm) 17, 73
Yaşam sürdürmek (Bkz. Yaşamak) 18
Yaşam süresi (Bkz. Süre, Yaşam boyu) 17, 30
Yaşam sürmek (Bkz. Yaşamak) 10, 39, 40, 76
Yaşam trajedisi (Bkz. Trajedi) 42
Yaşam tutkunluğu (Bkz. Tutkunluk) 9
Yaşam tüketmek (Bkz. Tüketmek) 172
Yaşam tüketmemek (Bkz. Tüketmemek) 54
Yaşama başlamak (Bkz. Başlamak) 78
Yaşama geçmek (Bkz. Geçmek, Gerçekleşmek) 172
Yaşamak (Bkz. Özgür yaşamak, Yaş, Yaşam sürdürmek, Yaşam sürmek) 9, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 23, 25, 26, 35, 40, 53, 60, 61, 68, 69, 88, 91, 93, 96, 97, 102, 104, 105, 109, 110, 112, 113, 126, 127, 134, 162, 164, 167, 169, 179, 187, 204, 220, 221, 222, 249, 252, 254, 265, 276, 290, 293, 294, 298, 308, 319, 320, 321, 322, 335, 345, 346, 357, 358, 360, 361, 362
Yaşamamak 60, 73, 74, 105, 110, 325, 362
Yaşamaya geçmek (Bkz. Gerçekleşmek) 127
Yaşamdan ayrılmak (Bkz. Ölmek) 59
Yaşamı sona erdirmek (Bkz. Ölüm) 91
Yaşamı sona ermek (Bkz. Ölüm) 113
Yaşamı yitirmek (Bkz. Ölüm) 9, 108
Yaşamın büyüsü 89
Yaşamın gizi (Bkz. Giz) 34, 35
Yaşamın sona ermesi (Bkz. Ölüm) 109
Yaşamın yasası (Bkz. Yasa) 166
Yaşamış olmak (Bkz. Olmak) 50
Yaşamsallık 76
Yaşanılan 321
Yaşanılmak 225
Yaşanmak 9, 23, 82, 95, 106, 235, 236
Yaşanmamış 171
Yaşantı 24, 27, 64
Yaşatmak 265
Yaşayabilmek 54, 75, 326
Yaşayamamak 82, 93, 163
Yaşlandırmak 210
Yaşlanmak (Bkz. Yaş) 57, 59, 60, 183, 196, 216, 217, 227, 322
Yaşlı (Bkz. Yaş) 22, 61, 63, 67, 88, 216, 217, 218, 221, 277, 308, 322, 336, 349
Yaşlılık (Bkz. Yaş) 22, 91, 216, 218
Yatak (Bkz. Döşek) 14, 110, 168, 292, 308
Yatalak (Bkz. Hasta) 74
Yatılı okul (Bkz. Okul) 96
Yatırım 10
Yatmak (Bkz, Hapis yatmak, Hasta yatmak) 20, 42, 52, 61, 87, 109, 110, 111, 113, 138, 149, 185, 187, 313, 320, 329, 361, 374
Yavan olmak 192
Yavaş (Bkz. Usulca) 32, 59, 66
Yavaşlamak 217
Yavru (Bkz. Çocuk) 331
Yay 234
Yayabilmek 17
Yaygaracılık 163
Yaygın (Bkz. Salgın) 35, 36, 52, 88, 95
Yaygınlık (Bkz. Bulaşıcılık) 97
Yayılmak 112, 335
Yayım (Bkz. İletişim) 28
Yayımcı 86, 107, 342
Yayımlamak (Bkz. İletişim) 11, 21, 22, 28, 29, 32, 38, 40, 43, 47, 51, 61, 65, 92, 93, 97, 101, 102, 318, 330, 339, 340, 342, 344, 346, 348, 362, 367, 368, 370, 372, 373, 374, 375
Yayımlanabilmek 46, 79
Yayımlanmak 14, 15, 19, 21, 26, 29, 32, 36, 41, 45, 49, 52, 54, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 83, 85, 92, 96, 219, 228, 270, 272, 284, 366, 368, 369, 370, 371, 380, 381, 400
Yayımlatmak 63
Yayımlayamamak 19
Yayın (Bkz. İletişim) 13, 18, 26, 28, 37, 45, 63, 258, 335, 341, 364, 380, 383, 384, 385, 386
Yayın hakkı (Bkz. Hak) 2
Yayın yapılmak (Bkz. Yapılmak) 20
Yayın yapmak (Bkz. Yapmak) 20, 24
Yayına hazırlamak (Bkz. Hazırlamak) 26
Yayıncı 2, 37, 135
Yayıncılık 13, 383, 385, 386

Yayınevi 385, 386
Yayınlama 252
Yayınlamak 38, 64, 259, 267, 400
Yayınlanmak 64, 306, 307
Yaymak 241
Yaz (Bkz. Doğa, Mevsim) 27, 30, 291
Yazabilmek (Bkz. Oyun yazabilmek) 34, 75, 95
Yazamamak 61, 78
Yazar (Bkz. Başyazar, Edebiyatçı, Eleştirmen, Roman yazarı, Operet yazarı, Oyun yazarı, Ozan, Roman yazarı, Romancı, Siyasal bildiri yazarı, Tiyatro yazarı, Yazmak) 10, 12, 14, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 29, 31, 33, 36, 39, 40, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 54, 58, 64, 67, 72, 73, 76, 77, 87, 90, 94, 99, 105, 107, 109, 115, 141, 253, 255, 259, 262, 263, 265, 266, 264, 277, 288, 307, 323, 330, 338, 341, 348, 349, 351, 353, 355, 357, 358, 359, 360, 364, 369, 372, 375, 383, 390, 397, 399, 403
Yazarlık (Bkz. Oyun yazarlığı, Yazmak) 50, 254, 373, 375
Yazdırmak 45
Yazgı (Bkz. Alın yazısı, Kara yazgı) 43, 90, 177, 237, 257, 265, 313, 322
Yazı (Bkz. Eleştiri, Yazmak) 27, 78, 82, 85, 86, 93, 96, 114, 115, 116, 117, 118, 121, 167, 287, 325, 330, 341, 342, 355, 373, 380, 382, 392, 394
Yazı yazmak (Bkz. Yazmak) 31, 43, 65, 180
Yazıcı 239
Yazılabilmek 110
Yazılamamak 95
Yazılı 2, 24
Yazılı olmak (Bkz. Olmak) 111
Yazılmak 14, 15, 16, 38, 45, 46, 49, 75, 83, 238, 244, 258, 260, 267, 271, 273, 276, 321, 327, 377, 378
Yazım yaşamı (Bkz. Yaşam) 405
Yazın (Bkz. Edebiyat, Modern yazın, Yazın adamı, Yazın alanı, Yazın dünyası, Yazın tarihi, Yazın ürünü, Yazmak) 38, 117, 139, 155, 172, 238, 239, 251, 253, 255, 259, 262, 263, 272, 347, 369, 370, 388, 389, 391, 393, 398, 399, 401, 402, 403, 405, 406, 407
Yazın adamı (Bkz. Adam) 276, 277
Yazın alanı (Bkz. Roman) 57, 104
Yazın dünyası (Bkz. Dünya) 33, 66
Yazın öncesi 47
Yazın tarihi (Bkz. Tarih) 57
Yazın ürünü (Bkz. Ürün) 172
Yazınsallık 387, 389, 398, 401
Yazışma (Bkz. Mektup) 34, 43, 105, 114, 277, 381, 396
Yazışmak (Bkz. Mektup yazmak) 326
Yazıt 294
Yazma makinesi (Bkz. Konuşma makinesi) 13
Yazmak (Bkz. Deneme yazmak, Kaleme almak, Makale yazmak, Masal yazmak, Mektup yazmak, Yazar, Yazı, Yazı yazmak, Yazın) 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 27, 31, 37, 41, 44, 45, 48, 76, 79, 80, 81, 84, 85, 86, 88, 90, 93, 95, 100, 168, 218, 228, 233, 238, 239, 240, 252, 258, 259, 260, 262, 264, 272, 275, 276, 277, 290, 293, 306, 323, 328, 332, 333, 339, 342, 343, 346, 348, 349, 350, 354, 355, 357, 358, 359, 360, 361, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 372, 373, 374, 375, 376, 378
Yazmamak 46, 105, 108, 266, 360
Yedi büyük günah (Bkz. Günah) 55
Yedi ölümcül günah (Bkz. Günah) 170
Yedirmek 327
Yeğlemek 90, 141, 163, 168, 172, 184, 200, 233
Yelkenli 10, 101
Yelpaze 14, 16, 30, 66, 67, 68, 73, 76, 91, 98, 104, 108, 112, 126, 128, 129, 132, 133, 138, 139, 148, 152, 162, 173, 179, 180, 181, 183, 184, 185, 186, 193, 194, 195, 196, 199, 200, 201, 207, 208, 210, 211, 212, 217, 218, 223, 227, 237, 344, 369, 370, 375, 377, 384, 390
Yeltenememek 78
Yemeğe çıkarmak (Bkz. Çıkarmak) 191
Yemek (Bkz. Akşam yemeği, Besin, Beslenmek, Beslenmemek, İştah, Kahvaltı, Öğle yemeği, Yemek yemek, Yiyecek) 13, 26, 39, 98, 130, 141, 142, 148, 150, 153, 156, 199, 200, 235, 292, 330, 334, 337, 352, 355
Yemek daveti (Bkz. Davet) 277
Yemek masası (Bkz. Masa) 26, 150
Yemek tutkunu (Bkz. Tutkun) 212
Yemek yemek (Bkz. Yemek) 34, 146
Yemyeşil (Bkz. Renk) 319
Yenememek 153
Yeni (Bkz. Eski) 9, 10, 11, 12, 14, 18, 28, 30, 33, 35, 44, 45, 48, 50, 53, 54, 55, 56, 57, 65, 66, 68, 69, 70, 73, 77, 87, 90, 93, 94, 97, 98, 106, 112, 114, 129, 133, 223
Yeni dünya (Bkz. Dünya) 178
Yeniden başlamak (Bkz. Başlamak) 43

Yeniden biçimlendirmek (Bkz. Biçimlendirmek) 172
Yeniden değerlendirilmek (Bkz. Değerlendirilmek) 172, 207
Yeniden doğuş (Bkz. Doğuş) 35
Yeniden gözden geçirmek (Bkz. Gözden geçirilmek) 392
Yenilemek 155
Yenilgi (Bkz. Boyun eğmek) 86
Yenilik (Bkz. Dönüşüm, Gelişim, Kültür, Reform, Yepyenilik) 11, 162, 233, 250
Yenilikçi 72, 76, 86, 98
Yenilikçilik (Bkz. Düşünce) 45, 70, 99
Yenmek 187
Yepyenilik (Bkz. Yenilik) 35, 58, 77, 98
Yer (Bkz. Gösteri yeri, Kat, Makam) 128, 225, 226, 228, 235, 246, 252, 310, 311, 312
Yer almak (Bkz. Almak) 10, 32, 142, 380, 381
Yer almamak (Bkz. Almamak) 52
Yer bulabilmek (Bkz. Bulunabilmek) 95
Yer bulamamak (Bkz. Bulunamamak) 89
Yer değiştirmek (Bkz. Değiştirmek) 59
Yer edinmek (Bkz. Edinmek) 72
Yer verilmek (Bkz. Verilmek) 306
Yer vermek (Bkz. Vermek) 46, 76, 373
Yer vermemek (Bkz. Vermemek) 51, 105, 168
Yerden kesilmek 258
Yere yıkmak 73
Yerel 339
Yeri bulunmamak (Bkz. Bulunmamak) 103
Yeri gelmek (Bkz. Gelmek) 94, 95
Yerinde oturmak (Bkz. Oturmak) 80
Yerine getirmek (Bkz. Getirmek) 56, 57, 83, 94, 270
Yerine getirmemek (Bkz. Getirmemek) 83
Yerini almak (Bkz. Almak) 10
Yerleşebilmek (Bkz. Eve yerleşebilmek, Eve yerleşmek) 50
Yerleşik 94, 113
Yerleşik düzen (Bkz. Düzen) 94, 95
Yerleşmek 10, 12, 13, 44, 45, 52, 65, 94, 100, 286, 341, 366, 367, 372, 373, 374
Yerleştirmek 104, 110
Yermek (Bkz. Eleştirmek, Taşlama) 19
Yeryüzü (Bkz. Doğa, Dünya) 25, 34, 35, 65, 72, 88, 92, 149, 173, 182, 191, 194, 199, 298, 320, 323, 333, 338, 354
Yeşil (Bkz. Renk) 66, 83, 97, 111, 217, 319, 355, 395
Yetenek (Bkz. Konuşma yeteneği, Okul, Zihinsel yetenek) 25, 35, 65, 206, 222, 224, 225, 239, 318, 327, 329, 333, 346
Yetenekli 19, 59, 355
Yeteneksiz 62, 67
Yeteneksizlik 346
Yeterince 368
Yeterli 100
Yeterli olmamak (Bkz. Olmamak) 95
Yeterlilik 130
Yetersiz 38, 40, 55, 151, 222
Yetersiz kalmak (Bkz. Kalmak) 95
Yetersizlik 211
Yetinilmek 76
Yetinmek 13, 84
Yetişmek 52, 72, 330, 333
Yetiştirilmek (Bkz. Eğitim) 219, 223
Yetiştirmek (Bkz. Eğitim) 69, 75, 94
Yetki 355
Yetkin (Bkz. Olgunluk) 141
Yetmek 70, 82, 318
Yıkamak 211
Yıkanmak 109
Yıkıcı 333
Yıkılmak 12, 57, 285
Yıkım 65, 90, 164, 170, 193, 263, 307, 322, 327, 354, 392
Yıkım duygusu (Bkz. Duygu) 105
Yıkıntı 206
Yıkmak (Bkz. Yere yıkmak) 248
Yıl (Bkz. Yıl boyu) 9, 10, 12, 13, 16, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 29, 30, 31, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 45, 46, 47, 48, 52, 56, 58, 61, 63, 64, 66, 67, 68, 69, 71, 73, 77, 78, 85, 87, 90, 92, 96, 98, 99, 102, 104, 105, 107, 111, 112, 133, 135, 155, 185, 198, 206, 240, 258, 315, 318, 328, 330, 332, 341, 354, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 375, 390, 405
Yıl boyu (Bkz. Boy) 26
Yılan (Bkz. Hayvan) 310
Yıldız (Bkz. Gök, Gökyüzü) 28, 42, 82, 83, 104, 112, 126, 287, 302, 313, 327, 339, 360, 376, 379, 384, 386
Yıldönümü 112, 375, 407
Yılgı (Bkz. Korku) 157
Yılışmak 300
Yıpranmak 10
Yıpratıcı olmak (Bkz. Olmak) 92
Yıpratmak 85, 286
Yırtıcı olmak (Bkz. Olmak) 80
Yiğit (Bkz. Kahraman) 91
Yiğitçe 98
Yiğitlik 21, 28, 72, 91, 92, 172
Yineleme 296, 387
Yinelemek 17, 176, 217, 319, 336, 357, 360

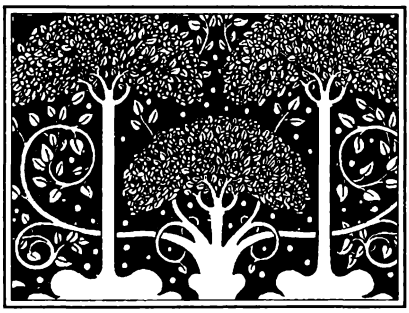
Yinelememek 109
Yinelenememek 27
Yinelenmek (Bkz. Tekrarlanmak) 77, 93, 107, 204
Yirminci yüzyıl dünyası 113
Yitirilmek 150, 154, 166, 210, 319
Yitirilmiş 396
Yitirmek (Bkz. Aklını yitirmek, Boyun eğmek, Gücünü yitirmek, İlgi yitirmek, Para yitirmek, Yolunu yitirmek, Zaman yitirmek) 12, 38, 44, 46, 59, 82, 95, 97, 127, 133, 135, 193, 196, 227, 228, 237, 239, 249, 258, 263, 283, 291, 326, 337, 342, 354, 357, 358, 375
Yitirmemek 93, 141
Yiyecek (Bkz. Besin, Bisküvi, Çorba, Ekmek, Et, Patates, Yemek, Yumurta) 177
Yoğunlaşmak 97, 347, 360
Yoğunluk 297
Yok edebilmek 74, 127, 134
Yok edilmek (Bkz. Ortadan kaldırılmak) 94, 185, 205
Yok etmek (Bkz. Kendini yok etmek, Ortadan kaldırmak) 94, 127, 170, 252, 312
Yok olmak (Bkz. Geride kalmamak, Ortadan kalkmak) 59, 94
Yok olmak gitmek (Bkz. Gitmek, Ortadan kalkmak) 56
Yokluk 132, 142, 145, 146, 151, 152, 293
Yoksul 10, 21, 47, 53, 60, 69, 91, 145, 148, 149, 219, 289, 295, 327, 339, 360
Yoksullaşmak 10
Yoksullaştırmak 355
Yoksulluk (Bkz. Açlık, Kıtlık) 9, 10, 12, 16, 19, 53, 103, 151, 203, 219, 229, 270, 293, 294, 346
Yoksun 12, 15, 49, 137, 218, 227, 348, 369
Yoksun kalmak (Bkz. Kalmak) 93
Yoksun olmak (Bkz. Olmak) 82, 200, 229
Yoksunluk (Bkz. Duygudan yoksunluk, Düş gücü yoksunluğu) 250, 288, 331
Yol (Bkz. Yanlış yol, Yarı yol) 24, 38, 53, 59, 79, 91, 100, 108, 113, 126, 127, 128, 129, 130, 134, 142, 144, 145, 151, 153, 184, 199, 207, 237, 307, 311, 320, 337, 352, 355
Yol açılmak (Bkz. Açılmak) 10
Yol açmak (Bkz. Açmak) 11, 12, 15, 18, 20, 21, 23, 28, 35, 50, 52, 56, 62, 66, 76, 87, 96, 97, 101, 151, 167, 184, 222, 306
Yol açmamak 14, 15, 20, 21, 23
Yol değiştirmek (Bkz. Değiştirmek) 105
Yol göstermek (Bkz. Göstermek) 96, 228, 371
Yola çıkmak (Bkz. Çıkmak) 30
Yola getirmek (Bkz. Getirmek) 103, 185, 199, 258
Yoldan çıkarmak (Bkz. Çıkarmak) 84
Yoldaş 94
Yoldaşlık 299
Yollamak (Bkz. Göndermek) 23
Yolmak 307
Yolunu bulmak (Bkz. Bulmak) 169
Yolunu şaşırmak (Bkz. Kötü yola sapmak, Şaşırmak) 144
Yolunu tutmak (Bkz. Tutmak) 12
Yolunu yitirmek (Bkz. Yitirmek) 169
Yorgun düşmek (Bkz. Bitkin düşmek, Düşmek) 78, 208
Yorgun göz (Bkz. Göz) 40
Yorucu 163
Yorulmak 147, 205, 260
Yorum (Bkz. Toplumsal davranış yorumcusu) 31, 34, 92, 114, 273, 343, 344
Yorum getirmek (Bkz. Getirmek) 34, 92
Yorum yapmak (Bkz. Yapmak) 66, 77, 90
Yorumlamak 114, 117, 118, 119, 120, 121, 276, 289, 405
Yorumlayabilmek 12
Yosun (Bkz. Bitki) 313
Yozlaşma (Bkz. Dekadans) 50
Yozlaşmak 16, 217, 218, 332
Yozlaştırmak 49, 315
Yön (Bkz. Doğu, Batı, Güney) 115, 398
Yön vermek (Bkz. Vermek) 23
Yönelmek 25, 80, 97, 166
Yönelmemek 54
Yöneticilik (Bkz. Dergi yöneticiliği) 336, 337, 355
Yönetim (Bkz. Devlet yönetimi, Sosyalist yönetim) 11, 20, 21, 51, 52, 54, 55, 56, 63, 68, 86, 160, 253, 341, 364, 368
Yönetim biçimi (Bkz. Biçim) 160
Yönetmek 128, 173, 195
Yönetmen (Bkz. Dergi yönetmeni) 27, 34, 267, 339, 345
Yönlendirici olmak (Bkz. Olmak) 90
Yönlendirilmek 161
Yönlendirme 32
Yönlendirmek 59, 88, 98, 282
Yöntem (Bkz. Araştırma yöntemi, Modern yöntem, Tedavi yöntemi) 2, 51, 53, 153, 161, 171, 237, 252
Yöre (Bkz. Mahalle) 153, 167
Yudumlamak 309, 312
Yumurta (Bkz. Yiyecek) 153
Yumuşak 78
Yumuşamak 105
Yurt (Bkz. Ulus) 155

Yurt dışı 81
Yurtsever (Bkz. Ulus) 72, 325
Yurttaş (Bkz. Halk, Toplum, Ulus) 21, 57, 85, 151, 180, 184, 370
Yutmak 250
Yuvasız 291
Yüce (Bkz. Üstün) 75, 86, 173, 273
Yücelik 40
Yücelme 50
Yüceltmek 14
Yük 151
Yüklemek 224, 237
Yüklenmek 320
Yüklü 127
Yüklük odası (Bkz. Oda) 216
Yüksek 98, 127, 139, 140, 146, 147, 327, 337
Yüksek kültür (Bkz. Kültür) 180
Yüksek sınıf (Bkz. Sınıf) 71, 78
Yüksek sosyete (Bkz. Sosyete) 26, 60, 67, 69, 74, 83, 86
Yükseklik 310
Yükselmek 328
Yükseltmek (Bkz. Ses yükseltmek) 258
Yükünü taşımak (Bkz. Taşımak) 151
Yüreğini açmak (Bkz. Açmak) 180
Yürek (Bkz. Kalp) 175, 288, 289, 290, 291, 294, 298, 299, 246, 252, 311, 312, 314, 315, 320, 327, 356, 370
Yürekli 145, 352
Yüreklilik (Bkz. Cesaret) 173, 216, 290
Yürekten 42, 43
Yürekten katılmak (Bkz. Katılmak, Onaylamak) 264
Yürümek (Bkz. Açtığı yoldan yürümek, Almak yürümek) 13, 23, 27, 39, 66, 88, 98, 112, 197, 310, 311, 319, 320, 323, 330, 331, 333, 350
Yürümemek 39, 180
Yürürlük 55, 85, 88, 106
Yürürlükte kalmak (Bkz. Kalmak) 147
Yürütmek (Bkz. Sürdürmek) 70, 84, 113, 270, 277
Yüz (Bkz. Madalyonun öteki yüzü, Peri yüzlü) 25, 32, 57, 58, 60, 78, 93, 101, 108, 139, 150, 191, 192, 197, 244, 307, 311, 312, 313, 314, 320, 324, 330, 332
Yüz kızartıcı (Bkz. Utanç verici) 97
Yüz vermemek (Bkz. Vermemek) 67
Yüz yüze getirmek (Bkz. Getirmek) 52
Yüzbaşı (Bkz. Albay, General) 328
Yüzey (Bkz. Alan) 245
Yüzeysel (Bkz. Sığ) 20, 49, 142, 221
Yüzsüzlük (Bkz. Arsız) 286
Yüzücülük 301
Yüzüstü bırakmak (Bkz. Bırakmak) 292
Yüzyıl 28, 31, 36, 39, 137, 146, 290, 393, 397, 405

Zafer (Bkz. Başarı, Yenmek) 33, 64, 192, 229, 286, 318
Zaman (Bkz. Süre, Vakit) 20, 21, 22, 30, 38, 39, 46, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 78, 79, 80, 83, 89, 91, 94, 103, 106, 107, 109, 110, 127, 130, 134, 136, 139, 143, 147, 152, 154, 220, 236, 247, 289, 302, 403
Zaman ayırmak (Bkz. Ayırmak, Vakit ayırmak, Vakit ayırabilmek, Vakit bulmak) 227
Zaman bulamamak (Bkz. Bulamamak, Vakit ayıramamak) 155
Zaman bulmak (Bkz. Bulmak, Vakit ayırmak, Vakit ayırabilmek, Vakit bulmak) 227
Zaman yitirmek (Bkz. Yitirmek) 39
Zaman zaman 52, 80, 85, 92, 93, 101
Zambak (Bkz. Çiçek) 23, 28, 29, 30, 266, 329
Zanaatçı 247, 250
Zanaatçılık 161
Zarar 17
Zarar görmemek (Bkz. Görmemek) 17
Zarar vermek (Bkz. Vermek) 160, 180
Zararı dokunmak (Bkz. Dokunmak) 147, 180
Zararlı 162
Zayıf yan (Bkz. Yan) 346
Zehir (Bkz. Arsenik) 49, 50, 139, 180, 240, 250, 254, 256, 271, 282, 292, 339, 355, 368, 380
Zehir kitap (Bkz. Kitap) 60
Zehirlemek 61, 109, 337, 340
Zehirlenme 109
Zehirli 340
Zehirlilik 63
Zeki 17, 281
Zengin (Bkz. Varlıklı) 10, 11, 25, 41, 54, 64, 69, 70, 145, 148, 149, 318, 324, 338
Zengin avcısı 80
Zenginleşmek (Bkz. Varlık edinmek) 225
Zenginlik (Bkz. Servet, Varlıklı olmak, Varlıklılık) 41, 86, 146, 149, 151, 229, 295
Zevk (Bkz. Beğeni) 103, 130, 131, 133, 293, 294, 301, 323, 344, 357, 358
Zevk almak (Bkz. Almak, Haz almak) 28, 96, 130, 134, 294
Zırh (Bkz. Zırhlı) 79
Zırhlı (Bkz. Zırh) 370

Zihinsel 54
Zihinsel bozukluk (Bkz. Bozukluk) 217
Zihinsel yetenek (Bkz. Yetenek) 54
Zincir 47, 56, 101, 155
Zincirli 372
Zindan 21, 23, 27, 41, 42, 65, 90, 91, 95, 99, 100, 101, 102, 107, 111, 181, 185, 187, 237, 288, 298, 308, 309, 311, 314, 315, 322, 353, 354, 356, 357, 359, 360, 372, 373, 380, 385, 396
Zindan yaşamı (Bkz. Yaşam) 42
Zindana kapatılmak (Bkz. Hapsedilmek, Kapatılmak) 27
Zindancı 289
Ziyafet 339
Ziyaret 235
Ziyaret etmek 374
Zor (Bkz. Güç, Zorunda kalmak) 17, 111
Zor bulunmak (Bkz. Bulunmak) 153
Zorba (Bkz. Zorbalık) 371
Zorbalık (Bkz. Yargı, Zorba) 37, 96, 113, 167, 178, 195, 262, 270, 286
Zorbalık oyunu (Bkz. Oyun) 164
Zorlamak (Bkz. Zorlanmak) 13, 35, 83, 241, 286, 322, 326
Zorlanmak (Bkz. Zorlamak) 141
Zorunda bırakılmak (Bkz. Bırakılmak) 47, 154, 251
Zorunda kalmak (Bkz. Kalmak, Zor) 39, 57, 70, 78, 82, 91, 100, 163, 307
Zorunda olmak (Bkz. Olmak, Zorunluluk) 39, 55, 74, 112, 146, 337
Zorunda olmamak (Bkz. Olmamak) 55
Zorunluluk (Bkz. Zorunda olmak) 46, 50, 252
Zulüm (Bkz. Eziyet, İşkence) 96, 195
Züppe (Bkz. Züppelik) 18, 19
Züppelik (Bkz. Züppe) 20, 69
Zürafa (Bkz. Hayvan) 35

Wilde'ın nükteleri renklerle dolu,
beklenmedik yaz şimşekleri gibidir. ...
Onun oyunları yazının şampanyasıdır...

Frank Harris

Wilde, sözcükleri elmaslara dönüştürüyor,
sonra da onları Ay'a fırlatıyordu.

Herbert Beerbohm Tree

Wilde'ın konuşmalarının yarattığı etkiler
bir daha yinelenemez...

Arthur Conan Doyle

Wilde, yaşam boyu güzelliğe tutkun bir ozan;
yaşam boyu düşünceye tutkusunu yitirmeyen bir
düşünürdü.

Max Beerbohm

Wilde konuşunca, ne tür çiçekler üstünde
yürüdüğünüzü bilemezdiniz; görkemli mimarlık
görüntülerinin nasıl erguvan renkli bir ortama
yansıdığını anlayamazdınız.

Robert Ross

Wilde, sonu gelmekte olan Victoria Çağı'nda
yaşayan insanların kendilerine gülmelerine,
belki de gülmekten katılıp ölmelerine yol açmıştı.

Richard Le Gallienne

Okur yazar takımıyla bulunduğumda
Bir özdeyiş yaratmaya kalkışsam,
Ona sahip çıkamam hiçbir zaman;
Oscar'ın onu çoktan söylediğini düşünürüz hepimiz...

Dorothy Parker

Bohemya'nın prensi, sanatın ve benzersizliğin
simgesiydi o...

Stephen Fry

Şakir Eczacıbaşı, *Bernard Shaw: Gülen Düşünceler* yapıtından sonra; *Oscar Wilde: Tutkular, Acılar, Gülümseyen Deyişler* adlı yeni çalışmasında, bu kez, tutuculuğa, dar görüşlülüğe, aşırı kuralcılığa başkaldıran ve böylece yepyeni görüşlere kapıları aralayan başka bir İrlanda'lı yazarı, Oscar Wilde'ı anlatıyor.

Oscar Wilde, yüz yıl önce, 30 Kasım 1900'de ölmüştü. Wilde'ın çok yönlü, karmaşık sanatçı kişiliği hâlâ tartışılıp inceleniyor. Wilde, romanı, masalları, öyküleri, şiirleri, denemeleriyle; eşsiz konuşmacılığı, nükteleri, özdeyişleriyle; giyimi kuşamıyla; *Estetikçi* davranışıyla "Victoria Çağı ahlakı"na karşı saldırıya girişmişti. Bu savaşın bedelini, "Queensberry Davası" sonucunda iki yıl hapis yatarak ödemişti. Wilde, Ondokuzuncu Yüzyıl'da yaşamış "Bir Yirminci Yüzyıl düşünürü"ydü. Yeni dönemlerde gerçekleşecek toplumsal gelişmeleri, özgürlük için girişilecek devrimleri seziyor; özellikle sanat alanında yaşanacak patlamaları görüyordu. Teknolojideki atılımlar sonucunda "maddecilik" anlayışının güçlenmesine, bir "endüstriyel tiranlık" oluşmasına, kalabalıklaşan kentlerin sınırsız büyüyüp çirkinleşmesine, doğanın yağmaya uğramasına, insanların özgüvenlerini yitirip köleye dönüşmesine ancak *Bireycilik* ve *Estetikçilik* yoluyla karşı konulabileceğine inanıyordu. *Sosyalizm*'in ise, uzun sürede güçlü, etkin bireyler yaratacağı için yararlı olacağını düşünüyordu.

ISBN 975-14-0815-6

9 789751 408150